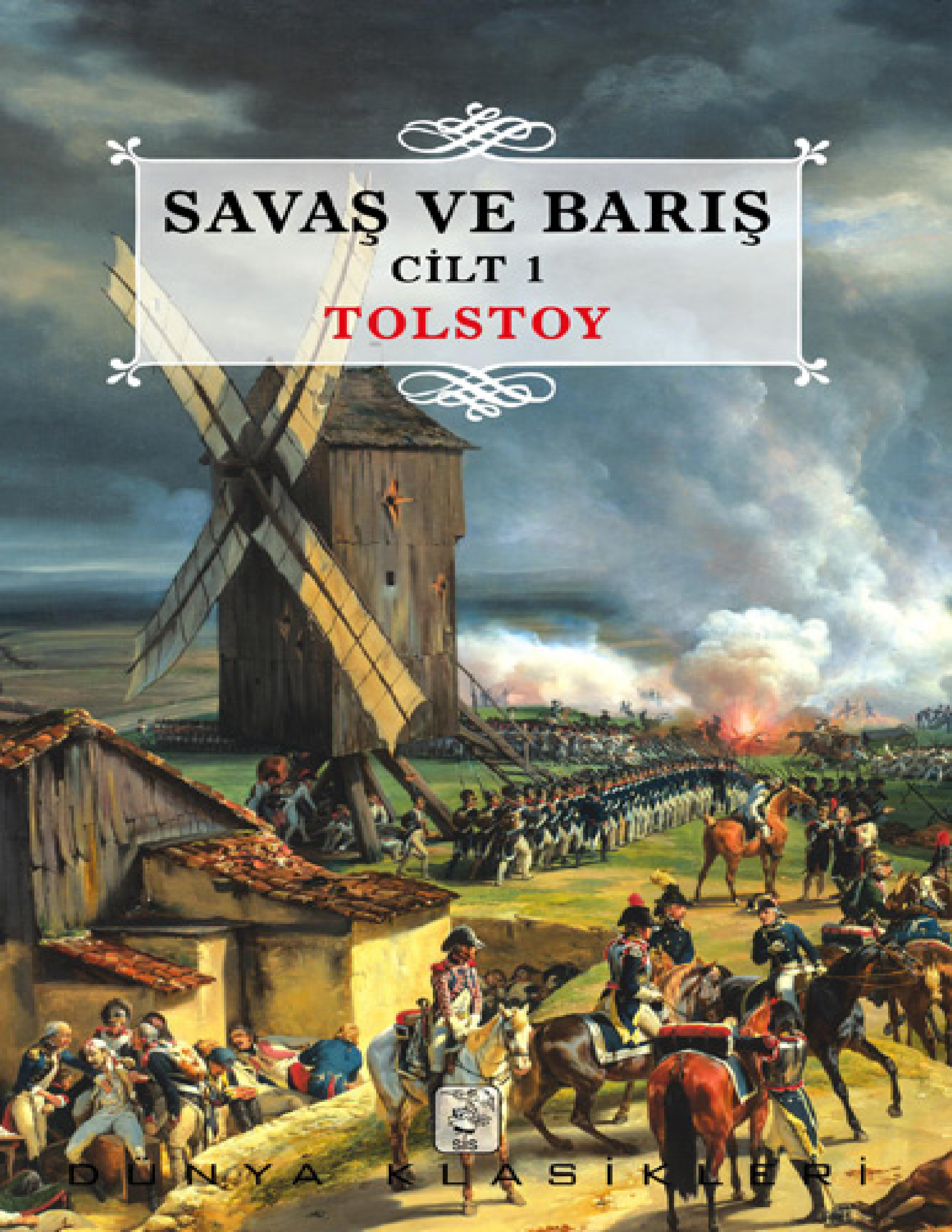
SAVAŞ VE BARIŞ

CİLT 1

TOLSTOY

DÜNYA KLASİKLERİ

SAVAŞ ve BARIŞ

Cilt 1

LEV TOLSTOY

SİS YAYINCILIK

SİS YAYINCILIK - 142
SAVAŞ ve BARIŞ 1
LEV TOLSTOY
Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni: Zana HOCAOĞLU
Yayın Koordinatörü: Mehmet DEMİRKAYA
İngilizceden Çeviren: Sıla YILMAZ
Tasarım: Özgür YURTTAŞ
Baskı: Barış Matbaası
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No: 291
Topkapı - İSTANBUL
Tel: (0212) 674 85 28 - Faks: (0212) 674 85 29
Sertifika No: 12431
ISBN 978-605-5768-48-5
1. Baskı: Aralık 2010
2. Baskı: ????????????????
SİS YAYINCILIK
Merkez: Giyimkent Sitesi D 6 Blok / B 59
No: 77-78 Esenler / İstanbul
Tel: (212) 659 58 61 - 62
Fax: (212) 659 02 51
www.sisyayincilik.com
e–mail: info@sisyayincilik.com

SAVAŞ VE BARIŞ ÜZERİNE

Alıştığım yaşama koşullarını sürdürerek ve başka bir işle ilgilenmeksizin üzerinde sürekli olarak beş yıl çalıştığım bu yapıtın basımı sırasında, yapıtla ilgili düşüncelerimi bir önsöz olarak açıklamak ve okurlarımın zihninde doğabilecek yanlış anlamaları engelleyebileyim diye onları uyarmak isterim. Yapıtın basım koşulları içinde, bu konuda üstelemenin doğru olmadığını bilmeme karşın, okurun, bu yapıtta yer vermediğimi ya da veremediğimi aramaması ve bulmaması dileğimdir. Ne zamanım, ne de becerim, tasarladıklarımı bütünüyle gerçekleştirmeme elvermedi ve şimdi özel bir derginin gösterdiği konukseverlikten, ilgilenecek okurlar için, yazarının yapıtı üzerine görüşlerini, kısa da olsa açıklamak için yararlanıyorum.

1. Savaş ve Barış nedir? Bu yapıt bir roman değildir, bir tarih kronolojisi hiç değildir. Savaş ve Barış, yazıldığı biçim içinde, yazarın dile getirmek istediği ve getirebildiği şeydir. Düz yazıdaki geçerli sanatsal yaratış biçimlerini görmemezlikten kaynaklanan savım bir amaç gözetilerek söylenseydi, gerçekleştirilmiş başka örneklere dayanmasaydı, bir kendini beğenmişlik olarak görülebilirdi. Oysa Puşkin'den bu yana Rus edebiyatı, Avrupa'dan alınan bu biçimlere aykırı düşen birçok örnek sunmakla kalmadığı gibi, bunun tersi olan bir tek örnek de vermemektedir bize. Gogol'ün Ölü Canlar'ından Dostoyevski'nin Ölüler Evi'ne kadar Rus edebiyatının çağdaş döneminde bayağılıktan sıyrılmış bir tek düzyazı yapıtı yoktur ki, tam anlamıyla roman, şiir ya da öykü biçiminde olsun.

2. Yapıtın birinci bölümünün yayımlanması sırasında, kimi okurlar, işlenen dönemin ayırt edici özelliğinin yeterince belirgin olmadığını söylediler bana. Bu siteme vereceğim yanıt şudur: Romanımda bulmadıkları ‘dönemin ayırt edici özelliğinin’ ne olduğunu biliyorum; bu özellik, toprak köleliğinin dehşet verici gerçekleridir, baskı altında tutulan kadınlardır, öldüresiye dövülen yetişkin erkek çocuklardır. Saltitçika’dır,[1] vb.

[1] Saltikova adında soylu mülk sahibi bir kadın, yüz elliye yakın kölesine özellikle kadınlara korkunç işkenceler yapmıştır. Küreğe mahkum edilen bu kadın daha sonra manastıra kapatılmıştır.

Ama düş gücümüzde beliren bu özelliklerin gerçeği yansıttığına inanmıyorum ve bunları dile getirmem gerektiğini de düşünmedim. Mektupları, anıları, söylentileri inceleyince, bu korkunç gerçeklerin, herhangi bir dönemde rastlayabileceğim korkunç gerçeklerden daha dehşet verici olmadığını gördüm. Bugün olduğu gibi o dönemde de insanlar birbirini seviyor, kıskanıyor, doğruyu, erdemi arıyor, tutkulara kapılıyorlardı; düşün ve tin yaşamı, bugüne kadar karmaşık ve dahası yüksek çevrelerde, kimi zaman, bugünkünden daha incelmiş durumdaydı.

Bu döneme, kendi düşüncemizde, kaba bir şiddet ve keyfilik yüklememizin nedeni, söylentilerin, romanların, öykülerin ve anıların, bize şiddet ve kaba gücün tipik örneklerini iletmiş olmalarından ileri gelmektedir yalnızca. Bu dönemin ayırt edici ve egemen özelliğinin kaba güç olduğu sonucuna varmak, bir tepenin arkasına gönderilmiş olan ve yalnızca ağaçların tepelerini gören bir adamın, bütün o bölgede, ağaçtan başka bir şey olmadığını düşünmesi kadar yanlıştır. Bu dönem, bütün öteki dönemler gibi kendine özgü bir karakter taşır ve bu karakter aristokrasinin, öteki sınıflara karşı çok yabancı davranmasından, döneme egemen olan felsefeden, özel eğitim biçiminden, Fransızca konuşma alışkanlığından, vb. kaynaklanmaktadır.

Benim, elimden geldiğince dile getirmeye çalıştığım, işte bu ayırt edici özelliktir; bu karakterdir.

3. Bir Rus yapıtında, Fransızca kullanma konusunda da açıklama yapmam gerekir. Yapıtımda, yalnız Ruslar değil Fransızlar da, kimi zaman Rusça, kimi zaman niçin Fransızca konuşmaktadırlar? Rusça bir kitabın kişilerini Fransızca konuşturma ve yazdırma konusunda bana yöneltilen sitem, bir tabloya bakan ve orada gerçekte var olmayan kara lekeler -gölgeler- gören bir adamın sitemine benziyor. Tablosundaki kişilerden birinin gölgesi, kimi

kişilere, özgününde bulunmayan bir kara leke olarak görünüyorsa bu, ressamın kusuru değildir; ressam ancak, bu gölgenin yanlış yere konmasından ya da sanatsal kaygıdan uzak olmasından ötürü kusurlu bulunabilir. Bu yüzyılın başlangıç dönemini ele aldığım ve belli bir toplumun Rus kişilerini, Napolyon'u ve çağın yaşamına doğrudan doğruya katılan Fransızları canlandırdığım için dilime ve düşünceme Fransızları andıran bir hava vermek zorunda kaldım. Tablonun üzerindeki gölgeleri belki de gereken yere koymadığımı ve bu işi acemice yaptığımı kabul etmekle birlikte, Napolyon'u kimi vakit Rusça, kimi vakit Fransızca konuşturmamı gülünç bulanların, bunu böyle düşünmelerinin, resme bakan adam gibi, karşılarındaki yüzü ışık ve gölge oyunları içinde bir bütün olarak görmemelerinden ve yalnızca burnun altındaki kara lekeyi görmelerinden ileri geldiğini kabul etmelerini dilerim.

4. Başkişilerimin, Bolkonski, Drubetskoy, Bilibin, Kuragin ve benzerleri gibi adları, Rusya'da çok iyi bilinen adları anımsatmaktadır. Tarihsel kişilerin yanına tarihsel olmayan kişileri yerleştirirken, örneğin Kont Rostopçin'i bir Prens Pronski'yle, bir Strielski'yle ya da tek ve çift adlarını uydurduğum öteki prensler ve kontlarla konuştururken kulağımın tırmalanmasından doğan bir sıkıntı duyuyordum.[2] Bolkonski ve Drubetskoy, ne Volkonski'dir, ne de Trubetskoy; ama bu adlar, aristokrat dünyasına pek yabancı olmayan ve doğal gelen adlardır. Zaten bütün başkişilerim için, Bezuhof ya da Rostof gibi kulağımı tırmalamayan adları bulamazdım ve bu güçlüğü ancak, Rus kulağının en alışık olduğu adları rastgele alarak ve kimi harflerini değiştirerek çözdüm. Bu düş ürünü adların gerçek adlara benzerliği, gerçekten yaşamış şu ya da bu kişiyi canlandırmak istediğimi akla getirebiliyorsa, bundan üzüntü duyarım. Özellikle, yaşayan ya da yaşamış olan kimseleri canlandırmaktan başka bir şey olmayan yazın türü, benim işlediğim yazın türüyle uzaktan yakından ilişkili olmadığı için acı duyarım bundan.

2 Çift ad örnekleri: Kıızomin-Karayef, Golonisçev-Kutuzof, Muravief-Karski, vb.

Yalnızca Mariya Dimitriyevna Ahrosimova ve Denisof, o çağın toplumunun iki gerçek kişisinin adlarına yaklaşan adları istemeden ve düşünmeden verdiğim iki roman kişisidir. Bu benim bir kusurumdur. Ama bu kusur, belirgin karakter özellikleriyle birbirinden ayrılan bu iki kişiyi romanıma koymuş olmakla sınırlanmıştır ve hiç kuşkusuz okur, onların

işlevinin gerçekle hiçbir ilişkisi olmadığını kabul edecektir. Öteki kişilere gelince, bunlar büsbütün benim uydurmamdır ve söylentilerde ya da gerçekte, onların prototiplerini bile görmemişimdir.

5. Şimdi de benim tarihsel olayları dile getirmemle tarihçilerin yazdıkları arasındaki ayrım konusunda da birkaç söz edeyim. Bu ayrım rastlantısal değil, kaçınılmazdır. Tarihçi ve sanatçı, bir çağın tablosunu çizerken, birbirinden büsbütün ayrı amaçlara yönelir. Tarihçi, bir tarihsel kişiyi bütünselliği, yaşamın her yanıyla olan ilişkilerinin tüm karmaşıklığı içinde canlandırmak isterse yanlış davranmış olur. Nitekim sanatçı da, kişisini, her zaman tarihsel davranışı içinde canlandırırsa, işini gerektiği biçimde yapmamış olur. Kutuzof, her zaman beyaz atının üzerinde değildir; elinde her zaman tek gözlü uzun bir dürbün yoktur ve her zaman düşmanı göstermemektedir. Rostopçin’in elinde de her zaman, bir meşale yoktur ve Voronof’daki evini yakmak üzere değildir, (bunu hiçbir zaman yapmamıştır zaten); ve İmparatoriçe Mariya Feodorovna sırtında ermin kürküyle her zaman ayakta, eli yasa kitabına dayalı değildir; oysa halk, bunları düş gücünde böyle canlandırmaktadır.

Tarihsel bir kişinin işlevini tek bir amacın gerçekleştirilmesinde gören tarihçi için kahramanlar vardır. Bu kişinin, yaşamın bütün durumları içindeki tepkilerini ele almak isteyen sanatçı içinse kahraman diye bir şey olamaz ve olmamalıdır; sanatçı için insanlar vardır.

Tarihçi kimi zaman, gerçeği çarpıtarak, tarihsel bir kişinin bütün eylemlerini, bu kişiye yüklediği tek bir imgeye bağlamak, geri götürmek zorundadır. Buna karşılık sanatçı, bu imgenin bir tek olmasının, yapmayı tasarladığı işle uzlaşmaz olduğunu görür ve yalnızca, tarihin ünlü bir kişisini değil, bir insanı kavramaya ve canlandırmaya çalışır.

Olayların canlandırılması söz konusu olduğunda, sanatçı ile tarihçi arasındaki ayrım daha da keskin ve köklüdür.

Tarihçi, bir olayın sonuçlarıyla uğraşır, sanatçıysa olayın kendisiyle. Tarihçi, bir savaşı canlandırırken şöyle der: Filan ordunun sol kanadı filan köyün karşısında yer aldı. Düşmanı yenilgiye uğrattı, ama çekilmek zorunda kaldı; o zaman saldırıya geçen süvari, düşmanı dağıttı, vb. Tarihçi başka türlü konuşamaz. Ama bütün bu sözler, sanatçı için hiçbir anlam taşımaz ve dahası ona, olayın kendisiyle ilintili gibi bile görünmez. Çünkü sanatçı, olup bitmiş olay konusunda zihninde oluşturduğu imgeyi, kendi deneylerinden olduğu kadar, başvurduğu mektuplardan, anılardan, öykülerden de çıkarır ve çoğunlukla, tarihçinin, bir savaş söz konusu olduğu

zaman şu ya da bu orduların etkinliklerinden çıkardığı sonuç, sanatçınınkiyle karşıttır. Bu sonuçların ayrılığı, tarihçinin ve sanatçının yararlandıkları kaynakların ayrılığıyla açıklanır. Örneğin, bir savaş söz konusu olunca tarihçi, ana kaynaklar olarak, çeşitli komutanların ve generallerin raporlarına başvurur. Sanatçıysa, bu tür kaynaklardan hiçbir şey çıkaramaz; bu kaynaklar hiçbir şey söylemez ona. Üstelik, sanatçı, kaçınılmaz yalanlardan başka şey bulmadığı için bunlara ilgi göstermez. Gerçekten de, her savaşta, iki düşman, harekâtı, hemen her zaman, birbirine taban tabana karşıt bir biçimde anlatır. Her savaş betimlemesinde, zorunlu olarak bir yalan vardır: Bu yalan birkaç kilometrelik bir alana yayılmış olan ve korkunun, utancın, ölümün etkisi altında delicesine heyecanlanmış bulunan birkaç bin insanın yaptıklarını, birkaç sözcükle dile getirmek zorunluluğundan ileri gelir.

Savaş betimlemelerinde, hemen her zaman, filan birliğin filan mevziye karşı saldırıya geçirildiği ve sonra çekilme buyruğu aldığı, vb. sanki manevra alanında binlerce kişiyi tek bir kişinin istencine baş eğdirten disiplin, ölüm ve dirimin söz konusu olduğu bir başka alanda aynı etkiyi göstermiş gibi anlatılır bize. Savaşa katılmış olan herkes, bunun ne kadar uydurma olduğunu bilir; ne var ki, resmi raporlar böyle bir etkin varlığın düşüncesine dayanılarak yazılır ve betimlemelere de bu raporlar kaynaklık eder.[3]

3 Bu yapıtın birinci bölümünün ve Şcengraben Savaşı'nın betimlenmesinin yayınlanmasından sonra, Nikolas Muravief-Karski'nin bu betimleme konusundaki görüşü bana aktarıldı ve onun söyledikleri, inancımı daha da pekiştirdi. Bir başkomutan olan N.N. Muravief, kişisel deneylerinin, bir savaş boyunca, başkomutanın buyruklarını olduğu gibi uygulamanın olanaksız olduğuna kendini inandırdığını söylüyordu (Yazarın notu).

Bir savaştan hemen sonra ve dahası ertesi gün ya da daha ertesi gün, hiçbir rapor yazılmadan önce bütün birlikleri gezin ve herhangi bir askere, astsubaya, subaya, olayın nasıl geçtiğini sorun. Neler duyduklarını ve gördüklerini size anlattıkları zaman çok büyük, karmaşık, sonsuz çeşitlemeleri olan bir şey karşısında bulunduğunuza ilişkin ağır ve karmakarışık bir izlenim edineceksiniz. Ama üç dört gün sonra raporlar gelmeye, gevezeler, görmedikleri şeyleri anlatmaya başlarlar ve sonunda genel rapor yazılır ve ordudaki yaygın görüş de bu rapor uyarınca oluşur. Bu yalan dolu ama apaçık bir pohpohlayıcı tabloyu benimseyip kuşkularını

ve tasalarını bir yana atmak da herkesin içini rahatlatır. Bir ya da iki ay sonra, savaşa katılmış olanlardan birine sorular sorun. O zaman, anlattıklarında, daha önceki dobra ve canlı havayı bulamayacaksınız; çünkü anlattıkları rapora göre oluşturulmuştur ve sorular sorduğunuz kimse, yazılı metin uyarınca konuşmaya başlamıştır bile. Borodina Savaşı'na katılmış birçok zeki insanın, bana bu savaş üzerine anlattıkları, bu tür öykülerdi. Hepsi aynı şeyi anlatıyordu bana ve hepsi de bunu Mihailovski-Danilevski, Glinka ve başkalarının yanlış betimlemelerine dayanarak anlatıyorlardı ve hareket içinde birbirlerinden birkaç kilometre uzakta bulunmuş olmalarına karşın açıkladıkları ayrıntılar bile birbirinin aynıydı.

Sivastopol'ün alınmasından sonra Topçu Komutanı Kriyanovski, bütün tabyaların subaylarının raporlarını bana gönderiyor ve bu yirmi kadar raporu özetlememi istiyordu. Raporların kopyasını çıkarmadığıma üzülüyorum. Bunlar, her betimlemeye kaynaklık eden o çocuksu ve kaçınılmaz yalanın en güzel örneğiydi. Bu raporları yazan arkadaşlarımdan çoğunun, bu satırları okuyunca, bilmeleri olanaksız gerçekler üzerine buyrukla yazdıkları şeyleri anımsayıp içtenlikle güleceklerine inanıyorum. Zaten, savaşa katılmış herkes, bir Rus'un, çarpışmada üzerine düşeni ne kadar iyi yapabildiğini ve bunun tersine, davranışlarını zorunlu övünme ve yalanla anlatmayı beceremediğini bilir. Ayrıca, ordularımızda, açıklama ve raporları düzenleme görevinin özellikle yabancılarca üstlenilmiş olduğunu da herkes bilmektedir.

Bütün bunları, askerlik tarihi yazarlarına malzeme olan askeri betimlemelerde, yalanın kaçınılmaz bir şey olduğunu ve bundan ötürü, tarihsel olayların kavranmasında sanatçı ile tarihçi arasındaki tutmazlığın da çoğunlukla kaçınılmaz olduğunu göstermek için söylüyorum. Ama tarihsel olayların açıklanmasında zorla söylenmesi gereken bu yalanın yanı sıra, o çağın tarihini yazmış olan ve benim de incelediğim tarihçilerde, hiç kuşkusuz, olguları sınıflama, özetleme ve bu olguları olayların trajik karakterine uyarlama alışkanlığından doğan ve yalan ile gerçeğin değişikliğe uğratılmasının yalnız olguların kendisini değil, taşıdıkları anlamı da kapsadığı bir özel ve tumturaklı anlatı biçimine rastladım. Bu çağın belli başlı iki tarihçisi olan Thiers ve Mihailovski-Danilevski'yi incelerken, çoğunlukla, bu tür kitapların nasıl yayımlandığını ve nasıl okur bulduklarını şaşkınlık içinde sordum kendime. Aynı olayların ciddi bir biçimde, titizlikle ve kaynaklara dayanılarak yapılan ve birbirine taban tabana karşıt olan açıklamaları bir yana, bunlarda öyle betimlemeler

gördüm ki, bu iki kitabın bu çağa ilişkin en önemli yapıtlar olduğunu ve binlerce kişinin okuduğunu düşündükçe ağlamam mı gülmem mi gerektiğine karar veremedim. Ünlü tarihçi Thiers'den aldığım bir örnekle yetineceğim. Napolyon'un sahte paraları yanına alıp getirdiğini anlattıktan sonra Thiers şöyle diyor:

"Bu araçların kullanımına, kendine ve Fransız ordusuna yaraşır bir iyiliksever davranışıyla değer kazandırarak, yangından zarar görmüş olanlara yardım yaptırttı. Ama erzak, çoğu düşman olan yabancılara uzun süre verilemeyecek kadar değerli olduğundan, Napolyon, para vermeyi yeğledi ve onlara kâğıt rubleler dağıttı."

Doğrudan ele alındığında bu bölüm insanı afallatıcı anlamsızlığıyla (ahlaksızlığıyla diyemezsek) çarpmaktadır; ama kitaba yerleştirildiğinde şaşırtmamaktadır. Çünkü anlatının, tumturaklı, cafcaflı ve kesin anlamdan yoksun havasına tastamam uygun düşmektedir.

İşte bu nedenle, tarihçinin yapması gereken ile sanatçının yapması gereken birbirinden tam anlamıyla farklıdır ve olayların betimlemesiyle kişilerin portrelerinin çiziminde, tarihçiler ile benim aramdaki tutmazlık kimseyi şaşırtmamalıdır.

Ama sanatçı, halkın, kişiler ve olaylar konusunda edindiği imgelerin, abartılı düşlemlerden değil, belgelerin tarihçilerce sınıflandırılıp toplanmasındaki tutumdan ileri geldiğini unutmamalıdır. Bundan ötürü, bu kişileri ve olayları, farklı bir biçimde anlamasına karşın sanatçının, tarihsel belgeler için de kendini yönlendirmesi gerekir. Yapıtında, tarihsel kişilerin konuştukları ve davrandıkları her yerde, ben hiçbir şey uydurmadım, ama bulduğum ve çalışmalarım süresince koskoca bir kitaplık dolduran malzemeye dayandım; burada söz konusu kitapların adını açıklamayı uygun bulmuyorum, ama her zaman açıklayabilirim.

6. Altıncı açıklama ki, bu benim için en önemlisidir büyük adam denen kişilerin, bence, tarihsel olaylarda taşıdıkları pek az öneme ilişkindir.

Üzerindeki söylentilerin böylesine canlı ve çeşitli olarak günümüze kaldığı çok trajik, sayısız olayla yüklü ve bize bu kadar yakın bir dönemin incelenmesi sonunda, gerçekleşmek üzere olan olayların nedenlerini, zekâmızın kavrayacak yeterlilikte olmadığına kesinlikle inandım. Herkese çok yalın bir şey gibi görünen bir savı ileri sürmek; yani 1812 olaylarının nedenlerinin, Napolyon'un fetih anlayışından ya da Aleksandr Pavloviç'in yurtsever direngenliğinden kaynaklandığını savlamak, Roma İmparatorluğu'nun, halkını Batı'ya karşı yönelten şu ya da bu barbar

yüzünden yıkıldığını ya da altı kazılan bir dağın son işçisinin kazma sallamasıyla yıkıldığını savlamak kadar saçmadır.

Milyonlarca insanın boğazlaştığı, yarım milyonunun öldüğü bir olayın nedeni tek bir kişinin istenci olamaz; nitekim, bir işçi tek başına bir dağı yıkamayacağı gibi, bir kimse de, tek başına beş yüz bin kişiyi ölmeye zorlayamaz. Peki öyleyse, bu nedenler nerede aranmalıdır?

Kimi tarihçiler, bu nedenleri Fransızların fetih ruhunda ve Rusların yurtseverliğinde arıyor ve buluyorlar. Başkaları, Napolyon ordularının yaydığı demokratik düşüncelerden ve Rusya'nın Avrupa'yla bağlarını sıkılaştırma gereksiniminden vb. söz ediyorlar. Peki ama hiçbiri daha iyi duruma giremeyecekken ve hepsi daha kötü duruma düşmek sakıncasıyla karşı karşıyayken, milyonlarca insan niçin boğazlaştı? Kim buyurdu onlara bunu? Bunu niçin yaptılar? İşte herkesin karşısına apaçık çıkıyormuş gibi görünen sorun. Bu anlamsız olayın nedenleri üzerinde, bugünden geçmişe bakılarak sayısız usavurma yapılabilir ve yapılmıştır. Ama çok büyük bir bölümü aynı amaca yönelik olan bu usavurmalar, sonsuz sayıda neden olduğunu ve bunların arasından hiçbirine geçerli neden denemeyeceğini gösterir.

Böyle bir tutumun fizik ve tinsel bakımdan kötü bir tutum olduğunu dünya var olduğundan beri herkes bildiği halde milyonlarca insan niçin birbirini öldürdü?

Bu öylesine kaçınılmaz bir şeydi ki, bunu yaparken, o ilkel ve zoolojik yasaya, güz günlerinde birbirini öldüren arıların ya da birbirlerini ortadan kaldıran erkek hayvanların uydukları yasaya uyuyorlardı. Bu korkunç soruya başka bir yanıt verilemez.

Bu yalnızca apaçık değil, ama her bireyde doğuştan bulunan bir gerçektir. Eğer insanoğlunda, kendisinin, davranışlarında her an özgür olduğuna inanmasına yol açan bir bilinç ve bir başka duygu bulunmasaydı, bu gerçeğin kanıtlanmasına gerek bile kalmazdı.

Tarihi, genel bir açıdan ele aldığımızda, olayları yönlendiren ve her durumda etkileyen bir yasanın varlığına inanıyoruz. Ama tarihi, kişi açısından ele aldığımızda, bunun tersine inanıyoruz.

Türdeşini öldüren bir kimse, Niemen'in aşılması için buyruk veren Napolyon, bir iş bulmak için dilekçe veren, kolumuzu kaldıran ya da indiren siz ve ben, yani hepimiz, davranışlarımızdan her birinin usa uygun nedenlere ve özgür istencimize dayandığına kesin olarak inanıyoruz ve şöyle ya da böyle davranmanın bize bağlı olduğundan kuşku duymuyoruz.

Bu inanç bizim için o kadar köklü değerde ve doğaldır ki, başkasında özgür istenç olmadığına bizi inandıran tarih ve suç işleme istatistikleri verilerine karşın, özgür istenç bilincimizi, bütün davranışlarımıza yaymaktan geri kalmayız.

Buradaki çelişki çözülmez gibi görünmektedir. Bir davranışta bulunurken, özgür istencine sahip olduğumdan güvenliyim; ama davranışımı insanlığın yaşamının tümüne bir katılım olarak tarihsel anlamın kaçınılmaz olduğu sonucuna varırım. Bu yanılgı nereden geliyor?

İnsanoğlunun her olmuş bitmiş gerçeğe, geriye doğru bakarak ve o anda, özgür olduğu savlanan bir dizi usavurma, yakıştırma yeteneği üzerinde yapılan ruhbilimsel gözlemler (bu konudaki gözlemlerimi bir başka yerde daha ayrıntılı olarak açıklayacağım), insanın, kimi davranışlarında özgür olduğu varsayımını pekiştirmektir. Ama geriye dönük değil de o anlık ve tartışılmaz bir özgür olma bilincinin eşlik ettiği davranışların bulunduğunu kanıtlayan başka ruhbilimsel gözlemler de vardır. Maddeciler ne derse desin, yalnızca ben söz konusu olduğum zaman, tartışılmaz bir biçimde bir davranışı yapabilir ya da yapmaktan kaçınabilirim. Kendi isteğimle kolumu o anda kaldırabilir ya da indirebilirim. Yazı yazmayı bırakabilirim. Siz de anında, yazdıklarımı okumaktan vazgeçebilirsiniz. Yalnızca istencinin gücüyle ve bütün engellere karşın, düşüncemi şu anda Amerika'ya ya da ilgi duyduğum bir matematik problemine yöneltebilirim. Özgürlüğümü sınamak için elimi yukarı kaldırıp bir külçe gibi düşecek biçimde aşağıya bırakabilirim. Ama yanımda bir çocuk var diyelim; elimi onun üzerinde yukarı kaldırıyorum ve hızla aşağıya düşecek biçimde bırakmaya yöneliyorum. Bunu yapamam işte. Bir köpek aynı çocuğun üzerine atılıyor. Elimi kaldırmamazlık edemiyorum. Safta yerini almış bir ersem alayımın eylemini istememezlik edemem. Savaş sırasında, alayımla birlikte düşmana karşı saldırıya geçmemezlik edemem ve çevremde herkes kaçarken kaçmamazlık edemem. Bir duruşmada sanığı savunuyorsam, söyleyeceğim sözü daha önceden bilmemezlik edemem. Gözlerime yönelen bir vuruşu gördüğümde, gözkapaklarımı kırpıştırmadan edemem.

Öyleyse iki çeşit tutum var. Bunlardan biri istencime bağlı, ötekiyse değil. Çelişmeyi doğuran yanılgı; varlığımın en yüksek düzeyde soyut olan bölümüne bağlı olan her davranışa, haklı çıkarılacak bir biçimde eşlik eden özgür olma bilincini, hiç de hakkım olmadan, başka istençlerle ilintili olan ve benimkinden başka istençlerin de işe katılmasına bağımlı bulunan davranışlarıma da yaymamdan ileri geliyor. Özgürlüğün ve zorunluluğun

alanlarının sınırlarını çizmek çok zor bir iştir ve bu sınırı belirlemek de ruhbilimin temel bir sorunudur. Ama en büyük özgürlüğümüzün ve en büyük bağımlılığımızın kendini gösterdiği durumlar gözlemlenecek olursa, etkinliğimizin, ne kadar soyutsa o kadar özgür olduğunu ve bunun tersine, başkasına ne kadar bağımlıysa o kadar az özgür olduğunu görmemek olanaksızdır.

Bizi türdeşlerimize bağlayan en güçlü, en yıkılmaz, en ağır ve en sürekli bağ, güç ve iktidar denilen şeydir ve güç gerçek anlamında ele alındığında başkasına olan en büyük bağımlılığımızın dile gelişinden başka şey değildir.

Çalışmam boyunca, haklı ya da haksız olarak, bu gerçeğe iyice inandım. Bundan ötürü, 1805, 1807 ve özellikle bu alınyazısı yasasının kendini çok belirgin bir biçimde gösterdiği 1812 olaylarını canlandırırken, bu olayları yönettiklerine inanan ama bu olaylara bütün öteki katılanlardan daha az bir özgür insani bir etkinlik katmış olan kimselerin yaptıklarına ve davranışlarına önem vermedim. Onların etkinliklerine, benim inancıma göre, tarihi yönlendiren yazgı yasasının ve en az özgür davranışlarından sonra insanı, bu davranışların özgür olduğuna inandırma amacı güden bir yığın usavurma tasarlamaya götüren ruhbilimsel yasanın örnekleri olmaları bakımından ilgi duydum.

Kont Lev Nikolayeviç TOLSTOY

BİRİNCİ BÖLÜM -I

"Evet, prens, Cenova ve Lucques, Bonapart ailesinin yurtluğudur artık. Hayır, size önceden söyleyeyim ki, eğer savaşa girdiğimizi bana söylemez ve eğer bu Deccal'ın (doğrusu onun Deccal olduğuna inanıyorum) bütün alçaklıklarını, bütün acımasızlıklarını örtmeye kalkarsanız bundan böyle sizi tanımıyorum, artık benim dostum, sizin deyiminizle benim sadık kulum değilsiniz. Neyse, günaydın, oturunuz, anlatınız. Görüyorum ki sizi ürküttüm."

İmparatoriçe Mariya Feodorovna'nın sırdaşı ve yakını ünlü Anna Pavlovna Serer 1805 yılı temmuzunda suaresine ilk gelen makamı da, rütbesi de yüksek Prens Vasili'yi bu sözlerle karşılıyordu. Anna Pavlovna birkaç gündür öksürüyordu. Kendi deyişiyle grip olmuştu (o zamanlar grip seyrek kullanılan bir sözdü). Sabahleyin kırmızı giysili uşakla ona buna gönderilen notların hepsinde şunlar yazılıydı:

"Sayın kont. Eğer önemli bir işiniz yoksa ve zavallı bir hastanın yanında bir akşam geçirmek düşüncesinden çok ürkmüyorsanız saat 19 ile 22 arasında sizi evimde görmekten çok mutlu olacağım."

Anna Serer.

Sırmalı saray üniforması, çoraplar, ayakkabılar giymiş, göğsü madalyalarla dolu, yayvan yüzünde neşeyle içeri giren prens böyle karşılanmaktan hiç de şaşkınlığa uğramaksızın yanıt verdi:

"Aman Tanrım, bu ne şiddet!"

Büyükbabalarımızın konuştuğu, dahası düşündüğü temiz Fran-sızca'yla ve kibarlar dünyasında saçlarını ağartanların, sarayda makam sahibi olanların yavaş sesiyle, bir koruyucu tavrıyla konuşuyordu. Anna Pavlovna'ya yaklaştı, elini dudaklarına götürdü, parlayan güzel kokulu çıplak başını önünde eğerek yavaşça kanepeye oturdu.

Sesini değiştirmeksizin, kibarlık ve sevecenliğinden kayıtsızlık, dahası alay sızan bir havayla dedi ki:

"Önce, nasılsınız, onu söyleyiniz, aziz dostum? Merakımı gideriniz."

Anna Pavlovna:

"Kalp ağrısı varken," dedi, "insan nasıl iyi olabilir? Bu zamanda duyarlı olan bir insanın huzurlu olması olanaklı mıdır? Umarım bu akşam başka yere gitmiyorsunuzdur, değil mi?"

Prens:

"Ya İngiliz elçiliğindeki şenlik? Bugün çarşamba, orada bulunmam gerek. Kızım beni gelip alacak," dedi.

Anna Pavlovna:

"Şenlik ertelendi sanıyordum," dedi. "Size açıklarım ki bütün bu şenlikler, bu havai fişekler kabak tadı vermeye başladı."

Prens, söylediklerine inanılmasını kendisi de istemeyen, kurulu bir saat gibi:

"Bunu istediğinizi bilseler," dedi, "şenliği ertelerlerdi."

"Üzmeyiniz beni. Peki, Novosiltsof'un raporu üzerine verilen karar? Siz her şeyi bilirsiniz."

Prens soğuk ve sıkıntılı bir havayla:

"Nasıl anlatmalı size?" dedi. "Neye mi karar verildi? Napolyon'un geri dönme olanaklarını ortadan kaldırdığına, öyle sanıyorum ki biz de aynı şeyi yapmak üzereyiz."

Prens Vasili, eski bir piyeste rol yineleyen bir aktör gibi, hep tembel tembel konuşurdu. Anna Pavlovna Serer, kırkındaydı ama, tersine, heyecan ve neşe doluydu.

Heyecanlı olması toplumsal durumundan ileri geliyor, kimi vakit de, istemediği bir zamanda bile, tanıyanların beklentilerini boşa çıkarmamak için heyecanlı görünüyordu. Yüzünde her zaman görünen zoraki gülümseyiş, onun geçkin çizgilerine yaraşmamakla birlikte, şımarık çocuklar gibi, düzeltmek istemediği, düzeltemeyeceği ve düzeltmeye gerek görmediği sevgili bir kusurunun hep açıklamasını taşırdı.

Siyasal konulara ilişkin konuşma sırasında Anna Pavlovna öfkelendi:

“Ah, bana Avusturya’dan söz etmeyiniz! Ben belki bir şey anlamıyorum ama Avusturya hiçbir zaman savaş istemedi, istemiyor da. Bizi aldatıyor. Rusya’ya tek başına Avrupa’nın kurtarıcısı olmak düşüyor. Koruyucumuz yüksek görevini bilir, ona sadık kalacaktır. İnandığım bir şey varsa işte bu. İyi ve eşsiz çarımızın yeryüzünde oynayacağı rol pek büyüktür. O, o kadar erdemli, o kadar iyi yüreklidir ki, Tanrı onu kollayacak; bu katilin, bu canavarın kişiliğinde şimdi daha korkunç bir biçim alan devrim ejderhasını ezmek görevini başaracaktır. Kime güvenebiliriz, sorarım size? İngiltere kendi tüccar ruhuyla Çarımız Aleksandr’ın ruh yüksekliğini anlamıyor, anlayamaz da. O İngiltere ki, Malta’yı boşaltmayı istememiştir. Bizim tutumlarımızda gizli bir amaç görmek istiyor, gizli bir amaç arıyor. Novosiltsof’a ne dediler?.. Hiç. Kendi için bir şey istemeyen, her şeyi dünyanın iyiliği için isteyen çarımızın özverisini anlamadılar ve anlayamazlar. Ne vaat ettiler? Hiç. Sözlerinin yarısını yerine getirecek değiller. Prusya, Bonapart’ın yenilmez olduğunu, bütün Avrupa’nın onunla başa çıkamayacağını açıkladı... Ben ne Hardenberg’in ne de Hauquesitz’in bir dediğine inanmam. Prusya’nın o sözde yansızlığı bir tuzaktan başka bir şey değildir. Ben yalnız Tanrı’ya ve sevgili çarımızın büyük talihine inanırım. Avrupa’yı o kurtarır.”

Kendi öfkesiyle alay eden bir gülümseyişle ansızın durdu.

Prens gülerek:

“Sanırım ki,” dedi, “Aziz Vintsengerode’mizin yerine sizi gönderselerdi Prusya Kralını bir çırpıda yola getirirdiniz. Ne kadar güzel sözler ediyorsunuz. Çay vermeyecek misiniz bana?”

Anna Pavlovna

“Şimdi,” dedi, durularak ekledi, “A propos[4] bugün görülecek iki çağrılı var. Sırası gelmişken söyleyeyim, Vikont Mortemart Rohan aracılığıyla Montmereneyler’e akrabadır. Fransa’nın en büyük ailelerinden biri. Bizdeki sığınmacıların en iyilerinden, gerçek sığınmacılardan. Sonra, l’abbe Moris[5] geliyor, bu derin zekâyı tanıyor musunuz? Hani çar tarafından kabul edilmişti. Tanıyor musunuz?”

4 Söz gelmişken söyleyeyim (fr.)

5 Papaz Moris

Prens:

“Yaa!.. Çok sevineceğim,” dedi ve o anda aklına bir şey takılmış gibi yaparak, ziyaretinin asıl nedeni olan işi soracağı zamanlar takındığı çok

kayıtsız tavırla ekledi, “Ana Çariçe Baron Funke’nin Viyana’ya başkâtip atanmasını istiyormuş, doğru mu? Bu baron zavallının birisiymiş.”

Çariçe’nin kayırmasıyla barona sağlanmaya çalışılan bu yere Prens Vasili oğlunu atandırmak istiyordu.

Anna Pavlovna, Çariçe’nin işine gelen, ya da hoşuna giden şeye, ne kendisinin, ne de başka birisinin karışamayacağı anlamına gelen bir havayla göz süzdü. Hüzünlü, soğuk bir sesle:

“Baron Funke, Ana Çariçe’ye kız kardeşi tarafından salık verilmiş,” dedi ve sustu. Çariçe’nin adını söylerken Anna Pavlovna’nın yüzünde birdenbire, büyük koruyucusunu her zaman andığı gibi, bağlılık ve saygısının hüzünle karışık derin ve içten anlatımı belirmişti. Çariçe hazretlerinin Baron Funke’ye çok sevecenlik göstermek lütfunda bulunduklarını sözlerine ekledi; bakışlarına gene bir hüzün çökmüştü.

Prens ilgisizmiş gibi susuyordu. Anna Pavlovna, bir saraylı, bir kadın inceliği ve hızlı sezerliğiyle, çariçenin salık verdiği bir kişi üzerinde bu biçimde söz etmeye yeltendiği için, prense dokundurmak, hem de onu avutmak istedi.

“Sırası gelmişken ailenizden söz edeyim,” dedi. “Biliyor musunuz, toplantılara girdi gireli kızınız herkesi ilgilendiriyor. Onu gün gibi güzel buluyorlar.”

Prens saygı ve minnetle eğildi.

“Sık sık düşünürüm,” Anna Pavlovna bir an sustuktan sonra prense sokuldu, dostça gülümsedi ve bununla, siyasete ve sosyeteye ilişkin konuşmanın sona erdiğini, artık içli dışlı söyleşmenin başlayacağını göstererek sözüne devam etti. “Sık sık düşünürüm, yaşamın mutlulukları bazen ne kadar adaletsizce bölüşülüyor. Talih size ne diye bu kadar iyi, bu kadar sevimli iki çocuk (kaşlarını ‘karşılık istemem’ der gibi kaldırarak ekledi.) küçük oğlunuz Anatol’ü katmıyorum, onu sevmem, evet iki çocuk verdi? Ama doğrusu siz, onlara herkesten az değer veriyorsunuz; bu yüzden de siz onlardan daha aşağısınız.”

Yüzünde her zamanki utkun gülümseme belirdi.

Prens:

“Ne yapmalı? Latafer olsa babalık yeteneğimin olmadığını söylerdi.”

“Şakayı bırakınız, ben sizinle ciddi konuşmak istiyorum. Küçük oğlunuzu beğenmediğimi biliyorsunuz. Söz aramızda, (Yüzünde hüzünlü bir ifade belirmişti.) Çariçe Hazretleri’nin yanında ondan söz edildi, size acıyorlar.”

Prens karşılık vermedi, Anna Pavlovna susmuş, anlamlı bakışlarla onu süzerek yanıt bekliyordu. Prens Vasili kaşlarını çatıyordu. Sonunda dedi ki:

“Ne yapayım? Biliyorsunuz ki, terbiyeleri için bir babanın yapacağı her şeyi yaptım, ikisi de budala çıktı. İppolit hiç olmazsa sakin bir aptaldır, oysa Anatol aynı zamanda geçimsiz de.”

Sırıtması yapmacıktı; alışık olmadığı bir heyecanla, ağzının çevresinde biçimlenen kaba ve sevimsiz kırışıkları göze batarcasına belirterek ekledi:

“İşte aradaki fark.”

Anna Pavlovna dalgın dalgın gözlerini kaldırdı.

“Sizin gibilerin ne diye çocuğu olur? Baba olmasanız söz edilecek bir yanınız bulunmazdı.”

“Ben sizin sadık kulunuzum, ve bunları ancak size açıklayabilirim. Çocuklarım yaşamımın yüküdür. Bu benim çilem, öyle sanıyorum. Ne yapalım.”

Davranışlarıyla, amansız yazgısına boyun eğdiğini anlatarak sustu. Anna Pavlovna düşünüyordu.

“Siz,” dedi, “hovarda oğlunuz Anatol’ü evlendirmeyi aklınıza hiç getirmediniz. Derler ki, yaşlı genç kızlarda evlendirmek illeti var. Ben bu zayıflığı kendimde hâlâ duyumsamıyorum. Ancak elimde bir kızcağız var ki, babasıyla çok mutsuzdur, bir akrabamız bir prenses. Bolkonskaya.”

Prens Vasili yanıt vermemiş; ama yüksek sosyete adamlarına özgü bir hızlı kavrayışlılıkla başını sallayarak, bu bilginin üstünde durduğunu göstermişti.

“Hayır, biliyor musunuz ki, bu Anatol bana yılda kırk bin rubleye mal oluyor,” dedi.

Düşüncelerinin acıklı akışını durdurmak elinde değil gibi görünüyordu. Sustu.

“Böyle giderse beş yıl sonra ne olacak? İşte baba olmanın yararı. Bu prensesiniz hiç olmazsa zengin mi?”

“Babası hem çok zengin, hem çok pinti. Köyde yaşar. Bilirsiniz, daha ölen çar zamanında emekliye çıkarılan ‘Prusya Kralı’ yakıştırmasıyla tanınmış ünlü Bolkonski. Zeki ama tuhaf ve titiz bir adam. Zavallıcık, çok mutsuz. Erkek kardeşi daha geçenlerde Liz Meynen’le evlenmişti. Kutuzof’un yaveridir. Kendisi şimdi buraya gelecek.”

Prens aniden karşısındakinin elini tutup nedense aşağı doğru eğerek:

“Dinleyiniz aziz Annet,” dedi, “bu işimi yoluna koydunuz, ben hep sizin sadık kulunuz, kâhyamın raporlarında yazdığı gibi ‘Kulunnuz’, iki n ile. Kız

iyi bir aileden ve zengin. Bana gerekli olan da bunlar.”

Ona asıl özelliğini veren rahat, zarif, senlibenli bir davranışla çariçenin sırdaşının elini alıp öptü; sonra da, kadının sarsılmasına yol açan bir çöküşle koltuğuna oturdu.

Anna Pavlovna dalgın:

“Durunuz,” dedi, “ben şimdi Liza (genç Bolkonski’nin karısı) ile konuşurum. Bu iş belki olur. Yaşlı kızların sanatlarını ben sizden öğreneceğim.”

II

Anna Pavlovna’nın konuk salonu yavaş yavaş dolmaya başlamıştı. Petersburg’un yüksek soylularından, yaş ve karakterce çok değişik ama yaşadıkları çevre aynı olan birçok insan geliyordu. Babasıyla elçilikteki şenliğe gitmek üzere Prens Vasili’nin kızı güzel Elen de gelmişti. Süslü bir balo giysisi vardı üzerinde. Petersburg’un en çekici kadını diye tanınmış genç, küçük Prenses Bolkonskaya da oradaydı. Geçen kış evlenmişti; hamile olduğu için büyük toplantılara katılmıyor, ama küçük suarelere hâlâ geliyordu. Prens Vasili’nin oğlu İppolit, Mortemor’la gelerek onu herkese tanıttı. Rahip Morio ve daha birçokları da geldi.

Anna Pavlovna:

“Daha görmediniz mi, yoksa halamla tanışmıyor musunuz?” diyerek, gelenleri büyük bir ciddilikle, çağrılılar sökün etmeye başlar başlamaz diğer bir odadan kendini gösteren kocaman kurdelelerle süslü, küçük bir yaşlı kadının yanına götürüyor, gözlerini ağır ağır konuktan halaya çevirerek adlarıyla tanıtıyor, sonra ayrılıyordu.

Çağrılıların hepsi de, kimsenin tanımadığı, merak etmediği, aramadığı halaya saygı gösterisinde bulunuyordu. Anna Pavlovna onların davranışlarını sessizce onaylayarak ciddi ve gururlu bir ilgiyle izliyordu. Hala, karşısındakinin, kendisinin ve neyse ki şimdi iyi olan çariçe hazretlerinin sağlığıyla ilgili herkese aynı sözleri söylüyordu. Yanına

gelenlerin hepsi de, incelik gereği telaşlandığını sezdirmeden ağır bir ödevi yerine getirmenin verdiği esenlik duygusuyla ve bütün gece bir daha yanına yaklaşmamak üzere ondan ayrılıyordu.

Genç Prenses Bolkonskaya altın işlemeli bir kadife çanta içindeki elişiyle gelmişti. Üstü tüylerle hafifçe gölgeli, güzel üst dudağı dişlerine göre kısaydı. Ama açılışı daha zarif, alt dudağın üzerine inişi daha hoş düşüyordu. Onun bu kusuru -dudağının kısalığı, ağzının yarı açıklığı- gerçekten çekici olan kadınlarda hep görüldüğü gibi, asıl özelliklerini, asıl güzelliğini oluşturuyordu. Herkes, durumuna bu kadar kolaylıkla katlanan bu sağlık ve yaşam dolu geleceğin güzel anasını seyretmekten haz duyuyordu. Yaşlılar, canı sıkılanlar, gençler, onun yanında bulunmak, onunla konuşmakla ona benzemiş oluyor gibiydiler. Onunla konuşan, her sözde parlak gülümsemesini, hep ışıldayan beyaz dişlerini gören özellikle o anda sevimli olduğunu sanırdı. Herkes de böyle sanırdı.

Küçük prenses, elişi çantası elinde, salınarak küçük ve hızlı adımlarla masayı dolaştı, Giysisini topladı, her yaptığı kendisi için de, çevresindekiler için de bir eğlenceymiş gibi, gümüş semaverin yanındaki kanepeye oturdu. Torbasını açarken:

“Elişimi getirdim,” dedi.

Ev sahibine dönerek:

“Benimle böyle kötü şakalar yapmayınız. Bana, bunu küçük bir suare diye yazmıştınız. Bakın ne kılıkta geldim,” dedi.

Sonra, göğsünün biraz aşağısından geniş bir kurdeleyle bağlı dantelli, zarif mavi giysisini göstermek için kollarını açtı.

Anna Pavlovna:

“Yoo, böyle de herkesten güzelsiniz,” diye yanıt verdi.

Küçük prenses generale dönerek aynı tonla:

“Biliyorsunuz kocam beni bırakıyor, ölmeye gidiyor. Söyleyiniz, bu uğursuz savaş ne için?” dedi. Prens Vasili’nin yanıtını beklemeden, kızı, güzel Elen’e doğru döndü.

Prens Vasili, Anna Pavlovna’ya yavaşça:

“Şu küçük prenses ne cana yakın şey!” dedi.

Küçük prensesten biraz sonra içeriye başı tıraşlı, gözlüklü, o zamanın modasına uygun açık renk pantolonlu, koyu renk ceketli, ve göğsünde de kabarık danteli olan biri girdi. Katerina döneminin tanınmış seçkinlerinden Kont Bezuhof’un gayrı meşru oğluydu. Henüz bir görevde değildi. Öğrenim ve terbiye gördüğü yabancı ülkeden daha yeni gelmişti ve

sosyetede ilk görünmesiydi. Anna Pavlovna onu, kabul düzeni bakımından salonunda en aşağı olanlara gösterdiği ilgiyle karşılamıştı. Ama bu aşağı türden ilgiye karşın Piyer'in geldiğini görünce Anna Pavlovna'nın yüzünde bulunduğu yere yaraşmayan büyük bir şey karşısında gösterilen telaş ve korku belirmişti. Gerçi Piyer, gerçekten salondaki öbür erkeklerden iriceydi, ama bu korku ancak, onu bütün diğer çağrılılardan ayıran zeki, aynı zamanda ürkek, keskin ve doğal bir bakış yüzünden olabilirdi.

Anna Pavlovna, teyzesiyle ürkek ürkek bakışarak Piyer'e:

"Zavallı bir hastayı görmeye gelmiş olmanız büyük bir lütuftur, Bay Piyer," dedi.

Piyer anlaşılmaz sözler mırıldandı, bir şey arar gibi başıyla selamlayarak sevinç ve neşeyle gülümsedi, halaya yaklaştı.

Anna Pavlovna'nın korkusu yersiz değildi; çünkü Piyer, çariçe hazretlerinin sağlığına ilişkin halanın söylediklerini sonuna kadar dinlemeden yürümüştü. Anna Pavlovna, onu alıkoymak için telaşla:

"Rahip Morio'yu tanıyor musunuz?" dedi. "Çok ilginç bir adam."

"Evet, onun sonsuz barış planından söz edilir, ama gerçekleşmesi güç..."

Anna Pavlovna bir şey söylemiş olmak için ve gene ev sahipliğiyle ilgili işlerine dönmeye davranarak:

"Öyle mi sizce?" dedi.

Ama Piyer birincinin büsbütün tersi, ikinci bir kabalık etti. Önce karşısındakini sonuna dek dinlemeden yanından ayrılmıştı. Şimdiyse kendisinden ayrılması gerekeni lafa tutuyordu. Başını eğmiş, kocaman bacaklarını germiş rahibin planını niçin bir düş saydığını Anna Pavlovna'ya kanıtlamaya koyulmuştu.

Anna Pavlovna gülümseyerek:

"Sonra konuşalım," dedi.

Görgü kurallarını bilmeyen bu delikanlıdan ayrılarak ev sahipligiyle ilgili işlerine döndü. Konuşmanın ateşliliğini yitirdiği noktaya yardıma koşmaya hazır bir konumda çevreye göz kulak olmaya başladı. Nasıl bir iplik atölyesi sahibi işçilerini yerli yerine yerleştirip atölye içinde gezinir, iğlerin birinde bir duralama, gıcırtılı ve gereksiz gürültülü bir ses ayrımsayınca hemen koşar, bunu durdurur ya da ona gereken devinimi verirse; bunun gibi, Anna Pavlovna da konuk salonunda geziniyor, susan ya da gürültülü konuşan bir gruba yanaşıyor, bir söz ya da eylemle yeniden uygun ve ölçülü bir söyleşi makinesi kuruyordu. Ama bu özenler arasında, Piyer'den, ayrı bir korkusu olduğu göze çarpıyordu. Piyer, konuşulanları dinlemek için Mortemar'ın

bulunduğu yere sokulduğu ve oradan rahibi dinleyen gruba geçtiği sırada onu kaygıyla gözlemişti. Anna Pavlovna'nın bu suaresi, yabancı bir ülkede terbiye gören Piyer'in, Rusya'da gördüğü ilk suareydi. Burada bütün Petersburg aydınlarının toplanmış olduğunu biliyor, oyuncakçı dükkânında ki bir çocuk gibi gözleri öteye beriye kaçıyordu. Dinleyebileceği ciddi konuşmaları kaçıracağım diye korkuyordu. Burada toplananların güvenli ve zarif yüzlerine bakarak hep öyle dolgun bir söz bekliyordu. Sonunda Morio'ya sokuldu. Konuşma ona ilginç görünüyordu, durdu. Kendi düşüncelerini söylemek fırsatını -gençlerin sevdiği şeyi- bekledi.

III

Anna Pavlovna'nın suaresi başlamıştı. İğler her yandan uyumla ve durmaksızın uğulduyordu. Suare, bu parlak sosyeteye yabancı, yüzü yorgun, zayıf ve geçkin bir kadın ile oturan haladan başka üç gruba ayrılmıştı. Daha çok erkekler grubu olan birincinin merkezi rahip, gençlerin toplaştığı bir grubun merkezi de Prens Vasili'nin kızı güzel Prenses Elen ile sevimli, pembe yüzlü, yaşına göre fazlaca olgun küçük Prenses Bolkonskaya'ydı. Üçüncüsü, Mortemar ile Anna Pavlovna'nın grubuydu.

Vikont, kendisini herhalde büyük bir ünlü saymakla birlikte terbiye gereği alçakgönüllülük gösterip, bulunduğu meclisin yararına sunan sevimli, yüzünün çizgileri ve tavırları ince bir delikanlıydı. Anna Pavlovna, çağrılılarını onunla ağırlıyor gibi görünüyordu. Pis bir mutfakta gördüğünde insanın iğreneceği bir et parçasını iyi bir metrdotel nasıl gerçekten nefis bir şey diye sunarsa, Anna Pavlovna da bu suarede önce vikontu, sonra rahibi, gerçekten nefis şeyler gibi çağrılılara sunuyordu. O sırada Mortemar'ın grubunda Enqhien Dükü'nün[6] öldürülmesinden söz ediliyordu. Vikont, onun, Bonapart'ı asıl kızdıran yüce ruhluluğu yüzünden öldüğünü söylüyordu.

[6] Dük Enqhien Fransız Kraliyet ailesinden bir prensti. Bonapart'a karşı suikast hazırlamakla suçlandırılarak kurşuna dizilmişti.

Anna Pavlovna:

"Aa, evet, bize bunu anlatınız, Vikont!" dedi ve bu 'bize bunu' tümcesinin XV. Lui'yi andırır bir etki yaptığını sevinçle duyumsattı.

Vikont saygıyla eğildi, nazikçe gülümsedi. Anna Pavlovna, Vikont'un çevresinde bir halka oluşturdu, herkesi onu dinlemeye çağırarak birinin kulağına fısıldadı:

"Vikont dükle yakından tanışırdı."

Başka birisine:

"Sözü sohbeti yerinde bir adam olduğu nasıl da belli."

Böylece vikont sosyeteye en kibar ve en elverişli haliyle sıcak bir tabakta üzerine yeşillik serpilmiş bir biftek gibi sunulmuştu.

Vikont, öyküsüne artık başlamak istiyor, ince bir tavırla gülümsüyordu.

Anna Pavlovna biraz ötede ayrı bir grubun merkezini oluşturan güzel prensese seslendi:

"Buraya geliniz, dostum Elen!"

Prenses Elen gülümsedi; salona girdiği andaki çok güzel kadınlara özgü o sonsuz gülümsemesiyle baktı. Kıvrımlarla süslü beyaz balo giysisini hışırdatarak, beyaz omuzlarının ışıltıları, saçının ve pırlantalarının pırıltılarıyla yanlara açılan erkeklerin arasından geçti; kimseye bakmadan ama herkese gülümseyerek ve sanki boyunun bosunun güzelliğini, dolgun omuzlarını, o zamanın modasına göre çok açık olan göğsünü, ensesini seyretme hakkını herkese sunuyormuş ve balonun görkemini peşinde sürüklüyormuş gibi, doğruca Anna Pavlovna'nın yanına gitti. Elen, o kadar güzeldi ki, onda bir işve gölgesi sezmek şöyle dursun, tersine olarak, söz götürmez, çok güçlü ve ezici bir etki yapan güzelliğinden utanıyor gibiydi. Sanki güzelliğinin etkisini azaltmak istiyor da beceremiyordu.

Onu gören herkes:

"Ne güzel kadın!" diyordu.

Vikont, güzel prensesin karşısına oturup onu da o sonsuz gülümsemesiyle aydınlatınca, görülmedik bir şeyle büyülenmiş gibi, omuzlarını silkerek gözlerini yere indirdi. Gülerek başını eğdi.

"Bayan, böyle dinleyiciler önünde kendime güvenemem," dedi.

Prenses çıplak ve dolgun kolunu küçük bir masaya dayadı, bir şey söylemeye gerek görmedi. Gülümseyerek bekledi. Öykü boyunca ara sıra bazen hafifçe masaya dayalı dolgun ve güzel koluna, bazen de kolyesini

düzelttiği daha da güzel göğsüne bakarak dimdik oturdu. Birkaç kez giysisinin kırışıklarını düzeltti; öykü bir etki uyandırınca, Anna Pavlovna'ya bakıyor, sırdaşının yüzünde beliren izlenimi hemen benimsiyor, sonra parlak gülümsemesinin içinde gene kımıltısız kalıyordu. Elen'in arkasından küçük prenses de çay masasını bırakıp gelmişti.

"Durunuz elişimi alayım," dedi ve Prens İppolit'e dönerek ekledi, "Ne düşünüyorsunuz öyle? Torbamı getiriniz."

Prenses gülerek, herkesle konuşarak birdenbire ufak bir gürültü ve devinim dalgası uyandırdı; oturdu, neşeyle giysisini düzeltti. "Şimdi iyi," dedi ve başlanmasını rica ederek, işine koyuldu.

Prens İppolit, küçük prensese torbasını getirmiş, arkasından geçerek yanına bir koltuk yanaştırıp oturmuştu.

Sevimli İppolit güzel kız kardeşine olağanüstü benzerliği ve daha çok, bu benzerliğe karşın şaşılacak kadar çirkinliğiyle insanı şaşırtırdı. Yüzünün çizgileri tastamam kardeşinin çizgileriydi. Ama kızın her şeyi neşeli, şen, taze ve sonsuz bir gülümsemeyle, görülmedik klasik bir beden güzelliğiyle ışıldardı; erkekteyse, tersine, aynı yüz bir aptallıkla gölgelenmiş, sürekli bir kendine güven ve somurtkanlık anlatırdı. Bedence kuru ve zayıftı. Gözler, burun, ağız hepsi birden sanki belirsiz ve sıkıntılı bir somurtkanlığa sıkışmıştı. Kollar ve bacaklar her zaman biçimsiz bir konumda dururdu.

Prensesin yanında oturup el gözlüğünü, sanki onsuz söze başlayamazmış gibi, çabucak gözlerine yerleştirerek sordu:

"Bir hortlak masalı olmasın bu?"

Şaşkınlığa düşen Vikont omuzlarını silkerek:

"Hiç de öyle değil, dostum!" diye yanıt verdi.

"Ben hortlak masallarına dayanamam da."

Prens İppolit'in sesinin tonundan belliydi ki, bu sözleri söylemiş, ama ne anlama geldiğini sonradan anlamıştı.

Konuşmasındaki kendine güvenden ötürü, sözlerinin çok mu akıllıca, yoksa çok mu budalaca olduğunu kimse kestiremezdi. Koyu yeşil bir frak, kendi deyişiyle cuisse de nymphe effaree[7] renginde bir pantolon, çoraplar, ayakkabılar giyiyordu.

[7] Ürkütülmüş bir orman perisinin bacağı: O devirde moda olan bir renge bu isim verilmişti.

Vikont, Enghien Dükü'nün Bayan George ile buluşmak üzere gizlice Paris'e gittiği, orada ünlü aktristen kendisi gibi ilgi gören Napolyon'la

karşılaştığı, dükle yüz yüze gelen Napolyon'un sarası tutup düşüp bayıldığı, dükün eline düştüğü, onun bundan yararlanmadığı, ama bu yüce ruhluluğa karşılık Napolyon'un sonra bunun öcünü onu öldürterek aldığı yolunda o zamanlar ağızlarda dolaşan söylentiyi çok hoş anlatıyordu.

Öykünün özellikle, rakiplerin birbirini ansızın tanımalarını betimleyen yeri çok güzel, çok ilginçti. Kadınlar da heyecanlanmış görünüyorlardı.

Anna Pavlovna, küçük prensesi sorgulayan bir bakışla süzerek:

"Çok hoş!.." dedi.

Küçük prenses, öykünün ilginç ve hoş olmasının elişine engel olduğunu anlatmak ister gibi, iğneyi işine sokarak mırıldandı:

"Çok hoş!"

Vikont bu sessiz övmeyi değerlendirmiş, teşekkür anlatan bir gülümsemeyle öyküye devam etmeye başlamıştı; ama bu sırada, korkunç saydığı delikanlıyı gözleyip duran Anna Pavlovna, onun rahiple ateşli ateşli ve çok yüksek sesle bir şeyler konuştuğunu fark etti; hemen bu tehlikeli yerin imdadına koştu. Gerçekten, Piyer, rahiple siyasal dengeye ilişkin konuşmayı başarmıştı. Anlaşılan delikanlının saf heyecanıyla ilgilenen rahip sevgili kuramını ona açıklıyordu. İkisi de çok ateşlilikle, doğallıkla dinliyor ve konuşuyordu. İşte bu, Anna Pavlovna'nın hoşuna gitmemişti.

Rahip:

"Çare Avrupa'nın dengesi ve uluslar hukukudur," diyordu. "Dünyanın kurtulması için, Rusya gibi barbar tanınmış güçlü bir devletin çıkar gözetmeksizin, amacı Avrupa dengesi olan bir birliğin başına geçmesi yeterlidir."

Piyer:

"Bu dengeyi nasıl sağlayacaksınız?" diyerek söze başlamıştı.

Ama bu sırada Anna Pavlovna geldi, Piyer'e sert bir bakış fırlatarak, İtalyan'a, buranın iklimini nasıl bulduğunu sordu, İtalyan'ın yüzünde kadınlarla konuşurken takınmayı alışkanlık edindiği, küçümsemeyle karışık, yapmacık, tatlı bir hava belirdi.

"Çevrenin ruh ve bilgi güzellikleriyle o derece etkilendim ki, daha iklimi düşünmeye vakit bulamadım," dedi.

Anna Pavlovna, rahip ile Piyer'i artık bırakmadı, kollaması kolay olsun diye onları ana grupla birleştirdi.

Bu sırada salona biri girmişti. Bu yeni gelen, küçük prensesin kocası genç Prens Andrey Bolkonski'ydi. Prens Bolkonski, yüzünün çizgileri belirli ve kuru, kısa boylu, oldukça yakışıklı bir delikanlıydı. Yorgun ve üzüntülü

bakışlarından ağır, ölçülü adımlarına kadar her şeyi ve bütün biçimi, karısı küçük ve kıvrak prensesle tam bir karşıtlık oluşturuyordu. Anlaşıldığına göre salondakilerin hepsi de yalnız tanıdığı değil, aynı zamanda o kadar usandığı kimselerdi ki, onlara bakmak, onları dinlemek bile kendisine çok sıkıcı geliyordu. Sıkıldığı bu yüzlerden onu en çok bıktıranı herhalde güzel karısınınki olacaktı. Güzelliğini bozan bir somurtkanlıkla başını ondan çevirdi. Anna Pavlovna'nın elini öptü, gözlerini kırpıştırarak bütün salondakileri süzdü.

Anna Pavlovna sordu:

"Savaşa mı gidiyorsunuz, prens?.."

"General Kutuzof," Bolkonski, bu adı bir Fransız gibi, sondaki heceye basarak söylemişti. "Beni yaver olarak yanına istiyor."

"Ya Liza, karınız?"

"Köye gidecek."

"Günah değil mi? Sevimli eşinizden bizi yoksun bırakacaksınız."

Küçük prenses, kocasına da, başkalarına konuşurken takındığı nazlı tavırla:

"Andrey" dedi, "Vikont bize Bayan George ile Bonapart'a ilişkin bilsen ne anlattı!"

Prens Andrey kaşlarını çatarak yüzünü öbür yana çevirdi.

Salona girdiğinden beri sevinçli ve dostça bakışlarını ondan ayırmayan Piyer yaklaşarak kolunu tuttu. Prens Andrey dönüp bakmaksızın koluna dokunana karşı kızgınlık anlatan bir somutkanlıkla yüzünü ekşitti, ama Piyer'in gülümseyen yüzünü görünce beklenmedik tatlı ve içten bir gülümseyişle:

"Vay." dedi. "Sen de yüksek sosyetedesin ha!"

Piyer:

"Sizin buraya geleceğinizi biliyordum," diye yanıt verdi. Öyküsüne devam eden Vikont'a engel olmamak için yavaşça ekledi, "akşam yemeğine size geleceğim, olur mu?"

Prens Andrey güldü, bunu sormaya gerek olmadığını el sıkışıyla Piyer'e anlatarak:

"Hayır," dedi, "olmaz."

Bir şey daha söyleyecekti, ama bu sırada Prens Vasili'yle kızı hazırlanmış, erkekler onlara yol açmak için ayağa kalkmıştı.

Prens Vasili, yerinden kalkmaması için Fransızın kolunu dostça sandalyeden aşağı doğru çekerek:

“Bağışlayınız aziz Vikont.” dedi. “Elçilikteki bu uğursuz şenlik beni eğlenceden yoksun ediyor, sizi alıkoyuyor,” Anna Pavlovna’ya dönerek ekledi, “bu güzel suarenizi bırakmak bana çok ağır geliyor.”

Kızı Elen, giysisinin uzun eteğini biraz kaldırarak sandalyeler arasından geçti. Gülümsemesi güzel yüzünde daha parlak ışıldıyordu. Piyer, yanından geçerken bu güzel kıza ürkmüş gibi, hayran gözlerle baktı.

Prens Andrey:

“Çok güzel.” dedi.

“Çok.” dedi Piyer.

Prens Vasili, Piyer’in yanından geçerken kolunu yakaladı, Anna Pavlovna’ya dönerek:

“Bu yabanılı evcilleştiriniz,” dedi. “Bir aydır bende kalıyor da sosyetede onu ilk kez görüyorum. Bir genç için aydın kadınlar topluluğundan daha gerekli bir şey yoktur.”

IV

Anna Pavlovna gülümsedi, baba soyundan Prens Vasili’yle akraba olduğunu bildiği Piyer’le ilgilenmeye söz verdi. Önce halayla oturan yaşlı kadın aceleyle yerinden kalktı, Prens Vasili’ye sofada yetişti. Sosyeteye karşı gösterdiği bütün o önceki yapmacık ilgisi yüzünden silinmişti. Sevimli ve yaşlı yüzü yalnız kaygı ve korku anlatıyordu.

Sofada prensin arkasından giderek: “Boris için bana bir şey söylemeyecek misiniz, prens?” dedi. (Boris adını, o harfine özellikle basarak söylemişti.) “Petersburg’da artık daha çok kalamam, söyleyiniz, talihsiz oğluma ne gibi haberler götürebilirim?”

Prens Vasili’nin onu istemeye istemeye ve bayağı kabaca bir tavırla dinlemesine, dahası sabırsızlık göstermesine karşın yaşlı sevecenlikle, duyarlıkla gülümsemiş, gitmesin diye kolunu tutmuştu.

“Muhafız kıtasına atanması için çara bir şey söylemeniz yeter,” diye yalvardı. Prens Vasili:

“Elimden gelen her şeyi yapacağıma inanınız prenses. Ama çardan bunu rica etmek benim için zor. Prenses Golitsin aracılığıyla Rumyantsef’e başvurmanızı salık veririm, bu daha uygun bir tutum olur,” diye yanıt verdi.

Yaşlı kadın, Rusya’nın en yüksek soyadlarından birini, Prenses Drubetskaya adını taşıyordu. Ama yoksuldu, yüksek sosyeteden çoktan uzaklaşmış, eski dostlarını yitirmişti. Şimdi biricik oğlunun muhafız kıtasına atanmasına aracı bulmak için gelmişti. Anna Pavlovna’nın suaresine yalnızca Prens Vasili’yi görebilmek için çağrısız olarak gelmiş, Vikont’un öyküsünü yalnızca bunun için dinlemişti. Prens Vasili’nin sözleri onu ürkütmüş; vaktiyle güzel olan yüzünde öfke belirmişti. Ama bu ancak bir dakika sürdü. Gene gülümsedi, prensin koluna sıkıca yapıştı.

“Dinleyiniz prens...” dedi. “Sizden şimdiye kadar hiçbir ricada bulunmuş değilim, hiçbir zaman da bulunmayacağım. Babamın size karşı olan ilgisini hiçbir zaman anımsatmadım. Ama şimdi, Tanrı aşkına, yalvarırım size, oğlum için bunu yapınız,” dedi ve hemen ekledi, “sizi koruyucum sayacağım.” Gözleri yaşarmasına karşın gülümsemeye çalışarak, “Hayır, kızmayınız, söz veriniz bana,” dedi. “Golitsin’e rica etmiştim, ilgilenmedi. Eskisi gibi iyi yürekli olun.”

Kapıda bekleyen Prenses Elen, antik çağ büstlerini andıran omuzlarının üstündeki güzel başını çevirerek:

“Baba, geç kalacağız,” dedi.

Nüfuz, yüksek sosyetede yitirilmemesi için korunması gereken bir sermayedir. Prens Vasili bunu bilir, ona bir ricaya gelen için o da başkasına ricaya kalkarsa, çok sürmez, sonra kendisinin bir işi için buna yüzü kalmayacağını düşünerek nüfuzunu seyrek kullanırdı. Bununla birlikte Prenses Drubetskaya’nın işinde, onun yeni bir ricasından sonra, iç acısı gibi bir şey duymuştu. Prenses ona bir gerçeği anımsatıyordu. Mesleğinde ilk adımlarını onun babasına borçluydu. Bundan başka, kadının tavır ve davranışlarından, bir kez kafalarına bir şey koydular mı istekleri yerine getirilmedikçe geri dönmeyen, her gün, her dakika baş ağrıtmaya, dahası kavga çıkarmaya hazır kadınlardan, özellikle analardan biri olduğunu anlamıştı. Bu son düşünce onu sarstı. Her zamanki senli benliliği ve acı sesiyle:

“Dostum Anna Mihaylovna...” dedi, “istediğiniz şeyi yapmak benim için hemen hemen olanaksızdır; ama sizi ne kadar sevdiğimi, rahmetli babanızın anısına ne kadar saygı duyduğumu kanıtlamam için olanaksız olan şeyi

yapacağım; oğlunuz muhafız kıtasına atanacaktır, size söz veriyorum. Sevindiniz mi?..”

“Aziz prens, siz koruyucumsunuz! Sizden başka türlü bir davranış beklemezdim; ne kadar iyi yürekli olduğunuzu zaten bilirdim.”

Prens gitmeye davrandı.

Yaşlı kadın ezilip büzülerek:

“Durunuz,” dedi, “iki söz daha. Muhafız kıtasına geçince... Mihail İvanoviç Kutuzofla aranız iyidir, söyleyiniz de, Boris’i yaver olarak yanına alsın, ancak o zaman rahat olurum, ancak o zaman...”

Prens Vasili güldü.

“Buna söz veremem. Kutuzof başkomutan atandığından beri bu işler için nasıl rahatsız edildiğini bir bilseniz. Moskova’nın bütün ileri gelen kadınları, çocuklarını ona yaver olarak vermeye sözleştiklerini bana kendisi söyledi.”

“Hayır, sizi bırakmam, söz veriniz, aziz koruyucum.”

Güzel kız aynı sesle gene yineledi:

“Baba, geç kalacağız.”

“Hadi hoşça kal, hoşça kal, görüyorsunuz ya.”

“Yarın çara açarsınız değil mi?”

“Kesinlikle, ama Kutuzof için söz veremem.”

Anna Mihaylovna prensin peşinden yürüyerek bir zamanlar herhalde onun için doğal olan, ama şimdi çökmüş yüzüne o kadar yaraşmayan cilveli bir genç kadın gülümseyişiyle:

“Hayır, söz veriniz, söz veriniz Vasili,” dedi.

Yaşını unutmuş, eski alışkanlığıyla bütün eski kadınlık becerilerini harekete geçirmiş görünüyordu. Ama prens gider gitmez yüzü gene önceki o soğuk, o yapmacıklı biçimini aldı. Vikontu dinleyen gruba döndü, gene dinliyormuş gibi görünerek gitme zamanını bekledi; çünkü artık işini bitirmişti.

Anna Pavlovna soruyordu:

“Bu son Milano’daki taç giyme töreni komedisine ne dersiniz? Ya dileklerini Bay Bonapart’a sunmaya gelen Cenova ve Lucques halkının yeni komedisi. Bay Bonapart tahtında oturmuş, halkın dileklerini yerine getirmekte! Görülecek şey! Çıldırmak işten değil. Bütün dünya aklını kaçırdı herhalde.”

Prens Andrey gözlerini Anna Pavlovna’nın yüzüne dikerek güldü.

“Onu bana Tanrı verdi,” (Napolyon’un taç giyerken söylediği söz.) Ona dokunacak olanın vay haline, diyerek sözü İtalyanca yineledi.”

“Umarım ki,” dedi, “sonunda bu bardağı taşıracak son damladır. Hükümdarlar, dünyayı tehdit eden bu adama artık dayanamazlar.”

Vikont, nazikçe ve umutsuzlukla:

“Hükümdarlar mı? Rusya’dan söz ediyorum. Hükümdarlar, bayan! XVII. Lui için, kraliçe için, Bayan Elizabeth için ne yaptılar?” Ateşlenerek devam etti, “Hiç. İnanınız bana, Bourboniar davasında ihanetlerinin cezasını çekiyorlar. Hükümdarlar mı? Onlar zorbayı selamlamak için elçiler gönderiyorlar.”

Küçümsemeyle içini çekerek duruşunu gene değiştirdi. Uzun süre el gözlüğüyle Vikonta bakan Prens İppolit, bu sözler üzerine birdenbire bütün gövdesiyle küçük prensese döndü. İğnesini istedi; bununla masaya, ona da göstererek, bir Konde arması çizdi. Sanki prenses ondan bunu rica etmiş gibi ciddi bir tavırla armayı ona açıkladı.

“Konde ailesinin arması. Bu armada gök mavisi renginde hayvan suratları bulunan bir değnek ve buna burgu gibi sarılmış hayvan suratları yer alıyor.” dedi.

Prenses gülümseyerek dinliyordu.

Vikont, başkalarını dinlemeyen, herkesten iyi bildiği bir işte, yalnız kendi düşüncelerinin akışını izleyen bir adam tavrıyla söze devamla:

“Eğer Napolyon Fransa tahtında bir yıl daha kalırsa işler çok daha ileri gider,” dedi. “Entrika, zorbalık, sürgünler ve idamlar yüzünden toplum -iyi bir Fransız toplumunu kast ediyorum- mahvolacak ve o zaman...”

Omuzlarını silkti, kollarını açtı. Piyer, bir şey söylemek istiyordu. Konuşma onu ilgilendirmişti; ama onu kollayan Anna Pavlovna sözünü ağzında bıraktı.

Çar ailesinden söz ederken sesinden hiç ayrılmayan o hüzünle:

“Çar Aleksandr,” dedi, “yönetim biçimlerini seçmeyi Fransızların kendisine bırakacağını açıkladı. Zorbadan yakayı sıyırınca bütün ulusun, kollarını meşru krala açacağına kuşku yok sanırım.”

Anna Pavlovna bunları, sığınmacı kralcıya karşı nazik davranmak çabasıyla söylemişti.

Prens Andrey:

“Burası kuşkulu,” dedi. “Bay Vikont işlerin daha şimdiden çok ileri gittiğini sanmakta gerçekten haklıdır. Eskiye dönmek güç olacak sanırım.”

Piyer kızararak gene söze katıldı:

“İşittiğime göre bütün soylular Napolyon’un yanına geçmiş.”
Vikont, Piyer’in yüzüne bakmadan:
“Bunu Napolyoncular söylüyor,” dedi. “Bugün Fransa’nın kamuoyunu belirlemek zordur.”
Prens Andrey güldü:
“Bunu Bonapart söylemiştir.”
(Vikont’tan hoşlanmadığı anlaşılıyordu, ona bakmıyor ama sözü ona yöneltiyordu.)
Kısa bir suskunluktan sonra gene Napolyon’un sözlerini yineledi.
“‘Onlara ün ve onur yolunu gösterdim, istemediler; odamın dış kapısını açtım, hep birden saldırdılar.’ Bunu söylemeye ne dereceye kadar hakkı vardı bilmiyorum.”
Vikont karşı çıktı:
“Hiç de yoktu. Dükün öldürülmesinden sonra en ateşli yandaşları bile onu artık bir kahraman saymıyorlar.” Anna Pavlovna’ya dönerek, “O kimi kişilerce bir kahraman sayılmışsa bile dük öldürüldükten sonra gökte bir şehit fazlalaşmış, yerde bir kahraman eksilmiştir,” diye ekledi.
Anna Pavlovna ve başkaları Vikontun bu sözlerini gülümsemeyle onaylamaya vakit bulmadan Piyer gene ileri atılmış, Anna Pavlovna, uygunsuz bir şey söyleyeceğini önceden duyumsamasına karşın onu durduramamıştı.
“Enqhien Dükü’nün idamı,” dedi Piyer, “bir devlet zorunluluğuydu. Ben asıl ruh büyüklüğünü, Napolyon’un bu eylemde sorumluluğu yalnız kendi üzerine almaktan çekinmemesinde görüyorum.”
Anna Pavlovna korkunç bir sesle mırıldandı:
“Aman Tanrım!”
Küçük prenses gülümsedi. El işini kendine çekerek:
“Nasıl oluyor da adam öldürmekte bir ruh yüksekliği, buluyorsunuz, Bay Piyer?” dedi.
“Ah! Oh!” diye türlü sesler yükseldi.
Prens ippolit, İngilizce:
“Nefis,” diyerek elini dizine vurdu. Vikont omuzlarını silkti.
Piyer, gözlüklerinin üstünden zafer kazanmış gibi dinleyicilerine bakıyordu.
Aldırmazlıkla sözlerine devam etti:
“Bourbonlar, halkı anarşiye salıp devrimden kaçtıkları için böyle söylüyorum; oysa bir tek Napolyon devrimi anlayabilmiş, yenebilmiştir;

genel iyilik adına bir tek kişinin yaşamı önünde duramazdı."

Anna Pavlovna:

"Şu masaya geçmez misiniz?" dedi.

Piyer, yanıt vermeksizin sözüne devamla ve gittikçe daha çok hareketlenerek:

"Hayır," dedi. "Napolyon büyüktür, çünkü o devrimin üstüne yükseldi, onun iyi yanlarını, yurttaş eşitliğini, söz ve basın özgürlüğünü korudu, yolsuzlukları önledi ve iktidarı ancak böyle elde etti."

Vikont:

"Evet," dedi, "eğer iktidarı ele alıp da, cinayet işlemek için ondan yararlanmayarak meşru krala vermiş olsaydı, işte o zaman ona büyük adam derdim."

Piyer sözüne devamla:

"Bunu yapamazdı. Halk, iktidarı ona yalnızca kendisini Bourbonlar'dan kurtarsın diye ve onun büyük bir adam olduğunu bildiği için verdi. Devrim büyük bir işti," dedi.

Bu atılgan ve kışkırtıcı ara sözle aşırı gençliğini ve her şeyi çabucak söylemeye olan isteğini gösteriyordu.

"Devrim ve hükümdar katilliği büyük iş midir?.. Bundan sonra... Ama..."

Anna Pavlovna yineledi:

"Şu masaya geçmez misiniz?"

Vikont tatlı bir gülümsemeyle:

"Toplumsal sözleşme," dedi.

"Ben hükümdar katilliğinden söz etmiyorum, düşüncelerden söz ediyorum."

Alaycı bir ses sözünü gene kesti:

"Evet, soygunculuk, kıyım ve hükümdar katilliği düşünceleri."

"Bunlar aşırıydı kuşkusuz, ama işin bütün önemi burada değil; asıl önemli olan şey insan hukuku, boş insanların ortadan kaldırılması, yurttaşların eşitliğidir ve Napolyon bu düşünceleri bütün önemleriyle tutmuştur."

Bu gence, sözlerinin bütün saçmalığını ciddi olarak kanıtlamaya sonunda karar vermiş gibi görünen Vikont alaylı bir havayla dedi ki:

"Özgürlük ve eşitlik; bunlar çoktan foyaları ortaya çıkmış gürültülü sözlerdir. Özgürlüğü, eşitliği kim sevmez? İşte İsa, özgürlük, eşitlik öğüdü vermişti. Devrimden sonra insanlar daha mı mutlu oldular? Tersine, biz özgürlük istedik, Bonapart onu yok etti."

Prens Andrey gülümsüyor, bir Piyer’e bir Vikont’a, bir ev sahibine bakıyordu. Anna Pavlovna, kibarlar dünyasına alışık olmasına karşın, Piyer’in bu tutumunun ilk dakikasında fena halde korkmuştu; ama Piyer’in bu aşağılayan sözlerine karşın Vikontun kendini tuttuğunu görünce ve bu sözleri ağzına tıkamanın artık geçerli olamayacağına anlayınca kendini topladı, Vikontla bir olup Piyer’e yüklendi.

“Ama, azizim Bay Piyer,” dedi. “Bir dükü, ya da yalnız bir insanı yargısız, savunmasız idam edebilen büyük bir adamı nasıl düşünebilirsiniz?”

“Sormak isterdim,” dedi Vikont. “Bay, On Sekizinci Brumaire’i nasıl açıklıyor? Bu bir aldatma değil mi? Büyük bir adamın yapacağı işe hiç benzemeyen bir hokkabazlık bu.”

Küçük prenses söze katıldı:

“Ya Afrika’da öldürdüğü tutsaklar?” Omuzlarını silkerek ekledi: “Ne korkunç şey!”

Prens İppolit:

“Ne derseniz deyin, o bir soysuzdur,” dedi.

Bay Piyer kime yanıt vereceğini bilemiyor, herkese bakıyor, gülümsüyordu. Onun gülümseyişi, başkalarınınki gibi ciddiyetle karışık değildi. Tersine, o gülümseyeceği zaman ciddi ve dahası biraz gamlı olan yüzü birden silinir, değişir, yerine başka bir yüz, bir çocuk yüzü, sevimli, dahası biraz aptalca ve sanki bağışlanma dileyen bir yüz belirirdi.

Onu ilk kez gören Vikont, bu Jacoben’in hiç de sözleri gibi korkunç olmadığını anlamıştı. Kimsede ses yoktu.

Prens Andrey:

“Ne istiyorsunuz,” dedi, “herkese bir anda mı yanıt versin? Sonra, bir devlet adamının kişisel olan davranışlarıyla bir komutanın, bir imparatorun davranışlarını birbirinden ayırmak gerekir sanırım.”

Piyer, aldığı bu destekten sevinçli bir halde hemen ekledi:

“Evet, evet, elbet.”

Prens Andrey sözüne devamla:

“Şunu kabul etmek gerek ki, Napolyon insan olarak Arkol Köprüsü’nde, vebalılara el uzattığı Jaffa hastanesinde büyüktür, ama... Ama başka davranışları var ki, haklı gösterilmeleri güçtür,” dedi.

Piyer’in söylediği patavatsız sözlerin etkisini hafifletmek istemiş gibi görünen Prens Andrey gitmeye davrandı, karısına işaret ederek kalktı.

Prens İppolit birdenbire yerinden fırladı, el işaretleriyle herkesi durdurdu, oturulmasını rica ederek dedi ki:

“Ah, bugün bana hoş bir Moskova fıkrası anlattılar. Anlatayım da zevkle dinleyin. Bağışlayınız, Vikont, Rusça anlatacağım, yoksa fıkranın tadı tuzu kalmayacak.”

Sonra, Rusya’da ancak bir yıl kalmış bir Fransız şivesiyle Rusça anlatmaya başladı. Anlatacağı şeye kulak verilmesini öyle heyecanla ve öyle üsteleyerek istemişti ki herkes olduğu yerde durdu.

“Moskova’da bir bayan, bir bayan varmış. Çok pinti biriymiş. Gezinti arabasının arkasında ayakta durup kendisine eşlik etmek üzere iki üniformalı, refakatçi uşağa ihtiyacı varmış. Ve de bu uşakların çok uzun boylu olmalarını istermiş, zevk bu ya. İşte bu bayanın, üstelik, boyu istediğinden uzun bir oda hizmetçisi varmış. Demiş ki bayan...”

Burada Prens İppolit düşüncelerini toparlamakta güçlük çekiyormuş gibi duralayarak düşündü. Şöyle devam etti:

“Demiş ki... evet, demiş ki, ‘Kızım demiş oda hizmetçisine. Git hemen özel uşak giysilerini giyin ve arabamın arkasına geç. Benimle birlikte ziyarette bulunmaya geleceksin, demiş.”

Prens İppolit kahkahasını dinleyicilerinden çok daha önce salıvermişti ki, bu fıkra anlatan adına elverişli bir etki yapmadı. Bununla birlikte birçokları ve bu arada yaşlı kadın ile Anna Pavlovna da gülümsemişti.

“Bayanın arabası yollandı. Birdenbire sert bir rüzgâr çıktı. Genç kız şapkasını yitirdi, uzun saçları darmadağın oldu.”

Kendini artık daha fazla tutamadı, katılarak gülmeye başladı ve bu gülme arasında:

“Bütün dünya biliyordu,” dedi.

Fıkra burada bitmişti. Gerçi bunu niçin anlattığı ve niçin kesinlikle Rusça anlatması gerektiği anlaşılmamıştı, ama Anna Pavlovna ve başkaları Bay Piyer’in tatsız, o kaba davranışını böyle hoşça tatlıya bağlayan Prens İppolit’in inceliğini değerlendirmişlerdi. Fıkradan sonra konuşma, küçük küçük gruplar arasında gelecek ve geçmiş balo ve gösterilere, kimlerin ne zaman, nerede görüşeceğine ilişkin küçük, önemsiz sözlerle devam etti.

V

Konuklar güzel suaresi için Anna Pavlovna'ya teşekkür ederek dağılmaya başladılar.

Piyer, kaba saba bir delikanlıydı: Olağandan uzun bir boyu, geniş bir gövdesi, kocaman kırmızı elleri vardı. Dedikleri gibi, salona girmesini bilmez, salondan çıkmayı, yani çıkarken şöyle uygun bir şey söylemeyi hiç beceremezdi. Dalgındı da. Kalkarken eline kendi şapkası diye generallere özgü sorguçlu, üç köşe bir şapka geçirmiş, ve onu general geri isteyinceye kadar sorgucundan sallandırarak elinde tutmuştu. Ama iyi yürekliliği, sadeliği ve alçakgönüllülüğü bütün o dalgınlığını, salona girmeyi, konuşmayı bilmemesini örtüyordu. Anna Pavlovna ona doğru döndü, bir Hıristiyan sevecenliğiyle uygunsuz davranışını bağışladığını anlatarak başını salladı ve dedi ki:

"Sizi gene göreceğimi umarım, ama düşüncelerinizi değiştireceğinizi de umarım, aziz dostum."

Piyer sesini çıkarmadı, yalnız eğildi ve herkese 'düşüncelerim düşüncelerimdir, ama ne kadar iyi yürekli, ne kadar babacan olduğumu görüyorsunuz' diyen gülümsemesini bir kez daha göstermekle yetindi. Bu gülümsemenin ne demek olduğunu herkesle birlikte Anna Pavlovna da hemen anladı.

Prens Andrey sofaya çıktı. Omuzlarına pelerinini atan uşağa sırtını dönerek o sırada dışarı çıkan Prens İppolit ile karısının sözlerine kayıtsızmış gibi kulak kabarttı. Prens İppolit, sevimli ve hamile prensesin yanı başında duruyor, el gözlüğünün arkasından gözlerini dikmiş ona bakıyordu.

"Gidiniz Anet, soğuk alacaksınız," diyen küçük prenses, Anna Pavlovna'yla vedalaştı ve yavaşça ekledi:

"Bu iş artık kararlaştırıldı."

Anna Pavlovna, Liza'nın görümcesi ile Anatol arasında hazırladığı evlenmeye ilişkin onunla konuşmaya fırsat bulmuştu.

Anna Pavlovna da yavaşça:

"Size güveniyorum, aziz dostum, ona yazınız, sonra bana söyleyiniz, baba bu işi nasıl karşılayacak? Hoşça kal," diyerek sofadan ayrıldı.

Prens İppolit küçük prensese sokuldu, yüzünü ona yaklaştırarak yavaşça bir şeyler söylemeye başladı.

İki uşak, (biri küçük prensesin, öbürü Prens İppolit'in) konuşmayı ne zaman bitireceklerini bekleyerek ellerinde şal ve redingotla, duruyorlar, anlamadıkları bu Fransızca konuşmayı öyle dinliyorlardı ki, sanki

söylenenleri anlıyor, ama bunu sezdirmek istemiyorlardı. Prenses her zamanki gibi gülümseyerek konuşuyor, gülerek dinliyordu.

Prens İppolit:

“Elçiliğe gitmediğime çok seviniyorum; sıkıcı yer... Çok güzel bir suare oldu bu, değil mi?” dedi.

Prenses, üstü hafifçe tüylü dudağını kaldırarak yanıt verdi:

“Balo çok iyi olacak diyorlar. Sosyetenin bütün kadınları orada olacakmış.”

“Hepsi değil, çünkü siz olmayacaksınız, hepsi değil,” diyen Prens İppolit neşeyle güldü; uşağı iterek elinden aldığı şalı, prensesin omuzlarına örttü. Beceriksizlikten mi yoksa isteyerek mi (bunu kimse kestiremezdi.) her nedense, şalı prensesin omuzlarına örterken, kollarını uzun zaman geri çekmedi; onu açıkça kucaklıyordu.

Prenses zarif bir davranışla ve gülümseyerek yana çekildi; döndü, kocasına baktı, Prens Andrey’nin gözleri kapalıydı. Çok yorgun ve uykusuz görünüyordu.

“Hazır mısınız?” diyerek karısını yukardan aşağı süzdü.

Prens İppolit, ökçelerinden aşağı inen yeni moda redingotunu aceleyle sırtına geçirdi, bacakları redingotuna dolaşarak avluya doğru uşağın yardımıyla arabaya binen prensesin peşinden koştu.

“Prenses, hoşça kal...” diye bağırdı. Dili de bacakları gibi dolaşıyordu.

Prenses eteğini toplayarak, arabanın karanlık köşesine otururken, kocası kılıcını düzeltmekle uğraşıyordu; Prens İppolit hizmet etmek bahanesiyle herkesin geçmesine engel oluyordu.

“İzin verin, bayım,” diye, Prens Andrey geçmesine engel olan Prens İppolit’i Rusça olarak sert ve soğuk bir sesle uyardı:

“İzin verir misiniz efendim?”

Aynı ses okşayıcı ve yumuşak bir tonla:

“Seni bekliyorum, Piyer,” dedi.

Sürücü, atları dehledi, arabanın tekerlekleri tıkırdamaya başladı. Prens İppolit avluda duruyor, evine dek götüreceğini vaat ettiği vikontu bekleyerek kesik kesik gülüyordu.

Prens İppolit’le birlikte arabaya yerleşen vikont:

“E, dostum, sizin küçük prenses çok hoş, çok hoş... Gerçekten çok hoş çok... Tam bir Fransız kadını.” Son sözü söylerken parmak uçlarını dudaklarına değdirdi.

İppolit güldü. Vikont sözüne devamla:

“Şu masum halinizle ne müthiş olduğunuzu biliyor musunuz?.. Zavallı kocasına, hükümdar tavırları takınan şu küçük subaya acıyorum.”

İppolit gene gülerek dedi ki:

“Bir de Rus kadınlarının Fransız kadınlarının değerinde olmadığını söylüyorsunuz. İş onları yönetmekte.”

Piyer kendi evindeymiş gibi önden giderek Prens Andrey’nin çalışma odasına geçti, alışkanlığı üzere hemen kanepeye uzandı, kitap rafından rastgele bir kitap aldı, (bu kitap Sezar’ın Anıları’ydı.) dirseğini kanepeye dayayıp kitabı ortalarından okumaya koyuldu.

Prens Andrey, çalışma odasına girdi, küçücük beyaz ellerini ovuşturarak:

“Bayan Şerer’e ne yaptın sen? Şimdi o büsbütün hastalanır,” dedi.

Piyer bütün gövdesiyle öyle bir döndü ki kanepe gıcırdadı, canlanan yüzünü Prens Andrey’ye çevirdi, gülümseyerek elini salladı.

“Hayır, şu rahip çok ilginç bir adam; ancak sorunu iyi anlamıyor... Bence sonsuz barış olanaklıdır, ama, anlamıyorum... Ama herhalde siyasal dengeyle değil...”

Görünüşe göre Prens Andrey bu soyut sözlerle ilgilenmiyordu.

“Akla gelen her şey her yerde söylenmez, dostum. E, neyse sonunda bir şeye karar verdin mi? Süvari muhafızı mı olacaksın, yoksa diplomat mı?” diye prens Andrey bir an sustuktan sonra sordu.

Piyer doğruldu, bacaklarını altına çekti:

“İnanır mısınız daha bilmiyorum, ikisi de hoşuma gitmiyor.”

“Bir şeye karar vermek gerek herhalde, değil mi? Baban bekliyor.”

Piyer, yedi yaşındayken bir rahip mürebbiyeyle yabancı bir ülkeye gönderilmiş, yirmi yaşına dek orada kalmıştı. Moskova’ya dönünce babası rahibe yol vermiş ve delikanlıya demişti ki, “Şimdi sen Petersburg’a git, bak, kendine bir meslek seç. Her şeye razıyım. İşte sana Prens Vasili’ye bir mektup, işte sana para, olup biten her şeyi bana yaz, sana her konuda yardım ederim.” Piyer üç aydır kendine bir meslek seçmek istiyordu ama daha bir şey yapamamıştı. Prens Andrey ona işte bu işten söz ediyordu. Piyer alnını ovuşturdu; suarede gördüğü rahibi kast ederek:

“Herhalde Mason olacak!” dedi.

Prens Andrey sözünü gene kesti:

“Bunlar boş sözler,” dedi, “iş konuşalım, daha iyi. Süvari muhafız alayına gittin mi hiç?”

“Hayır gitmedim, bak aklıma ne geldi, sana ne söylemek istiyordum. Bugün Napolyon’a karşı savaş var. Bu savaş özgürlük uğrunda bir savaş

olsa anlardım, askerlik hizmetine ilk olarak ben girerdim; ama dünyanın en büyük adamına karşı İngiltere’ye, Avusturya’ya yardım etmek... işte bu kötü...”

Prens Andrey, Piyer’in bu çocukça sözlerine omuz silkmekle yetindi. Bu gibi suçlamalara yanıt verilemeyeceğini anlatır gibi bir tavır aldı. Gerçekten, bu safça soruya Prens Andrey’nin verdiği yanıttan başka bir yanıt vermek zordu.

“Herkes yalnızca kendi düşüncesiyle savaşmış olsa savaş olmazdı,” dedi.

“Ve bu çok iyi olurdu,” dedi Piyer.

Prens Andrey güldü.

“Pek olanaklıdır ki çok iyi olurdu. Ama bu hiçbir zaman olmayacaktır...”

Piyer sordu:

“Peki siz niçin savaşa gidiyorsunuz?”

“Niçin mi gidiyorum? Bilmem. Öyle gerekiyor, gidiyorum...” durdu. “Gidiyorum, çünkü burada geçirdiğim bu yaşam bana göre bir yaşam değil!”

VI

Bitişik odada bir kadın giysisi hışırdadı. Prens Andrey kendine gelmiş gibi silkindi, yüzünde, Anna Pavlovna’nın konuk salonunda bulunduğu zaman taşıdığı ifade belirdi. Piyer, ayaklarını kanepeden indirdi. İçeri prenses girdi. Başka bir giysi, bir ev giysisi, ama öbürü gibi zarif ve yeni bir giysi giymişti. Prens Andrey kalktı. İncelikle ona doğru bir koltuk sürdü.

“Hep düşünürüm,” diyerek prenses hemen ve hızla koltuğa oturdu, her zamanki gibi Fransızca olarak söze başladı: “Neden Anet kocaya varmadı acaba? Siz, bay, ne budalasınız ki onunla evlenmediniz. Bağışlayınız ama kadınları hiç anlamıyorsunuz. Ne kadar tartışmacısınız, Bay Piyer.”

Piyer, (genç kadına karşı genç bir erkek için bu pek doğal olduğu halde) hiçbir sıkılganlık göstermeksizin prensese dönerek: “Kocanızla hep tartışıyorum. Ne diye savaşa gitmek istiyor, anlamıyorum,” dedi.

Prenses titredi, Piyer onun yarasına dokunmuştu.

"Ah işte ben de bunu söylüyorum!" dedi. "Anlamıyorum hiç anlamıyorum. Niçin erkekler savaşsız yapamıyorlar? Niçin biz kadınlar bir şey istemiyor, bir şeye karışmıyoruz? İşte siz hakem olun. Her zaman ona söylerim. Burada dayısının yanında yaverdir. Çok parlak bir mevkisi var. Onu herkes tanıyor, ona özeniyor. Geçen gün Apraksinler'de bir bayanın 'Ünlü Prens Andrey bu mu?' diye sorduğunu duydum. 'Yemin ederim.'" Güldü. "Her yerde böyle biliniyor. Kolaylıkla çar yaveri de olabilir. Biliyor musunuz, çar ona çok yakınlık gösteriyor. Anet'le konuştuk. Bu iş çok kolay yapılabilir. Siz neler düşünüyorsunuz?"

Piyer, Prens Andrey'ye baktı. Söylediklerinin dostunun hoşuna gitmediğini ayrımsayarak yanıt vermedi.

"Ne zaman gidiyorsunuz?" diye sordu.

"Ah, bana bu gidişten söz etmeyiniz. Bunu duymak bile istemem." Prenses, salonda İppolit'le konuştuğu o nazlı, o kıvrak tonla, Piyer'i adeta bir aile üyesi gibi kabul eden, bu aile arasına herhalde o kadar yaraşmayan bir tonla konuşuyordu. "Bugün bütün bu değerli ilgileri kesmek gerektiğini düşününce... Sonra biliyor musunuz Andrey?" Kocasına anlamlı bir göz kırptı ve ürpererek mırıldandı. "Korkuyorum, korkuyorum!"

Prens Andrey, orada kendisinden ve Piyer'den başka birisi daha bulunduğunun ayırdına varmış da şaşmış gibi bir tavırla ona baktı; bununla birlikte soğuk bir nezaketle ve sorgulayan bir tavırla sordu:

"Niçin korkuyorsun, Liza? Anlayamıyorum."

"Erkekler ne benciller bak; hepsi, hepsi bencil; keyif olsun diye, ve daha ne için Tanrı bilir, beni tutup bir başıma köye kapatıyor."

Andrey yavaşça:

"Unutma ki babam, kız kardeşim de orada," dedi.

"Ne olursa olsun, yalnız sayılırım. Yanımda dostlarım olmayacak ki... Beni bu durumda bırakıyor sonra da korkmamamı istiyor."

Sesi hırçınlaşmıştı; üst dudağı yukarı kalkarak, yüzüne sevinçli değil de, yabanıl bir hayvan, bir sincap ifadesi vermişti. Piyer'in yanında hamileliğinden söz etmek istemiyormuş gibi sustu, oysa işin aslı buradaydı.

Prens Andrey gözlerini karısından ayırmaksızın ağır ağır:

"Niçin korkuyorsunuz, gene de anlamadım," dedi.

Prenses kızardı, umutsuzca elini salladı:

"Hayır Andrey, demek istediğim, siz o kadar değiştiniz, o kadar değiştiniz ki..."

Andrey:

“Doktorun erken yatmanı söylüyor,” dedi, “gidip yatsan iyi olurdu.”

Prenses bir şey söylemedi, üstü tüyle hafifçe gölgeli kısa dudağı ansızın titredi.

Prens Andrey kalktı, omuzlarını silkerek odada gezindi.

Piyer, gözlüklerinin arkasından şaşkınlıkla, bön bön bir Prens Andrey’ye, bir prensese bakıyor, sanki o da kalkmak istiyor da sonra gene vazgeçiyormuş gibi kımıldanıyordu.

Küçük prenses birdenbire:

“Bay Piyer buradaysa bana ne,” dedi ve güzel yüzü ağlayacakmış gibi ansızın buruştu. “Çoktandır söylemek istiyordum sana, Andrey. Niçin bana karşı bu kadar değiştin? Sana ne yaptım? Savaşa gidiyorsun, bana hiç acımıyorsun, niçin?”

Prens Andrey, yalnız:

“Liza!” dedi. Ama bu sözde hem bir tehdit, hem bir rica, hem de asıl önemli olan, prensesin kendi sözlerinden kendisinin pişman olacağına dair bir güven vardı. Ama prenses, gene de sözüne soluk soluğa devam etti:

“Beni hasta yerine, çocuk yerine koyuyorsun. Ben her şeyi görüyorum. Altı ay önce böyle miydin?”

Prens Andrey daha açık ve sert bir sesle:

“Liza, rica ederim yeter,” dedi.

Bu konuşma sırasında daha fazla heyecanlanan Piyer kalkıp prensese yaklaştı. Gözyaşına dayanamamış; nerdeyse kendisi de ağlayacak gibiydi.

“Kendinizi tutun, prenses. Bu size öyle geliyor, çünkü size güvence veririm, bunu ben de çektim... Niçin?.. Çünkü... Hayır, bağışlayınız, ben burada fazlayım. Hayır, kendinizi tutunuz. Hoşça kalın.”

Prens Andrey onu kolundan yakalayıp durdurdu.

“Yok, dur Piyer! Prenses öyle iyi yüreklidir ki, seninle bir akşam geçirme zevkinden beni yoksun bırakmak istemez.”

Prenses öfkeli gözyaşlarını tutamadı:

“Hayır, o yalnız kendini düşünür,” dedi.

Prens Andrey soğuk bir tavırla:

“Liza!” diyerek sesini, sabrının tükendiğini gösteren bir dereceye kadar yükseltti.

Öfkeli bir sincabı anımsatan prensesin güzel küçük yüzünün ifadesi, birdenbire çekici, duyarlık uyandırıcı bir korku anlatımıyla değişti; güzel gözleriyle alttan alttan kocasına baktı; yüzünde, düşük kuyruğunu hem hızlı

hızlı, hem de yorgun yorgun sallayan bir köpeğin korkak ve uysal tavrı belirmişti.

“Tanrım!.. Tanrım!..” dedi, bir eliyle uzun eteğini toplayarak kocasına yaklaştı, alnından öptü.

“İyi geceler, Liza,” diyerek Prens Andrey ayağa kalktı, karısının elini yabancı bir kadın eli gibi nazikçe öptü.

İki dost susuyordu. Ne biri, ne öbürü söze başlıyordu. Piyer, Prens Andrey’ye bakıyor, Prens Andrey küçücük eliyle alnını ovuşturuyordu.

“Haydi yemeğe,” diye içini çekerek ayağa kalktı ve kapıya doğru yöneldi.

Zarif, içindeki her şey yeni ve zengin bir yemek odasına girdiler. Peçetelerden tabaklara, gümüş ve kristal takımlara varıncaya dek her şey, yeni evlilerin evinde görülen o özel yeniliğin damgasını taşıyordu.

Yemeğin ortalarında Prens Andrey dirseğini masaya dayadı, çoktan beri içinde taşıdığı bir derdi birdenbire dökmeye karar vermiş bir kimse gibi, Piyer’in onu hiç görmediği sinirli bir tavırla konuşmaya başladı:

“Hiç, hiç evlenme dostum: sana öğüdüm olsun; elinden gelen her şeyi yaptığına inanmadıkça, seçtiğin kadından soğumadıkça, onu iyice görüp tanımadıkça evlenme, yoksa fena halde, düzeltilmesi olanaksız biçimde aldanırsın. Yaşlanınca, bir işe yaramaz bir duruma geldikten sonra evlen. Yoksa, iyi ve yüksek neyin varsa gider, yok yere harcanır. Evet, evet! Böyle şaşkınlıkla bakma bana. Eğer ilerde kendinden bir şey bekliyorsan senin için her şeyin bittiğini, bir uşakla, bir budalayla aynı sırada yer alacağın konuk salonundan başka her şeyin sana kapandığını her adımda duyumsayacaksın... Bu böyle.”

Şiddetle elini salladı.

Piyer gözlüğünü çıkardı. Bu onun yüzünü değiştirmiş, yüzü iyi yürekliliğini daha çok ortaya çıkarmıştı. Şaşkınlıkla dostuna bakıyordu.

Prens Andrey devamla:

“Karım olgun bir kadındır,” dedi. “Namusuna güvenilerek kendisiyle yaşanabilecek az bulunur kadınlardan biridir; ama Tanrım, evli olmamak için neler vermezdim ki! Bunu yalnız sana, ilk kez sana söylüyorum, çünkü seni severim.”

Prens Andrey bunu söylerken, Anna Pavlovna’nın evinde koltuğa yaslanmış gözlerini kırpıştırarak Fransızca konuşan Bolkonski’ye eskisinden daha az benziyordu. Kuru yüzü her adalesinin sinirli devinimiyle durmadan titriyordu; önce yaşam ateşleri sönmüş sanılan gözler, şimdi

keskin, parlak bir ışıkla parlıyordu. Belliydi ki sıradan zamanlarında ne kadar cansız görünüyorsa kızgınlık anında o kadar enerjikti.

“Niçin böyle söylediğimi anlamıyorsun,” diye sözüne devam etti. “Bu başlı başına bir yaşam serüvenidir. Bonapart ve onun yükselmesi diyorsun. -Oysa Piyer, Bonapart’tan söz etmiş değildi.- Bonapart diyorsun, ama Bonapart çalıştığı, adım adım amacına yürüdüğü zaman özgürdü. Amacından başka bir şeyi yoktu da buna erişti. Ama kendini bir kadına bağladın mı, prangaya vurulmuş bir kürek mahkûmu gibi bütün özgürlüğünü yitirirsin, her şey, umutlarından, gücünden ne kalmışsa hepsi, sana yük olmaktan, pişmanlık acısı vermekten başka bir şeye yaramaz. Salon dedikoduları, balolar, gösteriş, bayağılık; işte içinden çıkamadığım kısır döngü. Ben şimdi savaşa yollanıyorum. Şimdiye kadar olan savaşların en büyüğüne gidiyorum, ama bir şey bilmiyorum, bir şeye yaramam. Hem pek naziğim, hem de pek alaycıyım. Anna Pavlovna’nın evinde de beni dinlerler. Karımın ve şu kadınların ayrılamadığı bu anlamsız çevre... Bütün bu kibar kadınların ve genellikle kadınların ne olduğunu bir öğrenebilsen! Babamın hakkı var. Bencillik, gösteriş, kalın kafalılık ve her şeyde bayağılık; olduğu gibi göründüğü zaman işte kadın budur. Kibarlar dünyasında ona bakarsın bir şeydir dersin, oysa hiç, hiçbir şey değildir. Evet, evlenme dostum, evlenme.”

Prens Andrey sözünü bitirmişti.

“Kendinizi iktidarsız, yaşamınızı bozulmuş bir yaşam saymanız bana gülünç geliyor,” dedi Piyer. “Sizin için her şey, her şey ilerdedir. Ve siz...”

‘Siz’in sonunu getirmedi, ama dostuna ne büyük değer verdiğini, gelecekte ondan ne çok şeyler beklediğini sesi anlatıyordu.

‘Nasıl böyle konuşabiliyor!’ diye düşündü. Piyer, Prens Andrey’yi, özellikle, kendisinde bulunmayan ve en yakın olarak irade gücü kavramıyla anlatılabilecek olan bütün nitelikleri fazlasıyla kendisinde toplamış olduğu için, bütün olgunlukların bir örneği sayardı. Prens Andrey’nin her çeşit insana sakince davranmakta gösterdiği güce, olağanüstü belleğine, çok okumasına (her şeyi okur, bilir, her şeyden anlardı.) ve en çokda çalışma ve öğrenmekteki yeteneğine her zaman şaşar kalırdı. Andrey’de (Piyer’in eğilimli olduğu) hayal gücü ve felsefe yapma yeteneğinin yokluğu Piyer’i çok zaman şaşkınlığa düşürür, ama bunu bir eksiklik değil, bir güç olarak görürdü.

Tekerleklerin dönmesi için yağlanmaları ne kadar zorunluysa, en iyi, en dostça ve candan ilişkilerde yaltaklanmak ve övgü de o kadar zorunludur.

“Ben bitmiş bir adamım,” dedi Prens Andrey. “Benim neyimi konuşacağız?” Bir süre sustu, kafasında dolaşan avutucu düşüncelerle gülümseyerek ekledi: “Gel sana dair konuşalım.”
Bu gülümseme o anda Piyer’in yüzüne de vurmuştu.
“Peki bana dair konuşacağız?” diye ağzını kayıtsızca ve neşeli bir gülümsemeyle açtı. “Ben neyim ki? Ben bir piçim.” Birdenbire kıpkırmızı kesildi. Belliydi ki, bunu söylemek için büyük bir çaba harcamıştı. “Adsız ve servetsiz. E, doğrusu...” Ama ‘doğrusunun’ ne olduğunu söylemedi. “Şimdilik boştayım, durumumdan da yakınmıyorum. Ancak neye başlayacağım, bunu hiç bilmiyorum. Sizden ciddi olarak akıl danışmak istiyorum.”
Prens Andrey sevecen gözlerle ona baktı. Ama onun dostça, okşayıcı bakışları ne de olsa kendi üstünlüğünü bildiğini anlatıyordu.
“Benim için, sen özellikle bütün çevremizde tek uyanık insan olduğun için, değerlisin. Durumundan yakınmıyorsun. İstediğini seç, bunun önemi yok. Senin için her yerde mutluluk var, ama yalnız: şu Kuraginler’den ayağını kes, böyle yaşamaktan vazgeç. Bütün eğlenceler, bütün bu davranışlar ve bütün... sana hiç yakışmıyor.”
Piyer:
“Ne yapalım azizim,” diye omuzlarını silkti. “Kadınlar azizim, kadınlar!”
Andrey:
“Anlamıyorum. Kibar kadınlar başka sorun; ama Kuragin kadınları, kadın ve şarap, bunu anlamam,” diye yanıt verdi.
Piyer, Prens Vasili Kuragin’in evinde kalıyor, oğlu Anatol’un -düzelir diye Prens Andrey’nin kız kardeşiyle evlendirmek istedikleri Anatol’un- düşkün yaşamına katılıyordu.
Piyer, ansızın aklına iyi bir düşünce gelmiş gibi:
“Biliyor musunuz?” dedi. “Ciddi söylüyorum, bunu çoktan beri düşünüyordum. Bu yaşayışla ben hiçbir şeye karar veremem, hiçbir şey düşünemem. Başım ağrıyor, param yok. Beni bugün çağırdı, gitmeyeceğim.”
“Gitmeyeceğine bana namusun üzerine söz verir misin?”
“Namusum üzerine söz veriyorum.”
Piyer, dostunun evinden çıktığı zaman gecenin saat ikisi olmuştu. Bir, haziran gecesi, bir Petersburg gecesiydi; ışıklı bir geceydi. Piyer eve gitmek için kiralık bir arabaya bindi. Ama eve yaklaştıkça daha çok akşam ya da sabah vaktine benzeyen bu gecede uyumanın olanaksız olduğunu daha fazla

duyumsuyordu. Boş sokaklarda en uzak yerler bile görünüyordu. Yolda Piyer, Anatol Kuraginler'de bu akşam alışıldığı üzere oyun topluluğunun toplanması gerektiğini anımsadı. Her zaman oyunun sonunda sevdiği bir eğlenceyle biten içki başlardı.

'Kuragin'e gitsem iyi olur' diye düşündü, ama o anda Kuragin'e gitmeyeceği üzerine Andrey'ye namusu üzerine verdiği sözü anımsadı.

Ama o anda, karaktersiz denilen insanlarda olduğu gibi, çok iyi bildiği o düşkün yaşamı bir kez daha yaşamayı o kadar amansızca istedi ki gitmeye karar verdi.

Gene o anda, verilen sözün bir şey anlatmadığı düşüncesi içine doğdu; çünkü, Prens Andrey'den daha önce, geleceği konusunda Prens Anatol'a da söz vermişti. Sonuçta, bütün bu namus üzerine söz vermelerin; hele belki yarın öleceği, ya da başına umulmadık bir olay geleceği ve artık ne namuslu, ne de namussuz olarak kalmayacağı düşünülürse; hiçbir belirli anlamı olmayan koşullu şeyler olduğunu düşündü. Piyer, bütün kararlarını, tasarılarını altüst eden böyle fikir değişiklikleri yaşardı. Kuragin'e yollandı.

Anatol'ün oturduğu süvari muhafız kışlalarından büyük bir binanın kapısına yaklaşarak merdivenlerden ışıklı sahanlığa çıktı, açık kapıdan içeri girdi. Sofrada kimseler yoktu; boş şişeler, pelerinler, lastikler şurada burada yatıyor, ortalık şarap kokuyor, uzaktan konuşmalar, bağrışmalar geliyordu.

Oyun ve yemek sona ermiş, ama konuklar henüz dağılmamıştı. Piyer, pelerinini attı, yemek artıklarını ve kendisini kimsenin görmediğini düşünerek sonuna kadar içilmemiş bardakları gizlice bitirmeye uğraşan bir uşağın bulunduğu ilk odaya girdi. Üçüncü odadan gürültüler, tanıdık gülüşler, bağırtılar, kaba sesler işitiliyordu. Yedi sekiz delikanlı, merak ve kaygıyla, açık bir pencerenin yanına yığılmışlardı. Üç kişi bir ayı yavrusuyla oynuyor, biri zincirinden tutuyor, ötekileri onunla korkutuyordu.

"Stivens için yüz ruble koyuyorum," diye bağırdı biri.

"Tutunmak yok, bak!" diye başka bir ses yükseldi.

"Ben Dolohof'u tutuyorum, Kuragin sen hakem ol," diyen üçüncü bir ses duyuldu.

"E, bırakın Mişa'yı, burada bahis var."

Bir dördüncü:

"Bir tutuşta, yoksa oyun yitirilir." diye bağırdı.

Önü açılmış ince bir gömlekle kalabalığın ortasında duran uzun boylu, yakışıklı ev sahibi seslendi:

“Yakof, şişe getir, Yakof! Durunuz baylar...” Piyer’e döndü. “İşte Petruşa, aziz dostumuz!”

Kısa boylu, açık mavi gözlü, bütün bu sarhoş sesleri arasında özellikle ayık sesiyle şaşkınlık uyandıran başka birisi pencereden seslendi:

“Gel, bahse hakemlik et.”

Semyonovski Alayı subaylarından Anatol’le birlikte oturan ünlü kumarbaz ve kavgacı Dolohof’tu bu.

Piyer neşeyle çevresine bakarak gülümsedi.

“Bir şey anlamıyorum. Ne oluyor?”

Anatol:

“Durunuz,” dedi, “sarhoş değil o. Şişeyi ver.”

Masadan bardağı aldı, Piyer’e yaklaştı.

“Önce iç.”

Piyer, bardakları birbiri ardından içmeye başladı; alttan alttan da gene pencerenin yanına toplanan ve onlara kulak veren sarhoş konuklara bakıyordu. Anatol ona şarap dolduruyor, Dolohof’un, üçüncü katın penceresine oturup ayaklarını dışarı sarkıtmak suretiyle bir şişe romu içeceği üzerine orada bulunan İngiliz Deniz Subayı Stivens’le bahse giriştiğini anlatıyordu.

Anatol son bardağı sunarak:

“İç hepsini canım! Bırakmam yoksa!”

Piyer, Anatol’u iterek:

“Hayır, istemiyorum,” dedi ve pencereye yaklaştı.

Dolohof, İngiliz’in kolunu tutuyor, daha çok Anatol ile Piyer’e konuşarak bahis koşullarını açıkça, bir bir anlatıyordu.

Dolohof orta boylu, kıvırcık saçlı, açık mavi gözlü bir adamdı. Yirmi beş yaşlarındaydı. Bütün piyade subayları gibi bıyıksızdı. Yüzünün en karakteristik yanı ve olduğu gibi ortada olan ağzının çizgileri olağanüstü inceydi. Üst dudak ortadan sivri bir uç oluşturarak, sağlam alt dudağın üstüne enerjik bir surette iniyor, köşelerde adeta her iki yan için ayrı ayrı, sürekli birer gülümseme, beliriyordu; ve hepsi birlikte, özellikle keskin, küstah ve zeki bakışlarıyla birlikte bu yüz öyle bir izlenim yaratıyordu ki onu ayrımsamamak olanaksızdı. Dolohof zengin değildi, nüfuzlu tanıdıkları yoktu. Anatol on binler harcadığı halde Dolohof onunla birlikte yaşar, onu kendisine saygılı davranmaya yönlendirir, onları tanıyan herkes de Anatol’den çok ona saygı gösterirdi. Dolohof bütün oyunları oynar ve hemen her zaman kazanırdı. Ne kadar içerse içsin iradesini yitirmezdi.

Kuragin ve Dolohof o zamanlar Petersburg'un çapkın ve düşkünleri diye ün salmışlardı.

Rom şişesi getirilmişti; iki uşak, görünüşe göre telaşlı ve çevredeki bayların uyarı ve bağırtılarından ürkmüş gibi, pencerenin dışarı bakan çıkıntısı üzerine oturma olanağını vermeyen çerçeveyi söküyorlardı.

Anatol, utkun tavrıyla pencereye yaklaştı. Canı bir şey kırmak istiyordu. Uşakları yana iterek çerçeveye asıldı, ama çerçeve yerinden kımıldamadı. Camı kırdı.

Piyer'e dönerek:

"Hadi bakalım, pehlivan!" dedi.

Piyer çerçevenin tabanına yapıştı, çekti ve meşe çerçeveyi kimi yerlerinden kırarak, kimi yerlerinden sökerek çatır çatır indirdi.

Dolohof:

"Hepsini aşağı al, yoksa bir yere tutunuyorum sanırlar," dedi.

"İngiliz övünüyor... Ha? İyi mi?.." dedi Anatol.

Piyer, rom şişesini eline alıp gökyüzündeki parlaklığın ve onunla karışan sabah ve akşam kızıllıklarının göründüğü pencereye yanaşan Dolohof'a bakarak:

"İyi," dedi.

Dolohof, elindeki rom şişesiyle pencereye sıçradı.

"Dinleyin," diye pencerenin üstünde ayağa kalkıp odaya dönerek bağırdı.

Herkes sustu.

"Bahse giriyorum," İngiliz'in anlaması için Fransızca söylüyor, ama bu dili iyi konuşamıyordu. "Elli emperyale bahse giriyorum." İngiliz'e dönerek ekledi: "Yüz emperyal olsun, ister misiniz?"

"Hayır, elli," dedi İngiliz.

"Peki elli emperyal olsun. İşte şu bir şişe romu sonuna kadar bir solukta içeceğim, pencerenin dışına, şuraya oturacağım." Eğildi, duvarın pencereden dışarı doğru uzanan eğimli çıkıntısını gösterdi, "Hiçbir yere tutunmadan... değil mi?"

"Evet," dedi İngiliz.

Anatol, İngiliz'e döndü, frakının düğmesini tuttu, yukardan aşağı ona bakarak (İngiliz kısa boyluydu.) bahis koşullarını İngilizce yinelemeye başladı.

Dolohof dikkati kendine çekmek için şişeyle pencereye vurarak:

"Dur! Dur Kuragin; dinleyiniz. Eğer aynı şeyi başkası yaparsa ben yüz emperyal vereceğim. Anlıyor musunuz?"

İngiliz, bu yeni bahsi kabul etmek düşüncesinin olup olmadığını hiç sezdirmeksizin başını salladı. Anatol onu bırakmadı, başını sallamakla her şeyi anladığını açığa vurduğu halde gene Dolohof'un sözlerini ona Rusça yineledi. Bu akşam oyunda yitirmiş olan genç, zayıfça bir çocuk, bir süvari muhafız subayı pencereye tırmandı, eğilip aşağıya baktı.

Kaldırım taşlarına bir göz atarak:

"Ay!.. Ay!.. Aaaay!.." diye mırıldandı.

Dolohof, mahmuzları birbirine takılmış, şaşkın bir edayla kendini odaya atan subayı tutup indirerek bağırdı:

"Hazır ol!"

Alması kolay olsun diye şişeyi pencerenin üstüne koyarak önlemlice ve yavaşça pencereye çıktı. Ayaklarını aşağı sarkıtıp elleriyle pencerenin yanlarına dayanarak tartındı, oturdu, ellerini bıraktı. Sağa sola kımıldandı, şişeyi aldı. Ortalık artık ağardığı halde, Anatol iki mum getirip pencerenin üstüne dikti. Beyaz bir gömlek giyen Dolohof'un sırtı, kıvırcık saçlı başı iki yandan da aydınlatılmıştı. Hep pencerenin yanına toplandılar. İngiliz önde duruyordu. Piyer gülümsüyor, bir şey söylemiyordu. Odada bulunanlardan biri, ötekilerden daha yaşlısı, korkulu ve öfkeli bir yüzle birdenbire ilerledi, Dolohof'u gömleğinden tutmak istedi.

İçlerinde en aklı başında olan bu adam:

"Baylar, bu çılgınlıktır," dedi, "düşüp bin parça olacak."

Anatol onu tuttu.

"Dokunma, korkutursun onu, düşer parçalanır. E?.. Ne olur o zaman?.. Ha?.."

Dolohof döndü, gene ellerine dayanarak duruşunu düzeltti.

Kısılmış ince dudaklarının arasından sözcükleri seyrek seyrek çıkararak:

"Eğer işime biri daha karışırsa ben onu şimdi işte şuraya bırakıveririm. Bak!" dedi.

'Bak' dedikten sonra gene döndü, ellerini bıraktı, şişeyi alıp ağzına götürdü, başını arkaya yıktı. Dengeyi kurmak için boş olan elini yukarı kaldırdı. Cam kırıklarını toplamaya başlayan bir uşak gözlerini pencereden ve Dolohof'un sırtından ayırmaksızın yere eğilmiş konumda durakladı. Anatol gözlerini açmış dimdik duruyordu, ingiliz dudaklarını uzatmış, yandan bakıyordu. Dolohof'u tutmak isteyen adam odanın öbür ucuna çekilmiş, yüzünü duvara çevirerek kanepeye uzanmıştı. Piyer, yüzünü kapamış, şimdi korku ve dehşet anlatan yüzünde hafif bir gülümsemeyle unutulakalmıştı. Kimsede ses yoktu. Piyer, ellerini gözlerinden çekti.

Dolohof, hep aynı konumda oturuyordu, yalnız başı arkaya devrilmiş, ensesinin kıvırcık saçları gömleğinin yakasına dokunuyor, şişeyi tutan eli titreyerek, ve emekleyerek gittikçe daha yukarı kalkıyordu. Görünüşe göre şişe boşalıyor, boşaldıkça da kafayı arkaya yıkarak dikleşiyordu. Piyer içinden ‘niçin böyle uzun sürdü bu?’ dedi. Ona, yarım saatten çok geçmiş gibi geliyordu. Dolohof birdenbire sırtıyla geriye yaslandı. Eli sinirli sinirli titredi. Bu titreme pencerenin eğimli yanında duran gövdeyi büsbütün yerinden oynatmaya yetti. Bütün bedeni yerinden oynadı, çabalayan el ve baş daha çok sarsıldı. Bir eli pencerenin taban tahtasını yakalamak için kalktı, ama gene indi. Piyer gözlerini gene yumdu; içinden, ‘onları artık bir daha hiç açmam’ diyordu. Birdenbire bütün çevresindekilerin kımıldadıklarını duyumsadı. Baktı, Dolohof, pencerenin üstünde ayakta duruyordu. Yüzü sararmış ve neşeliydi.

“Şişe boşalmıştır!”

Şişeyi İngiliz’e fırlattı, İngiliz şaşmadan onu yakaladı. Dolohof pencereden atladı, keskin bir rom kokusu yayıyordu.

Her yandan:

“Vay canına! Aşk olsun! İşte bahis böyle olur! Hay Tanrı iyiliğini versin!” gibi sesler yükseliyordu.

İngiliz, çantasını çıkarmış, paraları sayıyordu, Dolohof kaşlarını çatıyor, sesini çıkarmıyordu, Piyer pencereye doğru fırladı:

“Baylar! Kim benimle bahse giriyor? Ben de aynı şeyi yaparım,” diye birdenbire bağırdı. “Hem bahse de gerek yok, bir şişe verin. Yaparım... Söyleyin getirsinler.”

Dolohof gülümseyerek:

“Tamam, tamam!” dedi.

“Ne diyorsun? Aklını mı kaçırdın? Kim bırakır seni? Daha senin merdivende başın dönüyor,” diye her yandan söylenmeye başladılar.

“İçeceğim, getirin romu!” diye Piyer inatçı, sarhoş bir tutumla sandalyeye vurarak bağırdı; pencereye tırmandı.

Kolundan yakaladılar; ama öyle güçlüydü ki yanına yaklaşanı ta uzağa fırlatıyordu.

Anatol:

“Hayır,” dedi, “onu böyle vazgeçiremezsiniz. Durun, ben onu kandırırım. Baksana, ben seninle bahse giriyorum, ama yarın; şimdi hep birlikte gidelim.”

Piyer:

“Gidelim, gidelim! Mişka’yı da götürelim,” diye bağırdı.
Ayıyı yakaladı, kucaklayıp kaldırdı, odada onunla dönmeye başladı.

VII

Prens Vasili, biricik oğlu Boris için kendisine ricada bulunan Prenses Drubetskaya’ya Anna Pavlovna’nın suaresinde verdiği sözü yerine getirmişti. Boris’in işi Çar’a iletilmiş ve o, alışılmamış bir biçimde asteğmenlikle Semyonovski Muhafız Alayı’na atanmıştı. Ama, Anna Pavlovna’nın bütün çabalarına, entrikalarına karşın Boris, emir subaylığına ya da Kutuzof’un yanında bir göreve atanmamıştı. Anna Pavlovna’nın suaresinden az bir zaman sonra Anna Mihaylovna Moskova’ya dönmüş, doğruca, Moskova’da yanlarında kaldığı ve daha geçende orduya katılan, çok geçmeden de muhafız asteğmenliğine yükselen, taparcasına sevdiği Boris’ciğinin büyüdüğü, yıllarca yaşadığı zengin akrabaları Rostoflar’ın evine inmişti. Muhafız alayı 10 Ağustos’ta Petersburg’dan ayrılmış bulunuyordu; giyim işi için Moskova’da kalan oğlunun yolda, Radzivilof’da ona yetişmesi gerekti.

Rostoflar’da iki kişinin, Anna ile küçük kızın doğum günleri kutlanıyordu. Kontes Rostova’nın bütün Moskova tarafından bilinen Povarskaya’daki büyük evine ziyaretçi taşıyan altı atlı arabalar sabahtan beri ardı arası kesilmeden gidip geliyordu. Kontes, güzel büyük kızıyla birlikte, durmadan değişen konuklala dolu salonda oturuyordu.

Kontes zayıf yüzlü, doğulu tipinde, kırk beş yaşlarında, sayıları on ikiye varan çocuklarıyla epeyce yıpranmış bir kadındı. Güçsüzlüğünün davranışlarına ve konuşmasına verdiği ağırlık ona, saygı çağrıştıran anlamlı bir tavır veriyordu. Prenses Anna Mihaylovna Drubetskaya orada evin kadını gibi oturuyor, konukları kabul etmek, onlarla konuşup ilgilenmek işine yardım ediyordu. Gençler arka odalardaydı, ziyaretçileri kabule katılmaya gerek görmüyorlardı. Kont, konukları karşılıyor, uğurluyor, herkesi yemeğe buyur ediyordu.

“Kendi adıma da, doğum günleri kutlanan sevgililerin adına da size çok, çok teşekkür ederim, dostum (herkese, hiçbir ayrım gözetmeksizin mevkice kendisinden yüksek olsun, aşağı olsun herkese ‘dostum’ derdi), yemeğe gelmezseniz bakın, beni gücendirirsiniz, dostum, bütün aile adına rica ederim, dostum.” Bu sözleri dolgun, şen ve iyice tıraş olmuş yüzünde hep aynı havayı taşıyarak, aynı güçlü el sıkışıyla, yinelenen kısa reveranslarla ayrımsız herkese söylüyordu. Kont, bir konuk uğurlayınca salonda bir erkek ya da kadının yanına döner, bir koltuk çekip oturur, yaşamasını seven ve bilen bir adam tavrıyla ayaklarını erkekçe açar, ellerini dizlerine koyarak anlamlı anlamlı başını sallar, hava durumuna ilişkin varsayımlar yürütür, sağlık öğütleri verir, kimi vakit Rusça, kimi vakit, çok kötü ama özgürce konuştuğu bir Fransızca’yla söyler, sonra yorgun, ama ödevini yerine getirmekte sıkı bir adam tavrıyla çıplak başındaki seyrek beyaz saçları düzelterek gene konuk uğurlamaya gider, gene yemeğe buyur ederdi. Kimi vakit sofradan dönerken çiçeklikten ve hizmetçi dairesinden seksen kişilik sofra takımıyla donatılan masanın bulunduğu büyük mermer salona geçer, gümüş ve porselen takımları taşıyan, masaları yerleştiren, damasko masa örtülerini yayan hizmetçilere bakar, kâhyası, soylu Dimitri Vasilyeviç’i yanına çağırır ve derdi ki:

“Aman Mitenka, her şeyin yerli yerinde olmasına dikkat et!” Açılır kapanır masaya memnun memnun bakarak eklerdi: “Hah şöyle, işin başı servistir. İyi, iyi...”

Sonra memnunca içini çekerek gene salona dönerdi.

Kontesin iriyarı uşağı salonun kapısından girerek kalın sesiyle haber verdi:

“Mariya Lvona Karagina kızıyla birlikte geldiler.”

Kontes bir an düşündü. Kocasının resmini taşıyan altın bir enfiye kutusundan bir çekimlik alarak:

“Bu ziyaretçiler de canımı sıktı,” dedi. “Neyse onu son olarak kabul edeceğim, çok kibirli bir şey. Buyursunlar.”

Bu son sözü hüzünlü bir sesle ve sanki uşağa ‘öldürün beni artık’ der gibi söylemişti.

Uzun boylu, şişman, görkemli bir kadın, ablak ve güler yüzlü kızıyla giysilerini hışırdatarak salona girdi.

“Azizim kontes, ne zamandan beri... Zavallıcık yataktaydı... Razumovskiler’in balosunda... ve Kontes Apraksin... O kadar sevindim ki...”

Birbirini bastıran, giysi hışırtıları ve sandalye gürültüleriyle karışık heyecanlı kadın sesleri duyuldu. Tam, ilk fırsatta ayağa kalkmak, giysileri hışırdatmak, ‘Çok memnunum; annenin sağlığı... ve Kontes Apraksin’ demek ve gene giysileri hışırdatıp sofraya çıkmak, kürk ya da pelerini giymek ve çıkıp gitmek zamanlarında girişilecek konuşma başladı. Söz, kentin o zamanki başlıca haberi olan tanınmış zengin ve Katerina devrinin yakışıklı adamı yaşlı Kont Bezuhof’un hastalığından ve Anna Pavlovna Şerer’in suaresinde uygunsuz davranan oğlu Piyer’den açıldı.

Konuk bayan:

“Zavallı konta çok acıyorum,” dedi, “sağlığı zaten kötü; şimdi bir de oğlunun verdiği üzüntü. Bu onu öldürecek!”

“Ne olmuş?” diye kontes, Kont Bezuhof’un üzüntüsünü doğuran nedeni on beş kez dinlediği halde ziyaretçinin neden söz ettiğini bilmiyormuş gibi sordu.

Konuk bayan:

“İşte, şimdiki terbiye!” dedi. “Bu delikanlı daha yabancı ülkedeyken kendi havasına bırakılmıştı. Şimdi Petersburg’da öyle çirkin işler yapmış ki diyorlar, oradan onu polis gücüyle çıkarmışlar.”

“Anlatsanıza!” dedi kontes.

“Kötü arkadaşlar seçmiş,” diye Prenses Anna Mihaylovna söze karıştı. “Prens Vasili’nin oğlu, o, bir de Dolohof adında birisi; neler yapmışlar neler diyorlar. İkisi bunun acısını çekti. Dolohof’un rütbesi alındı, Bezuhof’un oğlu Moskova’ya sürüldü. Anatol Kuragin’e gelince, babası nasıl yaptıysa olayı örtbas etti. Ama onu da Petersburg’dan uzaklaştırdılar.” Kontes:

“Ne yapabilirlerdi sanki?” dedi. Konuk bayan:

“Tam haydut bunlar; hele Dolohof, Marya İvanovna Dolohova’nın oğludur. Annesi o kadar saygın bir kadın ki... ama ne çare? Düşününüz bir kez; üçü ellerine bir yerden bir ayı geçirmişler, onu arabaya almışlar, aktrislere götürüyorlarmış. Zabıta onları durdurmak için koşmuş. Komiseri yakalamışlar, ayı ile sırt sırta bağlayarak ırmağa atmışlar, ayı yüzmeye başlamış, komiser de sırtında.”

“Komiserin görünümü görülecek şey, dostum,” diye kont gülmekten katılarak bağırdı.

“Ah ne çirkin şey! Gülünecek şey mi bu, kont?”

Ama kadınlar da gülmekten kendini alamamışlardı.

Konuk bayan, sözüne devamla:

“Zavallıyı zor kurtardılar,” dedi. “Kont Kiril Vladimiroviç Bezuhof’un oğlu işte böyle akıllıca eğleniyor! Oysa ona o kadar terbiyeli, akıllı diyorlardı. İşte yabancı ülke terbiyesinin sonu. Umarım ki zengin olmasına karşın onu burada kimse kabul etmeyecektir. Benimle tanıştırmak istediler. Kesinlikle istemedim, kızlarım var.”

Kontes, hemen, dinlemiyormuş gibi bir tavır alan genç kızdan konuk bayana doğru eğilerek sordu:

“Niçin bu delikanlı için o kadar zengindir diyorsunuz? Kont Bezuhof’un bütün çocukları gayri meşrudur. Sanırım Piyer de öyle.”

Konuk elini salladı:

“Öyle yirmi kadar çocuğu var sanırım.”

Prenses Anna Mihaylovna, anlaşıldığına göre büyüklerle ilişkisi olduğunu, kibarlar dünyasının, bütün içyüzünü bildiğini göstermek isteğiyle, söze karıştı. Anlamlı bir tavırla ve yavaşça:

“Sorun şurada,” dedi. “Kont Kiril Vladimiroviç’in ünü biliniyor... Çocuklarının sayısını bile unuttu, ama Piyer’i severdi.”

Kontes:

“Yaşlıcık,” dedi, “daha geçen yıl ne kadar iyiydi! Bu kadar güzel bir erkek görmedim.”

Anna Mihailovna:

“Şimdi çok bozuldu,” dedi. “Şunu söylemek istiyordum,” diye sözüne devam etti. “Prens Vasili karısının soyundan bütün servetin doğrudan doğruya mirasçısıdır. Ama Piyer’i babası çok severdi. Onun terbiyesiyle ilgilenmiştir. Çar’a da yazmıştır... Öyle ki, eğer ölecek olursa (o kadar fenadır ki bu her an bekleniyor, Lorrain de Petersburg’dan geldi.) bu görkemli servet Piyer’e mi, Prens Vasili’ye mi, kime kalacak, kimse bilmez. Kırk bin can ve milyonlar. Çok iyi biliyorum bunu, çünkü Prens Vasili kendisi söyledi bana. Sonra Kiril Vladimiroviç ana soyundan küçük kuzenim de olur. Boris’in vaftiz babasıdır,” diye bunu önemli saymıyormuş gibi ekledi.

Konuk:

“Prens Vasili dün Moskova’ya geldi; denetime gidiyormuş, öyle duydum,” dedi.

“Evet, ama laf aramızda, bu bir bahane. O yalnız Kiril Vladimiroviç için geldi. Ağır hasta olduğunu duydu da,” dedi prenses.

Kont:

“Ama dostum,” dedi. “Bu çok hoş bir muziplik.” Yaşlı konuğun onu dinlemediğini görünce genç kızlara döndü. “Komiserin durumu görülecek şeydi, gözümün önüne getiriyorum da.”

Polis komiserinin el sallamasına öykünerek, her zaman iyi yiyen ve özellikle içen insanlar gibi şişman gövdesini baştan aşağı sarsan gevrek ve kaba bir kahkahayla gene gülmeye başladı. Sonunda:

“Her neyse, yemeğe bekleriz,” dedi.

VIII

Sessizlik başladı. Kontes, konuğa nazikçe gülümseyerek, ama eğer şimdi kalkıp giderse, hiç gücenmeyeceğini de gizlemeyerek bakıyordu. Konuğunun kızını sorgulayarak annesine göz atıp kalkmak için giysisini düzeltmeye başlamıştı ki ansızın bitişik odadan kapıya doğru yaklaşan birkaç aceleci kadın ve erkeğin ayak sesi, birbirine çarpan, devrilen sandalyelerin gürültüsü duyuldu, on üç yaşlarında bir kız çocuğu kısa muslin eteğinde sakladığı bir şeyle içeri girdi, odanın ortasında durdu. Belliydi ki, önceden tasarlanmamış bir koşuyla kendini tutamayarak böyle uzağa düşmüştü. O anda kapıda koyu kızıl yakalı bir üniversiteli, bir muhafız subayı, on beş yaşlarında bir kız, çocuk ceketi giymiş tombul, al yanaklı bir erkek çocuk göründü.

Kont fırladı, kımıldanarak kollarını kaçan kızın önünde açtı.

“Ay işte o!” diye gülerek bağırdı. “Doğum gününün kahramanı! Dostum, günün kahramanı!”

Kontes yapmacık bir sertlikle:

“Azizim, her şeyin bir zamanı var,” dedi ve kocasına dönerek: “Onu hep sen şımartıyorsun, Elie.”

Konuk bayan:

“Günaydın azizim, sizi kutlarım.” Annesine dönerek, “Ne tatlı çocuk,” diye ekledi.

Kara gözlü, büyücek ağızlı, çirkince, ama canlı bir kız çocuğuydu; hızlı koşmaktan korsesinden fırlamış minicik açık omuzları, arkaya dönmüş siyah bukleleri, incecik çıplak kolları, dantelli bir pantolon ve üstü açık ayakkabıları içindeki küçük bacak ve ayaklarıyla genç bir kızın artık çocuk sayılamayacağı ve çocuğa henüz daha genç bir kız denemeyeceği o mutlu çağdaydı. Babasından kaçarak annesine koştu, onun sert uyarısına aldırış etmeksizin kızaran yüzünü dantelli atkısında gizledi ve güldü. Eteğinin altından çıkardığı bir bebekle ilgili kesik kesik bir şeyler anlatarak gülüyordu.

“Görüyor musunuz?.. Bebek... Mimi... görüyor musunuz?..”

Nataşa artık daha fazlasını söyleyemiyordu. (Durup dururken gülüyordu). Annesinin göğsüne gömüldü. Öyle yüksekten ve öyle çınlayıcı bir kahkaha salıverdi ki herkes, dahası görkemli konuk bile kendini tutamayarak güldü.

Annesi yapmacık bir kızgınlıkla kızı iterek:

“Hadi bakayım,” dedi, “maymun yüzlü bebeğini al da git, hadi!” Konuğa dönerek ekledi: “Bu benim küçük kızım.”

Nataşa yüzünü annesinin dantelli fistosundan bir an ayırdı, gülmekten yaşaran gözleriyle ona aşağıdan yukarı baktı, gene yüzünü gizledi.

Bu aile sahnesini seyretmek zorunda kalan konuk bayan ona herhangi bir surette katılmayı gerekli bulmuştu.

Nataşa’ya:

“Söyler misiniz şeker kızım,” dedi, “bu Mimi neyiniz oluyor? Kızınız, öyle mi?”

Konuğun sesindeki, çocuk konuşmasını andıran yumuşak ton Nataşa’nın hoşuna gitmemişti. Hiç yanıt vermedi, ciddi bir havayla ona baktı.

Bu sırada bütün gençler, Prenses Anna Mihaylovna’nın oğlu subay Boris, kontun büyük oğlu üniversiteli Nikolay, yeğeni on dört yaşındaki Sonya, küçük oğlu Petruşa salona gelip oturmuşlardı. Yüzlerinde hâlâ oynaşan heyecan ve neşelerini görgünün sınırından aşırmamaya çabaladıkları görülüyordu. Belliydi ki, böyle atılırcasına koşup geldikleri arka odalardaki konuşmaları kent dedikodularına, ya da Kontes Apraksin’e ilişkin olan buradaki konuşmadan daha hoştu. Ara sıra birbirlerinin yüzlerine bakıyor, gülmemek için kendilerini zor tutuyorlardı.

İki genç, üniversiteli ile subay, çocukluk arkadaşı ve yaşıttı, ikisi de güzeldi. Ama birbirine benzemezlerdi. Boris, durgun ve güzel yüzünün çizgileri ince ve düzgün, uzun boylu, sarışın bir delikanlıydı; Nikolay orta boylu, kıvırcık saçlı, açık yüzlü bir gençti. Üst dudağının üzerinde siyah

tüyler belirmiş, bütün yüzüne bir azim ve heyecan havası vermişti. Nikolay, salona girince kızarmıştı. Söyleyecek bir şey aradığı, ama bulamadığı anlaşılıyordu. Boris, tersine olarak, hemen söyleyecek bir şey bulmuştu: Durgun, alaycı bir tavırla bebek Mimi'yi daha genç kızken, burnu sağlamken tanıdığını, beş yıl içinde adamakıllı yaşlandığını, başının yer yer çatladığını söyledi, sonra Nataşa'ya baktı. Nataşa başını öteye çevirerek gözlerini yummuş, için için ve katılırcasına gülen küçük erkek kardeşine baktı, artık kendini daha fazla tutamadı, yerinden fırladı, ufacık ayaklarının bütün hızıyla odadan kaçtı. Boris gülmüyordu. Annesine döndü ve gülümser bir yüzle:

"Siz de herhalde gitmek istiyordunuz değil mi, anne? Araba gerekli mi?" dedi.

Annesi gülümseyerek:

"Evet," dedi, "git söyle de hazır olsun."

Boris sessizce kapıdan çıktı, Nataşa'nın peşinden gitti. Şişman çocuk, oyunlarının bozulmasına canı sıkılmış gibi öfkeyle arkalarından koştu.

IX

Konuk salonunda Kontes'in (küçük kız kardeşinden dört yaş büyük olan ve kendisini artık büyümüş sayan) büyük kızıyla konuk kızdan başka, gençlerden Nikolay ile kuzeni Sonya kalmıştı. Sonya, incecik, narin, uzun kirpiklerinin gölgelediği bakışları baygın, başını iki kez dolayan saç örgüsü sık ve siyah, yüzünün ve özellikle çıplak, zayıf, ama adaleli kollarının ve boynunun derisi sarımsı, esmer bir kızdı. İşveli yürüyüşü, el ve ayak devinimlerinin zarifliği ve oynaklığı, biraz şeytanca ve çekingen tavırlarıyla yetkin bir dişi kedi olacağa benzeyen güzel ama daha gelişmemiş bir kedi yavrusunu andırıyordu. Genel konuşmaya gülümsemeyle katılmayı uygun gördüğü anlaşılıyordu. Ama gözleri, orduya katılan kuzene uzun ve sık kirpiklerinin altından elinde olmayarak öyle tutkulu bir genç kız bakışıyla bakıyordu ki, gülümsemesi kimseyi bir an bile aldatamazdı. Belliydi ki dişi

kedi yalnız Boris'le Nataşa gibi bu salondan kendilerini dışarı atar atmaz daha hızla sıçramak, kuzeniyle oynamak için sinmişti.

Yaşlı kont, konuk bayana döndü, oğlu Nikolay'ı göstererek:

"Dostum," dedi, "işte arkadaşı Boris subay oldu. Arkadaşlık dolayısıyla o da ondan ayrılmak istemiyor; üniversiteyi de yaşlı olan beni de bırakıyor; asker oluyor, dostum. Oysa arşivde yeri hazırdı, her şey hazırdı."

Soran bir tavırla ekledi: "Arkadaşlığı görüyor musun?"

Konuk bayan:

"Ya, evet. Savaş ilan edildi diyorlar," dedi.

Kont:

"Bunu çoktandır söylüyorlar," dedi. "Söylüyorlar, söylüyorlar ama bir şey de olduğu yok. Dostum, arkadaşlığı görüyor musun? Süvari alayına gidiyor," diye yineledi.

Konuk ne diyeceğini bilemiyordu, başını salladı.

Nikolay, kendisini utanılacak bir iftiradan saklar gibi:

"Hiç de arkadaşlıktan değil. Hiç de değil, yalnız askerliğe olan sevgisinden," diye yanıt verdi. Kuzenine ve konuk kıza baktı, ikisi de takdir dolu gülümsemelerle ona bakıyorlardı.

Kont:

"Bugün Pavlograd Süvari Alayı'nın Komutanı Şchubert bize yemeğe gelecek. İzinli olarak burada bulunuyor. Nikolay'ı da alıp götürecek, ne yaparsın?" diye omuzlarını silkerek ona çok acı verdiği anlaşılan sorunu şaka yollu açtı.

Nikolay:

"Size söylemiştim, baba," dedi. "Eğer bana izin vermek istemiyorsanız kalırım. Ama biliyorum ki, ben askerlikten başka hiçbir işe yaramam, diplomat olamam, memur olamam, duygularımı gizlemesini beceremem."

Güzel gençliğinin verdiği nazlılıkla hep Sonya'ya ve genç konuk kıza göz ucuyla bakarak konuşuyordu.

Kedi yavrusu, gözleriyle onu tırmalıyor, her an oynamaya, kediliğini göstermeye hazır görünüyordu.

Kont:

"Peki peki," dedi. "Hep öfkelenir. Bonapart hepsinin başını döndürdü; teğmenken nasıl imparator oldu diye düşünüyorlar. Eh, Tanrı versin..." diye konuğun alaycı gülümsemesini fark etmeyerek ekledi.

Büyükler Bonapart'tan söz etmeye başladılar. Karagin'in kızı Juli genç Rostof'a döndü:

“Ne yazık ki perşembe günü Arharovlar’da yoktunuz. Sizsiz orada canım sıkıldı,” diyerek zarifçe gülümsedi.

Koltukları kabaran delikanlı, gençliğinin nazlı gülümsemesiyle kalkıp yanına oturdu ve elinde olmaksızın gülümsedi. Bu gülümseyişin yapmacıktan gülümseyen ve kızaran Sonya’nın yüreğini kıskançlık hançeriyle doğradığını hiç ayrımsamaksızın Juli’yle baş başa konuşmaya başladı. Konuşma arasında dönüp ona baktı. Sonya amansız bir öfkeyle onu süzdü, gözlerinde yaşlarını, dudaklarında da yapmacık gülümseyişini zor tutarak kalktı, odadan çıktı. Nikolay bütün canlılığını yitirmişti. Konuşma arasında ilk fırsatı bekledi, Sonya’yı aramak için kaygılı bir yüzle odadan çıktı.

Anna Mihaylovna, dışarı çıkan Nikolay’ı işaret ederek:

“Şu gençlerde giz öyle sırıtır ki,” dedi ve ekledi: “Kuzenlik tehlikeli bir yakınlık.”

Kontes, odaya gençlerle birlikte giren güneş ışığı yittikten sonra ve ona kimsenin sormadığı, ama onu hep ilgilendiren bir soruya yanıt verir gibi:

“Evet, onlara bakıp sevinç duymak için ne zorluklar, ne acılar çekilmiştir!” dedi. “Oysa şimdi bile, doğrusu sevinçten çok korkumuz var. İnsan hep korkuyor, hep korkuyor! Hele kız ve erkek çocukların tehlikelerle dolu olan bu çağında.”

Konuk bayan:

“Her şey verilen terbiyeye bağlı,” dedi.

Kontes sözüne devamla:

“Evet haklısınız,” dedi. “Ne mutlu ki şimdiye dek çocuklarıma bir arkadaş oldum, bana tam bir güvenleri var.”

Kontes, çocuklarının kendilerinden gizli bir şeyleri olmadığını sanan birçok ana babalar gibi yanılıyordu. Şöyle devam etti:

“Her zaman kızlarımın birinci sırdaşı olacağımı, Nikolay’cığım ateşli mizacıyla yaramazlık etse de (erkek çocuk yaramazlık etmeden durmaz.) herhalde şu Petersburg bayları gibi etmeyeceğini biliyorum.”

“Evet iyi, çok iyi çocuklar,” diye karışık gördüğü sorunların içinden her zaman iyi deyip çıkan kont onayladı. “Düşününüz! Süvari alayına girmek istiyor! İşte daha ne bekliyorsunuz, dostum!”

Konuk bayan:

“Küçük kızınız ne sevimli şey! Ateş gibi!”

“Evet ateş gibi. Bana çekti! Ne sesi var, ne sesi... Kızımdır amma, doğrusu yaman bir sesi var, ikinci bir Salomoi olacak. Ona ders versin diye bir

İtalyan öğretmen tuttuk," dedi kont.
"Erken değil mi? Bu yaşta ders almak ses için olumsuzdur derler."
"Yok canım, ne erkeni? Analarımız on iki, on üç yaşında nasıl kocaya varırlardı?"
"Ne dersiniz, daha şimdiden Boris'e tutkun!" diye Kontes, Boris'in annesine bakıp için için gülerek onu hep oyaladığı anlaşılan bir düşünceye yanıt verdi ve devam etti:
"İşte bakın; onu sıkı tutsaydım, yasaklasaydım... gizli gizli neler yapacaklardı Tanrı bilir. (Kontes, öpüşeceklerdi demek istiyordu.) Oysa şimdi ne konuşmuşsa biliyorum. Gece kendisi koşar gelir, her şeyi bana anlatır. Belki onu şımartıyorum, ama bence bu daha iyi. Büyük kızımı sıkı tutmuştum."
Büyük kız güzel Kontes Vera gülümseyerek:
"Evet beni büsbütün başka türlü büyüttüler," dedi.
Ama gülümseme Vera'nın yüzünü her gülümseme gibi güzelleştirmemişti. Tersine, yüzü biçimsiz ve dolayısıyla sevimsiz bir biçim almıştı. Büyük kız Vera güzeldi, zekiceydi; yüksek bir öğrenim, iyi bir terbiye görmüştü. Sesi hoştu. Söyledikleri doğru ve yerindeydi; ama tuhaf şey, herkes dönüp ona baktı. Konuk bayan da, kontes de. Bunu niçin söyledi diye bayağı şaşırmışlardı, sıkılmışlardı.
Konuk bayan:
"İlk çocuklara her zaman fazla özenilir, görülmedik bir şey yapmak istenilir," dedi.
Kont:
"Niçin yadsımalı, dostum!" dedi. "Kontesciğim Vera'ya çok özendi doğrusu." Vera'ya onaylama yollu bir göz kırparak ekledi: "Eh, ne de olsa yetişkin bir kız çıktı."
Konuklar, yemeğe geleceklerine söz vererek kalkıp gittiler.
Kontes onları uğurladıktan sonra:
"Ne biçim iş!" dedi. "Oturdular da oturdular!"

Nataşa, konuk salonundan fırlayıp çıkınca ancak çiçekliğe kadar koşmuştu. Burada durdu, salondaki konuşmaya kulak kabartarak Boris'in çıkmasını bekledi. Sabırsızlanmaya başlamıştı. Küçücük ayağını yere vurdu. Genç adam hemen yanına gelmediği için neredeyse ağlayacaktı. Delikanlının yavaş, ağır, ölçülü adımları duyulunca Nataşa hızla kendisini çiçek kasalarının arasına atarak gizlendi. Boris odanın ortasında durdu,

bakındı. Üniformasının kolundaki tozları eliyle silkti, son aynaya yaklaştı güzel yüzüne dikkatle baktı. Nataşa soluğunu tutmuş, ne yapacağını bekleyerek saklandığı yerden başını uzatmış onu gözetliyordu. Boris aynanın karşısında bir süre durdu, gülümsedi, büyük kapıya doğru yürüdü. Nataşa ona seslenmek istedi, sonra vazgeçti.

Kendi kendine:

“Bırak arasın,” dedi.

Boris kapıdan çıkar çıkmaz, diğer kapıdan Sonya kıpkırmızı kesilmiş, gözleri yaş içinde öfkeyle bir şeyler mırıldanarak içeri girmişti. Nataşa ona doğru koşmak için yaptığı ilk devinimden kendini alıkoydu. Sihirli şapka altındaki görünmeyen insan gibi pususundan olup bitenleri gözetledi. İçinde yeni ve başka bir hazzın varlığını duyuyordu. Sonya bir şeyler mırıldandı, dönüp salonun kapısına baktı. Nikolay kapıdan çıktı. Nikolay, Sonya’ya doğru koşarak:

“Sonya!..” dedi. “Ne oluyorsun? Olur mu bu?”

Sonya hıçkırarak:

“Bir şey yok, bir şey yok, bırakınız beni!” dedi.

“Hayır, ne olduğunu ben biliyorum.”

“Eh, biliyorsanız, çok iyi, gidiniz ona.”

Nikolay onun elini alarak:

“Sonya, bir tek söz!” dedi. “Bir kuruntu yüzünden bana da, kendine de böyle işkence etmek olur mu?”

Sonya elini çekmedi, artık ağlamıyordu.

Nataşa kımıldamıyor, soluğunu kesmiş, parlayan gözleriyle pususundan bakıyordu. ‘Şimdi ne olacak acaba?’ diye düşünüyordu.

Nikolay:

“Sonya! Dünya umurumda değil! Sen, yalnız sen benim için her şeysin! Bunu sana kanıtlayacağım!” diyordu.

“Böyle söylemeyiniz, istemiyorum.”

“Peki söylemeyeceğim, bağışlayınız Sonya!”

Onu kendine çekti, öptü

Nataşa içinden, ‘Ah ne iyi!’ dedi. Sonya, Nikolay’la odadan çıkınca arkalarından yürüdü, Boris’e seslendi.

Anlamlı ve şeytanca bir tavırla:

“Boris, buraya geliniz,” dedi, “bir şey söyleyeceğim size, buraya, buraya.”

Boris’i çiçekliğe, kasaların arasında önceden gizlendiği yere doğru sürükledi. Boris gülümseyerek arkasından gidiyordu.

“Nedir bu ‘bir şey?’” diye sordu.

Nataşa duraladı, çevresine bakındı, kasanın üstünde duran bebeğini gördü, onu eline aldı. “Öpünüz bebeği,” dedi.

Boris dikkatli ve tatlı bir bakışla onun heyecanlı yüzüne baktı, bir şey söylemedi.

“İstemiyor musunuz? Peki, öyleyse geliniz buraya.”

Çiçeklerin içine, daha derine girdi, bebeği yere attı.

“Daha yakına, daha yakına!” diye fısıldadı. Subayın kol sırmasına yapıştı, kızaran yüzünde ciddiyet ve korku vardı. Alttan alttan ona bakıp gülümsüyordu, heyecandan neredeyse ağlayacaktı; güç işitilir bir sesle mırıldandı:

“Ya beni öpmek ister misiniz?”

Boris kızardı. Ona doğru eğilerek:

“Ne tuhafsınız,” dedi. Gittikçe daha çok kızarıyor, ama hiçbir devinim göstermiyor, bekliyordu.

Nataşa birdenbire kasanın üstüne sıçradı. Şimdi ondan daha yüksekti; iki koluyla ona sarıldı; öyle ki incecik ve çıplak kolları onun boynundan yukarda çengellenmişti. Bir baş devinimiyle saçlarını arkaya attı, tam dudaklarından öptü.

Saksıların arasına, çiçeklerin öte yanına kaydı, başını eğip durdu.

“Nataşa, biliyorsunuz ki sizi seviyorum, ama...”

“Bana âşıksınız öyle mi?” diye Nataşa sözünü kesti.

“Evet, âşığım, ama rica ederim, bu yaptığımızı yapmayalım... Daha dört yıl... Dört yıl sonra benimle evlenmenizi isteyeceğim.”

Nataşa düşündü.

“On üç, on dört, on beş, on altı,” diye incecik parmaklarıyla saydı. “Peki söz mü?”

Bir sevinç ve ferahlık gülümsemesi canlı yüzünü aydınlattı.

“Söz,” dedi Boris.

“Sonsuz olarak mı? Ölünceye kadar mı?” diyerek Nataşa, Boris’in koluna girdi, mutlu bir yüzle onunla yan yana, ağır ağır, yandaki sigara salonuna doğru yöneldi.

X

Kontes, ziyaretçilerden o kadar yorulmuştu ki, artık kimseyi kabul etmiyordu. Ama kutlamaya gelecek herkesin kesinlikle yemeğe çağrılması kapıcıya buyurulmuştu. Kontes, Petersburg'dan geleli beri doğru dürüst görmediği çocukluk arkadaşı Anna Mihaylovna'yla baş başa kalmak istiyordu. Anna Mihaylovna yumuşak ve ağlamış bir yüzle kontesin koltuğuna yanaştı.

"Seninle çok açık konuşacağım, biz eski dostlar epeyce azaldık!" dedi. "Bunun için senin dostluğun bence çok değerlidir."

Anna Mihaylovna, Vera'ya bakarak sözü kesti. Kontes, dostunun elini sıktı.

Sevilmediği anlaşılan büyük kızına dönerek:

"Vera, kafanız bir şey almıyor mu sizin?" dedi. "Burada gereksiz olduğunuzu fark etmiyor musunuz? Hadi git, kız kardeşlerinin yanına, ya da..."

Güzel Vera en küçük bir alınganlık göstermeden alayla gülümsedi.

"Daha önce söyleseydiniz anneciğim, hemen kalkıp giderdim," diyerek odasına gitti.

Ama sigara salonundan geçerken odada iki pencere önünde birbirine bakışık olarak iki çiftin oturduğunu gördü. Durdu. Alayla gülümsedi. Sonya, Nikolay'ın yanında oturuyor, Nikolay ona ilk yazdığı şiirlerin kopyasını çıkarıyordu. Boris ile Nataşa öteki pencerenin önünde oturuyordu. Vera içeri girince sustular.

Sonya ile Nataşa suçlu suçlu ama mutlu yüzlerle Vera'ya baktılar.

Bu sevdalı genç kızlara bakmak içine dokunuyor ve hoşuna gidiyordu. Ama, durumları besbelli Vera'da hoş bir duygu uyandırmamıştı.

"Benim gereçlerimi almayın diye kaç kez sizden rica ettim. Kendi odanız var ya canım!"

Mürekkep hokkasını Nikolay'dan aldı.

Nikolay:

"Şimdi, şimdi," diye kalemi hokkaya batırdı.

Vera:

"Hiçbir zaman yerinde bir şey yapmazsınız. Salona öyle koşuşarak girdiniz ki, sizin hesabınıza herkes utandı," dedi.

Söyledikleri doğru olmasına karşın, daha doğrusu, doğru söylediği için ona kimse yanıt vermedi. Dördü de birbirlerinin yüzlerine bakmakla yetindiler. O, elinde mürekkep hokkası olduğu halde adımlarını yavaşlattı.

"Bu yaşta Nataşa ile Boris arasında ve sizin aranızda nasıl bir giz olabilir? Budalalık, başka hiçbir şey değil."

Nataşa yavaş bir sesle savunma yollu:

"Peki, sana ne oluyor, Vera?" dedi.

Bugün herkese karşı her zamankinden çok daha iyi ve yumuşak davranır görünüyordu.

"Fazlasıyla budalalık. Ben sizin adınıza utanıyorum. Ne bu fiskos?"

Nataşa öfkelenerek:

"Herkesin kendine göre bir gizi vardır," dedi. "Berg'le sana dokunuyor muyuz biz?"

Vera:

"Sanırım dokunmuyorsunuz," dedi, "çünkü benim hiçbir zaman uygunsuz bir davranışım yoktur. Boris'e nasıl yılıştığını anneme söyleyeyim de gör."

Boris:

"Natalya İlyinişna bana karşı çok iyi davranıyor," dedi. "Ben bundan yakmamam."

Nataşa alıngan ve titreyen bir sesle:

"Bırakınız, Boris!" dedi. "Amma da diplomatsınız (diplomat sözü çocuklar arasındaki özel anlamıyla o zamanlar çok modaydı); can sıktı artık. Ne diye bana sataşıyor?" Vera'ya döndü: "Sen bunu hiçbir zaman anlayamazsın, çünkü sen hiçbir zaman kimseyi sevmedin. Gönül yok ki sende. Sen yalnız Madame de Genlis'sin, hepsi bu. (Büyük bir aşağılama sayılan bu ünü Vera'ya Nikolay yakıştırmıştı.) Senin en birinci zevkin başkalarına üzüntü vermektir. Berg'e istediğin kadar cilve yap sen," diye ekledi.

"Evet, ama ben herhalde konukların önünde bir delikanlının arkasından koşmam."

"Hah istediğin oldu," diye Nikolay söze karıştı, "herkese karşı bütün kabalığını gösterdin, herkesin sinirlerini bozdun."

"Hadi kalkın, çocuk odasına gidelim."

Dördü birden ürkütülmüş bir kuş sürüsü gibi kalktı. Odadan çıktılar.

Vera:

"Bana ağır şeyler söylediniz, ben kimseye bir şey söylemedim," dedi.

Kapının önünden gülüşme sesleri geliyordu.

“Madame de Genlis! Madame de Genlis!”

Herkeste böyle öfkelendirici ve sevimsiz bir etki uyandıran güzel Vera gülümsedi, ona söylenenlere aldırmamış gibi aynaya doğru yürüdü, eşarbını ve saçlarını düzeltti: Güzel yüzüne bakılırsa daha soğuk, daha sakin bir tavır almış görünüyordu.

Salonda konuşma sürüyordu.

“Dostum,” diyordu kontes, “Benim yaşamımda da her şey tozpembe değil. Görmüyor muyum, ki bu gidişle servetimizin ömrü uzun sürmeyecek! Hep bu kulüp, ve onun cömertliği! Köyde yaşıyoruz, dinleniyor muyuz sanki? Tiyatrolar, avlar, ve daha bilmem neler. Benden ne diye konuşuyoruz canım! Ee, bütün bunları nasıl yaptın? Sana şaşıyorum Anet, bu yaşta nasıl tek başına posta arabasıyla Moskova’ya, Petersburg’a koşuyor, bütün bakanlara, büyüklere başvuruyor, becerip hepsiyle de görüşüyorsun! Şaşıyorum!.. E, nasıl oldu bu iş? İşte ben hiç beceremem bunu doğrusu.”

Prenses Anna Mihaylovna yanıt verdi:

“Ah canım! Taparcasına sevdiğin bir oğulla dul ve kimsesiz kalmanın acısını Tanrı çektirmesin sana. Her şeyi öğrenirsin.” Biraz gururluca birini görmek isteyince ‘falanca prenses falanı görmek istiyor’ diye bir pusula yazarım, kendim de bir arabayla iki kez, üç kez, dört kez, istediğimi yaptırıncaya kadar gider gelirim. Benim için ne düşünürlerse düşünsünler umurumda değil.”

Kontes sordu:

“Peki, Boris’ciğin işi için kime rica ettin? Bak seninki artık muhafız subayı oldu, oysa Nikolay’cığım daha subay adayı oluyor. Torpil yaptıracak kimse yok. Sen kime rica ettin?”

“Prens Vasili’ye. Çok nazikti. Hemen her şeyi kabul etti, Çar’a durumu açtı.”

Prenses Anna Mihaylovna amacına ulaşmak için ne kadar yüz suyu döktüğünü büsbütün unutmuş, coşarak anlatıyordu.

“Prens Vasili nasıl, yaşlandı mı?” diye kontes sordu. “Onu Rum-yantsef’lerdeki tiyatro gösterilerinden beri onu hiç görmedim. Beni unutmuştur sanırım. Bana kur yapardı,” diye gülümseyerek ekledi.

“Hiç değişmedi. Yardımsever ve cana yakın, yükselişi onun başını hiç döndürmedi. Ne yazık ki sizin için çok az bir şey yapabiliyorum, aziz kontes emrinizdeyim,” dedi. “Evet, değerli bir adam, eşsiz bir akraba. Oğluma karşı olan sevgimi bilirsin Natali. Onun mutluluğu için yapmayacağım bir şey var mı bilmiyorum.” Hüzünle ve sesini kısarak

devam etti. “Ama konumum o kadar fena, o kadar fena ki, bugün çok feci bir durumdayım. Yaşamımın felaketli gidişi, elimde avucumda ne varsa eritiyor, gene de işim yoluna girmiyor. Düşün ki, para olarak bende tam anlamıyla bir metelik yok, Boris’i neyle giydirip kuşatacağımı bilmiyorum.” Mendilini çıkarıp ağladı. “Beş yüz ruble gerek, oysa benim yirmi beş rublem var. İşte böyle bir durumdayım. Bir tek umudum şimdi Kont Kiril Vladimiroviç Bezuhof’tadır. Eğer vaftiz oğluna (Boris’i o vaftiz etmişti.) yardım etmek, ona bir şey ayırmak istemezse bütün emeklerim boşa gidecek: Boris’i neyle giydirip kuşatacağım?”

Kontesin gözleri yaşarmış, sessizce bir şey düşünüyordu.

“Çoğu kez, bu belki günahtır diye düşünürüm,” dedi prenses. “Ama çoğu kez de düşünüyorum ki, Kont Kiril Vladimiroviç Bezuhof tek başına yaşıyor... Bu görkemli servet... Niçin yaşıyor? Onun için yaşam bir yük, oysa Boris yaşamaya yeni başlıyor.”

“Herhalde Boris’e bir şey bırakır,” dedi kontes.

“Tanrı bilir, dostum! Bu zenginler, büyükler çok bencil olurlar. Ama ne olursa olsun şimdi Boris’i alıp ona gideceğim, sorunu açıkça söyleyeceğim. Benim için ne düşünürlerse düşünsünler, oğlumun geleceği buna bağlı olduktan sonra umurumda değil doğrusu.” Prenses ayağa kalktı. “Saat iki, siz dörtte yemeğe oturursunuz, yetişirim.”

Anna Mihaylovna zamandan yararlanmasını bilen hamarat bir Petersburg kadını tavrıyla oğlunu çağırttı, onu alıp sofaya çıktı. Kapıya dek kendisini uğurlayan kontese:

“Hoşça kal ruhum,” dedi ve oğlunun duymaması için fısıldadı: “Bana başarı dile...”

“Kont Kiril Vladimiroviç’e mi, dostum?” diyerek kont da yemek salonundan sofaya çıktı. “Eğer iyiyse Piyer’i bize yemeğe çağırınız. O bize önceden gelmiş, çocuklarla dans etmişti. Kesinlikle çağırınız, dostum. Eh bakalım, Taraş bugün kendini nasıl gösterecek. Bugün bizde pişecek yemeği Kont Orlof’un evi görmemiştir diyor.”

XI

Bindikleri Kontes Rostova'nın arabası samanla örtülü bir sokağı geçerek Kont Kiril Bezuhof'un geniş avlusuna girdiği sırada Anna Mihaylovna, oğluna döndü: "Dostum Boris!" dedi ve elini kürkü eskimiş mantosundan çıkarıp ürkekçe ve okşarca bir tutumla oğlunun eline koydu. "Sevimli ol lütfen, dikkatli ol. Kont Vladimiroviç ne de olsa vaftiz babandır, geleceğin, yazgın onun elinde. Bunu aklından çıkarma dostum, sevimli ol, sen kendini sevdirmesini bilirsin."

Boris soğuk bir tavırla:

"Eğer bundan, alçalmadan başka bir şey çıkacağını bilsem... Ama sizin gönlünüz olsun diye bunu yapacağıma söz veriyorum."

Avluda bir araba duruyordu ama kapıcı (hiçbir şey sormadan altlıkları üzerindeki heykellerin arasından doğruca camlı girişe giren) ana ile oğluna bakıp eski mantoyu anlamlı anlamlı süzerek, prensesleri mi, kontu mu, kimi aradıklarını sordu; kontu aradıklarını öğrenince, ekselansın bugün daha kötü olduğunu, kimseyi kabul etmediğini söyledi.

Boris, Fransızca olarak:

"Dönelim," dedi.

Annesi, yalvarır bir sesle:

"Yavrum," diye oğlunun kolunu dürttü, sanki bu dokunma onu yatıştırabilir, eyleme geçirebilirmiş gibi.

Boris sustu. Kaputunu çıkarmadı; soran bir bakışla annesine baktı.

Anna Mihaylovna, kapıcıya dönerek yumuşak bir sesle:

"Kuzum, Kont Kiril Vladimiroviç'in çok hasta olduğunu biliyorum..." dedi. "Biliyorum da onun için geldim... Akrabasıyım... Rahatsız etmeyeceğim, canım... Yalnız Prens Vasili Sergeyeviç'i göreceğim; burada olduğunu biliyorum. Lütfen haber ver."

Kapıcı asık yüzle kösteğini çekti, geriye döndü.

"Prens Drubetskaya, Prens Vasili Sergeyeviç'i görmek istiyor," diye yukardan koşup merdiven parmaklığının altından bakan çoraplı, ayakkabılı, fraklı bir uşağa seslendi.

Prenses, renkli ipek giysisinin buruşuklarını düzeltti, duvardaki Venedik aynasına baktı, aşınmış ayakkabılarıyla merdivenin halısı üzerinden dinç adımlarla yukarı çıktı.

"Dostum, bana söz vermiştiniz," diyerek oğlunu gene dürttü.

Boris gözlerini yere indirdi. Uysalca peşinden yürüdü.

Prens Vasili'ye ayrılan daireye bitişik bir salona girdiler.

Ana oğul odanın ortasından geçerken önlerine çıkan yaşlı bir hizmetçi kadına yol sormayı tasarladıkları sırada kapılardan birinin tunç kolu döndü, Prens Vasili sırtında kadife bir ceket, göğsünde tek bir madalya, her zamanki ev kılığıyla göründü. Siyah saçlı güzel bir erkeği uğurluyordu. Bu adam Petersburg'un ünlü doktoru Lorrain'di.

"Bu doğru mu?" diye sordu Prens.

"Prensim, yanılmak insana özgüdür ama..." diye doktor, harfleri boğazdan ve Latince sözcükleri Fransız lehçesiyle söyleyerek yanıt verdi.

"İyi, iyi..."

Prens Vasili, Anna Mihaylovna ve oğlunu görünce doktoru selamlayıp ayrıldı, sessizce ama soran bir havayla onlara yaklaştı. Boris, annesinin gözlerinde birdenbire bir acının belirdiğini ayırt etti, hafifçe gülümsedi.

Anna Mihaylovna kendisine dikilen soğuk, küçümseyici bakışların ayırdında değilmiş gibi:

"Evet, bu hüzünlü koşullar altında görüşmek de nasipmiş," dedi. "Aziz hastamız nasıl?"

Prens Vasili, bir şey anlamamış gibi soran bakışlarla önce ona, sonra Boris'e baktı. Boris saygıyla eğildi, Prens Vasili bu selamlamaya karşılık vermedi, Anna Mihaylovna'ya döndü ve sorusuna, hasta için umutsuzluk anlatan bir baş ve dudak devinimiyle yanıt verdi.

"Ya?.." diye bağırdı Anna Mihaylovna. "Ah, ne felaket! Düşünmek bile korkunç... Bu benim oğlum," Boris'i göstererek ekledi, "Size, kendisi teşekkür etmek istiyordu."

Boris, bir kez daha saygıyla eğildi.

"İnanınız ki, prens, bize yaptığınız iyiliği, bir ana yüreğiyle hiçbir zaman unutmayacağız."

Prens Vasili kılığını düzeltti, konuğu Anna Mihaylovna'nın karşısında davranışlarına ve sesine, burada, Moskova'da Anna Şerer'in suaresindekinden çok daha fazla görkem katarak:

"Size yararlı olabildiğim için mutluyum, aziz Anna Mihaylovna..." dedi.

Boris'e dönerek sert bir tonla ekledi:

"Görevinizi iyi yapmaya, onurlu bir asker olmaya çabalayınız. Memnun oldum... izinli olarak mı burada bulunuyorsunuz?" diye de donuk bir sesle sordu.

"Yeni görevime gitmek için buyruk bekliyorum, Ekselans."

Boris, ne prensin sert tavrı karşısında bir üzüntü, ne de söze girişmek için bir istek göstermiş, öyle sakin ve saygılı bir sesle yanıt vermişti ki, prens

dikkatle ona baktı.
“Annenizle mi oturuyorsunuz?”
Boris:
“Kontes Rostova’yla oturuyorum,” diyerek, gene ‘ekselans’ı ekledi.
Anna Mihaylovna:
“Hani, Natali Şinşina’yla evlenen İlya Rostof yok mu, işte o,” dedi.
Prens Vasili tekdüze sesiyle:
“Biliyorum, biliyorum,” dedi. “Natalya’nın bu yontulmamış ayıyla evlenme kararını nasıl verdiğine bir türlü akıl erdiremiyorum. Büsbütün aptal ve gülünç bir adam. Söylendiğine göre, kumarcıymış da.”
Anna Mihaylovna, Prens Rostof’un, üzerine beslenen bu kanıya değdiğini kendisi de biliyor ama zavallı yaşlıya açıyormuş gibi duyarlı bir tavırla gülümsedi:
“Ama çok iyi yürekli adam, prens!” dedi.
Bir süre sustu, sonra ağlamaklı yüzünde büyük bir keder ifadesiyle:
“Ne diyor doktorlar?” diye sordu.
“Umut az...” dedi prens
“Bana ve Boris’e ettiği bütün iyilikler için dayıma bir kez daha teşekkür etmeyi ne kadar isterdim, bu onun vaftiz oğludur,” diye Prens Vasili’yi bu son derece sevindirecekmiş gibi bir sesle ekledi.
Prens Vasili düşünceye daldı, alnını buruşturdu. Anna Mihaylovna, Kont Bezuhof’un vasiyetnamesinde prensin kendisini bir rakip gibi görünmesinden korktuğunu anlamıştı. Telaşını yatıştırmak için hemen atıldı:
“Dayıma karşı beslediğim candan sevgi ve bağlılık beni bırakmıyor.” ‘Dayım’ sözcüğünü çok güvenle ve doğallıkla söylüyordu.
“Onun soylu ve temiz huyunu bilirim. Ama yanında küçük prenseslerden başka kimsecikler yok... Onlar daha çocuk...” Prenses, başını eğerek fısıldadı: “Son ödevini yerine getirdi mi, prens? Bu son dakikalar ne kadar değerlidir! Daha fena olamaz; eğer o kadar ağırsa onu herhalde hazırlamak gerek. Biz kadınlar...”’
Prens, zarifçe gülümsedi.
“Bu gibi şeyler nasıl söylenir biliriz. Onu herhalde görmek gerek. Bu benim için ne kadar ağır da olsa... Acı çekmeye artık alıştım.”
Öyle görünüyordu ki, prens işi anlamıştı; Anna Mihaylovna’dan yakayı sıyırmanın, Anna Şerer’in suaresindeki gibi güç olduğunu da anlamıştı.

“Bu görüşme belki onu kötü etkiler, dostum Anna Mihaylovna. Geceyi bekleyelim. Doktorlar kriz geleceğini söylediler.”

“Ama bekleyecek zaman değil prens, düşününüz ki ruhunun kurtuluşu söz konusudur! Ah, bir Hıristiyanın ödevleri ne kadar ağır...”

İç odalardan birinin kapısı açıldı. Kontun yeğenlerinden, belden yukarısı, bacaklarına göre, şaşılacak derecede uzun ve orantısız bir prenses düşünceli ve soğuk bir yüzle dışarı çıktı.

Prens Vasili, ona doğru döndü ve sordu:

“Nasıl?”

“Hep aynı...” Anna Mihaylovna’yı tanımadığı birisi gibi süzerek ekledi: “Bu gürültüye gönlünüz nasıl razı oluyor?”

Anna Mihaylovna, usul adımlarla kontun yeğenine sokularak tatlı bir gülümsemeyle:

“Ah, azizim, sizi tanıyamamıştım. Şimdi geldim, dayıma bakmakta size yardıma hazırım. Ne kadar acı çektiğinizi anlıyorum,” diye göz kapaklarını duyarlıca devirerek konuştu.

Prenses yanıt vermedi, gülümsemedi bile; hemen çıkıp gitti. Anna Mihaylovna eldivenlerini çıkardı, yeni bir hareket için konum alır gibi bir koltuğa yerleşti, Prens Vasili’ye yanında yer gösterdi.

Oğluna, “Boris...” dedi ve gülümsedi. “Ben kontun, dayımın yanına gidiyorum, sen de bu arada Piyer’e git, dostum. Rostoflar’ın çağrısını iletmeyi unutma. Yemeğe çağırıyorlar onu. Gitmez sanırım, değil mi?” diye prense dönerek sordu.

Neşesi kaçmış görünen prens:

“Hiç de değil,” dedi. “O delikanlıdan beni kurtarırsanız çok sevineceğim. Oturup duruyor burada.. Kont onu bir kez bile sormadı.”

Prens omuzlarını silkti. Hizmetçi, delikanlıyı aşağıya, oradan başka bir merdivenle yukarıya, Piyotr Kiriloviç’in yanına götürdü.

XII

Piyer, Petersburg'da kendisine bir meslek seçmeye vakit bulamamış, gerçekten taşkınlık yüzünden Moskova'ya sürülmüştü. Kont Rostof'un evinde anlatılan olay doğruydu. Piyer, polis komiseri ile ayıyı birbirine bağlamaya yardım etmişti. Moskova'ya birkaç gün önce gelmiş ve her zamanki gibi gene babasının evine inmişti. Rezilliğinin daha şimdiden Moskova'da bilindiğini, babasının çevresini saran ve hiçbir zaman kendisine iyi gözle bakmayan kadınların, kontu kızdırmak için bu fırsattan yararlandıklarını varsaydığı halde, geldiği gün babasının dairesine gitmişti. Prenseslerin hep oturdukları yer olan konuk salonuna girince, gergef işlemek, kitap okumakla vakit geçiren kadınlarla selamlaştı. İçlerinden biri yüksek sesle okuyordu. Üç kişiydiler. Temiz, uzun boylu ve hırçın bir kız olan büyüğü (Anna Mihaylovna'nın karşısına çıkan) okuyordu; ikisi de pembe yüzlü, güzel.olan ve biri diğerinden yalnız onu çok şirin gösteren dudağının üstündeki bir benle ayrılan küçükler gergef işliyordu. Piyer, bir ölü, bir vebalı gibi karşılanmıştı. Büyük prenses okumayı kesti, sessizce ve ürkek gözlerle ona baktı. Küçüğün, bensiz olanın yüzü de aynı biçimi almıştı, şen olan, çok gülen en küçüğü, yüzü benlisi, onda uyandırdığı gülümsemeyi gizlemek için, gergefe eğildi. İpliği aşağı çekti, örnekleri inceliyormuş gibi eğildi. Gülmemek için kendini zor tutuyordu.

"Günaydın, kuzenim, beni tanımadınız mı?" dedi Piyer. "Ben sizi çok iyi tanıyorum, çok iyi." Piyer, her zamanki duraksamasıyla, ama sıkılmaksızın sordu: "Kontun sağlığı nasıl? Onu görebilir miyim?" Kont hem bedensel, hem ruhsal acı çekiyor, ona daha çok ruhsal acı çektirmek istiyorsunuz herhalde?"

Piyer:

"Kontu görebilir miyim?" diye yineledi.

"Hım!.. Onu öldürmek, büsbütün öldürmek isterseniz görebilirsiniz. Olga, git bak, dayının et suyu hazır mı, vakti geliyor," diye ekledi, bununla Piyer'e anlatmak istiyordu ki, o, olası ki babasını üzmekten başka bir şey düşünmezken, onlar babasının acısını dindirmekle uğraşıyordu.

Olga çıktı. Piyer ayakta duruyor, kız kardeşlere bakıyordu. Eğilip selam vererek dedi ki:

"Peki, ben odama gidiyorum. Onu ne zaman görebileceğimi bana söylersiniz."

Çıktı, arkasından benli kız kardeşin gevrek ama alçaktan çıkan kahkahası duyuldu.

Ertesi gün Prens Vasili gelmiş, kontun evine yerleşmişti. Piyer'i yanına çağırtarak ona şöyle demişti:

"Azizim, eğer burada da Petersburg'daki gibi davranırsanız sonu fena olur. Size bu kadarını söylerim. Kont çok, çok hasta; onu kesinlikle görmemen gerek."

O zamandan beri Piyer'i rahatsız etmemişlerdi. Bütün gününü yukarda, odasında geçiriyordu.

Boris yanına geldiği sırada, odasında geziniyor, kimi zaman, bir köşede durarak görünmeyen bir düşmana kılıç saplar gibi duvara karşı hamle ediyor, gözlüklerinin altından sert sert bakıyor, sonra gene voltasına başlıyor, anlaşılmaz sözler söylüyor, omuzlarını silkiyor, kollarını açıyordu.

"İngiltere'nin sonu," diye kaşlarını çatarak parmağıyla birini işaret etti. "Bay Piss ulusa ve insan haklarına ihanetinden ötürü şu cezaya mahkûm..."

Bu sırada o kendisini Napolyon sanarak kahramanıyla birlikte Padökale'den tehlikeli bir sıçrama yapmış, Londra'yı fethetmiş ve daha mahkûmiyet kararını açıklamayı bitirmemişti ki, genç, boylu boslu, göz alıcı bir subayın içeri girdiğini gördü. Durdu. Piyer, Boris'i on dört yaşında bir çocuk olarak bırakmıştı. Onu hiç anımsamıyordu. Ama buna karşın kendisine özgü bir çabuklukla, sevinçli görünerek elini sıktı, dostça gülümsedi.

Boris, sakince ve hoş bir gülümsemeyle:

"Beni anımsıyor musunuz?" dedi. "Annemle kontu görmeye geldik, ama herhalde rahatsız."

Piyer, bu delikanlının kim olduğunu anımsamaya çalışarak:

"Evet, herhalde hasta, rahat bırakmıyorlar ki onu," dedi.

Boris, Piyer'in kendisini tanımadığını anlamıştı, ama adını vermeye gerek görmüyor, hiç sıkılganlık duymaksızın gözlerinin içine bakıyordu.

Oldukça uzun ve Piyer için sıkıcı olan bir sessizlikten sonra:

"Kont Rostof bugün sizi öğle yemeğine çağırıyor," dedi.

Piyer sevinçle:

"Âa! Rostof! Demek siz onun oğlu, İlya'sınız ha? Düşününüz bir kez, sizi ilk anda tanımadım. Anımsarsınız Bayan Jacquot'yla Serçe dağlarında gezerdik... Çok zaman geçti."

Boris, yürekli ve biraz alaylı bir gülümsemeyle ağır ağır:

"Yanılıyorsunuz," dedi, "ben, Prenses Anna Mihaylovna Drubetskaya'nın oğlu Boris'im, İlya, Rostof'un babasının adıdır, oğlunun adı Nikolay'dır. Bayan Jacquot adında biriyle de tanışmış değilim."

Piyer, sivrisineklerin ya da arıların saldırısına uğramış gibi kollarını, başını salladı. "Ah, neler söylüyorum! Hep birbirine karıştırdım! Moskova'da ne kadar akrabam varmış! Siz Boris'siniz!.. Evet! Neyse anlaştık. E, Bulon Seferi üzerine ne düşünüyorsunuz? Napolyon, kanalı aşarsa İngilizler'in durumu kötüleşir. Bence sefer elbet olanaklıdır. Yeter ki, Vilnev bir hata etmesin!"

Boris, Bulon Seferi üzerine hiçbir şey bilmiyordu. Gazete okumazdı. Vilnev'i ilk kez duyuyordu. Sakin, alaylı bir sesle:

"Biz burada, Moskova'da politikadan çok, şölenler ve dedikodularla ilgiliyiz. Bu hususta bir şey bilmiyorum, bir şey düşünmüyorum. Moskova en çok dedikoduyla ilgilidir. Şimdi de sizden ve konttan söz ediliyor."

Piyer, karşısındakinin söylediğine sonradan pişman olacağı bir sözü ağzından kaçırmasından korkuyormuş gibi tatlı bir gülümsemeyle gülümsedi. Ama Boris, onun gözlerinin içine bakarak, net, açık ve soğuk bir havayla konuşuyordu.

"Moskova'da da dedikodudan başka yapacak bir şey yok," diye sözüne devam etti, "herkes kontun servetini kime bırakacağı sorunuyla ilgili. Ama hepimizden de çok yaşar belki, bunu candan isterim..."

"Bütün bunlar çok acı, çok!" diye prens konuşmayı kesti:

Piyer, hep bu subayın, sözü ayırdında olmadan kendi kendini zor duruma sokacak bir yola dökmesinden korkuyordu.

"Herhalde siz öyle sanırsınız ki," Boris hafiften kızardı ama sesini ve yüzünü değiştirmeksizin devam etti, "herhalde siz öyle sanırsınız ki, ailemin işi gücü bu zengin adamdan bir şey koparmak."

Piyer içinden, 'öyledir de,' dedi.

"Bir anlaşmazlıktan kaçınmak için size özellikle şunu söylemek isterim ki, eğer beni de, ailemi de bu gibilerden sayıyorsanız çok yanılıyorsunuz. Biz çok yoksuluz, ama, kendi hesabıma söylüyorum; babanızı, özellikle zengin olduğu için, ben kendime akraba saymıyorum; ne ben, ne annem ondan hiçbir şey istemeyeceğiz, bir şey kabul etmeyeceğiz."

Piyer uzun süre bir şey anlayamadı, ama anlayınca kanepeden fırlayarak kendine özgü bir çabukluk ve beceriksizlikle Boris'i kolunun altından yakaladı. Boris'ten daha çok kızarmıştı. Utançla karışık bir acıyla konuşmaya başladı:

"İşte bu tuhaf, sanki ben size... Evet, kim düşünebilirdi ki... Pek iyi biliyorum..."

Boris sözünü kesti:

“Her şeyi söylediğime memnunum. Belki bu sizin için hoş bir şey olmadı, beni bağışlayınız.” Piyer onu yatıştıracak yerde o Piyer’i yatıştırıyordu. “Ama, umarım ki sizi gücendirmedim. Ben her şeyi açık söylerim... Ne diyecektim? Rostoflar’a yemeğe geliyor musunuz?”

Boris, kendisini güç bir durumdan kurtarıp başkasını bu durumda bırakmakla ağır bir yükü üzerinden atmış gibi büsbütün rahatlatmıştı:

Piyer yatışarak:

“Hayır, dinleyiniz,” dedi. “Siz şaşılacak bir adamsınız. Söyledikleriniz çok iyi, çok. Beni tanımazsınız kuşkusuz. Çoktandır birbirimizi görmedik. Ta çocukluktan beri. Siz düşünebilirsiniz ki, ben... sizi anlıyorum, çok iyi anlıyorum. Ben bunu yapmazdım, bu kadar gözü pek değilim, ama çok iyi. Sizinle tanıştığıma çok sevindim.” Sustu, sonra gülümseyerek ekledi, “Benim için düşündüğünüz şey tuhafsa da,” güldü, “eh, daha iyi tanışırız, değil mi ya? Rica ederim.” Boris’in elini sıktı, “Biliyor musunuz, kontun yanına daha bir kez çıkmadım. Beni çağırmadı... Ona bir insan olarak acıyorum... Ama ne yaparsın?”

“Napolyon, ordusunu geçirmeyi başarır mı dersiniz?” diye Boris gülümseyerek sordu.

Piyer, Boris’in konuyu değiştirmek istediğini anladı. Razı oldu. Bulon girişiminin yarar ve zararlarının çözümlemesine girişti.

Bir uşak, Boris’i prensin yanına çağırmaya geldi. Prenses gidiyordu. Piyer, Boris’le daha yakından dost olmak için yemeğe geleceğine söz verdi. Elini güçlüce sıktı, gözlüklerinin arkasından sevecenlikle gözlerine baktı... O gittikten sonra, bu kez görünmez dünyasına kılıç saplayarak değil de, bu sevimli, akıllı, kendine güvenli delikanlıyı aklına getirip gülümseyerek daha uzun süre odada gezindi.

Bu delikanlıya karşı içinde, ilk gençlik çağlarında; özellikle yalnızlıkta olduğu gibi, nedensiz bir duyarlık hissi vardı. Onunla kesinlikle dost olmaya karar verdi.

Prens Vasili, prensesi uğurluyordu. Prenses mendilini gözlerine tutmuştu, gözleri yaşlıydı.

“Ne feci şey, ne feci!” diyordu. “Ama ne pahasına olursa olsun ödevimi yerine getireceğim. Geceyi gelip burada geçireceğim, onu böyle bırakmak olmaz. Dakikalar değerlidir. Anlamıyorum, prensesler ne diye bekliyorlar... Belki Tanrı yardım eder de onu hazırlamanın bir yolunu bulurum. Hoşça kal prens, Tanrı yardımcınız olsun.”

Sonra, “Hoşça kal, azizim,” diyerek prenses, Vasili’ye döndü. Gene arabaya bindikleri sırada da oğluna:

“Ah, çok feci bir durumu var,” dedi, “hemen hemen kimseyi tanımıyor.”

“Anlamıyorum anne, Piyer’le ilişkileri nedir?” diye Boris sordu.

“Her şeyi vasiyetnamesinde söyleyecek, oğlum, bizim yazgımız da ona bağlı.”

“Ama bize bir şey bırakacağını niçin düşünüyorsun?”

“Ah, yavrum! O, öyle zengin, biz öyle yoksuluz ki!”

“Ama bu yeter bir neden sayılmaz, anne.”

“Ah Tanrım! Tanrım! Ne fena hasta!” diye bağırdı.

XIII

Anna Mihaylovna oğluyla birlikte Kont Kiril Vladimiroviç Bezuhofa gidince Kontes Rostova mendilini gözlerinde tutarak uzun zaman yalnız oturdu.

Onu birkaç dakika bekleten hizmetçi kıza öfkeyle:

“Ne oluyorsunuz, kuzum!” dedi. “Çalışmak istemiyor musunuz yoksa? O halde ben size başka yer bulurum.”

Dostunun acısı, düşkünce yoksulluğu onu sarsmıştı. Bunun için keyfi kaçmıştı. Ve bu durumu her zaman hizmetçiye ‘Kuzum’, ‘siz’ gibi konuşmasından anlaşılırdı.

Hizmetçi kız:

“Bağışlayınız efendim,” dedi.

“Konta beni görmesini rica ediniz.”

Kont, her zamanki gibi suç işlemiş bir adam tavrıyla sallanarak karısına yaklaştı.

“Ah, kontesciğim, Çil kuşlarından ne güzel moderli sote yapılmış, dostum, tadına baktım; Taraska’ya verdiğim bin ruble helal olsun, değer!”

Karısının yanına oturdu. Kolunu erkekçe dirseğine dayayarak ak saçlarını karıştırdı.

“Ne buyuruyorsunuz, kontesciğim?”

“Bak, dostum... a, orana ne bulaşmış senin?” diye kontes kocasının yeleğini göstererek sordu. “Sote herhalde,” diye gülerek ekledi. “Bak kont, bana para gerek.”

Hüzünlendi.

“Ah, kontesciğim.”

Kont hemen cüzdanını çıkarmaya davrandı.

“Bana çok gerek, kont, beş yüz ruble gerek.”

Patiska mendilini çıkarıp kocasının yeleğini sildi.

“Şimdi, şimdi; hey, kim var orada!” diye kont, ancak çağırdıkları kimselerin oldum olası seslerine koşacaklarına güvenenlerin sesiyle bağırdı. “Mitenka’yı gönderin, bana gelsin!”

Mitenka (kontun yanında büyüyen ve şimdi bütün işlerini yöneten soylu) yavaşça odaya girdi.

Kont, içeri giren delikanlıya:

“Bak azizim, para getir bana,” dedi, düşündü. “Evet, yedi yüz ruble getir. Ha, bak, geçen seferki gibi yırtık ve kirli getirme, iyilerinden getir, kontes için.”

“Evet Mitenka, temizce olsunlar,” diye kontes hüzünlü bir tavırla içini çekti.

“Ne zaman getirmemi buyurursunuz, Ekselans? Şunu bildirmeliyim ki..”

Kontun sinirlenmeye başladığının belirtisi olan güçlükle ve sık sık soluk alışını farkederek sözünü değiştirdi:

“Ha, unutmuştum... Hemen şimdi getireyim efendim?”

“Evet, evet getir, kontese ver.”

Delikanlı dışarı çıkınca kont ekledi:

“Benim bu Mitenka altındır. Hiçbir zaman bana ‘olmaz’ demez. Buna zaten dayanamam. Her şey olanaklıdır.”

“Ah kont para, para. Yeryüzünde ne acılara neden oluyor! Ama bu para bana çok gerek,” dedi kontes.

“Siz kontesciğim, para harcama konusunda çok ünlüsünüz, bunu herkes bilir,” diyerek kont karısının elini öptü, gene odasına gitti.

Anna Mihaylovna, Bezuhof’tan gene döndüğü zaman kontesin yanındaki küçük masanın üstünde mendille örtülü yepyeni kâğıt paralar duruyordu. Anna Mihaylovna, kontesin biraz heyecanlı olduğunu sezmişti. Kontes:

“E, ne var ne yok, dostum?” diye sordu.

“Ah, ne feci durumda! O kadar kötü, o kadar kötü ki, onu tanıyamazsın; yanında bir dakikacık kaldım iki söz etmedim.”

Kontes kızararak (onun geçkin, zayıf, mağrur yüzü için bir tuhaftı), ve mendilin altından paraları çıkararak birdenbire: “Annet! Tanrı aşkına al şunu,” dedi. Anna Mihaylovna işi hemen anladı, çevik bir devinimle kontesi tam sırasında kucaklamak üzere eğildi. “Benden, Boris’e üniforma yaptırman için.” Anna Mihaylovna onu kucaklamış ağlıyordu. Kontes de ağlıyordu. Dost oldukları için, iyi yürekli oldukları için bu gençlik arkadaşları, böyle bayağı bir nesneyle, parayla ilgili oldukları için ve gençlikleri elden gittiği için ağlıyorlardı... Ama ikisinin de gözyaşları sevinçtendi.

XIV

Kontes Rostova, kızları ve daha şimdiden büyük bir kalabalık oluşturan konuklarıyla salonda oturuyordu. Kont, Türk çubukları koleksiyonunu göstermek için erkek konukları çalışma odasına götürmüştü. Arada bir çıkıp soruyordu: Gelmedi mi? Sosyete dünyasında Müthiş bir Dragon ünüyle anılan, zenginliği, ünüyle değil de açık sözlülüğüyle, içten ve yalın tavırlarıyla tanınmış bir kadın olan Mariya Dimitriyevna Ahrasimova’yı bekliyorlardı.

Mariya Dimitriyevna’yı çar ailesi, bütün Moskova ve Petersburg tanırdı; her iki kentte de ona şaşarak kabalığına gizliden gizliye gülerler, onun üzerine fıkralar anlatırlardı; bununla birlikte herkes ona saygı gösterir, ondan çekinirdi.

Dumanla dolu odada, bir bildiriyle açıklanan savaştan, asker toplamadan söz ediliyordu. Bildiriyi daha kimse okumamıştı. Ama çıktığını herkes biliyordu. Kont, bir sedirde, tütün içerek konuşan iki kişinin arasında oturuyordu. Kendisi tütün içmiyor, konuşmuyor, başını bazen bir yana, bazen öbür yana eğerek belli olan bir sevinçle çubuk içenlere bakıyor, yanındakileri dinliyordu.

Konuşanlardan biri sivildi, buruşuk, sinir küpü, tıraşlı ve zayıf yüzlüydü; yaşlılık çağına yaklaşmış olmasına karşın genç bir delikanlı gibi en son modaya göre giyinmişti. Sedirde kendi evindeymiş gibi oturuyordu. Kehribar çubuğu yandan ağzının ta içine sokmuş, sık sık çekerken gözlerini kırpıştırıyordu. Bu adam kontesin, Moskova salonlarında kötü dilli diye anılan, amcasının oğlu yaşlı bekâr Şinşin'di. Karşısındakinin gözüne girmiş görünüyordu. Özene bezene giyinmiş, taranmış, genç, al yanaklı bir muhafız subayı olan diğeri kehribar çubuğu ağzının ön yanında tutuyor, pembe dudaklarıyla dumanı yavaşça çekerek güzel ağzından buram buram savuruyordu. Bu genç, Boris'in alaya birlikte gideceği ve Nataşa'nın, yavuklusu diye büyük kız kardeşi Vera'yı kızdırdığı Semyonovski alayı subaylarından teğmen Berg'ti. Kont aralarında oturuyor, dikkatle dinliyordu. Çok sevdiği Boston oyunu bir yana, kont için en hoş uğraş, özellikle iki konuşkan kişiyi birbirine tutuşturmayı başardığı zaman dinleyici durumunda olmaktı.

Şinşin, alaylı bir tavırla gülerek ve (bu onun sözlerinin asri özelliğiydi.) en koyu Rusça halk deyimlerini zarif Fransızca tümcelerle birleştirerek:

"Değil mi ya, anacığım, çok sayın... devletten gelir mi sağlamak istiyorsunuz. Bölükten gelir mi bekliyorsunuz?"

"Hayır, Piyotr Nikolayeviç, ben yalnız süvarinin piyadeden çok daha az yararlı olduğunu göstermek istiyorum. İşte, Piyotr Nikolayeviç, şimdi benim konumumu düşününüz."

Berg, hep açık ve kısa, sakince ve kibarca konuşurdu; sözleri hep yalnız kendisiyle ilgiliydi. Onu doğrudan doğruya ilgilendirmeyen bir şeyden söz edildiği sürece hep uysalca dinlerdi. Başkalarının sözüne karışma istek ve girişiminde bulunmadan saatlerce böyle susabilirdi. Ama siz onun kimliğine, kişiliğine dokunur dokunmaz uzun uzadıya ve belli bir memnunlukla anlatmaya başlardı.

"Benim konumumu düşününüz Piyotr Nikolayeviç, süvari olsam teğmen rütbesinde bile yılın üçte biri için iki yüz rubleden fazla bir şey alamam; oysa şimdi iki yüz otuz ruble alıyorum."

Başarısının bütün diğer insanların her zaman başlıca amacı olacağı kendisine apaçıkmış gibi bir tavırla Şinşin'e ve konta bakarak memnunlukla, tatlı bir gülümsemeyle konuşuyordu.

Sözüne devamla:

"Bundan başka, Piyotr Nikolayeviç, süvariye geçince göz önünde olurum," dedi, "hem piyade muhafızında kadro boşlukları da çok. Sonra,

düşününüz, iki yüz otuz rubleyle ben nasıl geçinirim?” Dumanları savurarak ekledi: “Hem ben bundan artırıp babama da gönderiyorum.”

Şinşin, çubuğunu ağzının öbür yanına kaydırdı:

“Denge kurulmuştur. Başı dertte olan Alman iğne deliğinden geçer, diye bir atasözü var” diyerek konta göz kırptı.

Kont, kahkahayla güldü. Diğer çağrılılar Şinşin’in konuştuğunu fark edince onu dinlemek için sokuldu.

Berg, dinleyenlerin alaycı ve kayıtsız yüzlerini ayırt etmeksizin, muhafıza geçmekle süvari bölüğündeki arkadaşlarını bir rütbe geçtiğini, savaş zamanında bölük komutanının vurulabileceğini, bölüğün başına geçtikten sonra da kolaylıkla bölük komutanı olabileceğini, alayda onu herkesin sevdiğini, babasının kendisinden memnun olduğunu söyledi. Öyle görünüyordu ki, Berg bütün bunları anlatmaktan haz duyuyordu; başkalarında da bir ilgi uyandırabildiğinden kuşku duymadığı anlaşılıyordu. Ama bütün anlattıkları o kadar hoş ve ciddiydi, genç bencilliğindeki katıksızlık o kadar belliydi ki, dinleyicilerinde karşı çıkacak güç bırakmamıştı.

Şinşin omzunu okşadı, ayaklarını sedirden indirdi.

“Hey dostum,” dedi. “Siz piyadede de, süvaride de işinizi becerirsiniz; bunu size açıkça söylüyorum.”

Berg neşeyle gülümsedi. Kont, arkasından da diğer konuklar salona çıktı.

Biriken konukların, birer aperatif içmeye çağrılmalarını bekleyerek uzun konuşmalara girişmedikleri, ama, aynı zamanda sofraya oturmaya can attıklarını anlatmak için kımıldanmayı ve susmamayı gerekli saydıkları o an şölenden önceki andı. Ev sahipleri dönüp kapıya bakıyor, ara sıra da bakışıyorlardı. Daha kimi, ya da neyi beklediklerini konuklar bu bakışlardan anlamaya çalışıyorlardı. Acaba önemli bir akrabaları mı gelecekti, yoksa yemek mi daha hazır değildi.

Piyer, tam yemek başlayacağı sırada geldi, herkesin yolunu keserek salonun ortasında rastgele bir koltuğa acemice oturdu. Kontes onu konuşturmak istiyor, ama o birini arar gibi gözlüklerinin arkasından bön bön çevresine bakıyor, kontesin bütün sorularına kısa yanıtlar veriyordu. Herkesi rahatsız ediyordu ve bunun ayırdında olmayan yalnız kendisiydi. Onun ayıyla geçen olayını bilen konukların çoğu bu iriyarı, uysal delikanlıya merakla bakıyor, böyle hantal ve alçakgönüllü bir adamın komisere bu muzipliği nasıl yaptığına akıl erdiremiyordu.

Kontes:

“Yakında mı geldiniz?” diye sordu.

Piyer, bakınarak yanıt verdi:

“Evet, bayan.”

“Kocamı gördünüz mü?”

“Hayır, bayan,” ve hiç de yerinde olmayarak gülümsedi.

“Herhalde Paris’ten yeni geldiniz, öyle mi? Çok ilginçtir oralar sanırım.”

“Çok ilginç.”

Kontes, Anna Mihaylovna’ya bir göz attı. Anna Mihaylovna, bu delikanlıyla ilgilenmesinin istendiğini anladı. Kalkıp yanına oturarak babasından söz etmeye başladı; ama Piyer, kontese olduğu gibi ona da kısa kısa yanıtlar veriyordu. Konuklar birbirleriyle çok ilgiliydiler.

Her yandan, ‘Razumovskiler... Bu çok hoştu... Kontes Apraksin?’ gibi sözler işitiliyordu. Kontes kalktı, büyük salona geçti.

“Mariya Dimitriyevna mı?” diye salondan onun sesi duyuldu.

“Ta kendisi.”

İşitilen bu kaba kadın sesinin arkasından Mariya Dimitriyevna içeri girdi.

Bütün genç kızlar, dahası, en yaşlılar bir yana bırakılmak üzere, bütün kadınlar ayağa kalktı. Mariya Dimitriyevna kapının eşiğinde durdu, beyaz bukleli ellilik başını dik tutarak iriyarı gövdesinin yüksekliğinden konukları süzdü, sıvıyormuş gibi, giysisinin kolunu ağır ağır düzeltti. Mariya Dimitriyevna sürekli Rusça konuşuyordu.

Bütün gürültüleri bastıran yüksek ve gür sesiyle:

“Yaş gününüz kutlu olsun, çocuklarınızın iyi gününü görün...” Elini öpen konta dönerek: “Ne o yaşlı günahkâr, Moskova’da canın mı sıkılıyor? Ava çıkmıyor musun?” dedi.

Kızları göstererek: “E, dostum, ne yaparsın, bu yavru kuşlar, bak nasıl büyüyorlar,” diye devam etti. “İster istemez damat arayacaksın.”

Elini sıkmak için korkusuzca ve neşeyle sokulan Nataşa’yı okşayarak:

“Vay benim Kazak’ım,” dedi, (Mariya Dimitriyevna, Nataşa’ya Kazak derdi.) “yaramaz bir kız olduğunu bilirim, ama gene severim.”

Kocaman çantasından armut biçiminde gök yakut bir çift küpe çıkardı, yüzü sevinçle parlayan, pembeleşen yaş günü baş kişisi Nataşa’ya verdi, hemen arkasını çevirip Piyer’e döndü.

Yapmacıklı, alçak ve ince bir sesle:

“Hey, dostum,” dedi, “gel buraya bakayım. Gel...”

Gözdağı verici bir tavırla kolunu daha yukarı sıvadı.

Piyer, gözlüğünün altından ona bön bön bakarak yaklaştı.

“Yaklaş, yaklaş, dostum! Vaktiyle senin babana yalnız ben öğüt verdim. Sana da vermek gerekiyor.”

Sustu. Herkes susmuştu. Daha bunun başlangıç olduğunu duyumsuyorlar, ne olacak diye bekliyorlardı.

“Hayırlı bir çocuk bu be! İyi çocuk!.. Babası ölüm döşeğinde, o eğlencesinde, komiseri ayının sırtına bindiriyor. Ayıp kuzum, ayıp! Savaşa gitsen daha iyi olurdu.”

Döndü, gülmemek için kendini zor tutan konta kolunu verdi.

Önden kont ve Mariya Dimitriyevna, sonra Nikolay’ın alaya birlikte gideceği saygın süvari alayı komutanı ile kontes gidiyordu. Anna Mihaylovna, Şinşin’le birlikteydi. Berg kolunu Vera’ya vermişti. Gülümseyen Jüli Karagina, sofraya, Nikolay’la birlikte gidiyordu. Arkalarından bütün salon boyunca uzanan daha başka çiftler, en arkadan da tek sıra halinde çocuklar, bakıcılar ilerliyordu. Hizmetçiler kımıldandı, sandalyeler gıcırdadı, orkestra çalmaya başladı. Konuklar yerlerini aldılar. Kontun ev orkestrası yerini, bıçak, çatal seslerine, konuşmalara, hizmetçilerin koşturmalarına bıraktı. Masanın bir başında kontes oturuyordu. Sağında Mariya Dimitriyevna, solunda Anna Mihaylovna ve diğer konuklar vardı. Diğer başta kont oturuyor, solunda süvari alayı komutanı, sağında Şinşin ve diğer erkek konuklar bulunuyordu. Uzun masanın bir yanında gençler vardı; Vera, Berg’le; Piyer, Boris’le yan yana oturuyordu. Öbür yanda çocuklar, erkek ve kadın bakıcılar yerleşmişti. Kont, kristal takımlar, şişeler ve yemişle dolu kâseler arasında karısına, onun mavi kurdeleli uzun hotozuna bakıyor, durmadan yanındakilere şarap dolduruyor, kendisine doldurmayı da unutmuyordu. Kontes de ev sahipliği ödevini unutmayarak ananasların arkasından, kabak başının ve yüzünün kızıllığı ak saçlarından keskince ayırt edilir gibi gelen kocasına anlamlı bakışlar fırlatıyordu. Kadınların orada uyumlu bir fısıltı vardı; erkeklerin orada sesleri, -özellikle süvari alayı komutanının sesi- gittikçe daha yüksek perdeden çıkıyor, alay komutanı gittikçe daha çok kızararak öyle yiyor ve içiyordu ki, kont onu diğer konuklara örnek göstermişti. Berg, zarifçe gülümseyerek Vera’yla aşkın dünyevi değil ilahi bir duygu olduğundan söz ediyordu. Boris, yeni dostu Piyer’e sofradakilerin adlarını söylüyor, karşısında oturan Nataşa’yla bakışıyordu. Piyer, az konuşuyor, yeni yüzleri süzüyor, çok yiyordu. İki çeşit çorbadan kaplumbağa olanı seçmiş ve kulebyaklardan[8] çil kuşlarına varıncaya kadar hiçbir yemeği ve sofracıbaşının peçeteye sarılı şişeyle yanındakinin omzundan ‘mader’ ve

‘Macar’ ya da ‘Rhin’ diyerek uzattığı hiçbir şarabı kaçırmamıştı. Kontun armasını taşıyan ve her sofra takımı önünde dört tane bulunan kristal bardaklardan rastgele birini şişenin altına sürüyor, zevkle içiyor, sofradakileri gittikçe daha hoş bir yüzle süzüyordu. On üç yaşındaki kızlar sevdikleri ve biraz önce ilk kez öpüştükleri genç bir erkeğe nasıl bakarlarsa Nataşa karşısında oturan Boris’e öyle bakıyordu. Bu bakışlar kimi vakit Piyer’e çevriliyor, bu gülünç ve canlı kızın bakışları altında Piyer’in, nedenini bilmeksizin güleceği geliyordu. Nikolay, Sonya’dan uzakta, Jüli, Karagin’in yanında oturuyor, gene elinde olmayarak gülümsüyor, onunla bir şeyler konuşuyordu. Sonya gösteriş olsun diye gülüyor, ama kıskançlıktan içi içini yediği belli oluyordu; bir sararıyor, bir kızarıyor, Nikolay ile Jüli’nin ne konuştuklarını duymak için dikkat kesiliyordu. Bakıcı, çocukları incitmeyi aklından geçirecek birisine karşı koymaya hazırlanır gibi kaygıyla bakınıyordu. Alman bakıcı, yemeklerin, çerezlerin ve şarapların bütün çeşitlerini -Almanya’ya ailesine yazacağı mektupta hepsini ayrıntısıyla sıralamak için- belleğinde tutmaya çalışıyor, peçeteye sarılı şişeyle şarap sunan sofracıbaşının onu atlamasına çok içerliyordu. Kaşlarını çattı, zaten almak istememiş, ama şarabın ona ateşini, aç gözlülüğünü gidermek için değil, yalnızca tadını gönülden merak etmesi dolayısıyla gerekli olduğunu kimsenin anlamak istememesine gücenmiş gibi bir tavır takınmaya çabalamıştı.

8 Bir çeşit börek.

XV

Masanın erkeklerin oturduğu kısmında konuşma giderek kızışıyordu. Albay, savaş durumu üzerindeki bildirinin Petersburg’da yayımlandığını, gözleriyle gördüğü bir kopyasının bugün kuryeyle başkomutanlığa gönderildiğini söylüyordu.

Şinşin:

“Niçin şeytan bizi Napolyon’la savaşmaya sürüklüyor?” dedi. “Avusturya’nın ağzının payı verildi. Korkarım ki şimdi sıra bizde.”

Albay dinç, uzun boylu, kanlı canlı bir adamdı, görünüşe göre iyi ve yurtsever bir askerdi.

Şinşin’in sözleri ağrına gitti.

“Niçin, sayın bay?..” diye yabancı bir lehçeyle söze başladı. “Niçin? Çar bunu biliyor. Bildiride Rusya’yı tehdit eden tehlikeye, ülkenin güvenliğine, onuruna ve müttefiklerin kutsallığına kayıtsız kalmayacağını söyledi.”

Nedense ‘müttefikler’ sözcüğü üzerine, sorunun bütün özü buradaymış gibi, özellikle fazla basmıştı.

Yanılmaz devlet adamlarına özgü belleğinin yardımıyla bildirinin giriş kısmını yineledi... “ve Çar’ın Avrupa’da barışı sağlam temellere oturtma isteği, tek ve değişmez hedefi onu bugün bir kısım ordu birliklerini ülke dışına sevk etmek ve bu yeni çabaları başarıya ulaştırmak kararına vardırdı.”

“İşte bunun için, sayın bay!” diye bardağı örnek olurcasına boşaltıp konta övücü bir göz atarak sözünü bitirdi.

“Şu deyimi bilirsiniz: ‘Dimyat’a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak’,” diye Şinşin alnını kırıştırarak gülümsedi. “Bize olağanüstü uyuyor bozguna uğrattılar. Oysa Suvarof gibi komutanlar nerede bizde şimdi, sorarım size.”

Boyuna Rusça’dan Fransızcaya atlayarak konuşuyordu.

Albay masaya vurarak:

“Kanımızın son damlasına kadar çarpışmalıyız,” dedi. “Çarımız uğrunda ölmeliyiz. İşte o zaman iyi olur. Ama olabildiği kadar az düşünce sunmalı, (‘az’ sözcüğünü çok uzatıyordu.)” Gene konta dönerek sözünü bitirdi: “Biz yaşlı süvariler böyle düşünüyoruz, hepsi bu... Ya siz, delikanlı, genç süvari, siz ne düşünüyorsunuz?” diye savaştan söz edildiğini duyunca karşısındakini bırakarak gözlerini açıp can kulağıyla onu dinleyen Nikolay’a sordu.

Nikolay kızardı, o anda büyük bir tehlike karşısındaymış gibi sert ve umutsuz bir tavırla tabağı döndürerek, bardakların yerlerini değiştirerek yanıt verdi:

“Sizinle tamamen aynı fikirdeyim. Şuna inanıyorum ki Ruslar için ya ölüm ya başarı vardır.”

Sözünü söyledikten sonra burada bunun fazla heyecanlı, tumturaklı ve bunun için de uygunsuz kaçtığını başkaları gibi o da duyumsamıştı.

Yanında oturan Jüli içini çekerek ona:

“Söyledikleriniz çok güzel,” dedi.

Nikolay, konuşurken Sonya’nın bütün bedeni ürpermiş, kulaklarına, kulaklarının arkasına, ensesine, omuzlarına kadar kızarmıştı. Piyer, albayın sözlerine kulak kabarttı ve başıyla onayladı.

“İşte bu iyi,” dedi.

“Delikanlı gerçek süvariymiş,” diye albay gene masaya vurdu.

Birdenbire masanın öbür yanından Mariya Dimitriyevna’nın kalın sesi işitildi:

“Orada ne gürültü ediyorsunuz?” süvariye dönerek ekledi: “Masaya ne vuruyorsun? Karşındakileri Fransız sanıyorsun herhalde, ha?”

“Doğruyu söylüyorum,” diyerek gülümsedi.

Kont, karşıdan bağırdı:

“Savaş diye tutturmuşsunuz, oğlum gidiyor, Marya Dimitriyevna, oğlum.”

Masanın öbür ucundan Marya Dimitriyevna’nın kaba ve sakin sesi yükseldi:

“Benim askerde dört oğlum var, ama ben sızlanmıyorum. Her şey Tanrı’nın istencine bağlı; insan ocak başında yatarak da ölür, Tanrı onu savaşta da korur.”

“Orası öyle.”

Kadınlar, kadınlar kısmında, erkekler, erkekler kısmında olmak üzere konuşma gene toplulaştı.

Küçük erkek kardeşi Nataşa’ya:

“Soramazsın işte!” dedi. “Soramazsın işte!”

“Sorarım,” dedi Nataşa.

Yüzü birdenbire umutsuz ve neşeli bir kararlılık ifadesiyle parladı. Doğruldu, bakışlarıyla karşısında oturan Piyer’i dinlemeye çağırarak annesine döndü:

“Anne!..” diye nazlı bir çocuk sesi bütün masayı kapladı.

Kontes, “Ne var?” diye korkuyla sordu, ama bunun bir yaramazlık olduğunu kızının yüzünden okuyunca tehditkârca bir baş devinimi yaparak elini sertçe ona salladı.

Konuşma durdu.

“Anne, ne tatlısı var?”

Nataşa’nın sesi hiç sarsılmamış, daha yüreklilikle çınlamıştı.

Kontes kaşlarını çatmak istedi, beceremedi. Marya Dimitriyevna kalın parmağıyla ona gözdağı vererek:

“Kazak!” dedi.

Konukların çoğu bu davranışı nasıl karşılamak gerektiğini kestiremeyerek evin büyüklerine bakıyordu.

“Şimdi sana gösteririm,” dedi kontes.

“Anne, ne tatlısı var?” diye davranışının iyi karşılanacağına inanan Nataşa bu sefer yüreklilikle ve nazlı bir neşeyle bağırdı.

Sonya ile şişman Piyer saklanmışlar, gülmekten kırılıyorlardı.

“Sordum ya!” diye Nataşa gene Piyer’e bakarak küçük kardeşine ve Piyer’e fısıldadı.

Marya Dimitriyevna:

“Dondurma var, ama sana vermeyecekler,” dedi.

Nataşa korkacak bir şey olmadığını görüyor, bunun için Marya Dimitriyevna’dan da korkmuyordu.

“Marya Dimitriyevna, ne dondurması var? Ben kaymaklısını sevmem.”

“Havuç dondurması var.”

“Hayır, ne dondurması var? Marya Dimitriyevna, ne dondurması var?” Bayağı bağırıyordu. “Bilmek istiyorum!”

Marya Dimitriyevna ile kontes, arkalarından da bütün konuklar güldü. Herkes Marya Dimitriyevna’nın yanıtına değil, onunla böyle konuşabilen bu kızın şaşılacak ataklığına gülüyordu.

Nataşa ancak, dondurmanın ananaslı olduğunu öğrenince yatıştı. Dondurmadan önce şampanya geldi. Gene müzik başladı, kont ile kontes öpüştü, çağrılılar ayağa kalkarak kontesi kutladı, kontla, çocuklarla ve birbirleriyle karşıdan karşıya kadeh tokuşturdu. Gene uşaklar koşuşmaya, iskemleler gıcırdamaya başladı, konuklar aynı düzende; ama yüzleri daha çok kızarmış olarak salona ve kontun çalışma odasına döndüler.

XVI

Boston masaları kurulup partiler düzenlendi, kontun konukları, kütüphane ile salonu bölüştü.

Kont, kâğıtları yelpaze biçiminde açmış, alışkın olduğu öğle uykusuna zor direniyor, herkese gülüyordu. Kontesin kışkırttığı gençler klavsenin, arpın yanına toplanmışlardı. İlk olarak Jüli herkesin istemesi üzerine arpla varyasyonlu bir parça çaldı, sonra diğer kızlarla birlikte müzikte yetenekleriyle tanınmış olan Nataşa ile Nikolay'dan bir şarkı söylemelerini istediler. Kendisine bir büyükmüş gibi davranan Nataşa bundan gururlanmış görünüyor, ama bir yandan da korkuyordu.

"Neyi söyleyeceğiz?" diye sordu.

"Pınar," diye yanıtladı Nikolay.

Nataşa:

"Peki, hadi çabuk," dedi. "Boris, gel buraya, Sonya nerde?"

Çevresine baktı. Arkadaşlarının odada olmadığını görünce onu aramaya koştu. Odasına baktı, dostunu orada bulamayınca çocuk odasına daldı, Sonya orada da yoktu. Nataşa, Sonya'nın koridordaki sandığın üstünde olduğunu anlamıştı. Koridordaki sandık Rostoflar'ın evinde genç kızlar için bir acı köşesiydi. Gerçekten Sonya, giydiği puslu pembe entarisini buruşturarak yüzükoyun sandığın üzerinde dadının kirli kuş tüyü minderine uzanmış, ufacık parmaklarıyla yüzünü örtmüş, küçük çıplak omuzları sarsılarak hıçkırıklarla ağlıyordu. Doğum günü kutlanan Nataşa'nın bütün gün neşeyle parlayan yüzü birdenbire değişti; bakışları durgunlaştı, sonra geniş boynu ürperdi, dudaklarının köşeleri aşağı düştü.

"Sonya, ne oluyorsun? Ne var, ne oldu sana? Ah!.."

Nataşa büyük ağzını hafifçe açtı, büsbütün çirkinleşerek nedenini bilmeksizin ve yalnızca Sonya ağladığı için bir çocuk gibi hıçkırmaya başladı. Sonya başını kaldırmak, yanıt vermek istedi, ama beceremedi, başını daha çok gizledi. Nataşa mavi mindere oturmuş, dostunu kucaklıyor, ağlıyordu. Sonya gücünü toplayarak kalktı, gözyaşlarını silmeye, anlatmaya başladı.

"Nikolenka bir haftaya kadar gidiyor. Onun... kâğıdı... çıktı... kendisi söyledi bana... Yoksa ben gene ağlamazdım... (Elinde tuttuğu bir kâğıdı gösterdi: Nikolay'ın yazdığı şiirdi bu.) ben gene ağlamazdım, ama onun ne kadar iyi yürekli olduğunu... sen anlayamazsın... kimse anlayamaz."

"Ne kadar iyi kalpliydi o!" diyerek gene ağlamaya başladı.

"Sen mutlusun... Kıskanmıyorum... seni severim, Boris'i de," diye kendini biraz toplayarak devam etti: "O sevimlidir... Sizin için bir engel yok. Ama

Nikolay benim kuzenim... Başpiskopos izin vermeli başka türlü olmaz. Ama eğer o gidip anneye söylerlerse... (Sonya, kontesi de anne sayar, ona anne derdi.) Nikolay'ı mesleğinde yükselmekten alıkoyduğumu, yüreksiz, nankör olduğumu söyleyecek. Oysa... İşte inan (haç çıkardı.) anneyi ve hepinizi ne çok severim, yalnız Vera'yı... Niçin? Ona ne yaptım ben? Size o kadar borçluyum ki, her şeyimi seve seve sizin için gözden çıkarırım, ama bir şeyim yok..."

Sonya artık konuşamıyordu. Başını gene ellerinin ve minderin içine gizledi.

Nataşa onu yatıştırmaya koyuldu. Ama dostunun çektiği acının büyüklüğünü anladığı yüzünden belliydi.

"Sonya!.." diye kuzeninin üzüntüsünün asıl nedenini anlamış gibi birdenbire sordu. "Öğle yemeğinden sonra Vera seninle konuştu değil mi, ha?"

"Evet, bu şiiri Nikolay yazdı, ben başka şiirler de kopya etmiştim; Vera onları masamın üzerinde buldu, 'Anneme göstereceğim' dedi, sonra, benim nankör olduğumu, Nikolay'ın benimle evlenmesine annenin kesinlikle izin vermeyeceğini, onun Jüli'yle evleneceğini söyledi. Görüyorsun, bütün gün Jüli'yle birlikteydi... Nataşa! Niçin?"

Gene ağlamaya, öncekinden daha acı gözyaşları dökmeye başladı. Nataşa onu kaldırdı, kucakladı, gözyaşları arasında gülümseyerek avutmaya çalıştı.

"Sonya, inanma ona, ruhum, inanma. Anımsıyor musun, biz Nikolay'la üçümüz akşam yemeğinden sonra salonda nasıl konuşmuştuk, anımsıyor musun? Nasıl olacağını kararlaştırmıştık ya canım... Nasıldı, aklıma gelmiyor şimdi. Ama her şey ne kadar iyi ne kolay olacaktı, anımsarsın, Şinşin dayının kardeşi karısıyla kardeş çocuklarıdırlar, oysa biz kardeş çocuklarının çocuklarıyız, Boris de, 'bu elbet olabilir' diyor. Bilirsin, ona her şeyi söyledim. Öyle akıllı, öyle iyi yüreklidir ki o," diyordu Nataşa.

"Ağlama Sonya, ruhum, kuzum, canım Sonya!" Gülerek onu öptü. "Vera kötüdür, bırak onu! Her şey iyi olacak, anneye söylemez; Nikolay kendisi açar ona, Jüli'yi o, aklından bile geçirmedi."

Onu alnından öptü. Sonya doğruldu, kedi yavrusu dirilmişti. Gözleri ışıldadı, nerdeyse kuyruğunu sallayacak, yumuşak pençeleri üstüne sıçrayacak, huyu gereği gene yumakla oynayacağa benziyordu.

Giysisini ve saçlarını çabuk çabuk düzelterek:

"Öyle mi sence? Doğru mu? Yemin et?" dedi.

“İnan ki doğru!” diye Nataşa, dostunun saç örgüsü altından fırlamış dik bir saç tutamını düzeltti.

İkisi de güldü.

“Haydi şimdi ‘Pınar’ı söyleyelim.”

“Haydi.”

Nataşa ansızın durarak:

“Biliyor musun, hani karşımda oturan şu şişman Piyer yok mu, öyle gülünç şey ki! Çok eğleniyorum!” dedi.

Ve Nataşa koridordan koşup gitti.

Sonya, entarisinden tüyleri silkti, şiiri göğüs kemikleri çıkık boynuna doğru sokarak koynunda gizledi, usulca, uçarı adımlarla yüzü kızarmış bir durumda Nataşa’nın arkasında salona koştu. Konukların dileği üzerine gençler, herkesin çok beğendiği ‘Pınar’ kuartetini söylediler; sonra Nikolay’dan yeni öğrendiği bir şarkıyı söyledi;

Ay ışığında güzel bir gece
Ne mutluluktur
Hâlâ dünyada seni de
Düşünen biri var diye hayal etmek
O güzel ellerini de
Altın arpta gezdirerek
Kendine çağırıyor
Çağırıyor coşkun uyumuyla seni
Cennet olacak, bir iki gün daha bekle
Ama dostunun ömrü yetmeyecek ne yazık.

O son dizeleri daha bitirmemişti ki, salonda gençler dansa hazırlanmışlar, orkestrada çalgıcılar ayaklarını tıkırdatmaya, öksürmeye başlamışlardı.

Piyer, konuk salonunda oturuyordu, yabancı ülkelerden geldiği için Şinşin kendisiyle başkalarının da katıldığı, sıkıcı siyasal bir konuşmaya girişmişti. Müzik başlayınca Nataşa salona girdi. Doğruca Piyer’e yaklaştı, gülerek ve kızararak:

“Annem sizi dansa davet etmemi söyledi,” dedi.

“Figürleri şaşırırım diye korkuyorum,” dedi Piyer. “Ama eğer benim öğretmenim olmak isterseniz...”

Piyer iri kolunu aşağı indirerek narin kıza doğru uzattı. Çiftler buluşuncaya ve çalgıcılar aletleri akort edinceye kadar Piyer küçük damıyla oturdu. Nataşa çok mutluydu; o bir büyükle, yabancı ülkeden gelmiş biriyle

dans ediyordu. Kendini herkese gösteriyor, onunla tıpkı bir büyük gibi konuşuyordu. Elinde bir genç kadının tutması için ona verdiği bir yelpaze vardı. Tam bir yüksek sosyete pozu almış, (bunu nereden, ne zaman öğrenmişti, Tanrı bilir.) yelpazeyi sallıyor, gülümseyerek yelpazenin arasından kavalyesiyle konuşuyordu.

Yaşlı kontes, salondan geçerken Nataşa'yı göstererek:

"A!.. A!. Şuna bakın hele!" dedi.

Nataşa kızardı ve güldü.

"Ne oluyorsunuz, anne? Ne istiyorsunuz? Şaşılacak ne var?"

Üçüncü İskoç dansının ortalarına doğru kont ile Marya Dimit-riyevna'nın oyun oynadığı salonda sandalyeler kımıldandı. Seçkin konuklarla yaşlıların büyük bir kısmı uzunca bir oturmadan sonra toparlanıp cüzdanlarını, keselerini ceplerine yerleştirerek salonun kapısından çıktılar. Önde Marya Dimitriyevna ile kont gidiyordu. İkisi de neşeliydi. Kont kıvırdığı kolunu alaylı bir nezaketle bir bale artisti gibi Marya Dimitriyevna'ya sundu. Doğruldu, yüzü dinç ve kurnaz bir gülümsemeyle parıldadı, ekosez dansının son figürü sona erer ermez çalgıcılara el çırptı, birinci kemancıyla konuşarak orkestraya bağırdı:

"Semyon! Danilo kupor'u biliyor musun?"

Bu kontun sevdiği ve gençliğinde yaptığı bir danstı. (Danilo Kupor anglezin ayrı bir figürüydü).

"A, babama bakın," diye Nataşa bütün salonu dolduran bir sesle bağırdı, (bir büyükle dans ettiğini büsbütün unutmuştu.) kıvırcık saçlı başını dizlerine doğru eğerek çınlayan kahkahasıyla salonu doldurdu.

Gerçekten, bütün salonda bulunanlar sevinçle gülümseyerek, kendisinden yüksek heybetli dans arkadaşı Marya Dimitriyevna'nın yanı başında, kıvırdığı kolunu ölçülü davranışlarla titreterek omuzlarını oynatan, topuklarını hafifçe yere vurarak ayaklarını kıvıran, ablak yüzünde gittikçe genişleyen gülümsemeyle seyircileri olacağa hazırlayan şen yaşlıya bakıyorlardı. Coşkun bir Trepak'ı[9] andıran oynak ve sürükleyici danilo kupor sesleri duyulunca birdenbire salonun -bir yanda erkekler, öbür yanda kadınlar olmak üzere- bütün kapıları, neşelenen efendilerini görmeye çıkan ev halkının gülümseyen yüzleriyle doldu.

[9] Trepak, çömelip bacakları ileri atmak suretiyle oynanan bir köylü dansıdır.

"Bizim babamız bir aslandır!" diye dadı bir kapıdan yüksek sesle bağırdı.

Kont güzel dans eder ve bunu bilirdi, ama dans arkadaşı hiç de iyi dans edemiyor, etmeye de çabalamıyordu. İri gövdesi dimdik duruyor, kocaman kolları sarkıyordu (el çantasını kontese vermişti); dans eden yalnız sert ama güzel yüzüydü.

Kontun bütün o yusyuvarlak biçiminin anlattığını Marya Dimitriyevna'nın yalnız, gittikçe daha çok gülümseyen yüzü ve kalkık burnu anlatıyordu. Kont yavaş yavaş coşarak seyircileri yumuşak ayaklarının umulmadık becerikli kıvraklığı, çevik sıçrayışlarıyla hayran bırakıyorsa, Marya Dimitriyevna da omuz devinimlerinde ya da dönüşlerde kollarını kıvırmakta ve ayak vuruşlarda az bir çabayla -şişman bedeni, her zamanki ciddiliği düşünülürse- yerinde olarak daha az etki yapmıyordu. Dans giderek ateşleniyordu.

Herkes kont ve Marya Dimitriyevna'yla ilgiliydi. Nataşa, gözlerini dans edenlerden zaten ayırmayan salonda bulunan herkesin kollarını, giysilerini çekiyor, babasına bakmalarını istiyordu. Dans aralarında kont sık sık soluyarak daha çabuk çalmaları için çalgıcılara işaret ediyor, bağırıyordu. Bir parmaklarının ucunda, bir ökçeleri üzerinde, Marya Dimitriyevna'nın çevresinde gittikçe daha hızla, gittikçe daha çabuk dönüyordu. Sonunda onu yerine doğru çevirdi, ayağını arkadan yukarı doğru kaldırıp gülümseyen bir yüzle terlemiş başını önüne eğerek ve sağ koluyla bir daire çizerek salonda bulunanların, özellikle Nataşa'nın alkış ve kahkahaları arasında son pas'ı yaptı. Her ikisi de soluyarak ve patiska mendillerle silinerek durdular.

"İşte bizim zamanımızda dans böyle edilirdi, dostum," dedi kont.

Marya Dimitriyevna sık sık soluyarak ve kolunu sıvayarak:

"Ya, ya danilo kupor!" dedi.

XVII

Rostoflar'da çalgıcıların yorgunluğundan falsolu sesler çıkaran orkestrayla salonda altıncı anglez oynandığı, uşaklar, arıcılar akşam yemeğini hazırladıkları sırada Kont Bezuhof'a altıncı kriz gelmişti.

Doktorlar iyileşmesi umudu olmadığını söylemişler; sessiz olarak günah çıkarılmış, hastaya kutsal ekmek verilmişti. Dinsel ayin için hazırlık yapılıyordu. Evde, bu gibi anlarda görülen bir bekleyiş, telaş ve heyecan vardı. Evin dışında, sokak kapısında gelen arabalarda saklanan tabutçular birikmiş, kontun cenazesi için verilecek yağlı siparişi bekliyorlardı. Kontun durumunu öğrenmek için durmadan yaverlerini gönderen Moskova başkomutanı, Katerina devrinin bu ünlü ileri geleniyle helalleşmek üzere bu akşam kendisi gelmişti.

Görkemli kabul odası doluydu. Başkomutan hastayla baş başa yarım saate yakın bir süre kaldıktan sonra odadan çıkınca herkes saygıyla ayağa kalktı, o, selamlara hafifçe karşılık vererek ve doktorların, rahiplerin, kontun akrabalarının kendisine dikilen bakışları arasından olabildiğince çabuk geçmeye çalışarak yürüdü. Bugünlerde zayıflamış, sararmış olan Prens Vasili, başkomutanı uğurlarken birkaç kez ona yavaşça bir şeyler söyledi.

Başkomutanı uğurladıktan sonra Prens Vasili salonda tek başına bir sandalyeye oturdu, bacak bacak üstüne attı, dirseğini dizine dayayarak eliyle yüzünü kapadı.

Bu konumda bir süre oturduktan sonra kalktı, ürkek bakışlarla çevresine bakarak alışkın olmadığı halde hızlı adımlarla uzun koridordan evin arka dairesine, büyük prensesin yanına gitti.

Az ışıklı bir odada uyumsuz bir fısıltıyla konuşuyor, can çekişen hastanın odasına açılan ve hafif bir ses çıkaran kapıdan biri girip çıktıkça susuyor, sorgu ve heyecan dolu gözlerle dönüp kapıya bakıyorlardı.

Yaşlı bir rahip, yanında oturan ve onu dikkatle dinleyen bir kadına:

“İnsanoğlunun sonu bu,” diyordu. “Sınır çizilmiştir, öteye gidilemez.”

Kadın bu hususta hiçbir düşüncesi yokmuş gibi rahibin sözüne katılarak sordu:

“Kutsama ayini için vakit geçmedi mi acaba diye düşünüyorum?”

Rahip, üzerinde taranmış, yarı ağarmış birkaç tutam saç yatan dazlak başında elini gezdirerek yanıt verdi:

“Kutsama ayini büyük bir şey, anacığım.”

“Kim bu? Başkomutan kendi mi geldi?” diye odanın öbür ucundan biri sordu. “Ne kadar genç görünüyor!..”

“Yetmişindedir! Kont artık kimseyi tanımıyor diyorlar, öyle mi? Kutsama ayini istediler mi?”

“Birisini tanırdım; yedi kez kutsanmıştı.”

Ortanca prenses yaşlı gözlerle hastanın odasından çıktı, Katerina'nın portresi altında dirseğini masaya dayamış zarif bir pozla oturan doktor Lorrain'in yanına oturdu.

"Hava çok güzel," diye doktor, havanın nasıl olduğu sorusuna yanıt verdi. "Çok güzel, prenses, sonra, Moskova'da olduğumuz halde insan kendini kırda sanıyor,"

Prenses içini çekerek:

"Değil mi?" dedi. "Peki, içse olur mu?"

"İlacı aldı mı?"

"Evet."

Saatine baktı doktor. Sonra da:

"Bir bardak kaynamış su alınız, içine bir tutam koyunuz, bir tutam." İnce parmaklarıyla bir tutamın ne kadar olduğunu göstermeyi de unutmadı Fransız doktor.

Bir Alman doktor yavere anlatıyordu:

"Üçüncü krizden sonra insanın sağ kaldığı daha görülmüş değildir."

Yaver:

"Ne de dinç adamdı ya!" dedi. "Bu servet kime kalacak?" diye ekledi.

"Heveslisi bulunur," diye Alman gülümseyerek yanıt verdi.

Gözler gene kapıya çevrildi; kapı gıcırdadı, ortanca Prenses Lorrain'in tarif ettiği ilacı hazırlamış, hastaya götürüyordu. Alman doktor, Lorrain'e yaklaştı:

"Sabaha çıkar mı, ne dersiniz?" diye kötü bir Fransızca ile sordu.

Lorrain, dudaklarını kemirir gibi oldu, sonra parmağını kaldırıp 'olmaz' anlamında salladı.

Hastanın durumunu açıkça anlayıp anlatabildiğinden memnun, nazik bir gülümsemeyle yavaşça:

"Bu geceyi çıkaramaz," dedi ve uzaklaştı.

O sırada Prens Vasili, prensesin odasının kapısını açıyordu. Oda yarı karanlıktı; yalnız kutsal resimlerin önünde iki kandil yanıyordu, içerde hoş bir tütsü ve çiçek kokusu vardı. Odanın her yanı ufak tefek eşyalar, çekmeceler, küçük dolaplar, masacıklarla doldurulmuştu. Paravana arkasındaki yüksek bir kuş tüyü yatağın beyaz örtüleri görünüyordu. Küçük bir köpek havlamaya başladı.

"Ah, siz misiniz, kuzenim?"

Prenses baktı, her zaman, dahası şimdi bile, başıyla aynı kitleden yapılmış, verniklenmiş gibi aşırı derecede düz ve parlak duran saçlarını

düzeltti.
“Ne o, bir şey mi oldu?” diye sordu. “Öyle korktum ki...”
“Bir şey yok, hep aynı; ben yalnız seninle iş için konuşmaya geldim, Katiş...” diye prens, onun kalktığı koltuğa yorgun yorgun oturdu. “Amma da sıcak burası, ee, otur şuraya, konuşalım.”
Prenses:
“Bir şey mi oldu acaba diye düşündüm,” dedi ve dinlemeye hazırlanarak değişmeyen, taş gibi sert yüzüyle prensin karşısına oturdu.
“Uyumak istiyorum, kuzenim, ama uyuyamıyorum.”
Prens Vasili, prensesin elini alıp alışkanlığı üzere aşağı doğru eğilerek:
“Ee, daha, daha, canım?” dedi.
Bu ‘daha’ sözünde ikisinin de çok iyi anladığı, ama belirtmek istemediği bir çok anlam vardı.
Belden yukarısı bacaklarına oranla uzun olan kuru ve dik gövdeli prenses, fırlak ve gri gözleriyle dosdoğru ve durgun bir tavırla prense bakıyordu. Başını salladı, içini çekerek kutsal resme baktı. Onun bu tavrı hem acı ve bağlılığını, hem yorgunluğun ve bir an önce dinlenmek umudunun bir ifadesi diye açıklanabilirdi. Prens Vasili, bunu yorgunluk ifadesi diye algıladı.
“Ben rahat mıyım sanıyorsun,” dedi, “bir posta beygiri gibi bitkinim, ama ne olursa olsun seninle konuşmam gerek, Katiş, ciddi olarak konuşmam gerek.”
Prens Vasili sustu, bir yandan, bir diğer yana doğru sinirli sinirli kasılmaya başladı, salonlarda bulunduğu zamanlar onda hiç görülmeyen bu durum yüzüne sevimsiz bir hal veriyordu. Gözleri de her zamanki gözleri değildi; bazen küstahça bir alayla, bazen ürkek ürkek bakmıyordu.
Prenses kuru, zayıf elleriyle dizlerinde küçük bir köpek tutuyor, dikkatle Prens Vasili’ye bakıyordu; ama belliydi ki sabaha kadar susması gerekse, bir şey sorup suskunluğunu bozmayacaktı.
“Bakınız sevgili prensesim, kuzenim, Katerina Semyonovna...” Konuşmasına savaşımsız devam etmediği anlaşılan Prens Vasili konuşuyordu. “Bu gibi anlarda her şeyi düşünmek gerek; geleceği düşünmek, sizi düşünmek... Bilirsin, hepinizi kendi çocuklarım gibi severim.”
Prenses ona hep öyle donuk ve durgun bakıyordu.
“Sonuna kadar benim ailemi de düşünmek gerek,” diye Prens Vasili, küçük masayı öfkeyle iterek prensese bakmaksızın devam etti: “Bilirsin ki,

Katiş, siz Mamontoflar üç kız kardeşiniz, sonra benim karım da var. Kontun doğrudan doğruya varisleri yalnız biziz. Biliyorum, bu gibi şeyleri konuşmak, düşünmek senin için ne kadar acıdır, biliyorum. Benim için de acıdır; ama dostum, yaşım altmış, her şeye hazırlanmak gerek. Piyer'in peşine adam gönderdiğimi, kontun, doğruca portresini göstererek onu yanına istediğini biliyor musun?"

Prens Vasili, sorarcasına prensese baktı, ama anlayamıyordu; söylediği şeyleri mi düşünüyor, yoksa yalnızca ona mı bakıyordu.

"Tanrı'ya yalnız şunun için dua etmekten geri durmayacağım, kuzenim..." diye kontes yanıt verdi. "Onu bağışlasın, güzel ruhu bu geçici dünyadan rahatça.."

Prens Vasili, çıplak başını ovuşturdu, geri ittiği küçük masayı gene öfkeyle kendine doğru çekerek sabırsızlıkla sözüne devam etti:

"Evet, orası öyle, ama sonunda... sonunda sorun şurada; sen de biliyorsun ki, geçen kış kont bir vasiyetname yazmış, bütün malını asıl varisleri ve bizi hesaba katmaksızın Piyer'e bırakmıştı."

Prenses durgunlukla:

"Çok vasiyetname yazmış," dedi. "Ama Piyer'i varis sayamaz ki, Piyer meşru çocuk değil."

Prens Vasili birdenbire:

"Dostum..." diyerek küçük masayı sıkıp kendine yapıştırdı, heyecanla ve hızla konuşmaya başladı: "Ama ya Çar'a mektup yazılmışsa, kont, Piyer'in meşru çocuğu sayılmasını rica ediyorsa? Anlıyor musun, kontun hizmetlerine karşılık rica kabul edilir."

Prenses, karşısındakinden daha çok şeyler bildiğini sanan kimseler gibi gülümsedi.

"Size daha fazlasını söyleyeceğim," diye Prens Vasili onun elini tutarak devam etti: "Mektup yazılmış ama gönderilmemiştir. Çarın da bundan haberi vardı. Yalnız, sorun şurada: yok edildi mi, edilmedi mi? Edilmediyse her şey biter." İçini çekti, bununla her şey biter sözünden ne kast ettiğini anlatmak istiyordu. Kontun belgeleri açılacak, vasiyetname mektupla birlikte Çar'a verilecek, dileği herhalde kabul olunacaktı, Piyer, meşru bir çocuk gibi her şeyi alacaktı.

Prenses:

"Ya bizim payımız?" diye sorarak her şey olabilir ama bu olamaz der gibi alaylı bir tavırla gülümsedi.

“Ama, Katiş’ciğim, bu, gün gibi apaçık. O zaman her şeyin meşru varisi o olacak, siz hiçbir şey alamayacaksınız. Vasiyetname ve mektup yazıldı mı yazılmadı mı, yazıldıysa yok edildi mi, bunu öğrenmek gerek, kuzum. Herhangi bir nedenle unutulup kalmışsa nerede olduklarını öğrenmen, onları bulman gerek, çünkü...”

“İşte bir bu eksikti!” diye alaylı bir tavırla gülümseyerek ve gözlerinin ifadesini değiştirmeksizin prenses sözünü kesti:

“Ben bir kadınım; size göre biz aptalız; ama benim bildiğime göre meşru olmayan çocuk varis olamaz... Bir piç.” diyerek düşüncesinin temelsizliğini prense kesin olarak göstermek amacıyla ekledi.

“Niçin anlamıyorsun, Katiş! Sonunda o kadar zekisin de; eğer kont, Çar’a mektup yazarak oğlunun meşru çocuk olarak tanınmasını dilemişse, o halde Piyer’in artık Piyer’likten çıkıp Kont Bezuhof olacağını ve o zaman vasiyetname gereğince, her şeyi alacağını nasıl anlamıyorsun? Eğer vasiyetname mektupla birlikte yok edilmemişse, sana erdemli davranma avuntusundan ve bunun doğuracağı sonuçlardan başka bir şey kalmayacak. Bu bir gerçek.”

“Vasiyetnamenin yazıldığını biliyorum, ama onun geçersiz olduğunu da biliyorum. Siz beni herhalde düpedüz bir aptal sanıyorsunuz, kuzenim.”

Bunları söylerken prenseste, nükteli ve dokunaklı bir şey söylediğini sanan kadınların havası vardı.

Prens Vasili sabırsızlıkla:

“Benim aziz prensesim, Katerina Semyonovna’cığım! Buraya seninle çatışmaya değil, bir akraba diye, iyi, temiz, içten bir akraba diye gene senin çıkarların üzerinde konuşmaya geldim. On kezdir söylüyorum sana, eğer kontun belgeleri içinde Çar’a bir mektup, Piyer için bir vasiyetname varsa, sen, kuzum, kız kardeşinle varis değilsin. Bana inanmazsan, bu işten anlayanlara inan; şimdi Dimitri Onufriç’le (bu kişi evin avukatıydı) konuştum, o da söyledi.”

Prensesin düşüncelerinde ansızın bir değişiklik olmuş gibi görünüyordu. İnce dudakları sarardı (gözleri hep aynı gözlerdi), konuşmaya başlayınca sesi öyle gürleşmişti ki, bunu kendisinin de beklemediği belliydi.

“Bu daha iyi olurdu,” dedi. “Ben bir şey istemedim, istemiyorum da.”

Köpeğini kucağından attı, giysisinin kırışıklarını düzeltti.

“İşte her şeyi onun için gözden çıkaran insanlara karşı borçluluk ve şükran,” dedi. “Çok güzel! Çok iyi! Ben bir şey istemiyorum prens.”

Ama prenses onu dinlemiyordu.

“Evet, bunu çoktan bilirdim, ama bu evde bayağılıktan, aldatmadan, hasetten, entrikadan başka, nankörlükten, nankörlüğün en koyusundan başka bir şey beklemeyeceğimi unutmuşum...”

“Bu vasiyetnamenin nerede olduğunu biliyor musun, yoksa bilmiyor musun?” diye yanakları eskisinden daha fazla kasılıp kımıldanan Prens Vasili sordu.

“Evet, ben aptaldım, insanlara hâlâ inanıyor, onları seviyor, özverili davranıyordum. Ancak bayağı ve düşkün olanlar başarı elde ederler. Bu entrikalar kimin işidir, biliyorum.”

Prenses kalkmak istedi, ama prens elinden tutarak onu oyaladı. Prenseste bütün insanlara karşı düş kırıklığına uğramış bir insan tavrı vardı; öfkeyle karşısındakine bakıyordu.

“Daha vakit var, dostum, unutma ki, Katiş, bütün bunlar, kızgınlık, hastalık anında yanlışlıkla yapılmış, sonra unutulmuştur. Bizim ödevimiz kuzum, yanlışlığı düzeltmek, onun bu haksızlığı etmesine izin vermemek suretiyle son dakikalarını rahat geçirtmek, birçok kişiyi mutsuz ettiği düşüncesiyle ölmesine fırsat vermemek...”

“O kimseler ki her şeylerini ona sundular,” diye prenses sözü keserek, gene kalkmaya davrandı, ama prens onu bırakmadı. “O bunu hiçbir zaman değerlendiremedi. Hayır, kuzenim,” diye içini çekerek ekledi. “Şunu anımsayacağım ki, bu dünyada ödül beklemek doğru değil, bu dünyada onur, doğruluk yok. Bu dünyada hileci olmak, kötü olmak gerek.”

“Ee, hadi, sakin ol; ben senin temiz yüreğini bilirim.”

“Hayır, yüreğim kötü benim.”

“Ben senin yüreğini bilirim,” diye prens yineledi. “Dostluğunu beğenirim, senin de bana karşı aynı düşünceyi beslemeni isterdim. Sakin ol da vakit varken akılcı konuşalım, belki yirmi dört saat, belki de bir saat kaldı; vasiyetname üzerine ne biliyorsan bana anlat; asıl sorun onun nerede olduğu... Sen bunu bileceksin. Hemen alıp, konta gösterelim. Kuşku yok ki onu unutmuştur, onu yok etmek ister. Tek amacımın onun isteğini kutsal bir ödev olarak yerine getirmek olduğunu anlıyorsun; buraya da yalnızca bunun için geldim. Burada yalnızca ona ve size yardım etmek için bulunuyorum.”

Prenses:

“Şimdi her şeyi anladım. Bu entrikalar kimin işidir, biliyorum. Biliyorum,” dedi.

“Sorun burada değil canım.”

“Koruyucunuzun, benim oda hizmetçisi yapmayacağım sevgili Anna Mihaylovna’nızın, bu iğrenç, bu düşkün kadının işi bu.”

“Hiç vakit yitirmeyelim.”

“Ah, söylemeyiniz! Geçen kış bu kadın buraya damladı, hepimiz için hele Sofi için konta öyle bayağı, öyle iğrenç şeyler söyledi ki -bunları yineleyemem.- kont hastalandı, iki hafta bizi görmek istemedi. Bu sırada, bu pis, bu iğrenç kâğıdı yazdığını da biliyorum. Ama ben bunun hiç önemi yok sanmıştım.”

“İşte bak, niçin bana daha önceden söylemedin?”

Prenses buna yanıt vermeyerek:

“Yastığının altında sakladığı minyatürlü çantasındadır. Şimdi anlıyorum,” dedi. “Evet, eğer günahım, büyük bir günahım varsa, bu alçak kadına olan hıncımdır.” Prenses bayağı bağırıyordu, büsbütün değişmişti. “Niçin buraya geliyor? Ama ben ona anlatırım. Zamanı gelir.”

XVIII

Kabul salonuyla prensesin odasında böyle konuşmalar olurken (peşine adam gönderilen) Piyer’le (onunla birlikte gitmeyi gerekli gören) Anna Mihaylovna’yı taşıyan araba Kont Bezuhof’un avlusuna giriyordu. Tekerlekler pencerelerin altına serpili samanlar üzerinde hafifçe hışırdamaya başladığı sırada, avutucu sözlerle yol arkadaşıyla konuşan Anna Mihaylovna, arabanın köşesinde uyuduğuna kanı getirerek onu uyandırdı. Piyer gözlerini açarak, Anna Mihaylovna’nın arkasından indi, ancak o zaman kendisini bekleyen can çekişen babasıyla gerçekleştireceği görüşmeyi düşündü. Büyük kapıya değil, arka kapıya yanaştıklarını ayırt etti. Basamaktan aşağı inerken esnaf kılığında iki kişinin telaşla avludan duvarın gölgesine kaçtığını gördü. Durdu, evin gölgesinde ve her iki yanda aynı adamlardan birkaç kişi daha gördü. Ama ne Anna Mihaylovna, ne uşak, ne arabacı -ki bu adamları görmemeleri olanaksızdı.- onlara aldırış

etmişlerdi. Piyer ‘herhalde bunun böyle olması gerek’ diye düşünerek Anna Mihaylovna’nın arkasından yürüdü. Anna Mihaylovna, geride kalan Piyer’i yanına çağırarak hafifçe aydınlatılmış dar bir taş merdivenden hızlı adımlarla yukarı çıktı. Piyer, kontun yanına gitmesinin niçin gerektiğini hiç anlamadığı halde, Anna Mihaylovna’nın güvenli ve aceleci halinden, bunun zorunlu olduğuna hükmetmişti. Merdivenin ortasında, çizmelerini tıkırdatıp koşuşarak önlerine düşen elleri kovalı, birtakım adamlar az kalsın onları düşürecekti. Bu adamlar, Piyer ile Anna Mihaylovna’ya yol vermek için duvara yapıştılar ve küçük bir şaşkınlık belirtisi göstermediler.

“Prenseslerin dairesine buradan mı gidilir?” diye Anna Mihaylovna içlerinden birine sordu.

“Buradan.” Şimdi artık her şey geçerliymiş gibi aldırmaz ve yüksek bir sesle uşak yanıt verdi. “Soldaki kapı, anacığım.”

Sahanlığa çıktığı sırada Piyer:

“Belki kont beni çağırmamıştır, odama gitsem...” dedi.

Anna Mihaylovna, Piyer’in yetişmesi için durdu.

Sabahleyin oğluna yaptığı gibi, aynı jestle koluna dokunarak:

“Ah, dostum,” dedi. “inanın ben de sizin gibi acı çekiyorum, metin olun.”

Piyer, gözlüklerinin altından yumuşak bakışlarla Anna Mihay-lovna’ya baktı.

“Gerçekten, ben gideyim,” dedi.

“Ah, dostum, size yapılan haksızlıkları unuttunuz, düşününüz ki bu baban eziyet ve belki de can çekişiyor. Sizi kendi oğlum gibi sevdim hemen. Bana inanınız, Piyer, çıkarlarınızı unutmayacağım.”

Piyer bir şey anlamıyordu; ona bütün bunlar böyle olması gerekiyor gibi geldi, kapıyı artık açmış olan Anna Mihaylovna’yı uysallıkla izledi.

Kapı arka dairelerin sofasına açılıyordu. Prenseslerin yaşlı hizmetçisi bir köşede oturmuş çorap örüyordu. Piyer bu yanda hiç bulunmamıştı, böyle odalar olduğunu bilmiyordu bile. Anna Mihaylovna, tepsi üzerinde bir sürahiyle onlara yetişip geçen bir hizmetçi kıza (ona canım, kuzum, diye konuşarak) prenseslerin sağlığını sordu ve Piyer’i parke döşeli bir koridordan ileriye doğru sürükledi. Koridorda soldan birinci kapı prenseslerin odalarına açılıyordu. Sürahi götüren hizmetçi kız aceleden (bu anda evde her iş aceleydi.) kapıyı kapatmamıştı. Piyer ile Anna Mihaylovna geçerlerken ellerinde olmayarak, büyük prensesle Prens Vasili’nin birbirine yakın oturup konuştukları bu odaya baktılar. Geçenleri görünce Prens Vasili

sinirli bir devinim gösterdi, birden kendini arkaya verdi; prenses yerinden fırladı, umutsuz bir jestle kapıyı var gücüyle iterek kapadı.

Bu jest prensesin her zamanki durgunluğuna o kadar uymamış, Prens Vasili'nin yüzünde beliren korku, görkemine o kadar yaraşmamıştı ki, Piyer durakladı. Gözlüklerinin arkasından sorguyla kılavuzuna baktı. Anna Mihaylovna, şaşkınlığa düşmedi, yalnız hafifçe gülümsedi, bütün bunları beklediğini anlatır gibi içini çekti.

Piyer'in bakışına yanıt olarak:

"Emin olunuz, dostum, ben sizin çıkarlarınızı gözeteceğim," dedi, ve hızlı adımlarla koridordan yürüdü. Piyer, ne olduğunu anlamamış, 'çıkarlarını gözetme'nin ne demek olduğunuysa hiç bilememişti. Ama bütün bunların böyle olması gerektiğini anlıyordu. Koridordan, kontun kabul odasına bitişik yarı aydınlık bir salona çıktılar. Bu oda, Piyer'in bildiği, ama her zaman büyük kapıdan geldiği soğuk ve görkemli odalardan biriydi. Ama bu odanın ortasında boş bir banyo küveti vardı, halı ıslaktı, ayaklarının ucuna basarak yürüyen, onlara önem vermeyen bir hizmetçi ve buhurdan taşıyan bir papaz yardımcısıyla karşılaştılar. Piyer'in bildiği, İtalyan biçimi iki penceresi, kış bahçesine açılan bir sahanlığı, içinde Katerina'nın büyük bir büstü ve ayakta bir resmi bulunan kabul odasına girdiler.

Hep aynı adamlar, hemen aynı konumda oturmuş, fısıldaşıyordu. Susarak içeri giren ağlamış, sararmış yüzlü Anna Mihaylovna ile başını eğmiş, uysallıkla onu izleyen şişman, kocaman Piyer'e hepsi dönüp baktı. Anna Mihaylovna'nın yüzünde kesin anın geldiğini sezen bir ifade belirdi. Odaya Piyer'i yanından ayırmaksızın, hamarat bir Petersburg kadını tavrıyla ve sabahkinden daha cesurca girdi.

Can çekişen hastanın görmek istediği kimseyi getirdiğine göre, iyi kabul görmesinin sağlandığını duyumsuyordu. Hızlı bir bakışla odadakileri süzdü. Kontun papazını görünce eğilerek değil de küçülerek kısa ve sık adımlarla ona yaklaştı, saygıyla önce bir papazın, sonra ötekinin duasını aldı.

Papaza:

"Tanrı'ya şükür ki yetiştik," dedi. "Biz bütün akrabalar o kadar korktuk ki, işte şu delikanlı kontun oğludur," diye yavaşça ekledi. "Ne müthiş bir an!"

Bu sözleri söyledikten sonra doktora yaklaştı:

"Aziz doktor, bu genç, kontun oğlu... Umut var mı?"

Doktor bir şey söylemeksizin sert bir devinimle gözlerini ve omuzlarını yukarı kaldırdı. Anna Mihaylovna da aynı devinimi yineledi ve gözlerini

hemen hemen kapayarak doktordan uzaklaştı, Piyer'e doğru yürüdü, ona çok saygılı bir tavırla ve sevecenlikle konuştu:

"Tanrı'nın bağışlayacılığına ve sevecenliğine güveniniz," diye oturup kendisini beklemesi için ona bir kanepe göstererek sessizce, herkesin baktığı kapıya yöneldi, ardından hafif bir sesle kapandı kapı.

Kılavuzuna her şeyde uysal davranan Piyer, onun gösterdiği kanepeye yöneldi. Anna Mihaylovna gözden yiter yitmez bütün odada bulunanların gözlerinin meraktan, ilgiden fazla bir şeyle ona dikildiğini gördü. Herkesin korku dolu, dahası yaltaklanıcı bakışlarla onu göstererek fısıldaştığını ayırt etti. Ona önceleri hiç göstermedikleri saygıyı gösteriyorlardı. Papazla konuşan hiç tanımadığı bir kadın kalkıp yerini ona önerdi; yaver, düşürdüğü eldiveni yerden alıp ona verdi; doktorlar, o yanlarından geçerken saygıyla sustular, ona yol vermek için kenara çekildiler. Piyer, ilkin kadınları rahatsız etmemek için başka yere oturmak, eldivenini kendisi almak, ve hiç de yolu üzerinde durmayan doktorları geçmek istedi; ama birdenbire bunun uygun olmayacağını anladı.

Bu gece kendisinin, korkunç ve herkesçe beklenen bir töreni göğüslemek zorunda olduğunu, bunun için de herkesin hizmetini kabul etmesi gerektiğini düşündü. Bir şey söylemeksizin yaverden eldiveni aldı, kocaman kollarını aralı duran dizlerine koyup katıksız bir Mısır heykeli pozuyla kadınlara ayrılan yere oturdu.

Bütün bunların herhalde böyle olması gerektiğine, bu akşam kendini yitirmemek, bir gaf yapmamak için kendi düşüncesiyle davranmayıp kendini büsbütün ona kılavuzluk edenlere bırakması gerektiğine içinden karar verdi.

İki dakika geçmemişti ki Prens Vasili, üç madalyalı kaftanını giymiş, görkemli, başı dik odaya girdi. Sabahtan bu yana zayıflamış görünüyordu. Odayı gözden geçirip de Piyer'i görünce gözleri büyüdü. Ona yaklaştı, elini tuttu (daha önce bunu hiç yapmamıştı.) gücünü sınamak istiyormuş gibi aşağıya doğru çekti.

"Yürekli ol, yürekli ol dostum. Sizi görmek istedi, bu iyi..." dedi ve gitmek istedi.

Ama Piyer şunu sormayı gerekli gördü:

"Sağlığı nasıl?"

Can çekişen adamı 'kont' diye adlandırmanın uygun olup olmadığını kestiremeyerek ezilip büzüldü; baba demeye de utanıyordu.

"Yarım saat önce bir kriz daha geçirdi. Metin ol, dostum."

Piyer'in aklı öyle karıştı ki, kriz sözünü bir cismin çarpması anlamına almıştı. Şaşkın şaşkın Prens Vasili'ye baktı, kriz sözcüğünün hastalıkla ilgili olduğunu sonradan düşündü.

Prens Vasili giderken Lorrain'e bir şeyler söyledi, parmaklarının ucuna basarak kapıdan içeriye girdi. Sessizce yürümeyi beceremiyor, bütün gövdesiyle acemice sekiyordu. Onun arkasından büyük prenses, sonra papazlar girdi; hizmetçiler de kapıdan içeri girdiler. Kapının ötesinde devinimler duyuldu. Sonunda hep aynı sararmış, ama ödevini yerine getirmekte kararlı olanlara özgü yüzüyle Anna Mihaylovna koşup geldi, Piyer'in kolunu dürterek dedi ki:

"Tanrı'nın lütfü sonsuzdur. Kutsama töreni şimdi başlayacak. Geliniz."

Piyer, yumuşak halı üzerinden yürüyerek kapıdan içeri girdi, yaverin de, tanımadığı kadının ve hizmetçilerin yanında daha çok sayıda kişinin, artık bu odaya girmek için izin almaya gerek yokmuş gibi, hep birden arkasından içeri girdiklerini gördü.

XIX

Piyer, sütunlarla ve kemerlerle ayrılmış, her yanı İran halılarıyla döşenmiş bu büyük odayı iyi tanırdı. Odanın, bir yanında ipek perdeler altında maun ağacından yüksek bir karyola, öbür yanında kocaman, kutsal resimler bulunan sütunlar arkasındaki kısmı gece ayininde bir kilise gibi bol ve parlak bir ışıkla aydınlatılmıştı. Camekândaki kutsal resimlerin ışıklı çerçeveleri altında uzun bir Volter koltuğu duruyor, yanlarına kar gibi beyaz, kırışıksız ve herhalde yeni değiştirilmiş olan yastıklar dizili bu koltuğa bir aslanı andıran geniş alnının üstündeki o ak yele gibi saçları, güzel, kızıl sarı yüzündeki, o karakteristik ve soylu iri buruşuklarıyla Piyer'in iyi tanıdığı babası Kont Bezuhof'un açık mavi bir battaniyeyle bele kadar örtülü görkemli bedeni yatıyordu. Kutsal resimlerin tam altındaydı; kalın ve büyük ellerinin ikisi de battaniyeden çıkmış, dışarda duruyordu. Ayası aşağı doğru duran sağ elinin baş parmağıyla işaret parmağı arasında

bir kilise mumu dikilmiş yaşlı bir hizmetçi koltuğun üstünden eğilerek onu tutuyordu. Koltuğun çevresinde görkemli parlak giysileriyle din görevlileri ayakta duruyor, saçları omuzlarına dökülmüş, ellerinde yanan mumlar, ağır ağır ve tantanayla ayin yapıyorlardı. Onların biraz gerisinde iki küçük prenses mendillerini gözlerine tutmuşlar, önlerinde büyük kardeşleri Katiş hırçın ve inatçı bir tavırla çevresine bakarsa sorumluluk kabul etmeyeceğini açıklar gibi gözlerini kutsal resimlerden bir an ayırmıyordu. Anna Mihaylovna, yanında kimliği belirsiz bir kadınla birlikte, yüzünde kontun bütün kusurlarını bağışladığını belirten kederli ama yumuşak bir ifadeyle kapının yanındaydı. Prens Vasili kapının öbür yanında koltuğa yakın ve kadife kaplı oyma bir sandalyenin arkasında duruyor, sandalyenin arkalığını kendisine çevirmiş, mumu tuttuğu sol elinin dirseğini ona dayamış, sağ eliyle haç çıkarıyor, parmaklarını her alnına götürüşünde gözlerini yukarı kaldırıyordu. Yüzü dinsel bir esriklik ve uysallık anlatıyordu. ‘Eğer bu duygulardan anlamıyorsanız ne kadar kötü sizin için’ der gibiydi.

Arkada yaver, doktorlar, erkek hizmetçiler duruyordu, kilisede olduğu gibi kadınlar erkeklerden ayrılmışlardı. Herkes susmuş, haç çıkarıyordu; yalnız dua ve usulca, ağır, kalın bir sesle ilahi okunuyor, ses kesildiği anlarda ayak değiştirmeler duyuluyordu. Anna Mihaylovna yaptığı işi bildiğini gösteren o manidar tavrıyla odanın ta öbür ucuna giderek Piyer’e bir mum sundu. Piyer mumu yaktı, çevresindekileri seyre dalmış bir halde mumu tuttuğu eliyle haç çıkarmaya başladı.

Al yanaklı, çok gülen küçük prenses benli Sofi ona baktı. Gülümsedi, mendiliyle yüzünü kapadı, uzun zaman açmadı, ama sonra ona bakınca gene güldü. Gülmeden ona bakmaya kendinde güç bulamıyor gibiydi. Ama ona bakmadan da edemiyor, kendini tutamıyordu. Günaha girmemek için usulca bir sütunun arkasına geçti. Ayinin ortasında din adamlarının sesi birden kesildi; papazlar fısıldayarak birbirlerine bir şeyler söylediler; kontun elini tutan yaşlı hizmetçi kalktı, kadınlara doğru döndü. Anna Mihaylovna yürüdü. Hastaya eğildi. Arkadan parmağıyla işaret ederek Lorrain’i yanına çağırdı. Aradaki mezhep ayrılığına karşın yapılan ayinin bütün ciddiyetinin farkında olduğunu, dahası onayladığını gösteren o saygılı yabancı tavrıyla bir sütuna yaslanmış, elinde mum olmayan Fransız doktor, tam güçlülük çağındaki insanlara özgü sessiz adımlarıyla hastaya yaklaştı, serbest olan elini yeşil yorgandan beyaz, ince parmaklarıyla aldı, öteye dönerek nabzını yoklamaya, düşünmeye başladı. Hastaya içmek için bir şey verildi. Çevresindekiler telaşla yanına sokuldular, sonra gene geriye,

yerlerine çekildiler. Ayin yeniden başladı. Duraklama sırasında Piyer şunu ayrımsamıştı: Prens Vasili sandalye arkalığından ayrılmış, ne yaptığını bildiğini, başkaları onu anlamazlarsa bunun onlar için daha kötü olduğunu anlatan o tavırla hastaya yaklaşmayıp, yanından geçerek büyük prensese katılmış, onunla birlikte yatak odasının ta içlerine, ipek perdeler altındaki yüksek karyolaya yönelmişlerdi. Prens ile prenses karyoladan ayrılıp arka kapıdan kaybolmuşlar, ama ayin sona ermeden birbiri ardından yerlerine dönmüşlerdi. Piyer, bu akşam, gözleri önünde olup biten her şeyin böyle zorunlu ve gerekli olduğuna artık bir kez içinden karar verince, bu duruma da bütün diğerlerine olduğu gibi pek önem vermemişti.

İlahi sesleri kesildi, kutsanması dolayısıyla hastayı saygıyla kutlayan bir papazın sesi duyuldu. Hasta hep öyle bitkin ve kımıltısız yatıyordu. Çevresinde bulunanlar kımıldanıp duruyor, ayak sesleri, fısıltılar ve hepsini bastıran Anna Mihaylovna'nın mırıldanışı duyuluyordu.

Piyer, onun şu sözlerini işitti:

"Kesinlikle karyolaya kaldırmalı, burada hiç olmaz."

Doktorlar, prensler, hizmetçiler hastanın çevresini öyle sarmışlardı ki, Piyer ayinin devamında daha başka kimseleri de görmüş olmasına karşın gözünden bir an bile kaçmayan o ak yeleli kızıl-sarı başı artık görmüyordu. Koltuğun çevresini kuşatan insanların önlemli davranışlarından Piyer hastanın kaldırıldığını, taşınmakta olduğunu anladı.

'Kolunu tut, düşürürsün böyle' diye kulağına hizmetçilerden birinin korkulu fısıltısı geldi. 'Aşağıdan... bir kişi daha' gibi sesler duyuldu. Hastayı taşıyanların soluması, adım atışları, taşıdıkları ağırlık güçlerinin üstündeymiş gibi sıklaşıyordu.

İçlerinde Anna Mihaylovna da bulunan bu insanlar delikanlıyla yan yana geldiler, sırtlarının ve enselerinin gerisinden hastanın yüksek, dolgun, açık göğsü, onu koltuk altından tutanların yukarıya kaldırdığı taşkın omuzları, ak, kıvırcık ve aslan yeleli başı bir an Piyer'in gözüne ilişti. Bu olağanüstü geniş, kabarık alınlı, güzel, duygulu ağızlı, görkemli ve ciddi bakışlı baş, ölümün yaklaşmasıyla çirkinleşmemişti. Üç ay önce kont onu Petersburg'a gönderdiği zaman nasılsa gene öyleydi o. Ama bu baş, onu taşıyanların dengesiz adımlarıyla ister istemez sallanıyor, soğuk, duygusuz bir bakış nerede karar kılacağını bilmiyordu.

Yüksek karyolanın başında telaşlı birkaç dakika geçti, hastayı taşıyanlar dağıldılar... Ama Mihaylovna, Piyer'in koluna dokunarak, "Geliniz," dedi. Piyer onunla birlikte hastanın besbelli biraz önceki kutsama ayiniyle ilgili

bir tören pozu verilerek yatırıldığı karyolaya yaklaştı. O, başını yüksek bir yastığa dayamış yatıyordu. Kolları bakışık ve ayalar aşağıya doğru olarak, yeşil bir ipek yorganın üstüne konmuştu. Piyer yaklaşınca kont gözlerini dikerek ona baktı, ama bu öyle bir bakıştı ki, ne anlattığını kimse anlayamazdı. Yoksa bu bakışın açıkladığı bir şey yok muydu, öyle ya mademki göz var, bir yere bakması gerek; yoksa bu bakış pek çok şeyler mi söylüyordu? Piyer ne yapacağını şaşırarak durdu, soran bir bakışla kılavuzu Anna Mihaylovna'ya dönüp baktı. Anna Mihaylovna, hastanın elini işaret ederek ve ona dudaklarıyla havadan bir öpücük göndererek gözleriyle aceleci bir buyruk verdi. Piyer, yorgana ilişmemek için boynunu dikkatlice uzatarak onun buyruğunu yerine getirdi, iri kemikli, etli eli öptü. Kontun ne eli, ne de bir adalesi kımıldadı. Piyer şimdi ne yapması gerektiğini öğrenmek için gene sorarcasına Anna Mihaylovna'ya baktı. Anna Mihaylovna gözleriyle ona, karyolanın yanında duran bir koltuğu işaret etti. Piyer uysalca koltuğa oturarak 'böyle mi yapılacaktı?' diye gözleriyle ona sordu. Anna Mihaylovna başıyla onaylama işareti yaptı. Piyer, kaba ve şişman bedeninin böyle büyük bir yer doldurmasından üzgün gibi ve olabildiğince küçük görünmek için bütün ruhsal gücünü harcayarak gene bir Mısır heykelinin gösterişli konumunu aldı.

Piyer ayaktayken, yüzü neredeyse kont oraya bakıyordu. Anna Mihoylovna yüzüne, baba ile oğul arasındaki görüşmenin bu son dakikalarının acıklı önemini anladığını anlatan bir tavır vermişti. Bu, iki dakika sürmüş, ama bu iki dakika Piyer'e bir saat gibi uzun gelmişti. Ansızın kontun yüzündeki iri adale ve kırışıklarda titremeler belirdi. Titremeler şiddetlendi. Güzel ağzı çarpıklaştı. (Piyer, babasının ölüme ne kadar yakın olduğunu ancak o zaman anladı.) Çarpıklaşan ağızdan belirsiz, hırıltılı bir ses çıktı. Anna Mihaylovna dikkatle hastanın gözlerine baktı. Ne istediğini anlamaya çalışarak Piyer'e bardağı gösterdi, sorgulu bir fısıltıyla Prens Vasili'nin adını söyledi, yorganı işaret etti. Hastanın gözleri ve yüzü sabırsızlandığını belirtiyordu. Yatağının baş ucundan hiç ayrılmayan hizmetçiye bakmak için kımıldandı.

"Öbür yana dönmek istiyor," diye hizmetçi fısıldadı ve kontun ağır gövdesini duvara karşı çevirmek için kalktı.

Piyer hizmetçiye yardım etmeye davrandı.

Kontu çevirirlerken bir kolu cansızca arkaya düşmüştü, onu almak için boşuna uğraşıyorlardı. Kont bu güçsüz kola Piyer'in diktiği bakışını sezmiş miydi, yoksa bu ölüm yatağındaki baştan şu anda başka bir düşünce mi

geçiyordu? Güçsüz koluna, sonra Piyer'in yüzündeki dehşete ve gene koluna baktı, yüzünün çizgilerine hiç yaraşmayan cılız ve acı bir gülümseme, güçsüzleşmesine güler gibi yüzünde belirdi. Bu gülümsemeyi görünce Piyer içinin burkulduğunu hissetti, gözleri doldu. Hastayı yanlamasına duvara çevirdiler. Soluğunu koyverdi.

Anna Mihaylovna nöbetini değiştirmeye gelen prensesi ayırt ederek:

"Uykuya daldı, gidelim..." dedi.

Piyer çıktı.

XX

Bekleme salonunda Prens Vasili ile büyük prenses, Katerina'nın portresi altında oturmuşlar, ateşli ateşli bir şey konuşuyorlardı. Piyer ile kılavuzunu görür görmez sustular. Piyer'e prenses bir çırpıda bir şey sakladı gibi geldi. Fısıldadı:

"Bu kadına dayanamıyorum."

Prens Vasili, Anna Mihaylovna'ya:

"Katiş, küçük salonda çay verilmesini buyurdu. Gidiniz, Anna Mihaylovna'cığım, bir şey yemelisiniz, yoksa dayanamazsınız."

Piyer'e bir şey söylemedi, kolunu dostça sıkıp aşağı doğru çekmekle yetindi. Piyer, Anna Mihaylovna'yla küçük salona yürüdü.

"Uykusuz geçen bir geceden sonra hiçbir şey bir fincan Rus çayı kadar güç verici değildir," diyen Lorrain, küçük yuvarlak salonda, üzerinde çay takımları ve soğuk bir akşam kahvaltısı duran masanın karşısında ve ayakta zarif, kulpsuz bir Çin fincanından saygılı bir canlılıkla bir yudum aldı. Bu gece Kont Bezuhoflar'ın evinde bulunanların hepsi güçlerini tazelemek için yemek masasının çevresine toplanmışlardı. Piyer, aynalı ve ufak masalarla dolu bu küçük yuvarlak salonu iyi anımsıyordu. Kontun evinde balo olduğu zamanlar, dans etmesini bilmeyen Piyer, bu küçük, aynalı salonda oturmayı, kadınların gece tuvaletleriyle, çıplak omuzlarında pırlantalar, incilerle bu

odadan geçerlerken yansılarını birkaç kez yineleyen parlak ışıklarla aydınlatılmış aynalarda kendilerini süzüşlerini seyretmeyi severdi.

Şimdi aynı oda iki mumla şöyle böyle aydınlanıyor, yarı karanlıkta küçük bir masa üzerinde çay takımları, tabaklar karmakarışık duruyor, içinde çeşitli ve gündelik kılıklı insanlar fısıldaşarak, her devinimle, her sözle şimdi yatak odasında olanları ve dahası olacakları aklından kimsenin çıkarmadığını anlatarak oturuyorlardı. Piyer, canı çok çektiği halde yemek yemedi. Sorguyla kılavuzuna dönüp baktı, onun, ayaklarının ucuna basarak gene Prens Vasili'yle büyük prensesin bulunduğu bekleme salonuna girdiğini gördü. Piyer, bunun da böyle olması gerek diye düşündü, biraz bekledikten sonra arkasından gitti.

Anna Mihaylovna, prensesin yanında ayakta duruyor, heyecanlı bir fısıltıyla her ikisiyle birden konuşuyordu.

Besbelli odasının kapısını şiddetle kapadığı zamanki kızgın haliyle, prenses:

"İzin veriniz de yapılması gereken neyse, bunu ben bileyim, prenses!.." dedi.

Anna Mihaylovna, yatak odasının yolunu kesip prensesi önleyerek tatlılıkla ve kandırıcı bir tavırla:

"Ama, sevgili prenses," dedi. "Dinlenmeye ihtiyacı olduğu bu anda zavallı dayınız için bu çok ağır olmaz mı? Canını teslim etmeye hazırlandığı şu dakikalarda dünya işlerinden söz etmek..."

Prens Vasili, ayağını ayağının üstüne atmış, aldırmaz bir tavırla koltukta oturuyordu. Yanakları şiddetle oynuyor ve sarkınca alt kısımları daha kaba görünüyordu. Ama kendine, iki kadının söyleşisiyle az ilgilenen bir adam süsü veriyordu.

"Haydi kuzum Anna Mihaylovna, bırakın Katiş bildiği gibi davransın. Kontun onu ne kadar sevdiğini bilirsiniz."

Prenses, Prens Vasili'ye dönüp elindeki minyatürlü çantayı gösterip:

"Bu kâğıtta ne var, bilmiyorum," dedi. "Yalnız şunu biliyorum ki, asıl vasiyetname onun bürosundadır, bu unutulmuş bir kâğıt..."

Anna Mihaylovna'yı geçmek istedi, ama o atılarak gene yolunu kesti.

"Biliyorum, iyi yürekli aziz prenses," diye çantaya yapıştı ve öyle sıkı yapıştı ki, onu kolay kolay bırakmayacağı anlaşılıyordu. "Aziz prenses, rica ederim, yalvarırım, acıyın ona. Size yalvarırım."

Prenses sesini çıkarmıyordu. Yalnız, çantayı elde etmek için edilen kavganın gürültüleri duyuluyordu. Belli ki, eğer bir ağzını açmaya başlarsa

Anna Mihaylovna için herhalde pek iyi şeyler söylemeyecekti. Anna Mihaylovna ise çantayı sıkı tutuyordu, ama buna karşın sesi bütün tatlılığını, yumuşaklığını koruyordu.

“Piyer, geliniz buraya kuzum... Aile ocağında o fazlalık değil sanırım, doğru değil mi, prens?..”

“Niçin susuyorsunuz, kuzenim?” diye prenses birdenbire öyle bağırdı ki, sesini konuk salonundan bile duyarak ürktüler. “Burada bize karışmaya, can çekişen bir hastanın kapısı önünde olay çıkarmaya kalkışıyorlar da siz niçin susuyorsunuz? Entrikacı!” diye hırçın bir tavırla mırıldandı, var gücüyle çantayı çekti, ama Anna Mihaylovna çantayı bırakmamak için ileriye doğru birkaç adım attı, koluna yapıştı.

Prens Vasili, azarlayıcı bir tavırla ve şaşkınlıkla:

“Oo...” dedi, kalktı. “Bu ayıptır, gülünçtür. Haydi. Bırakın. Size söylüyorum.”

Prenses çantayı bıraktı. Anna Mihaylovna’ya döndü Prens Vasili:

“Siz de!..”

Anna Mihaylovna onu dinlemiyordu.

“Bırakınız diyorum size! Her şeyi kendi üzerime alıyorum. Gidip ona soracağım. Ben... ee, artık yeter!”

Anna Mihaylovna:

“Ama, prensim,” dedi, “böyle büyük bir kutsama ayininden sonra bir dakika rahat bırakın onu. İşte Piyer, siz söyleyiniz düşüncelerinizi,” diye yanlarına kadar sokularak şaşkınlıkla prensesin hırçınlaşmış, bütün kibarlığını yitirmiş yüzüne ve Prens Vasili’nin kımıldayan yanaklarına bakan Piyer’e döndü.

Prens Vasili sertçe:

“Doğacak bütün sonuçlardan sorumlu olacağınızı unutmayınız,” dedi, “ne yaptığınızın ayırdında değilsiniz.”

“Alçak kadın!” diye prenses bağırarak apansızın Anna Mihay-lovna’nın üzerine atıldı, çantayı çekip aldı.

Prens Vasili başını yere eğdi, ne yapayım der gibi ellerini açtı.

Bu anda kapı, Piyer’in o kadar çok baktığı ve önceden o kadar yavaş açılan o korkunç kapı hızla, gürültüyle arkasına dek açılarak duvara çarptı. Ortanca prenses dışarı fırladı, ellerini çırptı.

“Ne yapıyorsunuz!..” diye acıyla bağırdı. “O ölüyor siz de beni yalnız bırakıyorsunuz,”

Büyük prenses çantayı elinden bıraktı. Anna Mihaylovna hemen eğildi, davalı nesneyi kaparak yatak odasına daldı. Kendilerine gelen büyük prenses ve Prens Vasili, arkasından yürüdü. Birkaç dakika sonra oradan ilk olarak büyük prenses sararmış, soğuk bir yüzle ve alt dudağını ısırarak çıktı. Piyer'i görünce yüzünde dizginlenemez bir hınç belirdi.

"Evet, şimdi sevinin," dedi, "bunu bekliyordunuz."

Ve hıçkırarak mendiliyle yüzünü kapadı, odadan fırladı.

Prensesin arkasından Prens Vasili çıktı. Yalpalayarak Piyer'in oturduğu kanepeye kadar geldi, gözlerini elleriyle kapayarak boş bir kanepeye çöktü. Piyer, onun sarardığını, alt çenesinin sıtma nöbetine tutulmuş gibi sarsıldığını, titrediğini fark etti.

"Ah, dostum!.." diyerek delikanlının dirseğini tuttu; sesinde Piyer'in onda önceden hiç görmediği bir içtenlik ve yumuşaklık vardı. "Ne kadar günah işliyor, ne kadar aldatıyoruz, bütün bunlar niçin? Yaşım altmış, dostum... Ya ben... Her şeyin sonu ölüm, her şeyin. Ölüm korkunç."

Ağlıyordu.

Anna Mihaylovna sonuncu olarak çıktı. Yavaş, ağır adımlarla Piyer'e yaklaştı.

"Piyer!.." dedi.

Piyer, sorarcasına ona baktı. Anna Mihaylovna, delikanlıyı gözyaşlarıyla ıslatarak alnından öptü.

Bir süre sustu.

"Artık yaşamıyor..."

Piyer, gözlüklerinin altından ona baktı.

"Haydi ben sizi götüreyim. Ağlamaya çalışınız, insanı hiçbir şey gözyaşı kadar rahatlatamaz."

Onu karanlık bir salona götürdü. Piyer, orada yüzünü kimse görmediği için memnundu. Anna Mihaylovna ondan ayrıldı, döndüğü zaman o, elini başının altına koymuş, derin bir uykuya dalmıştı.

Ertesi sabah, Anna Mihaylovna, Piyer'e şöyle diyordu:

"Evet dostum, bu hepimiz için büyük bir yitiktir. Sizden söz etmiyorum. Tanrı size yardım eder. Umuyorum ki, şimdi büyük bir servetin sahibisiniz. Vasiyetname daha açılmadı. Sizi yeter derecede tanırım, bunun başınızı döndürmeyeceğini bilirim; ama bu size ödevler yüklüyor. Yürekli olmalısınız."

Piyer susuyordu.

“Ben orada olmasaydım, Tanrı bilir neler olurdu; bunu belki size daha sonra söylerim. Biliyor musunuz, dayım daha önceki gün bana Boris’i unutmayacağını söylemişti, ama vakti yetmedi. Babanızın isteğini yerine getireceğinizi umarım, dostum.”

Piyer, bir şey anlamıyor, ses çıkarmaksızın, utangaçça kızararak Prenses Anna Mihaylovna’ya bakıyordu. Anna Mihaylovna, Piyer’le konuştuktan sonra Rostoflar’a gitti, yattı. Sabahleyin uyanınca Rostoflar’a ve bütün tanıdıklara Kont Bezuhof’un ölümünü ayrıntılarıyla anlattı. Kontun, kendi arzusu olan bir ölümle öldüğünü, onun ölümünün yalnız acıklı değil, aynı zamanda ibret verici olduğunu söylüyordu; baba ile oğlun son görüşmesiyse o kadar acıklı olmuştu ki, bunu gözleri yaşarmadan anlatamıyor, bu müthiş dakikalarda kimin kendini daha iyi kolladığını, son soluğunda her şeyi, herkesi anımsayan, oğluna o kadar acıklı sözler söyleyen babanın mı, yoksa insanın içini sızlatacak kadar bitkin olan ve buna karşın can çekişen babasını üzmemek için acısını gizlemeye çalışan Piyer’in mi bilmiyordu. “Bu acı, ama ibret vericidir; yaşlı kont ve onun soylu oğlu gibi insanları görmek insanın ruhunu yüceltiyor,” diyordu.

Prenses ile Prens Vasili’nin davranışlarını da, onları haksız göstererek anlatmıştı. Ama büyük bir giz diye ve fısıldayarak.

XXI

Lisi Gori’de[10] Prens Nikolay Andreyeviç Bolkonski’nin malikânesinde Prens Andrey ile prensesin bugün yarın gelmesi bekleniyordu. Ama bekleme yaşlı prensin evindeki yaşantının uyumlu düzenini bozmamıştı. General Anşef Nikolay Andreyeviç kibarlar dünyasındaki ünüyle Prusya Kralı, Pavel devrinde köyde oturmaya zorlanalı beri kızı Mariya ve onun nedimesi Bayan Bourienne’le birlikte Lisi Gori’de yaşıyordu. Yeni çarın zamanında başkente gelmesine izin verilmişti ama o, eğer birinin ona ihtiyacı varsa Moskova’dan bir buçuk verst uzaklıkta bulunan Lisi Gori’ye gelebileceğini, kendisininse kimseye ihtiyacı olmadığını söyleyerek gene

hiç ayrılmadan köyde yaşamayı sürdürüyordu. İnsanda, derdi, yalnız iki hata kaynağı var: Avarelik ve boş inanç, yalnız iki erdem var: eylem ve akıl. Kızının terbiyesiyle kendisi ilgileniyor, bu iki temel erdemi onda geliştirmek için matematik, geometri dersi veriyor, bütün yaşamını arasız uğraşlara bölmüş bulunuyordu. Kendisi bazen anılarını yazmak, bazen yüksek matematik sorunları çözmek, bazen tezgâhta tütün tabakası yapmak, bazen de bahçede çalışmak ve malikânesinin bitmeyen onarımını gözetmek suretiyle durmadan çalışırdı.

10 Lisi Gori: Kel tepeler demektir. Romandaki Lisi Gori malikânesi Tolstoy'un kendi malikânesi olan Yasnoya Polyana modeline göre betimlenmiştir. Yasnoya Polyana, gerek Rus, gerek dünya yazınında yer tutmuş bir addır. Tolstoy birçok başyapıtını burada yazmıştır. Burası, ünlü Tula kentinin 15 derece kadar güneyindedir. Yasnoya Polyana, gerek Tolstoy'un yaşamında, gerek öldükten sonra bir çeşit ziyaret yeri haline gelmişti. Yalnız Rusya'dan değil, yabancı ülkelerden de Tolstoy hayranları buraya akın ederlerdi. Sosyalist devrimden sonra burası bir müze olmuştur. Tolstoy'un birçok anısı ve el yazıları, kullandığı kalemlere varıncaya kadar her şey burada büyük özenle korunmaktaydı. Savaş ve Barış romanı burada yazılmıştır.

Eylemin başlıca koşulu düzen olduğuna göre, düzen onun yaşamında son derece özenle yürürlükteydi. Sofraya hep aynı değişmez koşullar içinde, dahası yalnız aynı saatte değil, aynı dakikada gelirdi. Prens, kızından hizmetçilerine kadar çevresindeki bütün insanlara karşı sert ve güç beğenirdi. Bunun için, hırçın olmadığı halde en hırçın bir insanın kolaylıkla telkin edemediği korku ve saygıyı telkin ederdi. Emekliye ayrılmış olmasına ve şimdi devlet işlerinde hiçbir nüfuzu bulunmamasına karşın malikânesinin bulunduğu vilayetin her yönetim amiri onu ziyaret etmeyi bir borç sayar, tıpkı mimar, bahçıvan ya da Prenses Marya gibi prensin büyük kabul salonuna çıkacağı belirli saati beklerdi. Çalışma odasının kocaman yüksek kapısı açılıp da başında pudralı perukası olduğu halde küçük kuru elleri ve kimi vakit kaşlarını çattığı zaman ışıklı, zeki ve hep genç gözlerinin parıltısını örten kırçıl ve sarkık kaşlarıyla yaşlının ufacık biçimi gözükünce bu kabul salonunda herkes aynı saygıyı, dahası korkuyu duyuyordu.

Genç evlilerin geleceği gün sabahleyin alışkın olduğu üzere Prenses Marya ders saatinde sabah selamlaşması için kabul salonuna girdi, korkuyla

haç çıkardı, içinden dua okudu. Her gün gelir, günlük karşılaşmanın iyi gitmesi için dua ederdi.

Salonda oturan, perukası pudralı yaşlı hizmetçi ağır ağır kalktı, yavaşça fısıldadı: “Buyurunuz.” Kapının öte yanından tezgâhın tekdüze sesleri geliyordu. Prenses, kolay ve rahat açılan kapıyı ürkekçe itti, eşikte durdu. Prens, tezgâh başında çalışıyordu, dönüp baktı ve işine devam etti.

Kocaman çalışma odası, besbelli hep kullanılan şeylerle doluydu. Üzerinde kitaplar ve planlar duran büyük masa, kapılarına anahtarlar takılı yüksek camekânlı kitap dolapları, üstünde açık bir defter duran, ayakta yazmaya özgü yüksek masa, üzeri aletle dolu, çevresine talaşlar saçılmış torna tezgâhı; bütün bunlar devamlı, çeşitli ve düzenli bir çalışmayı gösteriyordu. Gümüş işlemeli Tatar çizmeleri geçirilmiş küçük bacaklarının devinimlerinden, damarlı kuru elinin sıkı dayanışından prenste dinç bir yaşlılığın henüz çetin ve çok dayanıklı gücü belli oluyordu. Birkaç devir yaptırdıktan sonra tezgâhın ayaklığından ayağını çekti, marangoz kalemini silip tezgâha takılı meşin torbaya attı, masaya yaklaşarak kızını çağırdı. Çocuklarını hiçbir zaman kutsamazdı.

Henüz tıraşsız diken diken yüzünü ona yaklaştırıp sertçe ama aynı zamanda dikkatli ve yumuşak gözlerle bakarak:

“Nasılsın?.. Peki, otur bakalım!” dedi.

Kendi eliyle yazdığı geometri defterini aldı, koltuğunu ayağıyla iterek yanaştırdı.

“Yarına!” diye hızla sayfayı bularak sert tırnağıyla paragrafları işaretledi.

Prenses, defterin üstüne eğildi.

“Dur, sana bir mektup var,” diye yaşlı adam birdenbire masaya doğru sarkan torbadan kadın yazısıyla yazılmış bir zarf çıkardı, masanın üstüne attı.

Prensesin yüzü pençe pençe kızardı, aceleyle mektubu aldı, üzerine eğildi.

“Heloise’den mi?” diye prens, henüz sağlam olan sarımsı dişlerini göstererek soğuk bir gülümsemeyle sordu.

Prenses ürkek ürkek bakarak ve gülümseyerek:

“Evet, Jüli’den,” dedi.

Prens sertçe:

“İki mektuba daha izin veririm, ama üçüncüyü okurum,” dedi, “korkuyorum, çok saçma şeyler yazıyorsunuz. Üçüncüyü okurum.”

“İsterseniz bunu da okuyunuz, babacığım,” diyerek prenses daha çok kızararak mektubu uzattı.

Prens, mektubu iterek:

“Üçüncüyü dedim ya, üçüncüyü,” diye bağırdı. Dirseğini masaya dayadı, geometri defterini yanına çekti.

“Ee, bayan...” diye başladı, kızına sokularak deftere eğilmiş, bir elini onun oturduğu koltuğun arkasına koymuştu, prenses çoktandır yabancısı olmadığı tütün ve kekremsi yaşlı kokularıyla kendini her yandan sarılmış gibi duyumsuyordu. “Ee, bayan, üçgenler benzerdir; bakınız lütfen: a, b, c açısı...”

Prenses ürkekçe babasının, ta yanı başında parıldayan gözlerine baktı. Yüzünü pençe pençe kızıllıklar kapladı, belliydi ki, bir şey anlamıyor ve öyle korkuyordu ki, bu korku babasının ilerdeki bütün açıklamalarını da, ne kadar anlaşılır olsalar, anlamasına engeldi. Kabahat öğretmende mi, öğrencide miydi, her nedense her gün aynı şey yinelenirdi. Prensesin gözleri bulanır, bir şey göremez, bir şey işitemez, yalnız sert babasının kuru yüzünü yakınında duyumsar, onun soluk alışını, kokusunu duyar ve yalnız, çalışma odasından bir çıksa da kendi odasında denklemi rahatça çözse diye düşünürdü. Yaşlı adam kızar, oturduğu koltuğu gürültüyle ileri geri sürer, kızmamaya çabalardı. Hemen her derste öfkelenir, darılır, kimi vakit de defteri fırlatır atardı.

Prenses yanıtta yanılmıştı.

“Nasıl aptal demeyeyim!..” diyerek defteri itti. Hızla yana döndü, ama hemen kalktı, bir gezindi. Elleriyle usulca prensesin saçlarına dokundu. Gene oturdu.

Koltuğu yaklaştırdı, anlatmaya devam etti.

Prenses deri defterini alıp kapayarak gitmeye hazırlanırken yaşlı prens:

“Olmaz, prenses, olmaz...” dedi. “Matematik büyük şeydir, bayan. Kalın kafalı hanımlarımıza benzemeni istemem senin. Sabredersen seversin.” Yanağını okşadı. “Akılsızlığı giderir.”

Prenses gitmeye davrandı, yaşlı prens, onu bir jestle durdurdu, yüksek masadan açılmamış yeni bir kitap aldı.

“İşte Heloise sana Gizemin Anahtarı adlı bir kitap gönderiyor. Dinsel bir kitap. Ama ben kimsenin inancına karışmam... Şöyle bir göz gezdirdim. Hadi bakayım. Hadi şimdi.”

Kızının omzunu okşadı, arkasından kapıyı kendisi kapadı.

Prenses Marya odasına, onu fazla terk etmeyen, çirkin ve hastalıklı yüzünü daha çok çirkinleştiren hüzünlü, ürkek haliyle döndü. Üzerinde minyatür resimler devrilmiş defterler ve kitaplar duran yazı masasının

başına geçti. Babası ne kadar düzenliyse prenses o kadar düzensizdi. Geometri defterini bıraktı. Sabırsızlıkla zarfı açtı. Mektup en yakın çocukluk arkadaşındandı, bu arkadaşı Rostoflar'ın yaşgününde bulunmuş olan Jüli Karagina'ydı.

Jüli, akıcı bir Fransızca ile, şöyle yazıyordu:

Aziz ve eşsiz dostum, ayrılık ne korkunç, ne müthiş şeymiş! Varlığımın ve mutluluğumun yarısının sizde olduğunu, bizi ayıran uzaklıklara karşın yüreklerimizin çözülmez bağlarla bağlı bulunduğunu kendi kendime ne kadar telkin edersem edeyim yüreğim yazgıma başkaldırıyor, çevremi saran zevk ve eğlencelere karşın ayrılışımızdan beri yüreğimin derinliklerinde duyduğum saklı bir hüznü yenemiyorum. Geçen yaz olduğu gibi niçin sizin büyük çalışma odasındaki mavi kanepede, sırdaş kanepede birleşmiş değiliz? Niçin o kadar sevdiğim ve şu mektubu yazarken karşımda görür gibi olduğum o tatlı, o sakin ve nüfuz edici bakışlarından üç ay önce olduğu gibi yeni ruhsal güçler ememiyorum?

Prenses buraya kadar okuyarak derin bir soluk aldı. Solundaki duvar aynasına dönüp baktı. Ayna çirkin, cılız, zayıf yüzünü yansıtıyordu. Her zaman hüzünlü bakan gözleri şimdi aynada ona daha çok umutsuzlukla bakıyordu. Prenses içinden, 'yaranmak istiyor bana' dedi. Gerçekten, prensesin büyük, derin ve ışıklı gözleri (sanki kimi vakit onlardan huzme halinde sıcak bir ışık fışkırırdı.) o kadar hoştular ki, çoğunlukla, bütün yüzün çirkinliğine karşın bu gözler güzellikten daha çekici bir hal alırdı. Ama prenses gözlerinin güzel ifadesini, zekâsı kendisiyle ilgilenmediği anlardaki o güzel ifadeyi hiç görmemişti. Aynaya bakar bakmaz yüzü, herkeste olduğu gibi, yapmacıklı, doğal olmayan, anlamsız bir biçim aldı. Okumaya devam etti:

Bütün Moskova yalnızca savaştan söz ediyor. İki erkek kardeşimden biri şimdiden sınır dışında. Öbürü de sınıra doğru ilerlemeye başlayan muhafız alayında. Aziz Çar'ımız Petersburg'dan ayrıldı, anlaşıldığına göre o da değerli varlığını savaş talihinin tehlikelerine adamak düşüncesindedir. Tanrı'nın kendi lütuf ve kereminden bize çar olarak ihsan buyurduğu bu melek, dua ederim ki, Avrupa'nın rahatını bozan Korsikalı ifriti yere sersin. Bu savaş, beni kardeşlerimden olduğu gibi yüreğimin en aziz ilgilerinden birinden de yoksun etti. Heyecanlı olduğu için vurdumduymazlığa dayanamayan, orduda görev almak üzere üniversiteyi bırakan genç Nikolay Rostof'tan söz ediyorum. Aziz Mari'ciğim, onun orduya katılışının, genç

olmasına karşın benim için çok acı olduğunu size açıklayayım. Bu yaz size söz ettiğim bu delikanlıda o kadar soyluluk, o kadar gerçek bir gençlik var ki böylesine yaşadığımız yüzyılda bizim yirmi yaşındaki ihtiyarlar arasında seyrek rastlanır. O çok açık yürekli, çok yüce ruhludur. O kadar temiz ve şair yapılı ki onunla olan ilgilerim kısa ve geçici olmasına karşın şimdiye kadar çok acılar çekmiş olan zavallı yüreğimin en tatlı mutluluğu olmuşlardır. Birbirimizden nasıl ayrıldığımızı, ayrılırken neler konuştuksa hepsini bir gün size anlatacağım. Bütün bunlar henüz tazedir. Ah, aziz dostum, bu acı hazları, bu acıyı tatmadığınız için mutlusunuz. Mutlusunuz, çünkü sonuncular hep öncekilerden daha yaman oluyor. Kont Nikolay'ın benim için bir dosttan daha ileri bir şey olmayacak kadar genç olduğunu pek iyi biliyorum. Ama bu sıcak dostluk, bu çok şairce, çok temiz ilgiler gönlümün ihtiyacı olmuşlardı. Bu konuyu kapatalım. Günün, Moskova'yı uğraştıran başlıca konusu yaşlı Kont Bezuhof'un ölümü ve onun mirasıdır. Düşünün ki, üç prenses pek az bir şey aldı, Prens Vasili'ye hiçbir şey düşmedi, bütün miras Piyer'e kaldı, üstelik de meşru oğul olarak tanındı, dolayısıyla Kont Bezuhof, Rusya'nın en büyük servetinin sahibi oldu. Bütün bu işlerde Prens Vasili'nin çok çirkin bir rol oynadığını ve sonunda şaşkın, mahcup bir halde Petersburg'a döndüğünü söylüyorlar.

Bütün bu vasiyetname işlerinden pek az anladığımı söyleyeyim. Bildiğim bir şey varsa o da bugüne kadar Bay Piyer adıyla tanıdığımız bu delikanlının şimdi Kont Bezuhof ününü almış ve Rusya'nın en büyük servetlerinden birine konmuş olmasıdır. Kızlarına koca bulmak derdiyle yanan annelerin, dahası kızlarının ta kendisinin (parantez içinde söyleyeyim.) bende her zaman zavallı bir adam izlenimi bırakan bu kişiye karşı tavır ve tutumlarını nasıl değiştirdiklerini seyretmek benim için pek eğlenceli oluyor. İki yıldan beri bana çok kez tanımadığım birtakım adaylar yakıştırmak herkese bir eğlence konusu olduğuna göre Moskova'nın evlenme listesi beni bu kez Kontes Bezuhova yapıyor. Ama Kontes Bezuhova olmak düşüncesinin beni hiç ilgilendirmeyeceğini bilirsiniz. Evlenme konusu açılmışken söyleyeyim: herkesin halası Anna Mihaylovna geçenlerde bana, çok büyük bir sır olarak saklanmak üzere, sizinle ilgili bir evlenme tasarısı anlattı. Adı geçen kişi, Prens Vasili'nin zengin ve kibar bir kadınla evlendirilmek suretiyle kendisine yer sağlanmak istenen oğlu Anatol'den başkası değil. Ana, baba sizi seçmiş. Bunu nasıl karşılayacağınızı biliyorum, ama size haber vermeyi bir ödev saydım. Çok güzel ve çok çapkınmış diyorlar. Onun hakkında öğrendiklerim bunlardır.

Bu kadar gevezelik yeter. Kâğıdın ikincisi de doluyor. Öğle yemeğine Apraksinler'e gitmek için annem de beni arıyor. Size göndermekte olduğum ve burada büyük gürültüler uyandıran bu mistik kitabı okuyunuz. İçinde insanoğlunun yetersiz zekâsıyla kavranması güç şeyler varsa da okununca ruhu yücelten, yatıştıran olağanüstü bir kitaptır. Hoşça kal. Babanıza saygılarımı, Bayan Bourienne'e övgülerimi sunarım. Sizi bütün sevgimle kucaklarım.

Jüli.

Ek: Erkek kardeşiniz ve çok şirin eşi üzerine sizden haberler beklerim.

Prenses biraz düşündü. Dalgın dalgın gülümsedi (ışıklı gözlerinin aydınlattığı yüzü büsbütün değişmişti), birdenbire kalktı, ağır adımlarla yüksek masaya yaklaştı. Bir kâğıt aldı, eli hızla yürümeye başladı, şöyle bir yanıt yazdı:

Aziz ve eşsiz dostum,

13 Eylül tarihli mektubunuz bende büyük bir sevinç uyandırdı. Şair ruhlu Jüli'ciğim, demek beni hâlâ seviyorsunuz. Şu halde o kadar kötülediğiniz ayrılık sizin üzerinizde beklenen etkiyi göstermemiş. Ayrılıktan yakınıyorsunuz, ya ben yakınmayı göze alabilseydim ne demeliydim? Ben ki bütün sevdiklerimden yoksunum. Ah, kendimizi avutacak dinimiz de olmasaydı yaşam ne kadar hazin olacaktı. O delikanlıya ilginizden söz ederken niçin benim kaşlarımı çattığımı sanıyorsunuz? Bu hususta sen oluşum yalnız kendime karşıdır. Başkalarında bu duyguyu anlıyorum, onları özümde hiçbir zaman denemediğim için onaylamasam bile ayıplamıyorum da. Yalnız, bana öyle geliyor ki Hıristiyanlığın sevgisi, insanoğluna karşı sevgi, düşmana karşı sevgi, sizin gibi şair ruhlu, seven bir kıza sevdiğimin güzel gözleriyle esinlendirebileceği duygulardan çok daha değerli, daha tatlı ve daha güzel bir sevgidir.

Kont Bezuhof'un ölüm haberini mektubunuz gelmeden almıştık. Bu haber babamı çok üzdü. Kont Bezuhof'un, büyük yüzyılın temsilcileri içinde sondan ikinci olduğunu, şimdi de ölüm sırasının kendisine geldiğini, bununla birlikte bu sırayı olabildiğince geciktirmek için elinden gelen her şeyi yapacağını söylüyor. Tanrı bizi bu korkunç felaketten korusun. Daha çocukken tanıdığım Piyer üzerindeki düşüncenize katılmayacağım. O bana hep iyi yürekli bir insan olarak göründü ve bu benim insanlarda en çok değer verdiğim bir özelliktir. Aldığı mirasa ve Prens Vasili'nin bu işte oynadığı role gelince: Bu her ikisi için de hazindir. Ah, aziz dostum, bir

deve için iğne deliğinden geçmenin, bir zengin için cennete gitmekten çok daha kolay olduğu üzerine kutsal kurtarıcımız İsa'nın söylediği söz çok korkunç bir gerçektir. Prens Vasili'ye acır, Piyer içinse daha çok üzülürüm. Bu yaşta bu büyük servetin yükü altında olmak onu ne sapmalara sürükleyecektir. Dünyada en büyük isteğimin ne olduğu bana sorulsaydı, dilencilerin en yoksulundan daha yoksul olmayı istediğimi söylerdim. Orada o kadar gürültü yapmış olan gönderdiğiniz kitap için binlerce teşekkür. Bununla birlikte, içinde birçok güzel şeyler arasında insanoğlunun algısına sığmayacak başka şeyler de bulunduğunu söylediğinize göre, böyle anlaşılmaz bir kitapla ilgilenmenin boşuna olduğunu sanıyorum. Bundan hiçbir yarar elde edilemez. Kimi kişiliklerin, ruhlarında yalnız kuşku uyandıran, düşüncelerini kışkırtan ve onlara Hıristiyanlığın yalınlığına büsbütün aykırı bir abartmacılık karakteri veren mistik kitaplara bağlanarak kafalarını bulandırmak tutkusunu ben hiçbir zaman anlayamadım. Azizleri ve İncil'i okuyalım. Bunlardaki sözlere nüfuz etmeye çalışmayalım, zira biz zavallı günahkârlar, azapla aramıza nüfuz edilemez bir perde geren bu beden kalıbını taşıdıkça ilahi hikmetin yaman ve kutsal gizlerine akıl erdirmeyi nasıl isteyebiliriz? Bunun için, yeryüzünde nasıl davranacağımıza ilişkin kutsal kurtarıcımızın bıraktığı yüksek ilkeleri öğrenmekle yetinelim: onlara göre davranmaya, güçsüz zekâmızı ne kadar az işletebilirsek kendinden gelmeyen her bilimi yadsıyan Tanrı'nın bizden o kadar hoşlanacağına ve bizden saklı tutmayı istediği şeyleri ne kadar az derinleştirirsek kendi kutsal ruhuyla bize bunu o kadar çabuk bilinir kılacağına kendimizi inandırmaya çalışalım.

Babam beni bir isteyenin bulunduğundan söz etmedi. Yalnız bir mektup aldığını ve Prens Vasili'nin bir ziyaretini beklediğini söyledi. Benim evlenme tasarıma gelince, size şunu söyleyeyim ki, aziz ve eşsiz dostum, bana göre evlilik insanın uymak zorunda olduğu kutsal bir kurumdur. Eğer Tanrı bana evli bir kadın ve anne olma ödevini yüklerse, benim için ne kadar güç olursa olsun Tanrı'nın bana koca olarak verdiği kimseye karşı olan duygularıma bakmadan bu ödevleri elimden geldiği kadar bağlılıkla yerine getirmeye çalışacağım.

Erkek kardeşimden, karısıyla birlikte Lisi Gori'ye gelmek üzere olduğunu bildiren bir mektup aldım. Ama bu sevinç sürekli olmayacaktır, çünkü o, niçin ve nasıl girdiğimizi Tanrı'dan başka kimsenin bilmediği bu uğursuz savaşa katılmak üzere bizi bırakıp gidecek. Yalnız sizdeki iş ve toplantı merkezlerinde değil, kentlilerin genellikle köyde varlığını düşündükleri

buradaki sakin, doğa çevresinde, tarla işleri dünyasında da savaş söylentileri duyulmakta, ağırlığını duyumsattırmaktadır. Babamın, anlamadığım birtakım yürüyüşlerden ve karşı yürüyüşlerden başka bir şey anladığı yok, dün köy yolunda her zamanki gezintimdeyken yürekler acısı bir olaya tanık oldum... Bu bizim burada askere alınarak orduya sevk edilen kura erlerinden bir postaydı... Gidenlerin anneleri, karıları ve çocuklarının durumlarını görüp, nasıl ağlaştıklarını duymanı isterdim! Sanki insanlık, kötülüklerin bağışlanmasını ve sevgiyi telkin eden kutsal koruyucusunun yasalarını unutmuş, erdemlerini yalnızca birbirini öldürmek sanatına indirgemiştir.

Aziz ve eşsiz dostum, hoşça kal. Kutsal Kurtarıcımız ve onun Kutsal Anası sizi kutsal ve güçlü koruması altında tutsun.

Maria

“Ah, mektup mu yolluyorsunuz, prenses, ben benimkileri yolladım. Anneciğime yazdım,” diye gülümseyen Bayan Bourienne’leri Prenses Maria’nın düşünceli, hüzünlü, kasvetli havasına büsbütün başka bir hava, hoppa, neşeli, sevinçli bir hava katarak hoş ve taşkın bir sesle söze başladı.

“Prenses, size haber vermeliyim, prens, Mihail İvanof’la atıştı. Tersliği üzerinde, canı sıkkın. Haberiniz olsun...” son ‘r’yi özellikle boğarak ve kendini dinleyerek söylüyordu.

Prenses Marya:

“Ah, dostum! Babamın nasıl bir ruh hali içinde bulunduğunu bana hiçbir zaman bildirmemenizi rica etmiştim. Onu eleştirmeye hiçbir zaman dilim varmaz benim; başkalarının da eleştirmesini istemem,” diye yanıt verdi.

Prenses saate baktı. Klavsen çalmak için harcayacağı vakti beş dakika geçirdiğini görünce telaşla divan odasına gitti. Yürütülen günlük izlence gereğince prens saat on iki ile iki arasında dinlenir, prenses de klavsen çalardı.

XXII

Yaşlı uşak, prensin, geniş çalışma odasından gelen horlamasına kulak kabartıyor ve uyuklayarak oturuyordu. Evin ta öbür ucundan, kapalı kapılardan Dussek'in[11] yirmişer kez çalınan sonat parçaları duyuluyordu.

11 Johann Dussek, 1761-1812 yılları arasında yaşamış Çek besteci.

Bu sırada avluya bir faytonla bir briçka geldi, Prens Andrey briçkadan indi. Küçücük karısını indirerek öne geçirdi. Perukalı yaşlı uşak Tihon bekleme salonunun kapısından başını çıkardı, yavaş sesle, prensin dinlendiğini bildirdi ve hemen kapıyı kapadı.

Tihon, ne küçük prensin gelmesinin, ne de herhangi bir beklenmedik bir olayın, günlük yaşayış programını bozmaması gerektiğini biliyordu. Babasını görmeyeli beri alışkanlıklarının değişip değişmediğini yoklamak istiyormuş gibi saatine baktı, değişmediklerine kanı getirince karısına döndü:

"Yirmi dakika sonra kalkar, biz şimdi Prenses Maria'ya gidelim," dedi.

Küçük prenses görüşmeyeli şişmanlamıştı. Ama gözleri, üstü tüylerle hafifçe gölgeli ve gülümsemeli kısa dudağı konuştuğu zaman gene öyle neşeyle, sevimli sevimli kalkıyordu.

Küçük prenses dört yanına bakarak balo veren birisinin gönlünü alır gibi kocasına:

"Bu bir saray!.. Hadi, çabuk çabuk..." dedi, bir Tihon'a, bir kocasına ve onlara eşlik eden uşağa bakarak gülümsüyordu.

"Maria alıştırma yapıyor. Yavaş gidelim de ona baskın verelim."

Prens Andrey saygılı ve hüzünlü bir tavırla arkasından gidiyordu.

"Yaşlanmışsın sen Tihon," diyerek elini öpen yaşlı uşağı geçti.

Klavsen seslerinin duyulduğu odanın karşısına geldikleri sırada yan kapıdan güzel, sarışın bir Fransız kızı fırladı. Bayan Bourienne sevincinden çıldırmış gibiydi.

"Ah, prenses ne kadar sevinecek. Sonunda!.. Ona haber vermeliyim," dedi.

"Sakın, Tanrı aşkına... Siz Bayan Bourienne'siniz, görümcemin size karşı beslediği sevgiden tanıyorum sizi. O bizi beklemiyor," diyerek onunla öpüştü.

Tekdüze biçimde yinelenen parçanın çalındığı odaya yaklaştılar. Prens Andrey durdu, istenmeyen bir şeyle karşılaşacakmış gibi alnını buruşturdu.

Küçük prenses içeri girdi. Müzik yarıda kesildi, bir bağırtı, Prenses Maria'nın ağır adımları ve öpüşme sesleri duyuldu. Prens Andrey içeri

girdiği zaman, ancak bir kez düğününde kısa bir an görüşmüş olan gelin görümce sarmaş dolaş olmuşlar, birbirlerini rastgele şapur şupur öpüyorlardı.

Bayan Bourienne elini yüreğinin üstüne koymuş, belli ki gülmeye olduğu kadar ağlamaya da hazır bir halde hayran hayran gülümseyerek yanlarında duruyordu. Prens Andrey omuzlarını silkiyor, kulağına falsolu ses gelmiş bir müzik meraklısı gibi alnını buruşturuyordu. İki genç kadın ayrıldılar, vakit yitirmekten korkar gibi sonra gene birbirinin kolları arasına atıldılar. Öpüştüler, birbirlerinin kollarından sıyrıldılar, gene birbirinin yüzünü öpmeye ve Prens Andrey için büsbütün beklenmedik bir devinimle her ikisi de ağlamaya ve gene öpüşmeye başladılar. Bayan Bourienne de ağlıyordu. Prens Andrey sıkılmış gibiydi; ama her iki kadına da ağlamaları doğal geliyordu, öyle görünüyordu ki bu karşılaşmanın başka türlü olabileceğini sanmıyorlardı.

“Ah, dostum!.. Ah, dostum!..” diye birdenbire ikisi de gülmeye başladı. “Ah, canım!.. Ah, Mari!.. Bu gece düş gördüm. Bizi beklemiyordunuz demek?.. Ah, Mari, zayıflamışsınız... Siz de kilo almışsınız...”

Bayan Bourienne:

“Prensesi hemen tanıdım,” diye söze karıştı.

Prenses Maria:

“Hiç de aklımdan geçmedi!.. Ah, Andrey, sizi görmemiştim.”

Prens Andrey, kız kardeşiyle kucaklaşıp öpüştü ve ona gene her zamanki gibi sulugözlü olduğunu söyledi. Prenses Maria, kardeşine döndü, o anda güzel olan büyük, ışıklı gözlerinin sevgi dolu, sıcak ve tatlı bakışı gözyaşları arasından süzülüp Prens Andrey’in yüzünde durdu.

Küçük prenses durmadan konuşuyordu. Üstü tüyle hafifçe gölgeli kısa üst dudağı bir anda aşağı iniyor, kırmızı alt dudağın gereken yerine değiyor, dişleri ve gözleriyle parlayan gülümsemesi yeniden açılıyordu. Prenses Spass Dağları’nda başından geçen tehlikeli bir olayı anlatıyordu, bunun arkasından da hemen bütün giysilerini Petersburg’da bıraktığını, burada ne giyeceğini bilmediğini, Andrey’in büsbütün değiştiğini, Kitti Odintsova’nın yaşlı birine vardığını, Prenses Maria için gerçek bir kısmet çıktığını, ama bunu sonra anlatacağını söyledi. Prenses Maria hâlâ sessizce kardeşine bakıyordu, güzel gözlerinde sevgi ve hüzün vardı. Belli ki, o şimdi gelininin sözleriyle ilgili olmayan başka şeyler düşünüyordu. Küçük prenses Petersburg’daki son şenliği anlatırken kardeşine döndü:

“Kesinlikle savaşa gidiyor musun, Andrey?” diyerek içini çekti.

Liza'da içini çekti.
"Dahası yarın," diye Prens Andrey yanıt verdi.
"Terfi edeceği bir zamanda, Tanrı bilir beni ne diye burada bırakıp gidiyor..."
Prenses Maria sonuna kadar dinlemedi, düşüncelerinin akışını izleyerek geline döndü, sevgi dolu bakışlarla karnını işaret ederek:
"Gerçek mi?" dedi.
Küçük prensesin yüzü değişti, göğüs geçirdi.
"Evet, gerçek," dedi. "Ah! Çok korkunç şey bu..."
Liza'nın dudağı sarktı. Yüzünü görümcesinin yüzüne yaklaştırdı, gene birdenbire ağlamaya başladı.
Andrey alnını buruşturarak:
"Dinlenmesi gerek," dedi. "Değil mi, Liza? Götür odana onu, ben babama gideyim. Nasıl o, hep aynı mı?"
Prenses:
"Hep öyle, hep aynı. Bilmem sen nasıl bulacaksın!" diye sevinçle yanıt verdi.
"Gene hep aynı saatler mi? Ağaçlı yollarda gezintiler mi? Tezgâh mı?" diye Prens Andrey babasına karşı olan bütün sevgi ve saygısına karşın onun zayıf yanlarını bildiğini gösteren güç ayırt edilir bir gülümsemeyle sordu.
Prenses Maria:
"Hep aynı saatler ve tezgâh, üstelik de matematik ve benim geometri dersleri," diyerek geometri dersleri yaşamının en tatlı izlenimlerinden biriymiş gibi sevinçle yanıt verdi.
Yaşlı prensin kalkması için beklenen yirmi dakika dolunca Tihon, genç prensi, babasının yanına çağırmaya geldi. Yaşlı prens, oğlunun gelişi onuruna yaşam biçiminde değişiklik yapmıştı, öğle yemeğine çıkmadan önce giyinirken genç prensin dairesine çıkmasını buyurmuştu. Yaşlı adam, eski moda kılığıyla kaftanlı ve pudralı gezerdi. Prens Andrey (Salonlarda takındığı asık yüzle, sert tavırlarla değil, Piyer'le konuştuğu zamanki canlı yüzüyle) babasının yanına girdi, yaşlı prens, tuvalet odasında, geniş moroken kaplı bir koltukta, omuzlarında pudra havlusu, başını Tihon'un ellerine uzatmış oturuyordu.
"Oo, asker! Bonapart'ı yenmek istiyorsun ha?" diyerek yaşlı prens, pudralı başını Tihon'un ellerindeki saç örgüsünün elverdiği oranda silkti. "Hiç olmazsa adamakallı giriş ona, yoksa bu gidişle çok geçmez bizi de uyruğuna geçirecek, iyisin!" Yanağını uzattı.

Öğle yemeğinden önceki uykudan sonra yaşlı adamın neşesi yerindeydi. (Öğle yemeğinden sonraki uyku, gümüş uyku; öğle yemeğinden önceki uykuysa altın uykudur, derdi.) Sık ve sarkık kaşlarının altından göz ucuyla memnun memnun oğluna baktı. Prens Andrey yaklaştı, babasını, gösterdiği yerden öptü. Babasının şimdiki askeri otoritelerle, özellikle Bonapart'la alay etmek olan sevgili konuşma konusunu benimsemedi.

Prens Andrey, canlı ve saygılı bakışlarla babasının yüzündeki her çizginin devinimini izleyerek:

"Evet, sizi görmeye geldim, babacığım," dedi. "Sağlığınız nasıl?"

"Ancak aptalların, düşkün olanların sağlığı bozuk olur dostum, ama beni bilirsin; sabahtan akşama kadar uğraşırım, perhiz yaparım, işte sağlığım da yerinde."

Oğlu gülümseyerek:

"Tanrı'ya şükür!" dedi.

"Tanrı'nın karışacağı iş değil bu. Ee, anlat bakalım?" diye sevdiği konuya dönerek sürdürdü. "Almanlar, strateji denen yeni biliminize göre Bonapart'la savaşmayı nasıl öğrettiler size, anlat bakalım."

Prens Andrey gülümsedi.

Babasının zayıf yanının ona saygı duymasına, onu sevmesine engel olmadığını gösteren bir gülümsemeyle:

"İzin veriniz de bir kendime geleyim, babacığım," dedi. "Daha henüz yerleşmedim de."

"Atıyorsun, atıyorsun," diyerek yaşlı prens, sağlam örülüp örülmediğini denemek için saç örgüsünü silkti ve oğlunun kolunu tuttu. "Karın için daire hazır. Prenses Maria götürür ona gösterir ve gevezeliğe dalarlar. Bu onların işi. Onun geldiğine bayağı sevindim. Otur, anlat bakalım. Bak, Mihelson'un ordusunu anlarım, Tolstoy'unkini de... birden çıkarma yapmak... güney ordusu ne yapacak? Prusya, yansızlık. Evet, biliyorum. Ya Avusturya?" Koltuktan kalktı, arkasından koşarak giysilerini veren Tihon'la odada dolaşmaya başladı. "Ya İsveç? Pomeranya'yı nasıl geçecekler?"

Prens Andrey, babasının üstelemesi karşısında önce istemeye istemeye ama sonra kendini kaptırarak ve konuşurken alışkanlığın etkisiyle Rusça'dan Fransızca'ya geçerek tasarlanan seferin harekât planını açıklamaya koyuldu. Doksan bin kişilik bir ordunun, yansızlıktan ayırmak ve savaşa sokmak için Prusya'yı nasıl tehdit edeceğini, bu ordudan bir kısım güçlerin Stralsund'da İsveç ordularıyla nasıl birleşeceğini, iki yüz yirmi bin Avusturyalının yüz bin Rus'la birleşerek İtalya'da ve Rhin'de

nasıl harekâtta bulunacağını, elli bin Rus'la elli bin İngiliz'in nasıl Napoli'ye çıkarılacağını ve toptan beş yüz bin kişilik bir ordunun ayrı ayrı yönlerden nasıl Fransızlara saldıracağını anlattı. O anlatırken yaşlı prens dinlemiyormuş gibi en küçük bir ilgi göstermemiş, giyinmesine devam etmiş ve sözünü üç kez birdenbire kesmişti.

Bir defasında onu durdurarak bağırdı:

"Beyaz! Beyaz!"

Bu, şu demekti: Tihon ona giymek istediği yeleği vermemişti. İkinci defa durarak sordu:

"Doğurması yakın mı?" Azarlar gibi bir tavırla başını sallayarak ekledi: "Bu kötü! Devam et, devam et!"

Üçüncüsünde Prens Andrey sözünü bitirince falsolu ve yaşlılara özgü bir sesle: 'Malborough savaşa gidiyor, ne zaman döneceğini Tanrı bilir', şarkısını tutturdu.

Prens Andrey gülümsemekle yetindi.

"Bu benim kabul ettiğim bir plandır demiyorum. Ben size olanı söylüyorum. Napolyon da kendine bundan aşağı olmayan bir planla hazırlanmıştır."

"Neyse, yeni bir şey söylemedim." Yaşlı prens dalgın dalgın, kendi kendine hızla yineledi. 'Ne zaman döneceğini Tanrı bilir.' "Hadi sen yemek salonuna git."

XXIII

Belirli saatte prens, pudralanmış, tıraş olmuş, gelini, Prenses Maria ve Bayan Bourienne'le, önemsiz bir adam olduğu için böyle bir onura kavuşacağını aklından geçiremezken, yaşlı prensin tuhaf bir isteği üzerine sofraya alınan mimarın bekledikleri yemek salonuna girmişti. Yaşamında mevki ayrımına sıkıca uyan, vilayetin ileri gelen memurlarını bile sofrasına seyrek kabul eden prens, köşeye dönüp damalı mendiline sümküren mimar Mihail İvanoviç'e kanıtlıyordu ki bütün insanlar eşittirler ve çok kez kızına,

onun kendilerinden aşağı olmadığını telkin etmiştir. Prens sofrada en sessiz duran Mihail İvanoviç'le konuşmuştu.

Evin bütün odaları gibi kocaman ve yüksek tavanlı olan yemek salonunda her sandalyenin arkasında bir hizmetçi, bir garson duruyordu. Prensin gelmesini bekliyorlardı. Sofracıbaşı kolunda peçete, uşaklara göz ucuyla işaret ediyor, duvar saatiyle prensin geleceği kapı arasında telaşlı bakışlarıyla durmadan mekik dokuyarak sofra takımlarının yerleştirilmesini gözetiyordu. Prens Andrey, Bolkonski prenslerinin soy kütüğünü kuşatan ve aynı büyüklükte olup olası ki Rurik soyundan gelerek Bolkonski kabilesine baş olmuş taçlı bir prensi gösteren kötü yapılmış (herhalde ev ressamının işiydi.) bir levhanın karşısında asılı, kocaman ve kendisi için yeni, yaldızlı bir çerçeveye bakıyordu. Prens Andrey başını sallayarak bu soy kütüğünü inceliyor, bir karikatüre bakar gibi gülüyordu.

Yanına sokulan Prenses Maria'ya:

"Bunların arasında onu nasıl tanıyabilirim?" dedi.

Prenses Maria, şaşkınlıkla kardeşine baktı. Neye gülümsediğini anlamıyordu. Babasının yaptığı her şey onda su götürmez bir saygı uyandırıyordu.

Prens Andrey devamla:

"Herkesin bir zayıf yanı var," dedi. "O büyük aklıyla bu gülünç hale düşmek!"

Prenses Maria, kardeşinin yargılarındaki cürete akıl erdiremiyor, ona karşı çıkmaya hazırlanıyordu ki çalışma odasından beklenen ayak sesleri duyuldu; prens her zamanki gibi aceleci tavırlarıyla, evin sıkı düzenine bile bile karşı koyarak hızla ve neşeyle yürüyordu. Tam o anda büyük saat ikiyi çaldı, konuk salonunda başka bir saat ince sesiyle ona yanıt verdi. Prens durdu; canlı, parlak, keskin gözleri, sarkık ve sık kaşlarının altından herkesi dolaştı, küçük prenseste durdu. Prenses o anda, saray halkının çar göründüğü zaman hissettiği duyguyu, bu yaşlı prensin bütün yakınlarında uyandırdığı korku ve saygıyı hissetmişti. Yaşlı prens, prensesin başını okşadı, sonra usulca ve acemice ensesine vurdu.

"Memnun oldum, memnun oldum," diyerek gene dikkatle gözlerinin içine baktı, hızla dönüp yerine oturdu.

Gelinine yanında yer gösterdi. Hizmetçi, prensese bir sandalye sürdü.

Yaşlı prens, onun yuvarlak beline bakarak:

"Oo, oo!.. Acele etmişsin. Bu kötü!" dedi.

Her zaman güldüğü gibi kuru, soğuk, sevimsiz bir tavırla, gözleriyle değil de yalnızca ağzıyla güldü.

“Gezmek gerek, gezmek, olabildiği kadar çok, olabildiği kadar çok,” dedi.

Küçük prenses duymamış, ya da duymak istememişti. Sesini çıkarmıyor, sıkılmış görünüyordu.

Prens ona babasını sordu. Prenses yanıt verdi, gülümsedi. Prens ortak tanıdıklarına dair sorular sordu. Prenses daha çok açıldı, selamları bildirdi, kent dedikodularını anlatmaya başladı.

“Zavallı Kontes Apraksin kocasını yitirdi, iki gözü iki çeşme,” diye gittikçe açıldı.

O açıldıkça prens ona daha sert bakıyordu. Onu yeter derecede tanımış, üzerine açık bir düşünce edinmiş gibi birdenbire yüzünü ondan çevirdi, Mihail İvanoviç’e döndü.

“Ee, Mihail İvanoviç,” dedi, “bizim Bonapart’ın hali haraptır. Prens Andrey’in (oğlunu hep arkasından anardı.) bana anlattığına göre ona karşı müthiş güç yığıyorlarmış! Oysa biz seninle onu boş bir adam sayardık.”

Bonapart üzerine onunla bu biçimde ne zaman konuştuğunu anımsamayan ama sevdiği konudan söz açmak için bunun gerekli olduğunu anlayan Mihail İvanoviç bundan ne çıkacağını kendisi de kestiremeyerek şaşkınlıkla genç prense baktı.

Yaşlı prens, mimarı işaret ederek, oğluna:

“Büyük strateji uzmanıdır ha!..” dedi.

Söz gene savaşa, Bonapart’a, zamanın generallerine, devlet adamlarına geldi. Anlaşılıyordu ki, prens yalnız zamanın bütün büyüklerinin savaş ve devlet işlerinin abecesini bilmeyen birer çocuk olduklarına, Bonapart’ın salt karşısına konacak Potemkinler, Suvaroflar olmadığı için başarı elde eden önemsiz bir Fransız olduğuna inanmakla kalmıyordu; şu kanıdaydı ki, Avrupa’da hiçbir siyasal sıkıntı yoktu. Savaş da yoktu, yalnız zamanın büyüklerinin, kendilerine iş görüyormuş süsü vererek oynadıkları bir kukla komedisi vardı. Prens Andrey, babasının yenilerle alay edişini gülerek karşılıyor, görünür bir hoşnutlukla onu konuşturuyor, dinliyordu.

“Eskiden olan her şey iyi geliyor size,” dedi, “ama aynı Suvarof, Moro’nun kendisine kurduğu tuzağa düşmemiş midir ve oradan çıkmayı başaramamış mıdır?”

Prens:

“Bunu sana kim söyledi? Kim söyledi?” diye bağırdı. “Suvarof...” Tabağını itti, Tihon çevik bir hareketle onu tuttu. “Suvarof ha! Bir düşün,

Prens Andrey. Onlar ikiydi: Frederik ve Suvarof... Moro! Eğer Suvarof'un eli özgür olsaydı Moro tutsaktı, ama ellerini hofs-krigs vurst şpans-rat'larla[12] bağlamışlardı. Onu şeytan kurtaramazdı. İşte, gidersiniz de bu Hofkriegswurstschapsrat'ları görürsünüz. Suvarof onlarla başa çıkamadı da Mihail Kutuzof mu çıkacak? Hayır, dostum..." Yaşlı prens devam ediyordu. "Bu generallerinizle Napolyon'a bir şey yapamazsınız; kendi kendilerini tanımayacak, kendi kendilerini vuracak Fransızlar gerek size. Alman Palen, New York'a, Amerika'ya, Fransız Moro'nun peşine gönderildi." Rus ordusuna girmesi için o yıl Moro'ya yapılan öneriyi hatırlatıyordu. "İnanılır şey değil!.. Peki, Potemkinler, Suvaroflar, Orloflar Alman mıydılar? Yok, dostum, ya siz orada hepiniz aklınızı yitirdiniz ya da ben bunadım. Tanrı versin, göreceğiz. Bonapart büyük bir komutanmış! Hımm!"

12 Avusturya İmparatorluğu'ndaki Saray Askeri Şûrası'na Hofskrigsrat denirdi. Suvarof, Avusturyalılarla aynı safta çarpıştığı için onların kurallarına uygun biçimde hareket ediyordu. Burada, yenilgiyi bu duruma bağlayan Prens Bolkanski, sözcüğü 'Saray Askeri Selam Şûrası' anlamına gelen hofs-krigs vurst şpans-rat şekline dönüştürüp, Avusturyalılarla alay ediyor (ç.n.).

Prens Andrey:

"Alınan bütün kararların doğru olduğunu söylemiyorum," dedi. "Yalnız anlayamıyorum, Bonapart üzerine böyle nasıl düşünebilirsiniz? İstediğiniz gibi alay ediniz, ama Bonapart ne de olsa büyük bir komutan!"

"Mihail İvanoviç!" diye yaşlı prens, kendini et kızartmasına vermiş, unutulduğunu sanan mimara bağırdı. "Bonapart büyük bir tabyacıdır demedim mi size? İşte o da söylüyor bunu."

"A, elbette Ekselans..." diye mimar yanıt verdi.

Prens gene soğuk soğuk güldü.

"Bonapart şanslı adamdır. Askerleri iyidir. Sonra da ilk kez Almanlar'a saldırmıştır. Almanlar'a ise yalnız miskinler dayak atmış değil. Dünya kuruldu kurulalı herkes Almanlar'ı dövüyor. Onlar hiç kimseyi. Yalnızca birbirlerini, Bonapart, kendine onlar üzerinden ün ve onur kazandı."

Prensin düşüncesiyle Napolyon'un bütün savaşlarında, dahası devlet işlerinde işlediği hataları açıklamaya koyuldu. Oğlu karşı çıkmıyordu, ama belli ki, ne çeşit tanıtlar gösterilirse gösterilsin yaşlı prens gibi o da düşüncesini değiştirmekte o kadar ilkesiz değildi. Karşı çıkmaktan çekinerek ve bu kadar yıldır hiç çıkmadan köyde yapayalnız yaşadığı halde

bu yaşlının Avrupa'daki son askeri ve siyasal durumu bu kadar ayrıntı ve incelikleriyle nasıl bildiğini, incelediğini elinde olmaksızın şaşarak dinliyordu.

"Ben yaşlıysam bugünkü durumu bilmiyor muyum sanıyorsun? Avcumun içi gibi biliyorum. Gece uyumuyorum. Hani senin şu büyük komutanın nerde kendini göstermiştir?"

Oğlu, "Bunu anlatmak uzun sürer," diye yanıt verdi.

"Hadi öyleyse Bonapart'ına... Bayan Bourienne, işte sizin kaba Çar'ınızın hayranlarından biri daha!" diye yaşlı prens çok temiz bir Fransızcayla bağırdı.

"Bilirsiniz ki ben Bonapartçı değilim, prensim."

"Ne zaman döneceğini Tanrı bilir..." diye prens falsolu bir sesle şarkısını mırıldandı ve daha falsolu bir sesle güldü, sofradan kalktı.

Küçük prenses tartışma sırasında ve yemeğin sonuna kadar sesini çıkarmamış, ürkek ürkek bir Prenses Maria'ya, bir kaynatasına bakmıştı. Yaşlı prens sofradan kalkınca görümcesini elinden tutup yandaki odaya götürdü.

"Babanız ne akıllı adam, belki bunun için beni korkutuyor."

Prenses Maria:

"Ah, o kadar iyi yüreklidir ki..." dedi.

XXV

Prens Andrey ertesi gün akşam yola çıkacaktı. Yaşlı prens, alışkanlığını bozmayarak öğle yemeğinden sonra odasına çekildi. Küçük prenses görümcesinin yanındaydı. Prens Andrey, apoletsiz yol ceketini giymiş, kendisine ayrılan dairede uşağıyla eşyalarını yerleştiriyordu. Kaleska'ya, bavulların nasıl yerleştirildiğini gözleriyle denetleyerek hayvanların koşulmasını buyurdu. Odada, yalnız Prens Andrey'in her zaman yanında taşıdığı şeyler kalmıştı. Bir küçük sandık, büyük bir gümüş çekmece, iki Türk tabancası, ve babasının armağanı olan Oçakof'tan getirilmiş bir kılıç.

Bütün bu değerli eşyayı Prens Andrey çok iyi saklıyordu. Hepsi yepyeni, tertemizdi, hepsi çuha kılıflara konmuş, şeritlerle iyice bağlanmıştı.

Yola çıkma ve yaşantı değiştirme anlarında yaptıkları işi düşünmeye yetenekli insanlarda hep ciddi bir ruh hali oluşur. Bu anlarda, geçmiş gözden geçirilir, geleceğin tasarımı yapılır. Prens Andrey'in yüzü çok düşünceli ve duyarlıydı. Ellerini arkasına koymuş, önüne bakarak ve dalgın dalgın başını sallayarak odada hızla bir köşeden bir köşeye gidip geliyordu. Savaşa gitmekten mi korkuyordu, karısını yalnız bırakacak diye mi üzgündü? Belki her ikisi de vardı, ancak bu konumda görülmek istemediği için olacak, sofada ayak sesleri duyunca hemen ellerini bıraktı, küçük sandığın kılıfını bağlıyormuş gibi masanın önünde durdu, her zamanki durgun ve duygularını ele vermez yüzünü takındı. Duyduğu ayak sesleri Prenses Maria'nın tok adımlarının sesiydi.

"Hayvanların koşulmasını buyurmuşsunuz..." diye prenses soluyarak içeri girdi (belli ki koşmuştu), oysa seninle yalnız olarak da konuşmayı ne kadar istiyordum. Tanrı bilir, gene ne kadar zaman için ayrılacağız. Geldim diye kızmadın ya? Sen çok değişmişsin, Andrey'ciğim," diye sorusunu açıklama yollu ekledi.

'Andrey'ciğim' derken gülümsemişti. Belliydi ki, bu sert tavırlı güzel erkeğin, onun çocukluk arkadaşı o sıska, haylaz Andrey'cik olduğunu düşünmek tuhafına gidiyordu.

"Liza nerde?" diye prens onun sorusuna yalnızca bir gülümsemeyle yanıt vererek sordu.

"Öyle yorulmuş ki, benim odada kanepede uyuyakaldı. Ah, Andrey! Ne değerli karınız var," diye kardeşinin karşısında kanepeye oturdu. "Basbayağı çocuk o, çok sevimli, neşeli bir çocuk. Onu öyle sevdim ki."

Prens Andrey bir şey söylemiyordu, ama prenses, onun yüzünde beliren alaycı havayı sezmişti.

"Küçük zayıflıkları da hoş görmek gerek; onlar kimde yok ki Andrey! Unutma ki o kibarlar dünyasında büyüdü, terbiye gördü. Sonra onun durumu da şimdi hoş değil, herkesin durumundan anlamak gerek. Her şeyi anlamak, her şeyi bağışlamaktır. Düşün bir kez, alışmış olduğu o yaşamdan sonra kocasından ayrılmak ve tek başına, hem de o durumuyla köyde kalmak zavallıyı nasıl etkiler? Çok acıklı."

Prens Andrey, kız kardeşine bakarak gülümsedi, tıpkı içlerini okuduğumuz kimseleri dinlerken gülümsediğimiz gibi.

"Sen de köyde yaşıyorsun, ama bu yaşamı yabanıl bulmuyorsun," dedi.

“Ben başkayım, beni karıştırma! Ben başka bir yaşantı istemiyorum. İsteyemem de. Çünkü ben başka bir yaşantı bilmiyorum. Kibarlar dünyasına bağlı genç bir kadın için yaşamın en iyi çağlarında yapayalnız köye kapanmayı bir düşün, Andrey! Evet, yapayalnız; çünkü babamız her zaman bir işle uğraşır, bense... Beni bilirsin... Kibarlar dünyasına alışık bir kadın için eğlence, konuşma bakımından ne kadar yoksulum. Bir tek Bayan Bourienne...”

“Sizin bu Bourienne’niz benim hiç hoşuma gitmiyor,” dedi Prens Andrey.

“A, hayır! O çok sevimli, çok iyi yüreklidir, sonra zavallı bir kızdır. Hiç, hiç kimsesi yok. Doğrusunu isterseniz benim ona ihtiyacım olmadığı gibi beni sıkıyor da. Bilirsin ki ben her zaman yabanıldım. Şimdilerde daha fazla öyleyim, yalnız olmayı severim... Babam... Onu çok sever. Mihail İvanoviç’le ikisine hep sevecen ve iyi davranır. Çünkü her ikisi de ondan iyilik görmüştür. Sterne’in dediği gibi ‘insanları, bizim onlara yaptığımız iyilikten ötürü ne kadar seversek bize onların yaptığı iyilikten ötürü o kadar sevmeyiz.’ Babam onu sokakta öksüzken aldı, o çok iyi yüreklidir. Babam onun okuyuş biçimini beğenir. Bayan Bourienne geceleri ona kitap okur, olağanüstü güzel okur.”

“Ee, doğru söyle Mari, öyle sanıyorum ki babamın huylarına kimi vakit üzülüyorsun, değil mi?” diye Andrey birdenbire sordu.

Bu soru Prenses Maria’yı önce şaşırtmış, sonra ürkütmüştü.

“Ben mi?.. Ben mi?.. Ben mi üzülüyorum!” dedi.

“O her zaman hırçındı; şimdi çekilmez oldu sanıyorum.”

Anlaşıldığına göre Prens Andrey bunları, babası üzerine böyle çekinmeden söyleyerek kız kardeşinin ağzından bilgi edinmek, onu tartmak için özellikle söylüyordu.

Prenses, konuşmanın gidişinden çok kendi düşüncelerinin gidişini izleyerek:

“Her bakımdan iyisin Andrey, ama sende bir düşünce gururu var, bu büyük bir günah,” dedi. “Bir babayı kınamak olur mu? Olsa bile; babam gibi bir adam saygıdan başka nasıl bir duygu uyandırabilir? Ben ondan o kadar memnunum, onunla o kadar mutluyum ki. Hepiniz benim gibi mutlu olsanız; tek isteğim budur.”

Kardeşi inanmadığını anlatır bir tavırla başını salladı.

“Bana acı gelen bir şey var: -Sana doğrusunu söyleyeceğim Andrey.- Babamın din konusundaki düşünceleri. Anlamıyorum, nasıl olur böyle büyük bir akılla bu adam böyle gün gibi apaçık olan bir şeyi göremez de

böyle sapıtır? İşte beni mutsuz eden şey bu. Ama bunda da son zamanlarda biraz düzelme duyumsuyorum. Son zamanlarda alayları öyle acı değil, hem, kabul ettiği ve uzun uzun görüştüğü bir de rahip var.”

Prens Andrey alaylı ama sevecen bir tavırla:

“Ama kardeşim, korkarım ki rahip ve sen barutunuzu boşuna harcıyorsunuz,” dedi.

“Ah, dostum! Ben yalnız Tanrı’ya dua ediyorum. Ve umarım ki sesimi duyacak.” Bir an sustuktan sonra ürkekçe: “Andrey!” dedi. “Senden büyük bir dileğim var.”

“Nedir canım?”

“Hayır, geri çevirmeyeceğine söz ver, bu sana hiçbir külfet yüklemeyecek, onurundan bir şey eksiltecek değil. Yalnız beni avutmuş olacaksın... Söz ver Andrey’ciğim.”

Elini çantasına sokmuş, içinde bir şey tutuyor. Ama, tuttuğu şey dileğinin konusunu oluşturuyormuş da söz almadan çantasından çıkaramıyormuş gibi onu henüz göstermiyordu.

Kardeşine ürkek, yalvaran gözlerle bakıyordu.

“Bana büyük ve zorlu bir iş yüklese bile...” diye Prens Andrey işi sezmiş gibi yanıt verdi.

“Ne istersen düşün! Biliyorum, babam, neyse sen de osun. Ne istersen düşün, ama benim için bunu kabul etmeni dilerim. Kabul et. Onu, babamın babası, dedemiz de bütün savaşlarda taşımıştı...” Elinde tuttuğu şeyi çantasından daha çıkarmamıştı. “Söz veriyorsun bana, değil mi?”

“Elbette, nedir?”

“Andrey seni kutsal bir tasvirle kutsuyorum. Onu hiçbir zaman boynundan çıkarmayacağına bana söz ver... Veriyor musun?” Prens Andrey:

“Eğer çok ağır değilse, boynumu kırmazsa. Seni memnun etmek için...” dedi ama bu şaka üzerine kız kardeşinin yüzünde beliren acıyı fark ederek hemen ağız değiştirdi. “Çok memnun olurum, gerçekten çok memnun olurum, canım,” diye ekledi.

Prenses, siyah yüzlü, gümüş çerçeveli, ince kordonlu, antika, beyzi bir İsa tasvirini iki eliyle kardeşinin önünde tutarak heyecandan titreyen bir sesle ve görkemli bir jestle:

“İstemesen de seni kurtarır o, bağışlar, kendine çevirir, çünkü gerçek ve teselli ondadır.”

Prenses haç çıkardı, kutsal tasviri öptü, Andrey’e verdi. “Lütfen, Andrey, benim için...”

İri gözlerinden temiz ve ürkek bir ışık süzülüyordu. Bu gözler hastalıklı ve zayıf yüzü aydınlatıyor, güzelleştiriyordu. Kardeşi tasviri almak istedi. Ama onu durdurdu. Andrey işi anlamıştı, haç çıkardı, tasviri öptü. Yüzü hem yumuşak (duygulanmıştı), hem alaycıydı.

“Teşekkür ederim, dostum.”

Prenses kardeşini alnından öptü, gene kanepeye oturdu. Sustular.

“Evet, sana söyledim, Andrey, her zamanki gibi iyi ve yüce ruhlu ol. Liza üzerine yargılarında insafsız olma,” diye prenses söze başladı. “O öyle sevimli, öyle iyi yüreklidir ki! Durumu da şimdi çok kötü.”

“Sanırım, size karımın herhangi bir durumundan yakınmadım, ya da ondan memnun olmadığım yollu bir şey söylemedim, Maşa. Niçin bana hep bunları söylüyorsun?”

Prenses Maria pençe pençe kızardı, kendisini suçlu duyumsamış gibi sesini çıkarmadı.

“Sana ben bir şey söylemedim, ama başkaları söylemiş. Bu çok acı benim için.”

Pençe pençe kızıllıklar Prenses Maria’nın alnına, boynuna, yanaklarına çoğalarak saldırdı. Bir şey söylemek istiyor ama ağzını açamıyordu. Kardeşi ne söylemek istediğini anlamıştı: Küçük prenses yemekten sonra, doğurmasının felaketli olacağını duyumsadığını, korktuğunu söylemiş, talihinden, kaynatasından, kocasından dert yanmıştı. Ağladıktan sonra da uyuyakalmıştı. Prens Andrey, kardeşine acıdı.

“Yalnız şunu bil ki, Maşa, karımı ben hiçbir şey için kınayamam, kınamadım, hiç de kınamayacağım. Kendimi de ona karşı hiçbir şeyle ayıplayamam. Hangi koşullar içinde bulunursam bulunayım bu her zaman böyle olacaktır. Ama eğer sen gerçeği öğrenmek istersen... Benim mutlu olup olmadığımı öğrenmek ister misin? Hayır. O mutlu mudur? Hayır. Niçin? Bilmiyorum...”

Bunu söyleyerek kalktı, kız kardeşine yaklaştı, eğilip alnından öptü. Güzel gözleri zeki, temiz ve onda hiç görülmemiş bir ışıkla ışıldadı. Ama o, kız kardeşine değil, onun başının üzerinden açık kapının loşluğuna bakıyordu.

“Haydi ona gidelim. Vedalaşmak gerek. Ya da sen yalnız git, onu uyandır, ben de şimdi geliyorum,” dedi ve “Petruşa!” diyerek oda hizmetçisine seslendi. “Buraya gel. Al götür, bunu oturulacak yere, bunu sağ yana koyarsın.”

Prenses Maria kalktı, kapıya doğruldu, durdu.

“Eğer inancınız olsaydı, Andrey, yüreğinizde olmayan sevgiyi size vermesi için Tanrı’ya dua ederdiniz ve duanız kabul olurdu.”

“Bu kolay canım!” dedi Prens Andrey. “Git Maria, şimdi geliyorum.”

Prens Andrey kız kardeşinin odasına giderken iki daireyi birleştiren sofada zarifçe gülümseyen ve bugün üçüncü kez heyecanlı ve sade bir gülümsemeyle tenha geçitlerde önüne çıkan Bayan Bourienne’e rastladı.

“Ah, sizi odanızda sanmıştım” diyerek Bayan Bourienne, nedense kızararak gözlerini yere indirdi.

Prens Andrey ona sert sert baktı. Yüzünde birdenbire bir öfke belirdi. Ona bir şey söylemedi. Ama gözlerine bakmadan alnını ve saçlarını öyle bir alaycılıkla süzdü ki Fransız kızı kızardı, bir şey söylemeksizin yürüdü gitti. Kız kardeşinin odasına yaklaştığı zaman küçük prenses uyanmıştı, sözcükleri birbiri ardınca kovalayan şen sesi açık kapıdan duyuluyordu. Uzun süre kendini tuttuktan sonra yitirdiği zamanların acısını çıkarmak istiyormuş gibi konuşuyordu.

“Hayır. Düşününüz ki, yaşlı Kontes Zubova takma saçlar ve takma dişlerle sanki yıllara kafa tutacak... Ha ha ha, Maria!”

Prens Andrey, Prenses Zubova’ya ilişkin harfi harfine aynı tümceyi aynı kahkahayla yabancıların yanında karısından beşinci kezdir duyuyordu. Yavaşça odaya girdi. Dolgun gövdeli, pembe tenli küçük prenses elinde işiyle koltuğa oturmuş, Petersburg anıları, dahası dedikoduları anlatarak durmadan konuşuyordu. Prens Andrey ona yaklaştı, saçlarını okşadı, yol yorgunluğundan sonra dinlenip dinlenmediğini sordu. Prenses yanıt verdi, sözüne devam etti.

Avluda altı atlı bir kaleska duruyordu. Dışarda karanlık bir güz gecesi vardı. Arabacı, kaleskanın oklarını görmüyordu. Taşlıkta hizmetçiler ellerinde fenerlerle telaşlıca gidip geliyordu. Koca bina geniş pencerelerinden tutuşmuş ışıklar saçıyordu. Malikâne halkı genç prensle vedalaşmak için sofaya dolmuştu. Bütün ev halkı, Mihail İvanoviç, Bayan Bourienne, Prenses Maria ve küçük prenses büyük salonda ayakta duruyorlardı. Prens Andrey, kendisiyle yalnız olarak vedalaşmak isteyen babasının yanına, çalışma odasına çağrılmıştı. Herkes onun çıkmasını bekliyordu.

Genç prens çalışma odasına girdiği zaman babası, gözlerinde yaşlılara özgü gözlükler, oğlundan başka kimseyi kabul etmediği bir kılıkla, beyaz hırkasıyla masa başına oturmuş yazıyordu. Dönüp baktı.

“Gidiyor musun?”

Ve gene yazmaya başladı.

“Vedalaşmaya geldim.”

“Öp şuradan.” Yanağını gösterdi. “Teşekkür ederim, teşekkür ederim!”

“Niçin bana teşekkür ediyorsunuz?”

“Vaktini geçirmediğin için, kadın eteğine yapışmadığın için. Görev her şeyden öncedir. Teşekkür ederim, teşekkür ederim!” ve yazısına devam etti. Öyle ki, çıtırdayan kalemden zifoslar sıçrıyordu. “Bir şey söylemek istiyorsan söyle. Bu iki işi birlikte yapabilirim,” diye ekledi.

“Karım için... Onu sizin omuzlarınıza yük edip gideceğim için öyle utanıyorum ki...”

“Ne saçmalıyorsun? Ne söyleyeceksen onu söyle.”

“Karımın doğurma zamanı gelince Moskova’dan bir ebe doktor getirtiniz... Doğumda bulunsun.”

Yaşlı prens durdu, sert bakışlarını anlamamış gibi oğluna dikti.

Prens Andrey sıkılmış gibi:

“Biliyorum ki doğa yardım etmezse kimse edemez,” dedi. “Felaketin milyonda bir rastladığını kabul ediyorum, benim ve onun kuruntusu bu. Onu kuşkulandırdılar. Düş görmüş, korkuyor.”

“Hım... Hım...” diye yaşlı prens, yazısına devam ederek kendi kendine mırıldandı. “Peki, olur...”

İmzasını attı, birdenbire oğluna döndü, güldü.

“İş kötü, ha?..”

“Kötü olan ne, baba?”

Yaşlı prens kısaca ve anlamlı bir tavırla:

“Evet, yapacak bir şey yok, dostum. Onlar hep böyledirler, boşanmak olmaz. Korkma, kimseye söylemem; bilirsin ya sen.”

Kemikli, küçücük eliyle onun kolunu yakaladı, sarsarak, insana içini okuyormuş gibi gelen keskin gözlerini oğlunun yüzüne dikti, gene soğuk soğuk güldü.

Prens Andrey içini çekti. Bununla, babasının kendini anladığını kabul ediyordu. Yaşlı prens mektubu katlamaya ve mühürlemeye devam ederken mühür mumunu, mührü, kâğıdı kendine özgü çabuklukla alıp bırakmıştı. Mektubu mühürlerken kesik kesik tümcelerle:

“Ne yaparsın? Güzel o! Her şeyi yaparım. İçin rahat olsun,” dedi.

Andrey susuyordu. Babasının onu anlaması hem hoşuna gitmiş, hem gitmemişti. Yaşlı prens kalktı. Mektubu oğluna verdi.

“Dinle, karından yana gözün arkada olmasın,” dedi. “Ne yapmak gerekirse yapılacaktır. Şimdi dinle, mektubu Mihail İlariyonoviç’e ver. Seni iyi bir yerde görevlendirmesini, uzun süre yaver olarak tutmamasını yazdım. Kötü bir iş bu yaverlik! Onu hep anımsadığımı, sevdiğimi söyle. Sonra seni nasıl karşıladığını bana yaz. Nikolay Andreyiç Bolkonski’nin oğlu kimsenin yanında minnetle hizmet etmeyecektir. Eh, şimdi gel buraya.”

Öyle çabuk konuşuyordu ki, sözcükler yarım kalıyordu, ama oğlu onu anlamaya alışkındı. Yaşlı prens, oğlunu, bürosuna götürdü. Kapağı açtı, çekmeceyi çekti, büyük, uzun ve sık el yazısıyla yazılmış bir defter çıkardı.

“Ben herhalde senden önce öleceğim, burada anılarımın bulunduğunu bil, ben öldükten sonra onları Çar’a ileteceksin. Şimdi, şurada bir lombard biletiyle bir mektup var. Suvarof savaşlarını yazacak kimseye ödül. Akademiye gönderilecek. Burada notlarım. Benden sonra oku, yararını göreceksin.”

Andrey, babasına herhalde çok daha yaşayacağı yolunda bir şey söylemedi. Bunu söylemenin gereksiz olduğunu biliyordu.

“Hepsini yerine getiririm, baba,” dedi.

“Eh, artık güle güle...” Öpmesi için elini oğluna uzattı, onu kucakladı. “Şunu unutma, Prens Andrey, eğer vurulup ölürsen ben yaşlı için bu çok acı olacak...” Ansızın sustu, sonra birden gür ve sert bir sesle devam etti. “Ama eğer Nikolay Bolkonski’ye değer bir oğul gibi davranmadığını öğrenirsem... utanç duyarım!” diye bağırdı.

Prens Andrey gülümseyerek:

“Bunu bana söylemeyebilirdiniz, baba,” dedi.

Yaşlı prens susuyordu.

Prens Andrey devamla:

“Bir şey daha dilemek istiyorum,” dedi, “ölürsem ve bir oğlum olursa, dün söylediğim gibi, onu kendinizden ayırmayınız, yanınızda büyüsün... rica ederim.”

“Karına vermeyelim öyle mi?” diyerek yaşlı prens güldü.

Sessizce birbirinin karşısında duruyorlardı. Yaşlı prensin keskin bakışları oğlunun gözlerine dikilmişti. Alt çenesi titriyordu.

“Eh, vedalaştık... Hadi bakayım!” diye birdenbire çalışma odasının kapısını açarak öfkeli ve yüksek bir sesle bağırdı. “Hadi bakayım!”

“Ne var? Ne oldu?” diye küçük prenses ve Prenses Maria, Prens Andrey’i ve öfkeli bir sesle bağıran beyaz hırkalı, perukasız, gözlüklü yaşlı prensin

kapıdan bir an uzanan görüntüsüne bakarak sordular.
Prens Andrey derin bir soluk aldı, yanıt vermedi.
Karısına seslenerek:
“Eh!..” dedi ve bu ‘Eh’ deyişte, ‘şimdi siz yapmadıklarınızı yapınız’ der gibi soğuk bir tavır vardı.
“Andrey, hemen şimdi gidiyor musun?” diye küçük prenses sarardı, korkuyla kocasına baktı.
Prens, karısını kucakladı, küçük prenses bir çığlık atarak ölü gibi kocasının omzuna yığıldı.
Prens karısını önlemle, özenle omzundan ayırdı, yüzüne baktı, onu yavaşça koltuğa oturttu.
Kısık sesle kardeşine:
“Hoşçakal, Mari!..” dedi, birbirine sarılarak öpüştüler. Prens hızlı adımlarla odadan çıktı.
Küçük prenses koltukta yatıyor, Bayan Bourienne, onun şakaklarını ovuyordu. Prenses Maria, gelinini tutarak yaşlı, güzel gözleriyle hâlâ Prens Andrey’in çıktığı kapıya bakıyor, ona haç çıkarıyordu. Çalışma odasından yaşlı prensin sık sık yinelenen ve tabanca seslerini andıran sümkürüşleri duyuluyordu. Andrey gider gitmez çalışma odasının kapısı hızla açıldı. Beyaz hırkalı yaşlı prensin sert yüzü göründü.
“Gitti mi? Ha, iyi!..” diyerek kendinden geçmiş bir halde bulunan küçük prensese öfkeyle baktı, azarlayıcı bir tavırla başını salladı, kapıyı hızla kapadı.

İKİNCİ BÖLÜM-I

1805 yılı Kasım'ında Rus kıtaları Avusturya Arşidükalı'ğında köy ve kentleri işgal etmişler, Rusya'dan yeniden küçük alaylar gelmiş, konaklamak için halka yüklenerek Braunau Kalesi yakınlarına yerleşmişlerdi. Başkomutan Kutuzof'un genel karargâhı Braunau'da bulunuyordu.

1805 yılının 11 Kasım'ında Braunau'ya yeni gelmiş piyade alaylarından biri başkomutanın teftişini bekleyerek kentin yarım mil dışında duruyordu. Mevki ve arazinin Ruslara yabancı olmasına karşın (meyve bahçeleri, bahçe duvarları, kiremit damlar, uzaktan görünen dağlar, merakla askere bakan yabancı bir halk) alay tıpkı Orta Rusya'nın bir yerinde teftişe hazırlanmış herhangi bir Rus alayı görünümündeydi.

Akşamdan son konak yerinde, başkomutanın, alayı yürüyüşte teftiş edeceğine ilişkin günlük buyruk alınmıştı. Her ne kadar buyruktaki sözler alay komutanına anlaşılmaz gelmiş, buyruğun nasıl yorumlanacağı gibi bir sorun çıkmış, teftişin yürüyüşte donanımlı mı, donanımsız mı olacağı anlaşılmamışsa da tabur komutanları toplantısında askerler, otuz kilometrelik bir yürüyüşten sonra göz kırpmamışlar, bütün gece yırtık ve sökük dikmişler, temizlik yapmışlardı; emir subayları ile bölük komutanları, erleri saymışlar, ayırmışlardı; son yürüyüşten bir gün önce dağınık, düzensiz bir kalabalık olan alay sabaha karşı, her biri kendi erini, kendi işini bilen, her birinin düğmeleri ve her kayışı yerli yerinde, tertemiz, iki bin kişilik düzenli bir kitle oluşturuyordu. Özen yalnız dışta kalmıyordu; eğer başkomutan üniformaların altına bakacak olsa herkeste aynı temiz gömleği

görür, her asker çantasında yönergede belirlenen ölçüde eşya, askerlerin deyimiyle ‘bez ve sabun’ bulurdu. Yalnız bir sorun herkesi düşündürüyordu: Çizmeler. Askerlerin yarısından çoğunun çizmeleri paramparça olmuştu, ama bu eksiklik alay komutanının savsaklamasından ileri gelmiyordu. Çünkü birçok kez istenmiş olmasına karşın Avusturya yönetimi malzeme vermemişti Oysa ki, alay bin kilometreden fazla bir yol almıştı.

Alay komutanı yaşlı, kırmızı yüzlü, kaşları ve favorileri ağarmaya yüz tutmuş, göğsü ile sırtı arasındaki genişlik, omuzları arasındaki genişlikten daha fazla, iriyarı bir generaldi. Yeni, parlak ve ütülü bir üniforma giymiş, omuzlarını aşağı bastıracak yerde yukarı kaldıran zengin, sırmalı apoletler takmıştı. Onda yaşamının en tantanalı işlerinden birini başarmakta olan bir insanın tavrı vardı. Alayın önünde geziniyor, gezerken her adımda hafifçe kamburlaşarak sallanıyordu, alayıyla mutluydu ve bütün ruhu onunla doluydu. Bununla birlikte askerlik sevgisinden başka toplumsal yaşama ve kadınlara olan sevgisinin de ruhunda az bir yer doldurmadığını sallantılı adımları anlatır gibiydi.

“Ee, azizim Mihail Mitriç...” diye bir tabur komutanına döndü, (tabur komutanı gülümseyerek ona doğru bir adım attı; belliydi ki kıvançlıydılar.) “bu gece çok yorulduk; bununla birlikte alay fena değil... değil mi?”

Tabur komutanı bu neşeli alayı anladı ve güldü.

“Çar çayırında bile olsak kovamazlardı bizi.”

“Ne?..” dedi komutan.

Bu sırada gözcülerin beklediği kent yolundan iki atlı göründü; bunlar bir yaver subay ile arkadan gelen bir Kazak’tı.

Yaver subay, dünkü buyrukta iyi anlaşılmayan şeyleri, alay komutanına bildirmek için genel karargahtan gönderilmişti, buna göre başkomutan erleri tıpkı yürüyüş halindeki gibi, silahları kılıflarına geçirilmiş, sırtta kaput ve hiçbir hazırlık yapmamış olarak görmek istiyordu.

Daha bir gün önce, Viyana’daki Yüksek Savaş Kurulu’ndan bir yetkili Kutuzof’a gelerek Arşidük Ferdinand’ın ve Mack’ın komuta ettikleri orduya yetişip onlarla birleşmek üzere en kısa zamanda devinime geçmesi için üsteleyen bir biçimde istekte bulunmuştu. Bu birleşmeyi uygun görmeyen Kutuzof’sa, Rusya’dan gelen ordunun acıklı durumunu, öneriyi geri çevirme gerekçesi olarak, Avsuturyalı generalin gözleri önüne sermek düşüncesindeydi. İşte bu amaçla da alayın gelişini beklemeksizin yola çıkıp kendisi onları karşılamak istiyordu. Anlaşılan, alay ne kadar kötü bir görünüm sunarsa başkomutan da o kadar memnun olacaktı. Gerçi yaver işin

ayrıntılarını bilmiyordu ama Kutuzof'un kesin buyruğunu generale iletmekten geri kalmadı: Erler kaputlu, silahlar da kılıflı görünmeliydi; yoksa başkomutan hiç de memnun kalmayacaktı.

Alay komutanı bu ek buyruğu dinledikten sonra hiç konuşmaksızın omuzlarını silkti ve ellerini iki yanına açarak:

"Bir bu eksikti!" diye bağırdı.

Hemen ardından da tabur komutanını azarlar gibi bir tonla ekledi:

"Ben size dememiş miydim Mihail Mitriç? Mademki alayı yürüyüş durumunda görmek istiyor, o halde erlerin kaputlu olması gerekir... dememiş miydim! Peki bu ne şimdi? Aman Tanrım!"

Yanıt beklemeksizin bir adım atıp komut verdiği sesiyle ortalığı inletti:

"Bölük komutanları! Başçavuşlar!"

Daha sonra, az önce gelen yavere döndü ve söz ettiği kimseye derin saygılarını gösteren bir tavırla:

"Ne zaman onurlandıracaklar bizleri?"

"Bir saate kadar sanıyorum."

"Üniformaları değiştirmeye vakit bulabilecek miyiz dersiniz?"

"Bilmem ki generalim."

Yanıt beklemeksizin saflara doğru ilerlemişti general. Erlerin yeniden kaputlarını giymeleri buyruğunu verdi. Bölük komutanları koşaradım bölüklerinin başına gittiler. Baş çavuşlarsa telaşa düştü. Kaputların durumu pek iç açıcı değildi. O anda önceden düzenli ve sessiz duran dörderli saflar dalgalandı, gevşedi ve mırıltılarla uğuldamaya başladı. Her yandan askerler oraya buraya koşuşuyor, omuzlarını silkiyor, çantalarını başlarının üzerinden çıkarıyor, kaputları çözüyor, giymek için kollarını yukarı kaldırıyorlardı.

Yarım saat sonra gene her şey eski durumuna gelmişti, yalnız dörderli sıralar siyah renklerini değiştirip kül rengini almışlardı.

Alay komutanı gene o sallantılı yürüyüşüyle alayın karşısına çıktı, uzaktan süzdü.

"Gene bu ne? Bu ne?" diye durarak bağırdı. "Üçüncü bölük komutanı!.."

"Üçüncü bölük komutanı, general! Komutan general! Üçüncü bölük komutanı!.." diye saflarda sesler yükseldi, yaver, yaşlı bölük komutanını aramaya koştu.

Arası kesilmeyen sesler 'generale, üçüncü bölüğe' biçimine girerek hedefine ulaşınca aranan subay bölüğün arkasından ortaya çıktı. Yaşlı olmasına, koşamamasına karşın telaşla ayakları birbirine dolaşarak

koşaradım generale doğru ilerledi, yüzbaşının yüzünde çalışmadığı bir dersi anlatması istenilen bir öğrenci telaşı vardı. Kırmızı yüzünü (besbelli fazla içiyordu.) benekler kapladı, ağzı kıpırdanıp duruyordu, adımlarını yavaşlatarak soluğu kesilmiş bir halde yaklaşırken alay komutanı onu yukarıdan aşağıya süzüyordu.

"Siz neredeyse askerlere sarafan[13] giydireceksiniz! Bu ne!" diye alay komutanı alt çenesini uzatıp üçüncü bölük saflarında öbür kaputlara uymayan fabrika çuhası renginde kaput giyen bir askeri göstererek bağırdı. "Hem siz neredeydiniz? Başkomutan bekleniyor, siz ortadan kayboluyorsunuz, öyle mi? Ha? Teftişte askere kazakin giydirmeyi gösteririm size!.. Ha?.."

13 Bir çeşit ulusal Rus kadın giysisi. Kolsuz ve açık bir yelekle buna bağlı bir eteklikle sınırlıdır.

Bölük komutanı gözlerini komutandan ayırmaksızın şimdi kurtuluş yolunu yalnız bunda görüyormuş gibi iki parmağını şapkasının siperliğine daha çok bastırıyordu.

"Ne susuyorsunuz? Kimdir o Macar kılığına giren?" diye alay komutanı sert bir dille alay etti:

"Ekselans..."

"Ee, neymiş, 'ekselens?' Ekselans! Ekselans! Nedir ekselans, kimse bilmez."

Yüzbaşı yavaşça:

"Ekselans, rütbesi alınan Dolohof bu..."

"Rütbesi alındı da feld-mareşal mi oldu, yoksa er mi? Erin bütün erler gibi giyinmesi gerek!"

"Ekselans, yürüyüşte ona bu izni siz verdiniz."

Alay komutanı biraz yatışarak:

"İzin mi? İzin mi? İşte her zaman böyle toysunuz," dedi, "size bir şey söylendi mi, siz de..." Bir an sustu. "Size bir şey söylendi mi siz de... Ne?" diye gene öfkelendi. "Lütfen askerlerinizi doğru dürüst giydiriniz..."

Alay komutanı yaverine baktı, salıntılı adımlarla alaya doğru yürüdü. Belliydi ki kızması boşuna gidiyor, alayın önünden geçerken kızmak için yeni bir bahane arıyordu, bir subayı rütbe işaretinin parlatılmış olmadığı, başka birini, erleri bir hizada olmadığı için paylayarak üçüncü bölüğe yaklaştı.

“Nasıl duruyorsun? Nerde ayakların? Ayakların nerde?” diye mavimsi bir kaput giyen Dolohof’a varmaya beş kişi kala acıklı bir sesle bağırdı.

Dolohof iyi durmayan ayağını düzeltti, ışıltılı, aldırmaz gözlerini generalin gözlerine dikti.

“Ne bu mavi kaput? Defol!.. Başçavuş, değiştir kaputunu... Hayy..” Sözünü bitiremedi.

“General, buyruğunuzu yerine getirmek zorundayım, ama hakaret görmeye...” diye Dolohof hemen atıldı.

“Sıradayken konuşma! Konuşma!”

Dolohof, yüksek ve çınlayan bir sesle sözünü tamamladı:

“Hakaret görmek zorunda değilim.”

Generalin ve erin bakışları karşılaştı, general sesini çıkarmadı, gergin duran fularını sinirlilikle çekti.

“Lütfen üstünüzü değiştirin, rica ederim,” diyerek yürüdü.

II

Bu sırada, gözcü, “Geliyorlar,” diye bağırdı.

Alay komutanı kızararak atına koştu. Titreyen elleriyle üzengiye yapıştı, sıçradı, üstünü başını düzeltti, kılıcını sıyırdı, mutlu ve ciddi bir yüzle ağzını yana açarak silkindi ve kımıltısız kaldı.

Sonra birdenbire, ruhu titreten, kendisi için sevinçli, alaya karşı sert, komutana karşı saygılı bir sesle:

“Hazrol!..” diye bağırdı.

Geniş, yanları ağaçlı, büyük ve döşenmemiş bir yoldan yüksek, gökrengi altı atlı bir Viyana kaleskası yaylarını hafifçe gıcırdatarak hızla ilerliyordu. Kaleskanın arkasından atlı yaverler ve muhafızlar geliyordu. Kutuzof’un yanında, siyah Rus üniformaları arasında tuhaf görünen beyaz üniformalı bir Avusturya generali oturuyordu. Kaleska alayın yanında durdu. Kutuzof ile Avusturya generali yavaşça bir şeyler konuşuyorlardı. Kutuzof, soluk

almadan ona ve alay komutanına bakan bu iki bin kişi yokmuş gibi ağır adımlarla basamaktan inerken hafifçe gülümsüyordu.

Bir komut yükseldi, alay selam durarak yeniden dalgalandı, bir ölü sessizliği içinde başkomutanın zayıf sesi duyuldu. Alay gürledi:

“Sa-ğo-o-o-ol-l-l-l...”

Ve her şey gene sessiz ve kımıltısız kaldı.

Kutuzof, önce, alay kımıltısız kaldığı süreç boyunca, olduğu yerde durdu; sonra beyazlı generalle yan yana, yaverleriyle birlikte yaya olarak safları dolaşmaya başladı.

Alay komutanının, gözlerini dikerek, gerilip toplanarak, başkomutana selam durmasından, safların önünde generallerin arkasından, salıntılı adımlarını zor tutarak, öne eğik konumda yürümesinden, başkomutanın her söz ve deviniminde hoplamasından belliydi ki, o ast görevini üst olduğunda daha zevkle yapıyordu. Alay, komutanının sertliği ve çabası sayesinde Braunau’ya aynı zamanda gelen öbür alaylara oranla çok daha iyi bir durumdaydı. Yolda kalanlar ve hastalar ancak iki yüz on yedi kişiydi. Çizmelerden başka her şey tamamdı.

Kutuzof, ara sıra durup Türk savaşından tanıdığı subayların, kimi vakit de erlerin gönlünü alarak safları dolaşıyordu. Birkaç kez ayakkabılara bakıp üzgünce başını sallamış, kim ayıplarsa ayıplasın bunun ne kadar kötü olduğunu görmemezlikten gelemeyeceğini anlatan bir tavırla onları generale göstermişti. Alay komutanı, başkomutanın alayı ilgilendiren bir sözünü kaçırmaktan korkarak her durumda ileri koşuyordu. Kutuzof’un arkasında, yavaşça söylenen her sözün işitilebileceği bir yakınlıktan yirmi kadar yaver gidiyordu. Aralarında konuşuyor, ara sıra gülüşüyorlardı. İçlerinden başkomutana çok yakın bir uzaklıktan gideni güzel bir yaverdi. Bu, Prens Bolkonski’ydi. Yanından, olağanüstü şişman, iyi ve güler yüzlü, güzel, ışıl ışıl gözlü bir kurmay subay olan arkadaşı, Nesvitski yürüyordu. Nesvitski yanındaki esmer süvari subayının komikliklerine gülmemek için kendini zor tutuyordu. Süvari subayı gülmeden, donuk bakışlarının anlatımını değiştirmeden ciddi bir tavırla alay komutanının arkasına bakıyor, her devinimini öykünüyordu. Alay komutanı salındıkça ve öne doğru eğildikçe süvari subayı da tıpkı onun gibi salınıyor, öne doğru eğiliyordu. Nesvitski gülüyor, öykünene bakmaları için yanındakileri dürtüyordu.

Kutuzof, kendisini izleyen yuvalarından uğramış binlerce gözün önünden ağır, gevşek adımlarla ilerliyordu. Üçüncü bölüğün önüne gelince

birdenbire durdu. Yaverleri durduğunun ayırdına varmayarak istençsiz, ona doğru ilerlediler.

“Aa, Timohin...” diye başkomutan, mavi kaputu yüzünden azar işiten kırmızı burunlu yüzbaşıyı tanıyarak bağırdı.

Timohin’in, alay komutanı kendisini uyardığı zamanki dik duruşundan daha dik durulamaz sanılırdı. Ama başkomutanın onunla konuştuğu o anda yüzbaşı öyle dik durmuştu ki, eğer başkomutan ona bir süre daha bakacak olsaydı dayanamayacaktı. Bunun için Kutuzof durumu anlamış ve onun iyiliğini istemiş olacak ki hemen öte yana döndü. Şişkin, silah yarasıyla bozulmuş yüzünde hafif bir gülümseme belirdi.

“Taa İsmail zamanından tanışırız,” dedi. “Yürekli bir subaydır! Memnun musun ondan?” diye alay komutanına sordu.

“Çok memnunum Ekselans.”

“Hepimizin bir zayıf yanı var,” diye Kutuzof gülümseyerek yürüdü. “Oda Tanrı Baküs’e fazlaca düşkündür.”[14]

14 İçkiye düşkün olmak anlamına gelen bir çeşit deyim.

Alay komutanı bunun suçu bende mi acaba diye korktu, bir şey söylemedi. Subay o anda kırmızı burunlu, karnı içine çekik yüzbaşının yüzünü gördü, yüzünü ve tavrını o kadar iyi öykündü ki Nesvitski kendini tutamayarak güldü, Kutuzof döndü baktı. Belli subay yüzüne istediği ifadeyi verebiliyordu. Kutuzof döner dönmez yüzünü buruşturdu, sonra çok ciddi, saygılı ve masum bir tavır takındı.

Üçüncü bölük son bölüktü, Kutuzof bir şey anımsamış gibi bir an düşündü. Prens Andrey yaver subaylardan ayrılarak ilerledi, Fransızca olarak yavaşça:

“Bu alayda bulunan rütbesi alınmış Dolohof’u anımsatmamı buyurmuştunuz,” dedi.

“Dolohof nerede?” diye sordu Kutuzof.

Kaputunu değiştirip külrengi bir kaput giymiş olan Dolohof çağrılacağını beklemiyordu. Sarışın, mavi gözlü bir er sıradan çıkarak ilerledi. Başkomutana yaklaştı, esas duruşa geçti.

“Bir şey mi var?” diye Kutuzof hafifçe kaşlarını çatarak sordu.

Prens Andrey:

“Dolohof,” dedi.

“Haa!..” dedi Kutuzof. “Umarım ki bu ders seni düzeltir. İyi hizmet et. Çar acıma sahibidir. Ben de, yararlılık gösterirsen, seni unutmam.”

Mavi, parlak gözler, başkomutana, tıpkı alay komutanına baktıkları gibi aldırmaz, başkomutanı erden bu kadar ayıran somut perdeyi yırtar gibi bakıyorlardı.

Gür, tok ve duru sesiyle:

“Fakat bir dileğim var, Ekselans,” dedi. “Suçumu bağışlatmak, Çar’a ve Rusya’ya bağlılığımı kanıtlama fırsatının bana tanınmasını dilerim.”

Kutuzof, öteye döndü. Yüzünde Yüzbaşı Timohin’den yüzünü çevirdiği sıradaki gülümseme belirdi. Döndü ve ona Dolohof’un bütün söylediklerini, çoktandır bildiğini, bütün bunların artık onu bıktırdığını ve hiç de söylenecek şeyler olmadığını anlatmak ister gibi alnını buruşturdu. Kaleskaya doğru yürüdü.

Alay bölüklere ayrıldı, belirlenen yere, ayakkabı sağlanacağını, zorlu yürüyüşlerden sonra dinleneceğini umduğu Braunau yakınındaki konak yerine doğru yollandı.

Alay komutanı köprüye doğru ilerleyen üçüncü bölüğü geçip önden yürüyen bölük komutanı Timohin’e yaklaşarak:

“Benden davacı değilsiniz ya Prohor İnyatiç?..” dedi.

Alay komutanının yüzünde çok iyi atlatılan teftişten sonra bastırılamaz bir sevinç belirmişti. Prohor İnyatiç’le konuşmayı sürdürdü:

“Hizmet çar için... olmaz... bir gün kıta önünde insan işi berbat edebilir... kendim ilkin bağışlanma dilerim, beni bilirsiniz, hiç kimsenin kötülüğünü istemem. Başkomutan çok teşekkür etti!” Elini bölük komutanına uzattı.

Yüzbaşının burnu kızardı. Mutlu bir gülümseyişle açılan dudaklarının arasından, İsmail önlerinde savaşırken yediği bir dipçik darbesiyle kırılan iki ön dişinden kalma boşluk çıktı ortaya:

“Asıl ben özür dilerim, generalim...” diye karşılık verdi. “Ben haddimi bilirim!..”

General kendi düşüncelerini izleyerek devam etti gene:

“Bay Dolohof’a da söyleyin, kendisini unutacak değilim. İçi rahat etsin... Meraklanmasın...”

Biraz durakladıktan sonra da:

“Az kalsın sormayı unutuyordum...” dedi. “Söyleyin bana, lütfen, bölükteki durumu nasıldır onun? Neler yapar? Söyleyin...”

Timohin hiç bekletmeden:

“Görev anında oldukça titizdir Ekselans. Ama öyle huyları var ki.”

O da duraklamıştı.

Alay komutanı:

“Ne gibi?..” diye sordu. “Nasıl huyları var yani?..”

“Kimi günler, bakarsınız, akıllı mı akıllıdır dikkatlidir, iyidir, Ekselans! Kimi vakit de bir bakarsınız, tepesi atmış!” Bir iç geçirdikten sonra:

“Polonya’da, az kalsın, bir Yahudi’yi durup dururken öldürüyordu! Ne biçim bir insan olduğunu anlayın artık!” Alay komutanı başını sallayarak:

“Evet, anladım...” dedi. “Ne de olsa ayağı sürçmüş bir delikanlıdır işte... Ona anlayışlı davranmak gerekir.”

Devam edip etmeme konusunda kararsız, bir an durdu. Sonra kararını vererek:

“Üstelik çok güçlü koruyucuları var...” dedi. “Siz de artık, bu durumu göz önüne alarak...”

Timohin, alay komutanının ne istediğini anlamış olduğunu belirten bir gülümsemeyle:

“Baş üstüne Ekselans,” diye karşılık verdi. General başını salladı: “Evet, evet, öyle davranırsınız...”

Geriye doğru sürdü atını. Safların arasında Dolohof’u arayıp buldu. Yaklaşıp atını durdurarak:

“İlk çarpışmada apoletlerinize kavuşacaksınız...” dedi. Dolohof, hiç yanıt vermeksizin dönüp bakmakla yetinmişti. Dudakları hâlâ o alaycı ifadeyle gülümsüyordu. Alay komutanı rahatlamıştı. “Evet, bu iş de tamam,” dedi. Sonra erlerin de duyabileceği bir sesle ekledi: “Herkese votka verin!..” Ve kimsenin konuşmasına fırsat bırakmadan: “Votkalar benden!” diye tamamladı sözünü. “Hepinize teşekkür ederim! Tanrı’ya şükürler olsun!”

Atını sürdü ve üçüncü bölüğü aşıp ikinci bölüğe doğru yaklaştı. Timohin, alay komutanı onu işitemeyecek kadar uzaklaştıktan sonra, yanında yürüyen subaya:

“Ne de olsa iyi adamdır...” dedi. “İnsan onun komutasında seve seve hizmet edebilir!” Subay:

“Adıyla sanıyla Kupabeyi, işte!” diye karşılık verdi gülerek. Alay komutanına ‘Kupabeyi’ adını takmışlardı. Teftişten sonra komutanların duyduğu ferahlama kısa zamanda erlere de bulaşmıştı. Coşkuyla yola devam ediyordu bölük. Dört bir yandan erlerin konuşmaları işitiliyordu.

“Kutuzof’un bir gözü kördü hani? Bütün herkes tek gözlü olduğunu söylüyordu!”

“Kör değil de ne yani?”

“Evet evet, bundan iyi kör mü olur?”

“Yoo, öyle bildiğin gibi değil bu iş! Senden benden çok daha açıkgöz adam. Çizmelerin üstüne sardığımız bezlere kadar bütün her şeye baktı bir bir ve her şeyi gördü.”

“Tamam! Gözlerini bir dikti ayaklarıma ‘eyvah’ dedim içimden... Tanrı yardım etti de işte o anda yanındaki bir şeyler söylemeye başladı da bizimkinin dikkati dağıldı.”

“Gerçekten be! Yanındaki o her bir yanı badanalanmış gibi duran Avusturyalı nasıldı?”

“Un gibi bembeyazdı! Herifçioğlunu iyi parlatmışlar doğrusu! Cakasına diyecek yoktu...”

“Fedeşov nasıldı ama! Savaşın ne zaman başlayacağını söylemedi mi ha? Sen onlara daha yakın duruyordun, işitmişsindir...”

“Dediğine göre Bonapart’ın kendisi de Braunau’daymış!”

“Ettiği söze bak şunun! Bonapart, Brauna’daymış, öyle mi? Biraz ölçülü at ki inanılır gibi olsun!”

“Hiçbiriniz hiçbir şey bilmiyorsunuz!”

“Bunda bilmeyecek ne var! Dinle de bak. Şimdilerde Prusyalı ayaklanmış. Avusturyalı da bu durumda onu yatıştırmaya çabalıyor. İkisi anlaşır anlaşmaz Bonapart’la savaşa girecekler demektir.”

“Desene bu kadar kolay!”

“Elbet ya ne sandın! Bir de Bonapart’ın Braunau’da olduğunu söylüyorsun. Dangalaklığın bu sözünden belli. Hiç olmazsa sus da çevrende konuşulanları dinle biraz!”

“Bakın şu konakçı heriflere! Beşinci bölük köye doğru sapıyor, onlara kaşa pişirecekler, biz daha yerimize varamadık.”

“Bir peksimet versene!”

“Dün sana tütün verdim ya, kardeş. Al, Tanrı gözünü doyursun.”

“Bir mola verseler hiç olmazsa, yok aç açına daha beş altı kilometrelik yol var önümüzde.”

“Almanlar bize kaleska verseler iyi olurdu. Şöyle kurulur giderdik.”

“Burada herkes hep azgın, kardeş. Ötekiler sanki hep Polonyalı’ydı, hep Rus uyruğu; şimdi nereye baksan Alman be kardeş!”

Yüzbaşının sesi yükseldi:

“Şarkıcılar öne!..”

Ayrı ayrı sıralardan yirmi kişi koşup bölüğün önüne çıktı. Borazancıbaşı, şarkıcılara doğru döndü, eliyle komuta ederek “Şafak söküyor işte güneş tutuştu...” diye başlayan ve, “İşte Kamenski babamız en önde, işte ün şan

yolu!” diye sona eren uzun bir asker şarkısına başladı. Bu şarkı Türkiye’de bestelenmiş, şimdi Avusturya’da söyleniyordu. Yalnız bir yerini değiştirmişlerdi. ‘Kamenski Baba’ yerine ‘Kutuzof Baba’ konmuştu.

Kırk yaşlarında zayıf, güzel bir er olan borazancı bu son dizeyi askerce bitirip ellerini yere bir şey silkeleyip atar gibi sallayarak şarkıcı erleri sert bakışlarla süzdü, kaşlarını çattı, sonra, bütün gözlerin kendisine dikildiğini anlayınca, iki eliyle sanki göze görünmez, değerli bir şeyi özenle kaldırdı, başının üzerinde şöyle birkaç saniye tuttu ve birdenbire umutsuzlukla fırlatıp attı:

“Ah, köyüm benim, köyüm benim küçük köyüm seni özledim.”

Yirmisi birden hemen katıldılar, Benim yeni köyüm diye devam ettiler. Ve kaşık çalan bir er, donanımının ağırlığına karşın birden öne fırladı, omuzlarını oynatarak, kaşığıyla birisine gözdağı veriyormuş gibi bölüğün önünde geri geri gitmeye başladı. Askerler ellerini şarkıya göre sallıyorlar, istemeksizin birbirlerinin ayağına çarparak geniş adımlarla yürüyorlardı. Arkadan tekerlek gürültüleri, yay gıcırtıları, nal sesleri duyuldu. Kutuzof, yaverleriyle kente dönüyordu. Başkomutan, askerlerin adi adımla yürümeye devam etmesini işaret etti, şarkı seslerini duyup, dans eden erleri, neşeli ve dinç adımlarla ilerleyen bölüğü görünce onun ve yaverlerinin yüzlerinde memnunluk belirmişti. Kaleska bölüğün sağından geçerken safın ikinci sırasında şarkıya ayak uydurarak, daha dinç ve zarif adımlarla yürüyen ve geçenlere, o anda bölükte bulunmayan herkese acıyormuş gibi bakan mavi gözlü bir asker, Dolohof, ister istemez göze çarpıyordu. Kutuzof’un yaverlerinden, alay komutanına öykünen süvari subayı kaleskadan geri kaldı, atını Dolohof’a doğru sürdü.

Süvari subayı Jerkof, bir zamanlar Petersburg’da Dolohof’un yönettiği gece şölenlerine katılanlardandı. Ülke dışında Jerkof, Dolohof’a bir er olarak rastlayınca yakınlık göstermeyi doğru bulmamıştı. Şimdi, Kutuzof’un rütbesi alınan bu gençle konuşmasından sonra eski bir dost sevinciyle:

“Aziz dostum, nasılsın?” diye şarkı sesleri arasında atının adımlarını bölüğün adımlarına uydurarak sordu.

Dolohof, soğuk bir tavırla yanıt verdi:

“Nasıl mıyım? Gördüğün gibi!”

Oynak hava, Jerkof’un aldırmaz bir neşe taşıyan sesindeki tona ve yapmacık bir soğukluk taşıyan Dolohof’un yanıtına özel bir anlam katıyordu.

Jerkof:
“Ee, komutanla aran nasıl?” diye sordu.
“Kötü değil, iyi bir insan. Sen karargâha nasıl girdin?”
“Görevle gönderildim. Nöbetçiyim.”
Bir süre sustular.
Şahini salıverdim sağ kolumun altından diye başlayan şarkı olanca kıvraklığıyla devam ediyor, içinden coşturuyordu herkesi. Bu şarkının sesleri arasında konuşmamış olsalar, birbirlerine bambaşka şeyler söyleyebilirlerdi kuşkusuz.
Dolohof, birdenbire sordu:
“Avusturyalıları benzetmişler, doğru mu?”
Jerkof, aldırmazlıkla:
“Doğrusunu bilen yok,” diye yanıt verdi. “Öyle diyorlar...”
Dolohof, şarkıya uyarak:
“Sevindim işte buna...” dedi kısaca.
Jerkof, ayrılmaya hazırlandı.
“Bir akşam çık gel istersen...” dedi gülerek. “Birlikte bir firavun partisi çeviririz.”
“Paranız çok herhalde?”
“Gel dedik ya...”
“Olanaksız. Yemin ettim. Rütbemi geri alıncaya kadar içki ve kumara el sürmeyeceğim!”
“Öyleyse uzun sürmez. İlk savaşta tamamdır o iş!”
“Evet, orada belli olur.”
Gene bir süre sustular.
“Bir şeye ihtiyacın olursa gel, karargâhta herkes sana yardım eder,” dedi Jerkof.
Dolohof güldü.
“Rahatsız olma daha iyi. Bir şeye ihtiyacım olursa kimseden istemem, kendim bulurum.”
“Eh, neylersin ben öyleyimdir de...”
“Ben de böyleyim.”
“Hoşça kal.”
“Sağ ol.”

... Ve yükseklere, uzaklara
Anayurduma doğru...

Jerkof, atını mahmuzladı. Hayvan hangi ayağını atacağını kestiremeyerek üç kez tepindi, kendini topladı, sıçradı, o da adımlarını şarkıya uydurarak bölüğü geçti, kaleskaya yetişti.

III

Teftişten dönen Kutuzof, yanında Avusturyalı general olduğu halde, çalışma odasına girdi; yavere seslenerek, kıtaların durumlarıyla ilgili kimi belgeleri, öncü ordu komutanı Arşidük Ferdinand'tan gelen mektupların getirilmesini buyurdu. Prens Andrey Bolkonski, istenilen belgelerle başkomutanın çalışma odasına girdi. Masanın üzerine yayılmış bir haritanın önünde Kutuzof ile Avusturya Savaş Yüksek Kurulu üyesi general oturuyorlardı.

"Haa!.." diyerek Kutuzof, beklemesini buyurur gibi Bolkonski'ye baktı. Başladığı söze Fransızca devam etti:

"Yalnız bir şey söyleyeceğim, general!.." Kutuzof, ağır ağır, söylediği her sözü dinleten hoş bir ifade ve bir tavır inceliğiyle konuşuyordu. Belliydi ki kendisi de sözlerini zevkle dinliyordu. "Yalnız şunu söyleyeceğim ki, general!.. Eğer sorun yalnız benim kişisel isteğime bağlı olsaydı imparator François hazretlerinin istekleri çoktan yerine getirilmiş olurdu. Ben çoktan arşidüke katılmış bulunurdum. Ama onuruma inanınız ki ordu başkomutanlığını Avusturya'da o kadar çok olan benden daha yeterli, daha becerikli bir generale aktarmak ve bu ağır sorumluluktan kurtulmak kişisel olarak benim için mutluluk olurdu. Ama gerçekler bizi geride bırakıyor, general!"

Kutuzof gülümsedi, bu gülümseyişte öyle bir ifade vardı ki, sanki şöyle diyordu: 'Bana inanmamakta büsbütün özgürsünüz, dahası bana inanmışsınız ya da inanmamışsınız benim için fark etmez. Ama bunu bana söyleme fırsatını vermem. İşte bütün sorun burada.'

Avusturyalı generalin yüzünde hoşnutsuzluk okunuyordu, ama Kutuzof'a aynı tonla yanıt veremezlerdi. Sözlerinin övücü ruhuna büsbütün aykırı

düşen homurtulu ve öfkeli bir tonla:

"Tersine," dedi, "tersine. Ekselansınızın bu ortak işe katılması imparator hazretlerince çok takdir ediliyor; ama öyle sanıyoruz ki bu gecikme şanlı Rus ordularını ve onların başkomutanlarını savaş alanlarında devşirmeye alışık oldukları utkulardan yoksun ediyor," diyerek önceden hazırlanmışa benzeyen tümcesini bitirdi.

Kutuzof, gülümsemesini değiştirmeksizin eğildi.

"Ben böyle düşünüyorum, büyük Arşidük Ferdinand'ın beni onurlandıran son mektubuna dayanarak varsayıyorum ki, Avusturya orduları General Mack gibi becerikli bir iş arkadaşının komutasında daha şimdiden kesin bir utku kazanmıştır, artık bizim yardımımıza ihtiyacı yoktur," dedi.

General yüzünü ekşitti. Gerçi Avusturyalıların yenilgisine ilişkin inanılır bir haber yoktu ama her yanda dolaşan uğursuz söylentileri doğrulayan pek çok belirti vardı. Bu nedenle, Kutuzof'un, Avusturyalıların utkusu konusundaki varsayımı alaya çok benziyordu. Ama Kutuzof, bu varsayımı yürütmeye haklı olduğunu gösteren bir tavırla, tatlı tatlı gülüyordu. Gerçekten, Mack ordusundan aldığı son mektup ona utkudan ve ordunun çok uygun stratejik durumundan söz ediyordu.

Kutuzof, Prens Andrey'e dönerek:

"Versene şu mektubu," dedi. "Lütfen dinleyiniz."

Ve Kutuzof, dudaklarının köşelerindeki alaycı bir gülümsemeyle Arşidük Ferdinand'tan gelen mektubun şu kısmını Almanca olarak generale okudu:

Düşman Lech Nehri'ni geçmeye kalktığı takdirde saldırarak onu bozguna uğratabilmek için tastamam yetmiş bin kişiye yakın gücümüz vardır. Ulm'e egemen olduğumuz için Tuna'nın her iki kıyısına egemen kalmak üstünlüğünü koruyabiliriz. Bununla birlikte eğer düşman Lech Nehri'ni geçmemişse her an Tuna'yı aşar, onun iletişim yollarına atılır, Tuna'yı daha aşağıda bir daha aşar ve düşman bütün gücüyle sadık yandaşlarımıza yöneldiği takdirde onun bu amacını hemen boşa çıkarabiliriz. Bunun için Rus ordusunun donatılacağı zamanı cesurca bekleyeceğiz, sonra hep birlikte düşmana hak ettiği sonu hazırlamak olanağını kolayca elde edeceğiz.

Kutuzof, bu kısmı bitirerek derin bir soluk aldı. Dikkatle ve güler yüzle Avusturya Savaş Yüksek Kurulu üyesine baktı.

Avusturya generali, şakayı bırakıp konuya geçmeyi ister gibi:

"Daha beteri düşünmeyi buyuran egemence kuralı bilirsiniz Ekselans!" dedi.

“Bağışlayınız, general!..” diye Kutuzof sözünü keserek Prens Andrey’e döndü. “Baksana kuzum, Kozolovski’den casuslarımızın bütün raporlarını al getir. İşte Kont Nostits’ten iki mektup, işte büyük Arşidük Ferdinand’ın bir mektubu, işte bir tane daha,” diyerek ona birkaç kâğıt daha verdi. “Bütün bunların içinden Fransızca bir memorandum metni, Avusturya ordusunun harekâtı üzerine bir not bütün bildiklerimizi en açık gösterendir. Evet, hadi onu ekselansa sun!”

Prens Andrey, Kutuzof’un ilk sözlerinden beri, yalnız söylediklerini değil söylemek istediklerini de anladığını gösteren bir tavırla eğildi. Kâğıtları topladı, bir selam vererek, halı üzerinde yavaş adımlarla yürüdü, kabul salonuna çıktı.

Prens Andrey Rusya’dan ayrılalı henüz çok bir zaman geçmediği halde pek değişmişti. Yüzünün ifadesinde, davranışlarında, yürüyüşünde eski yapmacıklık, yorgunluk, gevşeklik hemen hemen göze çarpmaz olmuştu. Onda, başkaları üzerinde bırakacağı etkiyi düşünmeye vakti olmayan, hoş, ilginç bir işle uğraşan bir insanın hali vardı. Yüzü, kendisinden ve çevresindekilerden çok memnun olduğunu anlatıyordu; gülümsemesi, bakışları daha neşeli, daha çekiciydi.

Daha Polonya’dayken yetiştiği Kutuzof, onu çok iyi karşılamış, kendisini unutmayacağını, öteki yaverlerden ayrı tutacağını söylemişti. Viyana’dan, Kutuzof, Prens Andrey’in babasına, bu eski arkadaşına, şöyle yazmıştı:

“Oğlunuz işleriyle, sağlamlığıyla, çalışkanlığıyla seçkin bir subay olma umudunu veriyor. Yanımda böyle bir genç bulunduğu için kendimi mutlu sayıyorum.”

Kutuzof’un karargâhında, Prens Andrey üzerine meslek arkadaşları arasında ve orduda, Petersburg kibarlar dünyasında olduğu gibi büsbütün aykırı iki kanı vardı. Azınlığı oluşturan kimileri, Prens Andrey’de, onu, kendilerinden ve diğer bütün insanlardan ayıran bir özelliğin varlığını kabul ederler, onu dinlerler, ona karşı hayranlık duyarlar, ona öykünürlerdi; bunlara karşı Prens Andrey alçak gönüllü ve güler yüzlüydü. Çoğunluğu oluşturan diğerleri onu sevmez, burnu havada, soğuk ve sevimsiz sayarlardı. Ama bunlara karşı Prens Andrey, öyle bir tavır takınmasını bilirdi ki, onu sayarlar, dahası ondan korkarlardı.

Prens Andrey, Kutuzof’un çalışma odasından kabul salonuna çıkınca, elinde bir kitapla pencerenin yanında oturan nöbetçi yaveri Kozlovski’ye yaklaştı.

“Ee, ne var, prens?”

“Niçin ileri gitmediğimiz üzerine bir tezkere kaleme alınması buyuruldu.”

“Peki niçin gitmiyoruz?”

Prens Andrey omuzlarını silkti.

“Mack’tan bir haber yok mu?” diye Kozlovski’ye sordu.

“Yok.”

“Bozguna uğratıldığı doğru olsaydı bir haber gelirdi.”

“Olası ki,” diyerek Prens Andrey kapıya doğruldu; ama o anda kapı hızla açıldı, karşısına çıkan uzun boylu, herhalde yoldan gelmiş, redingotlu, başı siyah bir mendille sarılı, boynunda Marie-Terese nişanı bulunan bir Avusturya generali, hızla içeri girdi.

Prens Andrey durdu.

“General Anşef Kutuzof burada mı?” diye, general, sağa sola bakarak ve durmadan çalışma odasının kapısına doğru yürüyerek sert bir Alman lehçesiyle çabuk çabuk sordu.

Kozlovski, telaşla kim olduğu bilinmeyen generale yaklaşıp kapının yolunu keserek:

“General Anşef çalışıyor,” dedi. “Ne bildirmem buyurulur?”

Bilinmeyen general, kendisini tanıyamamalarına şaşmış gibi, kısa boylu Kozlovski’yi tepeden ayağa alayla süzdü.

“General Anşef çalışıyorlar,” diye Kozlovski sakince gülümsedi.

Generalin kaşları çatıldı, dudakları büzüldü, titredi. Cep defterini çıkardı, kurşunkalemiyle bir şeyler karaladı, sayfayı kopardı, verdi, hızlı adımlarla pencereye yaklaştı, kendini oradaki sandalyeye attı, niçin kendisine baktıklarını sorar gibi gözlerini odada bulunanlara çevirdi, sonra başını kaldırdı, bir şey söylemeye hazırlanmış gibi boynunu uzattı, ama o anda aldırmaz bir tavırla şarkı mırıldanmaya başlar gibi tuhaf bir ses çıkardı ve hemen sustu. Çalışma odasının kapısı açıldı, Kutuzof eşikte göründü, başı sarılı general bir tehlikeden kaçar gibi, kamburlaşarak zayıf bacaklarının geniş ve hızlı adımlarıyla Kutuzof’a yaklaştı.

Çatlak bir sesle:

“Talihsiz Mack karşınızda...” dedi.

Çalışma odasının kapısında duran Kutuzof’un yüzü birkaç saniye donmuş gibi kaldı. Sonra kırışıklar bir dalga gibi yüzüne saldırdı; alnının çizgileri düzeldi; saygıyla başını eğdi, gözlerini kapadı, sessizce önden general Mack’a yol verdi, arkasından kapıyı kapadı.

Avusturyalıların Ulm önlerinde bozguna uğradığı ve bütün ordunun teslim olduğu yolunda önceden yayılan söylenti doğru çıkıyordu. Yarım saat sonra, şimdiye kadar harekât dışı duran Rus kıtalarının da yakında düşmanla karşılaşması gerektiği yolunda buyruklarla, türlü yönlere yaverler gönderilmiş bulunuyordu.

Prens Andrey, karargâhta, başlıca ilgisini savaş işlerinin genel gidişi üzerinde toplayan seyrek subaylardan birisiydi. Mack'ı görünce ve yenilginin ayrıntılarını öğrenince savaşın yarısının yitirildiğini, Rus kıtalarının çok zor bir durumda olduğunu anlamış, orduyu bekleyen şeyi ve burada kendisinin oynayacağı rolü açıkça gözlerinin önüne getirmişti. Kendisini beğenmiş Avusturya'nın burnunun kırıldığını ve olası ki bir haftaya kadar Rusların, Fransızlarla Suvarof'tan sonraki ilk çarpışmasını göreceğini, buna katılacağını düşündükçe elinde olmadan, heyecanlı, sevinçli bir duyguya kapılıyordu. Ama Napolyon'un Rus ordularının her türlü yiğitliğinden üstün çıkabilecek ve aynı zamanda bir yüzkarasına fırsat vermeyecek dehasından korkuyordu.

Bu düşüncelerle heyecanlanan, sinirleri altüst olan Prens Andrey babasına her gün yazdığı mektubu yazmak üzere odasına gitti. Koridorda, birlikte bir yerde kaldıkları Nesvitski ile şakacı Jerkof'a rastladı. Her zamanki gibi gene bir şeye gülüyorlardı.

Nesvitski, Prens Andrey'in uçuk benzini ve parlayan gözlerini ayrımsayarak, "Niçin böyle düşüncelisin?" diye sordu.

Bolkonski:

"Neşelenecek bir şey yok," diye yanıt verdi.

Prens Andrey, Nesvitski ve Jerkof'la karşılaştığı sırada koridorun öbür ucundan Rus ordusunun iaşe işlerini gözetmek üzere Kutuzof'un karargâhında görevli olan Avusturya Generali Stroh ile bir gün önce gelen Avusturya Yüksek Askeri Kurulu üyesi, onlara doğru geliyorlardı. Geniş koridorda generaller için üç subayın yanından serbestçe geçecek kadar yer vardı; ama Jerkof, Nesvitski'yi eliyle iterek soluyan bir sesle fısıldadı:

"Geliyorlar, geliyorlar!.. Çekilin, yol verin! Lütfen yol verin."

Generaller, kendilerine sıkıcı gelen, saygı gösterilerinden kurtulmak isteyen tavırlarıyla geçiyorlardı. Alaycı Jerkof'un yüzünde birdenbire sanki tutamadığı aptalca bir sevinç gülümsemesi belirdi. İleri yürüdü, Avusturya generallerine Almanca:

"Ekselans... sizi kutlamakla onur duyarım," dedi.

Başını önüne eğdi, acemice, dans öğrenen çocuklar gibi bir bir ayağını, bir öteki ayağını sürtmeye başladı.

Avusturya Savaş Yüksek Kurulu üyesi olan general sert sert ona baktı; ama aptalca gülümsemesindeki ciddiliği görerek onunla bir an ilgilenmekten kendini alamadı. Dinlediğini göstererek gözlerini kırpıştırdı.

"Sizi kutlamakla onur duyarım, general!.. General Mack sağ salim geldi. Yalnız şurası biraz berelenmiş," diye taşkın bir gülümsemeyle kendi başını göstererek ekledi.

General kaşlarını çattı, döndü ve yürüdü.

Nesvitski, kıs kıs gülerek Prens Andrey'e sarıldı. Ama Bolkonski daha çok sarardı, onu sinirlilikle itti, Jerkof'a döndü. Mack'ın durumu, onun yenilgi haberinin sinirlerine etkisi, Rus ordusunu bekleyen gelecek kaygısı Jerkof'un bir yersiz şakasıyla içinden taştı.

Acı bir sesle ve alt çenesi biraz titreyerek:

"Eğer siz, sayın bay!.." dedi. "Alaycı olmak istiyorsanız size engel olamam; ama haberiniz olsun ki, eğer bir daha benim yanımda soytarılık etmeye kalkışırsanız, nasıl davranılacağını size öğretirim."

Nesvitski ve Jerkof, bu çıkışa öyle şaşırmışlardı ki, ikisi de gözlerini dört açıp Bolkonski'ye baktılar bir süre. Sonra Jerkof, ciddi bir sesle sordu.

"Onu kutladıysam ne olmuş yani?"

Bolkonski, bu kez, bağırarak yanıt verdi:

"Ben şaka etmiyorum, kesin sesinizi lütfen!"

Ve Nesvitski'yi kolundan tutup, bağrışına verecek yanıt bulamayan Jerkof'un yanından uzaklaştı.

Nesvitski, onu yatıştırmak istedi:

"Ne oluyorsun kuzum, niçin sinirleniyorsun Tanrı aşkına söyle?" diyecek oldu.

Prens Andrey olduğu yerde durup öfkeyle titreyen bir sesle:

"Ne demek ne oluyorum!" diye çıkıştı. "Şunu iyice aklına koy ki bizler, çarlarına ve yurttaşlarına hizmet eden subaylarız ve o zaman da ortak başarılara sevinmemiz, ortak başarısızlıklaraysa üzülmemiz gerekir; ya da birer uşaktan başka bir şey değilizdir, o zaman da efendilerimizin işleri bizleri ilgilendirmez."

Düşüncesini açıklamak için Fransızca olarak devam etti konuşmasına:

"Kırk bin kişi kılıçtan geçirilmiş, yandaşlarımızın ordusu yok edilmiş ve siz hâlâ gülebiliyorsunuz. Kendinize dost edindiğiniz Jerkof gibi sapı silik

birisi yapabilir bunu; ama siz yapamazsınız, hayır, siz gülemezsiniz.”

Sonra da Jerkof’un kendisini hâlâ işitebileceğini ayrımsayarak, ‘çocuklar’ sözcüğünü Fransız ağzıyla ama Rusça söyleyip:

“Ancak çocukların böyle şakalar yapması hoşgörülebilir!” diye ekledi. Süvari subayı buna bir karşılık verir mi diye bir an bekledi. Ama Jerkof hiçbir şey söylemeden uzaklaştı oradan.

IV

Pavlograd Süvari Alayı, Braunau’dan iki mil uzaktaydı. Nikolay Rostof’un subay adayı olarak görevlendirilmiş olduğu süvari birliği de, Satzeneck adlı Alman köyüne yerleştirilmişti. Bütün süvari tümeninde Vaska Denisof adıyla tanınan bölük komutanı Yüzbaşı Denisofa köyün en iyi evini ayırmışlardı. Subay adayı Rostof, Polonya’dan alaya yetiştiğinden beri bölük komutanıyla aynı evde kalıyordu.

On bir ekim günü genel karargâh Mack’ın yenilgisi haberiyle çalkalanır ve her şey altüst olurken, süvari bölüğünün karargâhında sefer yaşamı eskisi gibi sürüp gidiyordu. Nitekim Rostof sabah yüksek sesle ve r’leri ğ gibi söyleyerek:

“Lavruşka!” diye azarladı uşağını. “Çıkarsana şunu, ne bekleyip duruyorsun öyle!”

Çizmesini kast ediyor olmalıydı. Lavruşka’nın sesi duyuldu:

“Çıkarıyorum ya, efendim.”

Çok geçmeden odaya giren Denisof, Rostof’u görünce şaşırdı:

“A, sen kalkmışsın bile!”

Delikanlı gülümseyerek:

“Çoktan!” diye yanıt verdi. “Gidip saman da getirdim, Bayan Mathilda’yı da gördüm...”

Denisof, r’leri yutarak:

“Bak sen hele!” demişti. “Bense elimde avucumda ne varsa kaptırdım! Felaket bu kadar olur! Ben böyle şanssızlık görmedim yaşamımda!”

Arada Lavruşka’ya bağırmayı unutmadı:

“Hey, çay getir!”

Sonra gülümsüyormuş gibi yüzünü kırıştırıp küçük, sağlam dişlerini göstererek, orman gibi gür, kabarık, siyah bıyıklarını iki elinin kısa parmaklarıyla çekiştirmeye koyuldu:

“Şeytan dürttü işte! Yoksa o fareye niçin gideyim! (Fare evine gittiği subaya takılmış addı.) Düşün bir kez. Tek bir tane kâğıt vermedi, tek bir tane bile...”

İki eliyle alnını ve yüzünü ovuşturuyordu şimdi. Uşağın yakıp uzattığı pipoyu avucunda sıkarak, ateşini düzeltmek için yere vurduktan sonra, talihsizliğini anlatmayı sürdürdü.

“Az geldi mi veriyor, çok geldi mi alıyor; anlıyor musun! Az para bana, çok para kendisine!”

Ateşi yere saçmıştı bu arada, öfkesinden pipoyu kırıp fırlattı. Bir süre sustu. Sonra parlak siyah gözlerini birden neşeyle Rostof’a çevirerek başını salladı:

“Hiç olmazsa kadın olsaydı! Burada içmekten başka yapacak bir şey de yok ki!.. Keşke bir an önce savaşa başlasak...”

Kapıya dönüp baktı. Odanın dışından, ağır çizmeler giymiş birinin mahmuzlarını şakırdatarak gelip durduğu ve de hafifçe öksürdüğü duyuldu.

Denisof, “Hey, kim var orada?” diye seslendi.

Lavruşka, “Bölük saymanı...” dedi.

Yüzünü iyice buruşturmuştu Denisof şimdi. İçinde birkaç altın bulunan cüzdanını delikanlının önüne atarak:

“Berbat, Rostof!” dedi. “Say kardeşim, bakalım ne kalmış?.. Sonra da cüzdanı yastığın altına sok!”

Ve bölük saymanıyla görüşmek üzere dışarı çıktı.

Rostof, cüzdanı aldı. Mekanik bir devinimle eski ve yeni paraları ayırıp üst üste koyarak saymaya başladı.

Öbür odadan Denisof’un sesi gelmekteydi:

“Vay Telyanin, merhaba! Dün soydular beni.”

“Nerde? Bikof’un orada mı? Fare’de mi?.. Biliyordum böyle olacağını,” diye ince bir ses duyuldu, arkasından aynı süvari bölüğünde ufak tefek bir subay olan Telyanin içeri girdi.

Rostof, cüzdanı yastığın altına sokuşturdu, kendisine uzatılan küçük, nemli eli sıktı.

Telyanin, seferden önce, bir iş yüzünden muhafız kıtasından atanmıştı. Alayda kendini çok iyi tanıtıyordu; ama onu sevmezlerdi; özellikle Rostof, bu subaya karşı olan nedensiz nefretini ne açığa vuruyor, ne de gizleyebiliyordu.

Telyanin:

“Ee, genç süvari, benim Graçik işinize yarıyor mu?” diye sordu.

Graçik, Telyanin’in Rostof’a sattığı binek atıydı.

Teğmen’in, konuştuğu kimsenin yüzüne bakma alışkanlığı yoktu; gözleri sürekli bir şeyden ötekine kayardı.

“Bugün sizi gördüm, atla gidiyordunuz...”

Yedi bin rubleye aldığı bu at, bu paranın yarısı değerinde bile olmadığı halde Rostof, “Eh, fena değil, iyi hayvan,” diye yanıt verdi ve ekledi: “Ön sağ ayağı aksamaya başladı.”

“Tırnağı çatlamıştır! Önemi yok. Perçin çivisinin nasıl çakılacağını size gösteririm.”

“Yaa, yaa, gösteriniz lütfen,” dedi Rostof.

“Gösteririm, gösteririm, gizli bir şey değil, bu at için bana teşekkür edeceksiniz.”

Rostof, Telyanin’den yakayı sıyırmak isteğiyle:

“Peki, söyleyeyim de atı getirsinler,” dedi ve getirilmesini buyurmak için çıktı.

Denisof, ağzında piposu, sofada eşiğe kurulmuş kendisine bir şeyler anlatan bölük saymanının karşısında oturuyordu.

Rostof’u görünce kaşlarını çattı; baş parmağıyla, omzunun üzerinden, oturan Telyanin’i işaret etti; yüzünü buruşturdu ve tiksintiyle irkildi. Bölük saymanının yanlarında olmasına aldırış etmeksizin kesip attı:

“Şu oğlanı da hiç sevmem!”

‘Ben de sevmem ama neylersin’ dercesine omuz silkti Rostof ve çabucak buyruğunu verip Telyanin’in yanına döndü.

Telyanin, delikanlının onu bıraktığı gibi tembel tembel oturmaktaydı, arada bir küçük beyaz ellerini oğuşturuyordu.

Odaya girerken ‘dünyada böyle iğrenç yüzlü adamlar da varmış demek!’ diye düşünmüştü Rostof.

Telyanin, onu bekliyormuşçasına hemen yerinden kalkıp yapmacıklı bir aldırmazlıkla çevresine bakındıktan sonra:

“Ne yaptınız?” diye sordu. “Atı getirmeleri için buyruk verdiniz mi?”

“Verdim.”

“Hadi biz oraya gidelim. Ben zaten Denisof’tan dünkü buyrukları sormaya gelmiştim.”

Odadan çıkmışlardı. Denisof’a yönelttiği soruyla sözünü tamamladı Telyanin:

“Buyrukları aldınız mı, Denisof?..”

“Hayır, daha almadık. Siz nereye böyle?”

“Şu, bizim delikanlıya at nallamayı öğreteceğim...” diye yanıt verdi Telyanin.

Kapının önüne çıkıp lavtaya yöneldiler ve teğmen, Rostof’a çivilerin nallara nasıl perçinleneceğini gösterdikten sonra evine yollandı.

Rostof, odaya döndüğü vakit, masanın üzerinde bir şişe votka ile biraz salam duruyordu. Denisof, masanın önüne oturmuş mürekkep kalemini kâğıdın üzerinde cızırdatmaktaydı. Canı iyice sıkkın bir durumda Rostof’un yüzüne baktı.

“Gene ona yazıyorum...” dedi.

Elinde mürekkep kalemi, dirseğini masaya yasladı; yazıyla anlatmak istediklerini bir çırpıda sözle dile getirme fırsatını bulmuş olduğundan ötürü sevinçli bir havayla, mektubundakileri Rostof’a anlatıyordu birer birer:

“Görüyorsun ya, dostum...” diye başlamıştı. “Bizler sevmediğimiz sürece uykudayız. Topraktan yaratılmış varlıklardan başka bir şey değiliz... Ama bir kez sevdik mi tanrılaşırız birdenbire, tertemiz oluruz! Tıpkı yaratıldığımız günkü gibi.”

Konuşmasını birden kesti. Hiç çekinmeden yanına yaklaşan Lavruşka’ya bağırdı:

“Kim geldi gene? Kimse def et gitsin! Vakti yok, de!”

Lavruşka direndi:

“Def et olur mu? Gelmesini siz istemiştiniz; gelen bölük saymanı, para istiyor!”

Denisof, yüzünü buruşturdu, bağırmak istedi, ama sonra vazgeçip sustu. Kendi kendine konuşur gibi.

“İş kötü!” dedi.

Sonra Rostof’a:

“Cüzdanda kaç para kalmış?” diye sordu.

“Yedi eski, üç de yeni var...”

“Vay canına! Gerçekten kötü bir durum!”

Bunu söyler söylemez Lavruşka’ya dönüp bağırdı:

“Hey, ne duruyorsun öyle korkuluk gibi! Kımılda biraz, bölük saymanını gönder buraya!”

Rostof kızarak:

“Rica ederim, Denisof!..” dedi. “Parayı benden de alıp verebilirsin. Biliyorsun, benim param var...”

Denisof bayağı homurdandı:

“Kendi adamlarımdan borç almak hoşuma gitmez!”

Rostof üsteledi:

“Beni arkadaş sayıp bu parayı almazsan sana gücenirim, inan ki...”

Önerisini desteklemek amacıyla:

“Doğru söylüyorum, benim param var!” dedi.

Denisof, olmaz anlamında başını sallayarak yerinden kalktı:

“İstemez dedim ya!..”

Yastığın altından cüzdanını almak üzere karyolaya yaklaşırken sordu:

“Nereye koymuştun cüzdanı?”

“En alttaki yastığın altında...”

Denisof, bir süre arandı, sonra sıkıntıyla söylendi:

“Yok yahu!”

Bu arada her iki yastığı da yere atmıştı. Cüzdan gerçekten orada yoktu.

“Amma iş haa!” diye mırıldandı Denisof.

Bir de Rostof işe girişti. Yastıkları sırayla kaldırıp silkerken:

“Dur bakalım,” dedi. “Belki yere düşürmüşsündür!”

Yorganı kaldırıp silkti. Cüzdanı yoktu, hayır!

Rostof şaşkınlık içinde:

“Yoksa ben mi şaşırdım nereye koyduğumu?” diye söylendi kendi kendine. “Ama olamaz!”

Bir an düşündükten sonra, gene kendi kendine söylenir gibi:

“Dahası, senin onu sanki bir hazine gibi başının altında sakladığını geçirmiştim aklımdan...” diye ekledi.

Denisof, Lavruşka’ya dönmüştü:

Öfkelenmeye hazır bir sesle, “Cüzdan nerede?..” diye sordu.

Lavruşka, hiç çekinmeden dobra dobra yanıt verdi:

“Ben buraya gelmedim ki! Nereye koyduysanız oradadır herhalde...”

“Evet ama yok işte!”

“Sizler hep böylesinizdir zaten! Her şeyi bir yere kaldırıp atar, sonra da unutursunuz. Ceplerinize baksanıza!”

Rostof:

“Evet evet...” dedi. “O hazine konusundan ötürü iyice anımsıyorum. Yastığın altına koydum cüzdanı!”

Bütün yatağın altını üstüne getirdi Lavruşka; karyolanın, masanın altına baktı; bütün her yeri aradıktan sonra da odanın ortasında dikildi kaldı... Denisof, hiç konuşmadan Lavruşka’nın devinimlerini izliyordu. Ama uşak, ellerini iki yana açıp paranın hiçbir yerde bulunmadığını belirtince Rostof’a döndü:

“Nikolay... şaka etmiyorsun ya?” dedi.

Denisof’un kendisine baktığını anlayınca gözlerini kaldırmış, sonra hemen gene yere indirmişti Rostof. Boğazının alt yanında bir yerlerde toplanıp sıkışmış olan bütün kan, yüzüne ve gözlerine saldırdı bir anda, kıpkırmızı kesildi. Soluğu tıkanmıştı.

Lavruşka:

“Odada sizden ve teğmenden başka hiç kimse yoktu...” dedi. “Buralarda bir yerde olması gerek cüzdanın.”

Denisof da kıpkırmızı kesilmişti birden. Gözdağı taşan bir devinimle uşağa doğru atılarak:

“Bana baksana sen, itoğlu!..” diye bağırdı. “Ara! Buluncaya kadar arayacaksın, anlıyor musun! Yoksa gebertirim seni! O cüzdan bulunacak! Hele bir bulunmasın, gebertirim!”

Gözlerini Denisof’un gözlerinden kaçırarak, ceketinin düğmelerini iliklemeye başlamıştı Rostof. Kılıcını beline taktı, kasketini başına geçirdi, gitmeye hazırlandı.

Bu arada Denisof, Lavruşka’yı omuzlarından sımsıkı yakalamış, sarsa sarsa duvara doğru itmekteydi:

“Sana söylüyorum! O cüzdan bulunacak, anlıyor musun? O cüzdan hemen şimdi bulunacak!”

Rostof, kapıya yaklaştı. Gözlerini kaldırmadan:

“Bırak onu, Denisof!..” dedi. “Ben kimin aldığını biliyorum.”

Denisof, ilkin, arkadaşının dediğini kavrayamamıştı, durakladı bir an, düşündü. Sonra birden atılıp Rostof’u kolundan sımsıkı yakaladı:

“Saçmalama!”

Öylesine bağırmıştı ki boyun ve alın damarları parmak gibi kabarmıştı. Aynı tepkiyle devam etti:

“Saçmalama diyorum! Çıldırmışsın sen! Böyle bir şeye kesinlikle izin vermem! Cüzdan burada, biliyorum! Ve derisini yüzeceğim bu alçağın!”

Korkudan tiril tiril titreyen Lavruşka’yı gösteriyordu.

“İşte o zaman göreceksin ki cüzdan hemen bulunur!”
Hafif ama heyecanlı bir sesle yineledi Rostof.
“Ben kimin aldığını biliyorum.”
Denisof, atılıp Rostof’un elini yakaladı.
“Sana söylüyorum...” dedi. “Bunu yapamazsın!”
Ama delikanlı, hızla çekip elini kurtarmıştı. Can düşmanıyla karşı karşıyaymış gibi sınırsız bir öfkeyle baktı Denisof’un gözlerinin içine. Titreyen bir sesle:
“Sen ne demek istediğini bilmiyorsun!” dedi. “Düşün, bu odada benden başka kimse yoktu! Demek ki o değilse...”
“Tuh, Tanrı senin de hepinizin de cezasını versin!”
Rostof’un evden çıkarken işittiği son söz bu olmuştu.
Dosdoğru Telyanin’in evine gitti Rostof. Teğmenin emir eri karşıladı kendisini:
“Efendim evde yoklar...” dedi. “Karargâha gittiler.”
Sonra, genç subay adayının yüzündeki karamsar ifadeye şaşkınlıkla bakarak sordu:
“Kötü bir şey mi oldu yoksa?”
Rostof, kendini hemen toparladı.
“Hayır, bir şey yok...” dedi.
Er:
“Hemen bir iki dakika önce gelseydiniz görüşebilirdiniz...” diye bir açıklamada bulundu.
Rostof, hızla uzaklaştı.
Karargâh, Salzeneck’ten üç dört saat uzaktaydı. Rostof, eve gitmeden bir at alıp doğru oraya gitti. Karargâhın bulunduğu köyde, subayların devam ettiği bir meyhane vardı. Telyanin’in atı da meyhanenin önünde bağlı duruyordu.
Teğmen, meyhanenin öteki odasındaydı, önünde büyük bir tabak dolusu sosis ve bir şişe şarapla oturmaktaydı. Rostof’un içeri girdiğini görünce, kaşlarını ta yukarıya kadar kaldırıp gülümsemeye çalışarak:
“Demek siz de buraya geldiniz, delikanlı!” dedi.
Rostof:
“Evet...” diyebildi yalnızca.
Adama bu kadarcık bir şey söylemek bile ona çok zor geliyordu sanki. İlerleyip teğmenin yanındaki masaya oturdu.

İkisi de susuyordu şimdi. Odada onlardan başka iki Avusturyalı ve bir de Rus subayı vardı. Hiç kimse konuşmuyor; tabaklara sürtülen bıçakların sesiyle teğmenin ağız şapırtısından başka ses işitilmiyordu.

Telyanin, yemeğini yiyip, içkisini içince, iki gözlü bir cüzdan çıkardı, uçları hafiften yukarıya doğru kıvrık kısa beyaz parmaklarıyla halkalarını açtı cüzdanın, içinden bir altın alıp çıkardı ve kaşlarını kaldırarak garsona uzatıp buyurur bir sesle:

“Çabuk ol, lütfen...” dedi.

Altın yerindeydi. Rostof yerinden kalktı ve Telyanin’in oturduğu masaya yöneldi. Bir düşte gibiydi. Hemen hemen işitilmeyecek kadar kısık sesle konuştu:

“Cüzdanınıza bakabilir miyim?”

Telyanin, gözlerini her zamanki gibi oradan oraya kaydırarak ama kalkık kaşlarını indirmeksizin, uzattı cüzdanını:

“Güzel cüzdandır, nene gerek...” dedi. “Evet, evet...”

Sonra birden sarardı nedense, ve ekledi:

“Buyurun, bakın... delikanlı!”

Yalnız eline aldığı cüzdana değil, içindeki paraya ve Telyanin’e de baktı Rostof. Teğmen, alışkanlığına uygun biçimde, sürekli çevresine bakınmaktaydı. Aşırı biçimde neşeleneceği tuttu birden:

“Bir Viyana’ya gitsek de bütün hepsini orada harcasam!” dedi. “Şimdiyse bu pis köylerde bunları gönül rahatlığıyla harcayabileceğin bir yer bile yok!”

Bir an sustu. Sonra Rostof’un yüzüne bakmaksızın:

“Eh, verin bakalım, delikanlı...” diye konuştu. “Ben artık yavaş yavaş gideyim.”

Rostof, susuyordu. Cüzdan elindeydi hep.

Telyanin, devam etti:

“Peki siz niçin buraya geldiniz, kuzum? Siz de yemek mi yiyeceksiniz yoksa? Eğer öyleyse, buranın yemekleri hiç de kötü değil, sanırım beğenirsiniz...”

Cüzdana uzanıp tuttu:

“Şunu versenize lütfen...”

Rostof, cüzdanı bırakmıştı. Telyanin’se onu pantolonunun cebine sokmaya çalışıyordu şimdi. Kaşları aldırmaz bir ifadeyle yukarı kalkmış, ağzı hafiften açılmıştı. Bu durumuyla, ‘ne olmuş yani, cüzdanımı cebime yerleştiriyorum işte; ve bu, çok sıradan bir iş, üstelik de hiç kimseyi

ilgilendirmez!’ der gibiydi çevresine. İçini çekerek, kalkık kaşlarının altından doğru Rostof’un gözlerinin içine baktıktan sonra:
“Eh, ne var ne yok, delikanlı?” diye sordu.
Tuhaf bir ışık, bir kıvılcım hızıyla Telyanin’in gözlerinden Rostof’un gözlerine, Rostof’un gözlerinden Telyanin’in gözlerine aktı. Bir anda olup bitmişti bu; bir an sürmüş ya da sürmemişti. Ve Rostof, Telyanin’in elini yakaladı.
“Buraya gelin!”
Nerdeyse sürükleyerek pencereye doğru götürdü onu. Bir an yüzüne baktıktan sonra kulağına eğilip:
“Bu paralar Denisof’un...” diye fısıldadı. “Onun paralarını hangi hakla aldınız?”
Telyanin, önce karşı çıkacak oldu:
“Ne? Ne?.. Nasıl olur? Bunu nasıl söyleyebilirsin? Siz bunu nasıl olur da?..”
Ama bu sözler zavallı, umutsuz bir çığlık, özür dileyen bir yakarış olmaktan öteye bir anlam taşımıyordu. Nitekim, adamın sesindeki bu inilti titreyişini duyar duymaz, Rostof’un ruhundaki ağır kuşku yükü bir anda kalkıp gitmiş gibi oldu. İçinde derin bir sevinç dalgalanıyordu şimdi. Aynı zamanda da karşısında durakalan bu zavallı adama acıyordu. Ne var ki başlanmış olan işi sona erdirmek gerekiyordu.
Telyanin, kasketini kaparak:
“Buradakiler kim bilir neler düşünür!” diye mırıldandı.
Yandaki boş odaya yürürken gene hafif bir sesle ekledi:
“Bu işi açıkça konuşmalıyız...”
Rostof, kararlı bir sesle:
“Bunu biliyorum...” dedi. “Kanıtlayacağım da.”
“Ben...”
Daha fazlasını söylemedi Telyanin, korku sinmiş solgun yüzünün bütün kasları titremeye başlamıştı. Gözleri gene oradan oraya kayıyor, ama bakışları bir türlü Rostof’un yüzüne yükselmiyordu. Ansızın hıçkırıklar arasında yiten sesi işitildi:
“Kont! Bir genci... mahvetmeyin ne olur!.. Alın bu paraları... Bu Tanrı’nın cezası paraları... Alın bunları!”
Masanın üstüne fırlattı paraları:
“Benim yaşlı bir babam... bir de anam var!” diye hıçkırdı.

Rostof paraları aldı. Telyanin'in yüzüne bakmaksızın ve tek bir şey söylemeksizin çıktı odadan. Çıkar çıkmaz da duraladı ve hemen geri döndü. Gözlerinde yaşlar vardı:

"Tanrım!" dedi. "Nasıl... ama nasıl yapabildiniz bunu?"

Telyanin, genç adama yaklaşıp elini uzattı:

"Kont!.." dedi.

Belki devam edecekti; ama, Rostof buna fırsat vermedi. Geri geri çekilirken:

"Dokunmayın bana!" diyebildi ancak. "Gerekliyse alın bu paraları!"

Cüzdanı ona fırlatmış ve koşarak çıkmıştı meyhaneden.

V

Aynı günün akşamı Denisof'un oturduğu evde süvari bölüğü subayları ateşli ateşli konuşuyorlardı.

"Sana diyorum ki, Rostof, alay komutanından özür dilemeniz gerek," diye saçları ağarmaya yüz tutmuş, palabıyık, buruşuk yüzü geniş çizgili, uzun boylu bir süvari kurmay yüzbaşısı, kıpkırmızı kesilen, heyecanlanan Rostof'la konuşuyordu.

Süvari Kurmay Yüzbaşısı Kirşten, askerlik onuruyla ilgili bir sorundan dolayı iki kez rütbesi alınıp erliğe indirilmiş, ikisinde de rütbesini yeniden kazanmıştı.

Rostof:

"Kimsenin beni yalancılıkla suçlamasına izin vermem!" diye bağırdı. "Bana, yalan söylüyorsun dedi, ben de ona, sen yalan söylüyorsun dedim. Böyle kalacak, isterse her gün nöbete yazdırtsın, hapsettirsin beni; özür dilemem için beni kimse zorlayamaz, çünkü eğer o bir alay komutanı olarak benim gönlümü almayı onuruna yediremiyorsa, ben de..."

"Durunuz, anacığım, beni dinleyin," diye süvari kurmay yüzbaşısı uzun bıyıklarını yavaş yavaş sıvazlayarak kaba sesiyle sözünü kesti. "Başka subayların yanında alay komutanına bir subayın para çaldığını..."

“Orada başka subayların var olmasının suçu bende değil. Onların yanında söylemek doğru değildi belki, ben diplomat değilim. Sonra da süvarilere gittim, fazla inceliğe gerek yok diye düşünmüştüm, bana, yalan söylüyorsun dedi... Şimdi gönlümü alsın...”

“Bütün bunlar iyi, kimse sizin korkak olduğunuzu aklından geçirmez. Sorun burada değil. Denisof’a bir sorunuz, bir subay adayının bir alay komutanından gönül alma istemesini aklı kabul eder mi?”

Denisof, bıyıklarını kemirerek açık ve dalgın bir yüzle dinliyor, söze karışmak istemiyor gibi görünüyordu. Süvari kurmay yüzbaşısının sorusuna olumsuz bir baş işaretiyle yanıt verdi.

Süvari yüzbaşısı, sözüne devamla:

“Subayların yanında alay komutanına bu alçaklıktan söz ediyorsunuz,” dedi. “Bogdaniç...” Alay komutanına ‘Bogdaniç’ derlerdi. “sözünüzü ağzınıza tıkadı.”

“Sözümü kesmedi, yalan söylüyorsun dedi.”

“Evet, çünkü ona anlamsız bir şey söylediniz, özür dilemeniz gerek.”

Rostof:

“Kesinlikle olmaz!” diye bağırdı.

Süvari kurmay yüzbaşısı, ciddilikle ve sertçe:

“Sizden bunu beklemezdim,” dedi. “Özür dilemek istemiyorsunuz; ama, yalnız ona karşı değil dostum, bütün alaya karşı, hepimize karşı her bakımdan suçlusunuz. Bakınız nasıl, hiç olmazsa bu işte nasıl davranılacağını biraz düşünüp taşınsaydınız, başkalarına danışsaydınız; oysa siz uluorta, hem de subayların yanında patavatsızlık ettiniz. Alay komutanı şimdi ne yapsın? Subayı mahkemeye versin de bütün alayı lekelesin mi? Sizce böyle mi olsun? Bizce hayır. Bogdaniç’e aşk olsun doğrusu; size doğru söylemiyorsun demiş. Hoş bir şey değil, ama ne yaparsın, siz kendiniz çattınız, dostum! Şimdi de konu örtbas edilmek istenince onurunuza yedirip de özür dilemek istemiyor, her şeyi açığa vurmak istiyorsunuz. Nöbet tutmak, sonra, yaşlı ve namuslu bir subaydan özür dilemek gücünüze gidiyor! Bogdaniç değil, kim olursa olsun, namuslu, yürekli ve yaşlı bir subaydan özür dilemek ağırınıza gidiyor da alayı lekelemenin önemi olmuyor öyle mi?”

Süvari kurmay yüzbaşısının sesi titremeye başlamıştı. “Siz, dost, alayda daha çok yenisiniz; bugün buradasınız, yarın başka bir yere yaver gideceksiniz; ‘Pavlograd subayları arasında hırsızlar var!’ diyeceklermiş,

size vız gelir. Ama bizim için öyle değil. Doğru değil mi Denisof? Bizim için öyle değil, ha?”

Denisof, hep susuyor, mırıldanıyordu, parlak siyah gözleriyle ara sıra Rostof’a bakıyordu.

Süvari kurmay yüzbaşısı, sözüne devamla:

“Kendi onurunuzu koruyor, özür dilemek istemiyorsunuz,” dedi. “Ama alayda büyüyen ve Tanrı’nın izniyle alayda ölecek olan biz yaşlılar için alayın onuru kutsaldır, Bogdaniç de bunu bilir. Ah, bizim için o kadar kutsaldır, dost! İyi değil bu, iyi değil! İster gücenin, ister gücenmeyin, ben her zaman doğruyu olduğu gibi söylerim. İyi değil bu.”

Süvari kurmay yüzbaşısı ayağa kalktı, Rostof’a sırtını döndü.

Denisof, “Doğru, vay canına be!” diye yerinden sıçrayarak bağırdı. “Hadi Rostof, hadi!”

Rostof kızarıp bozararak bir subaya, bir öbür subaya bakıyordu.

“Hayır, baylar, hayır... Sanmayınız ki... Pek iyi anlıyorum, yersiz olarak siz benim için böyle... Benim için... Ben alayın onuru uğrunda... Nedir peki? Ben işte göstereceğim, benim için sancağın onuru... Eh, hepsi bir, doğru, ben suçluyum!..” Gözleri dolmuştu. “Ben suçluyum, her bakımdan suçluyum!.. Daha ne istiyorsunuz?”

Süvari kurmay yüzbaşısı döndü, kocaman eliyle Rostof’un omzuna vurarak bağırdı:

“İşte bak böyle olmalı.”

Denisof da bağırdı:

“Sana söylüyorum, o mert çocuktur.”

“Böylesi daha iyi, kont!..” diye süvari yüzbaşısı, açıkladığı unvanını ona bir ödül verir gibi yineledi. “Gidiniz, özür dileyiniz, Ekselans, evet.”

Rostof, yalvaran bir sesle:

“Baylar, her şeyi yaparım, kimse benden tek bir söz duymayacaktır, ama, özür dileyemem, inanın, istediğinizi yapamam. Tıpkı bir çocuk gibi nasıl özür dilerim?..” dedi.

Denisof güldü.

Kirşten:

“Sizin için daha kötü. Bogdaniç kincidir, inatçıdır, sana pahalıya mal olur!” dedi.

“İnanın inatçılık etmiyorum. Duyduğum üzüntüyü size anlatamam, nasıl bir...”

Süvari yüzbaşısı:

“Eh, siz bilirsiniz,” diyerek Denisof’a sordu: “Ya şu alçak herif nereye kayboldu?”
Denisof’un öfkesi deşilmişti. Dişlerinin arasından ıslık gibi çıkan bir sesle:
“Hasta olduğunu bildirmiş...” dedi. “Yarın izinli sayılacakmış.”
Süvari yüzbaşısı:
“Bu hastalık başka türlü açıklanamaz,” dedi.
Denisof, köpürerek:
“Hasta ya da sağlam, karşıma çıkmasın, gebertirim onu!” diye bağırdı.
Jerkof içeri girdi.
Birden bütün subaylar, “Nerden çıktın sen?” diyerek ona döndü.
“Yarın sefere çıkıyoruz, baylar!” dedi. “Mack ve ordusu korkunç bir yenilgiye uğradı.”
“Yalan!”
“Kendim gördüm.”
“Nee? Mack’ı sağ olarak gördün, ha?”
“İleri! İleri! Bu haber için ona bir şişe getirin. Sen nasıl düştün buraya Jerkof?”
“Mack yüzünden alaya geri verdiler. Avusturya generali şikâyet etmiş. Mack’ın gelmesini kutladım da... Ne o Rostof, hamamdan çıkmış gibisin?..”
“Sorma kardeş, iki gündür burada bir karmaşadır gidiyor.”
Alaydan gelen yaver subay içeri girdi, Jerkof’un getirdiği haberi doğruladı. Ertesi gün yola çıkma buyruğu verilmişti.
“İleri baylar!”
“Eh, iyi ki, sonunda... Küflenmiştik burada.”

VI

Kutuzof, (Braunau’daki) İnn ve (Linz’deki) Traum nehirleri üzerindeki köprüleri yıkarak Viyana’ya çekiliyordu. Yirmi üç ekimde Rus kıtaları Enns

Nehri'ni geçiyordu. Ağırlıklar, toplar, asker kolları Enns kentinden geçip köprünün karşı yanından ilerliyordu.

Ilık ve yağmurlu bir güz günüydü. Köprüyü koruyan Rus bataryalarının durduğu tepenin üzerinden bakıldığında tümüyle ayaklar altına serilmiş görünüm, kimi vakit, iri iri yağmaya başlayan yağmurun tül gibi incecik perdesi altında adeta silinip yitiyordu; kimi vakit de, perde güneş ışınlarının altında açılıverdiğinde, ta uzaklara kadar parıldamaya koyuluyordu.

Aşağıda, tepenin altında küçük kent, beyaz evleri, kırmızı damları, kilisesi ve köprüsüyle olduğu gibi görünmekte; köprünün iki ucunda da gelen ve giden Rus birlikleri uzanmaktaydı. Tuna'nın kıvrıldığı yerde gemiler, bir ada, ve parkla çevrili bir şato vardı. Parkın iki yanından Enns Nehri'nin Tuna'ya dökülen suları akıyor; Tuna'nın çam ormanlarıyla kaplı kayalık sol kıyısının arkasında ta uzaklarda gizemli yeşil tepeler, maviye çalan dar geçitler ayırt ediliyordu. Balta girmemiş düşüncesi uyandıran sık ormanın ortasında yükselen manastırın kuleleriyle ileride Enns'in karşı yakasında, iyice uzaklarda, tepede, düşman devriyeleri görülmekteydi.

Yükseklerde, topların arasında ve önde artçı güçlerin komutanı olan bir general ile yaveri olan subay, ellerinde birer uzun dürbün araziyi incelemekteydi. Biraz geride, bir topun kundağı üzerinde, başkomutandan artçı güçlerin komutanına gönderilmiş olan Nesvitski oturuyordu.

Nesvitski'ye yol arkadaşlığı etmiş olan Kazak, küçük bir çanta ve matara uzattı ona. Nesvitski, oradaki subaylara pus böreği ile Alman şarabı ikram ediyordu. Subaylar, kimi yere diz çökmüş, kimi de ıslak otların üzerine bağdaş kurup oturmuş olarak sevinç içinde çevrelemişlerdi onu. Nesvitski şöyle konuşmaktaydı:

"Evet, burada şato yaptıran Avusturyalı prens hiç de budala değilmiş doğrusu! Güzel bir yer..."

Subaylardan birine sordu:

"Siz niçin yemiyorsunuz?"

Subay, böyle genel karargâhtan gelmiş önemli biriyle konuşmaktan kıvançlı:

"Candan teşekkür ederim prens..." diye karşılık verdi. "Gerçekten de çok güzel bir yer! Tam parkın önünden geçerken iki geyik gördük... Ayrıca şato da pek görkemli..."

Aslında uzanıp bir börek daha alabilmek için can atan ama utandığı için sözde çevreyi seyretmeye devam eden bu subay, eliyle karşıyı işaret ederek:

“Bakın, prensim, bakın...” dedi. “Bizim piyadeler oraya vardılar bile! Bilmem seçebiliyor musunuz? Ta orada, köyün ortasındaki düzlükte, üç kişi bir şey sürüklüyor...”

Hemen arkasından da, “Bu sarayı soyacaklar...” diye onaylar bir tavırla ekledi.

“Şatoyu soyacaklar nerdeyse!”

Nesvitski de gülerek:

“Öyle öyle...” dedi. “Gerçekten soyacaklar!”

Sonra, ağzındaki böreği rahatça çiğneyerek devam etti:

“Ama ben ne isterdim, biliyor musunuz? Ta oraya tırmanmak!”

Tepede görünen kuleli manastırı işaret ediyordu gülümseyerek. Gözlerini kısmıştı:

“Ne hoş olurdu değil mi, baylar?” diye sordu.

Subaylar gülüştü.

“Hiç olmazsa o rahipleri korkuturdum! Söylendiğine göre orada genç İtalyan kızları varmış... Gözünüzün önüne geliyor mu? Ben bu işe hiç çekinmeden ömrümün beş yılını verirdim!”

Subaylar arasında en yüreklisi gülerek:

“Canları da kim bilir nasıl sıkılıyordur!” dedi.

Bu arada, önde duran yaver subay, generale bir şeyler göstermekte; general de dürbünle, gösterilen yere bakmaktaydı.

Çok geçmeden, general dürbünü indirip omuzlarını silktikten sonra öfkeli bir sesle söylendi:

“Dediğim gibi oluyor işte, bakın! Tastamam dediğim gibi... Bizimkiler nehri geçerken, karşı güçler saldırıya geçecek. Ne diye orada oyalanıp duruyorlar sanki?..”

Nehrin öbür kıyısında mevzilenmiş olan düşman güçleriyle bataryası dürbünsüz de görülebilmekteydi. Bataryadan, sütbeyaz bir duman yükseldi birdenbire. Dumanın yükselişini, uzaklardan gelen bir top sesi izledi. Aynı anda da, nehri geçmekte olan Rus birliklerinin acele ettikleri ayırt edildi.

Oflaya puflaya doğrulup kalktı Nesvitski. Ağır adımlarla generale yaklaştı, gülümseyerek sordu:

“Biraz bir şey yemek istemez miydiniz?”

Ona yanıt vermeksizin, kendi kendine söylendi general:

“İş kötü! Bizimkiler geç kaldı...”

Nesvistki:

“Hemen oraya gitmemi buyurur muydunuz, Ekselans?” dedi.

General, daha önce kapsamlı biçimde verilmiş olan buyruğu çabuk çabuk yinelemeye koyulmuştu:

“Evet evet, gidin ve söyleyin o süvarilere. En son olarak kendileri geçsinler, geçer geçmez de köprüyü, buyurduğum gibi, ateşe versinler. Köprüdeyken, ateşleme malzemesini yeniden gözden geçirmeyi unutmasınlar elbet!”

Nesvitski, selamlayarak:

“Peki, efendim...” dedi.

Atını tutmuş bekleyen Kazak’a seslendi. Küçük çantayla matarayı kaldırmasını buyurdu. Sonra da, ağır bedenini çevik bir devinimle atın üstünden aşırarak eyere yerleşti. Kendisine gülümseyerek bakan subaylara döndü, atı sürmeden önce:

“O rahiplere uğrayacağım...” dedi gülümseyerek.

Ve önündeki patikadan yokuş aşağı inmeye koyuldu.

General, topçu subayına seslendi:

“Haydi bakalım, yüzbaşı! Güllelerinizi deneyin bir; nereye kadar gidiyorlar bakalım? Hem böylece siz de can sıkıntısından kurtulursunuz biraz!”

Subayın sesi ortalığı çınlattı:

“Topçular, silah başına!”

Çek geçmeden de çoban ateşlerinin başında oturan topçular, sevinç içinde koşup gelmiş ve topları doldurmaya başlamışlardı. Ansızın subayın ikinci komutu yükseldi:

“Birinci top, ateş!”

Birinci top şiddetle geri tepti. Kulakları çınlatan madeni bir gürleyiş koptu. Gülle, tepenin altındaki Rusların başlarının üstünden ıslık çalarak uçup düşmana varmadan, çok daha gerilerde patlamıştı. Düştüğü yerde beyaz bir duman yükseliyordu şimdi.

Top sesi üzerine erlerin de, subayların da yüzünde neşeli bir ifade belirmişti. Herkes yerinden fırlamış, aşağıda, Rus ordusu ile yaklaşan düşman ordusunun devinimlerini izlemeye koyulmuştu. O sırada güneş de bulutların arasından sıyrılmış olduğu için bütün her şey pırıl pırıl görünmekteydi. Top ateşinin gümbürtüsüyle güneşin parlak ışınları el ele vermiş, insanlara canlılık aşılıyordu şimdi.

VII

Köprünün üstünden iki düşman güllesi geçmişti, köprüde yığılma vardı. Atından inen Prens Nesvitski iri bedeniyle parmaklıklara sıkışmış, köprünün ortasında duruyordu. Gülerek, birkaç adım gerisinde iki atın dizginlerine yapışmış duran Kazak'a dönüp baktı. Prens Nesvitski ilerlemek istedikçe askerler ve arabalar üzerine çullanıyor, onu gene parmaklıklara sıkıştırıyorlar, gülümsemekten başka yapacak bir şey bırakmıyorlardı.

"Hey! Arkadaş!" diye Kazak, arabasını, tekerleklerin ve atların ta yanına yığılmış piyade askerlerinin üzerine süren bir nakliye erine bağırdı. "Hey arkadaş, biraz beklesen olmaz mı sanki, görüyorsun, general geçecek."

"Hey hemşeriler! Sola çekilin! Varda!"

Ama hemşeriler, omuz omuza sıkışıyor, süngüleri birbirlerine takılıyor, durmaksınız tek bir kütle halinde köprüden ilerliyorlardı. Prens Nesvitski, parmaklıktan aşağı baktı, Enns'in, birbirine karışarak ve kemer ayaklarının yanında halkalanarak birbirini kovalayan hızlı, gürültülü, ufacık dalgalarını gördü. Köprünün üstüne baktı, gene o kadar tekdüze canlı asker dalgaları, asker şapkaları, kılıflı tulgalar, çantalar, süngüler, mızraklar, tulgaların altında geniş adaleli, çökük yanaklı aldırmaz, yorgun yüzler ve köprünün yapışkan çamurları içinde sürüklenen ayaklar gördü. Kimi vakit tekdüze asker dalgaları arasında, Enns'in dalgalarında beyaz bir köpük gibi, askerlerden ayırt edilen yüzüyle pelerinli bir subay kendine yol açıyordu; kimi vakit nehirde girdaba kapılmış bir yonga gibi piyade dalgalarıyla köprünün üstüne yaya bir süvari, bir hizmet eri, bir sivil sürükleniyordu; kimi vakit nehirde yüzen bir kütük gibi her yandan sarılmış, ağzına kadar dolu ve derilerle örtülü bir bölük furgonu ya da bir subay arabası yalpalıyordu.

"Bak hele, su bendi gibi çözüldü," diye Kazak umutsuzca duraksadı. "Daha çok var mı orada?"

"Bir milyondan bir eksik!" diye yanından geçen yırtık kaputlu şen bir asker gözünü kırparak yanıt verdi ve kayboldu; onun arkasından başka, yaşlı bir asker geldi.

"Hele şimdi o, (düşman) köprüyü bir ateşe tutsun," diye yaşlı asker kaygılı bir yüzle arkadaşına söylüyordu. "Başını kaşıyacak vakit bulamazsın."

Bu asker de geçti, arkasından araba üzerinde bir başka asker geldi.

"Nereye soktun tornavidayı ulan?" diyerek bir hizmeteri arabanın peşinden koşarak, arka yanı arıyordu.

Bunun arkasından da neşeli askerler geldi. Besbelli kafayı çekmişlerdi.

Kaputunun yakası kalkık bir asker kolunu genişçe açarak güldü.

"Yüzünün ortasına, kardeşim, şöyle bir indirince..."

"Yaa, yaa, pastırmasını çıkardı," diye başka biri kahkahayla gülerek yanıt verdi.

Bir er öfkeli ve azarlayıcı bir tavırla:

"Bak hele, ne konuşuyorlar sanki! Boş atıyor o, ama sanırsın herkesi yere serecek," dedi.

Kocaman ağızlı bir asker gülmemek için kendini zor tutarak:

"Gülle yanımdan geçince, dizlerimin bağı çözüldü," dedi. "Doğrusu öyle korktum ki, felaket!" diye ürktüğü için övünür gibi ekledi.

O er de gelip geçti. Onu şimdiye kadar geçenlerin hiçbirine benzemeyen bir araba izledi. Bu, çift tekerlekli, çift atlı ve anlaşıldığına göre bütün bir ev halkıyla dolu bir Alman arabasıydı. Bir Alman'ın sürdüğü bu arabanın arkasına güzel, alacalı, iri memeli bir inek bağlıydı. Kuş tüyü bir şiltede memedeki çocuğuyla bir kadın, kocakarı, genç, kırmızı yüzlü, sağlıklı bir Alman kızı oturuyordu. Belli ki göç eden bu yerliler özel bir izinle bırakılmışlardı. Bütün askerlerin gözleri kadınlara çevrildi ve araba ağır ağır ilerleyip geçinceye kadar bütün konuşmalar yalnız bu iki kadın üzerine oldu. Hepsinin yüzünde, o kadınla ilgili çapkın düşüncelerin uyandırdığı hemen hemen aynı gülümsemeler vardı.

"Baksana sucuk[15] bile kaçıyor."

15 Almanlara hakaret etmek için Rusların kullandığı bir tabir.

"Boş ver, sat anasını," diye bir başka asker son heceye fazla basarak, gözlerini yere indirmiş, öfkeli ve geniş adımlarla yürüyen Alman'a seslendi.

"Bak hele, nasıl giyinip kuşanmış! Vay keratalar, vay!.."

"Ah, onunla olsan Fedotof!"

"Gördüler kardeş!"

"Siz nereye gidiyorsunuz böyle?" diye elma yiyen bir piyade subayı da hafifçe gülümsedi ve güzel kıza bakarak sordu:

Alman, gözlerini kapayarak anlamıyormuş gibi davrandı.

"İster misin, al," diye subay, elmayı kıza uzattı.

Kız gülümsedi ve elmayı aldı. Köprü üzerinde bulunan herkes gibi Nesvitski de kadınlar geçinceye kadar gözlerini onlardan ayırmamıştı. Onlar gidince gene öncekilere benzeyen konuşmalarla öncekilere benzeyen askerler geçti, sonunda herkes durdu. Köprüden geçerken, sık sık olduğu gibi, bölük arabasının atları ürkmüş, bütün kalabalık beklemek zorunda kalmıştı.

“Ne diye duruyorlar? Düzen yok ki!” diyordu askerler. “Nereye gidiyorsun ulan! Beklesene! Eğer köprüyü ateşe tutarsa o, bundan daha kötü olacak. Baksana subayı pestile çevirdiler,” diye duraklayan yığınlar arasında her kafadan bir ses çıkıyor, herkes birbirine bakarak ileriye, köprünün ağzına doğru dayanıyordu.

Köprüden aşağı, Enns’in sularına bakan Nesvitski birdenbire kendisi için henüz yeni olan bir ses duydu, hızla yaklaşan bir ses... Büyük bir şeyin, suya çarpan bir şeyin, çıkardığı bir ses.

Yanında duran bir asker, sesin geldiği yana bakarak sert bir tavırla:

“Bak hele, nereye düşüyor!” dedi.

Başka birisi kaygılı bir yüzle:

“Çabuk geçelim diye bizi dürtüklüyor,” dedi.

Kalabalık gene devinmeye başladı. Nesvitski bunun bir gülle olduğunu anlamıştı.

“Hey Kazak, atı getir,” dedi. “Hadi bakayım siz! Çekilin! Açılın!”

Güçlükle atın yanına vardı. Durmadan bağırarak ilerledi. Askerler ona yol açmak için sıkıştılar, ama, bir ara gene onu öyle bir sıkıştırdılar ki, ayağını ezdiler. Yanındakilerin suçu yoktu, çünkü onları daha çok eziyorlardı.

Bu sırada arkadan boğuk bir ses işitildi:

“Nesvitski! Nesvitski! Hey, suratsız!”

Nesvitski dönüp baktı. On beş adım ötede, yürüyen canlı bir piyade kütlesinin kendisinden ayırdığı kırmızı ve esmer yüzlü, saçı sakalı birbirine karışmış, kasketi ensesine düşmüş, ceketi kabadayılarınki gibi omuzlarına atılmış Vaska Denisof’u gördü.

“Şu iblislere emret de yol versinler,” diye Denisof, öfkesinden titreyerek, kıvılcımlar saçan, akları kızarmış, kömür gibi siyah gözlerini sağa sola çevirerek ve yüzü gibi kırmızı, çıplak, küçücük elleriyle tuttuğu kınından çıkarılmış kılıcını sallayarak bağırdı.

“Ay, Vasya!” diye Nesvitski sevinçle yanıt verdi. “Ne oluyorsun, yahu?”

“Süvari bölüğünün geçmesine olanak yok,” diye Vasya Denisof öfkeyle beyaz dişlerini gösterdi, çarptığı süngülerden huylanıp kulaklarını dikip

soluyan, gem ağızlığından çevreye köpükler saçarak ayağını köprünün tahtalarına vuran ve süvarisi bıraksa köprünün parmaklıklarından sıçramaya hazır gibi görünen güzel, yağız atını mahmuzladı ve bağırdı:

“Nedir bu, koyunlar gibi! Tıpkı koyunlar gibi! Çekil!.. Yol ver!.. Dur orada! Hey araba! Tanrı cezanı versin! Doğrarım kılıçla ha!” diyerek gerçekten kılıcını sallıyordu.

Askerler, korkmuş yüzlerle, birbirlerini sıkıştırmaya başladılar. Denisof, Nesvitski’yle birleşti.

Nesvitski, Denisof yanına gelince, “Nasıl oldu da bugün sarhoş olmadın?” diye sordu.

Denisof:

“İçmeye de vakit bırakmıyorlar ki,” dedi, “alayı bütün gün bir şuraya, bir buraya sürükleyip duruyor. Dövüşmekse dövüşmek! Bu da ne oluyor böyle!”

Nesvitski onun yeni ceketini ve eyer örtüsünü süzerek:

“Bugün çok şıksınız!” dedi.

Denisof, gülümsedi, cebinden kokular saçan bir mendil çıkardı, Nesvitski’nin burnuna uzattı.

“Olur mu ya, savaşa gidiyorum, tıraş oldum, dişlerimi fırçaladım, kokular süründüm.”

Yanında Kazak olan Nesvitski’nin heybetli gövdesi, kılıç sallayan ve acı acı bağıran Denisof’un kararlı görünüşü etkisini öyle göstermişti ki köprünün öbür yanına geçmişler, piyadeyi durdurmuşlardı. Nesvitski buyruğu bildireceği albayı yolun ağzında buldu, görevini yerine getirerek geri döndü.

Denisof, yolu açtıktan sonra köprünün ağzında durdu. Askerlerine saldıran, sabırsızlanan aygırını aldırmazca durdurarak karşıdan gelen süvari bölüğüne bakıyordu. Köprünün tahtalarından sanki birkaç at koşuyormuş gibi, nal sesleri yansıdı, süvari bölüğü, subaylar önde, dörderli kol durumunda köprü boyunca uzandı, öbür yandan çıkmaya başladı.

Olduğu yerde duran piyade erleri köprünün yanında çiğnenmiş çamurun içine yığılmışlar, genellikle ayrı sınıflardan asker kıtaları karşılaştığı zaman duydukları o kendine özgü kinli yabancılık ve alay duygusuyla, yanlarından geçen temiz ve zarif kılıklı süvarilere bakıyorlardı.

“Şık çocuklar! Yalnız Podnovinskoye’de[16] olmalılardı!”

16 Geçit törenlerinin yapıldığı bir meydan.

Başka biri:
“Onlardan ne beklersin? Süs olsun diye taşıyorlar onları!” dedi.
Süvariler de boş durmuyor, gerektiğinde hiç çekinmeden taşı gediğine koyuyorlardı. Nitekim bir süvari, altındaki atı birden hafifçe oynatıp hemen yanındaki piyade erinin üzerine çamur sıçrattıktan sonra şakacı bir ifadeyle:
“Hey, piyade! Toz kaldırma!” dedi.
Piyade eri yüzündeki çamuru silerek:
“Sırtında çantayla, iki menzillik yol yürütseler sırmaların dökülür senin,” dedi. “Atın üstünde adam değil kuş oturuyor.”
“Ata bindirselerdi sen rahatı bulurdun, Zikin!” diye bir onbaşı, çantasının altında kamburlaşmış, zayıf askere takıldı.
Bir süvari ekledi:
“Bacaklarının arasına bir sopa sıkıştır, işte sana at!”

VIII

Geride kalan piyadeler, bir huniye dolar gibi giriş yerine yığışarak hızla köprüyü geçtiler, sonunda bütün arabalar geçti, yığılma azaldı. Köprüye son tabur da girdi. Düşmana karşı olan öte yüzünde yalnız Denisof’un bölüğünün süvarileri kalmıştı. Karşı tepeden ta uzaklarda görünen düşman, nehrin geçtiği vadiden iki, iki buçuk kilometre kadar uzakta bulunan karşıki sırtta ufuk bittiği için, aşağıdan, köprüden henüz görünmüyordu. Önler yer yer Kazak devriye kollarının, dolaştığı boş bir araziydi. Ansızın yolun karşısındaki sırtta mavi kaputlu askerler ve toplar belirdi. Bunlar Fransızlardı. Kazak devriyeler dağın eteğinden hızla uzaklaştı. Denisof’un süvari bölüğünün bütün subay ve erleri başka şeyden söz etmeye, sağa sola bakmaya çabalıyor, ama yukarda, tepede olan bitenleri düşünmekten kendilerini alamıyordu; düşman kıtası sandıkları ufka doğru yükselen beneklere bakıp duruyorlardı. Öğleden sonra hava gene açılmış, güneş parlak ışınlarını Tuna’ya, onu saran gölgeli dağlara salmıştı. Her yer sessizdi. Karşıki sırtlardan ara sıra borazan sesleri, düşman bağırtıları

duyuluyordu. Süvari bölüğüyle düşman arasında küçük devriye kollarından başka kimse kalmamıştı. Onları birbirinden kocaman, boş bir alan ayırıyordu. Düşman ateşi kesmiş, iki orduyu ayıran sıkı, müthiş, geçilmez, erişilmez çizgi daha açık seçilmişti.

‘Dirileri ölülerden ayıran sınırı andıran bu çizginin bir adım ötesi bilinmezlik, acı ve ölümdür. Orada ne var? Kim var? Şu alanın, şu ağacın, güneşin ışıldattığı şu damın ötesinde ne var? Kimse bilmez, ama bilmek ister; bu çizgiyi aşmak korkunçtur, ama insan onu aşmak ister; ve bilir ki er geç onu aşmak, çizginin öbür yanında ne var, bunu öğrenmek zorunlu olduğu gibi. Oysa kendisi güçlü, sağlıklı, neşeli, ateşlidir, kendisi gibi neşeli, ateşli, sağlıklı ve heyecanlı insanlarla çevrilidir.’ Düşman karşısında bulunan her insan, eğer bunu böyle düşünmezse böyle duyumsar ve bu duygu bu anlarda, her şeye ayrı bir parlaklık, sevinçli bir izlenim keskinliği verir.

Düşman çizgisinde bir tepenin ucunda küçük bir duman göründü, bir gülle ıslık çalarak süvari bölüğünün üzerinden geçti. Hep bir yere toplanmış subaylar kendi yerlerine dağıldılar. Süvariler susmuştu. Bölükte bütün herkes ileriye, düşmana ve aynı zamanda bölük komutanına bakmakta, komut beklemekteydi.

İkinci ve hemen ardından da üçüncü bir gülle uçtu üzerlerinden. Belliydi ki süvarileri topa tutuyorlardı. Ama gülleler tekdüze bir hızla ıslık çalarak başları üzerinden uçup gidiyor ve gerilerde bir yerlere çarpıyordu.

Süvariler geriye dönüp arkalarına bakmıyorlardı. Ama üzerlerinden uçan her güllenin sesini işitir işitmez hepsi, o hem birbirine benzeyen, hem farklı değişik yüzleriyle, sanki o anda komut verilmişçesine soluklarını tutarak, üzengilerin üzerinde ayağa kalkacakmış gibi doğrulmakta; gülle geçip gidinceye kadar öylece kalmakta; sonra gene oturmaktaydılar. Erler, başlarını çevirmeksizin yan gözle birbirlerine bakıyor; merakla arkadaşlarının başlarını izliyorlardı.

Denisof’tan borazancıbaşıya kadar bütün herkesin yüzünde, dudaklarının çevresinde hep aynı heyecanlı ürperiş, hep aynı öfkeli kasılma sezilmekteydi. Bölük saymanı, cezaya çarptırılacakmış gibi gözdağı verici bakışlarla süzüyordu erleri. Asteğmen Mironov, her gülle uçuşunda eğilmekteydi.

Rostof sol kanattaydı. Dizleri hafifçe berelenmiş olduğu halde gösterişliliğini gene de koruyan Graçik’in sırtındaydı. Büyük bir dinleyici kalabalığı karşısında sınava çağrılmış olan ve bu sınavda üstün başarı

kazanacağına kesinlikle inanan bir öğrencinin mutlu havası vardı üzerinde. Bütün herkese, gülleler uçarken ne kadar sakin olduğuna dikkat etmelerini rica ediyormuş gibi gururla gülümseyerek bakıyordu. Gelgelelim onun dudakları da, ne olduğunu bilmediği yepyeni ve alabildiğine ciddi bir şeyle karşı karşıya geldiğini ortaya koyan çizgiyle çevrelenmişti.

Atının üzerinde bir türlü yerinde duramayarak bölüğün önünde oradan oraya dönüp duran Denisof'un sesi yükseldi birden:

"Kimdir o iki de bir yerlere eğilen? Teğmen Mironov, bana baksanıza! Hiç de iyi bir şey yapmıyorsunuz!"

Vaska Denisof'un üstü siyah saçlarla çevrili kalkık burunlu yüzü, kınından sıyırmış olduğu kılıcının kabzasını kavrayan, kısa parmaklarının üzeri kıllarla kaplı fırlak damarlı küçük eli; ufak tefek ama dolgun bedeni, her zamanki gibiydi. Yani akşamları iki şişe yuvarladıktan sonra nasıl oluyorsa öyleydi. Yüzü her zamankinden daha çok kızarmıştı yalnız; kıvırcık başını, suyu içmeyip yutan kuşlar gibi arkaya doğru atmış; küçük ayaklarıyla mahmuzlarını sadık Arap atına acımasızca bastırmıştı...

Denisof, neredeyse arkaya doğru devrilecekmiş gibi dörtnala bölüğün öbür yanına gitti ve kısık bir sesle bağırdı:

"Silahlarınızı yoklayın!"

Kirsten'e yaklaştı sonra. Kurmay yüzbaşı, şişman, hantal kısrağını sürerek karşıladı Denisof'u. Uzun bıyıklarıyla her zamanki gibi ciddi bir hali vardı. Gözleri her zamankinden çok daha fazla parlıyordu yalnız. Denisof'a:

"Ne oluyor?" diye sordu.

Yanıt beklemeden sürdürdü konuşmasını:

"İş çarpışmaya varmayacak. Göreceksin bak, geldiğimiz gibi döneceğiz!"

Denisof da kararsızdı bu konuda.

"Ne bileyim ne yapıyorlar?" diye söylendi. "Hiçbir şey anlamıyorum, inan ki!"

Genç subay adayının sevinçle ışıldayan yüzünü ayırt etti birden, ve keyifle seslendi:

"Vay, Rostof! Desene amacına ulaştın artık? Hadi bakalım, kutlu olsun!"

Takdir dolu bir gülümseyiş dalgalandı yüzünde. Delikanlının durumundan kıvanç duyduğu belliydi.

Rostof, sınırsız bir mutluluğun içinde yüzer gibi oldu bir an. Birden, köprünün üzerinde komutan belirdi. Denisof, atını dörtnala oraya sürdü. Güven taşan bir sesle:

“İzin verin de saldırayım, Ekselans!..” dedi. “Ben onları hemen geri püskürtürüm!”

Komutan, insanı canından bezdiren bir sinekten kurtulmak istiyormuş gibi yüzünü ekşiterek, sıkkın bir ifadeyle:

“Ne saldırmasından söz ediyorsunuz, kuzum siz!” dedi.

Çıkışır gibi sert bir tonla ekledi sonra:

“Hem siz ne diye burada oyalanıyorsunuz? Görüyorsunuz ki kanatlar düzenli biçimde çekilmekte. Siz de bölüğünüzü geriye götürün!”

Çok geçmeden bölük, bir tek kayıp vermeden köprünün öbür yanına geçmiş ve ateş alanından çıkmıştı. Onun arkasından sırada bekleyen ikinci bölük de köprüyü geçti. Son Kazaklar da öbür yanı çabucak temizlediler.

İki Pavlograd bölüğü peş peşe köprüyü geçip geriye, tepeye çıkmışlardı. Alay komutanı Kari Bogdaniç Schubert, Denisof’un bölüğüne iyice yaklaşmıştı. Rostof’un birkaç adım berisinde at koşturuyor; Telyanin konusunda çatıştıklarından beri delikanlıyla ilk kez karşılaştıkları halde ona aldırmaksızın ilerliyordu.

Şimdi cephede, karşısında kendini suçlu saydığı bir adamın elinde olduğunu duyumsayan Rostof, gözlerini alay komutanının geniş, atletik sırtından, ağarmış ensesinden, kırmızı boynundan ayırmamaktaydı. Kimi vakit, Rostof’a, Bogdaniç, ona özellikle önem vermiyormuş gibiydi; bütün amacı, şimdi subay adayının yürekliliğini sınamakmış gibi geliyordu. Bunun üzerine neşeyle doğrulup çevresine bakınmaktaydı... Ama, bir yandan da, Bogdaniç kendi yürekliliğini göstermek için özellikle ona bu kadar yakından at sürüyormuş gibi görünüyordu... Kimi vakit de, düşmanının şimdi amaçlı olarak ondan öç almak için bölüğü çılgınca bir saldırıya kaldıracağını; ama saldırıdan sonra da yanına gelerek ona, saldırı sırasında yaralanmış olan Rostof’a barış ve dostluk elini uzatacağını düşlemekteydi.

Jerkof’un Pavlograd alayındaki bütün erlerce pek iyi tanınan omuzları yukarı kalkık karartısı (kısa bir süre önce onların alayından ayrılmıştı Jerkof), alay komutanına yaklaştı. Genel karargâhtan sürgün edildikten sonra, cephede çile dolduracak kadar aptal olmadığını; kurmay kurulunda hiçbir iş görmeden kalmak, üstelik durduk yerde bir yığın da ödül almak dururken orada kalamayacağını söyleyerek bir yolunu bulmuş ve Prens Bagration’a yaver olmayı başarmıştı. Eski komutanına artçı güçlerin komutanından bir buyrukla geliyordu şimdi. Rostof’un düşmanına dönüp arkadaşlarını süzerek, somurtkanlığa varan bir ciddiyetle:

“Albayım...” dedi. “Durup köprüyü yakma buyruğu verildi.”
Albayın, birden canı sıkılmıştı. Sordu:
“Bu buyruk kimden?”
Teğmen aynı ciddi tavırla:
“Kimden çıktığını bilmiyorum, albayım.” diye yanıt verdi. “Yalnız prens bana, ‘Git albaya söyle, süvariler hemen geri dönüp köprüyü ateşe versinler’ dedi.”
Jerkof’tan sonra bir başka yaver subay da gelip aynı buyruğu bildirmişti süvari albayına. Onun hemen ardından da binicisini zar zor taşıyarak dörtnala gelen bir Kazak atının sırtında şişman Nesvitski belirdi. Daha yaklaşırken:
“Bu ne iş albay?” diye bağırdı. “Köprü yakılacak demiştim size, oysa birisi işi karıştırmış, oralardaki herkes çıldırıyor, anlaşılır gibi değil.”
Albay, uysal bir tavırla alayı durdurdu, Nesvitski’ye döndü:
“Siz bana tutuşturucu maddelerden söz ettiniz,” dedi. “Köprünün yakılması için bir şey söylemediniz.”
Atını durduran Nesvitski, şapkasını çıkardı, terden ıslanan saçlarını tombul eliyle düzelterek:
“Nasıl olur, kuzum,” dedi. “Tutuşturucu maddeler koyun dedim, köprünün yakılacağını söylemedim olur mu?”
“Ben sizin ‘kuzunuz’ değilim. Kurmay subayı ve siz bana köprü yakılacak demediniz! Ben görevimi bilirim. Aldığım buyruğu harfiyen yerine getirmek alışkanlığımdır. Siz köprüyü yakacaklar dediniz, kim yakacak diye fala mı bakaydım yani!”
“Eh, bu her zaman böyle olur,” diye Nesvitski elini salladı. “Sen buraya nerden düştün?” diyerek Jerkof’a döndü.
“Aynı şey için. Ama sen sırılsıklam olmuşsun. Gel sıkıp suyunu çıkarayım senin.”
“Siz, kurmay subayı, dediniz ki...” diye albay alıngan bir tonla sözüne devam ediyordu.
“Albay, acele etmek gerek, yoksa düşman toplarını ateşleyecek,” diye yaver subay, sözünü kesti.
Albay, sessizce, bir yaver subaya, bir kurmay subaya, bir Jerkof’a baktı, kaşlarını çattı.
Başına hep böyle dertler açılmasına karşın yapılması gereken her şeyi gene yapacağını gösteren görkemli bir tonla:
“Köprüyü yakacağım,” dedi.

Uzun ve adaleli bacaklarıyla atına, bütün suç ondaymış gibi vurarak ileri geçti. Denisof'un komutası altında Rostof'un görevli olduğu ikinci süvari bölüğüne köprüye dön buyruğunu verdi.

"Ee, tamam!" dedi Rostof. "Beni sınamak istiyor..." Yüreği hopladı, kızgınlığı yüzüne vurdu, içinden, 'Görsün bakalım, korkak mıyım?' diye geçirdi.

Süvari bölüğü askerlerinin neşeli yüzünde gene gülleler altında bulundukları andaki o ciddi ifade belirdi. Rostof, varsayımlarını doğrulayacak bir iz bulmak isteğiyle gözlerini ayırmaksızın düşmanına, alay komutanına bakıyordu. Ama albay, Rostof'a bir kez bile bakmadı. Bakışları, kıta önünde her zaman olduğu gibi sert ve görkemliydi. Bir komut yükseldi.

"Çabuk!.. Çabuk!.." diye çevresinde sesler duyuldu.

Süvariler kılıçlarını dizginlere takarak, mahmuzlarını şakırdatarak ve yapacaklarını kendileri de bilmeksizin çabucak atlardan indiler. Haç çıkardılar. Rostof artık alay komutanına bakmıyordu, buna vakit yoktu. Süvarilerden geri kalırım diye tasasından yüreği oynuyordu. Atını ere verirken eli titriyordu. Kanının şıpırdayarak yüreğine döküldüğünü duyumsuyordu. Denisof, gövdesini arkaya vererek ve bağırarak atla yanından geçti, Rostof birbirine takılan mahmuzları ve şakırdayan kılıçlarıyla çevresinde koşuşan süvarilerden başka bir şey görmüyordu.

"Sedye!.." diye arkadan bir ses duyuldu.

Rostof, sedye istemenin ne anlama geldiğini düşünmedi, yalnız en önde olmaya çabalıyor, koşuyordu. Ama bastığı yeri görmeyerek tam köprünün yanında, yapışkan, çiğnenmiş bir çamura battı, kayarak kolunun üstüne düştü. Diğerleri onu geçtiler.

Kulağına, ileri geçip köprünün yakınında at üstünde görkemli ve neşeli bir yüzle duran alay komutanının sesi geldi.

"Her iki yandan, yüzbaşı!"

Rostof, çamurlanan kolunu pantolonuna silerek düşmanına bir göz attı, ne kadar ileri giderse o kadar iyi olacağını düşünerek koşmak istedi. Ama Bogdaniç ona bakmadı, onu tanımadı, seslendi:

"Kimdir o, köprünün ortasından koşan? Sağ yandan, sağ yandan diyorum. Teğmen geri!" diye bağırdı ve köprünün tahta döşemesi üzerinden yiğitlik satarak atla ilerleyen Denisof'a döndü:

"Niçin kendinizi tehlikeye atıyorsunuz yüzbaşı! Attan insenize!"

Vaska Denisof eyeri üzerinde dönerek:

“Eh, yanlışı bulur o,” diye yanıt verdi.

Bu sırada Nesvitski, Jerkof ve yaver subay hep birlikte ateş menzili dışında duruyor, bir, köprünün yanında kaynaşan bu sarı tolgalı, koyu yeşil ceketleri kordonlarla işlenmiş, mavi pantolonlu küçük insan kalabalığına, bir, karşı yana, uzaktan yaklaşan mavi kaputlara ve atlarla (bunların top olduğu kolayca anlaşılabilirdi.) ilerleyen gruplara bakıyorlardı.

‘Köprüyü yakacaklar mı, yoksa yakmayacaklar mı? Kim daha hızlı davranacak? Bunlar mı koşup köprüyü yakacaklar, yoksa Fransızlar mı ellerini daha çabuk tutup öncü ateşiyle onları yok edecek?’

Bu soruları köprünün yukarısında duran kalabalık asker kıtaları içinden herkes, içi titreyerek ve istemeyerek kendi kendine soruyor, akşam güneşinin parlak ışığı altında köprüye, süvarilere, karşıdan toplarla, süngülerle ilerleyen mavi kaputlara bakıyordu.

Nesvitski:

“Ah, süvarilerin işi kötü!” dedi. “Şimdi ateş menzilindeler.”

Yaver subay:

“Bu kadar çok adamı boşuna götürdü,” dedi.

“Yaa doğru,” dedi Nesvitski. “İki yürekli asker gönderse de olurdu!”

“Ah, Ekselans,” diye Jerkof, gözlerini süvarilerden ayırmaksızın, ama sözlerinin ciddi olup olmadığını kestirmeye olanak vermeyen o çocuksu tavrıyla söze karıştı, “Ah, Ekselans! Nasıl düşünüyorsunuz! İki kişi gönderilirse diyorsunuz ama kurdeleli Vladimir nişanını kim verir bize o zaman? Oysa böyle olunca onlar kırılsalar bile, bölüğü öne sürerek madalya almak olanaklı. Bizim Bogdaniç işini, bilir.”

Yaver subay:

“Al işte, yaylım ateşi başladı.” dedi.

Gerçekten de, Fransızlar, topları gizledikleri yerlerden hızla ortaya çıkarıp mevkilerine yerleştirmeye başlamıştı şimdi. Art arda üç ayrı duman yükseldi. Bunları, daha birinci güllenin sesi işitilirken yükselen bir dördüncü duman izleyecekti. Sonra gene art arda üç top sesi daha duyuldu.

Nesvitski, birden dayanılmaz bir sancı duymuşcasına, yaver subayı kolundan sımsıkı kavrayarak:

“Of of!..” diye inledi. “Birini vurdular! Düştü, baksanıza! Tam şuraya düştü!”

Yaver subay, yüzünü buruşturarak:

“Düşenler iki oldu!” demekle yetindi yalnızca.

Nesvitski, başını öbür yana çevirmişti:

“Ben çar olsam hiç savaşmazdım!” dedi.

Fransızlar çok hızlı dolduruyorlardı toplarını. O sırada lacivert kaputlu piyade erleri koşarak köprüye doğru ilerledi. Yer yer dumanlar yükseldi gene; ve çatırtılı bir yaylım ateşi var gücüyle köprüyü dövmeye başladı.

Ama, Nesvitski, orada olup bitenleri göremiyordu. Köprünün üstünden kalın bir duman yükseldi. Süvariler, köprüyü ateşe vermeyi başarmıştı. Şimdi Fransız bataryaları artık onlara engel olmak için değil, toplar oraya çevrilmiş olduğu ve ateş edilecek iyi bir hedef buldukları için ateş ediyordu.

Süvariler seyislerinin yanına dönünceye kadar üç atış daha yapmaya fırsat bulmuştu Fransızlar. Ama atışlardan ikisi yanlış yöneltilmiş olduğundan boşa gitti. Buna karşılık son atış, bir grup süvarinin ortasına düştü ve üç eri yere serdi.

Aklı fikri Alay Komutanı Bogdaniç’le ilişkilerinde olan Rostof, ne yapacağını bir türlü kestirmeksizin, köprünün yanında donup kalmıştı... Kılıçtan geçirilecek kimse yoktu ortada (savaşı hep bir kılıçtan geçirme işlemi olarak düşleyegelmişti). Yanına öbür erler gibi kundaklık bir avuç saman almamış olduğundan, köprüyü yakmalarına da yardım edemezdi. Durup çevresine bakınmaktan başka yapacağı bir şey yoktu, sözün kısası... Birdenbire, köprünün üzerinde yerlere ceviz saçılmış gibi bir çatırtı duyuldu ve Rostof’un hemen biraz ilerisinde duran süvarilerden biri inleyerek parmaklığın üstüne kapandı. Delikanlı, yaralıya doğru koştu hemen. Bu arada başkaları da koşmuştu.

“Bir sedye!” diye bağırdı birisi. “Sedye getirin!”

Bir yandan dört er yaralı süvariyi yerden kaldırmaya çabalamaktaydı.

Yaralıysa, “of of of...” diye inliyordu. “Tanrı aşkına bırakın beni!”

Gene de bırakmayıp sedyeye yatırdılar.

Nikolay Rostof, öbür yana döndü ağır ağır; bir şey arıyormuş gibi uzaklara, Tuna’nın sularına, gökyüzüne, ufka, güneşe bakmaya koyuldu... Ve gök ne kadar güzel, ne kadar derin, ne kadar mavi, ne kadar sakin görünmekteydi ‘Tanrım!’ Ve ufka yaklaşan güneş nasıl da parlak, nasıl da göz kamaştırıcıydı! Ve parlamaktaydı insanı çağırırcasına! Tuna’nın ötesinde, uzaklarda görünen mor dağlar, manastır, gizemli dar geçitler, tepelerine dek sisle örtülü çam ormanları daha da, daha da güzeldi! Sessizlik oradaydı, mutluluk orada...

‘Orada olsaydım hiçbir şey istemeyecektim, hiçbir şey!’ diye düşünüyordu Rostof. ‘Yalnız bu güneşte bile, bende ve güneşte öylesine büyük bir mutluluk var ki! Buradaysa... iniltiler, acılar, ve korkular...

Sınırsız bir kargaşa ve dipsiz bir telaş... İşte gene bağırıyorlar, geriye doğru bir yerlere koşuyorlar gene... ve ben de koşuyorum onlarla birlikte... koşuyor, koşuyorum! Ve işte, tam üstümde ölüm var, çevrem ölümle kaplı... Her yanım ölüm!.. Bir an, bir an evet, yalnız bir an... Ve sonra... Sonrasızlık başlayacak sonra... sonra bu güneşi, bu suyu, bu dar geçidi artık göremeyeceğim...'

O anda güneş bulutların arasına gizlenmeye başlamıştı. Başka sedyeler belirdi Rostof'un önünde... Ölümle sedyelerin uyandırdığı korku ve güneşle yaşama beslediği sevgi, ve heyecan verici bir duygu olarak birbirine karışıyordu içinde genç adamın. Ve Rostof, yüreğinde derin bir ürperişle kendi kendine şunları fısıldadı:

"Tanrım! Şu göklerde olan sen! Kurtar, bağışla, koru beni!"

Süvariler seyislere doğru koştu. Sesler çoğalmıştı şimdi. Sedyeler gözden kayboldu.

Rostof, Vaska Denisof'un, hemen kulağının dibinde olduğu halde çok uzaklardaymışçasına bağırdığını işitti:

"Ee, söyle bakalım, arkadaş! Barut kokusunu aldın mı sonunda?"

Rostof, 'Tamam, bütün her şey bitti artık! Ben ödleğin biriyim! Ve bu da işte ortaya çıktı...' diye geçirdi aklından. Derin derin içini çekti; sonra ilerleyip bir ayağını yana açmış duran Graçik'ini aldı seyisin elinden ve bindi. Kuru, heyecansız bir sesle sordu Denisof'a:

"Neydi bu, yaylım ateşi mi?"

Denisof, gene bağırarak yanıt verdi delikanlıya:

"Hem de en amansız cinsinden!"

Kendi kendisiyle konuşuyormuş gibi devam etti:

"Doğrusu iyi iş gördük! Ama zordu, çok zordu!"

Rostof'a döndü yeniden:

"Saldırı kolay iştir. Dal içlerine, çal kılıcı..." dedi. "Burdaysa papuç pahalı. Düşman karşında değil, ilerde. Hedef tahtasına atar gibi basıyor tetiğe!"

Fazla durmadı Denisof, biraz ötede toplananlara doğru uzaklaştı. Alay komutanının yanı sıra Nesvitski, Jerkof ve yaver subay da bu gruptaydılar... 'Bana öyle geliyor ki ödlekliğimi kimse görmedi,' diye düşündü Rostof. Gerçekten de kimse bir şey fark etmemişti. Nedeni de çok basitti bunun. Top ateşi altına ilk olarak girmiş ama isabet almamış olan genç subay adayının kapıldığı duyguya hiçbiri yabancı değildi; daha doğrusu bütün hepsi kapılmıştı o duyguya...

Ötede Jerkof, alaycı bir sesle:

"İşte size parlak bir rapor konusu..." diyordu. "Bir de bakarsınız beni terfi ettirirler!"

Neşeyle renklenen bir gurura gömülmüştü albay:

"Prense arz ediniz lütfen..." dedi. "Ben köprüyü yakmış bulunuyorum!"

"Kaybımızı soracak olursa?"

"Sözü edilmez bile dersiniz!"

Kalın bir sesle ve sevinçle söylemişti bunu. Ardından da sonucu şöyle açıkladı:

"İki süvari yaralandı, biri de hemencecik öldü."

Bunu söylerken de mutlulukla gülümsemekten alamamıştı kendisini. Hele, özellikle yerinde bulduğu 'hemencecik' sözcüğünü hecelerin üzerine basa basa söylerken apayrı bir zevk duymuştu.

IX

Bonapart'ın komutası altında, yüz bin kişilik bir Fransız ordusunun peşine düşülen, yandaşlarına artık güvenemeyen, yerli halkın düşmanca duygularıyla karşılaşan, donanım ve besin maddeleri darlığı çeken, önceden görülüp bilinmesi gereken her türlü savaş koşullarının dışında harekâtta bulunmak zorunda olan Kutuzof'un komutası altındaki otuz beş bin kişilik Rus ordusu, düşman kendisine yetiştiği yerde durarak ve ağırlıklarını yitirmeden geri çekilmek için ancak gerektiği kadar artçı savaşları vererek hızla Tuna boyundan aşağı doğru çekiliyordu. Lambah'ta, Amstetten'de ve Melk'te çarpışmalar olmuş ama Rusların savaştıkları düşmanlarca da saygın bulunmuş, dayanıklılıklarına karşın bu çarpışmaların sonu ancak daha çabuk bir geri çekilme olmuştu.

Ulm önlerinde tutsak düşmekten kurtulmuş ve Braunau'da Kutuzof'un ordusuyla birleşmiş olan Avusturya orduları şimdi Rus ordusundan ayrılmıştı. Böylece Kutuzof'un elinde kendi güçsüz ve yarı perişan birliklerinden başka güç kalmamıştı. Bu durumda Viyana'nın savunmasını

gerçekleştirmek bir yana, düşünmek bile olanaksızdı artık. Dolayısıyla da şimdi, Avusturya başkentinde Savaş Yüksek Kurulu'nca planı kendisine teslim edilmiş ve yeni savaş bilimi stratejisinin kurallarına uygun biçimde tasarlanıp hazırlanmış bir saldırı savaşı yerine, Mack'ın Ulm önlerinde düştüğü yanlışa düşüp bütün orduyu mahvetmeden, düzenli olarak geri çekilip Rusya'dan yola çıkmış kıtalarla birleşmek, Kutuzof'un biricik amacı durumuna geliyordu. Ve bu bile ulaşılması hemen hemen olanaksız denecek kadar güç bir amaçtı.

Yirmi sekiz ekim günü Kutuzof, ordusuyla Tuna'nın sol yakasına geçmiş ve ilk kez konaklamıştı. Kendisi ile Fransızların ana güçleri arasında Tuna vardı şimdi. Otuz ekim günü Kutuzof, Tuna'nın sol kıyısında bulunan Mortier'in komutasındaki bir Fransız tümenine saldırarak onu bozguna uğrattı. Gene ilk olarak, bir dizi ganimet de ele geçirildi bu çarpışma sonunda. Bir sancak, boy boy toplar ve iki düşman generali... Özetlemek gerekirse, iki haftalık bir geri çekilmeden sonra Rus birlikleri, ilk kez, bir savaşı kazanmakla kalmıyor; düşmanı epey kovalayıp darmadığın etme başarısını da gösteriyordu.

Askerin yarı çıplak ve bitkin bir durumda olmasına; geri çekilme sırasında yollarda kalıp yiten, yaralanan, öldürülen ya da hastalanan erler dolayısıyla ordunun üçte bir oranında güç yitirmesine; bir kısım yaralıların ve hastaların, ellerinde Kutuzof'un onları düşmanın insanlığına güvenip bıraktığını bildiren bir mektupla Tuna'nın karşı yakasında bırakılmasına; Krems'teki örgütlü hastanelerde birer sahra hastanesine dönüştürülen evlerin bütün hasta ve yaralıları barındırmaktan çok uzak kalmasına karşın... İşte bütün bunlara karşın, evet... Krems'teki konaklama ve Mortier karşısında kazanılan utku, ordunun moralini epey yükseltmişti. Bütün birliklerde ve genel karargâhta, gerçeğe uygunluğu su götürür ama sevinç ve huzur yaratmaktan geri kalmayan söylentiler dolaşıyor; Rusya'dan yola çıkan güçlerin iyice yaklaştığı, Avusturyalıların da bu arada bir utku kazandıkları ve korkuya kapılan Bonapart'ın geri çekilmeye koyulduğu dolaşıyordu kulaktan kulağa.

Savaş sırasında Prens Andrey, çok geçmeden bir çarpışmada öldürülecek olan Avusturyalı General Schmitd'in yanındaydı. Savaş sırasında onun da eli bir kurşunla çizilmiş, atı da yaralanmıştı. Daha sonra da, başkomutanın özel ilgisi sayesinde, Tuna'nın karşı yakasında kazanılan utkuyu haber vermek üzere Avusturya sarayına gönderilmişti. Saray, o sırada Fransız tehdidi altında olan Viyana'dan Brünn'e taşınmıştı. Savaş gecesi Prens

Andrey, heyecan içinde ama yorgunluk duymaksızın (ilk bakışta iriyarı bir bedene sahip gözükmediği halde fizik yorgunluğa en dayanıklı gözüken insanlardan çok daha iyi dayanabiliyordu), at sırtında Krems'teki Kutuzof'a Dohturof'tan bir rapor getirmiş; aynı gece de kurye olarak Brünn'e gönderilmişti. Kurye olarak gönderilmek hem onurlu bir görevdi, hem de meslekte yükselme bakımından son derece önemli bir adım sayılıyordu.

Karanlık ve yıldızlı bir geceydi. Savaş günü yağmış olan karın ortasında yol simsiyah bir şerit gibi uzanıyordu.

Prens Andrey, zaman zaman savaşın onda bıraktığı izlenimleri yeniden gözden geçirip toparlanmaya çalışıyor; zaman zaman da başkomutanla arkadaşlarının kendisini nasıl uğurladıklarını anımsayarak, zafer haberini verdiği vakit yandaş komutanların tepkisini düşlemeye çalışıyordu keyif duyarak. İstediği mutluluğa uzun bir bekleyişten sonra kavuşmak üzere olan bir insanın duygularıyla dolu olarak, bir posta arabasıyla dörtnala gidiyordu...

Gözlerini kapar kapamaz, tüfek ve top sesleriyle dolar gibi oluyordu kulakları. Bu sesler, araba tekerleklerinin gıcırtısına ve zafer izlenimlerine karışmaktaydı... Hayalinde Rusların savaş alanından kaçtığını, kendisinin de ölümle burun buruna geldiğini görmeye başlıyordu kimi vakit. Ama hemen sonra birdenbire uyanıyor; bütün bu karamsar şeyleri görmüş değil de, tam tersine Fransızların bozguna uğradığını yeni öğrenmiş gibi keyifleniyordu. Zafere ilişkin bütün olayları, bu arada kendisinin de çarpışmalar sırasındaki sakin ve korkusuz tavrını anımsamakta; ve kendine olan güveni böylece tazelenerek uyuyakalmaktaydı.

Karanlık ve yıldızlı geceyi, güneşli, pırıl pırıl, insana sevinç veren bir sabah izledi. Kar güneşte eriyor, atlar zorlanmadan yol alıyor ve yolun iki yanında ormanlar, tarlalar, köyler sıralanıyordu durmadan.

Prens Andrey, konak yerlerinin birinde, Rus yaralıları taşıyan bir konvoya rastladı. Konvoyu yöneten Rus subayı öndeki arabada yan gelip oturmuş, rahatına bakmakta ve erlere ağız dolusu sövmekteydi.

Üstü kapalı uzun Alman arabaları sıralanmıştı taşlık yol boyunca. Her birinin içinde en az altı yaralı vardı. Hepsinin yüzleri solgun ve kirliydi. Kimileri konuşmakta (Prens Andrey'in kulağına Rusça sözcükler geliyordu); kimileri ağızlarında geveleye geveleye ekmek yemekte; en ağır yaralılarsa, yüzlerinde yumuşak, çocuksu bir ifadeyle, yanlarından dörtnala geçip giden kuryeye bakmaktaydı.

Prens Andrey, durmasını buyurduğu arabacıya; ve erlerden birine, hangi çarpışmada yaralandıklarını sordu.

Er:

“Önceki gün Tuna üzerinde,” diye karşılık verdi.

Cüzdanını çıkarıp ere üç altın uzattı Prens Andrey. O sırada yanlarına gelmiş olan subaya:

“Aralarında bölüşsünler,” dedi.

Sonra erlere döndü:

“Bir an önce iyileşmeye bakın, çocuklar,” dedi. Yumuşak bir sesle ekledi: “Daha bir sürü iş bekliyor sizi!”

Subay sordu:

“Yeni bir haber var mı, sayın yaver?”

Belli ki konuşmak istiyordu.

Prens Andrey, “Haberler iyi,” demekle yetindi.

Sonra arabacıya:

“Hadi çek!” diye bağırdı.

Gene dörtnala yola devam ettiler.

Prens Andrey, Brünn’e geldiği vakit hava iyiden iyiye kararmıştı; prens kendini birdenbire gösterişli yüksek yapılarla, dükkân, pencere ve sokak fenerlerinden saçılan ışıklarla, kaldırım taşlarının üzerinden gürültüyle geçip giden güzel arabalarla ve karargâhtan yeni çıkmış bir asker için sayısız çekiciliği olan o büyük kent görünümüyle çevrili buluvermişti. Çok hızlı yol almış ve uykusuz bir gece geçirmiş olmasına karşın, saraya yaklaşırken, bir akşam öncesine oranla çok daha dinç hissediyordu kendisini. Yalnız gözleri hummalı bir parıltıyla ışıldamakta; düşünceleri olağanüstü bir çabukluk ve açıklıkla art arda sıralanmaktaydı. Savaşın bütün ayrıntıları, yeniden yaşarcasına canlandı gözlerinde; ama şimdi gördüğü sahneler bulanık birer anı değildi artık, İmparator Franz için tasarladığı kısa, kesin ve doyurucu özetin tutarlı parçalarıydı. Kendisine rastgele yöneltilebilecek soruları kestirmeye çalıştı, sonra da bu sorulara vereceği karşılıkları hazırladı kafasında. Adını ve geliş nedenini söyler söylemez, imparatorun huzuruna alınacağını sanıyordu.

Ama öyle olmadı, sarayın büyük kapısının önüne gelince, koşarak bir görevli çıktı karşısına. Görevli, Andrey’in kurye olduğunu öğrenince onu başka bir kapıya götürdü ve:

“Koridordan sağa doğru,” dedi. “Ekselansları oradalar! Nöbetçi yaveri de orada bulacaksınız. O, sizi savunma bakanına götürecektir hemen.”

Nöbetçi yaver, nazik bir biçimde karşıladı Prens Andrey'i. Ona beklemesini söyleyerek savunma bakanına gitti. Beş dakika sonra döndü; bu sefer özel bir saygıyla hafifçe eğilerek yol gösterip Andrey'i öne geçirdi ve koridordan savunma bakanının çalıştığı odaya götürdü.

Avusturyalı yaver, aşırılığa kaçan saygısı ve kibarlığıyla, kendisini Rus yaverin gösterebileceği herhangi bir densizlikten korumak ister gibiydi. Prens Andrey'in duyduğu sevinç, savunma bakanının odasına yaklaşırken epey zayıflamıştı. Hakarete uğramış hissetti kendini birdenbire. Aynı anda ve kendine karşın bu duygu, hiçbir haklı nedene dayanmadan bir tiksintiye dönüştü. Ve hamarat zekâsı, hem yaveri, hem savunma bakanını küçümsemesini haklı gösterecek bir neden buluverdi ona hemen. 'Burada barutun kokusunu bile duymadıkları için, zafer kazanmak onlara kolay geliyor herhalde!' diye düşündü. Ve gözleri nefretle kısıldı. Özellikle, iyice ağır adımlarla girdi savunma bakanının çalışma odasına.

Büyük bir masanın önünde oturan savunma bakanının içeriye buyur ettiği ziyaretçiye iki dakika boyunca en ufak bir ilgi bile göstermediğini görünce, içindeki duygu daha da pekişecekti.

Gerçekten de savunma bakanı, şakakları ağarmış dazlak kafasını iki mumun arasına eğmiş birtakım kâğıtları okumakta; okuduklarının kenarlarına da arada bir kurşunkalemle işaretler koymaktaydı. Ve kapı açılıp da ayak sesleri işitildiği zaman bile başını kaldırmaksızın okumaya devam etti. İçeri giren kuryeye önem vermeden elindeki kâğıtları yaverine uzatarak:

"Bunları yerlerine iletirsiniz," dedi.

Prens Andrey, savunma bakanının o anda ya çeşitli işler arasında Kutuzof ordusunun harekâtına hiç mi hiç ilgi duymadığını ya da Rus kuryesinde böyle bir sanı uyandırmak için özellikle öyle davrandığını sezinlemişti. 'Umurumdaydı sanki' diye geçirdi içinden.

Savunma bakanı geri kalan kâğıtları toplayıp sıraya koydu ve başını kaldırdı. Zeki olduğunu ortaya koyan tipik bir başı vardı. Gelgelelim, bakan, Andrey'e döndüğü anda yüzündeki o zeki ve kararlı ifadede hiç kuşkusuz bilinçli bir alışkanlıkla değişti birden ve yerini birbiri ardı sıra birçok ricası kabul edilmek zorunda kalınan kimselerin içinden pazarlıklı sinsi gülümseyişine bıraktı.

Bir soruyla başladı konuşmaya:

"Feld-mareşal Kutuzof'un yanından geliyorsunuz, öyle değil mi? Umarım iyi haberler getirmişsinizdir? Mortier ile bir çarpışmadan söz edildi burada.

Demek doğru? Ve demek bir zafer kazandınız? Tam zamanında geldi bu zafer!”

Kendi adına yazılmış olan tezkereyi alıp okumaya girişti ve hemen hüzünlendi:

“Aman Tanrım!.. Aman Tanrım!..” diye söylendi bir süre Almanca olarak. “Schmidt ha! Ne felaket, ne büyük felaket!”

Tezkereyi okuyup bitirdikten sonra masanın üzerine bırakmış ve Prens Andrey’e bakmıştı. Bir şeyler tasarladığı belliydi. Gene o üzüntülü tavırla yineledi:

“Gerçekten ne felaket! Sonuç kesin diyorsunuz, öyle mi? Bununla birlikte Mortier tutsak edilememiş.”

Burada bir an düşündü. Sonra şöyle devam etti:

“Getirdiğiniz iyi haberler beni çok mutlu etti. Schmidt’in ölümüyle bu zafer bize pek pahalıya mal olmuş gerçi, ama neylersiniz! Majesteleri sizi herhalde kendileri görmek isteyeceklerdir, ama bugün değil. Teşekkür ederim. Şimdi dinlenin. Yarın geçit resminden sonra verilecek olan kabulde hazır bulunun. Ben zaten size bu konuda ayrıntılı bilgi ulaştırırım.”

Konuşma sırasında yitmiş olan o sinsi gülümseyiş gene belirmişti bakanın dudaklarında.

“Güle güle...” dedi. “Çok teşekkür ederim!”

Durdu bir an. Sonra ‘gidebilirsiniz’ anlamında başını eğerken yineledi:

“İmparator hazretleri sizi herhalde görmek isteyeceklerdir.”

Prens Andrey, saraydan ayrıldığında, zaferden aldığı tüm tadı ve duyduğu tüm mutluluğu orada bırakmış, savunma bakanı ile nazik yaverinin umursamaz ellerine teslim ettiğini hissetti. Dünyaya bakışı, sırf bu yüzden bir anda tepeden tırnağa değişiverdi. Onun gözünde savaş, eski, çok gerilerde kalmış bir anıdan başka bir şey değildi artık.

X

Brünn’de Prens Andrey, eski dostlarından Rus diplomatı Bili-bin’in evine inmişti.

Bilibin:

“Vay, dostum prens, hoş geldiniz,” diyerek prensi karşılamaya çıktı. “Franz, prensin eşyalarını benim yatak odama,” diye Bolkonkski’ye yol gösteren uşağa döndü ve gene prense, “Ne o?..” dedi. “Yoksa zafer müjdecisi misiniz? Ne güzel... Bense hastayım, görüyorsunuz ya.”

Prens Andrey, yıkanıp giyindikten sonra diplomatın görkemli çalışma odasına girdi ve hazırlanmış yemeğin başına oturdu. Bilibin’se rahatça, ocağın karşısına yerleşti.

Prens Andrey, yalnız bu yolculuğundan sonra değil, temizliğin türlü türlü yararlarından ve yaşamın inceliklerinden yoksun kaldığı her yolculuktan sonra, çocukluğundan beri alıştığı o saltanatlı yaşam koşulları arasında hoş bir dinlenme, sakinlik duyardı. Bundan başka, Avusturyalılara karşı duyulan genel Rus tiksintisine, (şimdi özellikle şiddetle duyuluyordu.) ortak bildiği bir Rus’la konuşmak, konuştukları dil Rusça olmasa da (Fransızca konuşuyorlardı), Avusturyalıların kendisine gösterdikleri kabul biçiminden sonra hoşuna gidiyordu.

Bilibin, otuz beş yaşlarında bir adamdı, bekâr ve Prens Andrey’le aynı kibarlar dünyasındandı. Onlar daha Petersburg’dan birbirlerini tanırlardı ama, Prens Andrey’in Kutuzof’la Viyana’ya son gelişinde daha yakından tanışmışlar, kaynaşmışlardı. Nasıl Prens Andrey askerlik mesleğinde ilerleyeceğine ilişkin umutlar veren bir gençse, Bilibin de diplomaside öyle, dahası geleceği, daha da parlak bir gençti. O henüz genç bir adamdı, ama genç bir diplomat değildi, çünkü daha on altı yaşındayken de Viyana’da oldukça önemli bir mevkisi vardı. Gerek şansölye, gerek Viyana’daki büyükelçimiz onu tanıyor ve takdir ediyorlardı, iyi bir diplomat olmak için, yalnız olumsuz özelliklere sahip bulunmak, yalnız belirli işleri yapmamak ve Fransızca konuşmak zorunda olan öteki birçok diplomatlar gibi değildi; çalışmasını bilen ve seven diplomatlardandı; tembelliğine karşın da kimi gecelerini yazı masasının başında geçirirdi. İşin kapsamı ne olursa olsun aynı özenle çalışırdı. Onu ilgilendiren şey işin ‘niçin’i değil ‘nasıl’ıydı. Yaptığı diplomatlık işinin ayrıntılarını umursamazdı, ama ustaca, dikkatle, özenle ve zarif bir biçimde genelge, bildiri, rapor düzenlemek -bundan büyük bir haz duyardı.- Bilibin’in hizmetleri, yazı işlerindeki becerisinden başka, yüksek makamlarla temas ve konuşmakta gösterdiği çekici ustalıktan ötürü de takdir ediliyordu.

Bilibin konuşmayı da tıpkı işini sevdiği gibi severdi, ama, konuşma zarif, nükteli olduğu zaman. Toplantılarda şaşırtmaya değer bir şeyler söyleme fırsatını hep kollar ve söze ancak böyle uygun koşullarda karışırdı. Bilibin'in konuşması herkesi ilgilendirebilecek özgün, nükteli, hazır tümcelerle, her zaman süslü olurdu. Bu tümceler Bilibin'in iş laboratuarında, onları değersiz salon adamları kolayca anımsayabilsin ve salondan salona taşıyabilsinler diye, sanki özellikle hazırlanırdı. Ve gerçekten de herkesin dediği gibi Bilibin'in nükteleri Viyana salonlarında dolaşırdı. Ve sözde önemli sayılan işler üzerinde çok kez etkisini gösterirdi.

Zayıf, sarımsı, yorgun yüzü baştan başa derin kırışıklıklarla örtülüydü; hani banyodan çıktıktan sonra, parmakların uçları nasıl olursa onlar da öyle, tıpkı düzenle ve özenle yıkanmış gibiydi. Bu kırışıkların devinimleri yüzünün başlıca oyunuydu. Kimi vakit alnı geniş katmerlerle kırışır, kaşları yukarı kalkar, kimi vakit kaşları aşağı düşer ve yanaklarında kalın kırışıklar oluşurdu. Yuvalarına derin derin gömülü küçük gözleri, her zaman dosdoğru ve neşeyle bakardı.

“Haydi şimdi bize savaşınızı anlatın,” dedi.

Bolkonski, bir kez olsun kendinden söz etmeyerek, büyük bir alçakgönüllülükle, sorunu ve savunma bakanının kendisini nasıl kabul ettiğini anlattı.

“Quilles oyununun içine giren bir köpeği nasıl karşılarlarsa beni de öyle karşıladılar,” diye bitirdi sözünü.

Bilibin gülümsedi, yüzünün kırışıkları yitti.

“Bununla birlikte, dostum!..” dedi, karşıdan kendi tırnaklarına baktı sol gözünün üstündeki deriyi kırıştırarak, “Ortodoks Rus ordusuna karşı beslediğim yüksek saygıya karşın zaferimizin pek de öyle parlak bir şey olmadığını açıklarım.”

Yalnız alayla belirtmek istediği sözcükleri Rusça söyleyerek hep böyle Fransızca konuşmayı sürdürdü.

“Değil mi ya? Siz bütün gücünüzle talihsiz Mortier'in bir tek tümenine yükleniyorsunuz da Mortier gene elinizden sıyrılıyor. Utku bunun neresinde?”

“Ama, eğer ciddi konuşacak olursak,” diye Prens Andrey yanıt verdi. “Övünmeksizin söyleyebilirsiniz ki, bu, herhalde, Ulm'den biraz daha parlakça bir iştir.”

“Öyleyse niçin bize bir tek, hiç olmazsa bir tek mareşal tutsak getirmediniz?”

“Çünkü, bütün işler resmi geçitlerdeki gibi öyle düzenli ve önceden tasarlandığı gibi yürümüyor. Size söyledim ya, düşmanın gerisine saat sabahın yedisinde sarkmayı tasarlamıştık, oysa akşamın beşinde bile ulaşamadık.”

Bilibin gülerek:

“Peki ama, niçin sabahın yedisinde ulaşamadınız? Sabahın yedisinde orada olmalıydınız, sabahın yedisinde orada olmanız gerekti,” dedi.

Prens Andrey aynı tavırla yanıt verdi:

“Peki siz, Cenova’yı bırakmasının kendisi için daha yararlı olacağını, diplomatik yollarla, Bonapart’a niçin telkin etmediniz?”

Biiibin onun sözünü kesti:

“Biliyorum, ocağın karşısına yan gelip mareşaller tutsak etmek çok kolaydır, diye düşünüyorsunuz. Doğru, ama ne de olsa, gene de soruyorum size: Niçin Mortier’yi tutsak etmediniz? Hem, bu zaferinizle yalnız savunma bakanı değil, haşmetli çar ve Kral François da pek mutlu olmazsa şaşmayınız, dahası ben Rus elçiliğinin sıradan kâtibi bile öyle olağanüstü bir sevinç duymuyorum.”

Dik dik Prens Andrey’e baktı, alnındaki kırışıklar birdenbire düzeldi.

Bolkonski:

“Şimdi, ‘niçin’i, sormak sırası bana geldi, dostum,” dedi. “Size şunu açıklayayım ki, anlamıyorum, belki de bu işte benim anlamadığım diplomatik incelikler var, ama anlamıyorum. Mack bütün bir orduyu elden çıkarıyor, Arşidük Ferdinand ve Arşidük Sari kıllarını bile kıpırdatmadılar, yanlış üstüne yanlış yapıyorlar, sonunda bir Kutuzof gerçekten bir zafer kazanıyor, Fransızların imajını bozuyor, savunma bakanı bu işin ayrıntılarını öğrenmeyi merak bile etmiyor.”

“İşte sorunun ruhu burada ya, dostum. Görüyor musunuz, dostum, çar için, din ve iman için hurra! Bütün bunlar iyi, hoş, ama sizin zaferinizden bize ne? Avusturya sarayına ne? Yani demek istiyorum ki, buraya bize, Arşidük Şarl’ın ya da Arşidük Ferdinand’ın, bilinir ya, ha bu Arşidük ha ötekisi, hiç olmazsa Bonapart’ın bir tek itfaiye bölüğüne karşı kazanılan zafere ilişkin bir haber getiriniz, iş değişir, yüz bir pare top atarız. Oysa bize inatmış gibi getirdiğiniz haber bizi ancak sinirlendirir. Nasıl sinirlenmeyelim ki, Arşidük Sari hiçbir şey yapmıyor, eli kolu bağlı gibi oturuyor neredeyse, Arşidük Ferdinand durmadan rezil olmakta, sizse Viyana’yı bırakıyor, bize ‘Tanrı bizimledir siz de kendi başınızın ve başkentinizin çaresine bakın!’ der gibi... evet, Viyana’yı yüzüstü bırakıyor

ve artık savunmuyorsunuz, hepimizin pek sevdiği General Schmidt’i kurşun yağmuru altına sürüyorsunuz üstelik, sonra da gelmiş bize bir zafer müjdesi veriyorsunuz! Kabul edin ki şu sırada böyle bir haberden daha fazla sinir bozucu bir şey olamazdı. Kasten yapılmış bir iş bu, kasten yapılmış bir iş! Dahası var, diyelim ki parlak bir zafer kazandığınız doğru, dahası bir zafer de Arşidük Sari kazanmış olsun diyelim! Ama savaşın genel akışı için de bu neyi değiştirir ki? Viyana, Fransız ordularının işgali altına girdikten sonra iş işten geçmiş değil midir artık, söyleyin?”

Prens Andrey, neye uğradığını şaşırmıştı.

“İşgal edildi ne demek?” diye sordu kekelercesine. “Viyana işgal mi edildi?”

Sözcükleri tek tek söyleyerek yanıt verdi Bilibin:

“Yalnız işgal edilmedi, Bonapart, şu anda Schoenbrünn’de. Bizim sevgili Kont Wrbna da Napolyon’dan buyruk almak üzere yola çıkmış bulunuyor!”

Bolkonski, yol yorgunluğunun ve gezi izlenimlerinin yoğunluğunun, burada karşılanış biçimindeki ayrıklığın ve özellikle de tıka basa yediği akşam yemeğinin, işittiği şeylerin önemini tastamam anlamasına engel olduğunu anlamaktaydı.

Bilibin şöyle sürdürdü konuşmasını:

“Kont Lichtenfels buradaydı bu sabah ve bana bir mektup gösterdi. Söz konusu mektupta Fransızların Viyana’da düzenlediği resmi geçit ayrıntılı bir biçimde anlatılıyordu: Prens Murat ve bütün takımı... Görüyorsunuz ki zaferiniz pek de o kadar sevinç verici bir şey değil, işte bu yüzden burada bir kurtarıcı gibi karşılanmadınız.”

Prens Andrey, Krems önlerinde girişilen çarpışmanın ve Kazanılan zaferin, Avusturya başkentinin işgali gibi olayların yanında ancak ikinci dereceden bir haber konusu olabileceğini kavramaya başlamıştı sonunda.

“Hiçbirisi umurumda değil...” dedi. “İnanın ki hiçbirisi!”

Bir an durduktan sonra kendi kendine konuşur gibi devam etti:

“Peki ama Viyana nasıl işgal edildi? Ya o köprü, ya o ünlü köprübaşı ne oldu peki? Prens Auersperg ne yaptı? Bize ulaşan haberlere göre Viyana’yı o savunuyordu?”

Bilibin, belli belirsiz acı bir gülümsemeyle açıkladı:

“Prens Auersperg bizim bulunduğumuz kıyıda, bu yanda yani ve bizi savunuyor. Bana göre çok da kötü savunuyor üstelik. Ama ne de olsa savunuyor işte. Viyana’ysa karşı kıyıda, yani öbür yanda. Köprüye gelince, henüz ele geçirilmedi; umarım, geçirilmeyecek de. Zira her yanına patlayıcı

madde döşenmiş ve havaya uçurulması buyurulmuş. Öyle olmasaydı biz çoktan Bohemya dağlarına çekilmiş olurduk; siz de ordumuzla birlikte iki ateş arasında, doğrusu, iyi ısınırdınız...”

Prens Andrey dalmıştı:

“Ama, bu, sefer sona ermiştir demek değil ki,” dedi.

Bilibin ünlü nükteli sözlerinden birini yineledi:

“Ben sona erdiği düşüncesindeyim. Buradaki kodamanlar da aynı düşüncede, ama söyleme cesaretini gösteremiyorlar. Seferin ta başında ne dediysem o olacak. Bu işte kararı verecek olan sizin Dürenştayn çarpışmanız değildir; yani, bunda kararı barutu bulanlar verecek.”

Bir an durdu, alnında kırışıklar belirmişti gene:

“İş artık yalnız Berlin’de İmparator Aleksandr ile Prusya Kralı arasında yapılacak olan görüşmenin sonucuna bağlı,” diye devam etti. “Eğer Prusya yandaşlığa katılacak olursa Avusturya’yı zorlarlar ve o vakit de savaş patlar! Yok eğer Prusya yan çizerse, o zaman iş yeni bir Campo Formo’nun hazırlık görüşmelerinin yapılacağı kentin seçimine kalır.”

Prens Andrey elini sıktı birden, ve masaya bir yumruk indirerek:

“Ne eşi bulunmaz bir komutanmış bu adam!” diye bağırdı. “Ve ne müthiş bir şansı var!”

Bilibin, biraz sonra gene bir nükte savuracağını belli eder bir biçimde alnını kırıştırarak:

“Bonapart mı?” diye sordu.

‘O’ harfinin üzerine özellikle basarak:

“Bonapart mı?” diye yineledi. “Gerçekten de Schoenbrünn’den bütün Avusturya’ya tüm koşullarını kabul ettirdiği şu sırada artık harfi okumasa da olur. Nitekim ben de işte bir yenilik yaparak, ona kısaca Bonapart demeye karar verdim.”

Prens Andrey:

“Şakayı bir yana bırakalım,” dedi. “Seferin böylece sona erdiğine inanıyor musunuz gerçekten?”

“Ben öyle düşünmekteyim. Bu işte Avusturya enayi durumuna düştü, saf durumuna düştü; oysa buna hiç alışık değil; ve bunun acısını çıkaracaktır. Şimdi gelelim Avusturya’nın dünyaya maskara olmasının nedenlerine. Bir kez ülkenin belli başlı eyaletleri soyulup soğana çevrildi. İkincisi, ordu bozguna uğradı; üçüncüsü de, başkent elden gitti; ve bütün bunlar majeste Sardinya Kralı’nın güzel gözleri için. İşte bütün bunlardan dolayıdır ki, laf aramızda, dostum, aldatıldığımı hissediyorum. Fransa’yla temas

kurduklarını ve tek yanlı bir barış antlaşması için gizli görüşmeler yaptıklarını sezinler gibiyim.”

Prens Andrey:

“Hayır!” dedi. “Olanaklı değil! Çok alçakça bir şey olur bu!”

Konuşmanın artık sona erdiğini belirtmek için alnını kırıştırdı Bilibin gene:

“Yaşayan görür!” dedi.

Prens Andrey, kendisi için hazırlanmış odaya girip de tertemiz çarşaflı kuş tüyü yatağın ve güzel kokular serpilmiş, ısıtılmış yastıkların üzerine uzanınca, haberini getirmeye geldiği savaşın ondan uzakta, hem de çok uzakta kaldığını hissetti. Şimdi aklında Prusya’yla yapılacak antlaşma, Avusturya’nın dönekliği, Bonapart’ın yeni zaferi ve ertesi günü yapılacak törenle resmi geçit, sonra da İmparator Franz’ın kabulü vardı yalnızca.

Gözlerini kapadı. Kapar kapamaz da top seslerinin uğultusunu, tüfek patlamalarını, araba tekerleklerinin gıcırtısını duymaya başladı. İşte dağ doruklarından gene silahlı erler bir yelpaze gibi yayılıp genişleyerek ilerliyor, Fransızlar ateş açıyor, kendisi yüreği müthiş bir heyecanla çarparak Schmidt’le yan yana ön saflara doğru atılıyor, dört bir yanında kurşunlar neşeyle ıslık çalıyor; ve o, ta çocukluğundan beri tatmamış olduğu yaşama sevincini tadıyordu on katıyla.”

Uyandı.

Mutlu bir çocuk gülümseyişiyle, kendi kendine, “Evet evet, oldu bütün bunlar!” dedi ve gençlik taşan derin bir uykuya daldı.

XI

Ertesi gün geç uyandı. Olup bitenleri gözünün önüne getirdi, her şeyden önce aklına İmparator François’nın huzuruna çıkacağı geldi. Savunma bakanı, nazik Avusturyalı yaveri, Bilibin’i ve dün geceki konuşmalarını anımsadı. Saraya gitmek için, çoktandır giymediği tören üniformasını giyerek, taze, canlı, yakışıklı ve kolu askıda, Bilibin’in yazı odasına girdi.

Odada kordiplomatlardan dört kişi vardı. Bolkonski elçilik kâtibi Prens İppolit Kuragin'le tanışıyordu, Bilibin, ötekilerle de tanıştırdı.

Bilibin'e gelenler, kibar, genç, zengin ve neşeli adamlardı, Viyana'da ve burada ayrı bir grup olarak toplanmışlardı ki, başkanları olan Bilibin, onlara 'bizimkiler' derdi. Hemen hemen yalnız diplomatlarla sınırlı olan bu grup, ordu işlerine ve politikaya hiç ilgi göstermez ve ancak yüksek sosyeteyle, kimi kadın ilişkileriyle ve memurluk yaşamı üzerine sorunlarla ilgilenirlerdi. Görünüşe bakılırsa bu baylar Prens Andrey'i kendilerinden biri olarak (bu çok az insana verdikleri bir onurdu.) gruplarına kıvançla aldılar. Nezaket gereği, konuşmaya başlamak için bir yol olsun diye ona ordu ve savaş üzerine kimi sorular sordular, sonra konuşma gene farklı, neşeli konulara yönelmişti.

Diplomat arkadaşlarından, birinin bir başarısızlığını anlatan birisi:

"Özellikle işin hoş yanı," diyordu. "Özellikle işin hoş yanı şu ki, Londra'ya atanmasının terfi etmek anlamına geldiğini, bunu böyle kabul etmesi gerektiğini, şansölye, düpedüz yüzüne karşı söyledi. Siz artık yüzünün ne duruma geldiğini bir düşünün."

"Ama bundan daha beteri var, baylar, ben size Kuragin'i teslim ediyorum; birinin başına bir felaket mi geldi, bundan hemen yararlanan bu Don Juan, o korkunç adamdır."

Prens İppolit bir Volter koltuğuna kurulmuş, ayaklarını koltuğun bacakları üzerinden sarkıtmıştı. Güldü.

"Yok canım siz de..." dedi.

"Ah, seni gidi Don Juan seni, seni gidi yılan!" diye bağrışmalar oldu.

Bilibin, Prens Andrey'e döndü:

"Bilmezsiniz Bolkonski," dedi, "Fransız ordusunun bütün yabanıllığı (az daha Rus ordusunun diyecektim.) bu adamın kadınlara yaptıkları yanında hiç kalır."

Prens İppolit:

"Kadın erkeğin arkadaşıdır," dedi ve tek gözlüğüyle onu süzmeye başladı.

Bilibin ve 'bizimkiler' İppolit'in yüzüne bakarak kahkahalarla güldüler.

Prens Andrey, karısından bayağı kıskandığı bu İppolit'in (şimdi bunu açıklıyordu.) bu topluluğun maskarası olduğunu görmekteydi.

"Size bir Kuragin şöleni çekeyim," diye Bilibin, Bolkonski'ye fısıldadı, "politikadan söz ederken olağanüstüdür, kendi kendine verdiği önemi bir görmelisiniz."

İppolit'in yanına oturdu ve alnını kırıştırarak onunla politika konuşmaya başladı. Prens Andrey'le ötekiler çevresine toplandılar.

"Berlin hükümeti yandaşlık için eğilim gösteremez, son notasında olduğu gibi... şeyi anlatmadan... anlıyorsunuz ya... Bundan başka eğer majeste imparator yandaşlığımızın ruhunu bozmayacak olursa..."

Prens Andrey'in kolunu yakalayarak:

"Durun daha bitirmedim." dedi. "Öyle sanıyorum ki duruma katılmak ilgisizlikten daha güçlü olacaktır. Ve... Bizim yirmi sekiz kasım tarihli telgrafımız alınmamış olmakla iş bitmiş sayılmaz. İşte bütün bu iş böyle sona erecek."

Ve Bolkonski'nin kolunu bıraktı, söyleyeceklerinin hepsini artık söyleyip bitirdiğini bununla anlatmış oldu.

Bilibin, keyfinden saçları titreyerek:

"Demosthenes, seni altın ağzının içinde gizlediğin çakıltaşından tanıyorum," dedi.

Hepsi gülüştü. İppolit hepsinden güçlü güldü. Belli ki, azap çekiyor, soluğu tıkanıyordu. Ama her vakit kımıltısız olan yüzünü, şimdi altüst eden kahkahaları da tutamıyordu.

Bilibin:

"Hayır," dedi, "bakın size ne söyleyeceğim. Bolkonski burada, Brünn'de evimde konuğumdur. Onu, burada olağan olan bütün eğlencelerle elimden geldiği kadar ağırlamak istiyorum. Eğer Viyana'da olsaydık iş kolaydı, ama burada, bu berbat Moravya çukurunda biraz güç olacak. Bunun için hepinizin bana destek olmasını diliyorum. Ona Brünn'ü gezdirdiniz mi? Siz tiyatroyu üzerinize alırsınız, ben sosyeteyi, siz İppolit, elbette ki kadınları."

'Bizimkilerden' biri parmaklarının ucuna bir öpücük kondurarak:

"Ona Ameli'yi göstermeli," dedi. "Ay parçasıdır."

Bilibin:

"Sözün kısası, bu kana susamış askeri insana alıştırmalıyız," dedi.

Bolkonski, saatine bakarak:

"Baylar," dedi. "Konukseverliğinizden adamakıllı yararlanmama vakit kalmadı, bana yol göründü."

"Nereye böyle?"

"İmparatora."

"Vay vay vay!.."

"Haydi güle güle Bolkonski, güle güle prens, yemeğe erken gelin," diye bağırışıp çağırışıldı. "Bizi atlatmayın ha!.."

Bilibin, Bolkonski'yi geçirirken:

"İmparatorla konuştuğunuz zaman, ona asıl donatım, menzil ve beslenme işlerindeki düzeni övün," dedi.

Bolkonski, gülümseyerek yanıt verdi:

"Övmek isterdim ama elimden gelmeyecek sanıyorum."

"Her ne durumsa, alabildiğine fazla konuşun. Huzuruna adam kabul etmeye bayılır. Oysa kendisi konuşmayı sevmez, çünkü beceremez, göreceksiniz ya..."

XII

Törende, Avusturya subaylarının arasında, gösterilen yerde duran Prens Andrey'in yüzüne François, dikkatle bakmak ve karşısında, uzun başını sallamakla yetindi, ama törenden sonra dünkü yaver, imparatorun kendisini kabul etme isteğinde bulunduğunu Bolkonski'ye nazikçe bildirdi. İmparator François, onu odanın ortasında, ayakta kabul etti. Konuşmaya başlamadan önce Prens Andrey'i şaşırtan şey, imparatorun ne söyleyeceğini bilemeyerek, bayağı sıkılıp utanması ve kızarması oldu.

"Söyleyin bakalım, savaş ne zaman başladı?" diye acele acele sordu.

Prens Andrey yanıt verdi. Bu sorudan sonra aynı sıradanlıkta başka sorular soruldu. "Kutuzof'un sağlığı yerinde mi?" "Krems'ten çıkalı çok oldu mu?" vb. İmparator sanki bütün amacı belli sayıda sorular sormakmış gibi bir tavırla konuşuyordu. Bu sorulara verilen yanıtlarınsa ilgiye değer bulunmadığı besbelliydi.

"Savaş saat kaçta başladı?" diye sordu.

Bolkonski, heyecanlanarak ve bütün bildiği ve gördüğü şeylerin, kafasında çoktan hazırladığı tam ve doğru bir betimlemesini yapabilme fırsatına şimdi kavuştuğunu düşünerek:

"Bütün cephede savaşın saat kaçta başladığını majestenize bildiremeyeceğim," dedi. "Ama, benim bulunduğum Dürenstein'da kıtalar akşam saat altıda saldırıya geçtiler."

İmparator, gülümseyerek onun sözünü kesti:
“Kaç kilometre?”
“Nereden nereye kadar, majesteleri?”
“Dürenstein’dan Krems’e kadar?”
“Dört beş kilometre kadar, majesteleri.”
“Fransızlar sol kıyıyı bıraktılar mı?”
“Casuslarımızın raporlarına göre en arkaya kalanları da gece sallarla çekilip gitmişler.”
“Krems’te yetecek kadar yem var mı?”
“Yetecek kadar sağlanama...”
İmparator, onun sözünü kesti:
“General Schmidt saat kaçta vuruldu?”
“Saat yedide sanırım.”
“Saat yedide mi, çok yazık, çok yazık.”
İmparator teşekkür etti ve selam verip ayrıldı. Prens Andrey, dışarı çıktı, hemen saray adamlarınca kuşatıldı. Her yandan ona tatlı tatlı bakılıyor ve tatlı sözler söyleniyordu. Dünkü yaver, ona, saraya inmediği için sitemde bulunuyordu, bu arada kendi evinde kalmasını önerdi. Savunma bakanı yaklaşarak, imparator onu Marie Therese nişanıyla ödüllendirdiği için kutluyordu, imparatoriçenin mabeyincisi onu majestelerinin huzuruna çağırdı. Arşidüşes de kendisini görmek istedi. Kime ne yanıt vereceğini şaşırmıştı, ancak birkaç dakika sonra kendini toparlayabildi. Rus elçisi omzundan tuttu, pencereye doğru götürdü, onunla konuşmaya başladı.
Getirdiği haber, Bilibin’in sözlerinin tersine, sevinçle karşılanmıştı. Tanrı’ya şükretmek için dinsel bir tören yapılması buyurulmuş, Kutuzof’a Marie Therese nişanının büyük haç rütbesi verilmiş, bütün orduya övgüler yağdırılmıştı. Bolkonski’ye dört bir yandan çağrılar yapılmış, bütün gün belli başlı Avusturya makamlarını ziyaret etmek zorunda kalmıştı. Ziyaretlerini akşamın beşinde bitirdikten sonra Prens Andrey, savaşa ve bütün yolculuğuna ilişkin babasına yazacağı mektubu kafasında tasarlayarak Bilibin’in evine döndü. Bilibin’in oturduğu evin kaldırımında yarı yarıya eşya yüklü bir briçka duruyordu. Bilibin’in uşağı Franz, güçlükle taşıdığı bir bavulla kapıda göründü (Bilibin’in evine gelmeden önce Prens Andrey bir kitapçı dükkânına uğramış ve sefer sırasında vakit geçirmek için kimi kitaplar almış, epey zaman da dükkânda kalmıştı.)
“Bu da ne?” diye sordu.
Franz, bavulu briçkaya zorlukla yüklerken, Almanca yanıt verdi:

“Ah, Ekselans! Daha uzaklara gidiyoruz. O canavar gene peşimizde!”

Prens Andrey:

“Nasıl? Ne oluyor?” diye Franz’ı sorguya çekti.

O sırada Bilibin de onu karşılamak üzere kapıda belirdi. Her zaman pek sakin olan yüzü heyecanlıydı.

“Hayır hayır, itiraf edin ki bu Trabor Köprüsü öyküsü güzel. Tek kurşun atmadan geçtiler!”

Prens Andrey, hiçbir şey anlatmıyordu.

“Yahu siz nerelerdesiniz? Kentte arabacıların bile duyduğu bir şeyi nasıl oldu da duymadınız?”

“Arşidüşesteydim. Orada bana böyle bir şeyden söz etmediler.”

“İyi ama her yanda göç hazırlığı yapıldığını da mı görmediniz?”

“Görmedim. Peki işin aslı ne?” diye Prens Andrey sabırsızlıkla sordu.

“İşin aslı mı? Auersperg’in savunduğu köprüyü geçmiş Fransızlar. Ve köprü havaya uçmamış. Daha doğrusu havaya uçurulmamış! Fransızlar da böylece Murat’ın komutasında dörtnala Brünn üzerine gelmektelermiş. Öyle ki, bugün, hadi bilemedin yarın buradalar!”

“Nasıl buradalar? Ne demek buradalar? Nasıl olur da köprüyü havaya uçuramazlar? Patlayıcı maddeler ne oldu peki?”

“Bunları zaten ben size soracaktım. Hiç kimse bilmiyor bu işin nasıl olduğunu. Sanırım Bonapart bile!”

Bolkonski, omuzlarını silkti:

“Köprü geçildiyse ordunun işi bitik demektir,” dedi. “Bütün iletişimi kesilmiş oluyor.”

Bilibin:

“İşte asıl felaket de burada ya!” diye karşılık verdi. “Şimdi dinleyin, dediğim gibi Viyana’ya girmiş Fransızlar. İyi. Ertesi gün, yani dün, üç sayın mareşal; Murat, Lanne ve Belard, atlarına atlayıp köprüye doğru ilerlemişler. (Bu arada unutmayalım ki bu üç mareşalin üçü de Gaskonyalı’dır!) İçlerinden biri diyor ki öbürlerine, ‘Baylar, bildiğiniz gibi, bu köprüye patlayıcı madde yerleştirilmiştir; karşımızda da korkunç bir köprü başı, on beş bin kişilik bir ordu var. Ve bu orduya, bizim öbür yana geçirilmememiz için köprüyü havaya uçurması buyurulmuş. Ama biz bu köprüyü alacak olursak, imparatorumuz Napolyon bundan büyük bir mutluluk duyacaktır. Hadi gelin, üçümüz elele verip bu köprüyü alalım!’ Bu öneriye öbürlerinin de aklı yatmış olmalı ki elele vererek gelip köprüyü alıyorlar, üzerinden geçiyorlar. Şimdi de ordularıyla birlikte Tuna’nın bu

yanındalar, anlıyor musunuz? Üzerimize geliyorlar. Sizin getirdiğiniz haberlerin de üzerine yürümekteler."

Prens Andrey, üzüntülü ve ciddi bir sesle:

"Şakayı bırakın lütfen," dedi.

Bu haber, aslına bakılırsa, Prens Andrey için üzücü olduğu kadar da sevindirici bir haberdi. Gerçekten de, Rus ordusunun bu derece umutsuz bir durumda olduğunu öğrenince Bolkonski'nin ilk aklına gelen şu olmuştu: Orduyu bu durumdan kurtarmak kendisine düşüyordu. Onu adı sanı bilinmeyen bir subay olmaktan çıkarıp ün basamaklarına çıkartacak olan bir Toulon[17] da buydu işte! Nitekim Andrey, Bilibin'i dinlerken bile, cepheye döndüğünde, orduyu kurtaracak düşüncelerini genel kurmayda nasıl açıklayacağını tasarlamakta ve bu düşüncelerini gerçekleştirme görevinin kendisine verileceğini düşlemekteydi.

17 Napolyon, topçu yüzbaşısı iken 1793'de Toulon şehrinin düşmandan geri alınışında büyük rol oynamış, bu olay yükselişine yol açmıştı.

"Şakayı bırakın lütfen!" diye yineledi.

Bilibin:

"Şaka etmiyorum," diye devam etti. "Şu söylediklerimden daha doğru ve daha hazin bir şey olamaz. İşte bu baylar, yapayalnız geliyorlar köprüye; beyaz mendil çıkarıp sallıyorlar; ateşkes anlaşmasının yapıldığını, kendilerinin mareşal olduklarını ve Prens Auersperg'le görüşmek için geldiklerini bildiriyorlar. Nöbetçi subay, onları köprü başına bırakıyor. Ve mareşaller subaya bir sürü Gaskonya martavalı okuyorlar: Artık savaş bitmişmiş de, imparator Franz ile Napolyon, görüşmek için belirli bir tarih üzerinde anlaşmışlarmış da, falan filan... Subay, bunun üzerine Auersperg'e haber yolluyor. Bu arada, sayın mareşaller subaylarla kucaklaşmakta; topların üzerine oturup bütün herkesle şakalaşmaktadırlar. Ama işte bütün bunlar olup biterken de bir Fransız taburu, hiç kimseye sezdirmeden köprüye giriyor, içinde yanıcı maddeler bulunan çuvalları suya atıyor, köprü başına yaklaşıyor. En sonunda da bizim komutanımız, sevgili Prens Auersperg von Nautren çıkıp geliyor. Ona diyorlar ki, 'Sevgili düşmanımız! Ey Avusturya ordularının gözbebeği! Ey Türk savaşlarının kahramanı! Artık düşmanlık bitti, birbirimizle tokalaşabiliriz. Şimdi İmparator Napolyon, Prens Auersperg'i tanımak isteğiyle yanıp tutuşmaktadır!' Sözün kısası, bu baylar, (boşuna Gaskonyalı dememişler bunlara.) Auersperg'i öylesine tatlı bir laf yağmuruna tutuyorlar, o da Fransız mareşalleriyle böyle

damdan düşer gibi ortaya çıkan yakınlıktan öylesine gurur duyuyor ve Murat'ın pelerinine, devekuşu tüylerine bakınca öyle gözleri kamaşıyor ki bütün her şeyi bir ateş halinde görüyor ve asıl düşman üzerine açtırması gereken ateşi unutuyor."

Bilibin, burada, sözlerinin heyecanlı akışına karşın, şu son buluşa değer biçilmesine fırsat vermek için, bir an susmayı unutmadı.

"Fransız taburu köprü başına koşuyor, topları yerleştiriyor, köprü de böylece alınmış oluyor!"

Anlattığı öykünün çekiciliğine kapılıp heyecanını yatıştıramayarak şöyle devam etti:

"Hayır, durun! En güzeli de şu: patlayıcı maddeleri ateşlemek ve köprüyü havaya uçurmakla görevli topun başındaki çavuş, Fransız birliklerinin köprüye doğru koştuklarını görünce neredeyse ateş edecekmiş, ama Mareşal Lanne onun eline yapışmış. Generalinden kuşkusuz daha akıllı olan çavuş, bunun üzerine, Auersperg'in yanına gidiyor ve ona, 'Prens, bu Fransızlar sizi aldatıyor,' diyor. Murat, çavuşun konuşmasına izin verilirse partiyi yitireceğini anlıyor. Sözüm ona afallayarak (doğrusu adam tam bir Gaskonyalı'ymış!) Auersperg'e dönüyor, 'Bütün dünyada ün salmış Avusturya sistemi bu mudur? Demek sizler astlarınızın sizlerle böyle konuşmasına göz yumuyorsunuz,' diyor. Dahice bir iş bu. Auersperg prensi bunu bir gurur sorunu yapıyor ve çavuşu hapsettiriyor. Yoo, ama itiraf edin ki bütün bu Trabor Köprü'sü öyküsü çok güzel bir öykü. Ne budalalık var bunda, ne de alçaklık."

Aklında hemen külrengi kaputları, yaraları, barut dumanlarını, silah seslerini ve kendisini bekleyen ünü şanı canlandıran Prens Andrey:

"Belki de ihanet vardır..." dedi.

"O da değil..." diye devam etti Bilibin. "Sarayın bütün hesaplarını allak bullak ediyor bu iş. Ne ihanet bu, ne alçaklık, ne de budalalık; tıpkı Ulm'daki gibi bir şey bu..."

En yerinde terimi düşünüyormuşçasına bir an duraklayıp, sözlerini şöyle bitirdi:

"Bu... Mack'a yaraşan bir iş bu. Mack'leştik!"

Bunu söylerken bir nükte patlatmış olduğunu, hem de bunun çiçeği burnunda ve her zaman yinelenecek türden bir nükte olduğunu duyumsamıştı herhalde. Zira o ana kadar alnında beliren kırışıklıklar, bir memnunluk işareti olarak hemen yitti.

Şimdi artık hafifçe gülümseyerek, dikkatle tırnaklarına bakmaya başlamıştı Bilibin. Sonra, birden kalkıp odasına doğru giden Prens Andrey'e sordu:

"Nereye gidiyorsunuz?"

"Yola çıkıyorum."

"Ama nereye?"

"Orduya katılmak üzere cepheye."

"Hani iki gün daha kalmak istiyordunuz?"

"Öyleydi ama hemen yola çıkıyorum."

Andrey, yol hazırlığı için buyruklar verip odasına çekildi.

Bilibin de onun odasına gelerek:

"Biliyor musunuz, dostum!" dedi. "Sizi düşündüm. Ne diye gidiyorsunuz?"

Bu görüşünün geri çevrilemezliğinin kanıtıymış gibi yüzündeki bütün kırışıklıklar yitti.

Prens Andrey, dostuna soru dolu gözlerle baktı, yanıt vermedi.

"Niçin gidiyorsunuz? Biliyorum öyle düşünüyorsunuz ki, ödeviniz ordu tehlikedeyken ona koşmaktır. Evet, bunu anlıyorum, dostum, bu kahramanlıktır."

Prens Andrey:

"Hiç de öyle değil!" dedi.

"Ama siz bir filozofsunuz, hiç olmazsa tam olun, soruna bir de başka yandan bakın, göreceksiniz ki, ödeviniz, tersine, kendinizi korumaktır. Başka bir işe yaramayanlara bırakın bunu. Size geri dönmeniz buyruğu verilmemiştir, buradan gitmenize de izin verilmedi. Öyleyse kalabilirsiniz, ve bizimle birlikte kör talih nereye sürüklerse oraya gidebilirsiniz. Olmütz'e gidileceği söyleniyor. Olmütz, çok şirin bir kenttir. İkimiz benim kaleskada yolculuk ederiz."

"Şakayı bırakın Bilibin," dedi Bolkonski.

"Size apaçık ve dostça söylüyorum. Düşünün. Nereye ve niçin gidiyorsunuz, burada kalmanız olanaklıyken? Sizi bekleyen iki şey var."

Sol gözünün üstündeki deriyi kırıştırdı ve devam etti:

"Ya orduya ulaşamazsınız, barış yapılır, ya da Kutuzof ordusuyla birlikte yenilgi ve utanç."

Bilibin bu ikileme karşı çıkılamayacağını sezerek kırışan tenini germişti.

Prens Andrey soğuk bir tavırla:

“Bu konuda ben bir hüküm veremem,” demekle yetindi. İçindense ‘ben orduyu kurtarmaya gidiyorum’ diye geçirmekteydi. Bilibin: “Dostum, siz bir kahramansınız!” dedi.

XIII

Aynı gece savunma bakanıyla vedalaşan Bolkonski, orduya doğru -Kerms yolu üzerinde Fransızların eline düşmekten çekine sakına ve orduyu nerede bulacağını kendisi de bilmeden- yola çıktı.

Brünn’de bütün saray halkı eşyalarını topluyordu, büyük denkler Olmütz’e gönderilmişti bile. Prens Andrey, Etzeldorf yakınlarında, Rus ordusunun büyük bir süratle ve akıl almaz bir kargaşa içinde geri çekilmekte olduğu yola çıktı. Yol, yük arabalarıyla öylesine tıkanmıştı ki, faytonla ilerlemek olanaksız görünüyordu. Prens Andrey, bir Kazak komutanından bir at, bir de emir eri Kazak alarak aç ve yorgun bir durumda konvoyların önüne geçip başkomutanı ve kendi arabasını aramaya koyuldu. Yol boyunca kulağına çok kötü söylentiler çalınmıştı. Karmakarışık bir durumda kaçan birliklerin görünüşü bu söylentileri doğruluyordu.

“İngiliz altınının dünyanın ta öbür ucundan getirttiği Rus ordusunu da aynı sona (Ulm ordusunun sonuna) uğratacağız.” Napolyon’un seferin başlagıcında ordusuna verdiği buyruktaki bu sözleri anımsadı. Bu sözler onda hem bu dâhi kahramana karşı hayranlık, hem kırılmış bir gurur duygusu, hem de ün ve şan umutları uyandırdı. ‘Ya ölmekten başka yapacak bir şey kalmamışsa’ diye düşündü. ‘Adam sen de, eğer yazgıysa, bu işte de başkalarından aşağı kalmam.’

Prens Andrey bu sonsuz, bu birbirine karışmış birliklere, yük arabalarına, gene yük arabalarına yığılarak çamurlu yolu üç, dört sıra halinde tıkayan, akla gelebilecek her türlü yük arabasına tiksintiyle bakıyordu. Her yandan, ileriden, geriden, sesin duyulabileceği her yerden, tekerlek görüntüleri, sandıkların, talikaların, top kundaklarının takırtıları, nal sesleri, kırbaç şaklamaları, sürücülerin çığlıkları, emir erlerinin, askerlerin, subayların

sövgüleri geliyordu. Yol kıyılarında aralıksız, kimi devrilerek parçalanmış, kimi sağlam olarak yıkılmış beygir leşleri, kırılmış arabalar vardı. Arabaların üzerlerinde tek başlarına, ne bekledikleri bilinmez askerler oturuyordu. Kimi de, sıradan ayrılıp küme küme komşu köyleri boylayan, ya da köylerden tavuk, koyun, saman ya da başka bir şeyler doldurulmuş çuvallarla dönen askerler görünüyordu.

İnişlerde yokuşlarda kalabalık bir kat daha iç içe giriyor ve kesilmeyen bir uğultu yükseliyordu. Dizlerine kadar çamura batmış askerler elleriyle toplara ve cephane arabalarına asılmıştı. Kamçılar şaklıyor, oklar kırılıyor ve bağırtılar boğazları yırtıyordu. Yürüyüşü yöneten subaylar arabaların arasında gidip geliyorlardı. Bu genel uğultu içinde sesleri zorlukla işitiliyor, bu karmakarışıklığın önüne geçebilmekten umudu kestikleri yüzlerinden okunuyordu.

Bolkonski, Bilibin’in sözlerini anımsayarak içinden, ‘İşte aziz Ortodoks ordusu’ dedi.

Bu adamlardan herhangi birine başkomutanın nerede olduğunu sormak isteyerek bir arabaya yaklaştı. Tam karşıdan tek atlı tuhaf bir araba geliyordu; görünüşe göre, askerlerin ellerine geçirebildikleri derme çatma araçlarla yaptıkları, talika, kabriyole ve kaleska arası bir araba. Arabayı bir asker sürüyor, baştan aşağı şallara bürünüp sarınmış bir kadın, yağmurluğun ve deri körüğün altında oturuyordu. Andrey, yaklaştı, askere sormak üzereydi ki arabadaki kadının umutsuz çığlıkları dikkatini çekti. Katarı yöneten subay, arabayı kullanan askeri, öteki arabaları geçmek istediği için dövüyor ve kırbacı arabanın yağmurluğuna çarpıyordu. Kadın acı acı bağırıyordu. Prens Andrey’i görünce yağmurluktan sıyrıldı ve halı benzeri şalın altından çıkardığı zayıf ellerini sallayarak seslendi:

“Yaver, sayın yaver, Tanrı aşkına... Koruyun beni... Nedir bu başıma gelenler? Ben Yedinci Avcı Alayı doktorunun karısıyım. Bırakmıyorlar... Yollarda kaldık... Bizimkileri yitirdik...”

“Şimdi senin pastırmanı çıkarırım, dön!” diye kızgın subay askere bağırdı. “Yükünle birlikte geri dön!”

Doktorun karısı bağırıyordu:

“Bay yaver, beni koruyunuz... Nedir bu?”

Prens Andrey, subaya yaklaşarak:

“Bu arabanın geçmesine izin verin,” dedi. “İçinde bir kadın bulunduğunu görmüyor musunuz?”

Subay, ona baktı ve yanıt vermeden askere döndü:

“Seni gebertirim. Geri bas!..”

Prens Andrey, dişlerini sıkıp yineledi:

“Yol verin diyorum size.”

Subay, birdenbire sarhoşça bir öfkeyle:

“Sen kim oluyorsun!” dedi. “Sen kim oluyorsun! Sen...”

‘Sen’lerin üzerine özellikle basıyordu.

“Sen buranın komutanı mısın yoksa? Burada komutan benim. Sen geri bas!” diye yineledi. “Pastırmanı çıkarırım.”

Anlaşılan bu deyim subayın hoşuna gidiyordu.

“Tam sıvadı yaverciği,” diye arkadan bir ses geldi.

Prens Andrey gördü ki, subay, insanı ne dediğini bilmez bir duruma sokan bir kudurganlığın sarası içindedir. Anladı ki, kendisinin arabadaki doktor karısını koruması dünyada en çok korktuğu şeyi, komik dediğimizi doğurmuştur. Ama içgüdüsüne kapıldı. Subay daha sözlerinin sonunu getirmeye vakit bulamadan Prens Andrey, öfkeden karmakarışık bir yüzle ona yaklaştı ve kamçısını kaldırdı:

“Bırakın, geçsinler.”

Subay elini silkti ve hızlıca uzaklaştı.

“Bütün bu kargaşalıklar bunların, genelkurmaydakilerin yüzünden,” diye mırıldandı. “Dilediğinizi yapın.”

Kendisine ‘kurtarıcı’ diyen doktorun karısının yanından Prens Andrey başı önüne eğik hızla uzaklaştı ve bu alçaltıcı sahneyi en küçük ayrıntısına kadar tiksintiyle anımsayarak başkomutanın bulunduğunu söyledikleri köye doğru sürdü atını.

Köye varınca attan indi ve birkaç dakika olsun dinlenmek, bir şeyler yemek ve üzüntüsünü çektiği bütün o küçültücü düşünceleri apaçık görebilme isteğiyle önüne çıkan ilk eve doğru yürüdü. ‘Bunlar asker değil hergele sürüsü’ diye düşünüp evin penceresine yaklaşırken tanıdık bir ses onu adıyla çağırdı.

Çevresine bakındı. Küçük bir pencerede Nesvitski’nin güzel yüzü görünüyordu. Nesvitski, ağız dolusu bir şeyler çiğneyip eliyle işaret ederek onu çağırıyordu.

“Bolkonski! Bolkonski!.. Duymuyor musun yahu? Çabuk buraya gel!” diye bağırıyordu.

Prens Andrey, eve girince Nesvitski’nin ve başka bir yaverin bir şeyler yediklerini gördü. Büyük bir heyecanla Bolkonski’ye, yeni bir haber duyup duymadığını sordular. Onların o kadar yakından tanıdığı yüzlerinde Andrey,

telaş ve kuşku ifadesi okudu. Bu ifade Nesvitski'nin her zaman gülümseyen yüzünde özellikle belli oluyordu.
Bolkonski, "Başkomutan nerede?" diye sordu.
Yaver, "Burada, şu evde," diye yanıt verdi.
"Peki, barış ve silahların teslimi haberi doğru mu?" diye Nesvitski sordu.
"Ben de size soracaktım. Ancak güçlükle size yetişebildim, bundan başka bir şey bilmiyorum."
"Kardeşim, burada durum kötü, facia. Pişman oldum, kardeşim, Mack'la alay ettikti, biz ondan beter duruma düştük," dedi Nesvitski. "Haydi otur, biraz bir şey ye."
Öteki yaver:
"Prens, şimdi ne araba bulabilirsiniz, ne başka bir şey, sizin Pyotr Tanrı bilir nerede?.."
"Peki, ya karargâh?"
"Znaym'da geceliyoruz."
Nesvitski:
"Ben de gerekli olan şeyleri iki beygire yükledim," dedi, "benim denkleri de hani iyi bağladılar. Artık isterse Bohemya dağlarını aş. Durum kötü, kardeşim. Sana ne oluyor yahu, hasta gibisin, niye böyle titriyorsun?" diye Prens Andrey'in sanki Leyde şişesine dokunmuş gibi titrediğini ayırt eden Nesvitski sordu.
Prens Andrey:
"Bir şeyim yok," diye yanıt verdi.
Bu anda, biraz önce rastladığı doktor karısını ve katar subayını anımsamıştı.
"Başkomutan burada ne yapıyor?" diye sordu.
Nesvitski:
"Bundan ben de bir şey anlamıyorum," dedi.
Prens Andrey:
"Ben bir şey anlıyorum, dizboyu rezillik ve gene rezillik!" diyerek başkomutanın kaldığı eve gitti.
Prens Andrey, Kutuzof'un arabasının ve yüksek sesle konuşan yaver ve Kazaklar'ın bitkin binek atları yanından geçerek avluya girdi. Kutuzof, Prens Andrey'e söyledikleri gibi, Prens Bagration ve Weirother'le birlikte köylü kulübesindeydi, Weirother, ölen Schmidt'in yerine gelen Avusturya generaliydi. Avluda kısa boylu Kozlovski bir kâtibin karşısına çömelmişti. Kâtip, devrilmiş bir fıçıcığın üzerinde hızlı hızlı yazı yazıyordu.

Üniformasının yenlerini sıvamıştı. Kozlovski'nin yüzü çok yorgundu, onun da gece uyumadığı belliydi. Prens Andrey'e baktı ve başıyla bir işaret bile yapmadı.

"İkinci satır... Yazdın mı?" diye kâtibe yazdırmayı sürdürdü. "Kiev Humbaracı Alayı, Podoli..."

Kâtip, öfkeyle ve saygısızca Kozlovski'ye gözlerini dikerek:

"Yetişilmiyor, komutanım!" dedi.

Bu sırada kapının arkasından Kutuzof'un yabancı bir sesle kesilen, heyecanlı, keyifsizlik anlatan sesi geldi. Bu seslerin tonundan, Kozlovski'nin kendisine karşı gösterdiği ilgisizlikten, bitik bir durumdaki kâtibin saygısızlığından, kâtip ile Kozlovski'nin başkomutanın bu kadar yakınında bir fıçının başında yere oturmuş olmalarından ve beygirleri tutan Kazaklar'ın yüksek sesle kulübenin penceresinin altında gülüşmelerinden... bütün bunlardan ötürü Prens Andrey, önemli ve feci bir şeyler olacağını duyumsuyordu.

Prens Andrey, üsteleyerek Kozlovski'yi sorguya çekti.

Kozlovski:

"Prens, şimdi, Bagration'a talimat veriliyor." dedi.

"Ya teslim olma sorunu?"

"Öyle bir şey yok. Savaş için hazırlıklar yapılmıştır."

Prens Andrey, seslerin geldiği kapıya doğru yürüdü. Ama tam kapıyı açmak isterken odada, sesler kesildi, kapı kendiliğinden açıldı ve Kutuzof şiş yüzü kartal burnuyla eşikte göründü. Prens Andrey, Kutuzof'un tam karşısında duruyordu, ama başkomutanın sağlam tek gözünün ifadesinden, düşünce ve kuşkuları yüzünden burnunun ucunu görmeyecek kadar meşgul olduğunu anladı. Yaverinin yüzüne baktı, onu tanımadı.

"Ee, bitti mi?" diye Kozlovski'ye sordu.

"Bir dakika, Ekselans."

Bagration, orta boylu, doğulu görünüşlü sert yüzlü, ve kımıltısız, kuru, orta yaşta bir adamdı; başkomutanın arkasından dışarı çıktı.

"Geldiğimi bildirmekle onur duyarım," diye Prens Andrey, bir zarf uzatarak oldukça yüksek bir sesle yineledi.

"Ha, Viyana'dan mı? İyi, sonra konuşuruz, sonra."

Kutuzof, Bagration'la birlikte kapının önüne çıktı ve ona:

"Haydi, prens, hoşça kal," dedi. "İsa yardımcın olsun. Büyük savaşlar için seni kutsasın."

Kutuzof’un yüzü ansızın yumuşamış, gözleri sulanmıştı. Sol eliyle Bagration’u kendine doğru çekti ve bir yüzük bulunan sağ eliyle (belli bir alışkanlıkla, haç çıkararak onu kutsadı), yanağını uzattı, ama Bagration onu boynundan öptü.

“İsa yardımcın olsun,” diye Kutuzof yineledi ve arabaya doğru yürüdü, Bolkonski’ye:

“Bin sen de benimle,” dedi.

“Ekselans, ben burada yararlı olmak isterdim. Prens Bagration’un birlikleriyle kalmama izin verin.”

“Otur,” dedi Kutuzof, ve Bolkonski’nin işi ağırdan aldığını görünce, “Bana, iyi subaylar gerek,” dedi.

Arabaya bindiler ve birkaç dakika konuşmadan gittiler.

Bolkonski’nin yüreğinden geçenleri bir yaşlı adam deneyimiyle anlamış gibi:

“Daha yapılacak çok, çok iş var,” dedi. “Eğer yarın onun birliğinden onda biri geri dönebilirse bu çok iyi demektir,” diye Kutuzof sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi ekledi.

Prens Andrey, Kutuzof’a baktı ve İsmail’de Kutuzof’un başını delip geçen kurşunun şakağındaki tertemiz yıkanmış yara izi ve akmış gözü, yarım arşın ötesinde istemeye istemeye gözüne çarptı. İçinden, ‘Evet, bu adamların ölümlerinden bu kadar rahat konuşmaya onun hakkı vardır,’ dedi.

“Ben de bunun için beni bu müfrezeye göndermenizi diliyorum,” dedi.

Kutuzof, yanıt vermedi. Kendine söyleneni çoktan unutmuş gibiydi, düşünceli duruyordu. Beş dakika sonra Kutuzof, arabanın yumuşak yaylarıyla tatlı tatlı sarsılarak Prens Andrey’e döndü. Yüzünde hiçbir heyecan izi yoktu. İmparatorla yaptığı görüşmenin ayrıntılarına, Krems sorunu üzerinde sarayda yürütülen düşüncelere ve ikisinin de tanıdığı kimi kadınlarla ilgili Bolkonski’yi, ince bir alayla sorguya çekti.

XIV

Kutuzof, komutasındaki ordunun hemen hemen çıkmaz bir durumda olduğunu kasımın birinde casuslarından aldığı bilgilerden öğrenmişti. Casus Fransızların dev güçlerle Viyana Köprüsü'nü geçerek Kutuzof güçlerinin, Rusya'dan gelecek olan birliklerle birleşecekleri yola doğru ilerlediklerini bildirmişti. Kutuzof eğer Krems'te kalmaya karar verirse, Napolyon'un yüz elli bin kişilik ordusu bütün iletişim yollarını kesecek, bitkin bir durumda olan bu kırk bin kişilik orduyu çevirecek ve o, Mack'ın Ulm'deki durumuna düşecekti. Eğer, Rusya'dan gelen birliklerle iletişimini sağlayan yolu bırakmaya karar verecek olursa düşmanın üstün güçlerine karşı savunma savaşları vererek Bohemya dağlarının sapa ve bilinmez bölgelerine girmek zorunda kalacak ve Bukhcevden'le herhangi bir iletişim sağlamak umudundan vazgeçecekti. Yok eğer Rusya'dan ordularla birleşmek için Krems yolundan Olmütz'e doğru çekilmeye karar verirse Viyana köprüsünü geçmiş olan Fransızlarca yolunun kesilmesi tehlikesine düşecek ve böylece kendini iki yandan çevirecek olan üç kat güçlü bir düşmanla yürüyüş durumunda ve bütün arabaları ve yükleriyle savaşı kabul etmek zorunda kalacaktı.

Kutuzof bu sonuncuyu seçti.

Casusun raporuna göre Viyana köprüsünü geçen Fransızları, Kutuzof'un geri çekilme çizgisi üzerinde ve yüz elli kilometreden fazla ilerde olan Znaym'a doğru zorunlu yürüyüşle ilerliyorlardı. Znaym'a Fransızlardan önce ulaşmak, orduyu kurtarmak için büyük bir umut kapısı açmaktı, Fransızlara kendinden önce Znaym'a ulaşma fırsatını vermek, herhalde Ulm'deki ordu gibi kendi ordusunun da onurunu çiğnetmek ya da toptan mahvolmak demekti. Ama bütün orduyla oraya Fransızlardan önce varmak olanaksızdı. Fransızların Viyana'dan Znaym'a gidecekleri yol, Rusların Krems'ten Znaym'a gidecekleri yoldan daha kısa, daha düzgündü.

Kutuzof, haberi aldığı gece, Bagration'un dört bin kişilik öncüsünü dağlardan sağa, Krems-Znaym yolundan Viyana-Znaym yoluna yolladı. Bagration bu geçidi dinlenmeden geçecek ve Viyana'yı önüne Znaym'ı arkasına alarak duracak, buraya Fransızlardan önce ulaşabilirse onları elinden geldiği kadar alıkoyacaktı. Kutuzof'a gelince bütün ağırlıklarıyla Znaym'a doğru ilerleyecekti.

Bagration, aç, yalınayak askerlerle, yol vermez dağlarda, fırtınalı bir gecede altmış kilometre gidip varlığının üçte birini yitirerek, Viyana-Znaym yolu üzerinde Hollabrünn'e, Viyana'dan oraya yol alan Fransızlardan birkaç saat önce ulaştı. Kutuzof'un ağırlık kollarıyla birlikte Znaym'a varması için

daha bir gün bir gece yol alması gerekmekteydi. Bu durum Bagration'un, ordunun tümüyle kurtuluşunu sağlamak için, elindeki aç ve bitkin dört bin erle Hollabrünn'de karşılaştığı düşman ordusunu tam bir gün bir gece oyalaması gerekiyordu. Bununsa imkânsız bir şey olduğu besbelliydi. Ama yazgının bir cilvesi imkânsızı başardı. Öyle ki, Viyana köprüsünün hiç savaşmadan Fransızların eline geçmesini, Fransızlara Avusturyalılardan neredeyse ikram edilmesini sağlayan aldatmaca, Murat'a Kutuzof'u da aldatma esinini vermişti.

Murat, Znaym yolu üzerinde Bagration'un zayıf güçlerine rastlayınca, bunların Kutuzof'un bütün ordusu olduğunu sanmıştı. Dolayısıyla Fransız mareşali, bu orduyu kesin bir bozguna uğratmak için, Viyana yolundan gelen orduları beklemekteydi. Bu amaçla, Bagration'a, her iki yandaki birliklerin oldukları yerde kalmaları koşuluyla, üç günlük bir ateşkes önerdi. Barış görüşmelerinin başlamış olduğunu, boşuna kan dökülmemesi için bu öneride bulunduğunu ileri sürüyordu.

Öncü güçlere komuta eden Avusturyalı General Kont Nostitz, Murat'ın gönderdiği sözcünün güvencelerine inanarak geriye çekildi ve Bagration komutasındaki asıl tümenin önünü açık bıraktı. Çok geçmeden bir başka sözcü Rus mevzilerine gelerek gene aynı haberi, barış konusunda görüşmeler yapıldığı haberini getirdi ve Rus ordularına gene bir üç günlük ateşkes önerdi. Ateşkesi kabul ya da reddetmemeye yetkili olmadığını bildirdi Bagration; ve kendisine yapılan öneriyi bir raporla bildirmek üzere yaverini Kutuzof'a gönderdi.

Ateşkes, Kutuzof'un zaman kazanmasını sağlayacak, Bagration'un yorgun birliklerinin dinlenmesine, ağırlık kollarıyla nakliye arabalarının da (ki bunların harekâtı Fransızlardan gizliydi.) hiç olmazsa bir ateş boyu daha Znaym'a ilerlemesine olanak verecek tek çareydi. Başka bir deyişle orduyu kurtarmak için beklenmedik biricik çözüm yoluydu ateşkes.

Kutuzof, haberi alır almaz, yanında yaver olarak bulunan General Wintzingerode, yalnız ateşkesi kabul etmekle kalmayacak, aynı zamanda teslim için birtakım koşullar da önerecekti. Bu arada Kutuzof, yaverlerini, Krems-Znaym yolunda ilerleyen ağırlık kollarının elden geldiğince çabuk davranmalarını sağlamak için geriye yollamıştı... Bagration, aç ve bitkin birlikleri tek başlarına bütün ordunun ağırlık kollarının harekâtını gizlemeye çalışacak; kendilerinden sekiz kat daha güçlü düşman karşısında hiç kımıldamaksızın duracaklardı.

Kutuzof'un, onu hiçbir bakımdan bağlamayan teslim önerisinin ağırlık kollarından bir kısmının ilerlemesi için zaman kazandıracağı ve Murat'ın hatasının çok kısa bir sürede ortaya çıkacağı konusundaki varsayımları gerçekleşmekte gecikmeyecekti. Nitekim Hollabrünn'den kırk kilometre kadar ötede bulunan Schoenbrünn'de Bonapart, Murat'ın gönderdiği rapordan, ateşkes ve Rus ordusunun teslimiyle ilgili önerileri öğrenir öğrenmez, işin içinde bir bit yeniği olduğunu sezerek Murat'a şu mektubu yolladı:

Prens Murat'a,

Schoenbrünn, 25 Kasım 1805, sabah saat sekiz.

Size hoşnutsuzluğumu belirtmek için sözcük bulamamaktayım. Siz benim öncü güçlerimi komuta etmektesiniz ve benim buyruğum olmaksızın ateşkes yapma yetkisine sahip değilsiniz. Bana bütün seferin ürününü kaybettiremezsiniz. Ateşkes anlaşmasını hemen bozup düşmanın üzerine yürüyünüz. Gerekçe olarak da, teslim oluş belgesini imzalayan generalin böyle bir belgeyi imzalama yetkisinin bulunmadığını ve bu yetkinin ancak Rus İmparatoru'nda olduğunu ileri sürünüz.

Söz konusu anlaşmayı ancak ve ancak Rus İmparatoru onaylarsa ben de onaylarım. Ama bu bir tuzaktan başka bir şey değildir. Yürüyün ve yok edin Rus ordusunu... Şu anda bu ordunun ağırlıklarını ve toplarını ele geçirebilecek durumdasınız.

Rus İmparatoru'nun yaveri bir ....dir. Subaylar, yetkileri olmadığı zaman hiçtirler. O yaverin hiçbir yetkisi yoktu... Avusturyalılar Viyana köprüsünden geçme işinde oyuna gelmişlerdi, şimdi de siz imparatorun yaverlerinden birinin oyununa gelmektesiniz.

Napolyon

Bonapart'ın yaveri, işte bu korkunç mektupla, dörtnala, Murat'a gidiyordu. Dahası, kendi generallerine de güvenmeyen Bonapart, muhafız kıtalarıyla birlikte, hazır kurbanı elinden kaçırmamak için, hızla savaş alanına ilerlemekteydi. Bagration'un dört bin askeriyse, neşe içinde çoban ateşleri yakmakta, üstünü başını kurutmakta, ısınmakta ve üç günden beri ilk olarak pişirilen lapayı yemeğe hazırlanmaktaydı. Hiçbiri başına gelecek olanı bilmiyor, bilmek bir yana, aklından bile geçirmiyordu.

XV

Kutuzof’a dileğinde üsteleyen Prens Andrey, akşam saat dörtte Grunt’a geldi, Bagration’un yanına çıktı. Bonapart’ın yaveri henüz Murat’ın kıtasına gelmemiş ve savaş henüz başlamamıştı. Bagration’un kıtasında işlerin genel gidişine ilişkin hiçbir şey bilinmiyor, barıştan söz ediliyor ama bunun olacağına inanılmıyordu. Savaştan söz ediliyor, ama savaşın yakın olduğu sanılmıyordu.

Bolkonski’yi sevilen ve güvenilen bir yaver olarak tanıyan Bagration onu özel bir ilgiyle ve bir üst sevecenliğiyle karşıladı. Büyük bir ihtimalle bugün ya da yarın savaşılacağını söyledi ve onu savaş sırasında kendi yanında bulunma ya da geri çekilmenin düzenini sağlamak için -ki bu da çok önemli- artçıda kalmakta büsbütün özgür bıraktı. Seçim kendisinindi.

Sonra, sanki Bolkonski’yi yatıştırmak istiyormuş gibi:

“Ama bugün herhalde bir şey olacağı yok,” dedi.

Bagration, ‘Bu, eğer madalya alması için gönderilmiş genel kurmay züppelerinden biriyse madalyasını artçıda kalarak da alır. Yok benim yanımda bulunmak isterse varsın bulunsun, yürekli bir subaysa işe yarar’ diye düşünmüştü. Prens Andrey bir yanıt vermedi ve kendisine bir görev verilirse nereye gideceğini bilmek amacıyla mevzileri dolaşmak, kıtaların düzenini öğrenmek için izin istedi. Birliğin özenle giyinip kuşanmış, işaret parmağında elmas bir yüzük bulunan, bozuk ama istekle Fransızca konuşan yakışıklı nöbetçi subayı, Prens Andrey’e eşlik etme önerisinde bulundu.

Her yanda, sırılsıklam, yüzleri tasalı, sanki bir şeyler arayan subaylar, ve köyden kapıları, sıraları, çitleri söküp taşıyan askerler görünüyordu.

Kurmay subay, bu askerleri göstererek:

“İşte bu insanlardan kurtulamıyoruz; komutanları salıveriyor onları. Kendileri de işte şurada, (yiyecek içecek satan ordu kantinin kurulmuş çadırını göstererek) oturuyorlar. Daha bu sabah hepsini kovaladım oradan; bakın gene dolu. Yaklaşıp şunları ürkütmeli. Prens, bir bakın,” dedi.

Henüz hiçbir şey yemeğe vakit bulamamış olan Prens Andrey de:

“Yaklaşalım,” dedi. “Ben de biraz peynir ekmek alırım.”

“Niçin söylemediniz? Size kendi tuzumu ekmeğimi önerirdim.”

Atlardan indiler, ordu kantininin çadırına girdiler. Kızarmış ve yorgun yüzleriyle birkaç subay masalara oturmuş, içiyorlardı.

Kurmay subay aynı şeyi birkaç kez yineleyen bir insanın tavrıyla azarlarcasına, “Canım, bu ne hal?” dedi. “Görevden bu kadar da ayrılmak olmaz. Buraya kimsenin toplanmaması için prens buyruk verdi. Ya siz yüzbaşı!” diye karşısında çizmesiz (çizmelerini kurutması için kantinciye vermişti), çorapla ayağa kalkıp hiç de doğal olmayan bir biçimde gülümseyen, ufacık, üstü başı çamurlu, zayıf bir topçu yüzbaşısına konuştu:

“Ayıp değil mi, yüzbaşı Tuşin!” diye sürdürdü. “Siz bir topçu olarak başkalarına örnek olmalısınız. Oysa çizmesizsiniz. Bir baskın işareti verilmeyegörsün, siz böyle çizmesiz pek şirin olacaksınız.”

Gülümsedi ve öyle devam etti:

“Lütfen yerlerinize dönün, baylar!” Sonra da, “Hepiniz, hepiniz.” diye ekledi.

Prens Andrey, Yüzbaşı Tuşin’e bir göz atınca elinde olmaksızın gülümsedi. Susan ve gülümseyen Tuşin, ayak değiştirerek kocaman, zeki, iyi ve soran gözlerle bir Prens Andrey’e, bir kurmay subaya bakıyordu.

Yüzbaşı Tuşin, bulunduğu zor durumdan kurtulup işi şakaya dökmek ister gibi gülümseyerek korkak bir tavırla:

“Askerler yalınayakken daha çeviktir derler,” dedi.

Ama daha sözünü bitirmeden yaptığı ince şakanın tutmadığını anladı. Büsbütün bozuldu. Kurmay subay da ciddiliğini korumaya çalışarak:

“Gidelim lütfen,” dedi.

Prens Andrey, topçunun kılığına bir kez daha göz attı. Onda kendine özgü ve askerlikle hiç ilgisi bulunmayan, biraz gülünç ama olağanüstü çekici bir şeyler vardı.

Kurmay subay ve Prens Andrey, atlarına atlayıp yollarına devam ettiler.

Köyden çıkınca, boyuna, çeşitli kıtalardan erler ve subaylara rastlayıp onları geçerek, sollarında, kırmızı, taze, yeni bir balçıkla yapılmakta olan tahkimatı gördüler. Kimi asker bölükleri yalnız gömlekle; soğuk rüzgâra karşın, beyaz karıncalar gibi bu tahkimatın üzerinde kaynaşıyordu. Çukurun içinden boyuna kimin çıkardığı görünmeyen kürek kürek balçık atılıyordu. Tahkimata yaklaştılar, gözden geçirdiler ve yollarına devam ettiler. Tam tahkimatın arkasında, oradan koşarak gelen, giden, boyuna değişen birkaç düzine asker gördüler. Bu pis kokulu havadan kurtulmak için burunlarını tıkamak ve atlarını tırısa kaldırmak zorunda kaldılar.

Nöbetçi kurmay subay:

“İşte ordugâhların güzelliği, prens!” dedi.

Karşı tepeye ulaştılar. Bu tepeden artık Fransızlar görünüyordu. Prens Andrey durdu ve bakmaya başladı.

Kurmay subay, en yüksek noktayı göstererek:

“İşte bizim batarya şurada, şu çizmesiz tuhaf herifinki, oradan her yer görünür, gidelim, prens!” dedi.

Kurmay subaydan kurtulmak isteyen Prens Andrey:

“Çok, çok teşekkür ederim, artık yalnız da gidebilirim oraya, siz rahatsız olmayın, rica ederim.”

Kurmay subay kaldı. Prens Andrey, tek başına devam etti.

İleri gidip düşmana yaklaştıkça kıtaların görünümü düzenli ve neşeli bir hal alıyordu. Kargaşalığın ve kaygının en büyüğü Prens Andrey’in sabahleyin geçtiği ve Znaym önünde Fransızlardan on beş kilometre uzaklıktaki nakliye arabalarındaydı. Biraz telaş ve bir şeylerden korku Grunt’ta belirli bir kaygı, derinden gelen bir ürkü seziliyordu. Ama Prens Andrey, Fransız mevzilerine yaklaştıkça birliklerin daha güven içinde görünmeye başladıklarını fark etmişti.

Gerçek de buydu. Erler, sırtlarında kaputları, sıralanmış duruyor; bir çavuş ve bir onbaşı, erleri sayıyor; sıraların en sonundaki erlerin göğsüne parmağıyla basarak ellerini kaldırmalarını buyuruyor. Düzlükte dört bir yana dağılmış erler ağaç ve tahta taşıyor; neşeyle konuşa gülüşe baraka kuruyordu. Çoban ateşlerinin başında giyinik ya da yarı çıplak erler oturmuş, ayaklarına sardıkları, bezleri kurutuyor; kimileri kaputlarını ya da çizmelerini onarıyor; kimileri de ellerinde karavanalar arıcıların başında toplanmış, bekliyorlardı. Erler, yüzlerinde karnı acıkmış insanlara özgü ortak ifadeyle, dumanı tüten kazanlara bakıyor; bölük saymanının barakasının önünde bir kütüğün üzerinde oturan subaya tahta bir çanak içinde tadılmak üzere götürdüğü yemeğin denetlenişini izliyorlardı.

Daha talihli olan bir başka bölükte erler, geniş omuzlu, yüzü çiçek bozuğu bir çavuşun çevresinde toplanmış durmakta; çavuş da küçük bir fıçıyı eğerek, sırayla uzatılan matara kapaklarına votka doldurmaktaydı. Bölüğün talihi de öyle her yerde bulunmayan votkanın burada varlığından ileri geliyordu zaten... Erler, yüzlerinde dinsel heyecanı andırır bir duyguyla matara kapaklarını ağızlarına götürmekte; dikmekte, ağızlarını çalkalamakta, kaputlarının yenleriyle dudaklarını kurulamaktaydı. Yüzleri öylesine durgundu ki, ilk bakışta bütün bunların, birliğin en azından yarısını yere serecek bir işten önce ve düşmanın gözleri önünde değil de, anayurdun

herhangi bir köşesinde verilen rahat bir mola sırasında olup bittiği sanılabilirdi.

Prens Andrey, bir avcı alayını geçtikten sonra tıpkı ötekiler gibi evcil işlerle uğraşmakta olan Kievli humbaracıların, o aslan gibi delikanlıların arasına daldı. Yüksekliğiyle bütün öbür barakalardan hemen ayrılan komutan barakasının biraz ilerisinde toplu olarak duruyordu onlar. Önlerinde yarı çıplak bir halde uzanmış yatan bir adam vardı. İki er, adamı tutmakta; iki er de, havada kıvrıla kıvrıla inen değneklerle ölçülü bir biçimde adamın çıplak sırtına vurmaktaydı.

Cezalı er, vücudundan et parçası koparılıyormuş gibi abartılı bir sesle bağırıyordu. Şişman bir binbaşı, sıralanmış erlerin önünde dolaşıyor; çığlıklara hiç aldırmaksızın:

“Askerin hırsızlık yapması ayıptır.” diyordu. “Bir er dürüst, namuslu ve korkusuz olmalıdır. Hele kardeşinin bir şeyini çalmayagörsün, artık onda namus, onur diye bir şey arama! Alçağın biri olup çıkmıştır artık!”

Dayağı atan erlere buyuruyordu yeniden:

“Vur bir daha, çekinme kıyasıya vur!”

Böylece, devamlı şaklayan değneklerin sesiyle, acı ve yapmacık çığlık sesleri düzenli olarak birbirini izlemekteydi.

Binbaşı, durmadan:

“Daha! Daha!” diye yineliyordu.

Genç bir subay, yüzünde şaşkınlık ve acıma ifadesiyle, cezalandırılan erin yanından uzaklaşırken oradan geçen yavere soran gözlerle baktı.

Prens Andrey, şimdi ön mevzilere çıkmıştı. Boydan boya ilerledi. Sağ ve sol kanatlarda Rus ve düşman mevzileri birbirinden uzaktı. Ama ortada, sabahleyin ateşkes görüşmeleri yapan subayların geçtiği mevzilere o kadar yaklaşmıştı ki erler birbirlerini görmekte, dahası aralarında konuşmaktaydı.

Burada, ayrıca, mevzilerde görevli erlerden başka, her iki yanda, birçok meraklı toplanmış; konuşa gülüşe, kendilerine pek tuhaf gözüken düşman tarafını seyretmekteydiler.

Komutanlar, sabahleyin erkenden konulan bu mevzilere yaklaşma yasağına karşın, bu meraklılarla bir türlü başa çıkamamışlardı. En öndeki askerler artık Fransızlara bakmıyordu bile; ender şeyler gösteren insanlar gibi, meraklılara bakmakta, onlarla tartışmakta ve sıkıntılı bir yüzle nöbetin değişmesini beklemekteydiler.

Prens Andrey, durmuş, oradan, Fransızları seyretmeye koyulmuştu. Erlerden biri, bir subayla birlikte, mevzinin önüne çıkmış, bir Fransız

humbaracısıyla harıl harıl bir şeyler konuşmaya başlayan Rus savaşçısını gösteriyordu yanındaki arkadaşına:

“Şuna bak, şuna!” diyordu. “Amma da rahat çene yarıştırıyor! Fransız bile güçlük çekiyor ona yetişmekte. Sen de bir denesene, Sidorof!”

Fransızca’yı çok iyi konuştuğu sanılan Sidorof’sa tepeden tırnağa kulak kesilmiş:

“Dur hele, dinle hele, dinle!” diye karşılık veriyordu. “Anasından doğarken öğrenmiş Fransızca’yı!”

Erlerin, gülüşerek birbirlerine gösterdikleri Dolohof’tu. Prens Andrey tanıdı onu ve kulak kabarttı söylediklerine. Dolohof, kendi yüzbaşısıyla birlikte, alayının görevlendirildiği sol kanattaki ön mevziye gelmişti. Bölük komutanı öne doğru eğilmiş, hiç Fransızca bilmediği halde konuşulanların bir tek hecesini bile kaçırmamaya çalışarak, Dolohof’u kışkırtıyordu:

“Bir şeyler daha söyleyin, hadi! Biraz daha hızlı konuşun! Ne diyor o, ne diyor?”

Yüzbaşıya yanıt vermiyordu Dolohof. Fransız humbaracıyla ateşli bir tartışmaya tutuşmuştu. Tartışmanın konusu, doğaldır ki, savaştı. Avusturyalılarla Rusları birbirine karıştıran Fransız, Rusların çoktan teslim olduğunu, Ulm’den beri hep geri çekildiklerini ileri sürmekteydi. Dolohof ise Rusların teslim falan olmadıklarını, tam tersine Fransızlara boylarının ölçüsünü gösterdiklerini kanıtlama çabası içindeydi.

“Buradan da sizi kovmak görevi verildi bize ve de kovacağız!” diyordu inançla.

Fransız:

“Yalnız,” diye yanıt verdi. “Dikkat edin, çünkü bütün kazandıklarınızla birlikte sizleri de tutsak edebiliriz!”

Seyre gelmiş olan Fransızlar keyifle güldü bu sözlere.

Dolohof:

“Suvarof zamanında sizlere nasıl göbek attırdıysak gene öyle göbek attıracağız,” dedi. “Hoplatacaklar sizi!”

Fransızlardan biri sordu:

“Ne geveleyip duruyor ağzında?”

Geçmişteki savaşlardan söz edildiğini kavrayan bir başka er:

“Ötekilere gösterdiği gibi sizin Suvara’nıza da gösterecek gününü imparator.”

Dolohof:

“Bonapart...” diye başladı.

Ama Fransız hemen sözünü kesti:

"Bonapart diye biri yok," diye bağırdı. "İmparator var. Dinini imanını..."

Dolohof, dayanamadı:

"Tanrı cezasını versin o imparatorunuzun!" diye bağırdı.

Bununla da yetinmeyip, Rusça bir asker sövgüsü savurdu. Sonra da silahını omuzladı. Uzaklaşıp gitmeden önce, birlikte gelmiş olduğu yüzbaşıya dönerek:

"Hadi, İvan Lukiç!" dedi.

Onlar uzaklaşırken mevzideki erler kendi aralarında bağıra bağıra konuşmaya başlamıştı:

"Fransızca dediğin böyle konuşulur işte!"

"Sözünü ağzına tıktı adamın!"

"Hadi Sidorof, sen de göster kendini!"

"Evet evet, göster kendini sen de!"

Sidorof, göz kırptı ve Fransızlara dönerek, anlaşılmaz birtakım sözler sıralamaya başladı hızla:

"Kari, mala, tafa, safi, muter, kaska, laspi!"

Bir yandan da sesini anlamlı kılmaya çabalamaktaydı.

"Ha ha ha! Ho ho ho! Hi hi hi!"

Rus mevzilerini bir anda saran bu alabildiğine şen, alabildiğine canlı kahkaha çok geçmeden karşıdaki Fransızlara da bulaştı.

Böyle bir gülüşmeden sonra silahların boşaltılması, cephanenin havaya uçurulması ve bütün herkesin bir an önce evlerine dönmesi gerekirdi aslında. Ama işte tüfekler gene dolu bekliyor, mevzilerdeki mazgal delikleri gene aynı cinayetleri bekleyen gözlerle karşılıklı bakışıyor ve yuvalarından ayrılmış toplar gene eskisi gibi birbirlerine çevrilmiş duruyordu.

XVI

Prens Andrey, sağ kanattan sol kanada doğru bütün mevziyi dolaştıktan sonra; kurmay subayın dediğine göre, bulunduğu yerden bütün alanı

görebilen bataryaya çıktı. Orada atından indi, yuvalarından ayrılmış dört toptan en sondakinin yanında durdu. Topun önünde bir nöbetçi er dolaşıyordu, subayı görünce selam durdu, ama subayın bir işareti üzerine gene ölçülü ve tekdüze dolaşmasına koyuldu. Topun arkasında yuvalar duruyordu, daha geride atlar ve topçuların yanan ateşleri vardı. Solda, en sondaki toptan az ilerde yeni yapılmış salaş bir kulübe vardı ki içinden heyecanlı subay sesleri gelmekteydi.

Gerçekten de, bataryadan, hemen hemen bütün Rus mevzileri ve düşmanınkilerin büyük bir kısmı göz önüne seriliyordu.

Tam bataryanın karşısında, tepenin ufkunda, Schöngraben köyü görünüyor, daha solda ve sağda, üç yerde, yaktıkları ateşlerin dumanları arasında Fransız kıtalarının kalabalığı seçilebiliyordu ki, herhalde bunların büyük bir kısmı köyde ve dağın arkasında bulunuyordu. Köyün solunda dumanlar içinde, bataryaya benzeyen bir şeyler gözüküyordu, ama bunları çıplak gözle iyice ayırt etmek olanaklı değildi. Rus sağ kanadı Fransız mevzilerine egemen, oldukça yalçın bir tepenin üzerinde düzenlenmişti. Burada piyadeler yerleşmiş, en sonda da ağır süvariler görünüyordu. Merkezde Prens Andrey'in mevzileri seyrettiği, tam Tuşin'in bataryasının durduğu yerde, Rusları Schöngraben'den ayıran dereye doğru, bir iniş ve yükselme vardı. Solda Rus kıtaları, odun kesen piyadelerin ateşleri tüten ormana dayanmıştı. Fransız mevzileri Ruslarınkinden daha genişti ve Fransızların Rusları iki yandan kolayca sarabilecekleri besbelliydi. Rus mevzilerinin gerisinde derin ve sarp bir sel çukuru vardı ki topçu ve süvarilerin buradan geri çekilebilmeleri zordu. Prens Andrey, dirseğini bir topa dayayıp çantasını çıkararak kendisi için mevzilerin düzenleniş biçiminin krokisini çizdi. Bagration'a bildirme düşüncesiyle iki noktada kurşunkalemle not aldı. İlkin, bütün topçuyu merkezde bir araya toplamayı, ikinci olarak, süvariyi geriye, sel çukurunun öte yanına geçirmeyi tasarlıyordu. Prens Andrey, hep başkomutanın yanında bulunduğundan büyük kıtaların devinimlerini, genel düzenlemeleri izlediğinden ve hep savaşların tarihsel ayrıntılarıyla uğraştığından, bu sefer de askeri eylemlerin gelecekteki gidişini, elinde olmayarak, yalnız ana çizgileriyle düşünüyordu. Ancak şöyle büyük olasılıklar aklına geliyordu, 'eğer düşman sağ kanada saldırırsa,' diye kendi kendine konuşuyordu, 'merkezin yedekleri ulaşıncaya kadar Kiev humbaracıları ve Podolski avcıları mevzilerini tutmak zorunda kalacaklardır. Bu durumda ağır süvariler yandan vurabilir ve onları tepeleyebilirdi. Merkeze saldırırlarsa, biz merkezdeki bataryayı şu

tepeye yerleştiririz, onun koruması altında sol kanadı düzenle geri kaydırır, sel çukuruna kadar kademe düzeniyle geri çekiliriz’ diye düşünce yürütüyordu. Bataryada topun yanında durduğu sürece, konuşan subayların seslerini, çok kez olduğu gibi, aralıksız duymuş ama ne konuştuklarının bir sözcüğünü bile anlamamıştı. Duyulan seslerden birinin içtenlikli tonu birdenbire onu öyle bir şaşırttı ki elinde olmaksızın kulak kesildi.

Prens Andrey’in tanır gibi olduğu o hoş ses:

“Hayır dostum,” diyordu. “Eğer ölümden sonra ne olacağı bilinebilseydi, o zaman ölümden hiçbirimiz korkmazdık. Böyle dostum!”

Daha genç başka bir ses onun sözünü kesti:

“İster kork, ister korkma, kurtulamazsın ondan.”

İkisinin de sesini bastıran üçüncü bir ses kabaca:

“Ama ne de olsa korkarsın. Ah, sizi gidi bilgiçler sizi,” dedi. “Öyle öyle, siz topçular çok bilgiçsiniz, çünkü yanınızda her şeyi taşıyabilirsiniz, votkacığı da, mezecikleri de.”

Kaba sesin sahibi, -besbelli bir piyade subayı,- güldü.

“Ama ne de olsa korkarsın,” diye birinci, tanıdık ses devam etti, “bilinmezden korkarsın, işte böyle. Ruh, gökyüzüne çıkıyor filan diye istediğini söyle... Değil mi ya, biz biliyoruz ki gökyüzünde bir şey yok, yalnız atmosfer var.”

Kaba ses gene topçunun sözünü kesti:

“Şu senin zıkkımdan biraz sun bakalım, Tuşin!” dedi.

Prens Andrey, filozoflaşan tatlı sesi sevinçle tanıyarak içinden ‘ordu kantininde çizmesiz oturan yüzbaşının ta kendisi’ dedi.

“İstediğin votka olsun, sunarız,” dedi Tuşin. “Ama öbür dünya var mı, yok mu, onu bilmem.” Sözünü bitiremedi.

Havada bir ıslık duyuldu, gittikçe yaklaştı, gittikçe hızlanarak, gittikçe daha çok hızlanarak daha iyi duyuldu, daha iyi duyularak daha çok hızlandı ve bir gülle, sanki söylenmesi gereken şeylerin hepsini söyleyip bitirmeye vakit bulamamış gibi, insanüstü bir güçle salaş kulübeden az uzakta serpintiler saçarak toprağa saplandı.

Aynı anda, kulübeden çubuğu dudaklarında, ufak tefek Tuşin, herkesten önce fırladı, iyi ve zeki yüzü biraz solmuştu. Onun peşinden kaba sesin sahibi, babayiğit piyade subayı çıktı ve bölüğüne doğru koşmaya başladı, koşarken bir yandan da düğmelerini ilikliyordu.

XVII

Prens Andrey, atının üstünde bataryanın yanında durarak güllenin geldiği topun dumanına baktı. Gözleri engin uzaklıkları dolaştı. Gördüğü yalnız şu oldu ki, Fransızların önceden hareketsiz duran kütleleri şimdi hareketliydi. Solda, gerçekten bir batarya vardı. Üzerinden dumanı hâlâ dağılmamıştı, iki Fransız atlısı, (herhalde yaver olacaklar) tepenin üzerine dörtnala kalkmışlardı. Tepenin eteğinde, apaçık görülebilen küçük bir düşman kolu -herhalde mevzileri berkitmek için- ilerlemekteydi. Daha birinci atışın dumanı dağılmamıştı ki, ikinci bir duman gözüktü, sonra bir top sesi yükseldi. Savaş başlıyordu. Prens Andrey, atını çevirdi, Prens Bagration'u arayıp bulmak için geriye, Grunt'a doğru sürdü. Arkasında top seslerinin gittikçe daha sıklaştığını, daha şiddetlendiğini duyuyordu. Aşağıdan, görüşmecilerin geçmiş olduğu yerden, hafif silahların sesleri işitilmekteydi.

Bonapart'ın o korkunç mektubunu getiren Lemarrsois, biraz önce ulaşmıştı karargâha. Ve utanç içinde kalan Murat, yaptığı hatayı onarmak amacıyla saldırıya geçerek Rusların iki kanadını kuşatma buyruğunu vermişti. Böylece, akşama kadar ve imparatorun gelişinden önce, karşısındaki birliği ortadan kaldıracağını hesaplıyordu.

Prens Andrey, damarlarındaki kanın daha hızlı aktığını duyumsuyordu. İçinden 'işte başladı' demekteydi. Ve 'bakalım benim Toulon'um nerede ve nasıl kendini gösterecek?' diye düşünmekteydi.

Daha bir çeyrek saat önce lapa yiyen, votka içen birliklerin arasından geçerken bütün her yerde aynı devinimleri, silahlarını kuşanarak savaş düzenine geçen erleri görüyor; bütün yüzlerde, kendi içini de dağlayan heyecanı okuyordu. Her erin, her subayın yüzünde şu sözler yazılıydı sanki; 'başladı! Savaş bu işte! Korkunç bir şenlik bu! Evet evet, hem korkunç, hem müthiş eğlendirici!'

Yapılmasına hâlâ devam edilen mevziye iyice yaklaşmadan önce, güzün donuk ikindi ışıklarında, kendisine doğru gelen atlılar gördü. Öndekinin sırtında bir burka[18], başında da astragan kulaklı bir kalpak vardı. Beyaz bir ata binmişti, Prens Bagration'du bu. Prens Andrey, durup bekledi. İyice yaklaştığında Bagration da durduracaktı atını. Prens Andrey'i tanıyarak başını salladı. Bolkonski, ona gördükleri üzerine bilgi verirken, o hep ileriye bakmaya devam ediyordu.

[18] Keçeden yapılan geniş Kafkas paltosu.

Prens Bagration'un insanda uykulu duygusunu uyandıran bulanık bakışlı, yarı kapalı gözleriyle sert çizgili esmer yüzünde bile 'Sonunda başladı işte! Savaş gelip çattı!' düşüncesi okunmaktaydı. Tedirginlik ve merak içinde, bu kımıltısız yüze dikkatle bakıyordu.

Prens Andrey'in öğrenmek istediği şuydu, 'Acaba bu adam şu anda herhangi bir şey düşünmekte, herhangi bir şey duymakta mıydı? Evet ise neydi duygu ve düşünceleri?' Bolkonski dikkatle bakıyordu ve kendi kendine 'bu kımıltısız yüzün gerisinde gerçekten bir şey var mı acaba?' diye soruyordu.

Prens Bagration, Prens Andrey'in açıklamalarını kabul ettiğini belirten bir devinimle başını eğdi. O ana kadar olup bitenler de, kendisine bildirilenler de sanki daha önce tamamen varsaydığı şeylermiş gibi:

"İyi," dedi.

Prens Andrey, atını dörtnala sürüp geldiği için soluğu kesiliyor ve çabuk çabuk konuşuyordu. Prens Bagration'sa, sözlerini doğulu insanlara özgü bir diyalekle, karşısındakine telaşlanacak bir durum olmadığını hatırlatmak istercesine, özellikle ağır ağır söylemekteydi. Ama Tuşin'in bataryasına doğru giderken atını dörtnala kaldırmaktan geri durmadı.

Prens Andrey, yaverlerle birlikte onu izledi. İzleyenler şunlardı: Bir yaver subay, prensin yaveri Jerkof, bir hizmet çavuşu, İngiliz kırması güzel bir ata binmiş bir kurmay subay, Prens Andrey ve merak ettiği için savaşı seyretmek üzere özel izin almış olan bir askeri danışman. Dolgun yüzlü şişman bir adam olan danışman, dudaklarında saf ve sevinçli bir gülümsemeyle atının üstünde sallanıp durmakta; çevresine bakınmakta; sırtındaki kof kaputu ve nakliye erlerinin kullandıkları cinsten eyeriyle, süvarilerin, Kazaklar'ın, yaverlerin arasında bir tuhaf görünmekteydi. Jerkof, Bolkonski'ye onu göstererek:

"Savaşı seyretmek istiyormuş," dedi. "İnan ki şimdiden üç buçuk atıyordur!"

Danışman, Jerkof'un alaylarına konu olmaktan hoşnut olmuş, dahası gerçektekinden daha da budala olduğunu göstermek istiyormuş gibi, bütün yüzünü aydınlatan saf ama aynı zamanda da kurnaz bir gülümseyişle:

"Ee, yeter artık!" diye söylendi. "Başlayacaksa başlasın!"

Nöbetçi kurmay subay

"Çok gülünç bir şey, bay prensim," dedi.

(Fransızca’da prens sanının özel bir biçimde söylendiğini anımsıyordu, ama tam doğrusunu bir türlü bulamıyordu.)

Bu sırada Tuşin’in bataryasına epey yaklaşmış bulunuyorlardı. Birden önlerine bir gülle düştü. Danışman, çocuklar gibi gülümseyerek Prens Andrey’e döndü:

“Bu düşen neydi, kuzum?” diye sordu.

Jerkof yanıt verdi:

“Fransız galetası!”

Danışman, hep o çocuksu tavrıyla:

“Demek bizi bunlarla dövüyorlar, öyle mi?” dedi. “Ne korkunç bir şey bu böyle!”

Zevkten neredeyse gevşemişti. Sözünü henüz bitirmişti ki, hiç beklenmedik bir anda gene korkunç bir ıslık işitildi. Yumuşak bir şeye çarpan bir cismin sesi izledi bunu ve danışmanın biraz sağında at sırtında giden Kazak, birden atıyla birlikte yere yuvarlandı. Jerkof ile kurmay subay, eyerlerinin üzerine kapanıp atlarını çevirerek daha uzağa sürdüler. Danışmansa Kazak’ın karşısında durdu, büyük bir dikkat ve merakla bakmaya koyuldu. Kazak ölmüştü. Atı hâlâ çırpınıyordu.

Prens Bagration gözlerini kısarak arkasına bakmış; çıkan kargaşalığın nedenini görünce, aldırmaz bir tavırla, ‘Böyle saçmalıklarla uğraşmaya değer mi?’ der gibi başını öbür yana çevirmişti. Usta binicilere özgü bir hareketle atını durdurdu sonra, hafifçe eğilip kamçısına takılmış olan kılıcını düzeltti. Eski bir parçaydı bu kılıç, şimdi kullanılanlara hiç benzemiyordu. Suvarof’un İtalya’da kendi kılıcını Bagration’a armağan edişiyle ilgili öyküyü anımsadı Prens Andrey. O sırada bu anı, ona özel bir haz vermişti.

Bolkonski’nin savaş alanını seyrederken yanında durduğu bataryaya yaklaştılar. Prens Bagration, sandıkların başında duran cephane erine:

“Bataryanın komutanı kim?” diye sordu.

Gerçi komutanı sormuştu ama aslında, ‘siz buradakiler korkmuyorsunuz değil mi?’ demek istiyordu.

Er de bunu böyle anladı. Kızıl saçlı, çilli yüzlü bir erdi bu. Dimdik selama durdu ve neşeli bir sesle bağırdı:

“Yüzbaşı Tuşin!”

Bagration aklından bir şeyler geçirerek:

“İyi... İyi...” dedi.

Ve öncülerin önünden geçerek en uçtaki topa doğru ilerledi.

Prens topa yaklaştığı sırada onun da, yaverlerin de kulaklarını sağır eden bir patlayış duyuldu toptan. Sonra, aynı anda yükselen dumanın içinde, topçuların topu kavradıkları ve kaslarını şişirerek hızla gene eski yerine ittikleri görüldü. Bir numaralı ihyan, geniş omuzlu er, bacaklarını iyice açarak tekerleğin bulunduğu yana sıçradı. İki numaralı er, titreyen elleriyle topu dolduruyordu. Ufak tefek ve hafifçe kambur duran Yüzbaşı Tuşin, kundağa çarparak önlere koştu; generali ayırt etmeksizin, küçük elini gözlerine siper edip ileriye baktı, incecik sesine, kalıbına hiç de uymayan güçlü bir ifade vermeye çalışarak:

"Birinci parça ateş!"

Ama sesi daha da tizleşti:

"İkinci parça, ateş!"

Ve ciğerlerinin son gücüyle ekledi:

"Paramparça et onları, Medvediyef!"

Bagration, subayı yanına çağırdı. Ve Tuşin, askerlerin selam verdikleri vakit yaptıkları gibi değil de papazların kutsarken yaptıkları gibi çekingen, beceriksiz bir devinimle üç parmağını şapkasının siperliğine değdirerek generale yaklaştı.

Tuşin'in görevi aslında dere yatağını dövmekti; ama o, önünde kalabalık Fransız birliklerinin toplandığını gördüğü Schöngraben köyüne yangın gülleleri yağdırmaktaydı.

Gerçekten de Tuşin'e hiç kimse nereye ve nasıl ateş edileceği hususunda buyruk vermiş değildi ve o, çok saygı duyduğu çavuş Zahorçenko'ya da danıştıktan sonra, yapılabilecek en doğru şeyin köyü yakmak olduğu yargısına varmıştı. Bagration, yüzbaşının açıklamasını dinledikten sonra:

"İyi olmuş," dedi yalnızca.

Sonra da, yeni bir şeyler tasarlıyormuş gibi, karşısında uzanan savaş alanına bakmaya koyuldu. Fransızlar en çok sağ kanattan yaklaşmışlardı. Kiev alayının durduğu tepenin altındaki dere yatağından tüfeklerin tüyler ürpertici takırtısı işitiliyordu art arda. Prense, çok daha sağda bizim kanadımızı sarmaya çalışan bir Fransız kolunu gösterdi yaveri. Solda, ufuk çizgisi, hemen yandaki ormanla son buluyordu.

Prens Bagration, merkezden iki taburun sağ kanadı desteklemesini buyurdu. Prense, o iki taburun gitmesiyle topların açıkta kalacağını söyleme yürekliliğini gösterdi yaveri. Bagration ona döndü ve hiçbir şey söylemeksizin donuk gözlerle baktı bir süre hepsi bu.

Prens Andrey'e kalsa, yaverin sözleri pek yerindeydi. Buna karşı ileri sürülebilecek hiçbir şey yoktu gerçekten. Ama o sırada dere yatağında bulunan alay komutanının yanından dörtnala bir yaver geldi; ve çok kalabalık Fransız birliklerinin bayır aşağı indiklerini, alayın bozulduğunu ve Kiev humbaracılarına doğru çekildiklerini haber verdi. Prens Bagration, yapılanı doğru bulduğunu ve durumu olduğu gibi kabul ettiğini belirtmek için başını eğdi. Atını rahvan sürerek sağa doğru gitti, yaverini, Fransızlara saldırı buyruğuyla mevzilere gönderdi. Ne var ki oraya yollanan yaver yarım saat geçmeden, alay komutanının üzerine şiddetli bir ateş açıldığı, onun da boşu boşuna kayıp vermemek amacıyla çoktan dere yatağının öbür yanına çekilmiş olduğu, nişancılarını da aceleyle orman yanına çektiği haberini getirdi.

Prens Bagration:

"İyi etmiş," demekle yetindi yalnız.

Bagration, bataryanın yanından uzaklaştığı sırada soldan, ormandan da silah sesleri yükselmekteydi. Sol kanat, vaktinde yetişemeyecek kadar uzakta olduğu için Bagration oraya Jerkof'u gönderdi. Jerkof, Braunau'da alayı Kutuzof'un karşısına çıkarmış olan alay komutanına 'elden geldiğince hızla dere yatağının beri yakasına çekilmesini, zira sağ kanadın herhalde uzun bir süre düşmana karşı koyacak güçte olmadığını' söyleyecekti. Tuşin'in bataryasını koruyan tabur ise unutulmuştu.

Prens Bagration'un komutanlarla nasıl konuştuğunu, ne gibi buyruklar verdiğini büyük bir dikkatle izliyordu Prens Andrey. Çok geçmeden ve derin bir şaşkınlık içinde, aslında hiçbir buyruk verilmediğini, Prens Bagration'un yalnız zorda kalınınca rastgele ayrı ayrı komutanların isteklerini kabul ederek, yapılan her şey sanki onun buyruğuyla ve onun tasarıları doğrultusunda yapılıyormuşçasına bir tavır takındığını ayrımsadı. Anlaşılıyordu ki olayların rastlantıya kalmış olmasına, yalnız komutanların istencine bağlı kalmış olmaktan çoktan çıkmış olmasına karşın, Prens Bagration'un gösterdiği incelik, dahası sadece orada bulunması, var olması bile çok etkiliydi. Gerçekten de, yüzlerinde kaygılı bir ifadeyle ona yaklaşan komutanlar hemen suskunlaşıyor; erler ve subaylar onu neşeyle karşılıyor, onun yanında bir kat daha canlanıyor, onun karşısında yürekliliklerini sergilemeye girişiyordu.

XVIII

Sağ kanadın en yüksek noktasına çıkan Prens Bagration, aşağıya, sürekli silah sesleri gelen ve barut dumanından göz gözü görmeyen yere inmeye başladı. Dereye doğru ne kadar inip yaklaşırsa çevreyi de o kadar az görebiliyorlardı, ama asıl savaş alanının yakınlığı da o kadar duyumsanır oluyordu.

Yaralılara rastlamaya başladılar bu arada. Başı kanlar içinde şapkasız birini iki er koltukaltlarından tutmuş götürüyordu. Durmadan yere tüküren adamın boğazından bir hırıltı geliyordu. Kurşun, ağzına ya da boğazına isabet etmiş olmalıydı. Bir başkası da, canını dişine takmış, tek başına ve tüfeksiz yürümekte; arada bir de yüksek sesle:

“Ah, ahh!” diye inlemekteydi.

Yüzünde acıdan çok korku vardı. Bir dakika önce yaralanmıştı. Yaralı elini sallıyordu durmadan; elinden de kaputunun üzerine kalın bir sicim gibi kan boşanıyordu.

Yolun karşı kıyısına geçerek dik bayırdan aşağı inmeye başladılar ve orada yatan birkaç kişi gördüler. Karşılarına bir yığın asker çıktı. Bunların arasında yaralılar da vardı... Erler soluk soluğa yokuş yukarı tırmanıyor; generali gördükleri halde, ellerini kollarını sallayarak ve yüksek sesle konuşuyorlardı.

İleride, dumanın içinde, kurşuni kaputların oluşturduğu saflar bile fark edilmekteydi artık. Bir subay Bagration’u görünce, toplu durumda giden erlerin arkasından koştu; bağırarak geri dönmelerini buyurdu. Bagration, silah seslerinin artık iyice sıklaştığı ve çevredeki konuşmalarla bağırarak verilen komutları bastırır duruma girdiği saflara sokulmuştu. Bütün hava barut dumanıyla doluydu şimdi. Yüzleri barutla kirlenmiş olan erlerin hepsi heyecanlıydı. Kimileri harbilerle silahlarını doldurmakta; kimileri ağızotu tavasına barut koymakta; kimileri çantalarından kurşun çıkarmakta; kimileri de ateş etmekteydi. Ama rüzgârın dağıtamadığı barut dumanından ötürü kime ateş ettikleri belli olmuyordu. Kulağa hiç de hoş gelmeyen bir ıslık sesi ve bir vızıltı, oldukça sık duyulmaktaydı. Prens Andrey, bu er kalabalığına yaklaşırken: ‘Ne olabilir bu acaba?’ diye düşünüyordu. ‘Bu, bir asker dizisi olamaz; çünkü erlerin hepsi bir yığın durumuna gelmiş.

Saldırıyorlar desem, değil; çünkü kımıldamıyorlar; kale düzeni de değil, çünkü o durumda böyle durulmaz.’

Görünüşte zayıf, alabildiğine çelimsiz bir yaşlı olan alay komutanı, dudaklarında tatlı bir gülümseyişle, atını Prens Bagration’a doğru sürdü ve çok değerli bir konuğu karşılar gibi karşıladı onu. Gözkapakları yorgun gözlerini yarı yarıya kapıyor ve bu da ona iyi yürekli bir insan ifadesi veriyordu. Prens Bagration’a kendi alayının bir Fransız süvari saldırısına uğradığını, bu saldırının geri püskürtüldüğünü, ama alayın da yarıdan fazlasının kırıldığını söyledi. Aslında alay komutanı saldırının geri püskürtüldüğünü söylerken, bu askeri terimi alayında olup bitenlere denk düştüğü sanısıyla kullanmıştı; ama gerçekte kendisi de komutası altına verilmiş birliklerde o yarım saat içinde neler olup bittiğini bilememekteydi. Dolayısıyla da saldırının geri mi püskürtüldüğünü, yoksa alayın bu saldırıyla bozguna mı uğradığını asla söyleyemezdi. Bildiği tek şey, saldırının başlangıcında bütün alayın üzerine gülle ve kurşun yağdığı, adamlarını öldürdüğü, sonra birinin, ‘Süvariler geliyor!’ diye bağırdığı; bunun üzerine de bizimkilerin ateş etmeye başladıklarıydı. Daha da ateşe devam ediyorlardı; ama artık süvarilere değil, dere yatağında boy göstermeye başlamış olan ve bizimkilere ateş açan Fransız piyadelerine ateş etmekteydiler.

Prens Bagration, bütün bunların daha önceden varsayıldığı ve istediği gibi gelişmekte olduğunu belirtmek için başını eğdi; hemen sonra da yaverine dönerek, biraz önce geçtikleri Altıncı Avcı Alayı’ndan iki tabur getirtmesini buyurdu. O anda Prens Bagration’un yüzünde ortaya çıkan ifade değişikliği, Prens Andrey’i pek şaşırtacaktı. Gerçekten de prensin yüzünde sıcak bir gün ortasında serinlemek için suya atlamaya hazırlanan ve atlamadan önce gerilip son hızını alan bir adamın mutlu hali vardı. Şimdi ne o uykulu bakışlar kalmıştı, ne de sözüm ona derin bir anlam taşıyan o yapmacıklı tavır! Gerçi devinimleri gene eskisi gibi yavaştı, ölçülüydü; ama yuvarlak ve kartal gözü gibi keskin gözleri heyecanla ve biraz da nefretle ileriye dikilmiş bakıyordu. Tek bir nokta üzerinde durmadıkları da belliydi bu gözlerin.

Alay komutanı, bulundukları yerin son derece tehlikeli olduğunu ileri sürerek, prensin geri dönmesi için yalvarmaya başlamıştı bile. Arkasını dönmüş olan yaverden yardım istiyormuş gibi ona bakarak:

“Yalvarırım, Ekselans!” dedi. “Tanrı aşkına! Bakın işte, siz de görüyorsunuz durumu.”

Durmaksızın vınlayıp ıslık çalarak dört bir yanlarından uçan kurşunları işaret ediyordu. Konuşurken de, tıpkı, eline çekici alan efendisine, ‘Biz bu işlere alışığız, bunları bize bırakın; yoksa o güzelim elleriniz nasır bağlar!’ diyen bir dülger gibi sitemle seslenmekteydi prense. Sözlerine bakılırsa, kurşunlar kendisini öldüremez yargısına varmak gerekiyordu. Yarı kapalı duran gözleri, bu sözlerine daha da inandırıcı bir hava katmaktaydı.

Kurmay subay da alay komutanının üstelemelerine katıldı ister istemez. Ama Bagration onlara hiç karşılık vermedi. Ateşi kesmelerini ve gelecek olan iki tabura yer açacak biçimde yeniden sıraya girmelerini buyurdu. O konuşmasını sürdürürken rüzgâr çıkmış; ve sanki görünmeyen bir el, dere yatağını örten duman örtüsünü sağdan sola kaydırır gibi olmuştu.

Karşıdaki tepe ve tepenin üzerinden ilerleyen Fransızlar göründü birdenbire. Bütün gözler, gittikçe yaklaşan bu Fransız koluna çevrildi. Engebelere uyarak kıvrılıp bükülen ama hep ilerleyen erlerin tüylü şapkaları bile görünmekteydi şimdi. Subaylar erlerden ayırt edilebiliyor, sancaklarının dalgalandığı belli oluyordu.

Bagration’un yaverlerinden biri dayanamayıp: “Doğrusu güzel yürüyorlar!” dedi.

Kolbaşı dereye inmişti artık. Belli ki, çarpışma dere yatağının bu yanında olacaktı.

Alayın kalıntıları çabucak safa girerek sağ kanada çekiliyorlar. Onların arkasından, geride kalanları kovalayarak, Altıncı Avcı Alayı’nın iki taburu düzenli olarak yaklaşmaktaydı. Henüz Bagration’un hizasına gelmemişlerdi. Öyleyken bütün o insan yığınının tekdüze bir biçimde toprağı döven güçlü ağır adımları duyulmaktaydı.

Sol kanatta yürüyenler arasında Bagration’a en yakın olanı, bölük komutanıydı. Yuvarlak yüzlü, sağlam yapılı bir adamdı bu. Yüzünde budalaca bir mutluluk ifadesi vardı. Uçuruma kadar koşarak çıkmış olan subay da oydu zaten. Ve şu anda, komutanın önünden yiğit bir delikanlı gibi geçmekten başka bir şey düşünmediği belli oluyordu hemen.

Gerçekten de, cephede görevli insanların o kendini beğenmiş tavrıyla kaslı ayaklarını hafifçe atarak kayar gibi yürümekte; en ufak bir çaba harcamaksızın gövdesini dimdik tutabilmekteydi.

Adımlarındaki bu hafiflik, onu, kendisine ağır adımlarla ayak uydurmaya çalışan erlerden ayırıyordu. Belinde, kılıç (silaha hiç benzemeyen eğri bir kılıçtı bu) taşımakta; bir komutanlara, bir gerilere bakarak, adımlarını şaşırmadan, güçlü bedenini çevik devinimlerle oradan oraya döndürüp

durmaktaydı. Olanca ruh gücünü, komutanların önünden en iyi biçimde geçme çabası üzerinde yoğunlaştırmıştı bayağı. Bu işi kuşkusuz, olması gibi kıvırdığını duyumsadığı için de mutluluk duyuyordu.

Sanki her iki adımda bir, ‘sol... sol... sol...’ diye yinelemekteydi içinden. Ve çantaları ile tüfeklerinin ağırlığı altında ezilen çatık kaşlı erlerin gövdelerinden oluşmuş bir duvar hep bu tempoya uyarak ilerliyordu. Bu yüzlerce erin her biri de her iki adımda bir, ‘sol... sol... sol...’ diye yinelemekteydi sanki içinden.

O arada şişman bir binbaşı, adımlarını şaşırıp yol üstündeki çalılığın çevresinden dolandı soluk soluğa. Geride kalmış bir er, düzeni bozduğu için yüzünde korkulu bir ifadeyle ve nefesi tıkanarak hızla koşup yetişti bölüğe. Bir gülle havayı ikiye bölüp Prens Bagration’la çevresindeki subayların başları üzerinden uçtu ve: ‘Sol-sol!’ temposuyla alçalıp erlerin ortasına düştü.

Bölük komutanının dipdiri güvenli sesi yükseldi hemen ardından:

“Safları sıklaştırın!”

Erler, merminin düştüğü yerde bir şeylerin çevresinden dolanarak ilerlediler. Yan birliklerden birindeki madalyalı, yaşlı bir astsubay, bir süre ölenlerin yanında kaldıktan sonra koşarak yetişti sırasına, zıplayarak ayak değiştirdi arkadaşlarının adımlarına uyabilmek için; sonra da çevresine öfkeyle baktı.

“Sol... sol... sol... sol...”

Tehdit dolu sessizliğin ve toprağı aynı anda hep aynı biçimde döven ayakların çıkardığı tekdüze gürültünün içinde yalnız bu ses duyuluyor gibiydi.

Prens Bagration:

“Gösterin kendinizi, aslanlarım!” dedi. “Göreyim sizi!”

Bir tek aynı bağırtıyla sarsıldı saflar

“Sağ-ooool!..”

Solda giden asık yüzlü bir asker bağırırken Bagration’a öyle bir tavırla bakmıştı ki, sanki ‘öyle olduğunu biz de biliyoruz’ demek istemişti. Bir başkası, hiçbir yana bakmaksızın, bir dikkatsizlik yapmaktan korkuyormuş gibi, ağzını bir karış açıp bağırdı ve geçti.

‘Dur ve çanta çıkar’ buyruğu verildi.

Bagration, önünden geçmiş olan safları dolaştı, atından indi. Dizginleri bir Kazak’a verdi, gocuğunu da çıkarıp verdi, bacaklarını esnetti, şapkasını düzeltti. Fransız kolbaşı, subayları önlerinde, tepenin eteğinde gözükmüştü.

Bagration, sert, işitilir bir sesle:

“Tanrı’nın izniyle!..” dedi, bir an cepheye döndü, hafifçe elini silkerek, hantal süvari yürüyüşüyle zorluk çekiyormuş gibi, düz olmayan alanda ilerledi. Prens Andrey, karşı konulmaz bir gücün kendisini ileri doğru çektiğini hissetmiş, büyük bir mutluluk duymuştu.

Artık Fransızlar yakınlaşmıştı, Bagration’un yanında yürüyen Prens Andrey, artık tüfek kayışlarını, kırmızı apoletleri, dahası Fransızların yüzlerini apaçık fark edebiliyordu. (Konçları bacaklarından düşen ve çalılara takılarak zorlukla yamacı tırmanan yaşlı bir Fransız subayını apaçık görüyordu.) Prens Bagration, yeni bir buyruk vermiyor, hep öyle susarak safların önünden geçiyordu. Birdenbire Fransızların arasından ateş açıldı, bir, bir daha, bir üçüncüsü... ve yayılan düşman safları boyunca bir duman yükseldi, bir yaylımateşidir başladı. Birden, birkaç kişi düştü, bu arada o kadar coşku ve neşeyle yürüyen güleç yüzlü subay da. Ama ilk ateş açılır açılmaz, Bagration çevresine bir göz atmış ve bağırmıştı: “Hurraaa!..”

‘Hurra’ sesi uzun bir bağırışla safları dolaştı, bizimkiler, Prens Bagration’u ve birbirlerini geçerek, düzensiz ama sevinçli ve canlı bir kalabalık durumunda tepenin eteğine, bozulan Fransızlara doğru atıldılar.

XIX

Altıncı Avcı Alayı’nın saldırısı sağ kanadın geri çekilmesini sağlamıştı. Savaş çizgisinin merkezinde Tuşin’in unutulan bataryası Schöngraben’i başarıyla yakmış, Fransızların saldırısını durdurmuştu. Fransızlar rüzgârla genişleyen yangını söndürmüşler, geri çekilme için zaman bırakmışlardı. Merkezin sel çukurundan geri çekilmesi hızlı ve gürültüyle yapılmakla birlikte geri çekilen askerler komutları şaşırmamıştı. Ama Lanne’in komutasındaki yetkin Fransız kıtalarınca aynı zamanda saldırıya uğrayan ve çevrilen Azak ve Podolya piyade ve Pavlograd süvari kıtalarından oluşmuş sol kanat darmadağın olmuştu. Bagration, hemen geri çekilmesi buyruğuyla sol kanat generaline Jerkof’u gönderdi.

Jerkof, elini şapkasının siperliğinden çekmeksizin, yiğitçe atını dörtnala ileri sürdü. Ama Bagration'dan uzaklaşır uzaklaşmaz iradesi gevşedi. Karşı konulmaz bir korkuya kapıldı, tehlikeli olan yere gidemedi.

Sol kanat kıtalarına, ateş altındaki yere, ileriye gitmeyip, general ve komutanları bulunmayacakları yerde aramaya koyuldu, bu nedenle iletmesi gereken buyruğu iletemedi.

Kıdem bakımından, sol kanadın komutası, Braunau'da Kutuzof'a tanıtılan, Dolohof'un er olarak görev yaptığı alayın komutanındaydı. Sol kanadın en solunun komutasınaysa Rostof'un görev yaptığı Pavlograd Alayı'nın komutanı atanmış, bu yüzden de bir anlaşmazlık çıkmıştı. Her iki komutan da birbirlerine dehşetli kızgındılar, sağ kanatta işler çoktan alıp yürüdüğü, Fransızlar saldırıya başlamış olduğu bir sırada her iki komutan da birbirini aşağılamak amacını güden görüşmelerle ilgiliydiler. Alaylarsa, gerek piyade, gerek süvari olsun, başlayacak kavgaya çok az hazırdılar. Alayın adamları, erinden generaline kadar, çarpışmayı beklemiyor, rahatça, kendi işleriyle uğraşıyorlardı; süvaride hayvanlar yemlendiriliyor, piyade de odun kesiyordu.

"Ama rütbesi benim üstümde," diye süvari albayı Alman, öfkesinden kızararak, yanına yaklaşan bir yavere, "Bırak istediği gibi yapsın," diyordu, "ben kendi süvarilerimi kurban edemem. Borazan, geri çekilme borusu çal!"

Savaş kızışıyordu. Solda ve merkezde top ve tüfek sesleri birbirine karışarak gümbürdüyordu. Lanne'in nişancılarının Fransız kaputları artık değirmenin bendini geçmişler, beri yanda, iki tüfek atımı yerde, sıralanmaya başlamışlardı. Piyade albayı duraksayan bir yürüyüşle atına yaklaştı, bindi, kendini yüksek ve dimdik tutarak Pavlograd komutanına gitti. Alay komutanları nazik nazik selamlaşarak ama yürekleri öfke dolu karşılaştılar.

General:

"Size gene söylüyorum, albay!" dedi. "Adamlarımdan yarısını ormanda bırakacak değilim herhalde!"

Bir an durduktan sonra yineledi:

"Sizden rica ediyorum, albay! Rica ediyorum sizden... Mevziye geçip saldırınız!"

"Ben de sizden rica ediyorum, general!" diye karşılık veriyordu. "Göreviniz olmayan bir işe karışmayın. Eğer süvari olsaydınız..."

“Ben süvari değilim, albay; ama bir Rus generaliyim! Eğer siz bunu bilmiyorsanız...”

Albay, birden bağırdı.

“Çok iyi biliyorum, Ekselans! Çok iyi biliyorum.”

Bunları söylerken kıpkırmızı kesilmiş ve atını hafifçe dürtmüştü.

“İsterseniz buyrun mevzilere gidelim,” dedi. “Siz de göreceksiniz ki o mevzi hiçbir işe yaramaz. Ve ben sizin zevkiniz için kendi alayımı kırdırmak istemiyorum.”

“Kiminle konuştuğunuzu unutuyorsunuz, albay! Ben zevkimi düşünmüyorum, bunu da hiç kimseye söyletmem.”

Albayın karşılıklı cesaret denemesi için yaptığı çağrıyı böylece kabul etmiş oluyordu general. Nitekim göğsünü kabartıp, kaşlarını çatarak, onun yanı sıra atını ilk mevzilere doğru sürdü; aralarındaki anlaşmazlık orada, kurşunların altında çözülecekti sanki.

İlk mevziye gelmişlerdi. Başlarının üzerinden vınlayarak birkaç kurşun uçtu. Bir süre hiç konuşmaksızın durdular. Buradan görülebilecek yeni bir şey yoktu. Süvarilerin çalılıklarda ve dere yataklarında hareket edemeyecekleri, Fransızların da sol kanadı çevirdikleri, daha önce durdukları yerden de açıkça görülmekteydi. Ve general ile albay, alabildiğine sert bir tavırla, dövüşmeye hazır iki horoz gibi birbirlerinden boşuna bir korkaklık belirtisi bekleyerek, anlamlı anlamlı bakışıyorlardı hep. İkisi de sınavı kazanmıştı!

Konuşacak bir şeyleri olmadığı ve ikisi de kendisi üzerine ‘Ateş alanından ilk o çekildi!’ dedirtmek istemediği için, o sırada hemen arkalarındaki ormandan tüfek sesleri ve dalga dalga yayılan boğuk çığlıklar yükselmiş olmasa, daha uzun bir süre birbirlerinin cesaretini denemek üzere orada kalırlardı herhalde.

Fransızlar, ormanda odun toplayan erlere saldırmıştı. Bu durumda, süvarilerin piyadelerle birlikte geri çekilmesi artık olanaksızdı. Fransızlar, soldan geri çekiliş yolunu kesmişti. Şimdi yer ne denli elverişsiz olursa olsun, kendilerine yol açmak için saldırmak zorundaydılar.

Rostof’un görevli olduğu süvari bölüğü daha atlara biner binmez düşmanla burun buruna gelip durmuştu. Gene tıpkı Enns köprüsünde olduğu gibi, süvari bölüğüyle düşman arasında hiç kimse yoktu. Aynı korkunç, aynı tüyler ürpertici, aynı bilinmeyen çizgi ayırmaktaydı onları birbirinden. Tıpkı dirileri ölülerden ayıran çizgi gibi. Herkes ayırıyordu bu çizgiyi ve bütün herkesin zihninde yalnız bir tek soru belirginleşiyordu.

Geçecekler miydi, geçmeyecekler miydi bu çizgiyi? İşte bu soru, hepsine sıkıntı veriyordu.

Albay, ilerleyip saflara yaklaştı, subayların sorularını öfkeyle yanıtladı. Sonra da, kendi görüş açısında şiddetle üsteleyen insanlar gibi, bir buyruk verdi. Hiç kimse kesin bir şey söylemiyordu; ama bölükte, bir saldırının an meselesi olduğu söylentisi dolaşmaktaydı ağızdan ağza. Nitekim çok geçmeden, safa girme komutu verildi; sonra da kınlarından sıyrılıp çıkarılan kılıçların şakırtısı kapladı ortalığı. Ama kimse yerinden kımıldamadı. Sol kanattaki birliklerde görevli piyadelerle süvariler, komutanların bile ne yapacaklarını bilemediklerini anlamakta, böylece, komutanların kararsızlığı birliklere de bulaşmaktaydı.

Rostof, süvari arkadaşlarının öteden beri ballandıra ballandıra anlattığı saldırı zevkini sonunda tadacağı anın gelip çattığını sezerek, ‘çabuk olsalar hiç olmazsa!’ diye geçiriyordu içinden.

Birden Denisof’un sesi duyuldu:

“Tanrı yardımcımız olsun çocuklar! Dörtnala, marş marş!”

Ön saftaki atların gerileri dalgalandı. Graçik, dizginlerini gerip kendiliğinden yürümeye koyuldu.

Rostof, süvarilerin ilk sıralarını görmekte; daha ilerde, önde, ne olduğunu belirgin biçimde göremediği, ama düşmanın ön kesimi olarak kabul ettiği çizgiyi de ayırt etmekteydi.

Uzaktan uzağa silah sesleri duyuluyordu.

“Dörtnala, ileri!”

Ortalık bir anda bu komutla çınlamıştı. Rostof, Graçik’in adım değiştirerek dörtnala kalkarken arkasını delişmence savurduğuna tanıklık edecekti.

Hayvanın devinimlerini önceden seziyor ve gittikçe biraz daha fazla neşeleniyordu. İlerde tek bir ağaç çarptı gözüne. Bu ağaç, ilerde, o alabildiğine korkunç gözüken çizginin tam ortasındaydı. Şimdiyse çizgiyi geçmişlerdi işte; öyleyken ortada hiç de korkunç bir şey yoktu! Tam tersine, gittikçe daha çok neşeleniyordu insan, daha çok coşuyordu. ‘düşmanları şununla öyle bir biçeceğim, öyle bir biçeceğim ki!’ diye düşünerek kılıcının kabzasını sıktı Rostof.

“Hurraaa!”

Bir uğultu olarak yükselmişti bu ses. Rostof, Graçik’i mahmuzlayıp ötekilerin önüne geçerek, hayvanı doludizgin sürdü. ‘Eh, şimdi karşıma artık kim çıkarsa çıksın!’ diye geçirdi içinden.

Artık düşman ilerde iyice görünüyordu. Birden bütün bölük geniş bir süpürgeyle süpürülüvermiş gibi oldu. Kılıcını savurmak için yukarı kaldırdı Rostof. Ama aynı anda, önünde dörtnala giden er Nikitenko kendisinden uzaklaştı. Rostof, düşteymiş gibi, hem olağanüstü bir hızla sürüklendiğini, hem de hiç kımıldayamadan hep aynı yerde durduğunu fark etti. Arkadan, iyi tanıdığı süvarilerden Bondarçuk dörtnala sürdüğü atıyla üzerine geldi onun; niçin ilerlemediğini kavrayamayarak öfkeyle yüzüne baktı; sağ yana savurttu atını ve Rostof'un yanından hızla geçip gitti.

"Ne demek oluyor bu? İlerlemiyor muyum şimdi ben?"

Rostof, bunu sormuştu kendi kendine; ve aynı anda da gene kendisi yanıt vermişti:

"Düştüm ve öldürüldüm."

Savaş alanında tek başınaydı artık; çevresinde ilerleyen atlarla süvarilerin sırtlarını değil, cansız toprağı ve anızları görüyordu. Ilık kan vardı altında. 'Hayır, ben yalnızca yaralanmışım. Atım ölmüş.' Ön ayaklarının üzerinde doğrulmak istedi Graçik, ama başaramayıp yuvarlandı; yuvarlanırken de binicisinin ayağını ezdi. Başından kan akıyordu. Debelendi hayvan ama bir türlü doğrulamadı.

Rostof da doğrulup kalkmak istedi, ama o da başaramadı, düştü. Çantası eyere takılmıştı. Bölüğü neredeydi? Fransızlar neredeydi? Bilmiyordu. Çevresinde hiç kimse yoktu.

Ayağını kurtararak kalktı. Kendi kendine, 'iki orduyu bu denli belirli bir biçimde birbirinden ayıran o çizgi şimdi hangi yanda?' diye soruyor ve bu sorunun karşılığını veremiyordu bir türlü. 'Başıma kötü bir şey mi geldi acaba? Yoksa bu, olağan bir şey mi? Böyle durumlarda ne yapmak gerekir peki?' diye sormaya devam etti kendi kendine. Bu arada yavaş yavaş doğrulmuştu, ve o anda, duyarsızlaşmış sol elinden bir şey sarkıyormuş gibi geldi ona. Sanki bileği onun değil de başkasınındı.

Elini dikkatle gözden geçirerek kan aradı. Tam o sırada birkaç kişinin kendisine doğru koştuğunu gördü ve sevinç içinde, 'İşte geldiler, bana yardım edecekler herhalde!' diye düşündü.

Adamların önünde tuhaf şapkalı, lacivert kaputlu, esmer, yağız tenli, karga burunlu biri koşuyordu. Omuz arkasından hızla iki kişi koşuyordu; onların hizasından da bir yığın adam...

Aralarından biri Rusça olmayan tuhaf bir şey söyledi. Öndekilere benzeyen ve başlarında hep aynı şapkalardan taşıyan insanların arasında bir

Rus süvarisi duruyordu. Kollarından yakalamışlardı onu sımsıkı. Arkasından da atını tutuyorlardı.

‘Besbelli, işte bizden biri tutsak olmuş! Evet evet... Yoksa şimdi de sıra bende mi? Beni de mi tutsak alacaklar yoksa? Peki ama kim bu adamlar? Fransız olmasın sakın!’ diye düşündü Rostof gözlerine inanamayarak. Yaklaşan Fransızlara bakarken müthiş bir korku duyuyordu. Biraz önce dörtnala yetişip tümünü birden kılıçtan geçirme hevesiyle kıvranan o değildi sanki! ‘Kim bunlar? Niçin böyle deli gibi koşuyorlar? Üzerime mi geliyorlar yoksa böyle? Yoksa bana doğru mu koşuyorlar? Peki ama niçin? Beni öldürmek için mi? Beni? Herkesin sevmeden edemediği bir insanı? Beni?’

Annesinin, annesi başta olmak üzere bütün ailesinin ve arkadaşlarının ona sevgisini anımsadı. Anımsar anımsamaz da düşmanların kendisini öldürmek istemesi büsbütün olanaksız göründü ona. Buna karşın, ‘ama belki de öldürürler, kim bilir’ diye geçirdi aklından. On saniyeyi aşkın bir süre, hiç yerinden kımıldamaksızın ve durumunu kavrayamadan, olduğu yerde kaldı. Bu arada gaga burunlu Fransız koşarak o kadar yakınına sokulmuştu ki, yüzünün çizgileri bile ayırt edilebiliyordu. Süngüsünü ona saplamak üzere ileri doğru uzatıp soluğunu tutarak üzerine gelen bu adamın yabanıl, kızgın yüzü korkuttu Rostof’u. Bu korkuyla tabancasını çekti; ama ateş edecek yerde Fransız’ın yüzüne fırlattı tabancayı, sonra da var gücüyle çalılıklara doğru koşmaya başladı.

Enns köprüsünde yaptığı gibi kaygıyla karışık bir savaşma isteğiyle değil, köpeklerden kaçan bir tavşan gibi kaçıyordu. Tüm varlığını tek bir duygu sarmıştı. Körpe mutluluk çağını yitirme korkusu. Tıpkı körebe oynarken yaptığı gibi hendeklerden hızla atlayarak olanca gücüyle ileri doğru koşuyordu şimdi. Savaş alanı üzerinde uçar gibiydi. Arada bir durup solgun yüzünü geriye çevirerek baktığında, soğuk bir terin sırtından aşağıya doğru süzüldüğünü hissediyordu.

‘İyisi mi arkaya hiç bakmamalı!’ diye düşündü. Ama çalılıklara ulaştığında dayanamayıp bir daha baktı. Fransızlar epey geride kalmıştı. Dahası Rostof, dönüp geriye baktığında, en öndeki Fransız artık koşmaktan vazgeçip yürümeye başlamıştı. Sonra o da dönüp arkasındaki arkadaşına yüksek sesle bir şeyler söylemeye koyuldu. Rostof durdu, ‘aldandım herhalde,’ dedi kendi kendine. ‘Günahlarını aldım boşu boşuna! Beni öldürmek istemiş olamazlar!’

Sol kolu, sanki yüz kilo yük taşıyormuşçasına ağırlaşmıştı. Bu durumda daha uzun süre koşamazdı. Şimdi Fransız da durmuş, silahını doğrultmuş, ona nişan alıyordu. Gözlerini yumup eğildi Rostof. Yanından vınlayarak bir kurşun uçup gitti, bunu bir ikinci kurşun izledi. Son gücünü zorladı delikanlı, sol elini sağ eliyle tuttu ve çalılıkların içine kadar koştu. Orada Rus nişancıları vardı.

XX

Ormanda ansızın baskına uğrayan piyade alayları ormandan dışarı kaçıyorlar, birbirine karışan bölükler düzensiz yığınlar halinde uzaklaşıyordu. Korkuya kapılan askerlerden biri savaştaki en korkunç, en anlamsız sözü söylemişti, 'kuşatıldık' ve bu söz korku duygusuyla birleşerek bütün kitleye yayıldı.

Kaçanlar:

"Kuşatıldık, sarıldık, mahvolduk," diye bağrışıyordu.

Alay komutanı, arkadan silah sesini ve bağırtıyı duyduğu anda alayının başına korkunç bir şeylerin geldiğini anlamış, kendisi gibi, örnek olacak biçimde hizmet etmiş, hiçbir yanlış yapmamış bir subayın, komutanları yanında iradesizlik ve inisiyatifsizlikle suçlanacağı düşüncesi onu öyle şaşırtmıştı ki, hem dik kafalı süvari albayını, hem de kendi generallik onurunu o dakikada unutmuş, tehlikeyi ve özsavunmayı büsbütün aklından çıkarmış, atının eyer kayışına yapışıp onu mahmuzlayarak ve iyi bir rastlantıyla kendine değmeden çevresinden gelip geçen kurşun yağmuru altında dörtnala alayına yollanmıştı. Yalnız bir şey istiyordu; neler olup bittiğini anlamak, eğer kendisinin yaptığı bir yanlışlık varsa, neye mal olursa olsun, onu düzeltmek, kendisini, yirmi iki yıl hizmet etmiş, hiçbir uyarı almamış örnek subayı suçlu düşürmemek.

Fransızların arasından yenilgisiz yitiksiz geçtikten sonra ormanın arkasındaki alana dörtnala ulaştı. Orada da Ruslar kaçıyor ve komuta filan dinlemeden bayır aşağı iniyorlardı. Savaşın yazgısını belirleyecek olan

ruhsal bocalama anı gelip çatmıştı; ya bu bozulmuş asker yığınları komutanlarının sesini dinleyecekler, ya da ona şöyle bir göz atarak kaçmaya devam edeceklerdi. Alay komutanının eskiden askerlere o kadar dehşetli gelen umutsuz bağırışına karşın, onun bozulmuş, kıpkırmızı, kendine benzemeyen yüzüne ve kılıcını sallamasına karşın askerler boyuna kaçıyorlar, aralarında konuşuyorlar, havaya silah sıkıyorlar, komutları dinlemiyorlardı. Savaşın talihini belirleyen, bocalama anı, besbelli, korkudan yana eğilmişti.

General, bağırmaktan ve barut dumanından öksürdü, umutsuzluğa kapılarak durdu. Her şey kaybedilmişe benziyordu, ama tam bu sırada Ruslara saldıran Fransızlar birdenbire, görünür bir neden olmaksızın, geri dönüp kaçmaya başladılar, ormanın kenarında kayboldular. Ormandan Rus nişancıları göründü. Bu, Timohin'in bölüğüydü, ormanda düzenini bozmayan sadece o kalmıştı. Bir çukura sinerek ansızın Fransızlara saldırmıştı. Timohin, öyle umutsuz bir bağırtıyla Fransızlara saldırıp, düşmanın üstüne elinde küçük bir kılıçla öyle çılgınca, sarhoşça bir coşkuyla yürüdü ki, Fransızlar kendini toparlamaya vakit bulamadan, silahlarını atarak kaçtı. Timohin'in yanı başında saldıran Dolohof, ta yakınına sokulup bir Fransız öldürdü. Teslim olan bir subayın yakasına ilk o yapıştı. Kaçanlar geri döndü, taburlar toparlandı ve sol kanattaki kıtaları az daha ikiye bölecek olan Fransızlar bir anda geriye püskürtüldü. Yedekler birleşebildi, kaçanlar durdu. Alay komutanı, Binbaşı Ekonomof'la köprünün yanında duruyor, geri çekilen taburları önünden geçiyordu ki, yanına bir asker sokuldu, üzengilerini yakalayıp hemen hemen üzerine yaslandı. Askerin üzerinde fabrika çuhasından mavimsi bir kaput vardı, çantası ve şapkası yoktu, başı sargılı, omzuna bir Fransız kurşun torbası asılıydı. Elinde bir subay kılıcı tutuyordu. Asker solgundu, mavi gözleri alay komutanının yüzüne korkusuzca bakıyor, ama gülümsüyordu. Binbaşı Ekonomof'a buyruklar vermekle ilgilenmesine karşın alay komutanı bu askerle ilgilenmemezlik edemedi.

Dolohof, Fransız kılıcını ve kurşun torbasını göstererek:

"Ekselans, işte ganimet," diyordu, "bir de subay tutsak aldım. Taburda bıraktım." Dolohof, yorgunluktan zor soluk alıyor, dura dura konuşuyordu. "Bütün tabur tanıklık edebilir. Rica ederim, bunu anımsayınız, Ekselans."

Alay komutanı:

"Peki, peki," dedi ve Binbaşı Ekonomof'a döndü.

Ama Dolohof gitmedi, sargısını çözdü, komutanı dürttü ve saçlarında pıhtılaşan kanı gösterdi.

"Süngü yarası, cephedeydim, bunu anımsayınız, Ekselans."

Tuşin'in bataryası unutulmuştu. Ancak savaş artık büsbütün sona ererken merkezdeki top seslerini hâlâ duymaya devam eden Prens Bagration, bataryanın olabildiğince çabuk geriye çekilmesi buyruğuyla oraya nöbetçi kurmay subayı, sonra Prens Andrey'i gönderdi. Tuşin'in toplarını korumakla görevli olan birlikler kimin verdiği belli olmayan bir buyrukla, çarpışmaların yapıldığı kısmın tam orta yerine gitmişlerdi; ama batarya ateşe devam etmişti, ve yalnızca hiç kimsenin korumadığı dört topun savaşçılığına olasılık verilmediği için Fransızlarca kuşatılmamıştı. Tersine olarak bu bataryanın savaşçılığına bakarak, burada, merkezde temel Rus güçlerinin toplanmış olduğunu varsaymışlar, iki kez bu noktaya saldırıya yeltenmişlerse de her iki seferinde de bu tepede tek başlarına mevzi tutan dört topun yaylımateşiyle püskürtülmüşlerdi.

Prens Bagration'un gidişinden hemen sonra, Tuşin, Schöngraben köyünü yakmayı başarmıştı.

"Bak şu kargaşalığa! Yanıyor! Dumana bak! Aşk olsun! Duman da duman ha!" diye diye top erleri heyecanla konuşuyordu.

Bütün toplar yangın yönünü komutasız dövmekteydi. Askerler sanki bir şey kovalıyorlarmış gibi her atışta bağrışıyorlardı:

"Aşk olsun! İşte böyle! Bak şuna hele... Çok iyi!"

Rüzgârla körüklenen yangın hızla yayılıyordu. Köye giren Fransız kolları geriye çekildi. Ama, düşman, bu başarısızlığın acısını çıkarmak istiyormuş gibi, köyün sağına on top yerleştirdi, onlarla Tuşin'i dövmeye başladı.

Yangının doğurduğu çocukça sevinç, Fransızlara karşı açılan başarılı ateşin verdiği heyecan yüzünden, bu bataryayı, ancak kendi toplarının arasına önce iki, sonra dört gülle düşüp bunlardan biri iki atı devirdikten, biri de cephane arabacısının bir bacağını uçurduktan sonra ayırt edebildiler. Öyleyken bile, bir kez şahlanmış olan heyecan, gücünden hiçbir şey yitirmeksizin, değişik bir biçimde sürüp gidecekti.

Atların yerine hemen yedek kundaklardaki atlar getirildi, yaralılar taşındı ve dört gülle böylece Fransızların on topuna çevrildi.

Tuşin'in arkadaşı olan subay çarpışma henüz başlarken öldürülmüştü. Bir saat içinde kırk topçu erden on yedisi safdışı bırakılmıştı; ama topçular gene de neşeli ve coşkuluydu. İki kez aşağıda, hemen yakınlarında Fransızların göründüğünü fark etmişler ve üzerlerine yaylım ateşi açmışlardı. Kısa boylu

adam güçsüz ve beceriksiz devinimlerle, hizmeterinden, kendi deyişiyle ‘bir pipocuk daha’ istiyor, piposundan ateş saça saça koşarak öne doğru fırlıyor ve ufacık elini gözlerine siper ederek Fransızlara bakıyor ve kendi kendine konuşur gibi söyleniyordu:

“Vurun çocuklar!”

Sonra da topları tekerlerinden yakalayarak vidalarını sıkıştırmaya koyuluyordu.

Tuşin, toz duman içindeydi. Kulakları, aralıksız top seslerinden uğuldayarak, her atışta irkile irkile ama küçük çubuğunu gene de ağzından çıkarmaksızın bir toptan öbürüne koşmakta, kimi vakit nişan alıp kimi vakit mermileri saymakta, arada bir de yaralı ya da ölü atların değiştirilip yerine yeni at koşulmasını buyurarak o zayıf, incecik, kararsız sesiyle bağırıp durmaktaydı. Yüzünde gittikçe artan bir heyecan okunuyordu. Yalnız askerler vurulup öldüğü ya da yaralandıkları zaman yüzünü ekşitiyor ve ölenlere sırtını çevirerek, yaralıları ya da cesetleri kaldırtıyor her vakit olduğu gibi, elini çabuk tutmayan adamlarına bağırıyordu. Çoğu yakışıklı birer delikanlı olan erlerin hepsi (her topçu bataryasında olduğu gibi burada da, erler, subaylarından iki karış daha uzun boylu ve iki kez daha geniş omuzluydular) zor durumda kalmış çocuklar gibi komutanlarına bakıyordu. Onun yüzünde beliren ifade hemen hiç değişmeden kendi yüzlerine yansımaktaydı.

Bu korkunç uğultu, gürültü patırtı içinde ve her an çok dikkatli olmak, her an her şeyle uğraşmak zorunluluğu karşısında Tuşin, o pis kokuyu duymuyordu hiç. Kendisini öldürebilecekleri ya da hiç değilse yaralayabilecekleri, aklının ucundan geçmemekteydi. Tam tersine, gittikçe biraz daha coşuyordu. Ona öyle geliyordu ki, düşmanı gördüğünden ve ilk ateşi açtığından beri çok zaman geçmiş, nerdeyse bir gün olmuştu ve üzerinde durduğu bu toprak parçası bildiği, tanıdık bir yerdi. Her şeyi anımsamasına, her şeyi tasarlamasına, kendi yerinde bulunan en iyi bir subayın yapabileceği her şeyi yapmasına karşın humma hezeyanındaymış, ya da sarhoş bir adam durumundaymış gibiydi.

Her yandan ateş eden topların sağırlaştıran sesi düşman mermilerinin ıslıkları ve patlamaları, topların yanında çabalayan top erlerinin kızarmış, terli görünümü, insanların ve atların kanları, karşıda, düşman bölgesinde yükselen dumanların görünüşü (bunların her görünüşünden sonra bir gülle geliyor, toprağa, insana, topa, ya da ata çarpıyordu) eşyanın bütün bu görünümü kafasında bir düş dünyası doğurmuştu ki onun bu dakikadaki

bütün hazzı oydu. Düşman topları onun hayalinde top değil, görünmez tiryakilerin seyrek duman yumakları savurdukları çubuklardı.

Yukarıda rüzgârın sola doğru çektiği bir duman yumağı yükselince:

“Gene pufladı işte!” diye mırıldandı Tuşin, kendi kendine. “Önce bekle bakalım, sonra gerisingeriye postalarız seni.”

Hemen yakınında duran ve onun belli belirsiz bir şeyler söylendiğini işiten bir cephane eri sordu:

“Neyi postalayacağız komutanım?”

Tuşin, “Yalnızca bir gülleyi,” diye yanıt verdi.

Sonra da:

‘Sıra sende Matveyevna’mız! Göreyim seni,’ diye geçirdi içinden.

Çok eskiden dökülmüş, en uçtaki büyük top hayalinde Matveyevna olmuştu.

Ona, toplarının yanındaki Fransızlar karıncalar gibi görünüyordu. İkinci topun yakışıklı ve sarhoş, bir numaralı eri onun dünyasında dayıydı, Tuşin, herkesten çok ona bakıyor ve hareketlerinden zevk alıyordu. Dağın eteğinde bir sönen, bir güçlenen silah sesleri ona birisinin soluk alması gibi gelmekteydi. Bu seslerin sönmesine ve kızışmasına kulak kabartıyordu.

‘Hele soluk aldı, gene soluk aldı,’ diye kendi kendine konuşuyordu. Kendisini Fransızların üstüne iki eliyle gülle savuran çok uzun boylu, dev gibi bir erkek olarak hayal etmekteydi.

“Haydi, Matveyevna, anacığım, yılma!” diyerek uzaklaşıyordu ki birdenbire başının üstünde tuhaf, yabancı bir ses yükseldi:

“Yüzbaşı Tuşin! Yüzbaşı!”

Tuşin, korkuyla bakındı. Bu, onu Grunt’ta kovan kurmay subaydı. Tıkanmış bir sesle bağırıyordu:

“Ne yapıyorsunuz, aklınızı mı kaçırdınız? Size geri çekilmeniz için iki kez buyruk verildi, oysa siz...”

Tuşin, üstü olan subaya korkuyla göz atıp kendi kendine düşündü, ‘Canım bunlar ne istiyorlar benden?’

“Ben... Hiçbir şey,” dedi.

Ama albay, vermek istediği buyruğu tamamlayamadı. Yakınından geçen bir gülle, onu, atının üstünde, suya dalar gibi, eğilmek zorunda bıraktı. Sustu, gene bir şeyler söylemek üzereydi ki, ikinci bir gülle onu gene durdurdu. Atının başını çevirdi ve dörtnala uzaklaştı.

Uzaklardan:

“Geri çekilin! Hepiniz geri çekilin!” diye bağırıyordu.

Askerler gülüştü.

Bir dakika sonra aynı buyrukla bir yaver geldi. Bu, Prens Andrey'di. Tuşin'in toplarının yerleştiği alandan geçerken ilk gördüğü şey koşulmuş atların arasında debelenen, koşumdan çıkarılmış, ayağı kırık bir at olmuştu. Ayağından, çeşmeden akar gibi kan akmaktaydı. Çukurların arasında birkaç ölü yatıyordu. Yaklaştığı sırada birbiri ardından gelen gülleler başının üstünden geçti, sırtında bir sinir ürpermesinin dolaştığını hissetti. Ama korktuğunu düşünmesi bile onu kendine getirdi 'Ben korkamam' diye düşündü, ağır ağır attan indi. Buyruğu bildirdi ama bataryadan uzaklaşmadı. Topların kendi önünde mevziden çıkarılmasına ve götürülmesine karar vermişti. Tuşin ile birlikte cesetlerin üstünden atlayarak ve Fransızların müthiş ateşi altında, topların yol hazırlığıyla uğraştı.

Bir cephane eri, Prens Andrey'e:

"Demin bir subay geldi, hemen tüydü gitti," dedi. "Ekselansınız gibi değildi."

Prens Andrey, Tuşin'le hiçbir şey konuşmadı, ikisi de öyle işine dalmıştı ki, sanki birbirlerini görmüyorlardı. Dört toptan sağlam kalan ikisini çukurlara bırakıp bayır aşağı devindirdikleri zaman (hasara uğramış olan bir top ile bir likorn terk edilmişti), Prens Andrey, Tuşin'e yaklaştı. Elini uzatarak:

"Haydi, hoşça kal," dedi.

Tuşin:

"Hoşçakal, canım!" dedi, sonra birdenbire, gözlerinde, niçin belirdiği bilinmez yaşlarla, "Güle güle, kardeşim," diye yineledi.

XXI

Rüzgâr dinmişti. Savaş alanının üzerinde kara bulutlar alçakta asılı duruyordu. Karanlık da basıyordu, iki yerde yangın alevleri daha açık görünmekteydi. Top sesleri azalmaya başlamıştı, ama geriden ve sağdan tüfek sesleri daha yakından, daha sık işitiliyordu. Tuşin, toplarıyla

yaralıların çevresinden dolaşarak ve onlara çarparak ateş alanından henüz çıkmış ve sel yatağına inmişti ki, aralarında kurmay subay ve iki kez gönderildiği halde bir kez bile Tuşin'in bataryasına gelmeyen Jerkof da olan komutanlar ve yaverler karşıladı onu. Hepsi birbirinin sözünü keserek, nasıl, nereye gidileceği konusunda boyuna buyruklar veriyorlardı, Tuşin, hiçbir şeye karar vermemişti, susarak, konuşmaya çekinerek -çünkü her sözcükte, kendisi de niçin olduğunu bilmeksizin ağlamaya hazırdı- lagar topçu beygirinin üzerinde arkadan geliyordu. Yaralıların bırakılması için buyruk verilmiş olduğu halde birçokları kıtaların peşinden sürükleniyor, top arabalarına binmek istiyorlardı. Savaştan önce Tuşin'in kulübesinden dışarı fırlamış olan yiğit piyade subayı karnındaki kurşunla, Matveyevna'nın kundağı üzerine yerleştirilmişti. Dağın eteğinde solgun bir süvari subay adayı bir eliyle öteki elini tutarak Tuşin'e yaklaştı, top arabasına binmek istedi.

"Yüzbaşı, Tanrı aşkına, elim incindi," diye sıkılarak konuşuyordu. "Tanrı aşkına, yürüyemiyorum, Tanrı aşkına!"

Anlaşılan subay adayı, birçok kez herhangi bir arabaya binmek istemiş ve her sefer de geri çevrilmişti. Kararsız, zavallı bir sesle yalvarıyordu.

"Buyruk verin de oturtsunlar beni, Tanrı aşkına!"

"Oturtun, oturtun!" dedi. "Sen, kaputu ser!" diye sevgili erine seslendi. "Peki, yaralı subay nerede?"

Birisi, "Ölmüştü, kaldırdık," diye yanıt verdi.

"Oturtun, oturtun kuzum! Oturtun! Kaputu ser, Antonof!"

Subay adayı Rostof'tu. Bir elini öteki eliyle tutuyordu, solgundu, çenesi nöbet ateşiyle titriyordu. Onu, Matveyevna'ya, ölen subayı indirdikleri topun üstüne yerleştirdiler. Serilen kaput kanlıydı, Rostof'un pantolonu ve elleri bu kana bulaştı. Tuşin, Rostof'u taşıyan topa yaklaşarak:

"Ne o, yaralı mısınız, kuzum?" dedi.

"Hayır, yüzbaşım. Kolum ezildi. Galiba elim de."

"Öyleyse niçin kundakta kan var?" diye sordu Tuşin.

Bir topçu eri kaputunun yeniyle kanı silerek ve sanki topun bu pisliğinden özür diliyormuş gibi:

"Burasını ölen subayın kanları doldurdu komutanım!" dedi.

Piyadelerin elvermesiyle toplar zor zoruna tepeye çıkarılabildi. Guntersdorf köyüne varılınca duruldu. Artık karanlık öyle basmıştı ki on adımdan askerlerin üniformalarını bile seçmek olanaksızlaşıyordu, silah sesleri aralanmaya başlamıştı. Birden, sağ yandan gene bağrışmalar ve

yaylım ateşi sesleri geldi. Karanlık artık silah atışlarıyla ışıyordu. Bu, Fransızların, köy evlerinde siper almış askerlerce karşılanan son saldırışıydı. Yeniden herkes köyün dışına fırladı. Ama Tuşin'in topları kımıldamıyordu. Topçular, Tuşin ve subay adayı konuşmadan birbirinin yüzüne bakarak ne olacağını beklediler. Ateş sesleri duyulmaya başladı. Yan sokaktan askerlerin heyecanlı sesleri geliyordu:

"Sağ mısın, Petrof?" diye soruyordu birisi.

Başka birisi:

"Herifleri iyi kaşağıladık, kardeş! Artık bir daha sürtünmezler!" dedi.

"Hiçbir şey görünmüyor. Birbirlerini tepelediler. Öyle ya, göz gözü görmüyor, kardeş! İçecek bir şey yok mu?"

Fransızlar kesin olarak, püskürtülmüşlerdi. Tuşin'in topları uğuldayan piyadeyle çevrelenmiş gibi, zifiri karanlıkta gene ileri doğru devindi.

Karanlıkta sanki görünmez, hüzünlü bir ırmak fısıltılarla, konuşmalarla, nal ve tekerlek sesleriyle uğuldayarak hep bir yöne akıyordu. Genel uğultu arasında, bütün gürültülerin üstünde, açıkça yükselen şey yaralıların gece karanlığındaki iniltileri ve sesleriydi. Askerleri çevreleyen bütün bu karanlığı onların iniltileri tamamlıyor gibiydi. Onların iniltileri ve bu gecenin zifiri karanlığı aynı şeydi. Hareketlenen kalabalığın içinde bir süre sonra bir dalgalanma oldu. Birisi, yanındakilerle birlikte beyaz bir atla geçti, geçerken bir şeyler söyledi.

Her yandan hırsla sorular soruldu:

"Ne dedi? Şimdi nereye gidiyor? Duruyor muyuz ne? Teşekkür mü etti nedir?"

Ve bütün bu hareketlenen kitle sıkışmaya (anlaşılan öndekiler durmuştu.) başladı ve 'dur' buyruğu verildiği söylentisi yayıldı.

Herkes olduğu yerde, çamurlu yolun ortasında durdu.

Ateşler patladı, konuşmalar duyulmaya başladı.

Bölüğü düzenleyen Yüzbaşı Tuşin askerlerden birini subay adayı için bir doktor bulmaya gönderdi. Yolun üstünde askerlerin yaktığı ateşin başına oturdu. Rostof da ateşin başına doğru kendini sürüklemişti. Aşağıdan, soğuktan ve rutubetten gelen nöbet ateşleri bütün bedenini titretiyordu. Karşı gelinmez biçimde uyku bastırmıştı ama yerini bulamayan, sızlayan elinin dayanılmaz acısından uyuyamıyordu. Bir gözlerini yumuyor, bir kendisine kıpkızıl gelen ateşe, bir ateşin başında bodur ve zayıf bedeniyle bağdaş kurup oturan Tuşin'e bakıyordu. Tuşin'in iri, zeki bakışlı gözleri

sevgi ve acımayla üzerine dikilmişti. Tuşin'in, bütün yüreğiyle kendisine yardım etmek istediği halde elinden hiçbir şey gelmediğini görüyordu.

Her yandan gidip gelen atlı ve yayaların, dolaşanların ve yöreye yerleşen piyadelerin ayak sesleri, konuşmaları işitiliyordu. Seslerin, tekerleklerin, adımların, çamura gömülen at nallarının, yakın ve uzak odun çıtırtılarının gürültüsü, bir tek ses halinde birleşiyordu.

Şimdi artık karanlıkta görünmeyen ırmak akıyor, karanlık bir deniz, fırtınadan sonra yatışmış, kımıldamıyor gibiydi. Rostof, düşünmeden çevresinde ve karşısında olup biten şeylere bakıyor, dinliyordu. Yanan ateşe bir piyade eri yaklaştı, çömeldi, ellerini ateşe uzattı ve yüzünü çevirdi.

Tuşin'e soru dolu gözlerle bakarak:

"İzniniz olur mu, komutanım?" dedi. "Bölüğümü yitirdim. Nerede olduğunu bilmiyorum. Felaket!.."

Askerin ardından, ateşe başı sarılı bir piyade subayı da yaklaştı, Tuşin'den nakliye arabalarının geçebilmesi için topların birazcık geri çekilmesini sağlamasını rica etti. Bölük komutanının peşinden iki asker daha koşarak ateşe geldi. Bir çizmeyi çekişip paylaşamıyorlar, birbirlerine sövgüler savurup dövüşüyorlardı.

Birisi kısık sesle:

"Sen buldun ha! Ne de elin çabukmuş!" diye bağırıyordu.

Sonra boynu kanlı bir bezle sarılmış, solgun, zayıf bir asker yaklaştı, öfkeli bir sesle topçulardan su istedi.

"Ne olacak, köpek gibi ölecek miyiz be!" diyordu.

Tuşin, ona su verilmesini buyurdu. Sonra piyadeler için ateş isteyen neşeli bir asker geldi, koşarak.

"Piyadeler için sıcacık bir ateş verin. Hoşça kalın kardeşler. Ateş için sağ olun. Faiziyle geri veririz," dedi ve karanlıkta kızaran ateş parçasını bir yere götürdü.

Bu askerin peşinden bir kaputa sarmaladıkları ağır bir şey taşıyan dört asker yanan ateşin yanına geldi. İçlerinden birinin ayağı sürçtü:

"Hay şeytanlar! Yolun üstüne odun koymuşlar!" diye homurdandı.

Başka birisi:

"İşi bitmiş, ne diye taşıyoruz?" dedi.

"Ah, siz, ah!.."

Ve yükleriyle karanlıkta kayboldular.

Rostof'a Tuşin fısıltıyla sordu:

"Ne o, ağrıyor mu?"

“Ağrıyor...”

Tuşin’e yaklaşan cephane eri:

“Komutanım,” dedi, “sizi general çağırıyor. Şurada, bir kulübede kendisi.”

“Şimdi, kuzum...”

Tuşin, kalktı. Kaputunu düğmeleyip üstünü başını düzelterek ateşten uzaklaştı.

Topçuların yaktıkları ateşten az uzakta, kendisine hazırlanan kulübede Prens Bagration yanında toplanmış olan kimi birlik komutanlarıyla konuşarak yemek yiyordu. Bir koyun buduna iştahla bakan o gözleri yarı kapalı yaşlıcık, votkadan, yediği yemekten yüzü kızarmış, yirmi iki yıllık kusursuz general, yüzüklü kurmay subayı, herkese kaygıyla bakınan Jerkof ve dudaklarını kısmış, gözleri nöbet ateşiyle parlayan, yüzü solgun Prens Andrey oradaydı.

Fransızlardan alınmış bir sancak kulübeye dayalı duruyordu. Çocuk yüzlü danışman sancağı elleriyle yoklayarak ne olacağını bilemeden başını sallamaktaydı; sancağın görünüşü onu gerçekten ilgilendirdiği için de yapıyor olabilirdi bunu; iyice aç olduğu halde buyur edilmediği bir sofrayı seyretmenin verdiği bir azap nedeniyle de yapıyor olabilirdi.

Yan odada ağır süvarilerin tutsak aldığı bir Fransız albay vardı. Çevresini kuşatmış olan subaylar onu incelemekteydi. Bagration kimi birlik komutanlarına teşekkür ettikten sonra onları savaşın ayrıntıları konusunda sorguya çekmekte ve gerçek kayıpları öğrenmekteydi. Kendisine Braunau’da tanıtılmış olan alay komutanı, ta işin başından beri ormanı boşalttığını, odun kesen erleri toplayıp Fransızlara aldatmaca bir yol açtıktan sonra süngüyle saldırıya geçip defterlerini dürdüğünü anlatıyordu prense. Şöyle diyordu:

“Ekselans! İlk taburun bozulur gibi olduğunu görünce hemen yolun üzerinde durup ‘bunları bırakayım geçsinler, arkalarından yaylım ateşi açarım’ dedim kendi kendime. Dediğimi de yaptım.”

Alay komutanı şu anlattıklarını yapabilmiş olmayı öylesine istiyordu ve de yapamamış olmak öylesine kahrediciydi ki anlattıklarının gerçekten olduğuna adı gibi inanmaktaydı. Ama belki de gerçekten olmuştu o anlattıkları kim bilir? O korkunç kargaşa içinde, olmuş olanlarla olmamış olanlar nasıl ayırt edilebilirdi ki?

Sonra birden Kutuzof’un Dolohof’la konuşmasını ve Dolohof’la kendisi arasındaki taze görüşmeyi anımsayarak sürdürdü konuşmasını:

“Bu arada şunu da belirteyim ki, Ekselans, geçenlerde rütbesi alınmış eski subay Dolohof, bir Fransız subayını benim gözlerimin önünde tutsak aldı ve gerçekten kayda değer bir yiğitlik gösterdi.”

Konuşmanın burasında Jerkof söze girdi. Düşüncelerini sergilerken çevresine gene kaygılı gözlerle bakıyordu; zira o gün bir tek süvari bile görmemiş, bir piyade subayından dinlemişti süvarilerin nasıl saldırıya kalkıştıklarını.

“Ben de tam işte o anda gördüm Pavlograd Alayı’nın saldırıya geçişini. Düşmanın iki kale düzenini bozup geçtiler, Ekselans!”

Jerkof’un sofradaki arkadaşları her zamanki gibi bir şaka umdukları için gülümseyerek beklediler bir süre; ama söylediklerinin ordularına ve o günkü başarıya bir övgü olduğunu göz önüne alarak, anlattıklarının hiçbir temele dayanmayan kuyruklu bir yalan olduğunu pek iyi bilmelerine karşın, ciddi bir havaya büründüler.

Ve Prens Bagration yaşlı albaya dönerek sordu:

“Hem süvari, hem piyade, hem topçu birliklerinin birbirinden yiğitçe savaşmalarından ötürü hepinize teşekkürlerimi yeniledikten sonra şu hususu öğrenmek isterim; baylar, nasıl oluyor da iki top merkezde bırakılabiliyor?”

Bu soruyu sorarken, bakışlarıyla birini arar gibiydi. Sol kanattaki topların yazgısını sormuyordu Prens Bagration; biliyordu ki savaşın ta başında oradaki bütün toplar terk edilmişti. Nitekim nöbetçi kurmay subaya dönerek ekledi hemen:

“Yanılmıyorsam sizin bu hususla ilgilenmenizi istemiştim?”

Nöbetçi kurmay subay:

“Topların biri isabet almıştı, Ekselans,” diye yanıt verdi. “Ama ötekinin nasıl olup da savaş dışı kaldığına ben de şaşmaktayım! Son ana kadar orada kaldım ve gereken bütün her şeyi yaptım. Ben ayrılır ayrılmaz olan olmuş, Ekselans!”

Sonra da alçakgönüllü bir sesle tamamladı:

“Doğrusunu isterseniz, Ekselans, ortalık epey kızışmış bir durumdaydı.”

Bu sırada masadakilerden biri, Yüzbaşı Tuşin’in burada, köyün hemen biraz ötesinde açık ordugâh kurmuş olduğunu, ve kendisinin de, bilgi almak üzere, çağırtmış olduklarını söyledi.

Prens Bagration, Prens Andrey’e dönerek:

“Yanılmıyorsam siz de oradaydınız?” dedi.

Nöbetçi kurmay subay, Balkonski’ye dostça gülümseyerek atıldı:

“Elbette, neredeyse yan yana gibi bir şeydik!”

Buz gibi soğuk bir sesle ve üzerine basa basa:

“Ben sizi görme zevkini tadamadım.” dedi Prens Andrey.

Bir sessizlik oldu.

Aynı anda Tuşin belirdi kapının eşiğinde. Generallerin arkasından doğru, üstleriyle karşılaşır karşılaşmaz hep uğradığı ürkeklik havası içinde olurdu, şimdi de dolanayım derken Fransız sancağının gönderine tosladı. Bunun üzerine masadan gülüşmeler yükseldi.

Bagration, Tuşin’den çok, Jerkof’un başı çektiği gülüşenler takımına kaşlarını çatarak baktı ve sordu:

“Nasıl oldu da terk edildi o iki top?”

Kendisi ölmemiş olduğu halde iki topu terk etmenin utancını ancak şimdi, amansızlığıyla ünlü komutanının karşısında duyuyordu Tuşin, olanca dehşetiyle. Şu ana kadar öyle şaşkınlık içindeydi ki yanlışının büyüklüğünü düşünecek fırsat bulamamıştı. Ayağı tökezleyince yükselen gülüşmeler bir kat daha artırdı şaşkınlığını; böylece Bagration’un karşısında çenesi titreyerek kaldı bir süre; sonra da nerdeyse kekeleyerek konuşabildi:

“Bilemiyorum, Ekselans... bilemiyorum... adamlarım eksikti... adamlarım, Ekselans!..”

“Koruyucu birliğinizden adam alabilirdiniz, değil mi?”

Koruyucu birlik diye bir şey kalmadığını, gerçek bu olduğu halde söylemedi Tuşin. Bir başka subayı töhmet altına sokmak istememişti. Kendisini sınavdan geçiren bir öğretmenin gözlerine sıkıntıyla bakan bir öğrenci gibi, Bagration’a sessizce bakıyordu.

Bu sefer uzun bir sessizlik oldu. Sert davranmak istemediği anlaşılan Bagration, diyecek hiçbir şey bulamamakta; ötekilerse karışmayı göze alamamaktaydı. Prens Andrey, Tuşin’e kaçamak bakışlar atıyor ve parmaklarını oynatıyordu sinirli bir biçimde.

Sonunda keskin sesiyle sessizliği yırtarak şunları söyledi:

“Ekselans, beni yüzbaşı Tuşin’in bataryasına siz yolladınız. Oraya vardığımda askerlerin ve atların üçte ikisi öldürülmüştü. İki top tahrip edilmişti. Koruyucu birlik diye de bir şey yoktu.”

Şimdi, Prens Bogration ile Yüzbaşı Tuşin, heyecanını zar zor tutarak konuşan Bolkonski’ye bakmaktaydı.

“Ve bana kişisel düşüncemi sunmama izin verecek olursanız, Ekselans...” diye devam etti Prens Andrey. “Bugünün başarısını bizler, her şeyden önce, o bataryanın etkisine ve Yüzbaşı Tuşin ile adamlarının yiğitçe kararlılıklarına borçluyuz.”

Sözlerini bitirir bitirmez de yanıt beklemeksizin kalkıp ayrıldı masadan.

Prens Bagration, Tuşin'e baktı. Ne Bolkonski'nin bu kesin yargısı karşısında kuşku duyduğunu ne de bu yargıya katıldığını belli etmek istemiyordu herhalde. Nitekim hafifçe başını eğerek, serbest olduğunu bildirdi Tuşin'e.

Yüzbaşının ardı sıra Prens Andrey de çıktı.

"Çok, ama çok teşekkür ederim, dostum!" dedi Tuşin, prense, "Beni öyle bir zor durumdan kurtardınız ki!.."

Bakışlarıyla bir an Tuşin'i saran prens, hiçbir şey söylemeden uzaklaştı. Bayağı bir hüzün çökmüştü içine, yüreğinde bir eziklik duyuyordu. Bütün bu olup bitenler öylesine tuhaftı ve umduklarına öylesine az benziyordu ki!..

Rostof, önünde akıp giden gölgelere dalmıştı. 'Kimdir bunlar? Ne yaparlar? Ne isterler? Ve ne zaman sona erecek bütün bu öykü?' diye düşünmekteydi.

Kolu gittikçe acı veriyordu ona. Öte yandan uyku da bastırdıkça bastırmaktaydı. Kırmızı halkalar dans ediyordu gözlerinin önünde, ve bütün bu sesler, bu yüzler ve içini saran o onulmaz yalnızlık duygusu... hep kolundaki acıyla iç içe geçip karışmaktaydı şimdi. Onu ezen, tüm ağırlıklarıyla üzerine çöken, kaslarını buran, ezik koluyla, kırık omzunun etlerini yakıp kavuran onlardı hep, yaralı ya da değil o askerlerdi. Kurtulabilmek için bir an gözlerini yumdu Rostof.

Bir an kendinden geçer gibi oldu; ama o kısacık bilinç dışı aralık içinde hesaba sığmayacak kadar çok imge gördü düşünde. Annesini ve onun o kocaman elini, Sonya'nın incecik omuzlarını, Nataşa'nın gözlerini ve gülüşünü, Denisof'un bıyığını ve Telyanin'i ve Telyanin ve Bogdaniç'le kendi arasında geçen olayları gördü, gördü, gördü... Şu tiz sesli askerle bütünleşiyordu bu öykü baştan sona ve bütün bu öykü ve o asker öyle acı verircesine tutup yakalamışlardı ve öyle bir inatla hep aynı yöne doğru çekiyorlardı ki kolunu Rostof'un!.. Kurtulmak istiyordu onlardan, ama bırakmıyorlardı omzunu ne bir an, ne de bir milim. Oysa böyle çekiştirip durmasalar, böyle acımasızca yüklenmeseler iyileşecekti omzu hemen ve artık acı vermeyecekti ona; ama onlardan kurtulmak olanaksızdı.

Gözlerini açıp havaya baktı bir süre: çoban ateşlerinden saçılan ışığın hemen üzerinde gecenin o simsiyah perdesi asılı duruyordu, ve o ışık içinde de kar tanecikleri uçuşmaktaydı hep. Tuşin dönmek, doktor gelmek

bilmiyordu, ve Rostof yalnızdı, yapayalnızdı. Şimdi karşısında yalnız, ateşin öbür kıyısında soyunmuş sıtmalı bedenini ısıtmaya çalışan ufak tefek bir asker vardı, hepsi bu.

‘Hiç kimsenin umurunda bile değilim!’ diye düşünüyordu. ‘Bana ne yardıma koşacak, ne de acıyacak hiç kimse yok işte! Oysa bir vakitler ben de evimde dipdiri, kanlı canlı, neşe taşan bir çocuktum!’ İçini çekti ve kendine karşı inledi iç çekerken.

Ateşin üzerinde gömleğini kurutan er:

“Nereniz ağrıyor acaba?” diye sordu Rostof’a.

Ve yanıt beklemeksizin ekledi:

“Bilseniz bugün kaç zavallıyı kesip biçtiler!”

Rostof dinlemiyordu askeri. Ateşin üzerinde durmaksızın uçuşan kar taneciklerine bakıyor ve sıcacık, aydınlık evde, yumuşak kürkün ve hızlı kızağın içinde sapsarı bedeniyle, ayrıca da ailesinin tüm sevgisiyle de sarmalanmış olarak geçirdiği Rus kışını anımsıyordu. ‘Ne yapmaya geldim sanki ben buraya! Burada ne işim var benim!’ diye düşünmekteydi şimdi.

Ertesi gün Fransızlar yeniden saldırıya kalkmamışlardı. Bagration birliklerinin artıkları da çok geçmeden Kutuzof’un ordusuyla buluştu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM-I

Prens Vasili, planlarını önceden hazırlamazdı. Hele kendisine yarar sağlamak için insanlara kötülük etmeyi hiç düşünmezdi. O, yalnız, kibarlar dünyasında başarılı olan ve oradaki başarılarını alışkanlık edinmiş bir salon adamıydı. Kafasında, kendisinin de içyüzünü iyice kavrayamadığı ama yaşamının bütün anlamını oluşturan çeşitli planlar ve düşünceler, koşullara ve insanlarla ilişkilerine göre durmadan ortaya çıkardı. Onda bu gibi plan ve düşüncelerden bir iki tanesi değil onlarcası yürürlükteydi. Bunlardan kimileri henüz tasarlanmaya başlanmış, kimileri son biçimini almış, kimileri de suya düşmüştü. Örneğin, o, kendi kendine şöyle demezdi, ‘Bu adam şimdi nüfuzludur, onun güvenini ve dostluğunu kazanmalıyım ve sayesinde kendime bir yarar sağlamalıyım.’ Ya da şöyle de demezdi, ‘işte Piyer zengin oldu, kızımı alması için onu heveslendirmeliyim ve bana gerekli olan kırk bini ondan borç almalıyım.’ Ama nüfuzlu bir adamla karşılaştı mı, bu adamın kendisine yararlı olabileceğini içgüdüsü zihnine fısıldar ve Prens Vasili ona sokulur, ilk fırsatta, hazırlıksız, içten gelerek yaltaklanır, senli benli olur ve ne gerekirse söylerdi.

Piyer, Moskova’da elinin altındaydı, Prens Vasili, devlet danışmanlığına denk düşen bir göreve getirilmesini sağlamıştı genç adamın. Sonra da delikanlının kendisiyle birlikte Petersburg’a gelip evinde kalması için üstelemişti. Çıkar gözetmez gibi davranmakta; ama, hiç kuşku yok ki, ne yaptığını pek iyi bilerek, Piyer’le kızını başgöz etmek için elinden gelen her şeyi sırasıyla yapmaktaydı. Prens Vasili, plânlarını önceden tasarlasaydı eğer, kendisinden üstün ya da aşağı insanlarla kurduğu ilişkilerde kesinlikle

bu derece doğal davranamaz, bu derece rahat olamazdı. Bilinmeyen bir güç, kendisinden hep daha üstün, daha zengin kimselere doğru sürüklemekteydi onu. İnsanlardan nasıl yararlanmak gerektiğini ve bunun hangi an en iyi biçimde yapılabileceğini kestirmekte eşsiz bir beceri sahibiydi.

Birdenbire zenginliğe kavuşup üstelik bir de Kont Bezuhof olan Piyer, daha dün yalnızlık ve ilgisizlik içindeyken kendisini birden o kadar çok insanla kuşatılmış durumda bulmuş ve o kadar çok şeyle ilgilenmeye başlamıştı ki ancak yatağında yalnız kalabiliyordu. Birtakım kâğıtlar imzalaması, önemini kendisinin de pek iyi kavrayamadığı bir sürü işi sonuçlandırması, başkâhyayla sürekli ilişki içinde bulunması, Moskova yakınındaki çiftliğe sık sık gidip gelmesi, daha önce varlığından bile habersiz olan ama şimdi görüşmediği takdirde bundan alınıp üzülebileceğini söyleyen bir sürü insanı kabul etmesi gerekmekteydi. Bütün bu çeşit çeşit insanlar, işadamları, akrabalar, tanıdıklar, hepsi genç mirasçıya aynı biçimde davranıyor, sevecenlik ve yakınlık gösteriyordu. Belliydi ki hepsi de Piyer’in üstün özelliklere sahip olduğuna kesinlikle inanmaktaydı. Piyer artık, ‘Sizin o iyi yürekliliğiniz...’, ‘Sizin o altın yüreğiniz...’, ‘Siz o kadar tertemizsiniz ki, kont...’ ya da ‘O sizin gibi akıllı olabilseydi eğer...’ gibi övgülerle başlayan sözler işitmekteydi. Ve yavaş yavaş kendisinin olağanüstü iyi yürekli, bir o kadar da üstün zekâlı bir insan olduğuna içtenlikle inanmaya başladı. Zaten öteden beri gerçekten çok iyi yürekli ve çok akıllı sanırdı kendini. Demek ki yanılmıyordu, işte daha önce ona karşı kızgın, dahası düşmanca davranan kimseler bile şimdi yumuşuyor, onu seven, onun değerini bilen insanlar durumuna geliyordu. Bedeninin üst kısmı upuzun olan, kukla gibi yapışık saçlı, öfkeli büyük prenses, cenaze töreninden sonra Piyer’in odasına gelmişti. Gözlerini yere indirmiş ve yanakları kızararak, ona aralarında geçmiş anlaşmazlıklardan ötürü çok üzüldüğünü; şimdiyse, kendinde bu felaketten sonra, o kadar çok sevdiği ve bunca çilesini çektiği bu evde birkaç hafta kalmasına izin verilmesini istemekten başka hiçbir hak görmediğini söylemişti. Bunları söylerken de kendini tutamayıp ağlamaya başlamıştı. O heykel gibi kadının birdenbire böyle değişebilmesi karşısında pek duygulanan Piyer, onu elinden tutmuş ve nedenini kendisinin de kestiremediği bir sürüklenişle özür dilemişti. O günden sonra prenses, Piyer’e çizgili bir boyun atkısı örmeye ve delikanlıya karşı büsbütün sevimli davranmaya başlamıştı.

Prens Vasili, prensese yarar sağlayacak olan bir kâğıdı ona imzalatmak için:

“Onun yararına bir iş bu, dostum,” demişti. “Yapıver gitsin.”
Sonra da gülümseyerek eklemişti:
“Ne de olsa rahmetliden çok çekmişti!”
Bu imzalattığı otuz binlik senedi, kakmalı çanta öyküsünde onun da parmağı bulunduğunu söyleyip gevezelik etmeye kalkmasın diye, zavallı büyük prensesin önüne bir kemik olarak atmaya karar vermişti Prens Vasili. Piyer, senedi hemen imzalamıştı. Ve o zamandan beri prenses ona karşı daha da iyi davranmaya başlamıştı. Öbür prensesler de Piyer’e aynı biçimde ilgi ve özen gösteriyordu. Özellikle en küçükleri, güzeli, benli olanı, gülümseyişleriyle ve delikanlıyı her görüşte utanca kapılmasıyla, Piyer’i hemen her karşılaşmalarında şaşkına çeviriyordu.
Piyer’in herkesçe sevilmesi o kadar doğal, bir tek kimsenin bile sevmemesiyse o kadar akıl almaz bir şey olarak görünüyordu ki, çevresindeki insanların içtenliğine inanmamazlık edemiyordu. İnsanların gerçekten içten olup olmadıklarını düşünüp tartmaya vakti olmuyordu zaten. Hızlı yaşıyordu; hep tatlı, neşeli bir çeşit esriklik içinde duyumsuyordu kendini. Önemli, genel çaplı bir eyleme başkanlık ediyormuş duygusu içindeydi hep. Kendisinden hep bir şeyler beklendiğini, bunları yapmazsa birçok kişiyi üzeceğini, oysa belli birtakım işleri yaptığı tardirde bütün her şeyin yolunda gideceğini seziyor, kendisinden beklenenleri yapıyor, ama gene de yapabileceğinin ya da yapılabilecek olanın en iyisini yapmamış olduğunu düşünüyordu.
Bu ilk günlerde Piyer’e de, işlerine de hep Prens Vasili egemendi. Kont Bezuhof’un ölümünden beri hiç kendi başına bırakmamıştı Piyer’i. Prens Vasili, işlerinin yükü altında ezilen, alabildiğine yorgun ama ne de olsa arkadaşının oğlu olan bu çaresiz delikanlıya acıyan, dolayısıyla da onu kendi yazgısına ve dolandırıcıların insafına bırakmayan bir baba dostu konumundaydı. Yaşlı kontun ölümünden sonra Moskova’da kaldığı o birkaç gün süresince ya Piyer’i yanına çağırmış, ya kendisi onun yanına gitmiş; ve her seferinde, ‘Biliyorsunuz ki sizinle yalnız iyilik olsun diye ilgilenmekteyim ve gene pek iyi biliyorsunuz ki size önerdiğim şey yapılabilecek olan tek şeydir,’ der gibi, yorgun ama, aynı zamanda, kendine güvenen bir tavırla ona bütün yapması gereken işleri büyük bir sabırla sıralamıştı.
Sonra bir gün havadan sudan konuşurlarken, parmaklarıyla delikanlının dirseğini sıkıştırarak, sanki söyleyeceği şey aralarında çoktan kararlaştırılmışçasına ve sanki bu karar değiştirilemezmişçesine:

“Eh, dostum, yarın artık gidiyoruz,” demişti. “Yarın gidiyoruz, evet! Sana arabamda yer ayırdım. Çok memnunum, dostum. Burada bütün önemli işlerimizi bitirdik. Zaten aslına bakarsan benim çoktan yola çıkmış olmam gerekiyordu. İşte şansölyeden haber geldi sonunda. Senin için ona ricada bulunmuştum. Verdiği sözü tuttu, kordiplomatiğe girdin. Devlet danışmanı oldun. Artık sana diplomasi yolu açıldı.”

Bu sözleri söyleyen sesin yorgun ama güvenli anlatımına karşın az kalsın karşı çıkacaktı Piyer. Ama Prens Vasili, ancak zorunlu kaldığı zaman o karşı çıkışa yer bırakmayan kalın, mırıltılı sesiyle onun sözünü kesti:

“Ama, dostum, bunu kendim için, kendi vicdanım için yaptım. Dolayısıyla da bundan ötürü bana teşekkür etmene gerek yok. Hiç kimsenin fazla sevildiği için yakındığı görülmemiştir. Kaldı ki, sen özgürsün, istersen yarın vazgeç. Hem orada, Petersburg’da her şeyi kendi gözlerinle görürsün. Zaten çoktandır burada peşini bırakmayan o korkunç anılardan uzaklaşman gerekiyor.”

Prens Vasili, içini çekerek devam etti:

“İşte böyle, dostum! Benim uşağım senin arabanla gitse olur, değil mi?”

Yanıt beklemeksizin ve birdenbire önemsiz bir şeyi anımsamış gibi ekledi:

“Ha evet, az kalsın unutuyordum. Biliyorsun, dostum, rahmetliyle aramızda kimi hesaplar vardı. Ben Ryazan’dakilerden bir şeyler aldım. Onlar bende kalsın, senin ihtiyacın yok. Sonra bir ara seninle hesaplaşırız.”

Prens Vasili’nin ‘Ryazan’dakilerden’ aldığını söylediği bir şeyler, toprak kölelerinin getirip verdiği birkaç bin rublelik gelirdi.

Petersburg’da da tıpkı Moskova’da olduğu gibi hep onu seven, ona sevecenlik gösteren insanlar çevirmişti Piyer’i. Bu ortam içinde delikanlı, Prens Vasili’nin kendisine sağladığı makamı, daha doğrusu kazandırdığı sanı (çünkü hiçbir alanda uzmanlığı yoktu), bir türlü geri çeviremedi. Gezintiler, şölenler, yeni insanlarla tanışmalara yol açan sosyete toplantıları o kadar sıklaşmıştı ki, Piyer, Moskova’dakinden daha fazla sarhoşluk ve telaş içinde yaşar olmuştu. Hep yaklaşan ama bir türlü gerçekleşmeyen bir mutluluk duyuyordu.

Eski, bekâr arkadaşlarından birçoğu Petersburg’da değildi şimdi. Muhafız alayı sefere çıkmıştı, Dolohof’un rütbesi indirilmişti. Anatol, taşrada, orduda, Prens Andrey’se yurtdışındaydı.

Gecelerini, eskiden sevdiği gibi geçirememekte; saygı duyduğu arkadaşıyla ara sıra söyleşiye dalıp içini dökememekteydi. Bütün vaktini

şölenlerde, balolarda ve en fazla da Prens Vasili'nin evinde, prensin eşi yaşlı, şişman prensesle güzel kızı Helen'in yanında geçiriyordu:

Herkesin ona başka türlü bakmaya başladığını, ona karşı köklü biçimde tavır değiştirdiğini sergileyen örneklerden biri de Anna Pavlovna Şerer'di.

Gerçekten de Piyer, eskiden Anna Pavlovna'nın yanındayken her söylediğinin ayıp, yakışıksız ve gereksiz olduğu duygusuna kapılır; kafasında henüz tasarı durumundayken ona pek akıllı gelen sözlerin bile ağzından çıkar çıkmaz budalaca bir anlatıma dönüştüğünü, buna karşılık örneğin İppolit'inse en aptalca sözlerinin sevimli, dahası akıllıca sözler durumuna geldiğini sezer gibi olurdu. Şimdiyse ne söylerse söylesin, hepsi cana yakın oluvermekteydi! Gerçi Anna Pavlovna bunu söylemiyordu ona. Ama Piyer, onun aslında bunu söylemek için can attığını ve ancak alçakgönüllülüğüne saygı duyduğu için kendini tuttuğunu görüyordu.

1805-1806 kışının başında, Anna Pavlovna'dan her zamanki gibi pembe bir çağrı kâğıdı aldı Piyer. Çağrıya şu küçük tümce eklenmişti:

Seyrine doyum olmaz dilber Helen de konuklarım arasında olacak.

Piyer, çağrının altındaki o notu okurken, ilk kez kendisiyle Helen arasında başka insanların da kabul ettikleri bir ilişki kurulmuş olduğunu anladı. Bu düşünce, üzerine taşıyamayacağı bir sorumluluk yüklüyormuş gibi, onu hem korkuttu, hem de kendisine eğlenceli bir öneride bulunulmuş gibi hoşuna gitti.

Anna Pavlovna'nın şöleni birincisinden ayrımsızdı, yalnız bu sefer Anna Pavlovna'nın konuklarına sunduğu yenilik Morterart değil, Berlin'den gelen ve imparator Aleksandr'ın Postdam'da bulunuşu sırasında olup bitenlerle, iki yüce dostun, orada, insanlığın düşmanına karşı haklı davayı savunmak üzere çözülmez bir bağlaşıklık için nasıl yemin ettikleri konusunda en taze haberleri getiren bir diplomattı.

Piyer, Anna Pavlovna'ya göre, uğradığı kayıpla, Kont Bezuhof'un ölümüyle ilgili olarak, ince bir kederle karşılamıştı. (Herkes boyuna, Piyer'i, hemen hiç tanımadıkları babasının ölümünden ötürü çok üzülmüş olduğuna inandırmayı borç biliyordu). Acı, görkemli imparatoriçe Mariya Feodorovna'dan söz ettiği zaman beliren o yüce acının tıpkısıydı. Piyer, bundan övünç duydu. Anna Pavlovna, alışkın ustalığıyla salonun gruplarını düzenledi. Prens Vasili'nin ve generallerin bulunduğu büyük grup, diplomattan yararlanıyordu. Başka bir grup çay masasının çevresine toplanmıştı. Piyer, birinci gruba katılmak istedi, ama aklına gelen binlerce parlak düşünceyi gerçekleştirmeye zor vakit bulan savaş alanındaki bir

komutan sinirliliği içinde Anna Pavlovna, onu görünce parmağıyla yenine dokundu.
“Durun, bu akşam sizin için bazı düşüncelerim var.” Helen’e göz attı, ona gülümsedi.
“Benim iyi Helen’im, sizin hayranınız olan zavallı teyzeme sevecenlik göstermeniz gerek. Gidip onun yanında on dakikacık oturun. Canınızın fazla sıkılmaması için de işte size eşlik etmekten sevinç duyacak sevgili kont.”
Güzel kız, teyzeye doğru yürüdü, ama Anna Pavlovna sanki Piyer’e son, zorunlu bir komut vermesi gerekiyormuş gibi onu biraz daha yanında alıkoydu.
Alımlı yürüyüşlü güzeller güzelini göstererek:
“Ne kadar gönül çelici değil mi?” dedi. “Ne çok büyüleyici! Ne kadar ince ve görgülü! Bu, onun içinden geliyor. Ona kim sahip olursa mutlu olur! Onunla kibarlar dünyasına en yabancı koca bile, farkına varmadan, bu dünyada parlak bir yer tutar. Doğru değil mi? Ben yalnız sizin fikrinizi öğrenmek istemiştim de.”
Anna Pavlovna, Piyer’i bıraktı.
Helen’in davranışlarındaki incelikle ilgili sorusuna Piyer, içten olumlu yanıt verdi. Eğer ara sıra Helen’i düşünmüşse özellikle güzelliği, onun kibarlar dünyasında sessiz, gururlu olabilmekte gösterdiği olağanüstü rahatlığı, ustalığı düşünmüştü. Teyze, iki genci köşesinde kabul etti. Ama Helen’e karşı duyduğu hayranlığı gizlemek, hele Anna Pavlovna’ya korkusunu göstermemek istediği belliydi. Bu insanlarla ben ne yapayım diye soruyormuş gibi yeğenine baktı. Anna Pavlovna, onlardan uzaklaşırken gene parmaklarıyla Piyer’in yenine dokundu.
“Umarım ki benim evimde insanın canının sıkıldığını artık bir daha söylemezsiniz,” dedi. Helen’e göz attı.
Helen öyle bir tavırla gülümsedi ki, bu, herhangi bir insanın kendini görüp de hayran kalmamasına olasılık tanımadığını anlatıyordu. Teyze öksürdü, tükrüğünü yuttu, Helen’i gördüğüne çok sevindiğini Fransızca olarak söyledi. Sonra aynı övgü, aynı tavırla Piyer’le konuştu. Bu can sıkıcı, kesik kesik konuşmanın ortasında Helen, Piyer’i süzüyor, Piyer’e, herkese yaptığı gibi o açık, güzel gülümsemesiyle gülümsüyordu. Piyer bu gülümsemeye o kadar alışkındı ve bu onun için o kadar az bir şey anlatıyordu ki hiç önem vermedi. Teyze bu sırada, Piyer’in rahmetli babası Kont Bezuhof’un enfiye kutusu koleksiyonundan söz etti, kendi enfiye kutusunu da gösterdi. Prenses

Helen, teyzeden, kocasının bu enfiye kutusuna işlenmiş resmine bakma dileğinde bulundu.

“Bu herhalde Vines’in işi,” diye ünlü bir minyatürcünün adını anan Piyer, öte masadaki konuşmaya kulak kabartıp enfiye kutusunu almak için masaya eğildi.

Yandan dolaşmak isteyerek ayağa kalktı, ama teyze, enfiye kutusunu doğrudan doğruya Helen’in arkasından uzattı. Helen, yer açmak için öne doğru eğildi, gülümseyerek gözlerini süzdü. Her şölende olduğu gibi, dönemin modasına göre, önü arkası çok açık bir giysi giymişti. Prenses Helen’in her zaman Piyer’e mermerdenmiş gibi gelen belden yukarısı, gözlerine öyle yakın bir uzaklıktaydı ki, elinde olmayarak, omuzlarıyla boynunun bütün canlı güzelliklerini, miyop gözleriyle de seçebilmişti. Bu güzellikler dudaklarına öyle yakındı ki onlara dokunmak için birazcık eğilmesi yetecekti. Bedeninin ılıklığını, lavantalarının kokusunu, kımıldanırken korsesinin sesini duyuyordu. Gördüğü, yalnız onun giysisiyle bir bütün oluşturan mermerden güzelliği değil, gördüğü, duyduğu yalnız giysisiyle örtülü bedeninin bütün güzellikleriydi. Bir kez de bunu böyle gördükten sonra artık başka türlü göremezdi, nasıl biz bir yanlışlığı bir kez anladıktan sonra bir daha yinelemezsek...

Helen, sanki ‘Demek benim ne kadar güzel olduğumu şimdiye kadar ayırt etmediniz?’ diyordu. Bakışlarıyla konuşuyordu. ‘Benim kadın olduğumun farkına varamamış mıydınız? Evet, ben bir kadınım, başkalarına da size de eş olabilecek bir kadınım.’ Bu dakikada Piyer anladı ki Helen onun karısı olabilir değil, olmalıdır da, hem bu başka türlü de olamaz.

Çelengin altında durdukları zaman nasıl bunu bilecekse şimdi bu dakikada da bunu öyle, aynı kesinlikle biliyordu. Bu nasıl olacak, ne zaman olacak, bilmiyordu; dahası iyi mi olacak, bunu da bilmiyordu, ama bunun böyle olacağını biliyordu.

Piyer, gözlerini indirdi, gene kaldırdı, onu gene öyle uzak, kendisine yabancı bir güzel olarak eskiden her gün gördüğü gibi görmek istedi, ama başaramadı. Tıpkı siste insanın kurumuş bir bozkır otunu ilk gördüğü zaman ağaç sandığının ot olduğunu anlayınca onu gene ağaç olarak görmeyi başaramadığı gibi. O, kendisine dehşetli yakındı. Helen artık ona egemendi. Kendisiyle onun arasında artık kendi iradesinin sınırından başka hiçbir engel kalmamıştı.

“İyi, sizi köşeciğinizde bırakıyorum, görüyorum ki orada rahatsınız,” diye Anna Pavlovna’nın sesi geldi.

Piyer, korkuyla, acaba hoş görülmeyecek bir şey mi yaptım diye düşünüp kızararak çevresine bakındı, başından geçen şeyi kendisi kadar herkesin de algıladığını sanıyordu.

Bir süre sonra büyük gruba yaklaştığı zaman Anna Pavlovna, ona:

“Petersburg’daki evinizi güzelleştirdiğiniz söyleniyor,” dedi.

(Bu doğruydu, mimar, ona bunun gerektiğini söylemişti. Piyer, kendisi de neden olduğunu bilmeden, Petersburg’daki kocaman evinde değişiklikler yaptırıyordu.)

“Güzel, ama Prens Vasili’nin evinden çıkmayınız; prens gibi bir dostunuzun olması iyidir. Bu hususta deneyimi var, değil mi ya. Siz henüz o denli gençsiniz ki, öğüde ihtiyacınız var. Ben kocakarı haklarını kullandığım için bana kızmayınız.”

Kadınlar yaşlarından söz edildiği vakit her zaman nasıl susarlar, bir şeyler beklerlerse öylece sustu da:

“Eğer evlenirseniz durum değişir,” dedi. İkisini bir bakış altında topladı.

Piyer, Helen’e bakmıyordu. O da ona bakmıyordu. Ama Helen gene de ona dehşetli yakındı. Piyer, bir şeyler mırıldandı, kızardı.

Evine dönünce Piyer, başından geçen şeyleri düşünerek uzun zaman uyuyamadı. Kendisine ne olmuştu böyle? Hiçbir şey! Yalnız şunu anlıyordu ki, çocukluğunu bildiği ve kendisine, ‘Helen güzeldir’ diye ondan söz edilince dalgın bir tavırla ‘Evet güzeldir’ dediği kadın, kendisinin olabilirdi.

‘Ama o budaladır, budala olduğunu ben kendim söyledim,’ diye düşünüyordu, ‘bende uyandırdığı bu duyguda aşağılık bir şey var, haram bir şey. Bana, erkek kardeşi Anatol’ün ona âşık, onun da ona sevdalı olduğu, arada birçok şeylerin geçtiği, bana bu yüzden Anatol’ü evden uzaklaştırdıkları söylenmişti. Kardeşi İppolit... Babası, Prens Vasili... Kötü, kötü!’ diye düşünüyor, bu düşünceleri evirip çevirirken de (henüz bu düşünceler sona erdirilmiş değildi,) kendi kendini gülümser yakalıyor, birincisinin peşinden başka bir dizi düşüncenin akıp geldiğini, aynı anda hem onun hiçliğini düşündüğünü, hem karısı olacağını, kendisini sevebileceğini, bir başka insan olabileceğini, onunla ilgili bütün düşündükleri ve duyduklarının doğru olmayabileceği hayalini kurduğunu kendi kendine açıklıyordu. Sonra gene onu gördü; Prens Vasili’nin kızı olarak değil de, yalnız gümüş renkli bir giysiyle örtülü bütün bir beden olarak gördü. ‘Ama hayır, eskiden aklıma niçin böyle bir düşünce gelmiyordu?’ Kendi kendine bunun mümkün olmadığını, bu evlenmede aşağılık, doğaya aykırı, kendine onursuzca gelen bir şeylerin olduğunu

yineledi. Onun eski sözlerini, bakışlarını ve onları bir arada görenlerin sözlerini ve bakışlarını anımsadı. Anna Pavlovna'nın evden söz ederken söylediği sözleri, bakışlarını anımsadı; Prens Vasili ve başkalarınca yapılan böyle binlerce şeyi anımsadı; apaçık kötü olan, yapmaması gereken bir işin yapılmasına artık kendisini herhangi bir suretle bağlamış mıdır diye dehşete düştü. Ama kendi kendine bu yargıyı tasarlarken aynı zamanda ruhunun bir başka yanında onun hayali bütün kadınca güzelliğiyle yüzüyordu.

II

1805 yılı kasım ayında, Prens Vasili'nin dört ilde denetim gezisine çıkması gerekiyordu. O, aynı zamanda, bakımsız çiftliklerine uğramak, hem de oğlu Anatol'ü, (Anatol o sırada alayındaydı) alarak birlikte Prens Nikolay Andreyiç Bolkonski'ye -oğlunu bu zengin yaşlının kızıyla evlendirmek için- gitmeyi tasarlayıp bu görevi sağlamıştı. Ama yola çıkmadan ve bu yeni işlerden önce, Prens Vasili, son zamanlarda gerçekten de bütün gününü evde, yani oturduğu Prens Vasili'nin evinde geçiren, Helen'in karşısında (bir âşığın olması gerektiği gibi) gülünç, heyecanlı, budala olan ama hâlâ bir türlü evlenme önerisinde bulunmayan Piyer işini çözmek zorundaydı.

Ona karşı o denli çok şey borçlu olan Piyer'in (varsın gene de Tanrı yardımcısı olsun!) bu işte hiç de olumlu davranmadığını düşünen Prens Vasili, bir sabah acıyla içini çekip kendi kendine, 'Bütün bunlar iyi, hoş ama, artık bir sona ermesi gerek' dedi. 'Gençlik, hafiflik, yavanlık... haydi Tanrı yardımcısı olsun' diye Prens Vasili kendi iyi yürekliliğini hissederek düşünüyordu: 'Ama artık bu iş sonuçlanmalı. Öbür gün Helen'in doğum günü, birkaç kişi çağırırım, eğer ne yapması gerektiğini gene de anlamazsa artık iş bana düşer. Evet, iş bana düşer, ben babayım!'

Piyer, Anna Pavlovna'nın şöleninden ve onu izleyen uykusuz, heyecanlı saatlerden, Helen'le evlenmesinin bir felaket olacağına, Helen'den kaçması gerektiğine karar verdiği geceden bir buçuk ay sonra da, vermiş olduğu

karara karşın Prens Vasili’nin evinden ayrılmamış ve dehşetle duyumsamıştı ki insanların gözünde Helen’e her gün daha çok bağlanmaktadır, onun üzerine eski görüşlerine bir türlü dönememektedir, ondan ayrılamıyor; korkunç bir şey olacak ama yazgısını onunkiyle birleştirmek zorundadır. Belki de kendini geri çekebilirdi, ama gün geçmiyordu ki (vaktiyle seyrek toplantı düzenleyen, seyrek ziyaret kabul eden) Prens Vasili’de genel neşeyi bozmamak, herkesin beklentisini boşa çıkarmamak için Piyer’in hazır bulunması gereken bir şölen olmasın.

Prens Vasili evde bulunduğu seyrek vakitlerde, Piyer’in elini tutup aşağı doğru çekiyor ya da buruşuk yanağını uzatıp ona öptürüyordu. Sonra da, ya, ‘yarın görüşürüz... ya, öğle yemeğinde görüşelim, yoksa seni göremem...’ ya da, ‘ben, tek senin için burada kalmaktayım...’ gibi sözler ediyordu hep. Gelgelelim, (kendi deyişiyle) Piyer’in gönlü olsun diye orada kalmasına karşın, onunla doğru dürüst konuşmuyordu bile. Piyer’se onun beklentilerini boşa çıkaramayacağını, böyle bir şeyi hiç yapamayacağını seziyordu.

Her gün hep aynı şeyi yineliyordu, ‘Artık onu anlamalı ve şu soruların yanıtını vermeliyim: ben başlangıçta mı aldanıyordum, yoksa şimdi mi aldanmaktayım?’ Kimi vakit de şöyle diyordu kendi kendine: ‘Hayır, hiç de aptal bir kız değildir o, her bakımdan olağanüstü nitelikleri olan bir kızdır! Hiçbir zaman herhangi bir konuda yanıldığı görülmemiştir; hiçbir zaman saçma bir söz çıkmamıştır ağzından. Zaten pek az konuşuyor; ne söylerse söylesin, hep gösterişsiz bir tavırla ve açık seçik söylüyor. Hiçbir zaman çekingenlik, ürkeklik göstermedi; şimdi de göstermiyor. Demek ki kötü yürekli, içinden pazarlıklı bir kadın değil!’

Sık sık, Helen’le konuşmayı tasarlıyordu; yüksek sesle düşünüyormuş gibi söylenmeye koyuluyordu. Her seferinde de Helen ona, ya yerli yerinde ve o konuyla ilgilenmediğini belirten kısacık bir sözle; ya da Piyer’e üstünlüğünü ortaya koyan sessiz bir gülümseyişle, anlamlı bir bakışla karşılık veriyordu. Öyle gülümseyebilmek için her türlü düşünceyi saçma bulmakta haklı olsa gerekti.

Genç kız, Piyer’e her zaman güvendiğini gösteren ve yalnız ona yönelen neşeli bir gülümseyişle konuşurdu. Genellikle yüzünü süsleyen o her zamanki gülümseyişinden çok daha özel bir şeyler vardı bu gülümseyişte. Piyer biliyordu ki bütün herkes onun o tek sözcüğü söylemesini, bilinen çizginin öbür yanına doğru son adımı da atmasını beklemekteydi. Er geç o çizginin öte yanına geçeceğini de biliyordu Piyer ve o korkunç adımı

atacağını yalnız düşünmek bile, tüm varlığını anlaşılmaz bir yılgınlık çöküntüsünün sarmasına yetiyordu. O ürkünç uçuruma doğru gittikçe biraz daha hızlı sürüklendiğini hissettiği şu bir buçuk aylık süre içinde belki bin kez sormuştu kendi kendine: ‘Bu nedir böyle, ne iştir? Kararlı olmam gerekiyor! Yoksa karar verecek gücüm kalmadı mı? Ya da o güç acaba hiçbir zaman yok muydu bende?’

Aslında karar vermek istiyordu. Ama dehşet içinde kendisinde var olduğunu düşündüğü ve gerçekten de sahip olduğu kararlılık, bu iş söz konusu olunca yitip yok oluvermekteydi. Ancak kendilerini tam anlamıyla arınmış, tertemiz saydıkları zaman güçlü olabilen insanlardandı Piyer. Ama Anna Pavlovna’nın evinde enfiye kutusuna eğilirken içinde o istek uyandığından beri üzerine çullanan bilinçaltı bir suçluluk duygusu bütün kararlılığını felce uğratıyordu.

Helen’in doğum gününde Prens Vasili’nin evinde, prensesin deyişiyle ‘en yakın’ birkaç kişi, birkaç akraba ve birkaç dost toplanmıştı. Ve bütün akrabalara ve dostlara sezdirildiği gibi doğum günü kutlanan genç kızın yazgısı da o gün belli olacaktı.

Konuklar akşam yemeğine çağrılıydı.

Bir vakitler çok güzel olduğu hâlâ yüzünden okunan gösterişli ve görkemli Prenses Kuragina, sofranın onur köşesinde oturmaktaydı. Her iki yanında, yaşlı bir general, generalin eşi ve Anna Pavlovna Serer gibi gerçekten saygıdeğer konuklar yer almıştı. Daha genç ve daha az saygıdeğer konuklarsa masanın uçundaydılar. Piyer ile Helen de, ev halkından sayıldıkları için oradaydılar, yan yana oturuyorlardı.

Prens Vasili, yemek yemiyordu o akşam. Keyfinden yerinde duramadığını anlatan bir tavırla masanın çevresinde dolanıyor; arada bir konuklardan birinin yanına oturuyor; bir süre sonra kalkıp gene bir dolandıktan sonra bir başka konuğun yanına oturuyordu. Aldırmaz ve neşeli bir durumda bütün herkese hoş sözler söylemekteydi. Yalnız Piyer ile Helen’e hiçbir şey demiyor, onların orada olduklarının farkında değilmiş gibi davranıyordu.

Prens Vasili’nin bu keyifli durumu bütün masaya bulaşmış ve konukları da şenlendirmişti.

Mumlar ışıl ışıl yanmakta; gümüş ve kristal sofra takımları ile bayanların giysileri, apoletlerin simleri pırıl pırıl parlamakta, kırmızı üniformalarıyla uşaklar masanın çevresinde fır dönmekte; bıçak, bardak ve tabak sesleriyle birlikte sofradaki konuşmaların neşeli mırıltısı kaplamaktaydı salonu. Masanın bir ucunda yaşlı bir devlet saymanını yaşlı bir baronese çılgınca

âşık olduğuna inandırmaya çalıştığı, baronesin de buna güldüğü görülmekte; öbür ucunda da Maria Viktorovna adında bir kadının başarısızlığından söz edildiği işitilmekteydi.

Masanın ortasında oturan Prens Vasili, dinleyicileri çevresine toplamıştı. Dudaklarında alaycı bir gülümsemeyle çarşamba günü yapılan son devlet kurultayı toplantısını anlatmaya koyulmuştu. Petersburg'un yeni Askeri Valisi Sergey Kuzmiç Viyazmitinof'un bu toplantıda, Çar Aleksandr Pavloviç'in cepheden gönderdiği o dillerden düşmeyen mektubunu okuduğu sahneyi tüm ayrıntılarıyla aktarmaya koyulmuştu. Çar, Sergey Kuzmiç'e gönderdiği bu mektupta, raporlar aldığını, böyle bir ulusun çarı olmakla gurur duyduğunu ve bu ulusa yakışmaya çalışacağını yazmaktaydı. Mektup şöyle başlıyordu:

Sergey Kuzmiç! Her yandan haber aldığıma göre, vb.

Bayanlardan biri sordu:

"Demek 'Sergey Kuzmiç' sözcüklerinden sonrasını okuyamadı, öyle mi?"

Prens Vasili gülerek:

"Evet evet, bir tek sözcüğü okuyamadı ondan sonra," diye yanıt verdi. "Sergey Kuzmiç... her yandan... Sergey Kuzmiç... her yandan..." deyip duruyordu. Gerisini bir türlü okuyamıyordu zavallı Viyazmitinof! Birkaç kez mektubu gene okumak istedi; ama, "Sergey," der demez hıçkırmaya başlıyordu; "Ku...kuuuz... miç..." diye devam ederken gözyaşları içinde kalıyor: "her yandan," derken de öylesine hıçkıra hıçkıra ağlamaya koyuluyordu ki artık gerisini getiremiyordu. Gene mendilini çıkarıp gözlerini siliyor; sonra gene ayağa kalkıp, 'Sergey Kuzmiç! Her yandan,' diye başlıyor ve gene gözyaşları içinde kalıyordu. O denli ki sonunda artık mektubu bir başkasının okumasını rica ettiler."

Sofradakilerden biri gülerek yineledi:

"Kuzmiç... her yandan. Sonra da gözyaşları..."

Anna Pavlovna, masanın öbür yanından doğru, şakadan gözdağı verici bir havayla parmağını salladı:

"Acımasız olmayın lütfen! Bizim iyi yürekli Viyazmitinof'umuz dürüst ve kusursuz bir insandır."

Şimdi herkes kahkahalarla gülüyordu. Masanın onur konuklarına ayrılmış üst kısmında oturanların hepsi iyice neşelenmişti artık. Yalnız Piyer ile Helen masanın nerdeyse en alt kısmında, yan yana ve hiç konuşmadan oturmaktaydı. Yüzlerini, hiç silinmeyen ve Sergey Kuzmiç'le hiç ilgisi olmayan, yalnızca kendi duygularının sonucu olan çekingenliğin yol açtığı

bir gülümseyiş aydınlatıyordu. Başkaları ne söylerse söylesinler, ne kadar iştahla Ren şarabı içip sote ve dondurma yerlerse yesinler, gözlerini ne kadar o çiftten kaçırırlarsa kaçırsınlar, ne kadar aldırmaz ve o çiftle ilgisizmiş gibi görünürlerse görünsünler, bilinmeyen bir nedenden ötürü durup durup onlara kayan bakışlardan seziliyordu ki, işin aslında, Sergey Kuzmiç'e ilişkin olarak anlatılan fıkra da, gülüşmeler de, yenilen yemeklere yağdırılan övgüler de hep bahaneydi. Aslında bütün topluluğun dikkati bu çiftin, Piyer ile Helen'in üzerinde toplanmıştı yalnızca.

Prens Vasili, Sergey Kuzmiç'in hıçkırıklarını öykünürken, mutluluk içinde, kızını süzüyordu; gülerken de yüzünde: 'Ha şöyle! İşler yolunda, merak etme, bu gece söz kesilecek!' der gibi bir anlatım belirmekteydi. Anna Pavlovna ona, bizim iyi yürekli Viyazmitinof yüzünden şakacıktan gözdağı verircesine parmağını sallıyordu gerçi; ama Prens Vasili, kadının bir an için Piyer'e takılan gözlerindeki ışıltıdan, damat adayı ile kızının mutluluğundan ötürü kendisini kutladığını pek iyi anlamaktaydı.

Yaşlı prenses, yanına oturan konuk bayana, hüzünle içini çekerek şarap sunarken bayağı öfkeyle bakmıştı kızına. Bu iç çekişiyle sanki, 'Evet, şimdi artık sizler için tatlı şarap içmekten başka yapacak bir şey kalmadı; bundan böyle, bizlere kafa tutarmışçasına mutlu olma sırası gençlerde,' demek istiyordu. Diplomat da, 'Amma da saçma şeyler anlatıp duruyorum, üstelik anlattıklarım beni bile ilgilendirmiyor!' diye düşünüyor, arada bir de iki sevgiliye bakarak, 'Mutluluk dedikleri işte budur!' diyordu içinden.

Bu topluluktaki insanları birbirine bağlayan o sıradan, o bayağı, o yapay ilişkilerin arasına güzel, sağlıklı ve genç bir erkek ile bir o kadar güzel, sağlıklı ve genç bir kadının birbirlerine duydukları doğal eğilim gelip girmişti ve bu insanca duygu bütün her şeyi bastırıyor, oradaki insanların o yapmacık gevelemelerinin üstüne adeta kanat geriyordu. Şakalarda gerçek bir sevinç yoktu, haberler ilginç değildi, heyecan gösterilerinin de yavanlığı ilk anda belli oluyordu!

Yalnız konuklar değil, sofraya hizmet eden uşaklar da aynı şeyleri ayırt eder gibiydiler. Bu yüzden hizmet düzenini zaman zaman unutup aksatıyor; dilber Helen'in pırıl pırıl yüzüne ve Piyer'in o kıpkırmızı kesilmiş tombul, mutlu ve tedirgin yüzüne bakıyorlardı. Mumların saçtığı ışıklar bile sanki yalnızca o iki mutlu yüzün üzerinde toplanıyordu.

Piyer, bütün her şeyin odağı durumunda olduğunu duyumsamaktaydı. Bu da onu hem sevindiriyor, hem utandırıyordu. Niteliği belirsiz bir işe dalarak kendini yitirmiş bir insan gibiydi; hiçbir şeyi açık olarak görmüyor,

anlamıyor, işitmiyordu. Yalnız, çok seyrek olarak ve ansızın, gerçek yaşamla ilgisi kesik birtakım izlenimler, bulanık düşünceler belirip yitiyordu zihninde.

‘Demek her şey sonuna gelip dayandı’ diye düşünüyordu. ‘Her şey nasıl da olup bitti? Ne kadar da çabuk! Şimdi biliyorum ki bu iş yalnız onun için, ya da benim için değil, herkes için kaçınılmaz bir biçimde gerçekleşmeli. Hepsi bunu öylesine bekliyor, bunun gerçekleşeceğine o kadar güveniyorlar ki onları aldatamam, bunu yapamam! Ama bu nasıl olacak? Bilmiyorum, ama nasıl olursa olsun bu iş olacak, kesinlikle olacak!’ Böyle düşünürken de gözlerini ta yakınında parlayan omuzlara dikiyordu.

Kimi vakit de nedense bir şeylerden utanıyordu. Herkesin dikkatini kendi üzerinde topladığı, başkalarının gözünde mutlu biri olduğu ve o çirkin yüzüyle, güzel Helen’e sahip olan bir Paris’e benzediği için sıkılmaktaydı.

Kendi kendini, ‘Ama herhalde her zaman öyle oluyor, öyle de olmalı,’ diye avutuyor; ‘hem ben bunu sağlamak için ne yaptım ki? Bu iş ne zaman başladı? Moskova’dan Prens Vasili’yle yola çıkmıştım. O zaman daha ortada bir şey yoktu. Prensin evinde kalmamam için bir neden de yoktu. Sonra Helen’le iskambil oynadım, onun çantasını yerden kaldırdım, onunla araba gezintisi yaptım. Peki ama bu iş nasıl başladı? Bütün bunlar nasıl oldu?’ diyordu. İşte şimdi onun yanında bir nişanlı olarak oturuyor, yakınlığını, soluğunu, davranışlarını, güzelliğini duyuyor, görüyordu.

Kimi vakit de sanki o değil de kendisi olağanüstü bir güzelliğe sahipmiş gibi oluyor, herkesin ona bu yüzden baktığını sanıyor, herkesin hayranlığından ötürü mutluluk duyarak göğsünü kabartıyor, başını dimdik tutuyor, kendi mutluluğuna seviniyordu.

Birden bir ses duydu; tanıdığı bir sesti bu. Ona bir şeyler söylüyordu; ama Piyer öyle dalgındı ki, kendisine söyleneni anlayamıyordu.

Prens Vasili üçüncü kezdir ona:

“Sana soruyorum, Bolkonski’den ne zaman mektup aldın?” diye soruyordu. “Ne kadar dalgınsın, oğlum!”

Prens Vasili gülümsüyordu. Piyer de herkesin, kendisine ve Helen’e bakarak gülümsediğini görüyordu, ‘Eh ne yapalım, madem her şeyi biliyorsunuz... Ne yapalım? Doğru işte!’ diye kendi kendine söylendi. O çocuksu, yumuşak gülümseyişiyle gülümsedi. Helen’in de gülümsediğini ayırt etti.

Prens Vasili, “Ne zaman almıştın onu? Olmütz’den mi gelmişti?” diye sordu yeniden. Sanki bunu bir bahsi kazanmak için öğrenmek istiyordu.

Piyer, ‘Böyle saçma şeyler düşünülür ve söylenir mi?’ diye düşünüyordu. İçini çekerek yanıtladı:

“Evet, Olmütz’den.”

Yemekten sonra Piyer, dans arkadaşını ötekilerin arkasından salona götürdü. Konuklar dağılmaya başlamıştı. Kimileri Helen’e hoşça kal demeden gidiyorlardı. Kimileri de sanki onu ciddi bir işten ayırmak istemiyormuşçasına, bir an için yanına yaklaşıyor ve hemen uzaklaşarak, kendilerini uğurlamasına izin vermiyordu. Diplomat, salondan çıkarken hüzün içinde susuyordu. Piyer’in mutluluğuyla karşılaştırılınca kendi diplomatlık kariyerinin ne denli anlamsız olduğunu görmüştü. Yaşlı general kendisine ayağının durumunu soran karısına öfkeyle homurdandı. İçinden ‘ne budala şey’ diye düşündü. ‘Oysa Helen Vasiliyevna gibi bir kadın olmalıydı, elli yaşında bile güzel kalacak bir kadın!’

Anna Pavlovna, prensese:

“Herhalde sizi kutlayabilirim,” dedi onu öperken. “Başımın ağrısı tutmasaydı kalırdım.”

Prenses bir karşılık vermedi. Kızının mutluluğuna imreniyordu.

Piyer, konuklar uğurlanırken uzun bir süre Helen’le baş başa küçük konuk odasında kaldı. Son bir buçuk ay içinde Helen’le sık sık baş başa kaldığı olmuştu, ama ona hiçbir zaman sevdadan söz etmemişti. Artık bunu kesinlikle yapması gerektiğini anlıyor, ama bir türlü bu son adımı atma yürekliliğini gösteremiyordu. Utanıyordu. Helen’in yanındayken bir başkasının yerini almış gibi bir duyguya kapılmaktaydı. İçinden gelen bir ses, ‘Bu mutluluk sana göre değil!’ diyordu. ‘Bu mutluluk senin sahip olduğun şeylerden yoksun olanlara göredir.’ Ama ne olursa olsun bir şey söylemesi gerekiyordu, bu yüzden konuşmaya başladı. Helen’e o akşamki toplantıdan memnun kalıp kalmadığını sordu. Helen, her zamanki gibi sade bir tavırla, o ad gününün, diğer ad günleri arasında en hoş geçenlerden biri olduğunu söyledi.

Yakın akrabalardan birkaç kişi daha kalmıştı. Büyük salonda oturuyorlardı. Prens Vasili, tembel adımlarla Piyer’e yaklaştı. Piyer, ayağa kalkıp artık vaktin geç olduğunu söyledi. Prens Vasili, sanki söylediği şey çok tuhafmış, böyle bir şeyi işitmek bile doğru değilmişçesine, soran bakışlarla ona baktı. Ama yüzündeki o ciddi ifade hemen kayboldu, Piyer’in kolunu aşağı doğru çekerek onu yerine oturttu ve sevecenlikle gülümsedi.

Çocuklarını bebekliğinden beri sevip okşamaya alışmış ana babalar gibi her zamanki aldırmaz, yumuşak tavrıyla kızına dönerek:

“Eh, söyle bakalım Lola[19], ne var ne yok?” diye sordu.

19 Helen adının değişik bir söylenişi.

Prens Vasili, bu yumuşak tavrı, başka ana babaların tavırlarını öykünerek öğrenmişti.

Sonra gene Piyer’e döndü. Yeleğinin üst düğmesini çözerek;

“Sergey Kuzmiç... ben her yandan...” diye söylendi.

Piyer gülümsedi, ama gülümseyişinden, o anda Prens Vasili’yi ilgilendiren şeyin Sergey Kuzmiç’in öyküsü olmadığı anlaşılıyordu. Birden bir şeyler mırıldanarak dışarı çıktı. Prens Vasili’nin bile şaşkın bir durumda olduğunu ayırt etmişti Piyer. Bu yaşlı salon adamının böyle şaşalamış, utanmış görünmesi Piyer’e dokundu; dönüp Helen’e baktı. Ama o da utanmış görünüyor ve bakışıyla, ‘Ne yapalım, suç bizde!’ der gibiydi.

Piyer, ‘Ne olursa olsun, o çizginin ötesine geçmeli; ama yapamıyorum işte, yapamıyorum!’ diye düşünüyordu. Bunun üzerine başka şeylerden söz açtı. Sergey Kuzmiç’i ve öykünün ne olduğunu sordu. Çünkü kendisi onu iyice işitmemişti. Helen gülümseyerek, ‘Ben de bilmiyorum,’ karşılığını verdi. Prens Vasili salona girdiği vakit, prenses, yaşlı bir bayana, Piyer’den söz ediyordu:

“Parlak bir kısmet, evet, ama mutluluk da önemli hayatım,” dedi.

Yaşlı bayan:

“Nikâhta keramet vardır,” diye karşılık verdi.

Prens Vasili, bayanların konuşmalarını işitmiyormuş gibi salonun öbür köşesine gidip divana oturdu. Uykuya dalmış gibi gözlerini kapadı. Başı göğsüne düşer gibi oldu. Birden gözlerini açtı. Karısına:

“Aline, gidip bir bakın, ne yapıyorlar?” dedi.

Prenses kapıya doğru gitti; anlamlı, ama aldırmaz bir tavırla birkaç kez geçti önünden ve öbür konuk odasına baktı. Piyer ile Helen, benzer biçimde oturuyor, konuşuyorlardı. Prenses, kocasına:

“Hep aynı şey!” dedi.

Prens Vasili, kaşlarını çattı, ağzı bir yana çekildi, yanakları ona özgü kaba, tatsız bir ifadeyle kayıp durmaya başladı; silkindi, ayağa kalktı, başını geriye atarak kararlı adımlarla, bayanların yanından geçip küçük konuk odasına girdi. Hızla ve sevinçle Piyer’e yaklaştı. Prensin yüzünde öyle olağanüstü bir eda vardı ki, Piyer onu görür görmez korkuyla ayağa kalktı.

Prens Vasili:

“Tanrı’ya şükür!” dedi. “Eşim bana her şeyi anlattı.”

Bir koluyla Piyer’e, öbür koluyla kızına sarılmıştı.

“Yavrucuğum, Lola’cığım. Çok, çok memnun oldum,” dedi.

Sesi titremeye başlamıştı:

“Babanı severdim. Göreceksin sana iyi bir eş olacak. Tanrı sizi korusun!”

Kızını bağrına bastı; sonra Piyer’i kucakladı, onu o buruşmuş dudaklarıyla öptü. Yanakları gerçekten gözyaşlarıyla ıslanıyordu.

“Prenses buraya gelsene!” diye seslendi.

Prenses de salondan çıktı, o da ağlamaya başlamıştı. Yaşlı bayan da gözlerine mendilini bastırıyordu. Piyer’i öpüyordu. O da birkaç kez güzel Helen’in elini öptü. Bir süre sonra onları gene baş başa bıraktılar.

Piyer, ‘Bütün bunların olması gerekiyordu, başka türlü olması olanaksızdı. Bu nedenle artık iyi mi oldu, kötü mü oldu diye sormakta bir anlam yok. İyi olmuştur, çünkü artık her şey belli ve o rahatsızlık verici, tedirgin edici düşünce de ortadan kalktı,’ diye düşünüyordu. Hiçbir şey söylemeden nişanlısının elini tutuyor, onun inip kalkan o güzel göğsüne bakıyordu.

Yüksek sesle:

“Helen!” dedi.

Sonra sustu.

‘Böyle zamanlarda özel bir şey söylenir,’ diye düşündü ama ‘böyle zamanlarda’ ne söylenildiğini bir türlü anımsayamadı. Genç kızın yüzüne baktı. Helen, ona biraz daha sokulmuştu. Yüzü al aldı. Piyer’in gözlüğünü işaret ederek:

“Ah, şunları... şu şeyi çıkarsana,” dedi.

Piyer, gözlüğünü çıkardı; bakışlarında, gözlüğünü çıkaran bütün insanların gözlerindeki o tuhaflığın yanı sıra korku da vardı. Eğilerek nişanlısının elini öpmek istedi, ama Helen, çevik bir baş devinimiyle ona uzandı, Piyer’in dudaklarını kendi dudaklarıyla birleştirdi. Yüzündeki o değişik ifade Piyer’i şaşırtmıştı. ‘Artık iş işten geçti,’ diye düşündü. ‘Zaten onu seviyorum da.’

“Sizi seviyorum,” dedi. Böyle zamanlarda söylenmesi gereken sözü anımsamıştı sonunda; ama bu sözlerin o kadar zavallı bir söylenişi vardı ki, Piyer, bunu söylediği için utandı.

Bir buçuk ay sonra evlenmiş, ve herkesin dediği gibi ‘olağanüstü bir eşe ve milyonlara sahip bir adam’ olarak Kont Bezuhoflar’ın Petersburg’daki yeniden onarılmış büyük evine yerleşmişti.

III

Yaşlı Prens Nikolay Andreyiç Bojkonski, 1805 yılının aralık ayında Prens Vasili’den bir mektup almıştı. Prens Vasili, onu, oğluyla birlikte ziyaret edeceğini bildirmekteydi bu mektupta. Şöyle yazıyordu:

“Alışılmış denetim gezilerinden birine daha çıkıyorum ve bu fırsattan yararlanarak sizi ziyaret etmek için yüz altmış, yüz yetmiş kilometrelik bir yol yapmak benim açımdan elbette önemli değil pek saygıdeğer koruyucum efendim. Anatol beni uğurlayacak, sonra da orduya katılmak üzere ayrılacak. Umarım, onun da tıpkı babası gibi size beslediği büyük saygıyı kendisinin belirtmesine izin verirsiniz.”

Bu haberi alan küçük prenses düşüncesizce:

“Ah artık Maria’yı oradan oraya gezdirip göstermeye gerek kalmadı,” dedi. “İstekliler ayağımıza geliyor.”

Bunu işiten Prens Nikolay Andreyiç yüzünü buruşturdu yalnızca ve hiçbir şey söylemedi.

Mektuptan iki hafta sonra, akşam üzeri, ilkin Prens Vasili’nin uşakları, ertesi günü de oğlu ile kendisi geldi.

Öteden beri Prens Vasili’nin karakteri üzerine pek iyi şeyler düşünmezdi yaşlı Bolkonski. Özellikle son zamanlarda, yani Çar Pavel ve Çar Aleksandr’ın hükümdarlığı sırasında Prens Vasili bu kadar hızla yükseldikten sonra onun kanısı bir kat daha pekişip güçlenmişti. Şimdiyse, mektuptaki işin aslını kavramış olan Prens Nikolay Andreyiç’in Prens Vasili üzerine beslediği zaten pek parlak olmayan düşünceleri düşmanca bir küçümseme duygusuna dönüşmüştü. Ondan söz ederken yüzünün büründüğü sıkıntılı ifade, bu konuda hiçbir aldanışa yer bırakmayacak kadar kesindi.

Prens Vasili’nin geleceği gün daha da büyük bir hoşnutsuzluk içindeydi Prens Bolkonski. Çok canı sıkılmaktaydı ve öfkeliydi. Prens Vasili’nin gelmesine mi canı sıkılıyordu yoksa canının bu kadar sıkıldığı bir sırada Prens Vasili de çıkıp geldiği için mi öfkeleniyordu? Bu pek belli değildi, ama sıkılıyor ve kızıyordu işte. Nitekim işte bunu hemen ayırt eden Tihon, daha sabah erkenden mimarı arayıp bulmuş ve rapor vermek için de olsa prensin yanına çıkmamasını salık vermişti. İçerden duyulan ayak seslerine mimarın dikkatini çekerek:

“İşitiyor musunuz nasıl yürüyorlar?” demişti.
“Bütün ağırlıklarını topuklarına vere vere yürüyorlar! Bunun ne anlama geldiğini biz pek iyi biliriz.”
Öyleyken, prens, sabah dokuzda, sırtında samur yakalı kadifeli kürkü, başında da aynı kürkten bir şapka olduğu halde, alışılmış gezintisine çıktı. Bir gün önce kar yağdığından, prensin gezindiği limonluk yolu temizlenmişti. Kürelenip yolun iki yanına yığılmış yumuşak kar yığınlarından birine bir kürek saplanmış duruyordu. Limonluktan, uşakların barındığı bölüm ve konutlardan hep kaşları çatık olarak ve hiç konuşmaksızın geçti prens. Konağın kapısında, kendisine oraya dek yol arkadaşlığı etmiş olan ve gerek davranışları, gerek yüzü tıpkı efendisine benzeyen yaşlı kâhyasına sordu;
“Kızakla geçilebilir mi oradan?”
“Kar kalın, Ekselans. Ben daha önceden geçidi açıp süpürmelerini buyurmuştum.”
Prens başını eğip kapıya yaklaştı.
Kâhya, ‘Tanrı’ya şükürler olsun, fırtına geçti’ diye geçirdi içinden, sonra:
“Oradan arabayla geçmek hiç de kolay olmayacaktı. Ekselans!” diye devam etti. “İşittiğime göre bir bakan sizi ziyarete gelecekmiş?”
Prens, durup kâhyaya döndü, kaşlarını çatarak dik dik baktıktan sonra, o tiz ve sert sesiyle:
“Ne bakanı?” diye sordu. “Hangi bakan? Kim buyurmuş? Demek yolu benim için değil, prenses için de değil, o bakan için temizlediniz? Benim için bakan da kim oluyormuş? Bunu bilmiyor musun!”
“Ekselans, ben öyle sanıyordum ki...”
Adamın sözünü keserek:
“Sanıyordun ha!” diye bağırdı prens. “Demek sanıyordun! Haydutlar! Düzenbazlar sizi! Sanıyormuş! Şuna bak hele! Ben şimdi öğretirim sana, sanmak neymiş!”
Sözler gittikçe biraz daha hızlı ve biraz daha karmakarışık bir biçimde dökülüyordu dudaklarından. Bastonunu kaldırıp vuracakmış gibi salladı Alpatiç’e doğru. Kâhya son anda ve içgüdüsüyle davranıp kendisini sakınmamış olsa, bastonu belki indirecekti de. Soluk soluğa birkaç kez daha bağırdı:
“Sanıyormuş! Haydutlar sizi düzenbazlar!”
Bu arada Alpatiç, ilk vuruştan sakınmak cesaretini gösterdikten sonra dehşete uğramış ve korkuyla prense yaklaşarak dazlak kafasını bastonu

yemek üzere uzatmıştı. Prens, biraz da bu yüzden bastonunu kaldırmadı gene ve hızla içeriye girdi. İçerden, bağırmaya devam eden sesi geliyordu.

“Haylazlar! Kapatın yolu, kapatın yeni baştan! Haydutlar sizi! Sanıyormuş!”

Yemekten önce prensin sinirli olduğunu öğrenmiş olan prenses ile Bayan Bourienne onu ayakta bekliyordu. Bayan Bourienne’in yüzü pırıl pırıldı, ‘Ben bir şey bilmiyorum, bende hiçbir değişiklik yok,’ der gibiydi. Prenses Maria’ysa solgundu ve her zamankinden daha da ürkek görünmekteydi. Yere eğmişti gözlerini. Prensese en zor gelen şey, böyle durumlarda Bayan Bourienne gibi davranmak gerektiğinin farkında olduğu halde bunu bir türlü becerememesiydi. ‘Hiçbir şeyin farkında değilmişim gibi davranırsam babam kendisine anlayış göstermediğimi sanacak; tam tersine, şimdiye kadar olduğu gibi benim de canım sıkılıyormuş, keyfim yerinde değilmiş gibi davranırsam gene yüzümü astığımı söyleyecek.’ diyordu kendi kendine, üzülüyordu.

Prens, kızının korkulu yüzüne baktı ve homurtuyu andıran bir sesle:

“Budala mısın ne?” diye söylendi.

Sonra, küçük prensesin yemek odasında bulunmayışını yorumlayarak, ‘öbürü de yok işte!’ diye geçirdi içinden. ‘Durumu şimdiden ona da yetiştirmiş olsalar gerek!’

Ortaya doğru:

“Prenses nerede?” diye sordu. “Saklanıyor mu?”

Bayan Bourienne, neşeli bir havayla gülümseyerek yanıt verdi prense:

“Kendini çok iyi hissetmiyormuş, efendim; odasından çıkmayacak. Onun durumunda olan biri için olağanı da bu zaten.”

Prens, homurdanıp aksırarak oturdu masaya. Oturur oturmaz da tabağının temiz olmadığını gördü; ve üzerindeki lekeyi parmağıyla işaret ettikten sonra fırlatıp attı tabağı. Tihon, tabağı henüz havadayken yakalayıp sofracı başıya uzatmıştı.

Küçük prenses, aslında rahatsız değildi; ama prensin karşısında öyle bastırılamaz bir korkuya kapılıyordu ki, onun sinirli olduğunu öğrenince odasından çıkmamaya karar vermişti.

Bayan Bourienne:

“Ben çocuk için kaygılanırım,” demişti. “Korkudan Tanrı bilir neler olur!”

Küçük prenses, zaten Lisi Gori’de yaşlı prense karşı hep bir korku ve aynı zamanda bir soğukluk duygusu içinde yaşıyordu.

Ama bu soğukluğun bilincine varamamaktaydı. Korkusu bütün her şeyi öylesine bastırıyordu ki, içindeki o duyguyu ayırt edemiyordu bile. Aynı soğukluk duygusu prenste de vardı aslında; onun da içindeki küçük görme duygusu bastırıyordu bu duyguyu. Lisi Gori'ye yerleştikten sonra en çok Bayan Bourienne'i sevmişti küçük prenses. Günlerini onunla geçiriyor; ondan sık sık odasında gecelemesini diliyordu. Kayınbabasını çekiştiriyordu ona.

Bayan Bourienne, küçük pembe elleriyle beyaz peçetesini açarken:

"Bize konuklar geliyormuş, prensim," dedi. "Ekselans Prens Kuragin ile oğlu, duyduğuma göre".

Prens, onuruna dokunulmuş gibi yüzünü asarak konuştu:

"Hımm! Sizin o Ekselans dediğiniz, daha dünkü çocuktur! Onu memurluğa aldıran da benim. Yalnız, anlayamadığım bir nokta var; oğlu niçin geliyor? Ne işi var burada? Belki prenses Lizaveta Karlovna ve Prenses Maria bilirler bunu, ama ben bilmiyorum. Oğlu hiç gerekli değil bana!"

Kızaran kızına baktı:

"Sen hasta mısın? Bakan'dan mı korkuyorsun yoksa? Demin o budala Alpatiç'in dediği gibi."

"Hayır, babacığım."

Bayan Bourienne, konuşmaya uygunsuz bir ucundan başlamasına karşın susmadı, limonluktan, yeni açan bir çiçekten söz ederek gevezelik etti durdu. Prens de çorbayı içince yumuşamıştı.

Yemekten sonra gelininin odasına gitti. Küçük prenses küçük bir masanın başında oturmuş oda hizmetçisi Maşa'yla söyleşiyordu. Kayınbabasını görünce sarardı.

Genç kadın çok değişmişti. Şimdi güzel olmak şöyle dursun çirkin sayılabilirdi. Yanakları sarkmış, dudağı yukarıya kalkmış, gözleri aşağı doğru çekilmişti. Prens, ona, kendini nasıl hissettiğini sorunca:

"Hiç, öylesine bir ağırlık duyuyorum," diye yanıt verdi.

"Bir şeye ihtiyacın var mı?"

"Hayır, teşekkür ederim babacığım."

"Eh, peki öyleyse!"

Prens, odadan dışarı çıktı, uşakların bulunduğu bölüme gitti. Alpatiç, orada, başını eğmiş duruyordu.

"Yol kapatıldı mı?"

"Kapatıldı, Ekselans; Tanrı aşkına, bir kezcik budalalığımı bağışlayın."

Prens, sözünü keserek o yapmacık gülüşüyle güldü:
“Eh, peki peki.”
Elini uzattı, Alpatiç öptü. Sonra prens, çalışma odasına gitti.
Prens Vasili akşam üstü geldi. Onu Preşpek’te (ağaçlık yola öyle diyorlardı) arabacılar ve uşaklar karşılamış, eşyalarla yüklü arabayı ve kızağı, özellikle kapatılmış yolun üzerinden bağıra çağıra geçirerek evin bir kanadına doğru getirmişlerdi.
Prens Vasili ile Anatol’e ayrı ayrı odalar ayrılmıştı. Anatol, ceketini çıkarmış, ellerini beline dayamış, bir masanın başında oturuyor, o güzel iri gözlerini masanın bir köşesine dikmiş gülümseyerek bakıyordu. Bütün yaşamını, birinin durup dururken düzene koymaya kalkıştığı ardı arası kesilmeyen bir eğlence dizisi olarak görüyordu. Şimdi, kış günü o öfkeli yaşlı ile çirkin kızını görmek için ettiği yolculuk da onun gözünde bir eğlenceydi. Her şeyin çok iyi, aynı zamanda çok eğlenceli olabileceğini geçiriyordu aklından. ‘Madem kız zengin niçin evlenmeyelim yani?’ diye geçiriyordu aklından. ‘Fazla mal göz çıkarmaz ki.’
Tıraş oldu; şıklığına düşkün bir insan olarak artık kendisinde alışkanlık haline gelen bir titizlikle kokular süründü, sonra doğuştan sahip olduğu nazik ve aynı zamanda, küçük dağları ben yarattım, diyen tavrıyla, o güzel başını dimdik tutarak babasının odasına girdi. Prens Vasili’nin yanında iki uşak uğraşıp didinerek onu giydirmeye çalışırken, prens de heyecanla çevresine bakınmaktaydı. Oğlunu görünce, ona, ‘Hah, işte seni böyle görmek isterdim.’ dercesine başını salladı. Anatol, yolculuk boyunca birkaç kez denedikleri bir konuşmayı devam ettirerek:
“Yo, yo, şaka etme, babacığım, doğru söyle, gerçekten o kadar çirkin mi? Ha?” diye sordu.
“Saçmalık yeter! En önemli şey şu, yaşlı prense karşı çok saygılı ve akıllı davranmaya çalış!”
Anatol:
“Eğer azarlamaya yeltenirse ben giderim,” dedi. “Öyle yaşlılardan nefret ederim. Tamam mı?”
“Unutma ki her şey senin tutumuna bağlı.”
Bu arada kadınlar bölümünde yalnız bakan ile oğlunun geldiği öğrenilmemiş, her ikisinin de tipleri iyice betimlenmişti. Prenses Maria odasında tek başına oturuyor, içinde uyanmış olan heyecanı bastırmaya çalışıyordu. Aynaya bakarak kendi kendine, ‘Ne diye yazdılar? Niçin Liza başıma bu işi açtı sanki? Böyle bir şey olamaz ki! Artık o hoşuma gitse bile,

ben hiçbir zaman onun yanında olduğum gibi görünmeyeceğim,’ diye söyleniyordu. Babasının bakışını gözlerinin önünden geçirdiği zaman içinde müthiş bir korku uyanmaktaydı.

Küçük prenses ile Bayan Bourienne, gereken bütün bilgiyi oda hizmetçisi Maşa’dan almışlardı; bakanın oğlunun kara kaşlı, al yanaklı, yakışıklı bir delikanlı olduğunu, babasının nasıl ayaklarını güçlükle sürükleyerek merdivenleri çıktığını, oğlununsa bir kartal gibi nasıl basamakları üçer üçer çıkarak onu izlediğini öğrenmişlerdi hep. Bu haberleri aldıktan sonra da, hâlâ koridordan işitilen heyecanlı seslerle prensesin odasına girdiler. Küçük prenses karnını iki yana devire devire, kendini güçlükle koltuğa bıraktı:

“Geldiler, Maria. Biliyor musunuz?” dedi.

Artık üzerinde sabahleyin giydiği bluz yoktu. En güzel giysilerinden birini giymişti, saçları iyice taranmış ve canlılığını yitirmiş olduğunu gizleyemiyordu. Petersburg sosyetesindeyken giydiği bu giysi içinde ne kadar çirkinleştiği büsbütün belli olmaktaydı. Bayan Bourienne de giyiminde, o güzel, körpe yüzünü daha çekici gösteren, belirsiz bir değişiklik yapmıştı.

“Demek, olduğunuz gibi duruyorsunuz sevgili prenses. Neredeyse bu bayların salonda olduklarını haber verecekler, inmek gerekecek, öyleyken niçin hazırlanmıyorsunuz!”

Küçük prenses, koltuktan kalktı, hizmetçiyi çağırmak için çıngırağı çaldı; sonra telaş ve neşe içinde Prenses Maria için süslü bir giyim biçimi tasarlamaya başladı. Tasarladığını da gerçekleştirmeye koyuldu. Prenses Maria, gelecekteki nişanlısının gelişi nedeniyle heyecanlandığı için kadınlık gururunun kırıldığını seziyor, bu heyecanı duymamasının olanaksızlığını iki arkadaşının da düşünmemesi daha çok gücüne gidiyordu. Kendi hesabına da, onların hesabına da ne kadar utandığını söylemek, heyecanını açığa vurmak demekti; bundan başka, süslenme önerilerini kulak arkası etmesi, üstelemelere, ardı arası kesilmeyen şakalara yol açacaktı. Kıpkırmızı olmuştu. O güzel gözlerindeki ateş söndü, yanaklarında yer yer lekeler belirdi. Sonra sık sık olduğu gibi yüzünde sevimsiz bir kurbanlık koyun ifadesiyle, kendisini Bayan Bourienne ile Liza’nın ellerine teslim etti. Her iki kadın da gerçekten içten bir duygu ve giyimin insanın yüzünü de güzelleştireceği konusunda kadınların sahip olduğu saf, aynı zamanda kesin inançla onu giydirmeye koyuldu. Prenses Maria o kadar çirkindi ki, onunla boy ölçüşmek hiçbirinin aklına gelmezdi!

Liza, uzaklaşıp prensese yandan bakarak:

“Hayır, doğrusu, sevgili arkadaşım, bu giysi güzel değil...” diyordu. “Söyle de şu senin masaka[20] versinler! Doğrusu bu! Belki de şu anda yazgınız saptanacak. Bunun rengi çok açık, güzel değil! Hayır, güzel değil!”

20 Koyu yeşil bir renk. Bu renkteki değerli kumaşlara verilen ad.

Giysi değildi güzel olmayan; prensesin yüzü ve bütün bedeniydi. Ama bunu ne Bayan Bourienne hissedebiliyordu ne de küçük prenses. Onlara öyle geliyordu ki, yukarıya doğru taranmış saçlara mavi bir kurdele iliştirilir, kahverengi giysinin üzerinden mavi bir eşarp sarkıtılır ve buna benzer şeyler yapılırsa, her şey düzelecektir. O korkulu yüzü, o bedeni değiştirmenin olanaksızlığını, dolayısıyla da o yüzün çevresini, süsünü ne kadar değiştirseler, onun gene zavallı ve çirkin görüneceğini unutmaktaydılar. Prenses Maria’nın uslu uslu boyun eğdiği iki üç değişiklikten sonra, saçları yukarı doğru taranıp da (bu taranış onu büsbütün değiştiriyor, yüzünü daha da çirkin gösteriyordu) süslü masaka giysisi giydirilip mavi bir eşarpla sarmalandığı zaman, küçük prenses iki kez onun çevresinde dolandı, küçük eliyle giysinin şurasında burasındaki kırışıklıkları düzeltti, eşarbı çekiştirdi, başını bir sağa bir sola eğerek ona baktı. Sonra kararlı bir tavırla ellerini iki yanına indirdi.

“Hayır olmadı! Hayır Maria, doğrusu bu size yakışmıyor. Gündelik gri giysinizle sizi daha güzel buluyorum. Hayır, benim için deneyin bunu.”

Hizmetçiye:

“Katya, prensese gri giysisini getir,” dedi.

Sonra güzel bir şey yaratmanın verdiği sevinçle gülümsedi:

“Bakın Bayan Bourienne, göreceksiniz bunu nasıl yapacağım.”

Ama Katya istenilen giysiyi getirdiği vakit, Prenses Maria hâlâ aynanın önünde kımıltısız duruyor, yüzüne bakıyor ve aynada gözlerinin yaşla dolduğunu, dudaklarının da hıçkırarak ağlayacakmış gibi titrediğini görüyordu.

Bayan Bourienne:

“Haydi prenses, küçük bir çaba daha,” dedi.

Küçük prenses, giysiyi hizmetçinin elinden alarak Prenses Maria’ya yaklaşıyordu:

“Hayır, bu sefer bu işi çok basit ve şirin bir biçimde yapalım.”

Küçük prensesin, Bayan Bourienne’in ve nedense gülmeye başlayan Katya’nın sesleri, kuş seslerini andıran neşeli ve cıvıltılı bir şekilde birbirine karışıyordu. Prenses Maria:

“Hayır, bırakın beni!” dedi.

Sesi o kadar ciddi, o kadar acı doluydu ki, o kuş cıvıltıları hemen kesildi. Hepsi o gözyaşlarıyla dolu ve onlara açıkça yalvar yakar bakan gözlerle karşı karşıya kaldılar. Üstelemenin yararsız, dahası zalimce bir şey olduğunu ancak o vakit anlayabildiler.

Küçük prenses:

“Hiç olmazsa saç biçiminizi değiştirin,” dedi.

Sonra Bayan Bourienne’e dönerek onu azarlar gibi söylendi:

“Size söylemiştim, Maria’nın yüzüne bu tür saç biçimi gitmez.”

Saçlarının biçimini değiştirmek şöyle dursun, aynada kendine bakamadı bile. Gücü tükenmiş gibi ellerini de, gözlerini de indirmiş, sessizce oturuyor, düşünüyordu. Hayalinde bir eş, bir erkek, güçlü ve anlaşılmaz bir çekiciliği olan, onu birdenbire, bambaşka, mutlu bir dünyaya alıp götüren bir varlık canlanıyordu. Kendi çocuğunu düşünüyordu, tıpkı bir akşam önce sütninesinin kızının kucağında gördüğü çocuk gibi. Onu bağrına bastığını hayalinden geçiriyordu. Kocası ayakta duruyor ve ona da, çocuğa da sevgiyle bakıyordu. “Hayır, bu olamaz, ben o kadar çirkinim ki!” diye söylendi.

Kapının öbür yanından hizmetçi kızın sesi duyuldu:

“Çaya buyurun, prens şimdi salona çıkıyor.”

Prenses Maria irkildi ve düşündüğü şeylerden korktu. Aşağıya inmeden önce ayağa kalktı, dua odasına girdi, bir kandil ile büyük bir İsa tasvirine gözlerini dikip birkaç dakika ellerini birleştirmiş olarak karşısında durdu.

Prenses Maria’nın içinde ona acı veren bir kuşku vardı. Acaba sevgi denilen mutluluğu, bir erkeğe karşı bir kadın olarak duyması olanaklı mıydı? Evliliği düşündükçe hayalinde bir aile içinde çocuklar canlanıyordu. Ama asıl güçlü ve gizli isteği, bir kadın olarak sevgiyi yaşamaktı. Bu duygu, başkalarından, dahası kendi kendinden saklamaya çalıştıkça içinde daha da güçleniyordu. ‘Tanrım!’ diyordu ‘yüreğimde uyanan bu şeytanca duyguları nasıl bastırabilirim? Buyruklarını rahatça yerine getirmek için bu kötü düşüncelerden, onları bir daha aklımdan geçirmemek üzere nasıl sıyrılayım?’

Bu soruyu sorar sormaz Tanrı’nın verdiği karşılığı yüreğinde buluyor gibi oldu. ‘Kendin için hiçbir şey isteme; hiçbir şey arama, heyecana kapılma, haset etme. Bütün insanların olduğu gibi senin yazgın da bilinmeyen bir şey olarak kalsın. Gene de her şeye hazırmış gibi yaşa. Eğer Tanrı seni evlilik göreviyle sınamak isterse, onun isteğini yerine getirmeye hazırlan!’

Bu yatıştırıcı düşünceyle (ama gene de bu dünyaya yakışan yasak bir aşk yaşamak umuduyla) içini çekerek haç çıkardı ve artık giysisini de, biçimini de içeriye girdiği zaman ne söyleyeceğini de hiç düşünmeden aşağıya indi. İnsanın saçlarından bir tek teli bile iradesi olmadan düşürmeyen Tanrı'nın buyruğu yanında, bütün bunların ne önemi vardı ki!

IV

Prenses Maria içeri girdiği vakit, Prens Vasili, oğluyla birlikte konuk odasına gelmişti. Orada küçük prenses ve Bayan Bourienne'le konuşmaktaydılar. Genç kız, o ağır yürüyüşle topuklarına basa basa içeri girdiği zaman, erkekler ile Bayan Bourienne ayağa kalktılar, küçük prenses de onu erkeklere göstererek:

"İşte Maria!" dedi.

Prenses Maria hepsini görüyor, hem de iyice görüyordu. Prens Vasili'nin onu görünce bir an için ciddileşerek kımıltısız kaldığını, birden gülümsediğini de görüyordu; kendisinin nasıl bir etki bıraktığını merak içinde konukların yüzlerinden okumaya çalışan küçük prensesin yüzünü de. Kurdelesi, güzel ve ona doğru çevirdiği her zamankinden daha heyecanlı bakışıyla Bayan Bourienne'i de görüyordu; ama o'nu göremiyordu. Yalnız odaya girdiği sırada kendisine yaklaşan büyük, parlak ve olağanüstü güzel bir şey ayırt etmişti.

Genç kız, önce Prens Vasili'ye yaklaştı. Elinin üzerine eğilen saçsız başı öptü ve prensin sözlerine karşılık vererek tersine onu çok iyi anımsadığını söyledi. Sonra Anatol ona yaklaştı. Prenses Maria, onu hâlâ göremiyordu. Yalnız yumuşak bir elin parmaklarını güçle tuttuğunu, sonra üst yanında kremle iyice yatırılmış çok güzel kumral saçlar bulunan, beyaz bir alna elinin yavaşça değdiğini hissetti. Ona baktığı vakit, adamın yakışıklılığına şaşırıp kaldı genç kız. Anatol, elinin beş parmağını üniformasının iliğine geçirmiş, göğsünü şişirmiş, sırtını yavaşça arkaya vermiş, yana attığı

ayağını sallayarak, başı eğik, hiç konuşmadan, neşeli neşeli prensese bakıyordu; onu hiç düşünmediği belliydi.

Uyanık, hazırcevap, güzel konuşmasını bilen birisi değildi Anatol. Buna karşılık, sosyetede çok değer verilen bir özelliği vardı. Hep sakin kalabiliyor, hiçbir şey onun kendine olan güvenini bozmuyordu. Kendine güveni olmayan bir insan ilk tanışmada susup, sonra susmasının yakışık olmadığını düşünerek boş laflar etmeye kalkarsa soğuk bir hava yaratmış olur. Anatol tam tersine susuyor, ayağını sallıyor, neşeyle prensesin saç biçimini seyrediyordu. Böyle suskun suskun uzunca bir süre hiç konuşmadan durabileceği belliydi. Bu durumuyla 'Eğer bu sessizlikten rahatsız olan varsa, buyursun konuşsun, ben konuşmak istemiyorum,' der gibiydi. Bundan başka kadınlara karşı takındığı tavırlarda her şeyden çok, merak, korku, dahası sevgi uyandıran bir hava vardı. Bu durumuyla kendi üstünlüğünü kavradığını ve onları küçümsediğini belirtiyordu sanki. 'Sizin ne olduğunuzu bilirim ben, bilirim! Hem ne diye sizinle uğraşacakmışım ki! Hemen de her şeye hazırsınız!' diyordu. Belki de kadınlarla karşılaştığı vakit bunu düşünmüyordu (dahası böyle şeyler düşünmediği kesindi. Çünkü zaten az düşünürdü), ama öyle bir durumu, öyle bir havası vardı.

Prenses Maria, bunu sezdi, onun ilgisini üzerine çekmeyi aklının ucundan geçirmiyormuşçasına yaşlı prensle konuşmaya başladı. Küçük prensesin dişlerinin üzerinden ikide bir yukarı kıvrılan üstü hafifçe tüylü dudakcığı ve ince sesi sayesinde, konuşma, devingen ve herkesi ilgilendiren bir durum aldı. Küçük prenses, Prens Vasili'yi neşeli, geveze insanların takındıkları şakacı bir tavırla karşılamıştı, böyle bir tavır, bunu takınan insanla diğeri arasında çoktan beri var olan şakalı, neşeli, çoğu herkesçe bilinmeyen, eğlenceli anıların bulunduğunu düşündürür; oysa Prens Vasili ile küçük prenses arasında öyle anılar olmadığı gibi, olamazdı da. Öyleyken Prens Vasili de bu havaya ayak uydurmuştu; küçük prenses hiçbir zaman yaşanmamış gülünç olayların anıları içinde pek az tanıdığı Anatol'ü da sürüklemişti. Bayan Bourienne de bu herkesi ilgilendiren anılara katılmış, dahası Prenses Maria da memnunlukla bu neşeli anılara katıldığını fark etmişti. Küçük prenses, elbet Fransızca olarak, Prens Vasili'ye:

"İşte şimdi hiç olmazsa sizden tam anlamıyla yararlanacağız," diyordu. "Anette'nin gece toplantılarında olduğu gibi hemen kaçamayacaksınız. Sevgili Anette anımsıyor musunuz?"

"Ha, Anette'ın yaptığı gibi beni politika konuşmaya zorlamayacaksınız ya!"

“Ya bizim çay masacığımız?”

“Ah, evet!..”

Küçük prenses Anatol’e döndü:

“Siz niçin hiç Anette’e gelmediniz?” dedi ve “Ah, biliyorum, biliyorum,” diye göz kırparak ekledi. “Kardeşiniz İppolit, bana sizin işlerinizi anlatmıştı. Ah, sizi ah!” Parmağıyla ona gözdağı verdi. “Daha Paris’teyken becerilerinizi biliyordum!”

Prens Vasili, sanki genç kadın oradan kaçacakmış da, kendisi ona güçlükle engel oluyormuş gibi, küçük prensesin elini sımsıkı yakalayarak oğluna döndü:

“Peki, İppolit sana söylemedi mi?” diye sordu. “Sana sevimli prensese âşık olduğunu, prensesin onu kapı dışarı ettiğini söylemedi mi?”

Sonra Prenses Maria’ya döndü:

“Oh, o kadınların incisidir, prenses...”

Paris’in sözü geçince Bayan Bourienne de bunu fırsat bilerek anılarıyla herkese ilginç gelen konuşmalara katıldı.

Yüreklilik göstererek, Anatol’ün Paris’ten çoktan mı ayrıldığını ve bu kentten hoşlanıp hoşlanmadığını sordu. Anatol, Fransız kızına gülümseyerek, bu soruya seve seve yanıt verdi, genç kıza bakarak onunla yurdu üzerine söyleşmeye başladı. Güzel Bourienne’i gördüğü anda, burada Lisi Gori’de canının sıkılmayacağını düşünmüştü. Onu baştan ayağa süzerek ‘hiç de fena değilmiş!’ diye geçirmişti içinden. ‘Hiç fena değilmiş bu nedime. Umarım bana varınca, bunu da yanına alır, şirin bir şey bu küçük.’

Yaşlı prens, acele etmeden çalışma odasında giyiniyordu. Konukların gelişi canını sıkmıştı. ‘Bu Prens Vasili ile oğlu benim neyime gerek? Prens Vasili çenesi düşüğün biri, bomboş bir adam. Herhalde oğlu da onun kopyasıdır,’ diye homurdanıyordu. Bu konukların gelişiyle hep bastırmaya çalıştığı, çözülmemiş bir sorunun, içinde yeniden boy vermesine kızıyordu; yaşlı prens bu konuda kendi kendisini hep aldatmıştı. Sorun şuydu: Bir gün Prenses Maria’dan ayrılmaya, onu kocaya vermeye katlanabilecek miydi? Prens bu soruyu hiçbir zaman kendisine doğrudan doğruya sormaya kalkışamıyordu. Çünkü soracak olursa kızına saygı duyarak karşılık vereceğini biliyordu. Ona saygı duymaksa, yalnız kendi duygularına değil, bütün yaşam biçimine aykırı bir şeydi. Ona pek az değer veriyormuş görünmesine karşın, Prenses Maria’sız bir yaşamı, Prens Nikolay Andreyiç’e akıl almaz bir şey olarak görüyordu. ‘Mutlu olmayacağı kesin.

İşte Liza, Andrey'le evli. Öyle sanıyorum ki bugün ondan iyi bir koca zor bulunur. Öyleyken yaşamından memnun mu? Sonra bizim kızı sevip de kim alacak? Çirkin, beceriksiz bir kızdır. Onu çevresi için, zenginliği için alırlar. Hiç evlenmeden yaşayan yok mu? Öyleleri daha mutlu olurlar!'

Prens Nikolay Andreyiç, giyinirken böyle düşünüyordu ama her şeye karşın, hep geriye attığı o sorunun bir an önce çözülmesi gerekiyordu. Prens Vasili'nin bir evlenme önerisi yapmak için oğlunu yanına katıp getirdiği belliydi. Herhalde o gün ya da ertesi günü kesin bir yanıt isteyecekti. Adı sanı vardı, sosyetede oldukça iyi bir yer sahibiydi. Prens, 'Eh, ne yapalım, ben de razıyım. Yeter ki kıza uygun bir eş olsun. Bunun böyle olup olmadığını da göreceğiz!' diye yineledi. 'Göreceğiz bakalım!'

Sonra her zamanki gibi dinç adımlarla konuk odasına girdi, oradakilere hızla göz gezdirdi. Küçük prensesin giysi değiştirmiş olduğunu, hem Bayan Bourienne'in kurdeleciğini, Prenses Maria'nın berbat saç biçimini, Bourienne ile Anatol'ün gülümsemelerini, kendi prensesciğinin genel konuşmanın dışında kaldığını gördü. 'Aptalca giyinmiş!' diye kızına kızgınlıkla bakarak düşündü. 'Utanmıyor, adamın ona aldırdığı bile yok!'

Prens Vasili'ye yaklaştı:

"Merhaba, merhaba, gördüğüme sevindim."

"Aziz bir dost için, bu kadar yol, yol değildir," diyen Prens Vasili, her zamanki gibi çabuk çabuk, senli benli, kendine güvenircesine, "İşte benim ikinci oğlum, onu sevmenizi, korumanızı dilerim," diye ekledi.

Prens Nikolay Andreyiç, Anatol'ü süzdü:

"Aslan gibi! Aslan gibi!" dedi. "Haydi bakalım gel öp beni!" ve yanağını uzattı.

Anatol, yaşlı prensi öptü, sonra hiç heyecana kapılmadan sakin sakin, babasının kendisine sözünü ettiği uygunsuzluklardan birini yapacak mı diye merakla ona baktı.

Prens Nikolay Andreyiç, her zamanki yerine, divanın köşesine oturdu. Prens Vasili için de bir koltuğu kendine doğru çekti, yer gösterdi, siyasal işler, olup bitenler üzerine sorular sormaya başladı. Prens Vasili'nin anlattıklarını dinliyor gibi görünüyor, ama boyuna Prenses Maria'ya bakıyordu.

"Demek artık Postdam'dan yazıyorlar?" diye Prens Vasili'nin son sözünü yineledi, sonra birdenbire ayağa kalkarak kızına yaklaştı.

"Sen konuklar için böyle süslendin ha?" dedi. "Güzel, çok güzel, konuklar için yeni bir saç tuvaleti yapmışsın, ama, ben sana konukların yanında

söylüyorum ki bir daha bana sormadan kılık kıyafetini değiştirmeye kalkışma!”

Küçük Prenses, “Suç bende babacığım,” diye araya girdi.

Prens Nikolay Andreyiç, gelininin önünde topuklarını birbirine vurdu, eğilerek:

“Siz dilediğinizi yapabilirsiniz,” dedi, “ama onun kendisini çirkinleştirmeye ihtiyacı yok, zaten nasıl olsa çirkin.”

Ağlayacak duruma getirdiği kızına artık bir daha dikkat etmeyerek gene yerine oturdu.

Prens Vasili:

“Tersine, bu saç prensese çok yakışmış,” dedi.

Prens Nikolay Andreyiç, “Ee, dost, genç prens, adın neydi?” diye Anatol’e döndü. “Buraya gel, tanışalım, konuşalım.”

Prens Anatol, ‘işte oyun başlıyor’ diye düşündü, gülümseyerek yaşlı prensin yanına oturdu.

Anatol’ü yakından, dikkatle süzen prens, sordu:

“Bak ne diyeceğim, dost, sizin öğreniminizi Avrupa’da yaptığınızı söylüyorlar. Abeceyi diyakostan öğrenen baban ve benim gibi değil. Söyleyin bana dost, şimdi atlı muhafızda mı hizmet ediyorsunuz?”

Anatol, gülmesini zor tutarak yanıt verdi:

“Hayır, orduya geçtim.”

“Ya, çok iyi, demek dostum, Çar’a ve yurda hizmet etmek istiyorsunuz? Savaş içindeyiz. Böyle babayiğitlerin hizmet etmeleri gerek. Cephede mi bulunuyordunuz?”

“Hayır, prens, bizim alay yeni katılacak. Ben de... şeye yazıldım.”

Anatol, gülerek babasına döndü:

“Ben neye yazılmıştım, baba?” dedi.

Prens Nikolay Andreyiç güldü:

“İyi hizmet ediyor, iyi! Neye yazılmış? Ha ha...”

Anatol de daha güçlü güldü. Birdenbire Prens Nikolay Andreyiç kaşlarını çatarak Anatol’e:

“Haydi, git!” dedi.

Anatol gülümseyerek gene kadınların yanına gitti.

Yaşlı prens:

“Sen bunları orada, öğrenime gönderdin, ha, Prens Vasili?” diye ona döndü.

“Elimden geleni yaptım, hem size şunu söyleyeyim ki bugünkü öğrenim ve terbiye bizimkinden çok iyi.”

“Evet, öyle, şimdi her şey başka türlü, her şey yeni yöntemler üzere, aslan gibi çocuk! Aslan! Haydi benim odama gidelim.”

Prens Vasili’nin koluna girdi, onu yazı odasına götürdü.

Prensle baş başa kalan Prens Vasili, ona hemen isteğini ve tasarısını anlattı.

Yaşlı prens, öfkeyle, “Ne sanıyorsunuz?” diye söze başladı. “Ben onun önünü mü kesiyorum? Ondan ayrılamaz mıyım? Düşündüğü şeye bak!” diye öfkeyle yineledi. “Yarından tezi yok! Yalnız sana şunu söyleyeyim, damadı daha iyi tanımak isterim. Benim ilkemi bilirsin, her şey açık olmalı! Yarın senin yanında sorarım, kız istekli mi, istekliyse oğlan burada kalır. Burada kalır, ben de onu incelerim.” Prens genzini temizledi. “Varsın kız onu seçsin, benim için hepsi bir!” diye oğluyla vedalaşırken nasıl bağırmışsa aynı keskin sesle bağırdı.

Prens Vasili, anlayışlı birinin karşısında kurnazlığa sapmanın gereksizliğine kanı getirmiş kurnaz bir insan tavrıyla:

“Size açıkça söyleyeyim,” dedi. “Siz insanların ciğerini okursunuz. Anatol olağanüstü biri değildir. Ama namuslu, iyi bir çocuk, iyi bir oğul, candan bir oğuldur.”

“Peki peki, iyi, görüşürüz.”

Uzun zaman erkekli toplantılardan uzak yaşamış bekâr kadınların her zaman başına geldiği gibi, Prens Nikolay Andreyiç’in evinde yaşayan üç kadının üçü de, Anatol’ün görünmesiyle şimdiye kadar sürdükleri yaşamın yaşam olmadığını aynı biçimde fark etmişlerdi. Bütün benliklerindeki düşünüş, duyuş, görüş güçleri bir anda on kat artmış, sanki şimdiye kadar karanlıkta geçen yaşamları birdenbire, yeni, bol, güçlü bir ışıkla aydınlanmıştı.

Prenses Maria, yüzünün, saçlarının durumunu anımsamıyor, bunları hiç düşünmüyordu. Bütün dikkati, belki de kocası olacak insanın o güzel, açık bir ifade taşıyan yüzünde toplanmıştı. Anatol, ona iyi yürekli, gözü pek, kararlı, mert ve yüksek karakterli görünüyordu. Hayalinde hep ilerdeki aile yaşamıyla ilgili sayısız sahne canlanmaktaydı. Bunları zihninden kovmaya, saklamaya çalışıyordu.

Prenses Maria, ‘ona karşı acaba çok soğuk mu davranıyorum?’ diye düşünüyordu. ‘Kendimi tutmaya çalışıyorum, çünkü ruhumun derinliğinde daha şimdiden ona çok yakın olduğumu seziyorum. Ama o, benim kendisini

düşündüğümü bilmiyor ki! Bu nedenle, belki de ona karşı soğuk olduğumu sanabilir.’

Bunu düşündüğü için, Prenses Maria, yeni gelen konuğa nazik davranmaya çalışıyor, ama bunu da beceremiyordu. Anatol, onun için, ‘zavallı kız, korkunç çirkin’ diye düşünüyordu.

Anatol’ün gelişiyle öbürleri gibi büyük bir heyecana kapılmış olan Bayan Bourienne, başka türlü düşünmekteydi. Sosyetede belirli bir durumu, akranları, arkadaşları, dahası yurdu bile olmayan güzel genç kız, bütün ömrünü Prens Nikolay Andreyiç’e hizmet etmek, ona kitap okumak, Prenses Maria’yla arkadaşlık etmekle geçirmeyi tasarlamıyordu elbette. Çoktandır, çirkin, beceriksiz, kötü giyinen Rus prenseslerinden üstün olduğunu hemen fark ederek ona değer verebilecek, ona âşık olup kendisini buradan götürecek bir prens bekliyordu o da; işte eninde sonunda o Rus prens çıkagelmişti. Bayan Bourienne’in teyzesinden işittiği, sonunu da kendisinin uydurduğu bir öyküsü vardı. Bunu hayalinde sık sık yinelemekten hoşlanırdı. Bu, aldatılan ve evlenmeden kendisini bir erkeğe teslim ettiği için zavallı annesince azarlanan bir genç kızın öyküsüydü. Bayan Bourienne’in, bu öyküyü kendisini baştan çıkaran erkeğe anlattığını hayalinde canlandırarak sık sık gözyaşı dökecek kadar duygulandığı oluyordu. Güzel prens onu kaçıracak, sonra zavallı annesi ortaya çıkacak, prens de onunla evlenecekti. Anatol’e Paris’ten söz ederken de Bayan Bouirenne’in zihninde ileride başına geleceklerin öyküsü işte böyle canlanıyordu. Davranışlarına yön veren şeyler birtakım hesaplar değildi (bir dakika olsun ne yapacağını düşünmezdi) ama bütün bunlar zihninde çoktan hazırdı ve ancak Anatol’ü odak yapıp toplanıyordu. Bütün isteği onun hoşuna gitmek, ona kendini beğendirmekti.

Küçük prenses boru sesini duyunca dörtnala kalkan emektar bir albay beygiri gibi, hiç düşünmeden, içinde bulunduğu durumu unutarak, hiçbir gizli istek beslemeden, kimseyle yarışmaya kalkışmadan, katıksız, aynı zamanda hoppaca bir neşeyle, her zamanki kırıtma gösterisine hazırlanıyordu.

Anatol, kadınların karşısında her zaman, peşlerinden koşmaktan usanmış bir erkek tavrını takındığı halde, bu üç kadın üzerindeki etkisini ayırt ederek gururlanmaktaydı. Bundan başka o güzel, o kışkırtıcı Bourienne’nin karşısında, içinde şaşılacak bir hazla bir anda uyanıveren ve onu en kaba, en korkusuz davranışlara sürükleyen o hayvanca tutkuyu duymaya başlıyordu.

Çaydan sonra, orada toplananlar oturma odasına geçtiler ve prensten klavsen çalmasını rica ettiler. Anatol, prensesin tam karşısında, Bayan Bourienne'in yanında dirseğini dayamış olarak duruyor, gülen gözleri sevinçle Prenses Maria'ya bakıyordu. Prenses Maria acıya benzeyen yakıcı, sevinçli bir heyecanla, üzerinde onun bakışlarını hissediyordu. Sevdiği sonat, onu en duygulu, en şiirli hayallere sürüklüyor, hissettiği bakışlar hayalindeki dünyayı daha da şiirli bir duruma getiriyordu. Anatol'ün bakışları gerçi Prenses Maria'ya çevrilmişti ama, aslında hedefi o değildi. O sırada, piyanonun altından ayağıyla dokunduğu Bayan Bourienne'in küçük ayağının hareketleriyle ilgiliydi. Bayan Bourienne de, prensese bakıyordu, onun da gözlerinde Prenses Maria'nın o zamana kadar ayırt etmediği ürkek bir sevinç ve umut anlatımı vardı.

Prenses Maria, Anatol'ün yüzüne bakma yürekliliğini göstermeden, üzerinde aynı bakışları hissederek düşünmeye devam ediyordu. 'Bourienne, beni ne çok seviyor! Şimdi ne kadar mutluyum. Böyle bir arkadaşla, böyle bir kocayla ne çok mutlu olabilirim. Gerçekten kocam olacak mı acaba?'

O akşam yemekten sonra herkes dağılmaya başladığı vakit Anatol, prensesin elini öptü. Genç kız, miyop gözlerine yaklaşan o güzel yüze bakma yürekliliğini nasıl gösterdiğini kendisi de bilmiyordu. Anatol, prensesin elini öptükten sonra Bayan Bourienne'in eline doğru eğildi (Bu yakışık almaz bir şeydi, ama Anatol, her şeyi o kadar güvenli, o kadar olağanmışçasına bir tavırla yapıyordu ki), Bayan Bourienne kıpkırmızı oldu ve korkuyla prensese baktı. Prenses Maria, 'ne incelik diye düşündü. 'Yoksa Amelie (Bayan Bourienne'in adı buydu.) benim onu kıskanabileceğimi, onun bana gösterdiği temiz sevgiye, bağlılığa değer vermeyeceğimi mi düşünüyor?' Bayan Bourienne'in yanına yaklaştı, sımsıkı sarılıp öptü. Anatol, küçük prensesin eline doğru eğildi.

"Hayır, hayır, hayır! Babanız bana uslandığınızı yazdığı zaman elimi öptüreceğim size. Daha önce olmaz."

Küçük prensese, yanıt olarak, parmağını kaldırıp gülümsedi, sonra odadan çıktı.

V

Herkes dağıldı; ve o gece, yatağına yatar yatmaz hemen uykuya dalan Anatol'den başka, kimse gözünü kırpmadı.

Prenses Maria, 'Gerçekten o benim kocam mı? Bu yabancı, bu güzel, bu iyi yürekli adam, benim kocam mı olacak? En güzel yanı iyi yürekli oluşu,' diye düşünüyordu. Hemen hiçbir zaman duymadığı bir korku uyandı içinde. Çevresine bakınmaktan korkuyordu; orada, perdelerin arkasında karanlık köşede biri duruyormuş gibi geliyordu ona. O köşede duran şeytanın ta kendisiydi. O beyaz alınlı, kara kaşlı, kırmızı dudaklı erkek de oydu.

Çıngırağı çalarak hizmetçisini çağırdı, odasında yatmasını istedi.

Bayan Bourienne o gece uzun bir süre kışlık bahçede dolaşıp durdu. Boş yere birisini bekliyordu. Kimi vakit bilinmeyen birine gülümsüyor, kimi vakit de doğru yoldan ayrıldığı için kendisini azarlayan zavallı annenin hayalinden geçirdiği sözleriyle gözleri dolacak kadar duygulanıyordu.

Küçük prenses, hizmetçiye yatağı iyi yapmadı diye söyleniyordu. Ne yan üstü, ne de yüzükoyun yatabiliyordu. Ne yana dönse bir ağırlık, bir rahatsızlık duymaktaydı; çünkü Anatol'ün gelişi büyük bir hızla geçmiş zamanlara alıp götürüvermişti onu. Sırtında hırka, başında bir başlıkla koltukta oturuyordu. Katya, uykulu uykulu saç örgüsü çözülmüş olarak üçüncü kezdir ağır kuş tüyü yatağı altüst edip kabartmaktaydı. Küçük prenses:

"Sana söyledim, hep yamru yumru," diyordu. "Uyumak istiyorum ama olmuyor; demek ki suç bende değil!"

Sesi ağlamaya hazırlanan bir çocuğun sesi gibi titremeye başlamıştı.

Yaşlı prens de uyumuyordu. Tihon, uykusunun arasında prensin bir aşağı bir yukarı dolaştığını, burnunu sildiğini işitiyordu. Yaşiı prense öyle geliyordu ki, kızı dolayısıyla hakarete uğramıştı. Bu hakaret üstelik de çok acı veren cinstendi. Çünkü ona değil, başkasına, kendisinden daha çok sevdiği kızına yönelikti. Kendi kendine bu konuyu başından sonuna gene düşünmeyi ve doğru olan, yapılması gereken neyse onu yapmayı kararlaştırmıştı. Ama bunu yapacak yerde, kendisini gittikçe daha çok sinirlendirmekten başka bir şey yapamıyordu.

"Rastgele biri önüne çıkıyor, baba da, her şey de unutuluveriyor! Koşa koşa yukarı çıkıp saçlarını tarıyor, kuyruk sallıyor, bir şeye benzemeyen bir

kılığa giriyor! Babasının başında olmasından kurtulacağına seviniyor! Hem de benim bunları ayırt edeceğimi biliyor. Hınk... hınk... hınk... Sanki ben görmüyor muyum ki o budala yalnız Buryanka'ya bakıyor. Onu da buradan atmalı. Nasıl bunu anlayacak kadar gururlu olamıyor? Kendi gururunu umursamıyorsa, hiç olmazsa benim gururumu düşünmeliydi. O sersemin onu aklından bile geçirmediğini, aklını yalnız Bourienne'e taktığını ona göstermeli! Onda gururun bir parçacığı bile yok; ama ne olursa olsun, ona bunu göstereceğim!"

Yaşlı prens, kızına, Anatol'ün Bourienne'le flört etme eğiliminde olduğunu söylerse, Prenses Maria'nın gururunu kırmış olacağını, böylece kendi davasını da (kızından ayrılmama isteği) kazanacağını biliyordu. Bu yüzden, bunları düşünüp yatıştı. Tihon'a seslendi ve soyunmaya başladı. Tihon, onun gecelik entarisini, yaşlı, göğsü ağarmış tüylerle kaplı bedenine giydirirken, yaşlı prens, 'Hangi Tanrı'nın cezası onları buralara getirdi, bilmem ki!' diye düşünüyordu. 'Ben çağırmadım onları. Gelip yaşamımı altüst ettiler. Şunun şurasında kaç günlük ömrüm kaldı ki!'

Entarisi daha başının üzerindeyken:

"Canları cehenneme!" diye söylendi.

Tihon, yaşlı prensin kimi vakit düşüncelerini yüksek sesle açıklama huyunu bilirdi. Onun için entarisinin altından ortaya çıkan yüzün öfkeli, saran bakışlarını sakin bir yüzle karşıladı. Prens sordu:

"Yattılar mı?"

Tihon, bütün iyi uşaklar gibi efendisinin düşüncelerinin ne yönde aktığını sezerdi. O anda Prens Vasili ile oğlunu sorduğunu anladı:

"Yattılar; ışıklarını da söndürdüler, Ekselans."

Prens, ağzını doldura doldura:

"Olacak şey değil! Olacak şey değil!" diye söylendi.

Ayaklarını terliklerine kollarını da sabahlığının kollarına geçirerek üzerinde yattığı divana doğru yürüdü.

Bayan Bourienne ile Anatol arasında hiçbir şey konuşulmadığı halde, romanın zavallı annenin gelişine kadar olan birinci kısmı konusunda birbirlerini çok iyi anlamış, birbirlerine birçok şey söylemeleri gerektiğini kavramış, bu nedenle ertesi günü sabahtan beri baş başa kalma fırsatı aramışlardı. Prenses Maria, her zamanki saatinde babasının çalışma odasına girerken Bayan Bourienne de Anatol'le kışlık bahçede buluşmuştu.

Prenses Maria, o gün, çalışma odasının kapısına bambaşka bir biçimde titreyerek yaklaşmıştı. Ona öyle geliyordu ki, o anda yazgısının

belirleneceğini de, kendisinin bu konuda ne düşündüğünü de herkes biliyordu. Nitekim koridorda elinde sıcak su dolu bir kapla rastladığı ve onu görünce yerlere kadar eğilen Tihon'un yüzünde de aynı ifadeyi okumuştu.

O sabah yaşlı prens, kızına karşı büyük bir sevgi ve bambaşka bir ilgi gösterdi. Prenses Maria, babasının yüzündeki bu ilgi ifadesini iyi biliyordu; babası kuru ellerini sıkıntıyla yumruk edip sıkarak yanından uzaklaştığı ve alçak sesle birkaç kez hep aynı sözleri yinelediğinde yüzünde hep bu ifade belirirdi.

Prens hemen konuya girip kızına 'siz' diyerek söze başladı. Yapmacık bir tavırla gülümsüyordu.

"Bana sizin için bir öneri getirdiler," dedi. "Öyle sanıyorum ki, siz de Prens Vasili'nin yetiştirmesiyle birlikte (Prens Nikolay Andreyiç, Anatol için 'yetiştirme' diyordu.) benim güzel gözlerimin aşkı için buraya gelmediğini anlamışsınızdır. Dün akşam bana sizin için bir öneride bulundular. Sizse ilkelerimi biliyorsunuz, bu nedenle düşüncenizi sormaya karar verdim."

Prenses Maria, kızarıp bozararak:

"Sözlerinizi nasıl anlamalıyım babacığım?" diye sordu.

Babası öfkeyle bağırdı:

"Nasıl anlamalıymış! Prens Vasili, seni zevkine uygun bir gelin sayıyor ve seni yetiştirmesine istiyor. Anlayacağın bu! Nasıl anlamalıyınışı var mı? Şimdi ben sana soruyorum."

Prenses mırıldandı:

"Sizin ne düşündüğünüzü bilmiyorum ki, babacığım!"

"Ben mi? Ben mi? Beni bu konuda bir yana bırakın. Evlenecek olan ben değilim. Siz ne düşünüyorsunuz? Öğrenmek istenilen budur."

Prenses, babasının, bu konuya olumlu bakmadığını görüyordu.

Ama o anda aklına gelen şey şuydu: yazgısı ya şimdi belirlenecekti, ya da hiçbir zaman. Gözlerini yere indirdi; çünkü babasının bakışları altında doğru dürüst düşünemeyeceğini her zaman olduğu gibi ona boyun eğeceğini seziyordu.

"Benim tek isteğim sizin istediğinizi yerine getirmektir," dedi. "Ama düşüncemi soracak olursanız..."

Bitiremedi sözünü, prens konuşmayı kesti:

"Çok güzel doğrusu!" diye bağırdı. "Seni istiyor. Bu arada Bayan Bourienne'i de yedekliyor. O kız, karısı olacak, sana gelince..."

Prens sustu. Bu sözlerinin kızının üzerinde bıraktığı etkiyi fark etmişti. Genç kız, başını eğmiş, ağlamaya hazırlanıyordu.

"Haydi, haydi! Şaka ediyorum, şaka ediyorum!" dedi. "Ama şunu aklında tut, prenses. Benim ilkelerime göre, bir kız istediğini seçmekte özgürdür. Seni özgür bırakıyorum. Yalnız şunu unutma ki, mutluluğun vereceğin karara bağlı. Beni bir yana bırak."

"Ama ben bilmiyorum ki, babacığım..."

"Söylenecek bir şey yok! O oğlan emir kulu! Yalnız seninle değil, kiminle isterlerse onunla evlenir; sense seçmekte özgürsün. Odana git, her şeyi iyi düşün. Bir saat sonra da yanıma gel ve bana onun yanında şunu söyle: evet mi, hayır mı? Biliyorum, şimdi gidip dua edeceksin. Eh, ne yapalım, dua et! Ama düşünsen daha iyi olur. Hadi git!"

Prenses, sis içinde kalmış gibi sallana sallana çalışma odasından çıktığı sırada prens hâlâ:

"Evet mi, hayır mı? Evet mi, hayır mı? Bunu söyleyeceksin!" diye bağırmayı sürdürüyordu.

Prensesin yazgısı belirlenmişti; hem de ona mutluluk verecek biçimde. Ama babasının Bayan Bourienne için söylediği şey korkunçtu. Belki de bir yanılgıdır diye düşünüyordu; ama gene de korkunç bir şeydi. Bunu düşünmekten kendini alamıyordu. Hep önüne bakarak hiç kimseyi görmeden, hiçbir şey işitmeden kışlık bahçeden geçiyordu ki birden tanıdık bir sesin bir şeyler fısıldadığını işiterek uyanır gibi oldu. Bayan Bourienne'in sesiydi bu! Gözlerini kaldırdı. İki adım kadar ileride, kolunu Fransız kızının beline dolamış, bir şeyler fısıldayan Anatol'ü gördü. Anatol, o güzel yüzünde bir korku ifadesiyle dönüp prensese baktı. İlk anda elini çekmedi. Bayan Bourienne'in belinden. Bayan Bourienne, Prenses Maria'yı görmemişti.

Anatol'ün yüzünde, 'Kim o? Niçin?' der gibi bir anlam vardı. Prenses Maria hiçbir şey söylemeden onlara bakıyordu. Olup bitenleri anlayamıyordu. Sonunda Bayan Bourienne bir çığlık atıp oradan kaçtı. Anatol, sanki onu bu tuhaf olayla alay etmeye çağırıyormuşçasına neşeli bir gülüşle Prenses Maria'nın önünde eğildi, sonra omuzlarını silkerek, dairesine açılan kapıya doğru yürüdü.

Bir saat sonra Tihon, Prenses Maria'yı çağırmaya geldi. Prensesi, babasının yanına çağırıyordu; aynı zamanda Prens Vasili Sergeyeviç'in orada olduğunu söyledi. Uşak içeri girdiği sırada prenses, divanın üzerinde oturmuş ağlayan Bayan Bourienne'i kolları arasında tutmakta ve hafif hafif

başını okşamaktaydı. O güzel gözleri Bayan Bourienne’in şirin küçük yüzüne hüzün ve sevgiyle eskisi gibi sakince bakıyor, ışıklar saçıyordu.
Bayan Bourienne:
“Hayır prenses, ben artık sonsuza kadar gözünüzden düştüm,” diyordu.
Prenses Maria:
“Niçin? Sizi eskisinden daha çok seviyorum ve mutlu olmanız için elimden geleni yapacağım.”
“Ama benden tiksiniyorsunuz. Siz öyle temizsiniz ki, tutkunun beni nasıl böyle bir şeye sürüklediğini hiç anlayamazsınız. Ah, ancak zavallı anneciğim...”
Prenses Maria hüzünle gülümsedi:
“Her şeyi anlıyorum. Sakin olun, kardeşim; ben babamın yanına gidiyorum,” dedi.
Ve dışarı çıktı. .
Prens Vasili, bacaklarını, birini ötekinin üzerinden, ta yukardan aşırarak kavuşturmuş, elinde bir enfiye kutusu, son derece duygulanmış, ama bu duygulanmayla kendisi de alay ediyormuş gibi tatlı bir gülümseyişle oturuyordu. Prenses Maria girince, Prens Vasili, bir tutam enfiyeyi burnuna götürdü, sonra kalkıp genç kızın iki elini tuttu:
“Ah, güzelim! Güzelim!” dedi.
İçini çekti, sonra devam etti:
“Oğlumun yazgısı ellerinizin arasında. Her zaman kızım gibi sevdiğim, benim iyi, benim tatlı, sevgili Maria’cığım, karar verin.”
Yanından uzaklaştı. Gözlerinde gerçekten yaşlar belirdi. “Prens Anatol Kuragin’in eşi olmak istiyor musun? İstemiyor musun? Sen, yalnız ‘Evet,’ ya da ‘Hayır’ de,” diye bağırdı. “Sonra ben de kendi düşüncemi söyleme hakkını kullanırım. Evet, kendi düşüncemi söylerim,” diye ekledi.
Bunu Prens Vasili’ye dönerek onun soran bakışlarına karşılık verir gibi söylemişti. Yeniden kızına döndü:
“Evet mi, hayır mı? Hadi söyle!”
Prenses Maria kararlı bir tavırla:
“Benim isteğim sizin yanınızdan hiç ayrılmamak, yaşamımı sizin yaşamınızdan hiç ayırmamaktır...” dedi.
Bunu söyledikten sonra da o güzel gözleriyle bir Prens Vasili’ye, bir babasına baktı.
“Ben evlenmek istemiyorum.”

Prens Nikolay Andreyiç, kaşlarını çatarak kızını elinden tuttu, onu kendisine çekti; öpecek yerde kendi alnını onun alnına dokundurdu ve tuttuğu eli öyle bir sıktı ki, prenses yüzünü buruşturarak hafifçe bağırdı.

Prens Vasili ayağa kalkmıştı.

“Azizim, bunun hiç, hiçbir zaman unutmayacağım bir anda olduğunu size söyleyebilirim; ama güzelim öylesine iyi, öylesine cömert olan bu yüreği yumuşatmak için bize biraz umut verecek misiniz? Belki, deyiniz. Gelecek bilinmez ki, belki, deyiniz.”

“Ben içimde ne varsa onu söyledim. Prens, bana onur verdiniz. Teşekkür ederim. Ama hiçbir zaman oğlunuzun eşi olmayacağım.”

Yaşlı prens, atıldı hemen:

“İşte böyle aziz dostum! Seni gördüğüme çok, çok sevindim. Sen de odana git, prenses. Haydi!”

Sonra Prens Vasili’ye sarıldı:

“Seni gördüğüme çok, çok sevindim,” diye yineledi.

Prenses Maria, ‘Benim görevim başka,’ diye düşünüyordu. ‘Benim görevim başka bir mutluluk; sevgiden, özveri göstermekten doğan bir mutluluk duymak. Bu yüzden ne pahasına olursa olsun zavallı Amelie’nin mutlu olmasını sağlayacağım. Onu öylesine bir tutkuyla seviyor, öylesine müthiş bir pişmanlık duyuyor ki, onunla evlenmesi için elimden ne gelirse yapacağım. Eğer Anatol zengin değilse, maddi olanakları ona ben sağlayacağım, babamdan isterim. O, onun karısı olduğu zaman öyle mutlu olacağım ki! Öylesine zavallı, öylesine yalnız, öylesine herkese yabancı ve kimsesiz ki! Hem madem kendisini yitirecek bir duruma düştü, demek onu o kadar büyük bir tutkuyla seviyor, Tanrım! Belki de ben onun yerinde olsaydım aynı şeyi yapardım.’

VI

Rostoflar uzun zamandır Nikolay’dan bir haber alamamıştı; ancak kış ortasında konta, oğlunun el yazısını adresten tanıdığı bir mektup verilmişti.

Kont, mektubu alınca korktu, telaşlandı; kimselere görünmemeye çalışarak, ayaklarının ucuyla yazı odasına koştu, kapıyı içerden kilitleyip mektubu okumaya başladı. Mektup geldiğini haber alan Anna Mihaylovna (evde olup biten her şeyden mutlaka haberi olurdu), sessiz adımlarla kontun odasına girmiş, onu, mektup elinde, hıçkırır, aynı zamanda da güler bulmuştu.

Anna Mihaylovna, işlerini yoluna koymuş olmasına karşın hâlâ Rostof'la oturuyordu.

Anna Mihaylovna, sorgulu, acılı, her şeyi paylaşmaya hazır bir tavırla:

"Aziz dostum," dedi. Kont, daha çok hıçkırmaya başladı.

"Nikolay'cık... mektup... yaralan... mı... mış... dostum... yaralı... yavrum benim... kontesciğim... subaylığa geçirilmiş... Tanrı'ya şükür... kontesciğe nasıl haber vermeli?"

Anna Mihaylovna, yanına oturdu, kendi mendiliyle onun gözyaşlarını, mektubun üzerine damlayanları ve kendisininkileri sildi, mektubu okudu. Kontu yatıştırdı, yemeğe ve çaya kadar kontesi hazırlamaya, çaydan sonra da, Tanrı izin verirse ona her şeyi anlatmaya karar verdi.

Yemek yendiği sürece Anna Mihaylovna, savaş haberlerinden, Nikolay'cıktan söz etti; ondan sonra, son mektubun ne zaman geldiğini bildiği halde bunu iki kez sordu, şimdilerde mektupların çok kolay alınabildiğine değindi. Bu dokundurmaları her duyuşunda, kontes, meraklanmaya, telaşla bir konta, bir Anna Mihaylovna'ya bakmaya başlayınca Anna Mihaylovna hiç açık vermeden sözü önemsiz sorunlara götürüyordu. Seslerin, bakışların, yüz ifadelerinin en küçük değişimlerini bütün aile içinde herkesten çok anlama yeteneği olan Nataşa, yemeğin başından beri konuşulanlara kulak kabartıyor ve anlıyordu ki babası ile Anna Mihaylovna arasında bir şeyler, kardeşiyle ilgili bir şeyler var, Anna Mihaylovna da zemin hazırlıyor. Bütün gözü pekliğine karşın (Nataşa annesinin Nikolay'cıkla ilgili haberlerde ne kadar duyarlı olduğunu biliyordu) yemekte bir şey sormayı göze alamadı; kaygısından da bir şey yiyemedi, eğitmeninin uyarılarına kulak asmayarak sandalyesinde döndü durdu. Yemekten sonra soluk soluğa Anna Mihaylovna'nın peşi sıra koştu hep, divan odasında onun boynuna atıldı.

"Teyzeciğim, kuzum, neler oluyor, söyleyin?"

"Hiçbir şey, dostum."

"Hayır canımın içi, kuzum, canım teyzeciğim, yakanızı bırakmam, sizin bir şeyler bildiğinize inanıyorum."

Anna Mihaylovna, başını salladı:

“Sen cin gibi bir şeysin, çocuğum,” dedi.
“Nikolay’cıktan mektup mu var? Kesinlikle bu!” diye, Anna Mihaylovna’nın yüzünde olumlu yanıt okuyan Nataşa, çığlığı bastı.
“Aman dikkatli ol, annenin nasıl meraklanacağını bilirsin.”
“Dikkat ederim, ederim ama anlatın, anlatmayacak mısınız? Öyleyse şimdi gider ona söylerim!”
Anna Mihaylovna, hiç kimseye söylememesi koşuluyla mektupta yazılanları kısaca anlattı Nataşa’ya.
Nataşa, haç çıkararak:
“Namusum üzerine söz veriyorum,” dedi, “hiç kimseye söylemem.” Hemen Sonya’nın yanına koştu.
Zafer elde etmişçesine sevinçle;
“Nikolay’cık yaralanmış... mektup...” dedi.
Sonya, bir anda sapsarı kesilerek, ancak:
“Nikolay!..” diyebildi.
Kardeşinin yaralanması haberinin Sonya’da yaptığı etkiyi gören Nataşa, bu haberdeki acıklı yanı ilk kez anladı.
Sonya’nın kollarına atıldı, onu kucakladı, ağlamaya başladı.
“Azıcık yaralanmış, ama subaylığa yükselmiş, şimdi iyileşmiş, mektubu kendi elleriyle yazmış,” diye gözyaşları arasında konuştu.
Petya, odada geniş, kararlı adımlarla dolaşarak:
“Hepinizin kadın olduğu, sulu göz olduğu belli,” dedi. “Kardeşimin böyle kendini göstermesinden ben çok kıvançlıyım, doğrusu ya çok kıvançlıyım. Olur olmaz şeye ağlamaktan başka bir şey bilmiyorsunuz siz. Bir şeyden anladığınız yok.”
Nataşa gözyaşları arasında gülümsedi. Sonya soruyordu:
“Sen mektubu okumadın mı?”
“Okumadım ama, Anna Mihaylovna, bana, artık hiçbir şeyi kalmadığını, subay olduğunu söyledi.”
Sonya, haç çıkararak:
“Tanrı’ya şükür,” dedi. “Ama belki de seni aldatmıştır. Anneme gidelim.”
Petya, konuşmaksızın odada geziniyordu.
“Eğer ben, Nikolay’cığın yerinde olsaydım şu Fransızlardan daha çok öldürürdüm,” dedi, “onlar öyle alçak herifler ki! Öyle çok öldürürdüm ki yığın yapardım onlardan,” diye Petya, sözüne devam etti.
“Sus Petya, ne aptal şeysin!”
Petya:

“Aptal ben değilim, aptal böyle ufak tefek şeylere ağlayanlardır,” dedi.
Bir anlık sessizlikten sonra Nataşa birdenbire sordu:
“Sen onu anımsıyor musun?”
Sonya, gülümsedi:
“Nikolay’ı mı anımsıyor muyum?”
Nataşa, sözlerine, besbelli, ciddi bir hava vermeye çalışarak coşkulu bir tavırla:
“Öylesi değil, Sonya, yani onu şöyle iyice, tastamam anımsıyor musun? Ben de Nikolay’cığı anımsıyorum, anımsıyorum ama Boris’i anımsamıyorum. Kesinlikle anımsamıyorum.”
Sonya, şaşkınlıkla sordu:
“Nasıl? Boris’i anımsamıyor musun?”
“Anımsamıyorum değil, nasıl olduğunu biliyorum, ama Nikolay’cığı anımsadığım gibi anımsamıyorum. Gözlerimi kapıyorum, onu anımsıyorum, onu anımsıyorum, oysa Boris’i anımsamıyorum, (gözlerini kapadı) işte yok, hiçbir şey yok!”
Sonya, arkadaşlarına, sanki onu söylemeyi tasarladığı şeyi dinlemeye değer görmüyormuş ve o bunu kendisiyle şaka edilmez başka birisine söylüyormuş gibi ciddilikle, heyecanla bakarak:
“Ah, Nataşa!..” dedi. “Ben bir kez senin kardeşini sevdim, ikimizin de başına ne gelirse gelsin bütün yaşamımca sevmeyi sürdüreceğim.”
Nataşa, şaşkınlıkla, merakla Sonya’ya bakıyor, susuyordu. Sonya’nın söylediği şeyin doğruluğunu, onun anlattığı gibi bir aşkın var olduğunu duyumsamaktaydı, ama daha Nataşa buna benzer bir söz duymamıştı. Böyle bir şeyin olabileceğine inanıyor, ama bunu anlamıyordu.
“Ona mektup yazacak mısın?” diye sordu.
Sonya, düşünmeye başladı: Nikolay’a mektubu nasıl yazmalıydı; yazmak gerekli miydi? Bunlar onu üzen sorunlardı. Şimdi artık o bir subay, yaralı bir kahramanken kendisini ona anımsatmak ve kendisine karşı verdiği sözü, ki o bir yükümlülüktü, şimdi onun aklına getirmek yakışık alır mıydı?
Kızararak:
“Bilmiyorum,” dedi, “eğer o yazarsa ben de yazarım sanıyorum.”
“Peki, ona mektup yazmaya utanmayacak mısın?”
Sonya gülümsedi:
“Hayır.”
“Oysa ben Boris’e mektup yazmaya utanırım, ben yazmayacağım.”
“Peki, utanacak ne var bunda?”

“İşte öyle, bilmem. Ayıp, utanırım.”

Nataşa’nın birinci uyarısına içerlemiş olan Petya:

“Niçin utandığını ben biliyorum,” dedi, “o, gözlüklü şişkoya âşık da ondan.” (Petya, adaşına, yeni Kont Bezuhof’a bu adı takmıştı), “Şimdi de şu şarkıcıya âşık.” Petya, şimdi de Nataşa’nın ses öğretmeni İtalyan’dan söz ediyordu, “işte bunun için utanıyor.”

Nataşa:

“Petya, sen aptalsın!” dedi.

Dokuz yaşındaki Petya, sanki yaşlı bir jandarma onbaşısıymış gibi:

“Senden daha aptal değilim, anacığım,” diye yanıt verdi.

Kontes, Anna Mihaylovna’nın yemekteki dokundurmalarıyla olacağa hazırlanmıştı. Odasına çekilip koltuğuna oturarak gözlerini, üzerine oğlunun minyatür portresi işlenmiş enfiye kutusuna dikti, gözleri doldu. Anna Mihaylovna, ayaklarının ucuna basarak mektup elinde, kontesin odasına yaklaştı, durdu. Peşinden gelen yaşlı konta:

“İçeri girmeyin,” dedi, “biraz sonra.” Kendisi içeri girip kapıyı kapadı.

Kont, kulağını anahtar deliğine dayadı. Dinlemeye başladı.

İlk önce önemsiz sözler, sonra yalnız uzun bir söylev çeken Anna Mihaylovna’nın sesini, ardından bir çığlık duydu. Sonra sessizlik, ve sevinçli bir tavırla iki ses birden konuştu. Daha sonra ayak sesleri duyuldu ve Anna Mihaylovna ona kapıyı açtı.

Anna Mihaylovna’nın yüzünde zor bir bacak ameliyatını bitirdikten sonra sanatını takdir edebilsinler diye halkı içeriye sokan bir cerrahın gururlu havası vardı.

Bir elinde minyatürlü enfiye kutusunu, ötekinde mektubu tutan ve sıkan kontesi utkun bir davranışla konta göstererek:

“Oldu bitti,” dedi.

Kontes, kontu görünce ellerini ona doğru uzattı, dazlak başını kucakladı, bu dazlak başın üstünden gene mektuba ve minyatüre baktı, onları gene dudaklarına bastırabilmek için dazlak başı biraz itti. Vera, Nataşa, Sonya, Petya, odaya girdi, mektubun okunmasına başlandı. Mektupta seferden, Nikolay’cığın katıldığı iki çarpışmadan, subaylığa yükseltilmesinden kısaca söz ediliyor, hayır dualarını dileyerek annenin, babanın ellerinden öptüğü, Vera’yı, Nataşa’yı, Petya’yı da öptüğü yazılıyordu. Bundan başka Nikolay, Bay Schelling’e Bayan Schoss’a, sütnineye selam ediyor, hep sevdiği, hep anımsadığı sevgili Sonya’yı kendisi için öpmelerini diliyordu. Bunu duyunca Sonya, öyle kızardı ki gözleri yaşla doldu. Üstüne çevrilen

bakışlara dayanamayarak salona kaçtı, koşarak dolaştı, kendi çevresinde fır döndü, eteklerini balon gibi şişirerek, kızarmış, gülümser bir durumda yere oturdu. Kontes ağlıyordu.

Vera:

"Niçin ağlıyorsunuz, anne?" dedi. "Yazdığı şeylere sevinmek gerek, ağlamak değil."

Bu çok doğruydu ama hem kont, hem kontes, hem de Nataşa, hepsi ona sitemle baktı. Kontes 'bu kime çekmiş böyle?' diye düşündü.

Nikolay'cığın mektubu yüzlerce kez okundu, onu dinlemeye değer görülenler mektubu elinden bırakmayan kontesin karşısına çıkmak zorundaydı. Dadılar, sütnineler, Mitenka ve başka bildik tanıdık kişiler geldi, kontes, her seferinde mektubu yeni bir zevkle okuyordu, her seferinde bu mektuba bakarak Nikolay'cığında yeni erdemler buluyordu. Yirmi yıl önce belli belirsiz mini mini uzuvlarıyla karnında kımıldanan, fazla şımartıyorsun diye kendisiyle kavgalar ettiği ve ilk önce gruşa[21] sonra "ba-ba" demesini öğrenen bu çocuğun, kendi oğlunun, şimdi orada, yabancı bir toprakta, yabancı bir çevrede, bir başına, yardımsız, rehbersiz, mert bir asker gibi, erkekçe birtakım işler görmesi onun için ne tuhaf, ne sevinçli, ne olağanüstü bir şeydi. Çocukların farkına varılmadan beşikten başlayıp gelişerek ergen olduklarına ilişkin bütün dünyanın yüzyıllık deneyimi kontes için varsayılamazdı. Oğlunun her erkekleşme evresi sanki hiçbir zaman, sanki milyonlarca insan aynı biçimde erkekleşmemiş gibi, onun için olağanüstü bir şey olmuştu. Yüreğinin altında bir yerlerde yaşayan küçücük varlığın, memesini emmeye başlayacağına, sonra konuşacağına yirmi yıl önce nasıl inanmamışsa, şimdi aynı varlığın bu mektubun gösterdiği gibi oğullara ve insanlara örnek, güçlü, yürekli bir erkek olabileceğine de öylece inanmıyordu.

21 Armut.

"Bu ne üslup, ne güzel de betimliyor!" diyerek mektubun betimleme kısmını okuyarak konuşuyordu. "Bu ne ruh! Kendisi için hiçbir şey yazmamış! Denisof diye birinden söz ediyor, oysa kendisi onların hepsinden yüreklidir. Kendi çektikleri için hiçbir şey yazmamış. Bu ne yürek! Bakın, onu nasıl tanıyorum! Nasıl da herkesi anımsamış! Hiç kimseyi unutmamış. Ben her zaman, her zaman söylerdim, daha, işte şu kadarcıkken, ben her zaman söylerdim."

Bir haftadan uzun bir zaman ev halkı tarafından Nikolay’a mektuplar hazırlandı, taslaklar yazıldı, temize çekildi; kontesin gözetimi altında, kontun özeniyle subayın donanımı ve yerleşmesi için gerekli eşya ve para bulundu. Pratik bir kadın olan Anna Mihaylovna, mektuplaşmaları için bile kendisine ve oğluna orduda bir koruma sağlamayı becermişti. Mektuplarını muhafızların komutanı büyük Prens Konstantin Pavloviç’e gönderme fırsatı elde etmişti. Rostoflar öyle sanıyorlardı ki sınır dışında Rus muhafızları diye yazmak yeterli bir adrestir ve eğer mektup muhafız komutanı büyük prensin eline kadar varıyorsa oraya yakın bir yerde bulunması gereken Pavlovgrad Alayı’na varmaması için hiçbir neden yoktur. Bundan ötürü de mektup ile paranın büyük prensin kuryesi eliyle gönderilmesine karar verildi. Artık Boris bunları Nikolay’a ulaştıracaktı. Yaşlı konttan, kontesten, Petya’dan, Vera’dan, Nataşa’dan, Sonya’dan mektuplar ve sonunda kontun subay donanımı için oğluna gönderdiği altı bin ruble ve türlü eşyalar vardı.

VII

Karargâhını Olmütz yakınında kurmuş olan hareketli Kutuzof ordusu on iki aralıkta iki imparatorun, Rus ve Avusturya imparatorlarının ertesi gün yapacakları denetlemeye hazırlanıyordu. Rusya’dan henüz gelmiş olan muhafızlar, Olmütz’ün yirmi beş kilometre uzağında gecelemiş, hemen denetlemek için de ertesi gün sabah saatin onunda Olmütz denetim alanına girmişlerdi.

Nikolay Rostof, o gün Boris’ten, İsmailiye Alayı’nın Olmütz’e varmadan yirmi beş kilometre uzaklıkta gecelediğine, mektup ile parayı vermek üzere kendisini beklediğine ilişkin bir pusula aldı. Nikolay’a para, özellikle şimdi, seferden dönen kıtalar Olmütz eteklerinde bulundukları, çeşidi bol kantinlerle Avusturya çıfıtlarının her çeşit çekici şeyi satmak için karargâhı doldurdukları bu sırada gerekliydi. Pavlovgradlılar’da cümbüş üstüne cümbüşler, seferde kazanılan ödülleri kutlamalar, Olmütz’e, yeni gelip garsonları kadın olan bir lokanta açmış bulunan Macar Karolin’i ziyaretler

oluyordu. Rostof, süvari teğmenliğine yükseltilmesini henüz kutlamıştı. Denisof'un atını, Bedevi'yi satın almış, arkadaşları gibi kantincilere gırtlağına kadar borçlanmıştı. Boris'in pusulasını alır almaz, Rostof, arkadaşlarıyla Olmütz'e gitti, yemek yedi, bir şişe şarap içti, sonra çocukluk arkadaşını aramak için yalnız olarak muhafız karargâhına yollandı. Rostof, henüz donanımlanmayı başaramamıştı. Üzerinde asker nişanıyla, havı dökülmüş subay adayı ceketi, gene öyle meşini büyümüş bir süvari pantolonu, ağır bir süvari kılıcı vardı. Bindiği at seferde bir Kazak'tan satın aldığı bir Don atıydı; başında süvari kalpağı arkaya ve yana doğru mağrurca eğilmişti. İsmailiye Alayı'nın karargâhına girerken Boris'i de, bütün muhafız arkadaşlarını da bu savaşçı süvari kılığıyla nasıl şaşırtacağını düşünüyordu.

Muhafızlar bütün sefer boyunca, gezintideymişler gibi, temizlikleri, disiplinleriyle övünerek yol almışlardı. Menziller kısaydı, torbalar ulaşım arabalarından taşınmıştı, bütün menzillerde Avusturya makamları subaylara iyi yemekler hazırlamıştı. Alaylar, kentlere, mızıkayla girmiş, mızıkayla çıkmış, bütün seferde büyük prensin buyruğuyla erler uygun adım, subaylarsa kıtaları başında yaya yürümüşlerdi (muhafızlar bununla övünüyorlardı) Boris, bütün sefer boyunca, şimdi artık bölük komutanı olan Berg'le düşüp kalkmıştı. Bölüğü sefer sırasında alan Berg, dikkat ve özeni sayesinde üstlerinin güvenini kazanmayı başarmış, iktisadi işleri pek kazançlıca yoluna koymuştu; sefer sırasında Boris, kendisine yararlı olabilecek birçok insanla dost olmuş, Piyer'den getirdiği destekleme mektubu sayesinde Prens Andrey Bolkonski'yle tanışmıştı ki onun aracılığıyla başkomutanlık genel kurmayında bir yer bulmayı umuyordu. Berg ile Boris, temizce, özene bezene giyinmişler, son günkü yürüyüşün yorgunluğunu çıkardıktan sonra kendilerine ayrılan yerde, yuvarlak bir masanın başında oturmuş, satranç oynuyorlardı. Berg, yanan piposunu dizleri arasında tutuyordu. Berg'in hamle yapmasını bekleyen Boris, kendine özgü özeni ve ince beyaz elleriyle taşlardan bir piramit yapmış, her zaman nasıl yalnız başına olduğu işi düşünürse, besbelli, şimdi de oyunu düşünerek arkadaşının yüzüne bakıyordu.

"Peki, siz bu işin içinden nasıl çıkacaksınız?"

"Çalışırız," diye elini taşlardan birine uzattı, sonra hemen geri çekti.

Bu sırada kapı açıldı.

Rostof bağırdı:

“İşte, sonunda buldum! Berg de burada! Ah, sen, ‘çocuklar, haydi uykuya,” diye bir zamanlar Boris’le birlikte alay ettikleri dadılarının sözlerini yineleyerek bağırdı.

“Vay canına! Amma da değişmişsin!” Boris, Rostof’u karşılamak için kalktı, ama kalkarken düşen satranç taşını havada yakalayıp yerine koymayı unutmadı, dostunu kucaklamak istedi, ama Nikolay ondan uzaklaştı. Nikolay, arkadaşıyla buluşma sırasında, herkesin geçtiği yoldan geçmekten çekinen, başkalarına öykünmeyi sevmeyerek ve yaşlılar gibi, çoğunlukla yapmacıklı değil, yeni bir biçimde, kendine göre anlatmak isteyen gençliğin o kendine özgü duygusuyla kimsenin yapmadığı bir şeyi yapmak istedi; Boris’i hiç olmazsa çimdiklemek, tartaklamak istiyordu, ama herkesin yaptığı gibi onunla öpüşmek değil. Boris’se, tersine, sakin, dostça Rostof’u kucakladı, üç kez öptü.

Onlar hemen hemen altı aydır görüşmemişlerdi. Gençlerin yaşama ilk adımlarını attığı bir yaşta her ikisi de birbirlerinden büyük değişiklikler, yaşama ilk adımlarını attıkları çevrede son buluşmalarından beri çok değişmişti. İkisi de kendilerinde ortaya çıkan değişiklikleri birbirlerine hemen göstermek istiyorlardı.

“Ah, sizi tembel keratalar! Hepiniz tertemiz, taptazesiniz! Sanki gezintiden geliyorsunuz. Bizim gibi zavallı bir asker parçası değilsiniz...”

Rostof’un gür sesini duyan Alman ev sahibi kadın kapıdan başını uzattı. Rostof, gözünü kırparak:

“Nasıl, güzel mi?” diye sordu.

Boris:

“Niçin öyle bağırıyorsunuz? Onları ürkütürsünüz sonra,” dedi. “Ben seni bugün beklemiyordum. Pusulayı bir dostumla, Kutuzof’un yaveri Bolkonski eliyle sana göndermiştim. Onun pusulayı sana bu kadar çabuk ulaştıracağını sanmıyordum. Eh, ne var ne yok? Savaşa girdin demek.”

Rostof, karşılık vermeden, askerce, üniformasının kordonlarına asılı Georgiy Nişanı ile sargılı elini işaret etti, sonra gülümseyerek Berg’e baktı:

“Gördüğün gibi işte,” dedi.

Boris gülümsedi:

“Bak hele! Demek öyle! Biz de güzel bir yürüyüş yaptık.

Biliyor musun? Çareviç hep bizim alaydaydı. Bu nedenle her bakımdan rahattık ve bütün her şeyden yararlandık. Polonya’da ne resmi kabuller, ne şölenler, ne balolar verildi, anlatamam sana! Çareviç de bizim bütün subaylara çok nazik davranıyordu.”

İki arkadaş birbirine başlarından geçenleri anlatmaya koyulmuşlardı; biri süvarilerin yaptığı şenliklerden, savaş günlerinden; ötekiyse yüksek kişilerin komutası altında askerlik hizmetini yapmaktan ileri gelen çıkarlardan, böyle bir askerliğin hoş yanlarından ve buna benzer şeylerden söz ediyordu.

Rostof:

"Sizi gidi muhafızlar," dedi. "Bana bak, birini gönder de şarap alsın!"

Boris, yüzünü buruşturdu:

"Çok istiyorsan aldıralım," dedi.

Karyolaya yaklaştı, temiz yastıkların altından cüzdanını çıkardı, şarap getirmelerini buyurdu.

"Ha, sana mektubunu ve paraları vermeli."

Rostof, mektubu aldı, paraları divanın üzerine attı, sonra dirseklerini masaya dayayarak okumaya başladı. Birkaç satır okuduktan sonra, öfkeyle Berg'e baktı. Onun da kendisine baktığını görünce mektupla yüzünü kapattı.

Berg, divana gömülen ağır cüzdanına bakarak:

"Size epey para göndermişler," dedi. "Biz aylıklarımızla zar zor geçiniyoruz, kont. Ben size kendi durumumu anlatayım."

Rostof:

"Durun size bir şey söyleyeceğim, aziz dostum Berg," dedi. "Evinizden bir mektup aldığınız, kendi ailenizden birçok şey sormak istediğiniz bir adama rastladığınız zaman ben de orada olursam, sizi rahatsız etmemek için hemen çıkar giderim. Beni dinleyin, çok rica ederim bir yere gidin. İsterseniz cehennemin dibine!"

Bunu söylerken bağırmıştı. Ama hemen sonra Berg'i omzundan tutup herhalde sözlerinin kabalığını gidermeye çalışarak sevecenlikle yüzüne baktı:

"Biliyorsunuz, bana darılmayın; sevgili kardeşim, sizinle açık konuşuyorum, eski bir dostum olduğunuz için söylüyorum."

Berg, yerinden kalktı, söylenir gibi boğuk bir sesle:

"Ah, özür dilerim, kont, çok iyi anlıyorum," dedi.

Boris:

"Ev sahiplerinin yanına gidin; onlar sizi zaten çağırıyorlardı," diye söze karıştı.

Berg, tertemiz, lekesiz, üzerinde bir toz taneciği bile bulunmayan ceketini giydi; aynanın önünde, favorilerini tıpkı Aleksandr Pavloviç'in yaptığı gibi

yukarı doğru tarayıp kabarttı; Rostof'un bakışından ceketinin onun gözüne çarpmış olduğu kanısına vardı ve dudaklarında hoş bir gülümseyişle odadan çıktı.
Rostof, mektubu okuyarak:
"Ah, ben ne hayvanmışım!" diye söylendi.
"Ne olmuş ki?"
"Ah, ben ne eşeğim; onlara bir kezcik olsun yazmadım, onları böylece korkuttum. Ah, ne eşeğim!" diye yineledi.
Sonra:
"Eh, ne oldu? Gavrilo'yu şarap almaya göndersene," dedi. "Hah, şöyle, içelim bakalım."
Arkadaşlardan gelen mektupların içinde bir de Prens Bagration'a yazılmış bir destekleme mektubu vardı; bu mektubu, yaşlı kontes, Anna Mihaylovna'nın öğüdü üzerine tanıdıkları aracılığıyla elde etmişti. Onu oğluna göndererek, gereken yere iletip yararlanmasını istiyordu.
Rostof, mektubu yere atarak:
"Ne saçma şey! Sanki çok ihtiyacım varmış gibi," dedi.
Boris:
"Niçin attın onu?" diye sordu.
"Bilmem kime destekleme mektubuymuş, şeytan alsın götürsün! Benim mektuba falan ihtiyacım yok."
Boris, mektubu yerden kaldırıp üzerindeki yazıyı okuyarak:
"Şeytan alsın götürsün olur mu!" dedi. "Bu mektup çok işine yarar senin."
"Bana hiçbir şey gerek değil. Benim kimseye yaver olma eğilimim yok."
Boris sordu:
"Niçin?"
"Uşaklıktan başka bir şey değil de ondan."
Boris, başını salladı:
"Görüyorsun ki sen eskisi gibi hayallerle yaşıyorsun."
"Sen de eskisi gibi işini bilen birisin. Her neyse. Söyle bakalım nasılsın?"
"Gördüğün gibiyim. Şimdiye kadar her şey iyiydi; ama açıklarım ki, yaver olmak isterdim, cephede kalmaktansa."
"Neden?"
"Çünkü insan bir kez askerlik mesleğine girdi mi, parlak bir yere ulaşmak için elinden geleni yapmalı."
Rostof:
"Ya! Demek öyle!" dedi.

Anlaşılan, o sırada bambaşka şeyler düşünmekteydi. Soran bakışlarla, dik dik, arkadaşının gözlerinin içine bakıyordu. Ama bu sorunun karşılığını boşuna aradığı anlaşılıyordu. Yaşlı Gavrilo şarap getirdi.

Boris:

“İstersen Alphonse Karlitche’e haber salalım ha?” dedi. “O seninle içer, ben içemem.”

Rostof, karşısındakini küçümseyen bir gülümseyişle:

“Gönder, gönder!” dedi. “Söyle bakalım bu Alman ne biçim bir adam?”

“Çok, çok iyi, namuslu ve hoş bir insan.”

Rostof, gene Boris’in gözlerine dikkatle baktı. İçini çekti. Berg, yanlarına döndü. Şarap şişesinin başına oturdular. Aralarındaki konuşma kızıştı. Muhafız alayındakiler, Rostof’a, sefer boyunca Rusya’da, Polonya’da, ne kadar iyi ağırlandıklarını söylüyor; komutanları büyük prensin söz ve davranışlarıyla iyi yürekliliğini ve ne kadar çabuk öfkelendiğini ortaya seren öyküler anlatıyordu. Berg, her zamanki gibi susmakta ve kendisini kişisel olarak ilgilendirmeyen konuşmalara katılmamaktaydı. Ama sıra büyük prensin çabuk öfkelendiğini gösteren öykülere gelince, zevkle, Galiçya’da büyük prens, alayları denetlerken onunla konuşma fırsatı bulduğunu ve büyük prensin savaş düzeninin yanlışlığına fena halde içerlediğini anlattı. Dudaklarında hoş bir gülümseyişle büyük prensin müthiş bir öfke içinde atını kendisine doğru sürüp ‘Arnavutlar!’ diye bağırdığını ve, (Arnavutlar, Çareviç’in öfkelenince söylemekten hoşlandığı bir sözdü) bölük komutanının yanına gelmesini buyurduğunu söyledi.

“İnanır mısınız, kont, hiç de korkmadım! Çünkü haklı olduğumu biliyordum. Hem, biliyor musunuz, kont? Kendimi övmeyeyim ama şunu söyleyebilirim ki, alaya verilen günlük buyruklarla yönetmeliği ‘Gökyüzündeki babamız’ duasını bildiğim gibi ezbere bilirim. Görev başında herhangi bir boş vermişliğim de görülemez. Dolayısıyla vicdanım rahattır. Hemen karşısına çıktım. (Berg, yerinden kalktı ve elini şapkasının siperine götürerek prensin karşısında nasıl selam çaktığını gösterdi. Gerçekten bir insanın yüzünde bundan daha saygılı, daha güvenli bir hava olamazdı.) Artık o beni, hani ‘kalayladı’ derler ya, gerçekten öyle bir kalayladı, öyle bir kalayladı ki! Neredeyse canımı çıkaracaktı. Habire ‘Arnavutlar!’, ‘Keratalar!’, ‘Sibirya’ya gönderirim!’ diye bağırıp duruyordu.”

Berg, bunları söylerken anlamlı bir biçimde gülümsüyordu.

“Ben haklı olduğumu bildiğim için susuyordum. Yapacak bir şey yoktu ki; öyle değil mi, kont? Büyük prens, ‘sen dilsiz misin nesin?’ diye bağırdı. Ben hep susuyordum. Sonra ne oldu dersiniz, kont? Ertesi günü, günlük buyrukta bile o işten söz edilmedi; işte insanın yürekliliğini yitirmemesi budur!”

Berg, bunu söyledikten sonra piposunu yakıp havaya halkalar savurarak:

“İşte böyle, kont!” diyerek böbürlendi.

Rostof, gülümsedi:

“Evet, hoş olmuş doğrusu,” dedi.

Ama Boris, Rostof’un, Berg’le alay etmeyi düşündüğünü sezerek konuşmasının konusunu ustalıkla değiştirdi. Nerede ve nasıl yaralandığını anlatmasını istedi Rostoftan. Bu, Rostof’un hoşuna gitti. Anlatmaya koyuldu. Konuşurken gittikçe daha çok heyecanlanıyordu. Onlara Schöngraben Savaşı’nda başından geçenleri anlatıyordu ama bunları anlatırken de belli bir savaşa katılmış olanların yaptığı gibi davranıyordu. Bir savaşa katılanlar onu ya olmasını istedikleri gibi ya da başkalarından dinledikleri biçimde, yani en güzel nasıl anlatılabilirse öyle anlatırlar; hiç de gerçeği olduğu gibi anlatmazlar. Rostof, doğru konuşmasını seven bir gençti. Ne pahasına olursa olsun amaçlı yalan söylemezdi. Başlangıçta gerçekten her şeyi olduğu gibi anlatma düşüncesindeydi. Ama sonradan farkında olmadan, kaçınılmaz bir biçimde ve elinde olmayarak ayrıldı gerçeklerden. Dinleyicilerine doğrusunu söylemiş olsaydı, onlar da kendisi gibi sayısız saldırı öyküsü dinledikleri, bir saldırının ne olduğunu kesin olarak bildiklerini ve ondan, dinledikleri öykülere benzer bir öykü bekledikleri için, ya ona inanmayacak ya da, daha kötüsü, genel olarak süvari saldırılarını anlatan kimselerin başından geçen şeylerin Rostof’un başına gelmemiş olmasından kendisinin sorumlu olduğunu düşüneceklerdi.

Öyle, gelişigüzel bir biçimde, hızla dörtnala kalktıklarını, bu sırada kendisinin attan düştüğünü, elinin çıktığını ve Fransızlardan kurtulmak için var gücüyle ormana kaçtığını söyleyemezdi onlara. Kaldı ki bir şeyi olduğu gibi anlatabilmek, ona hiçbir şey katmadan yalnız olan bitenleri söyleyebilmek için bir insanın kendisini zorlaması gerekir. Gerçeği anlatmak çok zordur ve gençler bunu binde bir başarabilirler. Rostof’un nasıl ateşler içinde yandığını, nasıl kendinden geçtiğini, nasıl bir bora gibi düşmanın kale düzenine girdiğini, düşmana nasıl saldırdığını, sağlı sollu kılıç savurarak karşısındakileri doğradığını, sonra da nasıl bitkin bir

durumda yere düştüğünü ve buna benzer daha bilmem neleri anlatmasını bekliyordu onlar. Rostof da onlara bunları anlattı.

Öykünün tam ortasında, “saldırı sırasında insanın içinde ne kadar tuhaf bir kudurma duygusunun uyandığını aklından geçiremezsin bile!” dediği sırada, Boris’in beklediği Prens Andrey Bolkonski girdi odaya. Gençleri korumaktan hoşlanan Prens Andrey, birini koruması için kendisine başvurulmuş olmasından gurur duyuyor ve bir gün önce gözüne girmeyi başaran Boris’e karşı iyi duygular besliyordu. Genç adamın isteğini yerine getirmeye bayağı kararlıydı.

Kutuzof’un Çareviç’e kimi kâğıtları götürmesi için gönderdiği Prens Andrey, onu yalnız bulurum umuduyla uğramıştı Boris’e. Odaya girip de bir süvari subayının savaş serüvenlerini anlatmakta olduğunu görünce (Böyle insanlar Prens Andrey’in hiç sevmediği tiplerdendi.) Boris’e sevecenlikle gülümsedi. Rostof’aysa gözlerini kısıp yüzünü buruşturarak baktı; hafifçe eğilerek selam verdikten sonra yorgun, tembel bir tavırla divana oturdu. Tuhaf bir ortama düştüğü için tatsız bir duygu içindeydi. Rostof bunu anlayarak kıpkırmızı oldu. Ama umurunda değildi. Ne olursa olsun yabancı biriydi o. Yalnız, Boris’e bakınca, onun da kendisi adına utanç duyduğunu sezdi. Prens Andrey’in sevimsiz, alaycı bir sesle konuşmasına, kendisinin, orduda hizmet veren bir subay olarak bütün o genelkurmaydaki yaverlere yukardan bakmasına ve biraz önce içeri girenin o tip biri olduğunu düşünmesine karşın, birden utandı, kıpkırmızı kesildi ve sustu. Boris, Prens Andrey’e kurmaydan ne haberler getirdiğini, bir sakıncası yoksa bizim komutanların hazırladığı savaş düzeni planı konusunda neler duyduğunu sordu.

Bolkonski, herhalde yabancıların yanında fazla konuşmak istemediği için:

“Herhalde ilerleyecekler, öyle görünüyor!” dedi.

Berg, fırsattan yararlanıp, özel bir saygı göstererek bundan böyle ordudaki bölük komutanlarına iki kat daha fazla hayvan yemi verileceği konusunda çıkan söylentilerin doğru olup olmadığını sordu. Bu soruya karşı, Prens Andrey, gülümseyerek, bu derece önemli devlet işleri konusunda verilen buyrukları açıklayamayacağını belirtti. Berg de buna neşeyle güldü.

Prens Andrey, gene Boris’e döndü:

“Sizin işinize gelince, daha sonra konuşuruz,” dedi. Başını çevirip Rostof’a baktı ve gene Boris’e:

“Siz yarın denetimden sonra bana gelin, ne olanaklıysa hepsini yaparız,” diye ekledi.

Odaya bir göz gezdirdi, gene Rostof'a döndü ve o sırada karşı koyamadığı çocukça utangaçlığı şiddetli bir öfkeye dönüşen delikanlının durumunu ayırt etme ilgisini bile göstermeden:

"Siz herhalde Schöngraben Savaşı'nı anlatıyordunuz değil mi? Bu savaşta bulundunuz mu?" diye sordu.

Rostof, sözleriyle sanki yaveri aşağılamak istercesine:

"Bulundum ya!" dedi.

Bolkonski, süvari subayının durumunu ayırt etti; genç adamın durumu ona pek eğlenceli görünmüştü. Karşısındakini küçümsediğini belirten bir gülümseyişle:

"Demek öyle!" dedi. "Şimdi bu konuda birçok öykü anlatıyorlar."

Rostof, birden çılgın bir öfkeye kapıldığını belli eden gözlerle bir Boris'e, bir Bolkonski'ye bakarak bağırır gibi konuştu:

"Orası öyle, anlatılan öyküler çok! Evet, çok öykü var, ama değerli olanlar bizlerin, düşman ateşinin ta göbeğinde bulunanların öyküleridir. Hiçbir iş yapmadan parsayı toplayan o kurmaydaki aslanların öyküleri değil!"

Sakince ve aynı zamanda tatlı tatlı gülümsedi Prens Andrey:

"Sizce ben de onlardan biriyim, öyle değil mi?"

Rostof'un içinde tuhaf bir öfkeyle birlikte karşısındakinin suskun kaldığını ayırt etmekten gelen bir saygı da uyanmıştı:

"Ben sizin için söylemiyorum. Ben sizi tanımıyorum, açıklarım ki tanımak da istemiyorum. Ben, genelkurmaydakilerden söz ediyorum."

Prens Andrey, sesine egemen olarak, sakince onun sözünü kesti:

"Siz beni aşağılamak istiyorsunuz," dedi. "Bunun çok kolay bir şey olduğunu sanıyorsunuz; ben de bu isteğinizi kabul etmeye hazırım, yeter ki, sözünüzün eri olacak kadar kendinize saygınız olsun; ama kabul edin ki, zaman da, yer de bu iş için kötü seçilmiştir. Bundan başka bugünlerde çok daha büyük, daha önemli bir düello edeceğiz. Hem yüzüm hoşunuza gitmemek felaketine uğradıysa, eski bir arkadaşımız olduğunu söyleyen Drubetskoy'un bunda hiç suçu yok."

Sonra ayağa kalktı:

"Hem soyadımı biliyorsunuz, beni nerede bulabileceğinizi de bilirsiniz. Yalnız şunu unutmayın ki, ben, ne kendimi, ne de sizi aşağılanmış saymıyorum. Sizden yaşça büyük bir adam olarak öğüdüm olsun, bu işten vazgeçin."

Prens Andrey, bunları söyledikten sonra sözlerini:

“Dediğim gibi, cuma günü denetimden sonra sizi beklerim Drubetskoy. Hoşça kalın.” diye bitirdi.

Rostof, ona nasıl bir karşılık vermesi gerektiğini ancak Prens Andrey dışarı çıktıktan sonra buldu. Bunu söylemeyi unuttuğu için kendisine daha çok kızıyordu. Hemen atının getirilmesini buyurdu ve soğuk bir tavırla Boris’e hoşça kal diyerek, yerine döndü. Ertesi gün genel karargâha gidip o cakalı yaveri düelloya çağırmalı mıydı, yoksa bu işten gerçekten vaz mı geçmeliydi? Bu soru bütün yol boyunca ona işkence oldu. Kimi vakit öfkeyle o kısa boylu, zayıf ve gururlu adamcağızın tabancasının karşısında nasıl korkacağını zevkle düşünüyor, kimi vakit de şaşkınlıkla, tanıdığı bütün insanlar arasında o nefret ettiği yaver kadar dost olmak istediği başka birinin bulunmadığını anlıyordu.

VIII

Boris ile Rostof’un buluşmalarından bir gün sonra Avusturya kıtalarıyla gerek Rusya’dan yeni gelmiş gerek Kutuzof’la seferden dönmüş Rus ve Avusturya kıtalarının denetimi vardı. Her iki imparator, -Rus İmparatoru’nun yanında Çareviç Tsesareviç; Avusturya İmparatoru’nun yanında Arşidük olduğu halde- seksen bin kişilik bağlaşık orduları denetleyeceklerdi.

Sabahın erken saatlerinden başlayarak kalenin altındaki düzlükte tertemiz giyinmiş kuşanmış birlikler harekete geçmişlerdi. Kimi vakit binlerce ayak, binlerce süngü dalgalanan sancaklarla yürüyor, subayların komutuyla duruyor, çark ediyor, değişik üniformalar giymiş piyade yığınlarının çevresinde dolaşıp boşluklara yerleşiyorlardı; kimi vakit yağız, al ya da kır atlara binmiş, lacivert, kırmızı, yeşil üniformalarıyla süslü süvari birliklerinin hep aynı düzende süren nal sesleriyle şakırtıları duyuluyordu; kimi vakit de kundaklarının üzerinde sarsıla sarsıla giden, tertemiz, pırıl pırıl topların madeni sesleri ve yanmış fitil kokularıyla topçu birlikleri, piyadeler ile süvarilerin aralarına sokulup kendilerine ayrılan yerde düzene

giriyorlardı. Yalnız tören üniformalarını giymiş, kalın kaskatı yakaları içinde boyunları kıpkırmızı olmuş, göğüslerine kurdelelerle bütün nişanlarını takmış generaller ve pomatlar sürünmüş şık subaylar değil, yeni tıraş olmuş, yüzünü iyice yıkamış, donanımını da elinden geldiği kadar temizleyerek pırıl pırıl duruma getirmiş her er, tüyleri tımardan atlas gibi ışıl ışıl, yelesi güzelce taranmış her at, hepsi, orada şakaya gelmez, önemli, tantanalı kimi şeylerin olacağını hissediyordu. Her general, her er bu insan denizinde bir damla olduğunu kavramakta, bu koca yığının ortasında bir hiç olduğunu anlamakta, ama aynı zamanda bu kocaman bütünün bir parçası olarak da kendini alabildiğine güçlü hissetmekteydi.

Uğraşmalar, hazırlıklar sabahın erken saatlerinde başlamış, saat onda her şey istenilen düzene girmişti. Saflar, koca alanda sıralanmıştı. Bütün ordu üç çizgi üzerine dizilmişti. Önde süvariler, arkada topçular, daha arkada piyadeler yer almıştı.

Her yandan birlikler arasında sanki yol vardı. Ordunun üç bölümü birbirinden iyice ayrılmıştı. Kutuzof'un birlikleri (bunların sağ kanadında ve ön safta Pavlovgradlılar bulunuyordu), Rusya'dan yeni gelmiş ordu ile muhafız alayları ve Avusturya ordusu. Ama hepsi de aynı çizgide, aynı komuta altında ve aynı düzende durmaktaydı.

Yaprakların arasında dolaşan bir rüzgâr gibi heyecanlı bir fısıltı duyuldu:

"Geliyorlar!"

Ürkek sesler işitildi ve ordu birliklerinin arasında son hazırlıkların telaşı bir dalga gibi gezindi.

Olmütz önünde hareketlenen bir grup göründü. Aynı anda, o gün hava rüzgârsız olduğu, mızrakların flamalarıyla gönderlerinden aşağıya sarkan yaprak yaprak sancakları hafif hafif dalgalandıran belirsiz bir yel dolaştı. Sanki ordu da hafif hareketlerle çarın gelişinden duyduğu sevinci belirtiyordu. Bir ses gürledi:

"Hazır ol!"

Gün doğarken öten horozlar gibi ayrı ayrı uçlarda aynı söz yinelendi. Sonra da her şey sustu.

Bir ölü sessizliği içinde yalnızca atların nal sesleri duyuluyordu şimdi. Bu gelenler Çar'ın yaverleriydi. Hükümdarlar, koltuk çizgisine yaklaştılar, birinci süvari alayının borazanları denetim marşını çalmaya başladı. Sanki bunu çalanlar borazancılar değildi de bütün ordu, hükümdarların yaklaşmasıyla sevinç duyarak, kendiliğinden bu sesleri çıkarıyordu. Seslerin arasında İmparator Aleksandr'ın dinç, yumuşak sesi duyuldu.

Orduyu selamlamıştı. Birinci alay, “Hurra!” diye kulakları o kadar sağır edici, öylesine uzun, öylesine sevinçli bir sesle gürlemişti ki, erlerin kendileri bile, ortaya çıkardıkları bu koca yığının gücünden ürktüler.

Hükümdarların ilk önce yaklaştığı Kutuzof ordusunun en ön saflarında duran Rostof, o anda bu ordudaki her erin hislerini duyuyordu. Bu bir kendinden geçiş, gücünü kavramaktan doğan bir gurur, aynı zamanda bu büyük törenin nedeni olan insana karşı tutkuya varan bir hayranlık duygusuydu. Bütün bu koca kitlenin (ve ona bağlı olarak kendi gibi küçücük bir kum tanesinin de) ateşe, suya, cinayete, ölüme ya da en büyük kahramanlıklara atılması, bu adamın bir tek sözüne bağlı olduğunu anlıyordu. Bu yüzden o söylenecek sözün gittikçe yaklaştığını hissederken, ürpermeden edemiyordu.

Her yandan, ‘Hurra! Hurra! Hurra!’ sesleri gürüldüyor, alaylar birbiri ardından, hükümdarı, denetim marşıyla karşılıyordu; sonra gene, ‘Hurra!’ sesleri, gene denetim marşı, gene ‘Hurra! Hurra!’ seslen duyuluyordu. Gittikçe güçlenerek birbirine eklenen bu sesler, sonunda, büyük bir uğultu halini aldı.

Hükümdar yaklaşmadan önce, her alay o kadar sessiz ve kımıltısızdı ki, ölü bir yığın duygusunu veriyordu; ama hükümdar onun hizasına gelir gelmez, alay birden canlanıyor, gürleyerek hükümdarın geride bıraktığı safların çıkardığı uğultuya katılıyordu. Bu korkunç, kulakları sağır edici sesler içinde, ilerleyen maiyet topluluğunun başında iki kişi -imparatorlar- vardı. Bütün o insan kitlesinin, müthiş gerilmiş dikkati bütünüyle onların üzerinde toplanmıştı.

Sırtında süvari üniforması, başında hafifçe yana eğerek giydiği üç köşeli şapkası, hoş yüzü ve çevreyi çınlatan gür sesiyle yakışıklı, genç imparator bütün ilgiyi kendi üzerine çekmişti.

Rostof, borazancıların yanında duruyordu; o keskin gözleriyle Çar’ı tanımış, yaklaşmasını dikkatle izlemeye başlamıştı. Nikolay, Çar’ın genç ve mutlu yüzünü en ince çizgisine kadar seyrediyor, içinde o zamana dek hiç duymadığı bir sevecenlik ve sevinçle karışık bir duygu duyuyordu. Çarın yüzündeki her çizgi, yaptığı her hareket ona çok güzel görünüyordu.

Çar, Pavlogradskiy Alayı’nın karşısında durunca, Avusturya İmparatoru’na Fransızca bir şeyler söyleyerek gülümsedi. Rostof, bu gülümseyişi görünce, elinde olmayarak Çar’a karşı daha derin bir sevgi duydu. Duyduğu sevgiyi herhangi bir biçimde Çar’ına göstermek istiyordu. Bunun olanaksız olduğunu biliyor bu yüzden içinden ağlamak geliyordu.

Çar, bölük komutanını çağırıp ona bir şeyler söyledi. Rostof, 'Tanrım! Çar bana bir şey söyleseydi kim bilir ne olurdum!' diye düşündü. 'Mutluluğumdan ölürdüm kuşkusuz!'

Çar, subaylara dönmüştü:

"Baylar, (Rostof, her sözcüğü, gökten inen bir ses gibi işitiyordu), hepinize candan teşekkür ederim!"

Rostof, o anda Çar'ının uğruna canını verebilseydi, ne çok mutlu olacaktı.

"Georgiy sancaklarına hak kazandınız; onlara layık olacaksınız."

Rostof, 'Bir tek şey istiyorum, bir tek şey. Onun uğruna ölmek!' diye düşündü. Çar, Rostof'un iyice işitmediği bir şey daha söyledi, erler, göğüslerini şişirerek, 'Hurra!' diye bağırdı.

Rostof da eyerinin üstüne eğilerek, var gücüyle bağırdı. Böyle bağırırken, içinde, acı çekme isteği bile uyanıyordu; yeter ki, Çar'a karşı duyduğu heyecanı tam olarak belirtebilsin.

Çar, birkaç saniye süvarilerin karşısında durdu. Kararsız gibiydi. Rostof, 'Bir çar nasıl kararsız olabilir,' diye düşündü. Sonra onun bu kararsızlığı bile, Çar'ın yaptığı her şey gibi, Rostof'a insanı büyüleyen görkemli bir davranış olarak göründü.

Çarın kararsızlığı ancak bir an sürdü, sivri burunlu çizmesiyle (o zamanlar öyle çizmeler giyilirdi) altındaki İngiliz kırması doru kısrağın karnına dokundu; beyaz eldivenli eliyle dizginleri topladı ve ilerledi; yaverler de karışık bir biçimde dalgalanarak arkasından gitti. Gittikçe uzaklaşıyor, başka alayların önünde duruyordu; Rostof, artık iki imparatoru çeviren yaverlerin arasında onun beyaz sorgucunu görebiliyordu yalnızca.

Rostof, yaverlerin arasında, atının üstünde hiç istifini bozmadan tembel tembel oturan Bolkonski'yi de görmüştü. Onunla bir gün önceki sürtüşmesini anımsadı ve hemen zihninde şu soru belirdi: Acaba onu düelloya çağırmalı mıydı? Şimdi, 'Elbet çağırmamalı' diye düşünüyordu. 'Böyle bir şeyi, heyecan ve özveri anında bütün kavgalarımızın, kırgınlıklarımızın ne önemi kalır? Şu anda herkesi seviyor ve herkesi bağışlıyorum!'

Çar, hemen hemen bütün alayların önünden geçtikten sonra, ordular onun önünden resmi geçit yapmaya başladı. Rostof da, Denisof'tan satın aldığı Bedevi'nin sırtında, kendi bölüğünün başında, tek olarak Çar'ın tam önünden geçti.

Çok usta bir binici olan Rostof, Çar'a yaklaşmadan önce Bedevisi'ni iki kez mahmuzlamış, onu kazasız belasız tam istediği gibi dörtnala

kaldırmıştı; hayvan kızıştığı zamanlar hep öyle giderdi. Bedevi köpük içinde kalan başını göğsüne doğru indirip kuyruğunu kaldırdı; uçuyormuş, yere değmiyormuş gibi zarif devinimlerle ayaklarını ta yukarı kaldırarak kusursuz bir biçimde geçti; o da çarın kendisine baktığını anlıyor gibiydi.

Rostofsa ayaklarını geriye doğru atmış, karnını içeri çekmiş, atıyla bir bütün oluşturduğunu sezerken, yüzünde isteğine kavuşmuş bir insanın havasıyla, Denisof'un deyişiyle 'fırtına gibi' Çar'ın önünden geçti.

Çar:

"Aşk olsun Pavlogradlılar'a!" dedi.

Rostof, Tanrım! Şu anda bana ateşe atılmamı buyursa, ne çok mutlu olurdum!' diye düşündü.

Denetim sona erdikten sonra, yeni gelen subaylarla Kutuzof'un ordusundakiler, grup grup toplanmaya başladı, verilen nişanlardan, Avusturyalılardan, onların giydikleri üniformalardan, savaş düzenlerinden, Bonapart'tan, şimdi artık Essen'deki birlik geldikten sonra, hele Prusya da bizim yanımızı tutarsa, Bonapart'ın ne kadar kötü bir duruma düşeceğinden söz ediyorlardı. Ama bütün gruplarda en çok konuşulan Çar Aleksandr'dı; onun her sözünü, her hareketini anlatmakta, ona duydukları hayranlığı dile getirmekteydiler.

Herkes yalnız bir tek şey istiyordu. Çar'ın komutası altında olabildiğince çabuk düşmana karşı çıkmak! Çar'ın kendisi komuta edecek olursa, karşıda kim olursa olsun, kesinlikle yenilirdi. Rostof da, subayların çoğu da denetimden sonra böyle düşünüyorlardı.

Denetim sonrasında, herkesin zafere olan inancı, kazanılmış iki çarpışma sonrasındakinden çok daha fazla pekişmişti.

IX

Denetimin ertesi günü en iyi üniformasını giyen Boris, arkadaşı Berg'in başarılar dileğiyle uğurlanıp Bolkonski'nin sevgisinden yararlanmak, daha iyi bir makam, özellikle -kendisine orduda çekici gelen- önemli bir kişilik

yanında bir yaverlik bulma isteğiyle Olmütz'e gitti. 'Babasından bir elde on bin ruble alan Rostof'un hiç kimsenin önünde eğilmeyeceğini, hiç kimseye uşaklık etmeyeceğini söylemesi kolaydır, ama ben, kendi başından başka bir şeyi olmayan ben, mesleğimde kendim ilerlemek, fırsatları kaçırmamak, tersine bunlardan yararlanmak zorundayım' diye düşünüyordu.

O gün Olmütz'de Prens Andrey'i bulamadı. Ama genel karargâh ile kordiplomatiğin bulunduğu, her iki imparatorun da saraylı yaverleriyle, yakınlarıyla yaşadıkları Olmütz'ün görünümü onda bu yüksek dünyaya katılma isteğini bir kat daha güçlendirmiş oldu.

Hiç kimseyi tanımıyordu, giydiği şık muhafız üniformasına karşın şatafatlı arabaları, sorguçları, kurdeleleri, nişanlarıyla sokaklarda dolaşan bütün bu yüksek insanlar, saraylılar, askerler; ona öyle geliyordu ki, bir muhafız subayı olan kendisinden ölçü kaldırmaz derecede yüksektirler, onun varlığına katlanmak istemiyor değil, katlanamıyorlar da.

Bolkonski'yi sorduğu Başkomutan Kutuzof'un karargâh merkezinde bütün o yaverler, dahası emir erleri ona, kendisi gibi subayların buralarda boyuna dolaşıp durduğunu, artık bunlardan bıkıp usandıklarını anlatmak ister gibi bakıyorlardı. Buna karşın, daha doğrusu asıl bu yüzden ertesi günü, ayın on beşinde, yemekten sonra gene Olmütz'e gitti, Kutuzof'un yerleştiği binaya girerek Bolkonski'yi sordu. Prens Andrey evdeydi, Boris'i herhalde eskiden dans edilen, ama şimdi beş karyolanın, çeşitli mobilyanın, masa, iskemleler ve klavsenlerin bulunduğu büyük bir salona götürdüler. Acem hırkası giymiş bir yaver, kapıya yakın, masanın başında oturuyor, yazı yazıyordu. Bir başkası, kırmızı, şişman Nesvitski, elleri başının altında yatağa uzanmış, yanında oturan bir subayla gülüşüyordu. Bir üçüncüsü klavsende bir Viyana valsi çalıyor, aynı klavsenin üzerine uzanmış bir dördüncüsü ona şarkı söylüyordu. Bolkonski yoktu. Boris'i görünce bu baylardan hiçbiri konumunu değiştirmedi. Boris'in başvurduğu yazı yazan adam, can sıkıntısıyla ona döndü, Bolkonski'nin nöbetçi olduğunu, eğer onu görmek istiyorsa kapının solunda kabul salonuna gitmesini söyledi. Boris, teşekkür ederek kabul salonuna gitti. Kabul salonunda subay, general on kişi vardı.

Boris içeri girdiği sırada, alayla göz kırpıştırarak (hani o, eğer görevim olmasa sizinle bir dakika bile durup konuşmazdım diyen inceliği de elden bırakmayan yorgun bir tavırla) kıpkırmızı yüzünde askerce bir baş eğme havasıyla, adeta parmaklarının ucunda dimdik duran ve bir şeyler rapor eden, göğsü nişanlarla dolu yaşlı bir Rus generalini dinliyordu.

Prens Andrey alay ederek konuşmak istediği zaman kullandığı Fransız ağzıyla generalle Rusça konuştu:

"İyi, lütfen bekleyiniz..." Bu arada Boris'i görünce, (kendisini biraz daha dinlemesi için yalvararak peşinden koşan) generale aldırmadan başıyla O'na işaret ederek neşeli bir gülümsemeyle yüzüne baktı.

Boris bir gerçeği daha iyi anladı o anda: Demek orduda yönetmeliklerde yazılı olup da hem kendisinin hem arkadaşlarının çok iyi bildiği disiplin dışında, bundan daha önemli bir hiyerarşi vardı. Sımsıkı üniforması içinde yüzü kıpkırmızı kesilmiş olan bu generali Yüzbaşı Bolonski'nin keyfini saygı ile beklemek zorunda bırakan işte bu hiyerarşiydi. Boris, bundan sonra yönetmelikteki yazılışa göre değil de yazılı olmayan ast üst ilişkisine göre hizmet etmeye her zamankinden çok kararlıydı. Başka koşullar altında, cephede, kendisini, yani, muhafız teğmenini ezebilecek bir güçteki generalden artık, yalnız Prens Andrey tarafından tutulduğu için, birdenbire üstün oluverdiğini şimdiden anlayabiliyordu. Prens Andrey, ona yaklaştı, elini tuttu.

"Dün beni bulamadığınıza çok üzüldüm. Bütün gün Almanlar'la sürttüm durdum. Weirother'le birlikte düzeni denetledik. Bu Almanlar bir kez kılı kırk yarmaya başladılar mı sonu gelmez!"

Boris, Prens Andrey'in sanki herkesçe bilinen bir şeye ilişkinmiş gibi yaptığı anıştırmaya sözde anlamış görünerek gülümsedi. Oysa hem Weirother soyadını, hem de, dahası düzen alma sözcüğünü ilk kez işitiyordu.

"Ee, dostum, yaver olmak istiyorsunuz ha? Bugünlerde hep aklımdaydınız."

Boris, elinde olmadan, her nedense, kızardı:

"Ben, ben..." dedi. "Başkomutana rica etmeyi düşünüyordum. Benim için Prens Kuragin'den ona yazılmış bir mektup var, ben yalnız şunun için rica edecektim ki," diye sanki özür diliyormuş gibi ekledi. "Muhafızların savaşa girmeyeceğini düşünüyorum da ondan.'"

Prens Andrey:

"Peki, peki, bütün bunları konuşuruz," dedi. "Yalnız izin verin de bu bayın geldiğini haber vereyim, sonra sizinim."

Prens Andrey, kıpkırmızı generalin geldiğini haber vermek üzere içeri girdiği sırada, Boris'in yazılı olmayan ast üst ilişki biçiminin yararları üzerindeki görüşünü besbelli onaylamayan bu general, kendisinin yaverle dilediği gibi konuşmasına engel olan kendini bilmez teğmene gözlerini öyle

bir dikmişti ki, Boris bozuldu, döndü, Prens Andrey yazı odasından çıksın diye sabırsızlıkla bekledi.

Klavsenli büyük salona gittikleri sırada Prens Andrey: “Bakın dostum, sizin için ne düşündüm, başkomutanı görmenize gerek yok,” dedi, “size bir yığın yaldızlı sözler eder, öğle yemeğine gelmenizi ister, (‘şu ast üst ilişki biçimine göre hizmet etmek için hiç de kötü bir şey olmazdı’ diye düşündü Boris) ama işte hepsi bu kadar; biz yaverler, emir subayları nerdeyse bir tabur olacağız. Ama bakın ne yapalım, benim yakın bir dostum var, baş yaver, iyi bir insan, Prens Dolgorukof; siz bilmeyebilirsiniz ama sorun şu, şimdi kurmayıyla birlikte Kutuzof ve bütün bizler hiçbir şey değiliz, bütün işler Çar’da toplanıyor; işte bunun için biz Dolgorukof’a gideriz, zaten onu ben de göreceğim, ona önceden sizden söz etmiştim, böylece bakarız, sizi o kendi yanında bir yere yerleştirmenin bir yolunu bulabilir mi, ya da orada bir yerlere, güneşe yakın.”

Prens Andrey, genç bir adamı yönettiği, kibarlar dünyasında başarılı olması için ona yardımda bulunduğu zamanlar hep fazla heyecanlanırdı. O, başka birine yardım bahanesiyle -ki bunu hiçbir zaman gururuna yedirip kendisi için kabul etmezdi.- başarı olanağı veren ve onu çeken çevreye yakın bulunuyordu. Boris’in işini sevinerek üzerine aldı, birlikte Prens Dolgorukof’a gittiler.

Çar ile yakınlarının oturdukları Olmütz sarayına vardıkları zaman çoktan akşam olmuştu.

Aynı gün, Savaş Yüksek Kurulu’nun bütün üyeleri ve iki imparatorun katıldıkları savaş kurultayı toplanmıştı. Bu kurultayda, yaşlıların, Kutuzof ile Prens Schvarzenberg’in düşüncelerine aykırı olarak hemen saldırıya geçilmesine, Bonapart’la kesin sonuçlu bir savaşa girişilmesine karar verilmişti. Prens Dolgorukof’u bulmak için Prens Andrey, Boris’le birlikte saraya girdiği zaman savaş kurultayı henüz dağılmıştı. Genel karargâhtaki kişilikler henüz, gençler partisi için zaferle biten bugünkü savaş kurultayının gizemi altındaydılar. Saldırmayarak bir şeyler beklemeyi salık veren, işi ağırdan alma yanlılarının sesleri oybirliğiyle bastırılıp, karşı çıkışları saldırıya geçmekteki yararın kuşku götürmez işaretleriyle öyle bir çürütülmüştü ki kurultayda konuşulmuş olan gelecek savaş ve hiç kuşkusuz zafer, artık geleceğin değil geçmişinmiş gibi görülüyordu. Hiç kuşkusuz Napolyon’unkine üstün olan dev güçler aynı yere yığılmıştı, kıtalar, imparatorların huzuruyla coşmuşlar, dövüşmek için can atıyorlardı.Kıtaları komuta edecek olan Avusturya generali Weirother, üzerinde savaşılacak

stratejik noktaları en küçük ayrıntılarına kadar biliyordu.(şimdi Fransızlarla boy ölçüşülecek alanlarda, iyi bir rastlantıyla, geçen yıl Avusturya kıtaları manevra yapmışlardı) Bu yerler en küçük ayrıntılarına kadar biliniyordu, haritalarda saptanmıştı. Bonapart, besbelli, zayıf düştüğünden hiçbir atılımda bulunmuyordu.

Saldırının en ateşli yandaşlarından biri olan Dolgorukof, kurultaydan yorgun, bitkin, ama kazanılan zaferle gururlu, heyecanlı olarak henüz dönmüştü. Prens Andrey, korumasına aldığı subayı ona tanıttı, ama Prens Dolgorukof, nazikçe ve güçlüce elini sıktığı halde Boris'e bir şey söylemedi, besbelli kendisini şu anda en çok ilgilendiren düşüncelerini anlatmaktan kendini alamayarak Prens Andrey'le Fransızca konuştu:

"Hani dostum, nasıl çarpıştık! Tanrı verse de bundan sonra olacak olan her şey de böyle zaferle bitse. Ancak dostum, özellikle Weirother'e karşı çok suçlu olduğumu açıklamak zorundayım. O ne kılı kırk yarma, o ne düzenlilik, o ne arazi bilgisi, o ne önceden görüş! Hayır, dostum, içinde bulunduğumuz koşullarda daha elverişlisini düşünüp bulmak olası değildir. Avusturya hesaplılığının Rus gözü pekliğiyle birleşmesi, daha ne istersiniz?"

Bolkonski:

"Demek saldırı kesin olarak kararlaştırıldı?" dedi.

"Hem de, biliyor musunuz dostum, bana öyle geliyor ki Napolyon ne yapacağını şaşırdı. Biliyor musunuz, bugün ondan Çar'a bir mektup geldi." Dolgorukof, anlamlı anlamlı gülümsedi.

Bolkonski:

"Ya? Ne yazıyor?" diye sordu.

"Ne yazacak, boş laflar. Hepsi de vakit kazanmak için. Bakın söylüyorum, artık onu avucumuzun içine aldık. Burası kesin! Ama işin en hoş yanı nedir, biliyor musunuz?"

Candan bir tavırla güldü, birden:

"İşin en hoş yanı, verilecek yanıtta ona ne denileceğini bir türlü bulamadılar. Konsül denilemeyeceğine göre elbette imparator da denilemezdi. Bana kalsa 'General Bonapart denmeliydi."

Bolkonski:

"İyi ama onu imparator olarak tanımamakla 'General Bonapart' adını vermek arasında ayrım var."

Dolgorukof, gülerek Prens Andrey'in sözünü kesti, hızlı hızlı konuşuyordu:

“İş bunda ya işte! Bilibin’i tanıyorsunuz, çok zeki bir adamdır; işte o, başlığın şöyle olmasını önerdi: ‘Sahte hükümdara, tüm insanlığın can düşmanına.’”

Dolgorukof, kahkahalarla güldü.

“Ama verilecek karşılığın üzerine yazmak için ciddi olarak yerinde bir sanı da gene o buldu. Ne ince bir zekâsı vardır, ne ince bir adamdır.”

“Neymiş o san?”

Prens Dolgorukof, ciddi ve memnun bir tavırla:

“Fransız Hükümet Başkanı’na,” dedi. “Güzel değil mi?”

Bolkonski:

“Güzel ama, hoşuna gitmeyecek,” dedi.

“Orası öyle, hem de hiç hoşuna gitmeyecek! Kardeşim onu tanıyor. Paris’te onun evinde, yani şimdiki imparatorun evinde kaç kez yemek yemiş; bana, ‘ondan daha ince, daha kurnaz bir diplomat olamaz’ demişti. Fransız becerikliliğiyle İtalyan aktörlüğünün bir karışımı o! Kont Markof ile Napolyon için anlatılan fıkrayı biliyor musun? Onunla yalnız Kont Markof başa çıkabilirdi! Mendil öyküsünü biliyor musunuz? Çok güzeldir.”

Dolgorukof, bir Boris’e, bir Prens Andrey’e bakarak, Bonapart’ın nasıl bizim elçimizi sınamak için, onun önünde, mendilini yere düşürdüğünü, sonra ona bakarak durakladığını, Markof’un kendisine hizmet etmesini bekliyormuş gibi tavır takındığını, Markofun da nasıl o düşen mendilin yanına kendi mendilini düşürdüğünü ve eğilip Bonapart’ın mendilini almadan kendi mendilini aldığını anlattı. Bolkonski:

“Çok hoş!” dedi. “Her neyse, ben size bu genç için bir dilekte bulunmaya gelmiştim. Size şunu söyleyeyim ki...”

Ama Prens Andrey daha sözünü bitirmemişti ki, odaya bir yaver girip Çar’ın Prens Dolgorukof’u yanına çağırdığını söyledi.

Dolgorukof, hemen ayağa kalkan Prens Andrey ile Boris’in ellerini sıktı:

“Ah, ne terslik! Bilirsiniz, sizin için elimde olan her şeyi seve seve yaparım, hem sizin için, hem bu sevimli delikanlı için.”

Boris’in elini gene candan, heyecanlı, aynı zamanda her şeyi hafife alan bir tavırla sıktı:

“Ne yapayım, görüyorsunuz işte!.. Gelecek sefere görüşürüz.”

Boris, en yüksek makama ne kadar yakın olduğunu düşündükçe heyecan duyuyordu. O anda koca kitlelerin tüm hareketlerini yöneten yaylarla temasta olduğunu kavrıyordu; oysa kendi alayındayken o kitlelerin mini mini, söz dinler, değersiz bir parçası olduğunu hissederdi hep.

Prens Dolgorukof'un peşinden koridora çıktığı ve Dolgorukof'un girdiği Çar'ın odasından orta boylu, sivil giysili, zeki yüzlü, çıkıntılı çenesinde keskin bir yara izi bulunan, ama bu yara iziyle çirkinleşmeyen, tersine o çizgi sayesinde özel bir canlılık ve azimli bir ifade kazanan bir adamla karşılaştılar. Uzun boylu olmayan bu adam Dolgorukof'u bir dostu selamlar gibi başıyla selamladı, sonra Prens Andrey'in üzerine doğru yürüyerek sanki onun kendisine selam vermesini, ya da çekilip yol vermesini bekliyormuş gibi soğuk bir bakışla, dik dik baktı. Prens Andrey, ne selam verdi, ne de yana çekildi; yüzünde bir öfke belirmişti. Arkasını dönerek koridorun yanından yürüdü.

Boris:

"Kim bu?" diye sordu.

"Bu, kalburüstü ama hiç hoşlanmadığım kişilerden biridir. Dışişleri Bakanı, Prens Adam Çartorizski."

Saraydan çıkarlarken Bolkonski, gizlemediği bir iç çekişle:

"İşte ulusların yazgılarına bu insanlar yön veriyor," dedi.

Ertesi gün ordular sefere çıktı; Boris de ta Austerlitz Savaşı'na kadar ne Bolkonski'ye, ne Dolgorukof'a gitme fırsatını bulamayınca daha bir süre İsmailovski Alayı'nda kaldı.

X

Ayın on altısında, gün doğarken, Nikolay Rostof'un hizmet ettiği Prens Bagration'un savaş düzenine giren güçleri arasında bulunan Denisof'un süvari bölüğü söylendiğine göre daha gece konakladığı yerden harekete geçmiş, öbür kolların arkasından giderek bir kilometre kadar ilerlemiş, büyük yolun üzerinde durmuştu. Rostof, yanından Kazaklar'ın, birinci ve ikinci süvari bölüklerinin, topçular ile piyade taburlarının ve yaverleriyle birlikte General Bagration ve General Dolgorukof'un geçtiklerini görmüştü. Daha önce de olduğu gibi, savaş başlamadan duyduğu bütün korku, o korkuyu bastırmak için harcadığı tüm çaba ve savaşta kendisini bir süvari

olarak görmek konusunda beslediği bütün hayaller boşa gitmişti. Bu yüzden o günü sıkıntı ve hüzünle geçirdi.

Sabahın dokuzunda ileride silah sesleri, ‘Hurra!’ bağrışmaları duyuldu. Geriye taşınan yaralıları gördü. (Bunların sayısı çok değildi.) En sonunda yüz kadar Kazak’ın ortasında bir Fransız süvari grubunun nasıl götürüldüğünü seyretti. Anlaşılan savaş bitmişti. Herhalde o kadar büyük olmayan ama iyi bir biçimde sonuçlanan bir çarpışmaydı. Geriye doğru yürüyen erlerle subaylar, parlak bir zaferden, Wischau kentinin alındığından ve bütün bir Fransız süvari bölüğünün tutsak edildiğinden söz ediyordu. Geceki şiddetli dondan sonra hava açık ve güneşliydi. Bu güz gününün parlak ışığı yalnız çarpışmaya katılanların anlattıklarından değil, aynı zamanda Rostof’un yanından gelip geçen erlerin, subayların, generallerin, yaverlerin yüzlerindeki sevinçli havadan da anlaşılan zafer haberine uygundu. Savaştan önce bütün korkusunu boşuna yenmeye çalışmış olan ve o neşeli günü kımıltısız geçirmiş bulunan Nikolay, şimdi içinde daha da büyük bir sızı duyuyordu.

Yolun kenarında, önünde bir matara ve mezelerle oturmuş olan Denisof:

“Rostof, buraya gel, acıyı ve gamı dağıtmak için içelim...” diye seslendi.

Denisof’un çilingir sofrası çevresinde toplanan subaylar yiyip içerek konuşmaya başladı. Subaylardan biri, iki Kazak’ın yaya olarak götürdükleri tutsak bir Fransız ağır süvarisini işaret ederek:

“İşte birini daha getiriyorlar!” dedi.

Kazaklar’dan biri, tutsaktan alınan yüksek, güzel bir Fransız atını yedeğinde getiriyordu. Denisof, Kazak’a seslendi:

“Atı satıversene bana!”

“Başüstüne, komutanım.”

Subaylar kalkıp Kazaklar ile tutsak Fransız’ın çevresini sardılar.

Fransız ağır süvarisi Fransızca’yı Alman ağzıyla konuşan Alsas’lı bir delikanlıydı. Heyecandan tıkanıyordu, subaylarla hızlı hızlı konuşmaya başladı. Kimi vakit birine, kimi vakit ötekine dönüyordu. Kendisine kalsa onu tutsak alamayacaklardı, yakalanmışsa suçun kendisinde olmadığını, bütün suçun kendisini eyer örtülerini toplamaya gönderen onbaşıda olduğunu, kendisinin ona Rusların oraya gelmiş olduklarını söylediğini anlatıyordu. Her sözüne ‘Ama benim küçük atıma kötü davranmasınlar’ sözünü katıyor, atını okşayıp duruyordu. Belli ki nereye düştüğünü anlayamıyordu. Arada bir kendisini komutanların karşısında sanıyor, er olarak dürüstlüğünü, hizmetteki kusursuzluğunu belirtiyor, arada bir tutsak

düştüğü için özür diliyordu. Ağır süvari, artçı birliklerimize Fransız ordularının bizlere çok yabancı olan havasını bütün tazeliğiyle getirmişti.

Kazaklar, atı iki dukaya bıraktılar. Onu da şimdi parası gelmiş olan Rostof satın aldı. At, süvari subayına teslim edildikten sonra, Alsas'lı saf bir tavırla:

"Ama benim küçük atıma kötü davranmasınlar," dedi.

Rostof, gülümseyerek süvariyi yatıştırdı ve ona para verdi. Yürümesi için tutsakların koluna dokunan Kazak, bozuk bir Fransızca'yla:

"Yürü, yürü!" dedi.

Birden, süvarilerin ardından sesler duyuldu:

"Çar geliyor! Çar geliyor!"

Her yerde bir koşuşma bir telaş başladı ve Rostof, arkada yolun üzerinde, şapkalarının üstünde beyaz sorguçlar bulunan birkaç atlıyı gördü. Bir dakika içinde herkes yerini almış, beklemeye başlamıştı.

Rostof, kendi yerine nasıl koştuğunu, atına nasıl bindiğini anlamamış, farkına varmamıştı. Çarpışmaya katılmamaktan duyduğu üzüntü de, çevresinde hep aynı yüzleri görmekten duyduğu sıkıntı da kendisinin kurduğu bütün düşünceler de bir an içinde yok oluvermişti. Şimdi bütün varlığı Çar'ın yakınlığından duyduğu mutlulukla doluydu. Yalnız bu yakınlığın bile o günün boş geçtiğini unutturan bir ödül olduğunu anlıyordu. Sözleşilen buluşma anına kavuşmuş bir sevgili gibi mutluydu. Hazırolda olduğu için başını çevirip bakmaya bile kalkışamıyor, arkasına hiç bakmadan 'onun' yaklaştığını heyecanlı bir sezişle duyuyordu. Bunu yalnız yaklaşan atlıların nal seslerinden değil o yaklaştıkça çevrede her şeyin daha aydınlık, daha sevinçli, daha anlamlı olmasından, bir bayram havası yaratılmasından da anlamaktaydı. Rostof için bir güneş olan varlık, gittikçe daha çok yaklaşıp, yumuşak, göz kamaştıran ışıklar saçıyordu. Rostof, bu ışıklara kendisinin de sarıldığını seziyor, o sevecen, o suskun, o gururlu, ama aynı zamanda o kadar da yalın olan sesi işitiyordu. Rostof'un duygularına uygun biçimde derin bir sessizlik olmuş ve bu sessizlikte Çar'ın sesi duyulmuştu. Çar:

"Pavlograd süvarileri mi?" diye sordu.

'Pavlograd süvarileri mi?'diyen o insanüstü sesten sonra birinin insana çok daha yakın olan sesi duyuldu:

"Yedek güçler, majeste!"

Çar, Rostof'un tam yanına geldi, durdu. Aleksandr'ın yüzü üç gün önceki denetimde olduğundan daha güzeldi. Öylesine bir neşe, öylesine bir gençlik

öylesine bir katıksızlıkla parlıyordu ki, on dört yaşındaki bir çocuğun canlılığını anımsatıyordu; ama yüzünde, bir imparatorun yüzündeki görkemli havada vardı. Çar, süvari bölüğüne bakarken rastlantıyla Rostof'la göz göze geldi, bir iki saniye kadar gözleri, o gözlere takılı kaldı. Acaba Rostof'un içinde olup bitenleri anlamış mıydı? (Rostof'a öyle geliyordu ki her şeyi anlamıştı) Bu belli değildi, ama o mavi gözleri Rostof'un yüzüne iki saniye kadar baktı. (Bu gözlerden yumuşak, tatlı bir ışık dökülüyordu) Sonra birden kaşlarını kaldırdı, sert bir hareketle sol ayağını ata vurdu ve dörtnala ileriye doğru gitti.

Genç Çar, öncü güçlerin bulunduğu yerden silah seslerini işitince, çarpışmaya katılma isteğine karşı koyamamış, saraylıların bütün öğütlerine karşın, saat on ikide, yolda ilerlerken bulunduğu üçüncü koldan ayrılarak dörtnala öncü güçlere doğru gitmişti. Daha süvarilerin yanına varmadan, birkaç yerde, onu çarpışmanın iyi bir sonuca doğru gittiği haberiyle karşılamışlardı.

Bir Fransız süvari bölüğünün tutsak alınmasıyla sınırlı olan çarpışma, Fransızlara karşı kazanılmış parlak bir zafer gibi gösterilmişti. Bu yüzden çar da, ordu da, savaş alanında daha barut dumanı dağılmadan gerçekten Fransızların yenildiğine ve ister istemez geri çekildiklerine inanmaktaydı.

Çarın gelişinden birkaç dakika sonra, bir Pavlograd Alayı'nı ileri alanlara istediler. Rostof, böylece küçük bir Alman kenti olan Wischau'da onu bir kez daha gördü. O gelmeden önce amansız bir çarpışmanın yapıldığı kent alanında, daha fırsat bulunup da kaldırılmamış birkaç ölü ve yaralı yerlerdeydi. Çar, asker ve sivil adamlarıyla çevrili olarak denetim yaptığı sırada bindiği ata değil de, İngiliz kırması al bir başka kısrağa binmişti, yana doğru eğilerek zarif bir hareketle altın saplı lornetini gözlerine tutmuş; yüzükoyun, tolgasız, başı kan içinde yatan bir ere bakıyordu. Yaralı er öyle pis, kaba ve tiksindiriciydi ki, Rostof, onun Çar'a yakın bir yerde bulunmasının, yakışık almaz bir şey olduğunu düşündü. Çarın hafifçe kamburlaşmış omuzlarının sanki bir soğuk dalgasından ürperiyormuş gibi nasıl titrediğini, sol ayağıyla nasıl sinirli sinirli atın karnını mahmuzladığını fark ediyordu. Onun bu hareketine alışmış olan at, aldırmazlıkla bakıyor, yerinden kımıldamıyordu. Atlarından inen yaverler eri koltuk altlarından tutup sedyeye yerleştirmeye koyuldular. Er inlemeye başladı. Çar:

"Yavaş, yavaş! Daha yavaş olamaz mısınız?" diye söylendi.

Rostof, Çar'ın gözlerine dolan yaşları görmüş, oradan uzaklaşırken Çartorizski'ye Fransızca:

“Savaş ne korkunç şey, ne korkunç şey!” dediğini de işitmişti. Öncü birlikler Wischau’nun ilerisinde, küçük bir çatışmadan sonra, gün boyunca toprak bırakarak çekilen düşman güçlerinin karşısında mevzilenmişti. Öncü birliklere Çar’ın teşekkür ettiği bildirilmiş, ödüllendirilecekleri söylenmiş, erlere de çifte votka tayını dağıtılmıştı. Ordugâhın ateşleri bir gün öncekinden daha neşeli çatırdıyor, erlerin şarkıları duyuluyordu. Denisof, o gece, binbaşılığa yükselmesini kutluyordu. Oldukça içmiş olan Rostof, ziyaretin sonunda Çar’ın onuruna kadeh kaldırmayı önerdi ama resmi ziyaretlerde olduğu gibi “Her şeyden önce iyi yürekli, kişiliğiyle insanı büyüleyen, yüce çarın sağlığına!” dedi. “Onun sağlığına ve Fransızlara karşı kazandığımız kesin zaferin onuruna içelim! Madem ki daha önce dövüştük. Schöngraben’de olduğu gibi Fransızlara soluk aldırmadık, şimdi artık başımızda o varken neler olmaz. Hepimiz onun uğruna ölürüz. Hem de zevkle ölürüz. Öyle değil mi baylar? Belki de gerektiği gibi konuşmuyorum, çok içmişim; ama böyle hissediyorum, siz de öyle. Birinci Aleksandr’ın sağlığına! Hurra!”

Subayların heyecanlı sesleri duyuldu:

“Hurra!”

Yaşlı yüzbaşı Kirşten de en az yirmi yaşındaki Rostof kadar içten ve heyecanla bağırıyordu.

Subaylar içip kadehlerini kırdıktan sonra, Kirşten, başka kadehler doldurdu, sırtında bir gömlek, ayağında süvari pantolonu vardı; elinde kadeh, erlerin yaktığı ateşe yaklaştı. Gururlu bir tavırla, elini yukarı kaldırarak, o uzun kır bıyıkları ve önü açık gömleğinin arasından görünen ağarmış göğsüyle çoban ateşinin aydınlığında durdu. Ömrünü orduda geçirmiş yaşlı bir süvariye yakışır bariton sesiyle bağırdı:

“Çocuklar! Çarımızın, Çarımızın sağlığına, düşmanı yenmemizin onuruna. Hurra!”

Süvariler toplanıp gür bir sesle karşılık verdiler.

Gece geç vakit, herkes dağılınca, Denisof, çok sevdiği Rostof’un omzuna, eliyle vurarak:

“Şuna bak! Seferde âşık olacak kimse bulamayınca tutmuş Çar’a âşık olmuş!” dedi.

Rostof:

“Bu konuda şaka yapma, Denisof!” diye bağırdı. “Bu öyle yüksek, öyle güzel bir duygu ki! Öyle...”

“İnanıyorum, inanıyorum, yavrucuğum. Ben de bu duyguları paylaşıyorum ve seni takdir ediyorum.”

“Hayır, anlamıyorsun!”

Rostof, bunu söyledikten sonra kalktı, hayalinde Çar’ın yaşamını kurtarırken değil (böyle bir şeyi aklından geçirmeyi bile göze alamazdı) yalnızca onun gözleri önünde can vermenin ne büyük bir mutluluk olduğunu düşüne düşüne çoban ateşlerinin arasında dolaşmaya başladı. Gerçekte çara da, Rus ordusunun kahramanlığına da, yakında kazanılacak zafere de âşıktı. Austerlitz Savaşı’ndan önceki o unutulmaz günlerde, bu duygular içinde olan yalnız o değildi. O sırada Rus ordusundaki insanların onda dokuzu, gerçi daha az heyecan duyarak ama aynı biçimde Çar’a ve Rus silahlı güçlerinin kahramanlığına âşık durumdaydı.

XI

Ertesi gün, çar, Wischau’da kaldı. Başhekim Villiersi birkaç kez onun yanına çağrıldı. Genel karargâhta da, yakındaki kıtalarda da Çar’ın keyifsizliği haberi yayıldı. Yakınlarının dediklerine göre hiçbir şey yememiş, geceyi sıkıntılı geçirmişti. Duyarlı bir yüreğe sahip olan Çar, ölü ve yaralıları görünce çok etkilenmişti.

Ayın on yedinci günü şafakta, elinde bir görüşme yapmak için geldiğini belirten özel bir bayrakla, bir Fransız subayı ileri karakollardan Wischau’ya getirilmişti; Rus çarıyla görüşmek istiyordu. Bu subay Savary’ydi. Çar daha yeni uyumuştu. Bu yüzden Savary beklemek zorunda kaldı. Öğle üzeri Çar’ın huzuruna çıkarıldı. Bir saat sonra da, Prens Dolgorukof’la birlikte Fransız ileri karakollarına gitti.

Dediğine göre, Savary’nin gönderilmesinin nedeni bir barış önerisiydi. Aynı zamanda Çar Aleksandr ile Napolyon arasında bir görüşme yapılması isteniyordu. Napolyon’un doğrudan doğruya Çar’la buluşma önerisine, bütün ordunun sevinçle ve gururla karşıladığı bir olumsuz yanıt verilmişti. Çarın yerine Napolyon’la görüşmek üzere, Savary’yle birlikte, bu önerinin,

varsayımların tersine, gerçekten bir barış isteğiyle yapılıp yapılmadığını anlamak üzere, Wischau'da zaferi kazanmış olan Dolgorukof gönderilmişti.

Dolgorukof, o akşam döndü, doğru Çar'ın yanına gitti, uzun bir süre baş başa kaldı.

On sekiz, on dokuz kasımda, ordular iki noktada daha ilerlediler, düşman öncü güçleriyse kısa çatışmalardan sonra hep geri çekiliyordu. Ayın on dokuzunda, ordunun yüksek katlarında, o unutulmaz Austerlitz Savaşı'nın yapıldığı yirmi kasım gününün sabahına kadar süren heyecanlı, telaşlı, büyük etkinlik başladı.

On dokuz kasım günü, öğleye kadar, heyecanlı konuşmalar, koşuşmalar, yaverlerin oraya buraya gönderilmesi, yalnız Çar'ın genel karargâhında oldu; öğleden sonraysa bu etkinlik Kutuzof'un karargâhı ile kolordu komutanlarının karargâhlarına da bulaştı. Akşam, yaverler aracılığıyla bu canlılık ordunun bütün birliklerine yayıldı ve on dokuz kasımı yirmi kasıma bağlayan gece, seksen bin kişilik bağlaşık ordu kitlesi konakladığı yerden kalkarak, konuşmalarla uğuldamaya, dalgalanmaya başladı, sonra da on iki kilometrelik koca bir ırmağı andıran hareketlere geçtiler.

Saatlerin mekanizmasında olduğu gibi savaş mekanizmasında da ilk hız, bir kez verildikten sonra, sonuç alıncaya kadar karşı konulması olanaksız bir biçimde sürer gider. Mekanizmanın parçaları ilk hareketi kendilerine iletilen an gelinceye kadar, aynı aldırmazlık içinde taş gibi kımıltısız durur. Öbür çarklar eksenlerinin çevresinde dişleri birbirine takıla takıla ıslık çalarak dönerken bir başka çark, sanki daha yüzlerce yıl öyle duracakmış gibi suskun ve hareketsizdir; ama o an gelip çattı mı, bir yay o çarka da takılır; o zaman da o, harekete boyun eğerek, gıcırdaya gıcırdaya, döne döne, sonucunu, amacını bilirlediği genel akışa katılır.

Bir saatte, o çeşit çeşit, sayısız çarkların, eksenlerin de dönüşüyle ortaya çıkan tek sonuç, nasıl zamanı gösteren akrebin ağır ağır, ölçülü ilerleyişiyle sınırlıysa, aynı biçimde o yüz altmış bin Rus ile Fransız'ın bütün o karışık eyleminin, bütün hırslarının, isteklerinin, şişmanlıklarının, alçalmalarının, çektikleri acıların, ansızın içlerinde uyanan gururun, korkunun ve heyecanın tek sonucu 'Üç İmparatorun Savaşı' adı verilen Austerlitz Savaşı'nın yitirilmesi, daha doğrusu insanlık tarihi denilen kadranın üzerinde evrensel tarih akrebinin ağır ağır devinmesi olmuştur.

Prens Andrey, o gün nöbetçiydi ve başkomutanın yanından ayrılmamıştı. Saat altıda Kutuzof, imparatorların genel karargâhına giderek Çar'ın

yanında kısa bir süre kalmış, sonra Oberhof Mareşal Kont Tolstoy'a uğramıştı.

Bolkonski, bu arada fırsattan yararlanarak, yapılacak savaşın bütün ayrıntılarını da öğrenmek için Dolgorukof'a gitmişti. Prens Andrey, Kutuzof'un nedense şaşkınlık ve hoşnutsuzluk içinde olduğu, Çar'ın karargâhında bulunanların da ondan hoşnut olmadıklarını hissediyor, Çar'ın genel karargâhında kim varsa hepsinin, başkalarının bilmediği bir şeyi bilen bir insan gibi bir tavır takındıklarını seziyordu; bu yüzden Dolgorukof'la konuşmak istiyordu.

Bilibin ile oturmuş çay içen Dolgorukof:

"Eh, hoş geldiniz, dostum," dedi. "Yârın bayram var! Sizin ihtiyar neler yapıyor? Canı mı sıkılıyor?"

"Pek canının sıkıldığını söyleyemem, ama bana öyle geliyor ki, kendisine de söz hakkı tanımalarını istiyor," diye yanıt verdi Prens Andrey.

"Zaten ona kurultayda da söz hakkı verdiler, gene de verirler. Yeter ki akla uygun bir şey söylesin. Ama şu anda, Bonapart'ın her şeyden çok genel bir savaşa girmekten korktuğu bir sırada, yavaştan almak, bir şeyler beklemek imkânsız!"

Prens Andrey:

"Ha, evet, siz onunla görüşmüştünüz değil mi?" dedi. "Bonapart nasıl bir adam? Sizin üzerinizde nasıl bir etki bıraktı?"

Dolgorukof:

"Evet, onu gördüm," dedi, "ve şu kanıya vardım ki dünyada en çok korktuğu şey genel bir savaştır."

Belli ki, Napolyon'la yapmış olduğu görüşmeden çıkardığı bu genel sonuca pek değer veriyordu.

"Eğer savaştan korkmuyorsa, bu görüşmeyi ne diye istedi? Niçin birtakım görüşmeler yapılmasını önerdi? Ve en önemlisi niçin geriye çekilip duruyor? Geri çekilmek onun savaş düzenini yönetişine o kadar aykırı bir şeyken? İnanın bana Napolyon korkuyor! Genel bir savaştan korkuyor. Artık sonu yaklaştı. Size bunu böylece söylüyorum."

Prens Andrey:

"Ne olur anlatın, nasıl bir adam?" diye sordu yeniden.

"Gri bir redingot giymiş, kendisine 'majeste' dememi çok isteyen, ama benim kendisine hiçbir san vermediğimi görünce düş kırıklığına uğrayan bir adam. Öyle bir insan işte, başka bir özelliği yok."

Dolgorukof, bu karşılığı verirken, gülümseyerek başını Bilibin'e çevirmişti:

"Yaşlı Kutuzof'a karşı beslediğim bütün saygıma karşın," diye devam etti. "Şu anda Napolyon avucumuzun içindeyken, bir şeyler olacak diye bekleyerek, kaçmasına ya da bizi aldatmasına fırsat verirsek, durumumuz nice olur? Hayır, Suvarof'u ve onun kurallarını unutmamalıyız; hiçbir zaman saldırıya uğrayacak bir duruma düşmemeli, önce biz saldırmalıyız. Şuna inanın ki, savaşta çoğu zaman, gençlerin enerjisi, izlenecek yolu yaşlıların bütün deneyimlerinden çok daha doğru olarak gösterir."

Prens Andrey sordu:

"Peki, ona hangi mevzilerden saldıracağız? Bugün ileri karakollara gittim, onun ana güçlerinin nerede bulunduğunu kestirmek olanaksız!"

Dolgorukof'a, düşmana saldırmak için tasarladığı planı açıklamak istiyordu. Dolgorukof, hızlı hızlı konuşarak:

"Ha, bunun hiç önemi yok," dedi. "Bütün olasılıklar göze alındı, eğer Brünn'deyse."

Sonra Weirother'in kanatlarda yapılacak saldırı planını kısaca ve açıkça anlattı.

Prens Andrey, karşı çıkmaya ve kendi planının doğruluğunu kanıtlamaya çalıştı. Bu plan da Weirother'in planı kadar iyi olabilirdi, ama bir eksiği vardı. Weirother'inki gibi onaylanmamıştı. Prens Andrey, öbür planın kusurlarını, kendi planının da iyi yanlarını kanıtlamaya kalkışınca, Prens Dolgorukof, onu dinlemekten vazgeçerek, dalgın dalgın bir haritaya, bir Prens Andrey'in yüzüne bakmaya başlamıştı.

"Her neyse, Kutuzof'un karargâhında şimdi bir kurul toplantısı yapılacak. Bütün bunları orada anlatabilirsiniz." dedi.

Prens Andrey, haritanın başından uzaklaştı.

"Ben de öyle yapacağım."

O ana kadar onların konuşmalarını dudaklarında neşeli bir gülümseyişle dinleyen Bilibin:

"Ne diye kendinizi öyle üzüyorsunuz, baylar?" dedi.

Belli ki şimdi şaka etmeye hazırlanıyordu.

"Yarın ister zafer kazanılsın, ister yenilgi olsun, Rus ordusunun şanı, onuru peşin olarak güvence altına alınmıştır. Ordularda Kutuzof'tan başka bir tek Rus komutan yok. Komutanlar şunlar: Sayın General Wimpfen, Langeron Kontu, Liechtenstein Prensi, Hohenlohe Prensi ve sonra Prsch... Prsch.. ve onun gibi Leh adları taşıyanlar."

Dolgorukof:
“Susun, dedikoducular!” dedi. “Doğru söylemiyorsunuz, şimdiden iki Rus komutanımız var; Miloradoviç ile Dohturof. Bir de üçüncüsü vardı, Kont Arakçeyef, ama onun sinirleri zayıf.”
Prens Andrey:
“Neyse, öyle sanıyorum ki, Mihail İlarinoviç içerden çıktı,” dedi. “Talihiniz açık olsun, başarılar dilerim, baylar!” diye sözünü tamamladı.
Sonra Dolgorukof ile Bilibin’in ellerini sıkarak dışarı çıktı.
Eve dönerlerken, Prens Andrey, yanında hiç konuşmadan oturan Kutuzof’a ertesi günkü saldırı konusunda ne düşündüğünü sormaktan kendini alamadı.
Kutuzof, yaverine sert bir tavırla baktı, bir an sustu, sonra:
“Öyle sanıyorum ki, bu savaşı kaybedeceğiz,” dedi. “Bunu Kont Tolstoy’a da söyledim ve Çar’a böylece bildirmesini rica ettim. Bana ne karşılık verdi, biliyor musunuz? ‘Eh, dostum general, ben pirinçle pirzolalara karışırım, savaş işlerine siz bakın.’ Evet, işte böyle yanıt verdi.”

XII

Weirother, gece saat onda planlarıyla savaş kurulunun toplanacağı Kutuzof’un dairesine geldi. Bütün kol komutanları başkomutanlığa çağrılmış, gelemeyeceğini bildiren Bagration dışında, hepsi belirlenen saatte gelmişti.
Tasarlanan savaşın tam düzenleyicisi olan Weirother, heyecanlı, telaşlı durumuyla, savaş kurulunun başkanlığı, yöneticiliği rolünü istemeye istemeye oynayan hoşnutsuz, uykulu Kutuzof’la keskin bir karşıtlık oluşturuyordu. Weirother, besbelli, kendini artık önüne geçilmez bir duruma gelen saldırının başında görüyordu. Yüküyle bayır aşağı koşan arabaya koşulu bir at gibiydi. O mu çekiyordu, yoksa onu mu itiyorlardı, bilmiyordu, ama bu akışın nasıl sona ereceğini düşünmeye bile vakit bulmaksızın olabildiğince büyük bir hızla sürüklenmekteydi. O akşam

Weirother, kendisi gözden geçirmek üzere iki kez düşman mevzilerinde, rapor ve açıklama vermek için iki kez de Rus ve Avusturya imparatorlarının yanında bulunmuş sonra da savaş düzeninin Almanca'sını yazdırmak için kendi bürosuna gitmişti. Kutuzof'un geldiği o anda bitkin bir durumdaydı.

Besbelli, o kadar doluydu ki, başkomutana karşı nazik olmayı bile unutuyordu; onun sözünü kesiyor, hızlı hızlı, bulanık bir biçimde, karşısındakinin yüzüne bakmayarak, kendine sorulan sorulara yanıt vermeksizin konuşuyordu. Üstü başı çamur içindeydi. Bitkin, zavallı, dalgın, aynı zamanda da kendi kendine güvenli, kibirli bir durumu vardı.

Kutuzof, Austerlitz dolaylarında küçük bir şatoya yerleşmişti. Başkomutana yazı odası diye ayrılan büyük konuk salonunda, Kutuzof, Weirother ve savaş kurulu üyeleri toplanmıştı. Çay içiyorlardı. Savaş kurulunun toplantısına başlamak için yalnız Bagration'u bekliyorlardı. Saat sekizde Bagration'un bir emir subayı prensin toplantıya katılamayacağı haberini getirdi. Bu haberi başkomutana bildirmek için Prens Andrey içeri girmiş, Kutuzof'un eskiden kendisine kurulda bulunma iznini vermiş olmasından da yararlanarak odada kalmıştı.

Weirother yerinden çabucak kalkıp üzerine Brünn dolaylarının kocaman bir haritası yayılmış masaya yaklaşarak:

"Mademki Prens Bagration bulunmayacak, öyleyse biz başlayabiliriz," dedi.

Kutuzof, düğmeleri çözük üniformasından kurtulmuş gibi yağlı ensesi yakasından taşmış, şiş, yaşlı ellerinin iki yanına birbirine bakışık yerleştirmiş bir Volter koltuğunda oturmakta, uyuklamaktaydı. Weirother'in sesinden doğan gürültü üzerine biricik gözünü güçlükle açtı:

"Evet, evet, buyurunuz, yoksa geç kalırız," dedi, başını salladı, sarkıttı, gene gözlerini kapadı.

Eğer önceleri kurul üyeleri Kutuzof'un uyuyan bir adam öykünmesi yaptığını sanmışlarsa da sonradan, okuma sırasında burnunun çıkardığı sesler kanıtlamıştı ki bu dakikada başkomutan için, savaş düzenine ya da herhangi bir şeye karşı duyduğu küçümsemeyi gösterme isteğinden çok daha önemli bir şey söz konusuydu: onun için en değerli şey, önüne geçilmez doğal bir ihtiyacın, uykunun dindirilmesiydi. Gerçekten de uyuyordu. Weirother bir dakika bile yitirecek vakti olmayan çok dolu bir insan hareketiyle yapılacak saldırının düzenini, başlığı da içinde olmak üzere, tekdüze, yüksek bir sesle okumaya başladı:

“1805 yılı kasım ayının yirmisinde Kobelnitz ve Lokobutz ardındaki düşman mevzilerine saldırı düzeni.” Düzen çok karmaşık, çok zordu. Aslı şöyleydi:

Düşman sol kanadıyla da ormanlı tepelere dayandığı, sağ kanadıyla da Kobelnitz, Sokolnitz boyunca ordaki bataklıkların gerisine yayıldığı, bizse tersine sol kanadımızla onun sağ kanadından üstün bulunduğumuz için, aynı zamanda düşman cephesini, Schlaponitz-Bellowitz arasında örten darboğazlardan da sakınarak bize düşman koltuk çizgisine düşmek, onu Schlopanitz ile Tihueratsa ormanı arasındaki ovada kovalama olanağını verecek olan Sokolnitz, Kobelnitz köylerini de özellikle işgal ederek, düşmanın bu kanadına saldırmak bizim için elverişlidir. Bu amaçla zorunlu olan... Birinci kol ilerler... İkinci kol ilerler... Üçüncü kol, ilerler... vb. diye Weirother okuyordu.

Generaller bu zor düzeni istemeye istemeye dinliyor gibiydiler. Uzun boylu, sarışın General Buxhevden, sırtını duvara dayamış, gözlerini yanan mumlara dikmiş ayakta duruyor, dinlemiyor, dahası dinlediğini sanmalarını bile istemiyor gibiydi. Tam Weirother’in karşısında, pırıldayan açık renk gözlerini ona dikmiş, bir savaşçı tavrı takınmış, dirsekleri ilerde, elleri dizlerinde, kalkık bıyıkları ve ornuzlarıyla Miloradoviç oturuyordu. Gözlerini Weirother’in yüzüne dikmiş, üstelercesine susuyordu, ancak Avusturya Kurmay Başkanı sustuğu zaman gözlerini ondan ayırıyordu. Bu anda Miloradoviç, öteki generallere anlamlı anlamlı bakıyordu. Ama bu anlamlı bakıştan onun saldırı düzenini onaylayıp onaylamadığını, beğenip beğenmediğini anlamak olanaklı değildi. Üstü resimli altın enfiye kutusunu köşelerinden hızla çeviren ince parmaklarını, bütün okuma süresince güneyli Fransızlara özgü yüzünden gitmeyen ince gülümsemesiyle süzmekteydi. En uzun süren aralardan birinin ortasında enfiye kutusunun dönüşünü durdurdu, başını kaldırdı, ince dudaklarının ta kenarlarında görünen tatsız bir incelikle Weirother’in sözünü kesmek, bir şeyler söylemek istedi, ama Avusturya generali okumasını kesmeden öfkeyle yüzünü astı; düşüncelerinizi bana sonra söyleyiniz, sonra; siz şimdi lütfen haritaya bakın, dinleyin der gibi dirseklerini oynattı. Langeron, şaşmış bir tavırla gözlerini havaya kaldırdı, açıklama istiyormuş gibi Miloradoviç’in yüzüne baktı, ama Miloradoviç’in anlamlı, gelgelelim bir şey anlatmayan bakışlarıyla karşılaşınca gözlerini acıyla indirdi, gene enfiye kutusunu döndürmeye başladı.

Kendi kendine söylenir gibi ama herkesin duyabileceği yüksek bir sesle:

“Bir coğrafya dersi!” dedi.

Prjebışevskiy, saygılı ama kendi değerini de bilen birinin davranışıyla kulağını eliyle Weirother’e doğru eğmişti, dikkat kesilmiş bir adama benziyordu. Kısa boylu Dohturof, Weirother’in tam karşısında oturuyor, büyük bir dikkatle, gösteriş yapmadan, ilgiyle eğilmiş, bilmediği araziyle saldırı düzenini açık haritanın üzerinde inceliyordu. Birkaç kez Weirother’in iyice istemediği sözlerle, söylemesi zor köy adlarını yinelemesini rica etti. Weirother isteğini yerine getiriyor Dohturof da onları yazıyordu.

Bir saat kadar süren okuma bittikten sonra, Langeron gene enfiye kutusunu döndürmeyi durdurdu; ne Weirother’e, ne de başka kimseye bakmadan, böyle bir saldırı düzenini uygulamanın çok zor olduğunu, bu düzende düşmanın durumunun belirli olarak gösterildiğini, oysa düşman hep hareket durumunda bulunduğu için durumunu belki de bilmediğimizi söyledi. Langeron’un karşı çıkışı yerindeydi, ama belliydi ki bu karşı çıkışlar yalnız kendi saldırı düzenini bu kadar güvenle, karşısında ilkokul öğrencileri varmış gibi okumuş olan General Weirother’e, karşısında bulunanların aptal olmadıklarını, askeri konularda ona bir şeyler öğretecek insanlar olduklarını göstermek amacıylaydı.

Weirother’in tekdüze sesi susunca, Kutuzof tıpkı değirmen çarklarının insana uyku veren sesi kesiliverince uyanan bir değirmenci gibi gözlerini açtı. Langeron’un dediklerine kulak verdi, sonra, ‘Siz daha bu saçma sapan şeyleri konuşuyorsunuz ha!’ der gibi hemen gözlerini yumdu ve başını daha da aşağı sarkıttı.

Langeron, bir askeri yazar olarak Weirother’in duyduğu gururu olabildiği kadar derinden yaralamak amacıyla Bonapart’ın saldırıya uğrayacak yerde kendisinin saldırıya kalkışabileceğini kanıtlamaya çalışıyordu. Weirother, bütün karşı çıkışlara, herhalde daha önceden her türden karşı çıkışı karşılamak için hazırlanmış bir gülümseyişle, kendisine ne söylenirse söylensin, hep aynı sert, alaylı gülümseyişle karşılık veriyordu:

“Eğer bize saldırabilseydi, bunu bugün yapardı,” dedi.

Langeron sordu:

“Demek siz onun güçsüz olduğunu düşünüyorsunuz?”

Weirother, kendisine kocakarı ilacı salık vermiş bir kadına gülümseyen bir doktorun gülümseyişiyle:

“En çok kırk binlik bir ordusu vardır,” diye yanıt verdi.

Langeron, ince, alaylı bir gülüşle:

“O halde bizim saldırmamızı bekleyerek kendisini felakete sürüklüyor,” dedi.

Ve en yakınındaki Miloradoviç’e onun kendisini desteklemesini bekliyormuş gibi dönüp baktı.

Ama Miloradoviç o anda generallerin tartıştığı konuyu pek az ilginç buluyordu.

“Vallahi,” dedi. “Ne olup biteceğini yarın savaş alanında görürüz.”

Gene Rus generallerinin karşı çıkışlarıyla karşılaşmak kendisine tuhaf ve gülünç görünüyormuş, aynı zamanda yalnız kendisinin değil imparatorların da inandıkları şeylerin tersini kanıtlamak saçma bir şeymiş gibi gülümsedi Weirother:

“Düşman ateşlerini söndürdü, karargâhından boyuna gürültü geliyor,” dedi. “Bu ne demektir? Ya geri çekiliyor, ki tek korkmamız gereken şey budur, ya da Turas’ta mevzilense bile, bu bizi yalnız bir yığın uğraştan kurtarır. Vereceğimiz buyruklar da en küçük ayrıntısına kadar hep aynı kalır.”

Çoktandır içindeki kuşkuları açıklamak için fırsat bekleyen Prens Andrey:

“Nasıl olur?” dedi.

Kutuzof uyandı, ta göğsünden gelen bir sesle öksürdü, generallere baktı:

“Baylar, saldırı düzeni yarın, dahası bugün için hazırlanmıştır bugün diyorum çünkü saat bire geldi, artık değiştirilmesine olanak yoktur,” dedi. “Hepiniz onu dinlediniz ve hepimiz görevimizi yapacağız. Bir savaştan önceyse... (Bir an sustu.) iyi bir uyku çekmekten daha önemli bir şey yoktur.”

Yerinden kalkıyormuş gibi davrandı. Generaller, iyi geceler dileyip ayrıldı. Prens Andrey, dışarı çıktı. Vakit gece yarısını çoktan geçmişti.

Düşüncelerini açıklamayı umduğu halde bunu yapamadığı için savaş kurulu, Prens Andrey’de bulanık, kaygı verici bir izlenim bırakmıştı. Haklı olan kimdi? Dolgorukof ile Weirother mi haklıydı? Yoksa Kutuzof, Langeron ve saldırı düzenini doğru bulmayan diğer kişiler mi? Bunu bilmiyordu. ‘Ama Kutuzof kendi düşüncelerini Çar’a söyleyemez miydi? Başka türlü davranmanın bir yolu yok muydu? Saray adamlarıyla, kişisel birtakım düşünceler yüzünden, on binlerce insanın, dahası benim bile yaşamım tehlikeye mi düşmeli?’ diye düşünüyordu. ‘Evet, yarın beni öldürmeleri çok olasıdır’ diye geçirdi aklından, bu ölüm düşüncesiyle birlikte hayalinde bir dizi anı canlandı birden. En uzak, en çok duygulandıran anılardı bunlar. Babası ve eşiyle son vedalaşmasını, karısıyla

seviştiği ilk günleri, onun gebeliğini anımsadı; hem ona, hem de kendisine acıdı. Nesvitski'yle birlikte yerleştiği köy evinden sinirli, duygulanmış ve heyecanlı bir durumda çıkıp evin önünde dolaşmaya başladı.

Gece sisliydi, ayışığı sislerin arasından gizemli bir biçimde süzülüyordu. Prens Andrey, 'Evet yarın, yarın!' diye düşünüyordu. 'Yarın belki de benim için her şey bitmiş olacak. Bütün bu anılar yok olacak, bütün bu anılardan hiçbiri benim için bir anlam taşımayacak, belki yarın. Dahası böyle olacağını kesin olarak hissediyorum. Sonunda yarın, neler yapabilecek bir insan olduğumu gösterebileceğim.'

Savaşı, onun kaybedilişini, savaşın bir noktaya toplanışını ve bütün komutanların şaşkınlık içinde bulunuşunu zihninden geçirdi. Sonra işte o mutlu an, bu kadar uzun bir süredir beklediği o devlet kuşu başına konuyordu ve kendisi gidip düşüncelerini Kutuzof'a da, Weirother'a da, Çar'a da açıkça bildiriyordu. Herkes onun düşüncelerinin doğruluğuna şaşıyor ama kimse bu düşünceleri gerçekleştirme görevini üzerine alamıyordu. İşte o zaman kendisi bir alayın, bir tümenin başına geçerek kimsenin onun vereceği buyruklara karışmaması koşuluyla tümeni kesin bir sonuç alacağı noktaya kaydırıp tek başına zaferi kazanıyordu.

Başka bir ses, 'Ya ölüm? Ya acılar?' diye sordu. Ama Prens Andrey, içindeki bu sese karşılık vermeden hayalinde başarılar kazanmaya devam ediyordu. Ondan sonraki savaşın düzenini tek başına kendisi hazırlıyordu. Kutuzof'un yanında askeri ataşeden başka bir savaşı tek başına kazanıyordu. Kutuzof değiştiriliyor, yerine kendisi atanıyordu.

Öteki ses, 'Peki sonra ne olacak? O ana kadar on kez yaralanmaz, öldürülemez, ya da aldatılmazsan, sonra ne olacak?' diye sordu yeniden. Prens Andrey, kendi kendine, 'Sonrasını ne bileyim?' diye karşılık verdi. 'Sonra ne olacakmış, bilmem! Bilmek de istemem; ama eğer bunu istiyorsam, ün kazanmak, insanlarca tanınmak, onlarca sezilmek istiyorsam, içimde bu isteği duyuyorsam, yalnız ve yalnız bunun için yaşıyorsam, suç bende değil ki! Bunu hiçbir zaman hiç kimseye söylemeyeceğim. Ama Tanrım! Ün, onur kazanmak kadar, insanların sevgisini kazanmak kadar, başka hiçbir şeyi sevmiyorsam, ne yapayım? Ölmek, yaralanmak, ailemi yitirmek, hiçbir şey beni korkutmuyor. Birçok insana ne kadar değer verirsem vereyim, onları ne kadar seversem seveyim -babam, kız kardeşim, karım gibi bana en yakın olan insanları bile- bu ne kadar korkunç, ne kadar aykırı görünürse görünsün, hepsini bir anlık üne, başka insanlara karşı kazanacağım zafere, kim olduklarını bile bilmediğim ve bilemeyeceğim

insanların bana sevgi duymalarına, bu insanların sevgisi için gözden çıkaracağım,' diye düşünüyor, Kutuzof'un avlusundan, yükselen seslere kulak veriyordu. Bir ses (herhalde arabacının sesi), Prens Andrey'in tanıdığı ve Kutuzof'un Tit diye çağrılan yaşlı ahçısını kızdırıyor "Tit, hey Tit!" diyordu.

Yaşlı ahçı, karşılık verdi:

"Ne var?"

Onunla şaka eden adam:

"Tit, buğday döv git!" dedi.

Arkasından:

"Tuh, Tanrı cezanı versin!" diye bir ses duyuldu.

Ve emir erleriyle, uşakların kahkahaları bu sesi bastırıverdi.

"Ne olursa olsun, ben yalnız -bütün bu insanların üstünde- bir zafer kazanmaya değer veriyorum, yükselmeyi seviyorum yalnız. İşte burada sislerin arasında, üzerinde dalgalanan o gizli güce, o ün ve onura bütün varlığımla bağlıyım."

XIII

Rostof, o gece süvari takımıyla birlikte Bagration'un birliği önündeki mevzilerden birindeydi. Süvariler ikişer ikişer bir çizgi biçiminde yayılmıştı. Rostof da atına binmiş o çizgi boyunca dolaşıp duruyor, karşı konulmaz bir biçimde bastıran uykusunu dağıtmaya çalışıyordu. Arkasında, sislerin içinde, ordunun belli belirsiz yanan ateşlerinin yayıldığı koca bir alan görünüyordu, önünde puslu bir karanlık vardı. Rostof bu sisli karanlığa ne kadar bakarsa baksın, hiçbir şey göremiyordu. Kimi vakit gri bir şey, kimi vakit kara bir şeyler görünür gibiydi; düşmanın bulunması gereken yerde küçük ateşler yanıp söner gibi oldu bir ara ve Rostof bunların kendi gözlerindeki pırıltılardan geldiğini sandı.

Gözleri kapanıyor, zihninde kimi vakit Çar, kimi vakit Denisof, kimi vakit Moskova anıları canlanıyor, o zaman hemen gözlerini gene açıyor ve ta

yakınında bindiği atın başını, kulaklarını, kimi vakit de altı adım kadar yaklaştığı süvari erlerinin karartılarını görüyordu. İlerdeyse hep aynı puslu karanlık vardı. Rostof, ‘Niçin olmasın? Elbet olabilir!’ diye düşünüyordu. ‘Çar bana rastlayınca başka subaylara verdiği gibi bir görev verebilir. Örneğin ‘Git öğren bakalım, ne oluyor orada?’ diyebilir. Herhangi bir subayı rastlantıyla tanıyıp da sonradan ona yanında bir görev verdiği sık sık anlatılmıştır. Bana kendi yanında bir görev verse ne olur! Ah, öyle bir şey olsa, onu nasıl korurdum, ona bütün gerçekleri nasıl söylerdim, onu aldatanların maskesini nasıl düşürürdüm!’

Rostof, bunları düşünerek Çar’a olan sevgisini ve bağlılığını iyice canlandırabilmek için, bir düşmanı ya da hain bir Alman’ı yalnız zevkle öldürdüğünü değil, Çar’ın gözü önünde tokatladığını da canlandırıyordu. Uzaktan duyulan bir çığlık Rostof’u birden uyandırdı. İrkilip gözlerini açtı. ‘Neredeyim ben? Ha, evet mevzideyim; parola, araba oku, Olmütz. Ne yazık, yarın bizim süvari bölüğü yedekte kalacak,’ diye düşündü. ‘Savaşa katılmak için rica edeceğim. Belki de bu, Çar’ı görmem için tek fırsattır. Evet, nöbetin değişmesine pek bir şey kalmadı. Bir kez daha dolaşırım, döner dönmez generale rica ederim.’

Eyerin üzerinde doğruldu, süvari erlerinin bulunduğu yerleri bir daha dolaşmak için atını ileriye doğru sürdü. Ortalık aydınlanıyormuş gibi geldi ona. Sol yanda düz, aydınlık bir iniş, karşısında bir duvar gibi dik görünen kara bir tepe görünüyordu. Bu tepenin üzerinde beyaz bir leke vardı. Bunun ne olduğunu bir türlü anlayamıyordu Rostof. Ormanda ayışığıyla aydınlanmış bir düzlük mü, erimemiş bir kar tabakası mı, ya da beyaz evler mi? Kestiremiyordu. Dahası bu beyaz lekenin üzerinde bir şeyin kımıldadığını görür gibi oldu. ‘Herhalde kardır bu leke, kar... yani bir leke. Al sana taş değil işte,’ diye düşündü. ‘Nataşa, kız kardeşim, kara gözlüm, Na...taşka, (ona Çar’ı görmüş olduğumu söylediğim vakit kim bilir ne kadar şaşacak!) Nataşka’yı... Taşkayı al...’

Rostof’un uyuklayarak yanından geçtiği bir süvari erinin sesi duyuldu:

“Azıcık sağa, komutanım, burada fundalıklar var.” Rostof, neredeyse atının yelesine kadar eğdiği başını kaldırıp süvari erinin yanında durdu. Çocuklar gibi karşı koyamadığı bir uyku onu bir türlü rahat bırakmıyordu. ‘Evet, neydi yahu, ne düşünüyordum? Unutmasam hiç olmazsa. Çarla nasıl konuşacağımı mı? Hayır bu değildi. Bu yarına, ha, evet! Na...taşka’yı... Ezeceğiz...zecekler... bizi... kimi? Bizim süvarileri. Süvarilerle bıyıklar... Tverskaya Caddesi’nde o bıyıklı süvari gidiyordu. Daha o zaman onu

düşünürdüm. Tam Griyefin evinin karşısındaydı... Yaşlı Griyef... Ah, şu Denisof ne candan çocuktur! Evet, bunların hepsi boş! Asıl önemlisi çar burada. Bana nasıl da bakıyordu! Ben de ona bir şey söylemek istiyordum, ama göze alamıyordum. Hayır, buna yüreğim yetmedi... Evet, bunlar boş, asıl önemlisi. Benim gereken şeyi düşünmüş olmam, evet. Na...taşa...ya...nacağız, evet, evet, iyi.' Gene başı atın boynuna düştü. Birdenbire ona, üzerine ateş ediliyormuş gibi geldi. 'Ne? Ne? Ne?.. Doğrayın! Ne?' diye uyanarak seslendi. Rostof, gözlerini açtığı anda tam karşısında yer alan düşmanın bulunduğu yerden yüzlerce sesin uzayan gürültüsünü işitti. Kendi atıyla yanında duran süvarininkisi kulaklarını bu sesten yana diktiler. Seslerin geldiği yerde bir ateşçik yanıp söndü, sonra bir tane daha, ve bütün Fransız mevzileri boyunca dağda ateşler yandı, sesler giderek daha çok güçlendi, Rostof, Fransızca sözcükler işitiyor, ama onları ayırt edemiyordu. Sesler çok uğuldamaktaydı, şimdi, aaa! rrr! diye bir şeyler işitiliyordu.

Rostof:

"Bu da ne? Sen ne düşünüyorsun?" diye yanında duran süvariye döndü. "Bütün bunlar düşman yönünden, değil mi?"

Süvari, hiçbir yanıt vermedi.

Rostof, yanıtı uzun süre bekledikten sonra gene sordu:

"Ne oluyor? Duymuyor musun?"

Süvari, isteksizce yanıt verdi:

"Kim bilir neyin nesi, komutanım."

"Yönüne bakılırsa düşman olacak?" diye yineledi Rostof.

Süvari:

"Belki düşmandır, belki öyle bir şey," dedi. "Gece işi. Haydi! Kendine gel!" diye altında kıpırdayan atına bağırdı.

Rostof'un atı da telaşlıydı, seslere kulak kabartıp, gözlerini ateşlere dikerek ayağını donmuş toprağa vuruyordu. Seslerin gürültüsü gittikçe hızlanıyor, hızlanıyor, ancak birkaç bin kişinin çıkarabileceği ortak bir uğultu içinde eriyordu. Ateşler, herhalde, Fransız ordugâhının mevzileri boyunca daha ve daha çok yayılıyordu. Artık Rostof'un uykusu kaçmıştı. Düşman ordusundaki sevinçli zafer naraları onda uyandırıcı bir etki yapmıştı. 'Yaşasın imparator, haykırışlarını artık Rostof açıkça işitiyordu.

Yanında duran süvariye:

"Uzakta değiller," dedi, "derenin ötesinde olacaklar, değil mi?"

Süvari, hiçbir yanıt vermeyerek yalnız içini çekti, öfkeyle öksürmeye koyuldu. Süvarilerin tuttukları mevzi boyunca hızlı giden süverilerin nal sesleri duyuldu; birdenbire gecenin sislerinin arasından bir süvari çavuşunun silüeti kocaman bir fil gibi yükseldi.

Rostof'a yaklaşan çavuş:

"Komutanım," dedi. "Generaller!"

Rostof, mevzi boyunca gelen birkaç atlıya doğru ateşlerle sesleri gözden kaçırmayarak, çavuşla birlikte ilerledi. Bunlardan biri beyaz bir ata binmişti. Prens Bagration, Prens Dolgorukof'la, yaverleriyle birlikte düşman ordusundaki bu tuhaf ateş, bağırış olayını incelemeye çıkmışlardı. Rostof, Bagration'a yaklaşarak raporunu verdi, sonra generallerin konuştuklarına kulak kabartarak yaverlerin arasına katıldı.

Dolgorukof, Bagration'a:

"İnanınız," diyordu, "bu bir kurnazlıktan başka bir şey değil, geri çekildi, bizi aldatmak için de, artçılarına, ateş yakmalarını, gürültü etmelerini buyurdu."

"Pek de öyle değil," dedi Bagration, "ben daha akşamdan onları o tepede görmüştüm, eğer gitseydiler oradan da çekilirlerdi. Bay Subay!" diye Prens Bagration, Rostof'a döndü. "Düşmanın koltuk çizgileri hâlâ orada mı?"

Rostof:

"Akşama kadar oradaydılar, ama şimdi bilemem, Ekselans. Buyurursanız süvarilerle gideyim," dedi.

Bagration durdu, yanıt vermeyerek, sisin içinde, Rostof'un yüzünü görmeye çalıştı. Bir süre sustuktan sonra:

"Haydi öyle olsun, bir bakın," dedi.

"Başüstüne."

Rostof, atını mahmuzladı, Çavuş Felçenko'yla iki süvariye daha seslendi, kendini izlemelerini buyurdu, sonra hâlâ süren gürültülerin yönüne, dağın eteğine doğru dörtnala kalktı. Oraya, kendinden önce hiç kimsenin varmadığı o gizemli, tehlikeli, sisli uzaklara, üç süvariyle bir başına gitmekten Rostof hem dehşet, hem de sevinç duyuyordu. Bagration, tepeden ona bağırarak dereden öteye geçmemesini söyledi. Ama Rostof, onun sözlerini duymazlığa vurdu; çalıları ağaç, hendekleri de insan sanıp boyuna aldanarak ve bu yanılmalarının nedenlerini boyuna kendi kendine açıklayarak durmadan daha, daha ileriye gitti. Bayır aşağı hızla inince artık ne bizimkileri, ne de düşmanın ateşlerini görür oldu, ama Fransızların bağırışlarını daha açık işitmeye başladı. Vadide en ilerde ırmağa benzeyen

bir şeyler gördü. Ama ona yaklaşınca bunun büyük bir yol olduğunu anladı. Yola çıkıp atını kararsızlıkla durdurdu; yol boyunca mı, yoksa yolu geçerek dağdaki siyah tarlalardan mı gitmeli? Sisin içinde aydınlanmış yol boyunca gitmek tehlikesizdi, çünkü insanları daha çabuk ayırt etmek olanaklıydı.

“Beni izleyin,” diye seslendi, yolu geçti, akşamleyin bir Fransız destek karakolunun bulunduğu yere doğru dörtnala kalkıp dağa tırmanmaya başladı.

“Komutanım işte!” diye süvarilerden biri arkadan seslendi.

Rostof, sisin içinde birdenbire kararan bir şeye bakmaya daha vakit bulamadan ön ateş patladı, bir silah çatırtısı duyuldu, bir kurşun sanki bir şeyden yakınır gibi yukarda, siste vızıldadı geçti. Başka silah sesi duyulmadı ama sırtta bir ateş patladı. Rostof, atını çevirdi, dörtnala geriye döndü. Aralıklarla, dört silah sesi daha duyuldu, kurşunlar sisin içinde ayrı ayrı perdeden şarkı söyleyerek geçti. Rostof, silah seslerinden kendisi gibi coşan atını durdurdu, uygun adım yürümeye başladı. ‘Haydi bir daha! Haydi bir daha!’ diye ruhunda neşeli bir ses konuşuyordu. Ama başka silah atılmadı.

Rostof, ancak Bagration’a yaklaşırken atını gene dörtnala kaldırdı, eli şapkasının siperinde, ona yaklaştı.

Rostof onlara yaklaşırken Dolgorukof:

“Bu neyi kanıtlar?” diyordu. “Onlar hem geri çekilmiş, hem de destek karakolu bırakmış olabilirler.” Dolgorukof, hâlâ Fransızların çekildikleri, yalnız bizi yanıltmak için ateş yaktıkları kanısında üstelemekteydi.

Bagration:

“Hepsinin gitmediği apaçık, prens!” dedi. “Yarın sabaha, yarın her şeyi öğreniriz.”

“Dağda destek karakolu hep o akşamki yerinde duruyor, Ekselans,” diye Rostof, ileri doğru eğilerek eli şapkanın siperinde, yaptığı yolculuktan, özellikle kurşun seslerinden gelen bir sevinç gülümsemesini tutmayı başaramayarak raporunu verdi.

Bagration:

“İyi, iyi!..” dedi. “Teşekkür ederim, bay subay.”

Rostof:

“Ekselans,” dedi. “İzninizle sizden bir ricada bulunacağım.”

“Ne gibi?”

“Yarın bizim süvari bölüğümüz yedekte kalıyor. Birinci bölüğe geçirilmeme izin veriniz.”

“Soyadınız?”
“Kont Rostof.”
“Ya, iyi, benim yanımda emirsubayı kalın.”
Dolgorukof:
“İliya Andreyeiç’in oğlu musunuz?” dedi.
Ama Rostof ona yanıt vermedi.
“Emirlerinizi bekleyebilir miyim, Ekselans?”
“Ben emir veririm.”
‘Yarın beni bir görevle Çar’a göndermesi çok olası,’ diye düşündü Rostof. Tanrım, şükürler olsun.’

Düşman ordusundaki bağrışma ve ateşler, kıtalara Napolyon’un günlük buyruğu okunduğu sırada, imparatorun ta kendisi açık ordugâhlarını atlı olarak dolaşması nedeniyleydi. Askerler, imparatoru görür görmez, samandan meşaleler yakmışlar, ‘Yaşasın imparator!’ bağrışlarıyla ona doğru koşmuşlardı. Napolyon’un günlük buyruğu şöyleydi:

“Askerler! Avusturya Ulm ordusunun öcünü almak için Rus ordusu size karşı çıkıyor. Bunlar, sizin Hollabrunn’da ezdiğiniz, o zamandan beri de boyuna kovaladığınız taburlardır.

“Bizim tuttuğumuz mevziler pek güçlüdür, onlar benim sağımı çevirmeye çalışırken, bana yanlarını açacaklar! Taburlarınızı ben yöneteceğim. Eğer her zamanki yürekliliğinizle düşman safları arasında kargaşalık, düzensizlik yaratırsanız ben kendimi ateşten uzak tutacağım, ama zaferden bir an kuşkuya düşerse imparatorunuzun en önlere fırladığını göreceksiniz, zira bütün ulusun onuru için o kadar önemli olan Fransız piyadesinin onurunun özellikle söz konusu olduğu böyle bir günde zafer sallantıda kalamaz.

“Yaralıları taşımak bahanesiyle saflar seyreltilmesin, her biriniz, bizim ulusumuza karşı o kadar büyük bir kinle devinen bu İngiltere aylıkçılarını yenmek gerektiği düşüncesine iyice kanı getirsin.

“Bu zafer, seferi sona erdirecektir; biz kışlalarımıza dönebileceğiz, Fransa’da oluşmakta olan yeni ordular orada bize katılacak ve o zaman benim yapacağım barış, halkıma, size, bana yakışır olacaktır.”

“Napolyon”

XIV

Sabahın saat beşinde ortalık henüz çok karanlıktı. Merkez kıtaları, yedekler, Bagration'un sağ kanadı henüz hareketsiz duruyordu, ama sol kanatta Fransızların sağ kanadına saldırıp onları, düzene göre, Bohemya dağlarına sürmek için bayırdan aşağı ilk önce inmek görevini alan piyade, süvari, topçu kolları hareketlenmeye, geceledikleri yerlerden kalkmaya başlamışlardı. İçlerine bütün gereksiz şeyler atılan ateşlerin dumanı kör ediciydi. Soğuktu, karanlıktı, subaylar aceleyle çay içiyor, kahvaltı ediyordu. Askerler peksimetlerini kemiriyor, ısınmak için oldukları yerde tepiniyor, odunların arasına kulübe parçalarını, iskemleleri, masaları, tekerlekleri, küçük tekne ve fıçıları, taşınması zor olan gereksiz herşeyi atarak ateşlerin başında toplaşıyordu. Avusturya kolbaşıları Rus kıtaların arasında dolaşıyor, saldırı habercileri görevini yapıyorlardı. Bir alay komutanının çadırı yanında bir Avusturya subayı görünür görünmez alay kaynaşmaya başlıyordu: askerler ateşlerin başından koşarak uzaklaşıyor, pipolarını çizmelerinin konçlarına sokuyor, torbaları arabalara yüklüyor, silahlarını alıyor, sıraya giriyordu. Subaylar düğmelerini ilikliyorlar, kılıçlarını, çantalarını kuşanıyor, bağırarak safları dolaşıyor, ulaşımcılarla emir erleri büyük arabalarını koşuyor, yüklüyor, bağlıyorlardı. Yaverler, alay, tabur komutanları atlarına biniyor, haç çıkarıyor, geciken ulaşımcılara son buyruk, işaret ve yönerileri veriyordu. Yere vurulan binlerce ayağın tekdüze sesi duyuluyordu. Kendilerini çevreleyen insanlardan, dumandan, kalınlaşan sisten, ne çıktıkları yeri, ne de ayak bastıkları yeri görmeksizin ilerliyorlardı.

Yürüyüşte asker, alayının içinde, tıpkı gemisiyle çevrili, bağımlı gemisiyle sürüklenen bir gemici gibidir. Ne kadar uzağa giderse gitsin, hangi tuhaf, bilinmeyen, tehlikeli yeryüzü çizgisine açılırsa açılsın çevresinde gemicinin her zaman, her yerde, aynı güverteler, aynı direkler, halatlar olduğu gibi, aynı yoldaşlar, aynı saflar, aynı başçavuş İvan Mitriç, aynı alay köpeği Juçka, aynı üstler vardır. Gemisinin hangi yeryüzü çizgisinde bulunduğunu asker seyrek olarak bilmek ister; ama savaş günü, kesin ve tantanalı bir şeyin yakınlaşmasıyla çınlayan ve onlarda alışmadıkları bir merak uyandıran, hepsi için bir olan, sert uyarı, Tanrı bilir nasıl, nereden, kıtanın ruhsal dünyasında işitilir. Askerler savaş günü kendi

alaylarının ilgilerinden heyecanla sıyrılmaya uğraşırlar, kulak kabartırlar, çevreye göz gezdirirler, çevrelerinde neler olup bittiğini tutkuyla sorup soruştururlar.

Sis o kadar kalınlaştı ki şafak söktüğü halde on adım öteyi görmek imkânsızdı. Çalılar kocaman ağaçlar gibi, düzlüklerse uçurumlu, yamaçlı görünüyordu. Her yerde, her yanda, on adım ötedeki görünmez bir düşmanla karşılaşılabilirdi. Ama bahçelerin, çitlerin yanından geçerek uzun zaman hep o sisin içinde yürüdüler, düşmanla hiçbir yerde karşılaşmadılar. Tersine askerler, bir önlerinde, bir arkalarında, her yandan aynı yöne bizim Rus kollarının gittiğini öğreniyorlardı. Kendi gittiği yere, yani neresi olduğu bilinmeyen yere, bizimkilerden daha pek çok kimsenin gittiğini öğrenmek her askerin ruhuna esenlik veriyordu.

"Hele bak, Kursk'lular da geçti," diye sıralarda konuşuluyordu.

"Vay canına, bizim asker buraya amma da yığılmış ha! Akşam baktım, ateşler yanınca, ucu bucağı görünmüyor, sanki Moskova!"

Kol komutanlarından hiçbiri sıralara yaklaşmıyordu, askerlerle konuşmuyordu ama (kol komutanlarının, savaş kurulunda, görmüş olduğumuz gibi, canları sıkkındı, yapılmakta olan işten memnun değillerdi, bundan ötürü de yalnız verilen buyrukları yerine getiriyorlar, askerleri coşturmaya uğraşmıyorlardı), buna karşın, askerler, her zaman olduğu gibi savaşa, özellikle saldırı savaşına neşeyle gidiyorlardı. Bir saat kadar hep kalın bir sisin içinde yürüdükten sonra kıtaların büyük bir kısmı durmak zorunda kaldı ve kendini göstermeye başlayan düzensizlikle kargaşalığın tatsız etkisi saflar arasında yayılmaya yüz tuttu. Bu etki nasıl bulaşır, bunu açıklamak çok güç; ama kuşkusuz olan şu ki, olağanüstü bir hızla bulaşır, çabucak yayılır, tıpkı suyun çukurda biriktiği gibi, ayırt etmeksizin, tutulamaz bir biçimde. Eğer Rus ordusu bağlaşıksız, bir başına olsaydı bu kargaşalık bilincinin genel bir kanı durumuna gelmesi için belki de daha epey zaman geçerdi; ama şimdi düzensizliklerin nedenini, büyük bir memnunluk ve doğallıkla, sersem Almanlar'a yükleyerek, herkes 'sucukçuların' yaptıkları muzır bir kargaşalığın ortaya çıkmakta olduğuna inanıyordu.

"Ne diye durdular, ha, yol mu tıkalı? Yoksa Fransız'a mı rastladılar?"

"Yoo, bir şey işitildiği yok, öyle olsa çoktan çatırtı başlardı."

"İki ayağımızı bir pabuca soktular, yola çıkardılar, boşuna getirip kırlığın ortasına bıraktılar, hep o kahrolası Almanlar karıştırıyor işi, o sersem şeytanlar!"

“Öyle, öyle, ben olsam onları öne sürerdim. Yoksa valla, hep arkaya yığılıp kalırlar. Şimdi işin yoksa aç açına buraya çakıl kal.”

Bir subay:

“Oradakiler çabuk olmayacaklar mı daha? Süvariler yolu tıkamış diyorlar,” dedi.

Bir başkası:

“Ah, Alman keratataları, kendi topraklarını tanımıyorlar,” dedi.

Yaklaşan bir yaver:

“Siz kaçıncı tümendensiniz?” diye bağırdı.

“On Sekizinci.”

“Öyleyse burada ne arıyorsunuz? Sizin çoktan ilerde olmanız gerekti, şimdi artık akşama kadar varamazsınız.”

Subay:

“İşte sana aptalca bir emir, ne yaptıklarını kendileri de bilmiyorlar,” diyerek uzaklaştı.

Sonra bir general geldi, Rusça olmayan bir dille öfkeli öfkeli, bir şeyler bağırdı.

Bir asker, uzaklaşan generali öykünerek:

“Lafa... Tafa, ama ne dırlandığını anlayabilirsen anla,” dedi. “Ben onları kurşuna dizerdim reziller!”

“Yerimizi saat dokuzda almamız buyuruldu, daha biz yolun yarısına varmadık. İşte buyruk dediğin böyle olur!” diye dört bir yandan yinelendi.

Kıtaların göreve başlarkenki güçlülük duygusu; saçma sapan buyruklara ve Almanlar’a karşı küskünlüğe, öfkeye dönüşmeye başladı.

Kargaşanın nedeni sol kanatta giden Avusturya süvarisinin yürüyüşü sırasında yüksek komutanlıkça bizim merkezimizin sağ kanattan çok uzak kaldığı gözlenmiş ve bütün süvarilere sağ tarafa geçmeleri buyruğu verilmiş olmasıydı. Birkaç bin süvari, piyadenin önüne geçmiş bulunuyor, piyade de beklemek zorunda kalıyordu.

İlerde, Avusturyalı bir kol rehberi ve bir Rus generali arasında anlaşmazlık çıkmıştı. Rus generali süvarilerin durdurulmasını isteyerek bağırıyordu, Avusturyalı’ysa kabahatin kendisinde değil, yüksek komutanlıkta olduğunu kanıtlamaya çalışıyordu. Bu sırada da, kıtalar sıkılarak, ruhsal durumları bozularak beklemekteydi. Bir saatlik bekleyişten sonra, sonunda kıtalar ileriye doğru hareket etti. Bayır aşağı inmeye başladı. Tepede dağılmaya başlayan sis kırağıların indiği alçaklarda daha çok kalınlaşıyordu. İlerde, sisin içinden, bir, bir daha silah sesi geldi, ilk önce

düzensiz, değişik aralarla tat... tatat... tat, sonra gitgide daha tekdüze, daha sık... ve sonunda Goldbah deresinin kıyılarında savaş alevlendi.

Aşağıda, derenin kıyısında düşmana rastlayacaklarını hesap etmeyen, siste apansız onunla burun buruna gelen, yüksek komutanlardan yüreklendirici sözleri duymayan ve kıtalarının arasında artık geç kalındığı üzerine yayılmış bir kanıyla ve özellikle, kalın sisin içerisinde önlerini arkalarını göremeyen Ruslar, kıtalarını bulamayarak siste dolaşıp duran komutanlardan, yaverlerden de zamanında buyruk alamadıkları için düşmana ağır ağır, tembel tembel ateş ediyor, ilerleyip gene duruyorlardı. Bayır aşağı inen birinci, ikinci, üçüncü kol, Kutuzof'un kendisinin de içinde bulunduğu dördüncü kol Pratzen tepelerindeydi.

Aşağıda, savaşın başladığı yerde daha kalın bir sis vardı, yukarda ortalık aydınlıktı, ama ilerde olup biten şeyleri görmek daha olası değildi. Düşmanın bütün güçleri, varsaydığımız gibi bizden on dört, on beş kilometre ötede miydi, yoksa şuracıkta, şu sis çizgisinin içinde miydi, saat dokuza kadar bunu kimse bilmiyordu.

Saat dokuzdu. Sis boydan boya, bir deniz gibi, aşağılarda yayılıyordu, ama Schlapanitz köyü önlerinde, Napolyon'un çevresinde mareşalleriyle birlikte durduğu yükseklikte ortalık iyice aydınlıktı. Tepelerinde açık, masmavi bir gök vardı, güneşin koskocaman küresi, koskocaman, kıpkızıl başıboş bir şamandıra gibi sisin süt denizi üzerinde dalgalanıyordu. Yalnız bütün Fransız kıtaları değil, kurmayıyla birlikte Napolyon'un kendisi de, arkasında mevzi tutup savaşa başlamayı tasarladığımız derelerin, Sokolnitz ve Schlapanitz köyleri eteklerinin öte yanında değil, bu yanında duruyor ve kıtalarımıza o kadar yakın bulunuyordu ki çıplak gözle kıtalarımız içinde süvariyi piyadeden ayırt edebilirdik.

Napolyon bir Arap atı üstünde ve İtalya seferindeki o mavi kaputuyla mareşallerinin biraz ilerisinde duruyordu. Ta uzaklarda Rus kıtalarının ilerlediği, adeta bir sis denizi içinde yükselen tepelere, konuşmadan bakıyor, sel çukurundan gelen silah seslerine kulak kabartıyordu. Bu sırada, zayıf yüzünde henüz hiçbir adale kımıldamıyordu; pırıldayan gözleri bir tek noktaya kımıltısız dikilmişti. Varsayımları doğru çıkmıştı. Rus kıtalarının bir kısmı sel çukuruna, bataklıklara, göllere iniyor, bir kısmı da kendisinin kilit noktası saydığı, saldırmayı tasarladığı Pratzen sırtlarını bırakıyordu. Pratzen köyü yakınındaki iki dağın ortaya çıkardığı derinlikte, hep sel çukuruna doğru, aynı yönde, süngüleri parıldayarak Rus kıtalarının birbirinin ardından sis denizinde nasıl kaybolduklarını sisin arasından

görüyordu. Bütün varsayımlarına uygun olarak akşamdan aldığı haberlerden, gece ileri karakollarda duyulmuş olan tekerlek, ayak seslerinden, Rus kıtalarının düzensiz hareketlerinden, apaçık bir biçimde anlıyordu ki, müttefikler onu kendilerinden çok ilerde sanmaktadır; Pratzen yakınlarında ilerleyen kollar Rus ordusunun merkezini oluşturuyor ve merkez kendisine başarıyla saldırıya geçemeyecek kadar zayıflamıştır. Onlara saldırırsa başarı kazanacağını kesin olarak anlamıştı. Ama o hâlâ savaşa başlamıyordu.

O gün, onun için parlak bir gündü: taç giymesinin yıldönümü. Sabaha doğru birkaç saat kestirmişti; her şeyi mümkün gören, her şeyi başaran mutlu bir ruh hali içinde, sağlıklı, neşeli, dinç bir durumda atına binmiş, alana gelmişti. Sisin arkasından gözüken tepelere gözünü dikmiş, kımıltısız duruyordu; soğuk yüzünde, sevdalı, mutlu bir çocuğun yüzündeki o kendine güvenen, hak edilmiş mutluluk havası vardı. Mareşaller onun arkasında duruyorlar, dikkatini başka yöne çekmeyi göze alamıyorlardı. Bir Pratzen sırtlarına, bir sisin üzerinde yüzen güneşe bakıyordu.

Güneş sisten büsbütün kurtulup göz kamaştırıcı aydınlığıyla tarlaların, sislerin içine yayılınca (savaşa başlamak için bunu bekliyormuş gibi), güzel, beyaz ellerinden eldivenlerini çıkardı, onunla mareşallara işaret etti; savaşa başlanması için buyruğunu verdi. Mareşallar, yanlarında yaverleri olduğu halde çeşitli yönlere doğru atlarını dörtnala sürdüler, birkaç dakika sonra da Fransız ordusunun ana güçleri solda sel çukuruna doğru inen Rus kıtalarınca gitgide daha çok boşaltılan Pratzen tepelerine doğru hızla harekete geçti.

XV

Saat sekizde, Kutuzof, at sırtında Miloradoviç’in dördüncü kolunun, aşağı inmiş olan Prjebışevskiy ile Langeron kollarının yerini alacak kolun önünde Pratzen’e doğru yola çıktı. Baştaki alayın erleriyle selamlaştı ve hareket buyruğunu verdi; bu alayı kendisinin komuta etmek tasarısında olduğunu

gösteriyordu böylece. Pratzen köyüne varınca durdu. Prens Andrey, başkomutanın subaylarını oluşturan o sayısız insanın arasında, Kutuzof'un arkasındaydı. Çoktandır beklediği anın yaklaştığını hisseden bir insan gibi heyecan içindeydi; ama aynı zamanda kendisine egemen olduğu için sakin görünüyordu. O günün, kendisi için bir Toulon ya da bir Arcak köprüsü günü olduğuna iyice inanmaktaydı. Bunun nasıl olacağını bilemiyordu ama gerçekleşeceğine kesinlikle inanıyordu. Araziyle bizim orduların mevzilerini, bizim ordudaki herhangi bir kişinin bilebileceği kadar biliyordu. Artık kendi strateji planını gerçekleştirmeyi düşünmek bile yersiz bir şeydi. Bu yüzden onu çoktan aklından silmişti. Artık Weirother'in planını benimseyerek, karşısına çıkabilecek olasılıkları düşünüyor, yeni şeyler tasarlıyordu; kendisinin bir anda karar vermesi gerekir ve hızla düşünmesine gerek duyarsa, bunlardan yararlanabilirdi.

Soldan, aşağıdan, sis içinde görünmeyen birliklerin silah sesleri geliyordu. Asıl savaşlar orada olacak, birliklerin karşısına oradan bir engel çıkacaktı. 'İşte beni o zaman bir tugay ya da bir tümenle oraya gönderirler, ben de orada elimde sancakla ileriye atılır, karşıma çıkan her şeyi mahvederim.' Yanından geçen sancaklara aldırmaz bir tavırla bakamıyordu. Bir sancağa bakarken, 'Belki de orduların önünde bir sancakla yürüyeceğim!' diye düşünüyordu hep.

Geceki sisten, sabahleyin tepelerde, sonradan çiy durumu alan bir kırağı kalmıştı; oysa düzlüklerde sis daha sütbeyazı bir deniz gibi yayılıyordu. Birliklerimizin indiği soldaki düzlükten silah sesleri duyuluyor, ama hiçbir şey görülmüyordu. Tepelerin üzerinde bulutsuz, masmavi bir gök, sağda da güneşin kocaman yuvarlağı vardı. İlerde, ta uzaklarda, sis denizinin öbür kıyısında, üzeri ağaçlarla kaplı tepeler göze çarpıyordu; düşman ordusu herhalde oradaydı. O noktada belirsiz bir şeyler görünüyordu. Sağda muhafız birlikleri, nal ve tekerlek sesleri arasında, zaman zaman parlayan süngüleriyle, sisle kaplı bölgeye giriyorlardı; solda, köylerin öbür yanında gene kitle halinde süvari birlikleri yaklaşıyor, sis denizinin içinde kayboluyordu. Önde ve arkada piyade ilerliyordu. Başkomutan köyün giriş yerinde duruyor, birlikler önünden geçiyordu. O sabah çok yorgun ve sinirli görünüyordu Kutuzof. Önünden geçen piyadeler, herhalde önlerinde bulunan bir şey onları yoldan alıkoyduğu için duraklamışlardı.

Yanına yaklaşan generale:

"Canım, artık şunlara söyleyin de tabur düzenine girip köyü arkadan dolaşsınlar!" diye buyurdu. "Düşman karşısında bu tek sıra durumunda

yayılmayacağını nasıl bilmezsiniz, Ekselans!”
General:
“Ben köyün arkasında düzene girmeyi düşünüyordum,” diye karşılık verdi.
Kutuzof, karşısındakini iğnelemek istiyormuş gibi güldü:
“Maşallah, cephenizi düşmanın gözü önünde yayarsanız durumunuz hoş olur doğrusu, çok hoş!” dedi.
“Düşman daha uzakta, sayın komutanım. Düzen alma planına göre...”
Kutuzof öfkeyle:
“Düzen alma planıymış!” diye bağırdı. “Kim söyledi size bunu? Lütfen ne buyuruluyorsa onu yapın!”
“Başüstüne!”
Nesvitski, Prens Andrey’e:
“Bizim yaşlının tepesi atmış, dostum,” diye fısıldadı.
Şapkasında yeşil tüyler bulunan beyaz üniformalı Avusturyalı bir subay, dörtnala Kutuzof’a yaklaştı, imparator adına, dördüncü kolun savaşa girişip girişmediğini sordu.
Kutuzof, ona yanıt vermedi, arkasını döndü ve gözüne rastgelerek yanında duran Prens Andrey ilişti. Onu görünce, yaverinin olup bitenlerde hiç suçu olmadığını kavrıyormuş gibi o öfkeli, o sert bakışı yumuşadı. Avusturyalı yavere karşılık vermeden Bolkonski’ye:
“Gidip bakın, dostum, üçüncü tümen köyü geçti mi? Ona durup buyruklarımı beklemesini söyleyin,” dedi.
Prens Andrey yanından uzaklaşacağı sırada durdurdu onu:
“Sorun bakalım, nişancılar yerlerine yerleştirilmiş mi?”
Sonra Avusturyalı’ya daha yanıt vermeden kendi kendine, ‘Ne yapıyorlar! Ne yapıyorlar!’ diye söylendi.
Prens Andrey, buyruğu yerine getirmek için atını dörtnala sürdü. Önde ilerleyen bütün birlikleri geçtikten sonra üçüncü tümeni durdurdu ve gerçekten bizim kolorduların önünde nişancı gücünün bulunmadığını kesin olarak öğrendi. Alayın önünde bulunan alay komutanı, başkomutanın öne nişancıları sürmesi için verdiği buyruğu duyunca, şaşırıp kaldı; ilerde başka birliklerin bulunduğuna, düşmanın da on altı kilometreden daha yakında bulunamayacağına kesin olarak inanıyordu. Gerçekten onun bulunduğu yerden, kalın sis perdesiyle kaplı eğimli boş bir araziden başka bir şey görünmüyordu. Yaşlı bir adam gibi ağır bedeniyle kendisini eyerin üzerine

bırakmış, gözlerini kapamış, yorgun, esnemekteydi. Birlikler artık yürümüyor, silahlarını ayak ucunda tutarak duruyorlardı.

Kutuzof, Prens Andrey’e:

“Peki, peki,” dedi.

Sonra, sol kanattaki bütün kollar indiği için devinime geçmek gerektiğini söyleyen ve elinde saat tutarak konuşan generale döndü ve iki esneme arasında:

“Daha vaktimiz var, Ekselans!” dedi. “Acelemiz yok!”

Bu sırada Kutuzof’un gerisinde, uzaktan uzağa alayların ‘Sağol!’ diye bağırdıkları duyuldu ve bu sesler, saldırıya hazırlanan bütün Rus birlikleri boyunca yaklaşmaya başladı.

Erlerin selamladıkları kişinin hızla ilerlediği belliydi. Önünde Kutuzof’un bulunduğu alayın erleri de bağırınca, Kutuzof, atını biraz yana sürdü ve yüzünü buruştururak dönüp arkasına baktı. Pratzen yolundan sanki renk renk giyinmiş bir süvari bölüğü dörtnala geliyordu. İçlerinden iki kişi ötekilerin önünde atlarını tam dörtnala sürerek yan yana ilerliyordu. Bunlardan biri siyah üniformalı, beyaz sorguçluydu. Altında da al bir İngiliz atı vardı.

Öbürü beyaz üniforma giymiş ve yağız bir aygıra binmişti. Yaverleriyle birlikte gelen iki imparatordu bunlar.

Kutuzof, cephedeki yaşlı bir asker gibi aşırı bir gösterişle, duran birliklere, ‘Hazırol!’ komutunu verdikten sonra selam vererek atını imparatora doğru sürdü. Tepeden tırnağa değişivermişti. Buyrukları tartışmasız yerine getiren bir emir kulu tavrı takınmıştı. Aşırı bir saygıyla yaklaşması, yapmacık selamı herhalde imparatorun da hoşuna gitmemişti, onu şaşırtmıştı.

Tatsız bir ifade, imparatorun genç ve mutsuz yüzünde tıpkı parlak bir göğün üzerinden geçen sis kalıntıları gibi bir anda belirip kayboldu. O gün, hastalıktan sonra, Bolkonski’nin onu sınır dışında ilk gördüğü Olmütz alanındaki durumundan biraz daha zayıftı; ama o güzel boz rengi gözlerinde aynı büyüleyici gurur ve sevecenlik karışımı vardı. İnce dudaklarında da gene çeşitli anlamlar beliriyor ama hepsinden çok, gençlikten ileri gelen bir katıksızlıkla, iyi yüreklilik göze çarpıyordu.

Olmütz denetimindeyken daha görkemli görünmüştü, buradaysa daha neşeli, daha hareketliydi. Dörtnala beş kilometre geçtikten sonra yanakları hafifçe pembeleşmişti. Atını durdurup içini çekti ve arkasına dönüp yanındakilerin yüzüne baktı. Hepsi de onunki gibi genç ve dipdiriydi. Çartovski de, Novosiltsov da, Prens Bolkonski de, Stragonof da üzerine şık

üniformalar giymiş, bakımlı ama hafifçe terlemiş, dinç atlara binmiş, aralarında bir şeyler konuşarak Çar'ın arkasında durmuşlardı. İmparator Franz, uzun yüzlü, al yanaklı bir gençti; güzel, yağız aygırının üzerinde dimdik oturuyor, düşünceli düşünceli, durgun bir tavırla çevresine bakınıyordu. Beyaz üniformalı yaverlerinden birini çağırıp ona bir şey sordu. Prens Andrey, onun huzuruna çıkışını anımsayarak gülümsemekten kendini alamadı. Eski tanıdığına bakıp, 'herhalde kaçta yola çıktıklarını soruyor!' diye düşündü. İmparatorların yanlarında bulunanlar arasında muhafız ve ordu alaylarından seçilmiş Rus ve Avusturyalı sağlam yapılı emir erleri vardı. Bunların arasında seyisler Çar'ın olan ve yedekte bulundurulan binek takımları işlemeli güzel atları tutuyorlardı.

Açık bir pencereden boğucu havayla dolu bir odaya nasıl birden taze bir hava dolarsa, bu dörtnala gelen pırıl pırıl gençlerden Kutuzof'un neşesiz kurmay kuruluna doğru bir canlılık, bir enerji ve kazanılacak başarıya güven havası esmişti.

İmparator Aleksandr, bir yandan nazikçe İmparator Franz'a bakarak Kutuzof'a aceleyle sordu:

"Siz niçin başlamıyorsunuz, Mihail İlarinoviç?"

Kutuzof, saygıyla öne doğru eğilerek:

"Bekliyorum Majeste," diye karşılık verdi.

Çar, hafifçe kaşlarını çattı, Kutuzof'un yanıtını iyice işitmemiş gibi başını eğerek kulak verdi.

Kutuzof:

"Bekliyorum, Majeste," diye yineledi. (Prens Andrey, Kutuzof 'bekliyorum' derken üst dudağının olağan olmayan bir biçimde titrediğini fark etti.) "Henüz bütün kollar toplanmadılar, majeste."

Çar, bu sözleri iyice işitmiş, ama belli ki, verilen yanıt hoşuna gitmemişti; hafifçe öne eğik omuzlarını silkerek yanında duran Novosiltsof'a baktı. Bu bakışla, Kutuzof'tan yakınıyor gibiydi.

"Ama bütün alaylar gelmeden törenin başlamadığı Tsaritsin Lug'da[22] değiliz ki Mihail İlarinoviç!" dedi.

22 Petersburg'da resmi geçitlerin yapıldığı alan.

Ve bu konuşmaya katılmasa da hiç olmazsa söylediği sözlere kulak vermesini istiyormuş gibi İmparator Franz'ın gözlerinin içine baktı. Ama İmparator Franz çevresine bakmaya devam ediyor, onu dinlemiyordu.

Kutuzof, sözlerinin iyice işitilmemesi olasılığını önlemek istiyormuş gibi gür bir sesle:

“Asıl onun için başlamıyorum, Majeste,” dedi.

Yüzünde usul bir gülümseme belirdi; açık açık, her sözünün üzerinde dura dura:

“Tsaritsin Lug’da değiliz, tören de yapacak değiliz, onun için başlamıyorum, Majeste!” diye yineledi.

Çarın yanında bulunanlar birbirlerine baktılar, bütün yüzlerde bir hoşnutsuzluk, bir ayıplama ifadesi belirdi, sanki bütün bu yüzler, ‘Ne kadar yaşlı olursa olsun, böyle konuşmamalıydı’ demekteydi.

Çar, daha başka bir şey söyleyecek mi diye, Kutuzof’un gözlerinin içine üsteleyerek, dik dik baktı. Ama Kutuzof, saygıyla başını eğmişti; o da bir şeyler bekliyor gibiydi. Sessizlik hemen hemen bir dakika sürdü. Kutuzof, başını kaldırdı ve gene taş kafa, verilen buyrukları sorgulamayan, yalnız boyun eğen bir general tavrıyla:

“Ama buyurursanız öyle olsun, Majeste,” dedi.

Atını ileriye sürdü. Kol komutanı Miloradoviç’i yanına çağırıp saldırı buyruğunu verdi.

Kıtalar gene kımıldadı ve Novgorod Alayı’nın iki taburuyla Apşeron Alayı’nın bir taburu çarın önünden geçmeye başladı. Apşeron Alayı geçerken üzerinde kaput bulunmayan, üniformalı, nişanlarını takınmış, kocaman sorguçlu şapkasını yana doğru eğmiş olan al yanaklı Miloradoviç, atını dörtnala sürerek bir delikanlı gibi dinç bir tavırla selam çaktı, atını Çar’ın önünde durdurdu. Çar:

“Tanrı yardımcınız olsun, general!” dedi.

Miloradoviç, neşeyle, ama aynı zamanda kötü bir Fransızca kullandığı için yaver bayların dudaklarında alaylı bir gülümseyiş belirmesine yol açarak:

“Elimizden geleni yapmakta kusur etmeyeceğiz, Majeste!” dedi.

Sonra da atını sert bir dönüşle çevirdi ve çarın biraz gerisinde durdu. Apşeronlular Çar’ın orada bulunmasından heyecanlandıkları için, güçlü, sert adımlarla Çar’ın ve yanındakilerin önünden geçiyorlardı. Silah seslerinden, beklenen savaştan, imparatorun önünden sert adımlarla geçen Apşeronlular’ı görmekten Çar’ın orada bulunduğunu unutacak kadar heyecanlanan Miloradoviç, neşeli, güvenli, gür bir sesle bağırdı:

“Çocuklar! Çocuklar! Bu, alacağınız ilk köy olmayacaktır!”

Erler:

“Elden geleni yapacağız,” diye bağırdılar.

Çar’ın atı bu beklenmedik bağırışlardan ötürü birden şaha kalktı. Onu, daha Rusya’daki denetimlerde taşımış olan bu at, burada, Austerlitz Alanı’nda binicisinin sol ayağıyla kendisine dalgın dalgın vurmasına aldırmadan, tıpkı Mars Alanı’nda olduğu gibi, duyulan silah seslerine kulak kabartıyor ama ne bu silah seslerini, ne de İmparator Franz’ın altındaki kara yağız aygırın yanında durmanın ne anlama geldiğini biliyordu.

Çar, gülümseyerek yanındakilerden birine döndü, yiğit Apşeronlular’ı göstererek ona bir şeyler söyledi.

XVI

Yanında yaverleri olduğu halde, süngüsüz kısa namlulu karabinalar taşıyan seçme nişancılarının ardından doğru yol alıyordu Kutuzof.

Kolun art ucunda yaklaşıp sekiz yüz metre kadar ilerledikten sonra yol kavşağında eski bir han olduğu sanılan terk edilmiş bir yapının biraz ötesinde durdu. Her iki yol da aşağıya doğru inmekte, birlikler de bu yolları izlemekteydi.

Dağılmaya yüz tutmuş sis; ve üç kilometre ötede, karşı tepelerin üzerinde mevzilenmiş düşman birlikleri bozbulanık seçilebiliyordu; bir süre sonra bir yavere dönüp dürbününü istedi.

Gözlerini uzaktaki birliklere değil de yamacın alt yanına dikmiş olan yavere:

“Bakın, bakın,” dedi. “Fransızlar bunlar!”

Her iki general ve bir dizi yaver, dürbünü birbirlerinin ellerinden kapıp koparırcasına alarak baktılar. Bakar bakmaz da adeta yüzleri morardı; ve yüz çizgileri dehşetle gerildi. Nasıl olmasın ki bizim üç kilometre uzağımızda sanılan Fransızlar, hiç beklenmedik bir biçimde, birdenbire önümüzde belirivermekteydi.

Sesler yükseliyordu art arda, içice:

“Düşman mı yani bu şimdi?”

“Olamaz, hayır!”
“Nasıl olamaz, iyi bakın!”
“Evet, evet. Bal gibi Fransız bunlar!”
“Peki ama ne demek oluyor bu?”
Çıplak gözle aşağıya bakan Prens Andrey, sağda, omuz omuza ilerleyen bir Fransız kolu gördü. Hem de Apşeronlular’a doğru geliyorlardı ve Kutuzof’un bulunduğu yerin en fazla beş yüz adım yakınına kadar sokulmuş durumdaydı.
‘Sıra şimdi bende,’ dedi Prens Andrey kendi kendine. ‘Beklediğim an işte gelip çattı sonunda!’
Atını mahmuzlayarak Kutuzof’un yanına doğru sürdü, yaklaşır yaklaşmaz da var gücüyle bağırdı:
“Apşeronlular’ı hemen durdurmak gerek, Ekselans!”
Ama aynı anda bütün her yer yoğun bir dumanla örtülmüş ve hemen yanı başlarında bir yaylım ateşi başlamıştı ve hemen Prens Andrey’in iki adım ötesinden çocuksu bir dehşetle dolu bir çığlık koptu geldi.
“Yandık, çocuklar! Hakladılar bizi! Koyverin gitsin!”
Bu çığlık, kesin bir buyruk yerine geçti. Birden, bütün herkes delice koşmaya başladı.
Gittikçe kabaran yığınlar durumunda karmakarışık askerler, daha beş dakika önce imparatorların önünde tören yapılmış olan yere doğru akmaya başlamışlardı ve yalnız durdurmak zor olmakla kalmıyordu bu kalabalığı, onun önünde sürüklenip gitmemek bile olanaksızdı.
Nitekim Bolkonski de geride kalmamak için çabalamakta ve çevresine, ne olup bittiğini anlamaksızın, şaşkın gözlerle bakmaktaydı. Öfkeden kıpkırmızı kesilmiş ve tanınmaz bir duruma gelmiş olan Nesvitski, Kutuzof’a, hemen buradan ayrılıp gitmediği takdirde kesinlikle tutsak düşeceğini bağırıyordu. Buna karşılık hep aynı yerde kalan başkomutan, cebinden mendilini çıkardı. Yanağından kan sızıyordu. Prens Andrey, ona ulaşabilmek için kendine güçlükle yol açtı:
“Yaralı mısınız?” diye sordu.
Çenesinin titreyişini zorlukla tutuyordu.
Kutuzof, mendilini yaralı yanağına bastırdıktan sonra cepheden kaçanları göstererek:
“Yara burada değil, orada!” dedi.
Hemen ardından da avazı çıktığınca bağırdı:
“Durdurun şunları!”

Ama aynı anda da onları durdurmanın olanaksızlığını kavrayarak atını mahmuzlayıp sağa doğru ilerledi.

Ne var ki yeni bir kaçak dalgası başkomutanı önüne katıp geriye doğru sürükleyecekti hemen.

Askerler öylesine bütün bir kitle durumunda kaçıyordu ki, bu kalabalığın bir kez ortasına düşünce sıyrılıp çıkmak epey zordu. Durmadan bağırışlardan bir uğultu yükseliyordu.

“Ne dikilip duruyorsunuz, yürüsenize,” diye bağırdı birisi.

Bir başkası bu ses üzerine dönerek havaya ateş etti. Bir üçüncü de Kutuzof’un atını itelemeye koyuldu.

Bu insan selinin içinden zorlu çabalarıyla kurtulmayı başarmış olan Kutuzof ve yanındakiler -ki bu arada yarıdan fazla kayıp vermişlerdi- sol kanatta, hemen yakınlarında başlayan top ateşine doğru ilerlediler.

Kutuzof’un gerisinde kalmak istemeyen Prens Andrey, yamacın ortasından hâlâ ateş eden bir Rus bataryası gördü. Fransızlar da saldırıya kalkmış oraya doğru koşmaktaydı. Biraz daha yukarıda Rus piyadeleri hareketsiz durakalmışlardı. Ne ileri atılıp bataryanın yardımına koşulabiliyor, ne de gerileyip kaçanlara katılabiliyorlardı. Bunları komuta eden general, atını Kutuzof’a doğru sürdü. Başkomutanın yanındakiler dört kişiyle sınırlıydı şimdi. Dördü de sapsarıydı ve derin bir sessizlik içinde bakışmaktaydılar.

Kutuzof, alay komutanına kaçan askerleri göstererek:

“Durdurun şu ödlekleri!” dedi soluk soluğa.

Ama aynı anda ve onu bu sözlerinden ötürü cezalandırmak istercesine, tıpkı bir küçük kuş sürüsü gibi, ıslık çalan kurşunlar saçıldı alayın ve Kutuzof’un yanındakilerin üzerine.

Bataryaya karşı saldırıya geçen Fransızlar şimdi Kutuzof’u görmüş, ona doğru ateş açmaya başlamışlardı. Bu salvoyla birlikte alay komutanının elini ayağına götürdüğü, birkaç askerin isabet alıp devrildiği, sancaktarın da sancağı elinden bıraktığı görüldü. Havada şöyle bir dalgalandı sancak, sonra da düştü ve yakındaki askerlerin tüfeklerine takılıp kaldı. Bunun üzerine de, hiçbir buyruk verilmeksizin, askerler karşı ateş açtı.

Sancağın havada başıboş döndüğünü gören Kutuzof, umutsuzluk içinde inledi önce.

“Olamaz, hayır!”

Sonra da çevresine bakınıp, yaşlı oluşunun getirdiği güçsüzlüğün bilinciyle titreyen bir sesle mırıldanır gibi konuştu:

“Bolkonski!.. Bolkonski!.. Ne demek oluyor?”
Darmadağın olmuş alayı ve üzerlerine gelen düşmanı göstermekteydi başıyla.
Başkomutan daha sözlerini bitirmeden, utanç ve öfkeden boğulur gibi olan, gözyaşlarını güçlükle tutan Prens Andrey, atından atlamış ve sancağa doğru koşmuştu.
“Arkadaşlar, ileri!” diye bağırıyordu keskin, çocuk sesiyle.
Ve sancağın gönderine sımsıkı yapışırken de ‘işte beklediğim an geldi!’ diye geçirmekteydi içinden; üzerine yağdığına inandığı kurşunların ıslığını da hazla işitmekteydi. Bu arada birkaç erin devrildiğini gördü.
Var gücüyle:
“Hurraaa...” diye bağırdı.
Ağır gönderi güçlükle tutarak tüm alayın kendisini izlediği inancıyla ileri fırladı.
Gerçekten de Bolkonski henüz birkaç adım atmıştı ki, yanında koşan bir asker gördü, onu bir ikincisi izledi ve prensin ‘Hurra!’ bağırtısıyla birlikte, bütün alay fırlayıp onu geride bıraktı. Prens Andrey’in elinde, ağırlığından ötürü sarsılan sancağı bir astsubay aldı, ama alır almaz da öldürüldü. Bunun üzerine prens yeniden kaptı sancağı gönderinden ve alayla birlikte koşmaya devam etti. Bizim topçuları görüyordu önünde. Kimisi savaşmakta, kimisiyse toplarını bırakmış ona doğru koşmaktaydı. Topçuların atlarını yakalayan ve topları çevirmeye koyulan Fransız piyadelerini de görüyordu. Bataryaya yalnız yirmi adımlık uzaklıktaydılar şimdi. Üzerinden durmaksızın uçup giden kurşunların ıslığını işitiyordu Prens Andrey; ve sağında solunda askerler durmaksızın devriliyordu inleyerek. Ama onlara bakmıyordu; önünde, bataryada ne olup bittiğini gözlüyordu. Şapkasını yana eğmiş, kızıl saçlı bir topçu erini açık seçik görmekteydi şimdi. Bir top tomarını sımsıkı yakalamış kendine doğru çekiyordu er. Aynı tomarı, öbür ucundan bir Fransız askeri yakalamış çekmekteydi. Ne yaptıklarının farkına varmadıkları besbelli olan bu iki adamın yüzlerinde öfkeli olduğu kadar da şaşkın havayı pek açık görüyordu Prens Andrey.
‘Ne yapıyor bunlar böyle?’ dedi kendi kendine. ‘Elinde silahı olmadığına göre niçin kaçmaz o kızıl saçlı topçu? Ve Fransız onu niçin öldürmez? Çok geçmez, Fransız, bir tüfeği olduğunu anımsayıp kaçmasına vakit kalmadan onu vuracaktır.’
Gerçekten de süngü takmış bir Fransız onlara doğru koştu bu sırada; ve düşmanından koparıp aldığı tomarı, bir zafer kazanmış gibi havaya

kaldırmış kim bilir kime göstermek isteyen ve kendisini bekleyen sonu daha ayırt etmeyen kızıl saçlı erin yazgısı karara bağlanmaktaydı artık. Ne var ki Prens Andrey göremeyecekti işin sonunu.

Yanındaki askerlerden birinin bir sopayı var gücüyle kafasına indirdiği duygusuna kapıldı birden. Biraz acılı ama her şeyden önce tatsız bir duyguydu bu; zira duyduğu acı, dikkatini dağıtmakta ve gözlemlediği sahneyi görmesine engel olmaktaydı.

‘Ne oldu bana? Yoksa düşüyor muyum? Bacaklarım tutmuyor!’ diye geçirdi içinden bir an; ve sırtüstü devrildi. Fransızlarla bizim topçular arasındaki savaşımın sonunu görmek ve kızıl saçlı topçunun öldürülüp öldürülmediğini, topların kurtarılıp kurtarılmadığını öğrenmek umuduyla açtı gözlerini. Ama hiçbir şey görmedi. Yalnız gök vardı üzerinde. İçinde boz bulutların ağır ağır akıp gittiği, yüksek, belki pek parlak değil ama alabildiğine yüksek bir göktü bu. ‘Ne sessizlik, ne dinginlik ve ne yücelik!’ diye düşündü Prens Andrey. ‘Hiç de hani şu biraz önce koşmakta olduğum, koşmakta, bağırmakta ve vuruşmakta olduğumuz zamanki gibi değil! Fransız ile Rus topçunun top tomarını öfke ve dehşet içinde birbirinin elinden koparıp almaya çalıştıkları zamanki gibi değil hiç de! Bu uçsuz bucaksız yüce gökten hiç de öyle bulutlar geçmiyor! Nasıl oldu da görmedim ben bu yüce göğü daha önce! Ve şimdi onu görüp tanımış olduğum için mutluyum işte! Evet, evet! Bu sonsuz, bu bitip tükenmek bilmeyen gök dışında bütün her şey boş ve yalan... Hiç ama hiçbir şey yok onun dışında... Dahası belki o da yok, hiçbir şey yok; sessizlik ve dinginlikten başka hiçbir şey yok... Bundan dolayı da Tanrı’ya şükürler olsun!’

XVII

Saat dokuza varmış ancak Baration’un sağ kanadında henüz savaş başlamamıştı. Sorumluluğu üzerine almamaya özen gösterdiği için Dolgorukof’un savaşı hemen başlatma konusundaki isteğini kabule

kesinlikle yanaşmayan Prens Bagration, prense, savaşa başlayıp başlamamak için buyruk almak üzere başkomutana bir adam yollamayı önerdi. İki kanat arasındaki ara on altı kilometre kadar olduğundan, gönderilecek ulağın, eğer vurulmazsa ki vurulması hemen hemen kaçınılmazdı ve son derece güç olan bu işi başarıp da başkomutanı bulsa bile akşama kadar geri dönemeyeceğini biliyordu Bagration.

Kaygı dolu, kocaman ve uykusuz gözlerini yanındakiler üzerinde ağır ağır gezdirdi prens. Önce, Rostof'un komutanın bakışları karşısında hemen heyecan ve umutla sararıveren çocuksu yüzü çarptı gözüne. Onu seçtiğini belirten bir işaret yaptı. Rostof, hemen selama durdu ve eli şapkasının siperinde, sordu:

"Başkomutandan önce majeste Çar'a rastlarsam ne yapmamı buyurursunuz, Ekselans?"

Dolgorukof, Bagration'un yanıt vermesine vakit bırakmadı:

"Durumu kendilerine açıklarsınız!" dedi.

Nöbet değiştirmiş olduğu için sabaha karşı birkaç saat de olsa uyuyabilmişti Rostof ve kendisini neşeli, dingin ve yürekli hissediyordu. Atılgan ve güvenliydi; her şey kolay, sevinç verici ve istendiği anda gerçekleştirilebilir görünüyordu ona.

Bütün derin istekleri de gerçekleşiyordu nitekim o sabah; Meydan savaşı verilmekte, kendisi de bu savaşa katılmaktaydı. Yalnız bununla da bitmiyordu iş. Ordunun en yürekli generalinin emir subayıydı işte; ve gene işte, önemli bir görevle Kutuzof'u, belki de Çar'ı görmeye gönderiliyordu! Alabildiğine aydınlık bir sabah vaktiydi, üstelik altındaki at da çok mu çok iyiydi. İçini sevinç ve mutluluk kaplamıştı.

Buyruğu alır almaz atını cephe boyunca dörtnala sürdü. Henüz savaşa girmemiş olarak bekleyen Bagration birliklerinin oluşturduğu saf boyunca gitti ilkin; sonra da Uvarof'un süvarilerince tutulan düzlüğe çıktı. Savaşa hazırlık belirtileri gördü orada. Birlikler yer değiştiriyordu.

Onları geçer geçmez de, önlerden doğru artık açık seçik olarak yükselip gelen top ve tüfek seslerini duydu. Bu sesler gittikçe biraz daha güçlenip yoğunlaşıyordu artık. Yani, sabah serinliğinde eskisi gibi eşitsiz aralıklarla gelen önce üç tüfek, sonra da iki üç top sesi değildi bunlar; Pratzen önlerindeki seslerdi düpedüz; yamaçlardan yükselen kesintisiz top-tüfek sesleri... Öyle ki bu top ve tüfek seslerini birbirinden ayırmak artık olanaksızdı; hepsi bir tek, bir parça uğultu durumunu almıştı şimdi.

Yamaçlardan aşağı bakınca, tüfek namlularından fışkıran dumanların birbirlerini kovalar gibi dört bir yana uçtuğu, toplardan yükselen dumanlarınsa döne döne dalgalanıp yayılarak içice geçiştiği görülmekteydi. Süngülerin ışıltısından, hareket halindeki piyade birlikleri ve yeşil sandıklarıyla dar çizgiler biçiminde ilerleyen topçular rahatça seçilebiliyordu.

Ne olup bittiğini görebilmek için atını bir tümseğin üzerinde durdurmuştu Rostof. Gelgelelim ne denli dikkat ederse etsin, hiçbir şey anlamamakta, gördüklerinden hiçbir anlam çıkaramamaktaydı. Dumanların içinde birtakım insanların ilerlediğini, birtakım birliklerin gerek ön ve gerek arka yana doğru harekete geçtiğini rahatça ayırt edebiliyordu gerçi; ama nedenini kavrayamıyordu. Kimin nereye gittiğini anlamak olanaksızdı! Şu anda görüp işittikleri, delikanlının içinde en küçük bir kaygı ya da ürkeklik yaratmak bir yana, tam tersine güç ve yüreklilik katıyordu ona.

Sesleri işittikçe, ‘Hadi aslanlarım, bir daha! Bir daha savurun!’ dediği bile oluyordu içinden. Böylece, daha ileriye, artık savaşa girmiş bulunan birliklere doğru koşturarak sürdürdü yürüyüşünü.

İlerledikçe aklından hep, ‘Orada ne olacağını bilemem ama her şeyin çok iyi olacağını sezinliyorum!’ diye geçirmekteydi. Birkaç Avusturya taburunu aştıktan sonra, cephenin o kısmındaki muhafız birliğinin savaşa girmiş olduğunu gördü birden.

‘Çok güzel,’ diye düşündü. ‘Yakından izleme fırsatım oldu.’

Ön cephe boyunca at sürerken kendisine doğru gelen birkaç süvari gördü Rostof. Saldırısı sırasında safları bozulmuş olarak gerisingeri dönen hassa alayına bağlı süvarilerdi bunlar. Onların yanından geçti. Gerçekten de aralarından birisinin kan revan içinde olduğunu ayırt etti istemeyerek, ama yolundan sapmadı. ‘Beni ilgilendirmez!’ demişti kendi kendine.

Birkaç yüz adımlık bir uzaklığı daha gerirde bıraktığında, soldan doğru bütün boş alana yayılarak yolunu kesercesine hızla üstüne gelen parlak beyaz üniformalı koca bir süvari birliği belirdi birden. Onların yolundan kaçabilmek amacıyla atını dörtnala kaldırdı Rostof. Süvariler hep aynı hızla gelmiş olsa, büyük bir olasılıkla onlardan sıyrılabilecekti. Ne var ki, gittikçe biraz daha hızlanmaktaydı süvariler. Dolayısıyla da Rostof, nal sesleriyle silah şakırtılarını gittikçe biraz daha yakından işitiyor; süvarilerin atlarını, bedenlerini ve dahası yüzlerini bile seçebiliyordu. Fransız süvarilerine saldıran atlı muhafızlarımızdı bunlar.

Dörtnala durmadan yaklaşan süvariler dizginleri bırakmamıştı henüz. Rostof, artık yüzlerini iyiden iyiye görüyordu. Birden, öndeki subayın safkan atını var gücüyle sürerek verdiği komut çınladı kulaklarında:

“Marş, marş!”

Rostof için iki olasılık vardı. Ezilmek ya da Fransızlara karşı başlatılan saldırıya katılmak! İkisi de birbirinden korkunçtu. Cephe boyunca doludizgin sürdü atını ama muhafızları gene de geçemedi.

En uçtaki muhafız öfkeyle kaşlarını çatmıştı şimdi. Yüzü çiçekbozuğu iriyarı bir adamdı bu. O arada Rostof eğer çevik davranıp da kamçısını adamın atının gözlerine doğru savurmamış olsaydı, devrilip gitmesi işten değildi! Kendisini dev yapılı muhafızların ve o kocaman Bedeviler’in yanında öylesine küçük ve güçsüz buluyordu ki delikanlı o anda...

Neredeyse iki yüz kiloluk yağız at, kulaklarını kısıp yana attı kendini; ama çiçekbozuğu yüzlü iriyarı muhafız bu arada, kocaman mahmuzlarını hayvanın karnına dürtme fırsatı da bulmuştu ve at, boynunu uzatıp kuyruğunu sallayarak daha bir hızla atıldı ileriye.

Rostof, muhafızların böylece kendisini geçer geçmez, ‘Hurra’ diye bağırdıklarını işitti. Dönüp baktığında bizim süvari saflarının, herhalde Fransız olması gerekli kırmızı apoletli birtakım süvari saflarıyla karıştığını gördü. Ama gerisini görmeye fırsat bulamadı; zira hemen o anda başlayan yoğun top ateşi kopkoyu bir dumana boğacaktı her yeri.

Muhafızlar yanından geçip de dumanların arasında kaybolurken, artlarından dörtnala gitmek mi yoksa asıl görev yerine doğru yola devam etmek mi gerektiğini bir an kararlaştıramadı Rostof. Rus atlı muhafız alayının Fransızları bile hayran bırakan o ünlü saldırışıydı başlayan! Ve sonradan Rostof, yanından dörtnala geçip gitmiş olan bütün o levent yapılı delikanlılardan, o binlerce rublelik koşumlu atlara binmiş zengin delikanlılardan, subay ve subay adaylarından yalnız ve yalnız on sekiz kişinin geriye kaldığını öğrenecek, yazgısından kahrolacaktı!

Rostof o sırada, ‘onları kıskanmak saçma olur. Benim de sıram gelecek elbet... Kaldı ki ben birazdan belki de Çar’ı göreceğim,’ diye düşünmekteydi ve işte bu düşünceden aldığı taze güçle atını mahmuzlayıp ileri atıldı.

Piyade muhafız alayının bulunduğu yere ulaşmıştı çok geçmeden. Oraya yaklaşırken alayın üzerinden ve yanından güllelerin uçtuğunu anladı. Ama bu güllelerin sesinden değil de, erlerin yüzünde gördüğü huzursuzluktan,

subaylarda da hiç doğal olmayan, ancak savaşmaya hazır insanlara özgü heyecandan anlamıştı.

Alayların oluşturduğu safların ardından dolanıyordu ki kendisini adıyla çağıran bir ses işitti:

“Rostof!”

Boris’i tanımamıştı Rostof.

“Ne var?” diye yanıt verdi.

İlk olarak ateş altına giren genç subayların mutlu heyecanı dalgalanıyordu Boris’in yüzünde. Gülümseyerek:

“İlk saflara verildim!” dedi. “Ne güzel değil mi?”

Mutlulukla ekledi:

“Bizim alay bir saldırı gerçekleştirdi bile!”

“Demek öyle! Sonra ne oldu peki?”

Heyecanla yanıt verdi Boris, konuşmak ihtiyacı içinde olduğu hemen anlaşılıyordu:

“Püskürttük, dostum! Düşünebiliyor musun, şöyle bir canlandırabiliyor musun gözünde?”

Ardından da, mevzilerine yerleşip de karşılarındaki birlikleri görünce nasıl bunları bağlaşık birlikler sanmış olup da ancak adamlar onlara ateş açınca ilk safta bulunduklarını anladıklarını ve de işte böylece en umulmadık bir biçimde savaşmak zorunda kaldıklarını anlatmaya koyuldu. Ama Rostof, onun sözlerini sonuna dek dinlemeye gerek görmeden sürmüştü atını. Boris, telaşla sordu:

“Peki sen nereye böyle?”

“Majestelerinin yanına gidiyorum bir görevle!”

Boris, Rostof’un ‘majestelerinin’ değil de ‘alteslerinin’ yanına gitmek istediğini sanmıştı. Yüz adım kadar ötede, yüzü sapsarı kesilmiş beyaz üniformalı bir Avusturyalı subaya omuzlarını kaldırıp kaşlarını çatmış bir durumda açıkça bağırarak bir şeyler söyleyen büyük prensi gösterdi:

“Kendileri işte şuradalar!”

Rostof, büyük prensi, yakasındaki süvari muhafız işaretinden hemen tanımıştı:

“Canım, o büyük prens!” dedi. “Oysa benim ya başkomutanı, ya da Çar’ı görmem gerekiyor!”

Ve atını sürmek istedi yeniden.

Tam o sıra Berg göründü öbür yandan. Koşarak geliyor, bir yandan da tıpkı Boris gibi heyecanla bağırıyordu:

“Kont! Kont! Sağ elimden yaralandım, bakın! (Bir mendile sarmış olduğu kanlı bileğini gösteriyordu) Ama cephede kaldım gene de! Kılıcımı sol elimle kullanıyorum bu ara. Bizim soyumuzda bütün herkes şövalyeydi, kont! Bütün von Berg’ler...”

Berg, devam ediyordu, ama Rostof artık işitmiyordu onu. Atını mahmuzlayıp çoktan uzaklaşmıştı.

Muhafız alayını ve arkadaki boş araziyi geçip, atlı muhafızların saldırısı sırasında olduğu gibi ön kısımlara girmemek için, yedek güçlerin oluşturduğu saflar boyunca ilerlemeye koyulmuştu şimdi. Şiddetli top ve silah seslerinin işitildiği kesimin iyice uzağından ilerliyordu ki birdenbire önünde, bizim birliklerin tam arkasında, düşmanın bulunabileceğini aklının ucundan bile geçiremeyeceği bir noktada, çok yakından gelen tüfek sesleri duydu.

‘Ne olabilir ki bu?’ diye düşündü. Düşman, birliklerimizin gerisine mi sızdı yoksa? Olamaz, hayır!’ Hem kendisi için, hem de bu olasılık doğru çıktığı takdirde savaşın nasıl sonuçlanacağını tasarladığı için dehşetli bir korku kapladı içini. ‘Artık arkadan dolanmak gereksiz oldu,’ diye geçirdi aklından. ‘Başkomutanı burada aramak daha iyi olacak! Bütün her şeyin göçüp gittiği bir anda bana da göçüp gitmek düşer!’

Kötü şeylerin gelmekte olduğunu haber veren önsezisi, Pratzen köyünün önündeki çeşitli birliklerin yayılmış olduğu arazide ilerledikçe büsbütün güçleniyordu.

Birdenbire, karmakarışık bir kalabalık durumunda koşan Rus ve Avusturyalı erlerin yolu kapadığını gördü. Yanlarına gelince sordu:

“Ne var? Ne oluyor? Kime ateş açıyorlar? Kim ateş ediyor?”

Tıpkı Rostof gibi olup bitenlerden bir şey anlamayan ve kaçmaktan başka bir şey düşünmeyen askerler, birbirlerinin sesini bastırarak, Rusça, Almanca, Çekçe yanıt yağdırıyorlardı ona:

“Ne yaptıklarını şeytan bilir! Bütün herkes kılıçtan geçirildi! Her şey mahvoldu!”

“Almanlar’a ölüm!”

“Tanrı cezasını versin o hainlerin!”

“Tanrı cezasını versin Rusların!” diye homurdanıyordu bir Alman.

Yolda birkaç yaralı yürüyordu. Dört bir yandan yükselen sövgüler, çığlıklar, iniltiler birbirine karışıp genel bir uğultu oluşturmaktaydı. Silah sesleri kesilmişti artık. Rostof’un sonradan öğreneceği gibi, Rus ve Avusturyalı askerler birbirlerine ateş açmıştı.

Tanrım, nedir bu durum!’ diye düşünüyordu Rostof. ‘Hem de bütün bu işler Çar’ın her an gelip onları görebileceği bir yerde oluyor... Hayır, hayır! Yalnız birkaç aptalın işidir bu ve kesinlikle geçecektir, başka türlü olamaz! Ben yoluma devam edip bir an önce görevimi yerine getirmeliyim!’

Rostof’un aklına bir bozgun düşüncesi gelemezdi. Başkomutanı aramak buyruğunu almış olduğu Pratzen tepelerinde adıyla sanıyla Fransız batarya ve birliklerini gözleriyle gördüğü halde inanamazdı bu bozguna, inanmak istemiyordu.

XVIII

Rostof’a, Kutuzof ile Çar’ı Pratzen köyünün yakınında araması buyurulmuştu. Ama orada onlar olmadığı gibi, başka bir komutan da yoktu; bozulup birbirine karışmış çeşit çeşit birlikler vardı yalnızca. Artık yorulmuş olan atını, bu kalabalığı bir an önce geçmek için hızla sürüyor, ilerledikçe rastladığı kalabalıklarda daha da büyük bozgun belirtileri görüyordu. Çıktığı geniş yola çeşit çeşit arabalar, faytonlar, her çeşit birlikten yaralı ya da sağlam Rus ve Avusturyalı erler yığılmıştı. Her şey uğulduyor, Pratzen tepelerine yerleştirilmiş Fransız bataryalarından yağan mermilerin uğursuz sesi altında kaynayıp duruyordu.

Rostof, durdurabildiği herkese:

“Çar nerde? Kutuzof nerde?” diye soruyor, ama kimseden bir yanıt alamıyordu.

Sonunda bir eri yakasından tutarak yanıt vermeye zorladı. Er, gülerek Rostof’un ellerinden kurtulup:

“Hey gidi kardeşim! Hepsi çoktan oradalar! Herkesten önce onlar kaçtı!” dedi.

Rostof, sarhoş olan eri bıraktı, önemli bir kişinin emir eri ya da seyisi olan birinin atını durdurdu, onlara sorular sormaya başladı. Emir eri, Çar’ı iki saat önce yıldırım gibi giden bir araba içinde götürdüklerini, tehlikeli bir biçimde yaralanmış olduğunu söyledi.

Rostof:
“Böyle bir şey olamaz, herhalde bir başkasıydı.” dedi.
Emir eri kendine güvenen bir tavır ve alaylı bir gülümseyişle:
“Gözümle gördüm,” dedi. “Artık ben de Çar’ı tanımazsam! Onu böyle ta yakından Petersburg’da kaç kez gördüm! Sapsarı kesilmişti, arabada oturuyordu. Dört yağız atı öyle bir doludizgin bırakmışlardı ki, Tanrım! Yanımızdan yıldırım gibi geçip gitti. Biz Çar’ın atlarını da, İlya İvaniç’i de tanırız sanırım; arabacı İlya, Çar’dan başkasına arabacılık etmez gibi geliyor bana.”
Rostof, atını sürdü ve daha ileri gitmek istedi. Yanından geçen yaralı bir subay:
“Siz kimi arıyorsunuz?” diye sordu. “Başkomutanı mı? Bir mermiyle vurulup öldü, bizim alaydaydı, göğsünden vurulup öldü.”
Bir başka subay düzeltti:
“Ölmedi, yaralandı.”
Rostof:
“Kim yaralandı? Kutuzof mu?” diye sordu.
Subay, Gostiyeradek köyünü işaret ederek:
“Kutuzof değil. Adı neydi canım? Her neyse, hepsi bir zaten! Sağ kalan o kadar az ki. Siz şuraya gidin, şuradaki köye! Bütün komutanlar orada toplandılar,” dedi ve geçip gitti.
Rostof, kime, niçin gittiğini bilmeden atını rahvan sürerek gidiyordu artık. Çar yaralanmıştı, savaş yitirilmişti. Şimdi buna inanmamazlık edemezdi.
Kendisine gösterilen ve uzaktan bir kuleyle bir kilisenin göründüğü yöne doğru gidiyordu. Ne diye acele edecekti? Çar ile Kutuzof’a ne söyleyecekti artık? Yaralı olmasalar, sağ kalmış, olsalar bile.
Bir er, ona:
“Şu yolu tutun, komutanım, oradan geçin, doğru giderseniz vurulursunuz,” diye seslendi. “Vurulursunuz.”
Bir başkası:
“Yahu sen neler söylüyorsun?” dedi. “Oradan nereye gidecek, burası daha yakın.”
Rostof, önce düşündü sonra özellikle, kendisine, Vurulursunuz’ dedikleri yönde ilerlemeye başladı. ‘Artık hepsi bir, çar bile yaralandıktan sonra, ben kendimi mi sakınacağım?’ diye düşünüyordu.
Pratzen’den kaçanların en çok vurulup öldükleri bir araziye girmişti. Fransızlar burasını henüz işgal etmemişlerdi. Sağ ya da yaralı Ruslar’sa

buradan çoktan çekilmişti. Savaş alanında, tıpkı bereketli bir tarladaki buğday demetleri gibi, dönüm başına on beş, yirmi ölü ve yaralı yatıyordu. Yaralıların ikisi üçü birlikte sürükleniyor, hoş olmayan ve Rostof'a yapmacıkmış gibi gelen bağırışları ve iniltileri duyuluyordu. Rostof, acı çeken bütün bu insanları görmemek için atını dörtnala kaldırdı; içine bir korku düşmüştü. Yaşamını değil ihtiyaç duyduğu yürekliliği yitirmekten korkuyor ve bu zavallıların durumuna daha fazla dayanamayacağını biliyordu.

Üzerinde canlı kimse kalmadığı için, bu ölü ve yaralılarla dolu savaş alanına artık ateş etmeyen Fransızlar, oradan geçen yaveri görünce, topları ona çevirerek birkaç kez ateşlediler. Bu ıslıklı korkunç sesler ve çevresindeki ölüler Rostof'da büyük bir dehşet, aynı zamanda bir kendine acıma duygusu uyandırmıştı. Annesinden gelen son mektubu anımsadı. 'Şimdi beni burada, bu savaş alanında üzerime çevrilmiş topların karşısında görseydi, kim bilir hali ne olurdu?' diye düşündü.

Gostiyeradek köyünde, savaş alanından uzaklaşan, birbirine karışmış Rus birlikleri vardı, ama gene de daha düzenli bir durumdaydılar. Fransız gülleleri buraya ulaşamıyor, silah sesleri de sanki uzaktan geliyormuş gibi duyuluyordu. Burada artık herkes kesin olarak savaşın yitirilmiş olduğunu görmekte ve bunu da söylemekteydi. Rostof kime başvurursa vursun, kimse ona Çar'ın da, Kutuzof'un da nerede olduğunu bildiremiyordu. Kimileri, Çar'ın yaralandığı söylentisinin doğru olduğunu, kimileri doğru olmadığını ileri sürüyor; bu söylentilerin Çar'ın, yanındakilerle birlikte savaş alanına çıkmış olan Ober-Hof Mareşal Kont Tolstoy'un Çar'ın arabasıyla, sapsarı olmuş bir durumda, korku içinde, yıldırım gibi geriye dönmesi yüzünden çıktığını anlatıyorlardı. Bir subay Rostof'a köyün sol yanında yüksek komutanlardan birini görmüş olduğunu söyledi. Bunun üzerine Rostof, gerçekten birini bulacağı umuduyla değil, yalnız kendi vicdanını rahatlatmak için oraya gitti. Dört, beş kilometre kadar ilerleyip son Rus birliklerini geçtikten sonra, hendekle çevrili bir bostanın yanında, hendeğin karşısında iki atlının durduğunu gördü. Şapkası beyaz sorguçlu olanı nedense Rostof'a tanıdık geldi. Rostof'a, yabancı gelen ve çok güzel al bir ata binmiş olan diğer atlı (bu at da yabancı gelmiyordu Rostof'a,) hendeğe doğru ilerledi, atını mahmuzladı, dizginleri bıraktı, rahatça öbür yana sıçradı. Yalnız, atın arka ayağı nallarına yapışmış olan toprak parçacıkları yere saçılmıştı. Adam atına sert bir dönüş yaptırarak gene geriye atladı ve beyaz sorguçluya saygıyla bir şeyler söyledi. Herhalde ona aynı şeyi

yapmasını önermekteydi. Rostof'a yabancı gelmeyen ve elinde olmayarak dikkatini çeken süvari başıyla ve bir eliyle 'hayır' anlamına gelen bir hareket yaptı. Rostof, bu hareketten, felaketine gözyaşı döktüğü, taparcasına sevdiği, Çar'ı tanıdı hemen.

'Ama bu bozkırın ortasında tek başına duran o olamaz!' diye düşündü. O anda Aleksandr başını çevirdi ve Rostof zihninde hâlâ alabildiğine canlı bir biçimde yaşayan sevgili yüzün çizgilerini gördü. Çar, solgundu, yanakları ve gözleri çukura kaçmıştı; ama yüzünün çizgileri bir kat daha güzel, daha yumuşaktı. Rostof, Çar'ın yaralandığı konusunda dolaşan söylentilerin doğru olmadığını kesin olarak anlayınca içinde bir mutluluk duydu. Onu gördüğü için sevinçliydi. Biliyordu ki, doğrudan doğruya onunla konuşabilir, Dolgorukof'un bildirmesini buyurduğu şeyi ona söyleyebilirdi. Ama sevdalı bir delikanlı, beklediği an gelip de sevgilisiyle baş başa kalınca nasıl titrer, nasıl heyecanlanır ve geceleri düşünde yaşattığı şeyleri söyleme yürekliliğini bulamayarak nasıl ürkek ürkek çevresine bakınıp yardım arar ya da söyleyeceği sözleri erteleme ve oradan kaçıp gitme yollarını ararsa, Rostof da şimdi, dünyada en çok istediği şeye kavuşunca, Çar'a nasıl yaklaşacağını bilemiyor, aklından bunun yakışıksız, ayıp ve olanaksız bir şey olduğunu söyleyen sayısız düşünce geçiyordu.

'Nasıl olur? Sanki onun tek başına ve acı içinde bulunuşunu fırsat bilerek bundan yararlanmaktan sevinç duyuyormuşum gibi olur. Belki de bu üzüntülü anında yabancı bir insanla karşılaşmak onun için ağır ve hoş olmayan bir şeydir. Sonra şu anda ona bakarken, bile yüreğim duruyormuş gibi oluyor, ağzım kuruyor, bu durumda ona ne söyleyebilirim?' Çar'la konuşacağı zaman söylemeyi tasarladığı o sayısız sözlerden bir teki olsun aklına gelmiyordu. Bambaşka koşullar altında söylenecek sözlerdi o sözler. Çoğu, ya zafer anında, ya kutlama törenlerinde ya da aldığı yaralardan ölüm döşeğine düştüğü ve Çar'ın, kendisine, gösterdiği yararlılıklardan ötürü teşekkür ettiği sırada, ölürken ona davranışlarıyla kanıtladığı sevgisini, açıklayacağı zaman söyleyeceği şeylerdi.

Rostof, 'Hem, Çar'a, sağ kanat için ne buyruk vereceğini, şu anda, saat dördü bulduğu, savaş da yitirildiği bir sırada nasıl sorarım? Hayır, ona hiç yaklaşamam, onun düşüncelerine engel olmamam gerekiyor, onun bana kötü bir gözle bakmasına, benim üzerime kötü düşünceler beslemesine yol açmaktansa, bin kez ölürüm daha iyi,' diye karar verdi. Üzülerek, yüreğinde derin bir eziklikle, hâlâ aynı kararsızlık içinde duran Çar'a sık sık başını çevirip bakarak oradan uzaklaştı.

Rostof bütün bunları düşünüp de Çar’ın yanından uzaklaşırken yüzbaşı von Toll rastlantıyla aynı yere gelmiş, Çar’ı görünce, doğru yanına giderek ona hizmetlerini sunmuş ve yaya olarak hendeğin öbür yanına geçmesine yardım etmişti. Çar dinlenmek istediği ve kendisini rahatsız hissettiği için bir elma ağacının altına oturmuş, Toll de yanında durmuştu. Rostof, von Toll’un uzun uzun, heyecanla, Çar’a bir şeyler söylediğini, Çar’ın da herhalde ağladığı için elleriyle gözlerini örterek Toll’un elini sıktığını kıskançlıkla ve pişmanlıkla seyretti.

Çar’ın durumuna acıdığı için gözlerine dolan yaşları güçlükle tutarak, ‘Şu anda onun yerinde ben olabilirim!’ diye düşündü, büsbütün umutsuzluk içinde artık nereye gittiğini bilmeden yoluna devam etti.

Duyduğu acının kendi yüreksizliğinden ileri geldiğini duyumsadığı için umutsuzluğu daha da derindi.

Bunu yapabilir, Çar’a yaklaşabilirdi. Yaklaşabilir demek de yeterli değildi, kesinlikle yaklaşmalıydı. Bu, çara bağlılığını göstermek için tek fırsattı. Öyleyken, bu fırsattan yararlanamamıştı. ‘Ben ne yaptım?’ diye düşündü. Sonra atını çevirdi ve gene dörtnala Çar’ı görmüş olduğu yere gitti; ama artık hendeğin öbür yanında kimse yoktu. Yük ve binek arabaları geçiyordu oradan şimdi yalnızca. Rostof, bir ulaşım erinden Kutuzof’un, karargâhının yakınındaki köyde, arabaların gittiği yerde olduğunu öğrendi. Arabaları izledi.

Önde, Kutuzof’un seyisi, üzerleri örtülü atları dizginlerinden tutmuş, yürüyordu. Seyisin arkasından bir yük arabası, arabanın arkasından da kasketli, kısa gocuklu ve eğri bacaklı yaşlı bir uşak gidiyordu.

Seyis:

“Tit! Tit! Hey Tit!” dedi.

Yaşlı adam, dalgın dalgın:

“Ne var?” diye sordu.

“Tit! Burdan dön git!”

Yaşlı adam, öfkeyle tükürdü:

“Ee budala sen de, tuh!”

Bir süre konuşmadan yürüdüler, sonra aynı şaka aynı biçimde yinelendi.

Akşamın beşine doğru savaş, bütün noktalarda yitirilmişti. Yüzden fazla top Fransızların eline geçmişti bile. Prjebışevskiy, kolordusuyla birlikte silahını teslim etmişti. Öbür kollar adamlarının yarısını yitirmiş olarak karmakarışık yığınlar durumunda çekiliyordu.

Langeron ile Dohturof'un birliklerinin kalıntıları, birbirlerine karışmış bir durumda Augest köyünün yakınlarında, göllerin kıyıları ile bentlerin yanına yığılmıştı.

Saat altıya doğru yalnız Augest bendinde, Pratzen tepelerinin yamaçlarına birçok batarya yerleştirerek geriye çekilen ordularımızı topa tutan Fransızların şiddetli top sesleri duyuluyordu.

Artçı güçlerin arasında olan Dohturof ile başka bazı komutanlar, taburları bir araya toplayarak peşlerinden kovalayan Fransız süvarilerinin açtığı ateşe karşılık veriyorlardı. Hava kararmaya başlıyordu. Bunca yıldır kalpaklı yaşlı bir değirmencinin, oltalarıyla sakin sakin oturduğu, torununun da gömleğinin kollarını sıvayarak süzgeçli bahçe kovasının içinde oynaşan gümüş balıklarını tutmaya çalıştığı; bunca yıldır kabarık tüylü kalpakları, lacivert ceketleriyle Moravyalılar'ın tepeleme buğday yüklü çift at koşulmuş arabalarla gelip, sonra arabaları undan bembeyaz, sakin sakin döndükleri bu dar Augest bendi üzerinde şimdi ulaşım arabalarıyla topların ve tekerleklerin arasından, atların altında, yüzleri ölüm korkusuyla çirkinleşmiş insanlar üstüste yığılıyor, birbirlerini ezerek, can çekişerek, ölenlerin üzerine basarak, yalnız birkaç adım daha atmak ve hemen sonra kendileri de aynı biçimde can vermek için birbirlerini öldürüyorlardı.

Her on saniyede bir havayı yırtan bir gülle güm diye düşüyor ya da bir mermi yoğun kalabalığın ortasında patlayıp oradakileri öldürüyor, yakındakileri de kana buluyordu. Alayın bütün kalıntısı, elinden yaralanmış olan ve kendi bölüğünden on kadar erle yaya giden Dolohof'la (artık subay olmuştu), at sırtında giden alay komutanıyla sınırlıydı. Kalabalıkta sürüklenerek bendin giriş yerinde sıkışıp kalmışlardı; her yandan itiliyor ve önlerde bir at, topun altına düştüğü, kalabalık da hayvanı topun altından çıkarmaya çalıştığı için ilerleyemiyorlardı. Bir gülle arkada bulunan birini öldürmüştü; bir başka gülle öndekilerin üzerine düşmüş, Dolohof'un üstüne kan sıçratmıştı. Kalabalık umutsuzca ileriye atıldı, sıkıştı, birkaç adım ilerledi, sonra gene durdu.

Bu kalabalıkta herkes, 'Yüz adım ilerlesem herhalde kurtulurum; iki dakika daha durursam mahvolurum, bu kesin!' diye düşünmekteydi.

Kalabalığın ortasında bulunan Dolohof, iki eri devirerek ileriye, bendin kenarına atıldı, bataklığın üstündeki kaygan buza koştu. Altında çatırdayan buzun üzerinde zıplayarak topçuya:

"Çevir topu!" diye bağırdı. "Çevir! Buz dayanıyor!"

Buz Dolohof'u taşıyordu ama esniyor, çatırdıyordu; bu haliyle değil bir topun ve hele bir kalabalığın, yalnız onun ağırlığı altında bile parçalanmak üzereydi. Herkes ona bakıyor, kıyıya doğru sokuluyor, ama kimse buzun üzerine çıkmayı göze alamıyordu. Bendin ağzında, at sırtında duran alay komutanı elini kaldırdı. Dolohof'a dönerek bir şey söyleyecekmiş gibi ağzını açtı. Birden, güllelerden biri kalabalığın üzerinden ve o kadar alçaktan geçti ki herkes eğildi. Bir şapırtı duyuldu, bir şey ıslak bir nesneye çarptı, general, atıyla birlikte bir kan birikintisinin içine düştü. Kimse generale bakmadı, onu kaldırmayı düşünen bile olmadı.

Generale çarpan güllelerden sonra niçin bağırdıklarını bile bilmeyen birçok insanın sesi duyuldu:

"Haydi buza! Buzdan geçelim! Yürü! Çevir şunu! Duymuyor musun be! Yürü!"

Bende çıkarılmak üzere arkadaki toplardan biri buza çevrildi. Bentteki erler, koşarak, yığınlar halinde donmuş gölün üstüne inmeye başladılar. Öndeki erlerden birinin altındaki buz çatladı, bir ayağı suya gömüldü; er toparlanmak istedi, bu sefer beline kadar girdi suya. Diğer erler oldukları yerde durakladılar, top arabasının sürücüsü atını durdurdu, ama arkadan hâlâ, 'Buzdan gidelim. Ne duruyorsun? Yürü! Yürü!' sesleri geliyordu. Sonra kalabalıktan dehşet çığlıkları yükseldi. Topun çevresinde erler dönerek yola devam etsinler diye atlara doğru kollarını sallıyor, onları kamçılıyorlardı. Atlar kıyıdan ayrılıp ilerledi. Yayaların üzerinde durduğu buz müthiş bir çatırtıyla yarıldı, koca bir parça çöktü ve buzun üzerinde bulunan kırk kadar insan, kimi ileriye, kimi geriye atlayarak birbirlerini batırmaya başladı.

Gülleler hep aynı biçimde ıslık çalarak, buzun üzerine ya da suya, çoğu zaman da bendi, gölleri ve kıyıları kaplayan kalabalığın içine şap şap düşmeye devam ediyordu.

XIX

Prens Andrey, Bolkonski, Pratzen tepesinde elinde sancak gönderiyle düştüğü yerde, kanları akarak yatıyor, kendi de farkına varmadan cılız, dokunaklı ve bir çocuk iniltisiyle inliyordu.

Akşama doğru iniltisini kesti, büsbütün sustu. Baygınlığının ne kadar sürdüğünü bilmiyordu. Birdenbire kendini başında sanki ondan bir parça koparılıyormuşçasına yakıcı bir acının pençesinde ama yine de yaşıyor gibi hissetti.

İlk düşüncesi, ‘şimdiye kadar bilmediğim ve demin gördüğüm o yüksek gökyüzü nerde?’ demek oldu. ‘Hem böyle bir acıyı da bilmiyordum’ diye düşündü. ‘Evet, ben daha önceleri hiç, hiçbir şey bilmiyordum. Ama neredeyim?’

Çevreye kulak kabartmaya başladı, yaklaşan atlıların gürültülerini ve Fransızca konuşma sesleri duydu. Gözlerini açtı. Başının üzerinde, daha yukarılara çıkmış yüzen ve aralarından mavileşmiş sonsuzluklar gözükürken bulutlarıyla gene aynı gökyüzü vardı. Başını çevirmedi, nal gürültülerinden ve seslerden anlaşıldığına göre, kendine doğru yaklaşarak duran insanları görmedi.

Yaklaşan atlılar Napolyon ile iki yaveriydi. Bonapart, savaş alanını dolaşarak Augest bendini döven bataryalara ateşlerini güçlendirmeleri için son buyruklarını vermiş, savaş alanında kalan ölüleri ve yaralıları gözden geçiriyordu.

Napolyon, artık kaskatı kesilmiş olan kollarından birini genişçe açarak yüzükoyun, ensesi kararmış, karnının üstüne yatan bir Rus humbaracısını göstererek:

“Yaman adamlar!” dedi.

Bu sırada, Augest’e ateş eden bataryalardan gelen bir yaver:

“Mevzilerdeki topların cephanesi tükendi, Ekselans!” dedi.

Napolyon:

“Yedektekileri aldırın,” dedi ve birkaç adım uzaklaşıp, yanındaki sancak gönderiyle (sancak, Fransızlarca ganimet olarak alınmış bulunuyordu.) sırtüstü yatan Prens Andrey’in yanında durdu.

Gözlerini Prens Andrey’e dikerek:

“İşte güzel bir ölüm,” dedi.

Prens Andrey, bu sözün kendisi için söylendiğini, bunu Napolyon’un söylediğini anladı. Bu sözleri söyleyene Ekselans diye seslenildiğini işitmişti. Ama o bu sözleri sinek vızıltısı duyar gibi duymuştu. Onlarla ilgilenmemesi bir yana, onları fark etmemiş, onları hemen unutmuştu da.

Başı ateşler içindeydi, kan kaybettiğini duyuyor, başının üzerinde uzak, yüksek, sonsuz gökyüzünü görüyordu. Biliyordu ki bu kendi kahramanı olan Napolyon'dur, ama şimdi, bulutları koşuşan o yüksek, sonsuz gökyüzüyle kendi ruhu arasında geçen şeylerle karşılaştırınca Napolyon ona öyle küçük, o kadar hiçten bir adam geliyordu ki, bu dakikada başında duran kim olursa olsun, kendi üzerine ne söylerse söylesin ona göre hepsi birdi, yalnız onu mutlu kılan şey baş ucunda insanların durmasıydı, yalnız, bu insanların kendisine yardım etmelerini, kendini, artık başka türlü anladığı için ona o kadar güzel gelen yaşama döndürmelerini istiyordu. Ayağını hafifçe kımıldattı ve kendi içini de sızlatan cılız, hasta bir inilti çıkardı.

Napolyon:

"Durun bakın," dedi. "Sağmış bu delikanlı! Hemen kaldırılıp ilkyardıma götürülsün."

Napolyon, bunları söyleyerek ilerledi, şapkasını çıkarmış, gülümseyerek, zafer kutlamalarıyla kendisine yaklaşan mareşal Lannes'a doğru yürüdü.

Prens Andrey, bundan sonrasını anımsamıyordu. Sedyeye yerleştirilirken, taşınma sırasındaki sarsıntılardan, sargı yerinde yarasına sonda sokulmasından duyduğu müthiş acılarla kendinden geçmişti. Ancak günün sonuna doğru, onu öteki yaralı ve tutsak Rus subaylarıyla birleştirip hastaneye götürdükleri zaman kendine gelmişti. Bu seferki taşınmalarda kendini biraz canlı hissetmiş, çevresine bakınabilmiş, dahası konuşmuştu.

Gözlerini açtığı vakit ilk duyduğu sözler, kafileye eşlik eden Fransız subayının hızlı hızlı söylediği:

"Burada durmak gerek; şimdi imparator geçecek, bu tutsak bayları görmekten memnun olur," sözleri oldu.

Başka bir subay:

"Bugün öyle çok tutsak var ki, aşağı yukarı bütün Rus ordusu; herhalde ona artık bıkkınlık gelmiştir," dedi.

"Öyle ama, ne de olsa! Söylendiğine göre, İmparator Aleksandr'ın muhafız komutanıymış şu," diye beyaz atlı, muhafız üniforması giymiş bir Rus subayını göstererek yanıt verdi birincisi.

Bolkonski, Petersburg kibar ortamlarında rastlamış olduğu Prens Repnin'i tanıdı. Onun yanında on dokuz yaşlarında bir çocuk olan yaralı bir atlı muhafız subayı daha duruyordu.

Napolyon, dörtnala gelerek atını durdurdu. Yaralıları görünce:

"En rütbeliniz kim?" diye sordu.

Albay Prens Repnin'in adını verdiler.

"Siz İmparator Aleksandr'ın atlı muhafız alayı komutanı mısınız?" diye sordu Napolyon.

"Ben bir süvari bölüğünü komuta ediyordum," diyerek yanıtladı Repnin.

Napolyon:

"Sizin alayınız görevini namusuyla yaptı," dedi.

"Büyük bir komutanın takdiri bir asker için en iyi ödüldür," dedi Repnin

Napolyon:

"Onu size sevinerek veriyorum," dedi. "Bu yanınızdaki delikanlı kim?"

Prens Repnin, Teğmen Suhtelen'in adını söyledi.

Napolyon, ona bakıp gülümseyerek:

"Benimle boy ölçüşmeye pek genç yaşta gelmiş," dedi.

"Gençlik gözü pek olmaya engel değildir," diye Suhtelen heyecandan titreyen bir sesle yanıt verdi.

"Çok yerinde bir yanıt," dedi Napolyon ve "Delikanlı geleceğiniz parlaktır" diye seslendi.

İşin gösterişli yanının tam olması için imparatorun gözü önüne sürülen Prens Andrey de onun dikkatini çekmemezlik edemezdi. Napolyon, onu alanda gördüğünü anımsamıştı ki onunla konuşurken gene -belleğine ilk önce bu adla yerleştiği için- 'delikanlı' deyimini kullandı.

"Peki, ya siz delikanlı?" diye ona döndü. "Siz kendinizi nasıl hissediyor sunuz?"

Bundan beş dakika önce Prens Andrey, kendisini taşıyan askerlere birkaç söz söyleyebildiği halde şimdi gözlerini Napolyon'a dikmiş susuyordu. O anda Napolyon'un düşündüğü şey son derece anlamsız, son derece önemsiz göründü Andrey'e. Gönlündeki kahramanın hiçbir değer taşımayan şöhret hırsı ve zafer sevinci, adalat ve iyilik dolu gökyüzünün yüceliği karşısında öylesine hafif kalıyordu ki, imparatora yanıt veremiyordu.

İmparator, yanıtı beklemeden döndü ve uzaklaşırken yetkililerden birine:

"Bu baylara özen gösterilsin ve onlar benim açık ordugâhıma gönderilsin, doktorum Larey yaralarını tedavi etsin. Hoşça kal Prens Repnin..." ve atını dörtnala kaldırarak uzaklaştı.

Yüzünde kendinden hoşnutluk ve mutluluk ışıltısı vardı.

Prens Andrey'i taşımış olan askerler, boynuna kız kardeşi Prenses Maria'nın astığı ve yere düşen küçük, altın tasviri almışlardı, ama imparatorun tutsaklara karşı gösterdiği iyi ilgiyi görünce bunu hemen ona geri verdiler.

Prens Andrey, onu gene kimin ve ne suretle boynuna taktığını görmemiş, ama küçük tasvir göğsünde, üniformasının üstünde ince altın bir zincirin ucunda birdenbire belirivermişti.

‘Ne iyi olurdu,’ diye Prens Andrey, kız kardeşinin o kadar heyecanla, esriklikle boynuna asmış olduğu bu küçük tasvire bakarak düşünüyordu. ‘Ne iyi olurdu, eğer her şey Prenses Maria’ya göründüğü gibi yalın ve açık olsaydı. Bu dünyada nereden destek aranacağını ve bu dünyadan sonra orada, mezarın ötesinde neyin beklediğini bilmek ne iyi olurdu! Eğer şimdi ben, acı bana Tanrım! diyebilseydim ne kadar mutlu olurdum. Ama bunu kime söyleyeceğim! Ya, belirsiz, ulaşılamayan bir güçtür ki, ben onun önünde yalnız konuşamam, onu anlatacak söz de bulamam; öyle ulu ya da hiçtir,’ diye kendi kendine konuşuyordu. ‘Ya da o, buraya Prenses Maria’nın şu muskaya işlediği Tanrı’dır. Algılayabildiğim bütün şeylerin hiçliğinden, ve anlaşılamayan ama her şeyden önemli olan her şeyin yüceliğinden başka gerçek olan hiç, hiçbir şey yok!’

Sedyeler harekete geçti. Her sarsıntıda dayanılmaz bir ağrı duyuyordu, ateşi arttı, sayıklamaya başladı. Babasına, karısına, kız kardeşine, doğacak oğluna karşı özlemi; savaşın başlayacağı günün gecesi nasıl duyarlı, küçücük, aslında bir hiç olan Napolyon’un biçimi ve bütün bunların üzerinde yüksek gökyüzü sıtmalı hayallerinin başlıca temeliydi.

Lisi Gori’deki durağan yaşam ve aile mutluluğu gözlerinin önüne geliyordu. Ama bu mutluluğun zevkini henüz tadıyordu ki küçücük Napolyon, aldırmaz, dar, başkalarının felaketinden zevk duyan bakışlarıyla birdenbire beliriyor, kuşkular, azaplar başlıyor ve rahatlığı yalnız gökyüzü vaat ediyordu. Sabaha karşı bütün düşleri birbirine karıştı, bir karmaşa içinde ve Napolyon’un doktoru Larey’e göre ölümle sonuçlanması iyileşmesinden çok daha güçle olanaklı olan bir baygınlık ve kendinden geçiş karanlığı içinde birleşti.

Larey:

“Sinirli ve huysuz bir hasta bu, kurtulamayacak,” dedi.

Prens Andrey, yaşama umudu zayıf diğer yaralılar arasında yerli halkın özenine bırakıldı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM-I

1806 yılı başında Nikolay Rostof, izinli olarak evine döndü. Aynı dönemde Denisof da Voronel'deki evine dönüyordu. Rostof, onu, kendisiyle birlikte Moskova'ya gelmeye ve evlerinde bir süre konuk kalmaya ikna etti. Son durakta bir arkadaşına rastlayıp onunla üç şişe şarap içmiş olan Denisof, Moskova'ya yaklaşırken, Rostof'un yanında, yolcu kızağının dip kısmında, uzandığı yerde sızmış, yolun bozukluğunu umursamaksızın uyuyordu. Rostof ise yaklaştıkça biraz daha sabırsızlanıyordu.

Kentin kapısındaki inzibat karakolunda izin kâğıtlarını gösterip adlarını yazdırdıktan sonra Moskova'nın içine girdikleri vakit, 'Daha ne kadar var? Çok kaldı mı daha? Ah, bu bozuk sokaklar hiç değişmemiş! Simitler, fenerler, arabacılar da hep aynı!' diye düşünmekteydi Rostof. O bunları düşünürse kızak daha hızlı yol alacaktı sanki! Bütün bedeniyle öne doğru eğilerek sesleniyordu:

"Denisof, geldik! Bak! Bak, geldik işte!"

Denisof uyuyor, yanıt vermiyordu.

"Arabacı Zahar'ın durduğu dört yol ağzına geldik! İşte Zahar da orada! Hâlâ aynı at, bak! İşte poğaça aldığımız küçük dükkân! Ne kadar uzadı bu yol böyle, çabuk ol!"

Arabacı sordu:

"Hangi eve doğru gideceğiz?"

"İşte şuradaki ev... Ta uçtaki büyük eve... Bizim ev o işte! Hey Denisof! Uyan! Denisof, geliyoruz artık!"

Başını kaldırıp öksürdü Denisof, ama yanıt vermedi. Rostof, arabacının yanında oturan uşağına seslendi:

“Dimitriy! Yoksa ben mi yanlış görüyorum, baksana? Bizde ışık yanıyor galiba, öyle değil mi?”

“Evet, efendim! Sayın babanızın çalışma odasında da ışık yanmakta.”

“Daha yatmamışlar mıdır, ne dersin, ha?”

Yeni terleyen bıyıklarını hafifçe okşayarak devam etti:

“Aman iner inmez yeni Macar ceketimi eşyalarımın arasından bulup çıkarmayı unutma!”

Arabacıya bağırdı:

“Çabuk ol!”

Başı önüne sarkmış olan Denisof’a döndü yeniden:

“Hadi uyan artık, Vasya, geldik!”

Ön kapıya üç ev kala, gene seslendi arabacıya:

“Hadi, çabuk ol hadi! Votka paran benden, tam üç ruble vereceğim sana! Çabuk ol!”

Ona, atlar hiç ilerlemiyormuş gibi geliyordu hep. Sonunda kızak sağa geçti ve evin ön kapısının bulunduğu yana yöneldi.

Rostof, başının üzerinde, çok iyi bildiği sıvası dökük saçağı, kapının önündeki taş merdiveni, kaldırımdaki direği gördü. Daha kızak durmadan yere atlayıp, koşarak sofaya girdi.

Ev, gelen hiç umurunda değilmişçesine hep öyle hareketsiz ve neşesiz duruyordu. Sofada hiç kimse yoktu. Rostof, ‘Aman Tanrım!’ diye düşündü. ‘Hiç olmazsa kimseye bir şey olmamış olsa!’ Bir an yüreğinde bir sıkışma hissederek duraksadı. Sonra gene koşuşturmaya başladı. Sofadan hızla geçip o çok iyi bildiği eğrilmiş basamaklardan yukarı çıktı. Kapıda, kontesin iyice temizlemiyorlar diye öfkelendiği aynı tokmak vardı gene ve hafifçe çevrildi mi açılıveriyordu hemen. Bekleme odasında yalnız iki isli mum yanıyordu.

Yaşlı Mihailof büyük bir sandığın üzerinde uyumaktaydı. Yola çıkıldığı vakit hizmet eden ve faytonu arkasından tutup kaldırabilecek kadar güçlü olan uşak Prokofiy, sicimlerden terlik örüyordu. Açılan kapıya baktı; yüzündeki o uykulu, aldırmaz ifade değişti birdenbire, hem sevinçli, hem de ürkek oluverdi. Evin genç beyini tanıyarak:

“Tanrım, küçükbey,” diye bağırdı. “Nasıl oldu? Yavrum, yavrum!”

Prokofiy, heyecandan tir tir titreyerek, herhalde muştuyu vermek için konuk odasının kapısına kadar seyirtti, sonra vazgeçti, geri dönüp genç

beyinin omzuna kapandı. Rostof elini onun elinden kurtararak:
“Nasıllar, iyiler mi?” diye sordu.
“Tanrı’ya şükür! Tanrı’ya şükür! Herkes iyi! Biraz önce yemek yediler. İzin verin de, sizi doya doya seyredeyim sayın kontum!”
“Gerçekten herkes iyi ya?”
“Tanrı’ya şükür, Tanrı’ya şükür!”
Denisof’u büsbütün unutan Rostof, başkasının kendisinden daha önce davranmasına fırsat vermek istemeyerek sırtındaki kürklü paltoyu çıkardı, parmaklarının ucuna basa basa karanlık, büyük salona koştu. Hep aynı lomber masalar, üzerine kılıf geçirilmiş aynı avizeler, her şey, her şey aynıydı. Ama genç beyi daha önce gören vardı. Nikolay, konuk odasına varmamıştı ki ansızın biri şimşek gibi yan kapıdan fırladı, onu kucaklayıp öpmeye başladı. Bir başkası ikinci bir kapıdan, biri daha üçüncü bir kapıdan fırladılar. Kucaklaşmalar, öpüşmeler, çığlıklar, sevinç gözyaşları birbirine karışmıştı! Nikolay, bu karışıklıkta babasının, Nataşa’nın, Petra’nın nerede olduğunu anlayamıyordu. Herkes bağırıyor, bir şeyler söylüyor, aynı anda onu öpüyordu. Yalnız aralarında annesi yoktu. Bunu kesinlikle biliyordu.
“Oysa ben... Hiç bilmiyorum... Nikoluşka... Oğlum, Kolya!”
“İşte burada oğlunuz... Ne kadar değişmiş! Hayır! Mum getirin! Çay getirin!”
“Beni de öpsene!”
“Yavrum... Beni de öp, beni de!”
Sonya, Nataşa, odaları dolduran uşaklar, hizmetçiler kendi aralarında içlerini çekerek konuşmaya başladılar. Petya, ağabeyinin bacaklarına asılmış, “Beni öpmek yok mu?” diye bağırıyordu.
Nataşa, onu kendisine doğru çekip bütün yüzünü öptükten sonra, sıçrayarak biraz uzaklaşmış, ağabeyinin Macar süvari ceketinin eteğini tutarak kedi gibi hep aynı yerde zıplayıp duruyor, tiz bir sesle bağırıyordu.
Her yanda sevinç gözyaşlarıyla pırıl pırıl olmuş sevgi dolu gözler, her yönde öpücük arayan dudaklar vardı. Sonya gelincik gibi kıpkırmızı olmuş, Nikolay’ın elini tutuyordu; bütün yüzü ışık saçıyordu, Nikolay’a dikili gözlerinde büyük bir sevinç vardı. Sonya artık on altı yaşına basmıştı ve çok güzeldi. Özellikle bu mutlu, bu heyecan dolu anlarda daha da güzel görünüyordu, soluğunu tutuyordu. Nikolay da ona teşekkür eden bir bakışla baktı; ama hâlâ birini bekliyor, birini arıyordu; yaşlı kontes, daha odasından çıkmamıştı. İşte o sırada, kapıda ayak sesleri duyuldu. Öyle hızlı ayak sesleriydi ki, gelenin annesi olması olanaksızdı.

Ama gelen oydu, üzerinde herhalde Nikolay yokken diktirmiş olduğu bir giysi vardı. Herkes Nikolay'ı bıraktı, o da annesine doğru koştu. Kavuştukları vakit yaşlı kontes hıçkıra hıçkıra ağlayarak oğlunun göğsüne kapandı. Başını bir türlü kaldıramıyor, yüzünü oğlunun Macar ceketinin soğuk kaytanlarına bastırıp duruyordu sadece. Hiç kimsenin fark etmediği Denisof, odaya girmişti; hemen orada duruyor, olanlara bakarak gözlerini ovuşturuyordu. Ona sorar gibi bakan konta kendisini tanıtarak:

"Vasili Denisof... Oğlunuzun arkadaşıyım..." dedi.

Kont, Denisof'u kucaklayıp öperek:

"Evimize hoş geldiniz. Biliyorum, biliyorum," dedi. "Nikoluşka yazmıştı... Nataşa, Vera, bakın, Denisof da gelmiş."

Aynı mutlu, heyecanlı yüzler, gür kabarık saçları karmakarışık, kaba bıyıklı Denisof'a doğru dönüp çevresini aldılar.

Heyecandan kendisini kaybeden Nataşa:

"Sevgili Denisof!" diye tiz bir sesle bağırarak ona doğru atıldı ve genç adama sarılarak öptü.

Nataşa'nın bu davranışından herkes utanmıştı. Denisof da kızarmıştı ama gülümseyerek Nataşa'nın elini tutup öptü.

Denisof'u, kendisi için hazırlanmış odaya götürdüler. Rostoflar ise oturma odasında Nikoluşka'nın çevresinde toplandılar.

Yaşlı kontes, oğlunun yanına oturmuş elini bırakmıyor, ikide bir öpüyor; ötekiler de onların çevresinde, Nikolay'ın her hareketini, her sözünü, her bakışını izliyor, heyecan ve sevgi dolu gözlerini ondan ayırmıyorlardı. Erkek kardeşleriyle kız kardeşleri kim ona daha yakın oturacak diye aralarında yer kavgası yapıyor, kim ona çay, mendil ya da pipo getirecek diye birbirleriyle yarışıyordu.

Rostof, kendisine gösterilen sevgiden ötürü çok mutluydu; ama ilk buluşma anı ona öylesine sevinç dolu görünmüştü ki, şimdilik mutluluğunu yetersiz buluyor, hep daha bir şeyler olacak, daha, daha başka şeyler olacak diye bekliyordu.

Yoldan gelenler ertesi gün saat ona kadar uyudular. Yattıkları odanın önündeki odada kılıçlar, çantalar, mataralar, açık bavullar, kirli çizmeler oraya buraya atılmış duruyordu. Temizlenmiş, mahmuzlu iki çift çizme biraz önce duvarın dibine konulmuştu. Uşaklar, yüz yıkamak için su dolu leğenler, ibrikler, tıraş olmak için sıcak suyla fırçalanmış tertemiz giysiler taşıyorlardı. Odada erkek ve tütün kokusu vardı. Denisof'un boğuk sesi duyuldu:

“Hey Grişka! Pipomu getir! Rostof, kalksana!”

Rostof, saçları karmakarışık olan başını sıcak yastığın üzerinden kaldırarak birbirine yapışmış gözkapaklarını ovuşturdu:

“Ne var? Geç mi oldu?”

Nataşa’nın sesi:

“Geç ya! Saat on oldu!” diye karşılık verdi.

Komşu odadan kolalı giysilerin hışırtısı, kızların fısıldayarak gülüştükleri duyuldu.

Az aralık kapıda ne olduğu anlaşılmayan bir şey, kurdeleler, siyah saçlar ve neşeli yüzler göründü. Bunlar, Nikolay’ın kalkıp kalkmadığını görmeye gelen Nataşa, Sonya ve Petya’ydı. Yeniden Nataşa’nın sesi duyuldu:

“Nikolenka, kalk!”

“Şimdi kalkıyorum!”

Bu sırada Petya, birinci odada kılıçları görmüş ve eline almıştı. Savaşçı ağabeylerinin karşısında bütün erkek çocukların duyduğu hayranlığa kapılmıştı; ablalarının soyunmuş durumdaki erkekleri görmelerinin iyi olmayacağını unutarak kapıyı açıp:

“Bu kılıç senin mi?” diye bağırdı.

Kızlar geriye çekildi. Denisof, çekinerek kıllı bacaklarını yorganın içine çekip, arkadaşına, yardım bekliyormuş gibi baktı. Petya içeri alındı, sonra kapı gene kapandı. Öbür yanda gülüşmeler oldu. Nataşa’nın sesi duyuldu:

“Nikolenka, üzerine ropdöşambrını geçir, gel!”

Petya:

“Bu kılıç senin mi?” diye sordu.

Sonra siyah bıyıklı Denisof’a doğru dönüp hayranlıkla karışık bir saygıyla:

“Yoksa sizin mi?” dedi.

Rostof, aceleyle ayakkabılarını giydi, sırtına ropdöşambrını geçirdi, dışarı çıktı. Nataşa, mahmuzlu çizmelerden birini ayağına geçirmiş, bir ayağını öbür tekin içine sokmaya çalışıyordu. Sonra odada fırıl fırıl dönüyordu. Giysisini balon gibi şişirdikten sonra yere çömelmek üzereydi. O sırada Nikolay içeri girdi. Birbirine benzeyen, yeni, mavi giysiler vardı Sonya ile Nataşa’nın üzerinde. İkisinin de yüzleri al aldı, ikisi de gencecik ve neşeliydi. Sonya kaçtı, Nataşa’ysa ağabeyinin koluna girip oturma odasına götürdü onu; orada konuşmaya başladılar. Birbirlerine yalnız ikisini ilgilendiren önemsiz yüzlerce konuda sorular soruyor, hangi birine yanıt vereceğini şaşırıyorlardı. Nataşa, Nikolay’ın her sözüne olduğu gibi

kendisinin de söylediği her söze gülüyordu, ama gülmesinin nedeni söylediklerinin gülünç olması değildi, içinden taşan ve dudaklarından kahkahalarla dökülen neşeyi bir türlü bastıramamasıydı. İkide bir her şeye:
“Ah ne iyi, ne güzel!” diyordu.
Nataşa’nın sevgisinden yayılan sıcak ışınların etkisi altında bir buçuk yıldan beri ilk kez ruhunda da, yüzünde de çocuksu, tertemiz bir gülümsemenin çiçek gibi açıldığını hissediyordu Rostof. Evden ayrıldığından beri bir kez olsun böyle gülümsememişti.
Nataşa:
“Bak, dinle beni,” dedi. “Sen artık gerçekten tam anlamıyla bir erkek oldun, değil mi? Biliyor musun, buna çok seviniyorum!”
Bıyıklarına dokundu:
“Şunu öğrenmek istiyorum. Siz erkekler nasıl varlıklarsınız? Bizim gibi misiniz siz de?”
Rostof:
“Hayır...” dedi.
Sonra:
“Sonya niçin kaçtı?” diye sordu.
“Kaçtı işte. Bu uzun bir öykü. Sen şimdi Sonya’ya ‘sen’ mi, ‘siz’ mi diyeceksin?”
Rostof:
“Nasıl rastgelirse,” dedi.
“Ona ‘siz’ de, ne olursun! Sonra sana anlatırım.”
“Ne anlatacaksın?”
“Neyse, şimdi de anlatsam olur. Biliyorsun, Sonya benim arkadaşımdır. Hem de öyle bir arkadaş ki, onun için elimi ateşe bile sokarım. Bak...”
Muslin giysisinin kolunu sıvadı, incecik uzun, zayıf kolunun üzerinde, omzunun altında ve dirseğinin epey yukarısında (balo giysisi giyildiği vakit bile örtülü olan yerde), kırmızı bir iz gösterdi:
“Buramı yaktım işte! Ona sevgimi göstermek için. Çok basit, cetveli ateşte kızdırıp buraya bastırıverdim.”
Rostof, eskiden ders yaptıkları odada, iki yanında küçük küçük yastıklar bulunan bir divanda oturup Nataşa’nın müthiş bir heyecanla dolu gözlerine bakarken, kendisinden başka hiç kimse için bir anlamı olmayan ve ona yaşamının en büyük zevklerinden birini tattıran o aile ocağındaki çocukluğunun dünyasına kavuşmuştu yeniden. Sevgisini kanıtlamak için

kızdırılmış cetvelle kolun yakılmasını saçma bulmadı. Bunu anlıyor, hiç şaşmıyordu buna.

"Peki sonra?" diye sordu.

"O kadar işte. Onunla böyle arkadaşlık ediyoruz, öyle arkadaşlık ediyoruz ki! Bu cetvel filan saçmalık elbet, ama onunla ömrümüzün sonuna kadar arkadaş kalacağız! Sonya birini sevdi mi, artık bir daha unutmaz; bunu anlayamıyorum, ben olsam hemencecik unuturum."

"Peki, ne olacak yani?"

"İşte böyle... o beni de, seni de seviyor."

Nataşa, birden kızardı:

"Canım, anımsıyorsun ya, sen gitmeden önce... Şimdi Sonya diyor ki, sen her şeyi unutmalıymışsın... Şöyle dedi, 'Ben onu her zaman seveceğim, ama o özgür kalsın.' Doğrusu çok güzel bir şey, öyle değil mi? Çok kibar davranıyor, değil mi, ha?"

Nataşa, bunu o kadar ciddi, o kadar heyecanlı bir tavırla soruyordu ki, şimdi söylediklerini daha önce gözyaşlarıyla söylediği belliydi. Rostof, düşünceye daldı:

"Ben hiçbir biçimde sözümü çiğnemiyorum," dedi. "Hem Sonya öyle tatlı şey ki... Hangi budala mutluluğu tepmek ister?"

Nataşa:

"Hayır, hayır!" diye bağırdı. "Biz bütün bunları zaten onunla konuştuk. Senin böyle söyleyeceğini biliyorduk. Ama öyle olmaz. Çünkü anlıyor musun, böyle dersen, kendini verdiğin söze bağlı sayıyorsun demektir. Bundan da şu çıkıyor, o, bunu sana özellikle söylemiş oluyor. Yani sen gene de, onunla evlenmek zorunda olduğun için evleneceksin. Senin anlayacağın, sonunda hiç de düşündüğümüz gibi olmuyor."

Rostof, bütün bunları çok iyi düşünmüş olduklarını görüyordu. Sonya, daha o akşam güzelliğiyle onu şaşırtmıştı. Şimdiyse, onu ancak göz açıp kapayıncaya kadar gördüğü halde, daha da güzel buluyordu. Sonya, on altı yaşlarında çok güzel bir genç kızdı ve belliydi ki Nikolay'a karşı tutkuya varan bir sevgi duyuyordu. (Nikolay bundan bir an olsun kuşku duymuyordu) 'Ama şimdi sırası değil.' Rostof, böyle düşünüyordu. O sırada o kadar başka işler, başka mutluluklar vardı ki! 'Evet, onlar her şeyi çok iyi düşünmüşler... Ben özgür kalmalıyım.'

"Peki, öyle olsun," dedi. "Bunları sonra konuşuruz. Sana kavuştuğum için öyle seviniyorum ki! Şimdi söyle bakayım bana, Boris'i utandıracak bir şey yaptın mı?"

Nataşa gülerek:
“Ne saçma şeyler söylüyorsun!” diye bağırdı. “Ben ne onu, ne de bir başkasını düşünmüyorum! Düşünmek de istemem!”
“Bak hele, peki ne yapıyorsun öyleyse?”
Nataşa:
“Ben mi?” diye sordu.
Gene yüzünü mutlu bir gülümseme aydınlattı:
“Sen Duport’u gördün mü?”
“Hayır.”
“Ünlü Duport, dans öğretmenini görmedin mi? Öyleyse bir şey anlamazsın. Bak, ben neler öğrendim.”
Nataşa, kollarını büktü, dans eden bayanların yaptığı gibi eteğinin uçlarını tuttu, birkaç adım koşarak uzaklaştı. Olduğu yerde döndü, hafifçe zıpladı, ayaklarını birbirine vurdu ve parmaklarının ucuna basarak birkaç adım attı.
“Nasıl? Duruyorum değil mi? Bak! İşte duruyorum!” diyordu.
Ama parmaklarının ucunda daha fazla duramadı:
“Ben işte böyleyim! Hiçbir zaman hiç kimseyle evlenmeyeceğim! Dansöz olacağım ben. Ama sakın bunu kimseye söyleme!”
Rostof, öyle ağız dolusu, öyle neşeli kahkahalarla gülmeye başladı ki, bu gülüşü odasından işiten Denisof onu kıskandı. Nataşa da kendini tutamamış, Nikolay’la birlikte gülmeye koyulmuştu.
“Ama söyle, iyi bir şey değil mi?” diye soruyordu Nikolay.
“Demek artık Boris’le evlenmek istemiyorsun, öyle mi?”
Nataşa kızardı:
“Ben hiç kimseyle evlenmek istemiyorum. Onu görünce yüzüne karşı da aynı sözleri söyleyeceğim!”
Rostof:
“Demek öyle, ha!” dedi.
Nataşa, gevezelik etmeye devam ediyordu:
“Evet öyle, hem bütün bunlar boş şeyler. Sen bana şunu söyle, bu Denisof nasıl, iyi bir adam mı?”
“İyidir.”
“Peki öyleyse, şimdilik hoşça kal. Giyin. Senin Denisof korkunç bir adam mıdır?”
Nikolay:
“Niçin korkunç olsun?” dedi. “Hayır, Vaska hoş adamdır!”
“Sen ona Vaska mı diyorsun? Ne tuhaf... Demek çok iyi adam ha?”

“Çok iyidir ya!”

“Her neyse, çaya çabuk gel. Hep birlikte kahvaltı edelim.”

Nataşa tıpkı dansözler gibi parmaklarının ucuna basarak odada dolaşırken on beş yaşındaki mutlu küçük kızlar gibi gülümsüyordu.

Rostof, konuk odasında Sonya’yla karşılaşınca kızardı. Onun karşısında nasıl bir tavır takınması gerektiğini nedense bilemiyordu. Bir akşam önce ilk karşılaştıkları anda sevinçten öpüşmüşlerdi. Ama şimdi böyle bir şey yapmanın doğru olmayacağını hissediyordu Rostof. Annesi de, kız kardeşleri de, yani herkes ona soran bakışlarla bakmakta ve Sonya’ya karşı nasıl davranacağını merakla beklemekteydi. Bu yüzden genç kızın elini öptü ve ‘Siz, Sonya!’ diye konuştu. Ama karşılaşan bakışlar birbirleriyle, Nataşa’yı elçi olarak kullanıp ona verdiği sözü anımsatmak yürekliliğini gösterdiği için özür diliyor ve onu sevdiği için genç adama teşekkür ediyordu. Rostof’sa gözleriyle Sonya kendisini özgür bırakmayı önerdiği için teşekkür ediyor ve ne olursa olsun onu hiçbir zaman sevmekten vazgeçmeyeceğini, onu sevmemenin olanaksız olduğunu anlatıyordu.

Vera, herkesin sustuğu bir andan yararlanarak:

“Ne tuhaf!” dedi. “Sonya ile Nikolenka şimdi karşılaşınca birbirine ‘siz’ demeye başladılar, iki yabancı gibi.”

Vera’nın bu sözü, bütün sözleri gibi yerindeydi; ama söylediği sözlerin çoğu gibi herkeste bir tedirginlik yaratmıştı. Yalnızca Sonya, Nikolay ve Nataşa değil, oğlunun bu aşk yüzünden parlak bir evlilikten yoksun kalmasından korkan yaşlı Kontes de çok tedirgin oldu. Genç kız gibi kıpkırmızı kesildi o da.

O sırada Denisof, Rostof’u şaşırtmıştı: konuk odasına savaş başlarken olduğu gibi son derece şık giyinmiş olarak gelmişti. Bayanlara karşı onu bu durumda hiç görmemiş olan Rostof’u şaşırtacak kadar nazik davranıyordu.

II

Ordudan Moskova'ya dönen Nikolay Rostof'u, evdekiler oğullarının en iyisi, kahraman ve eşsiz Nikoluşka, akrabaları sevimli, hoş ve saygılı bir delikanlı, dostlarıysa yakışıklı bir süvari teğmeni, çok iyi dans eden bir kavalye ve Moskova'nın en gözde damat adaylarından biri olarak karşılamışlardı.

Rostofları bütün Moskova tanırdı; yaşlı kontun bu yıl yeterli parası vardı. Çünkü bütün çiftlikleri üzerindeki ipoteği yenilemeyi başarmıştı. Böylece Nikoluşka, kendisine bir binek atı ile henüz Moskova'da hiç kimsede görülmeyen son moda bir pantolon ve son moda sivri burunlu, küçük gümüş mahmuzlu çizmeler almıştı. Bol bol eğleniyordu.

Rostof, eve dönünce eski yaşamının kurallarına ayak uydurmakla geçen kısa bir süreden sonra, içinde tatlı bir dalgalanma duydu. Kendini büyümüş, olgunlaşmış hissediyordu. Din dersi sınavını veremediği için kapıldığı karamsarlık, Gavrilo'dan faytona binmek için borç para alması, Sonya'yla gizli gizli öpüşmeler... Bütün bunları şimdi birer çocukluk olarak anmakta, kendisini de bir daha geriye dönemeyecek kadar bunlardan uzaklaşmış görmekteydi. Gümüş kaytanlı bir süvari ceketi giymiş, göğsünde erlere verilen Georgiy nişanı olduğu halde, tanınmış, yaşlı başlı, saygıdeğer meraklılarla birlikte, cins atını koşuya hazırlayan bir teğmendi şimdi. Bulvarda oturan bir kadın dostu vardı, akşamları ona gidiyordu. Arharoflar'ın balosunda mazurkayı[23] o yönetmiş, Feldmareşal Kamenski'yle savaşta sözleşmiş, İngiliz Kulübü'ne gitmiş ve Denisof'un tanıştırdığı kırk yaşında bir albayla içli dışlı olmuştu.

23 Bir Polonya dansı.

Moskova'dayken Çar'ı görmediğinden, ona karşı olan tutkusu da epey durulmuştu. Ama gene de bu sevgisini sık sık anlatıyor, anlatırken de çevresindekilere her şeyi açıklamadığını, Çar'a karşı beslediği bu duyguda başkalarının anlayamayacağı bir şey bulunduğunu hissettiriyordu. O sırada Moskova'da herkesin 'gökten inmiş melek, adını verdiği Çar Aleksandr Pavloviç'e karşı duyduğu tapmaya varan sevgiyi candan paylaşıyordu.

Rostof, orduya dönünceye kadar Moskova'da geçirdiği kısa süre içinde Sonya'ya yaklaşacak yerde, tersine ondan uzaklaştı. Genç kız çok güzeldi, sevimliydi, aynı zamanda Nikolay'a çılgınca âşıktı; ama Rostof, o sırada delikanlılığın gönül işleriyle uğraşacak vakti bulamadığı çağındaydı. Bu çağdaki 'genç, bağlanmaktan korkar; birçok başka şey için istediği özgürlüğüne değer verir. Moskova'da bulunduğu bu süre içinde Sonya'yı

düşündüğü vakit, kendi kendine, ‘Ee, onun gibi daha bir sürü kız çıkacak karşıma. Şu anda bile bilmediğim yerlerde tanımadığım, kim bilir kaç kız vardır. Daha bol bol vakit bulurum, istediğim vakit aşkla da uğraşırım, ama şimdilik ona ayıracak zamanım yok,’ diyordu.

Bundan başka, kadınların arasında bulunmak, bir erkek için küçük düşürücü bir durum gibi geliyordu ona. Balolara, kadınların bulunduğu toplantılara gitmeyi hiç canı çekmiyormuş gibi gönülsüz bir tavır takınarak gidiyordu. Yarışlar, İngiliz Kulübü, Denisof’la içki şölenleri, ‘oraya’ gitmek... Bütün bunlar bambaşka işlerdi! Genç bir süvarinin şanına yakışır şeylerdi bunlar.

Mart ayı başlarında yaşlı Kont İlya Andreyiç Rostof, İngiliz Kulübü’nde prens Bagration onuruna verilecek olan yemeğin hazırlıklarıyla uğraşıyordu. Salonda, sırtında ropdöşambrla dolaşıyor; kulübün ambar memuru ve aşçıbaşı ünlü Feoktrist’a, Prens Bagration’a sunulacak kuşkonmaz, taze salatalık, ağaç çileği, taze dana eti ve balık konusunda buyruklar yağdırıyordu.

Kont, kuruluşundan beri kulübün hem üyesi, hem de başkanıydı. Bagration’un onuruna verilecek şölenin hazırlanması, kulüp yönetim kurulunca ona verilmişti; çünkü pek az kimse onun gibi her şeyi bol bol, cömertçe harcayarak, doyurucu büyük bir şölen hazırlatabildi; aynı zamanda pek az kimse böyle bir şölen için gerekirse kendi kesesinden harcamayı göze alır ve bunu yapabilirdi. Aşçı ile kulübün ambarcısı, kontun buyruklarını neşeli yüzlerle dinliyorlardı; çünkü biliyorlardı ki, konttan başka hiç kimsenin yanında, böyle birkaç bin rubleye çıkacak bir şölenden bu kadar çöplenemezlerdi.

“Horoz ibiklerini unutma ha... anlıyorsun ya, horoz ibiklerini, kaplumbağa çorbasının içine koyacaksın!”

Aşçıbaşı:

“Demek soğuk yemekler üç çeşit olacak öyle mi?” diye sordu.

Kont düşündü:

“Daha az olmaz. Üç çeşit olmalı,” diyerek parmağını büktü. “Biri mayonezli.”

Ambar memuru:

“Başüstüne, tatlı su kefalı da alalım mı?” diye sordu.

“Eh, ne yapalım, al! Madem fiyatları düşürmüyorlar. Yalnız, babacığım! Dur bakalım, az kalsın unutuyordum! Sofraya bir servis daha koymak gerekir.”

Birden başını ellerinin arasına aldı:

“Peki çiçekleri kim getirecek bana? Mitenka, buraya baksana, Mitenka!”

Çağırdığını duyup içeriye girmiş olan kâhyaya doğru döndü:

“Sen hemen bir arabaya atla, Moskova yakınındaki çiftliğe git, bahçıvan Masimka’ya söyle, hemen angaryacıları bir araya toplatsın. Limonluklarda ne varsa buraya taşıtsın. Çiçekleri keçelere sarsınlar. Ama unutma cuma günü en az iki yüz saksı burada olmalı.”

Kont, daha bir dizi buyruk verdikten sonra neredeyse dinlenmek için kontesin yanına gidecekti ki, birden aklına yapılması gereken bir şey geldi; dönüp aşçı ile ambarcıyı yanına çağırttı ve gene buyruklar sıralamaya başladı. Kapıda bir erkeğin çevik adımlarıyla mahmuz şakırtıları duyuldu. Al yanaklı, siyah bıyıkları yeni terlemiş ve Moskova’daki sakin yaşam içinde her bakımdan kendini topladığı belli olan yakışıklı genç kont içeri girdi. Yaşlı kont, sanki oğlundan utanıyormuş gibi gülümseyerek:

“Ah oğlum, şaşkına döndüm,” dedi. “Hiç olmazsa sen yardım etsen! Daha şarkıcı da bulmam gerekiyor. Orkestram var ama Çingeneleri mi çağırtsak, ne yapsak bilmem ki? Siz askerler böyle şeylerden hoşlanırsınız.” Oğlu gülümsedi:

“Doğrusunu isterseniz, bana öyle geliyor ki, Prens Bagration Schöngraben Savaşı’na hazırlanırken, şimdi sizin yaptığınızdan daha az uğraşıp didinmiştir!”

Yaşlı kont, bu yoruma gücenmiş gibi bir tavır aldı:

“Konuşmak kolay! Gel de sen dene bakalım!”

Sonra zeki yüzünde saygılı bir havayla baba oğula dikkatli ve sevecen bir havayla bakan aşçıya döndü:

“Şu gençlere ne dersin Feoktrist?” dedi. “Bizim gibi yaşlılarla alay ediyorlar, baksana!”

“Ne yaparsınız, Ekselans, onlar yalnız güzel yemekleri yemeyi bilirler ama her şey nasıl hazırlanır, servis nasıl yapılır, bunlar umurlarında değildir!”

Kont:

“Doğru, doğru!” diye bağırdı ve neşeyle oğlunu iki elinden tuttu. “Ama şimdi seni yakaladım! Hemen çift atlı bir kızağa atla. Bezuhof’a git! ‘Kont İlya Andreyiç sizden ağaç çileği ile taze ananas istiyor,’ de. Bunları başka hiç kimsede bulamazsın. Kendisi yoksa, prenseslere uğra, onlara söyle. Oradan da Razgulay’a fırla, arabacı İpatka neresi olduğunu bilir. Oraya

varır varmaz, Çingene İyuşka'yı bul. Hani Kont Orlof'la dans etmişti. Anımsadın mı? Hani beyaz kazakin giymişti. İşte onu alıp buraya getir!"

Nikolay, gülerek sordu:

"Yanındaki Çingene kızlarını da buraya getireyim mi?"

"Bak, bak neler söylüyor!"

Bu sırada, sessiz adımlarla içeriye Anna Mihailovna girdi; üzerine önemli bir iş almış gibi yüzünde ciddi, düşünceli, aynı zamanda onda her zaman görülen -bir Hıristiyan olarak kendine yakıştırdığı- yumuşak bir ifade vardı. Anna Mihailovna, sevecenlikle:

"Zararı yok, sevgili kont," dedi. "Bezuhof'a ben giderim. Oğlu gelmiş. Şimdi her şeyi onun limonluğundan alabiliriz. Zaten onunla görüşmem gerekiyor. Bana Boris'ten gelen mektubu göndermiş. Çok şükür Borya şimdi kurmayda."

Kont, Anna Mihailovna'nın, ısmarladığı şeylerden bir kısmını getirmeyi üzerine almasına sevindi ve onun için küçük faytonu hazırlamalarını buyurdu.

"Bezuhof'a söyleyin o da gelsin. Çağrılıların arasına onu da yazarız. Karısıyla ilişkisi nasıl?"

Anna Mihailovna, gözlerini yukarıya doğru kaldırdı, yüzünde derin bir hüzün belirdi.

"Ah dostum, kont çok mutsuzmuş!" dedi. "Eğer duyduğumuz doğruysa, korkunç bir şey! Onun mutluluğuna o kadar sevindiğimiz zaman, böyle olacağını hiç aklımızdan geçirdik mi? Evet, durumuna yüreğim parçalanıyor, onu elimden geldiği kadar avutmaya çalışacağım."

Yaşlı Rostof ile genç Rostof, aynı anda:

"İyi ama ne oldu?" diye sordular.

Anna Mihailovna, derin derin içini çekti. Sonra gizli bir şey açıklıyormuş gibi:

"Mariya İvanovna'nın oğlu Dolohof yok mu?" diye fısıldadı. "Diyorlar ki, genç kadını büsbütün dile düşürmüş! Daha önce Konf Bezuhof, Dolohof'u sıkıntıdan kurtarmış, Petersburg'da evine çağırmış, oysa... Şimdi kadın buraya gelmiş, o delifişek de yanındaymış."

Anna Mihailovna, Piyer'in üzüntüsünü paylaştığını belirtmek istiyormuş gibi konuşuyordu, ama aynı zamanda elinde olmayarak sesinin tonunu ve dudaklarında beliren hafif gülümseme, 'delifişek' dediği Dolohof'u pek de haksız bulmadığını belli ediyordu!

"Diyorlar ki, Piyer, derdinden ölecekmiş nerdeyse."

“Her neyse, siz gene ona söyleyin, kulübe gelsin, burada ne de olsa oyalanır. Büyük bir şölen olacak!”

Üç mart günü, öğleden sonra saat ikiye doğru, İngiliz Kulübü’nün iki yüz elli üyesiyle elli kadar çağrılı, onur konuğu ve Avusturya büyükelçisinin kahramanı Prens Bagration’un yemeğe gelmesini bekliyorlardı. Austerlitz Savaşı’nın haberi gelince, ilk anda Moskova şaşkına dönmüştü. O zamanlar Ruslar zafere o kadar alışmışlardı ki, yenilgi haberi gelince, kimileri buna hiç inanmamış, kimileri de, böyle tuhaf bir haberin açıklamasını birtakım nedenlerde aramaya çalışmışlardı.

Tanınmış ve nüfuzu olan ne kadar insan varsa, hepsinin toplandığı İngiliz Kulübü’nde, aralık ayında, cepheden haberler gelmeye başlayınca, hiç kimse savaştan ve özellikle son çarpışmadan söz etmez olmuştu; herkes bu konuda susmak için sözleşmişti sanki! Konuşmalara yön verenler, Kont Rostopçin, Prens Yuriy Vladimiroviç Dolgorukiy, Valuyef, Kont Markof, Prens Vyazenskiy gibiler kulüpte hiç görünmüyor, kendi yakınlarının çevresinde, evlerde toplanıyorlardı. Kulaktan dolma şeyleri ileri süren Moskovalılarsa, (Kont İlya Andreyiç Rostof da bunlardan biriydi) kısa bir süre için, savaş konusunda kesin bir yargıya varamayacak durumda ve öndersiz kalmışlardı, işin içinde hiç de hoş olmayan birtakım şeylerin bulunduğunu, bu kötü haberleri yorumlamanın zor olduğunu, dolayısıyla susmanın daha iyi bir tutum olacağını seziyorlardı. Ama kısa bir süre sonra tıpkı toplantı odasından çıkan jüri üyeleri gibi, kulüpte konuşmalara yön veren önemli kişiler gene birer birer ortaya çıkmış, herkes gene kesin ve belirli bir biçimde konuşmaya başlamıştı. Rusların yenilgisi gibi inanılmaz, akıl almaz, olanaksız bir olayı aydınlatmak için nedenler bulundu, her şey aydınlandı ve Moskova’nın her köşesinde, herkes aynı şeyden söz etmeye başladı.

Nedenler şunlardı: Avusturyalıların ihaneti, ordunun yiyecek ve silah sevkinin yapılmaması, Polonyalı Brjebuşevskiy ile Fransız Langeron’un ihaneti, Kutuzof’un beceriksizliği... Orduya gelince, herkes Rus ordularının olağanüstü başarılarla, tanıklarla gösterdiklerini ileri sürüyordu. Erler, subaylar, generaller hepsi birer kahramandı. Ama asıl kahramanlar kahramanı, Schöngraben Savaşı’ndaki tutumu ve Austerlitz’den sonra yalnız o, birliklerini hiç bozguna uğratmadan, bütün gün kendi güçlerinin iki katı bir düşmanla çarpışa çarpışa geri çekilmişti. Bagration’un Moskova’da bir kahraman olarak yüceltilmesinde rol oynayan belli başlı nedenlerden biri de, başkentteki nüfuzlu kişilerle ilişkisi bulunmayan bir

yabancı oluşuydu. Sıradan, hiçbir arkası bulunmayan, entrikalara karışmamış ve hâlâ Suvarof'un adıyla İtalya seferindeki anılara bağlı olan Rus askerine saygı gösterilmekteydi onun kişiliğinde. Bundan başka, ona bu kadar büyük değer verilirken Kutuzof'a karşı duyulan hoşnutsuzluk ve beğenmezlik de belirtilmiş oluyordu.

Şakacı Şinşin, Voltaire'in sözünü öykünerek:

"Eğer Bagration olmasaydı, onu yaratmak gerekecekti," demişti.

Kutuzof'tansa hiç kimse söz etmiyordu. Yalnız kimileri ona sessizce sövmekte, onun için 'saray dalkavuğu' ve 'yaşlı zampara' demekteydiler.

Bütün Moskova'da yenilgimizden ötürü duyduğu üzüntüyü eski zaferleri anarak unutmaya çalışan Prens Dolgorukof'un, 'Hep yenmek, hep yenmek olmaz, yenilmek de var,' sözleriyle Rostopçi'nin, 'Fransız askerlerini savaşa sürmek için parlak sözler etmek gerekir. Almanlar'la aynı mantığa dayanarak konuşmalı, onları kaçmanın ileri gitmekten daha tehlikeli olduğuna inandırmalı. Rus askerleriniyse yalnız önlemeye çalışmalı ve onlara, aman daha yavaş olun diye yalvarmalı,' sözleri yineleniyordu hep. Her yanda Austerlitz'de bizim erlerle subayların gösterdikleri kahramanlıklara örnek olarak ayrı ayrı ve yeni yeni olaylar anlatılıyordu. Biri sancağı kurtarmış, bir başkası beş Fransız öldürmüş, bir üçüncüsü tek başına beş topu birden ateşlemişti. Berg'ten de söz ediliyordu; onun nasıl biri olduğunu bilmeyenler, Berg'in sağ elinden yaralanınca kılıcını sol eline alıp ileri atıldığını söylüyorlardı. Bolkonski'yi anan yoktu. Yalnız onu iyi tanıyanlar, çok genç yaşta, geride hamile bir kadınla bunak bir baba bırakıp öldüğüne acınmaktaydılar.

III

Üç mart günü İngiliz Kulübü'nün bütün odalarında konuşmaların uğultusu duyuluyor, kulübün üyeleriyle konukları, kimi üniformalı, kimi fraklı, kimileri de kaftanlı ve pudralı olarak baharda oradan oraya uçan arılar gibi bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, oturuyor, ayakta bekliyor, bir araya toplanıyor

ya da ayrılıyorlardı. Her kapının önünde perukları pudralanmış, ayaklarına uzun çoraplar, iskarpinler, sırtlarına uşak giysisi giymiş uşaklar, gergin bir tavırla, her an hizmette bulunabilmek için konukların en küçük bir hareketini bile gözden kaçırmamaya çalışıyorlardı. İçerde bulunanların çoğu yaşlı, güvenli bir anlatım taşıyan geniş yüzlü, kalın parmaklı ve sesleriyle davranışları ağır, saygıdeğer insanlardı. Bu gibi konuklarla üyeler, hep alıştıkları belirli yerlerde oturuyor, belirli ve alışılmış gruplara katılıyorlardı. Konuklardan pek azı oraya rastlantıyla gelmiş insanlardı; bunların çoğu gençti, aralarında Denisof, Rostof ve şimdi gene Semyonovski Alayı'nın subaylarından olan Dolohof bulunuyordu. Gençlerin, özellikle subay olanların yüzünde yaşlıları beğenmediklerini, ama gene de onlara saygı duyduklarını belli eden bir ifade vardı.

'Sizlere saygı göstermeye hazırız, ama şunu unutmayın ki gelecek gene de bizimdir!' demek istiyorlardı sanki eski kuşağa.

Nesvitski de, kulübün eski bir üyesi olarak oradaydı. Karısının isteğiyle saçını uzatmış, gözlüğünü çıkarmış ve modaya uygun olarak giyinmiş olan Piyer, üzüntülü, bezgin bir havayla bir salondan öbürüne geçip duruyordu. Çevresini hep olduğu gibi, zenginliğinin karşısında yerlere kadar eğilen insanlar alıyor, o da aralarında saltanat sürmeye alışmış bir insan tavrıyla onlara dalgın dalgın ve yukardan bakarak konuşuyordu.

Yaşına bakılırsa gençlerle birlikte olması gerekirdi, ama zenginliği ve nüfuzlu adamlarla olan ilişkileri yüzünden yaşlıların, herkesten saygı görenlerin grubuna katılmak zorundaydı. Bu nedenle bir gruptan ötekine gidiyordu. Her grubun ortasında yaşlılardan en önemli kişiler bulunuyor; yabancılar bile bu ünlü kişilerin sözlerini dinlemek için o gruplara yaklaşıyordu. Kont Rostopçin, Valuyef ve Narişkin'in çevresinde geniş halkalar oluşmuştu. Rostopçin, Rusların, nasıl düşmanın önünden kaçan Avusturyalıların ayakları altında ezildiklerini ve kaçanların arasından kendilerine nasıl süngüyle yol açtıklarını anlatıyordu.

Valuyef, gizli kalmak koşuluyla, Uvarof'un Petersburg'dan, Moskovalıların Austerlitz Savaşı konusunda ne düşündüklerini anlamak için gönderilmiş olduğunu söylüyordu.

Üçüncü grupta Narişkin, Avusturya Savaş Kurulu toplantısında Suvarof'un Avusturyalı generallerin saçmalıklarına nasıl horoz gibi kabararak karşılık verdiğini anlatıyordu. Hemen orada duran Şinşin, şaka yapmak isteğiyle Kutuzof'un hiç de zor olmayan, 'horoz gibi kabarmak' sanatını Suvarof'tan da öğrenmediğini söyleyecek oldu, ama yaşlı şakacıya

sert bir tavırla bakarak ona, o gün orada Kutuzof'tan söz etmenin hiç de yakışık almayan bir şey olduğunu duyumsattırdılar.

Yumuşak çizmeler giymiş olan Kont İlya Andreyiç Rostof, düşünceli bir tavırla, telaşlı telaşlı, koşarcasına yemek odasından konuk odasına geçiyor, hepsini tanıdığı önemli önemsiz kişileri aceleyle hep aynı şekilde selamlıyor, yalnız arada bir gözleriyle, uzun boylu, yakışıklı oğlunu arıyor, ona sevinçle bakarak göz kırpıyordu. Rostof, yeni tanıştığı ama dostluğuna değer verdiği Dolohof'la birlikte pencerenin önünde duruyordu. Yaşlı kont, onlara yaklaşıp Dolohof'un elini sıktı:

"Bize de buyur. Bak, sen bizim delikanlıyla tanışıyormuşsun. Oralarda birlikte kahramanlıklar göstermişsiniz," dedi.

Birden yanından geçen yaşlıya:

"A! Vasiliy İgnatiç, merhaba yaşlı adam!" dedi.

Ama daha selamını tamamlamadan, çevrede her şey harekete geçti ve koşarak yanlarından geçen bir uşak, yüzünde ürkek bir anlatımla:

"Buyurdular, efendim," diye haber verdi.

Çıngırak sesleri duyuldu. Kulübün yönetim kurulu üyeleri ileri çıktılar, çeşitli odalara dağılmış olan konuklar elek üstünde sarsılan çavdar tanecikleri gibi hep bir aıaya toplanıp küme oluşturarak toplantı salonunun önündeki büyük konuk odasında durdular.

Sofanın eşiğinde Bagration göründü. Şapkasızdı, belinde kılıç yoktu. Onları kulübün kurallarına uyarak kapıcıya bırakmıştı. Rostof'un onu Austerlitz Savaşı'ndan bir gece önce gördüğü gibi başında koyun derisi bir kalpak yoktu, omzunda da bir kamçı asılı değildi; sırtında bedenine oturmuş Rus ve yabancı madalyalarla süslü yeni bir üniforma, göğsünün sol yanında da tek bir Georgiy yıldızı vardı. Belli ki biraz önce yemeğe gelirken, saçlarını ve favorilerini kestirmişti. Bu ona hiç de yakışmayan değişik bir hava veriyordu. Yüzünde, bir şenliğe giden bir insanın masum heyecanı seziliyordu. Bu da o erkekçe sert çizgileriyle karşılaştırılınca biraz komik görünüyordu.

Onunla birlikte gelmiş olan Bekleşof ile Fiyodor Petroviç Uvarof, daha önce Bagration'un onur konuğu olarak içeri girmesini istedikleri için kapıda durmuşlardı. Bagration onların bu saygılı davranışlarından yararlanmak istemeyerek kararsızlığa kapıldı. Bu yüzden kapıda bir duraklama oldu, en sonunda Bagration gene de önde yürüyerek içeri girdi. Ellerini nereye koyacağını bilemiyordu. Çekingen, beceriksiz bir tavırla bekleme odasının parkeli döşemesinin üzerinden geçti. Schöngraben'de kurs alayının önünde

yaptığı gibi, yeni sürülmüş bir tarlada kurşun yağmuru altında yürümek, onun için daha kolay, daha alışılmış bir şeydi.

Kulüp yönetim kurulu üyeleri, onunla birinci kapının önünde karşılaştılar. Bu kadar çok sevdikleri bir konuğu aralarında görmekten ötürü duydukları sevinci belirten birkaç söz söylediler ve vereceği karşılığı beklemeden, ona sahip çıkarak, çevresini sarıp onu konuk odasına götürdüler. Toplanmış olan klüp üyelerinden ve konuklardan ötürü kapıdan geçmek oldukça zordu. Hepsi birbirini ezerek, birbirinin omzu üzerinden bakarak, az bulunan yabanıl bir hayvanı seyreder gibi iyice görmeye çalışıyorlardı Bagration'u. Kont İlya Andreyiç, herkesten daha çok çaba harcayarak, 'Yol verin, dostum, yol verin! Yol verin!' diye söylene söylene, kalabalığı ite kaka konukları konuk odasına götürüp divana oturttu.

Yeni gelenlerin çevresini önemli kişiler, kulübün en saygıdeğer üyeleri sardılar. Kont İlya Andreyiç, gene herkesi ite kaka kalabalığın arasından geçip konuk odasından çıktı, bir dakika sonra da yönetim kurulu üyelerinden biriyle ve büyük gümüş bir tabakla geri döndü. Onu Prens Bagration'a doğru uzattı. Tabağın üzerinde günün kahramanı onuruna yazılmış ve basılmış şiirler vardı. Bagration, tabağı görünce, sanki başkalarından yardım istiyormuş gibi, ürkek bir tavırla çevresine bakındı. Ama bütün gözlerde buna razı olmasını isteyen bakışlar vardı. Bagration, kendini başkalarının isteğine bağlı hissederek, kararlı bir tavırla, tabağı iki eliyle tuttu, öfkeyle karşısındakini azarlar gibi onu kendisine sunmuş olan konta baktı. Biri, hizmet etmek ister gibi Bagration'un elinden tabağı aldı (bunu yapmamış olsaydı, Bagration belki de akşama dek onu böyle elinde tutmaya devam edecek, ya da sofraya onunla birlikte oturacaktı), dikkatini şiirlere verdi. Bagration, 'Eh, okuyayım hiç olmazsa,' der gibi yorgun gözlerini kâğıda çevirdi; ciddi, dikkatli bir havaya girerek okumaya başladı. Şiirleri yazmış olan, onları Bagration'dan aldı, kendisi okumaya koyuldu. Prens Bagration, başını eğmiş onu dinliyordu:

Aleksandr çağını yüceltti.
Tahtımızdaki Titüs'ü koru
Hem korkunç bir savaşçı ol, hem iyi bir insan
Yurtta Rife, savaş alanında Sezar!
Görsünler kimmiş Bagration
Anlasın o şımarık Napolyon da
Ve kalkışamasın,
Soylu Rusları üzmeye bir daha!

Ama okuyan daha şiiri bitirmemişti ki, gür sesli sofracıbaşı:

“Sofra hazır, efendim!” diye haber verdi.

Kapı açıldı, yemek odasından, ‘Gürlesin zaferin sesleri! Neşelensin yiğit Rus askerleri!’ marşı duyuldu. Kont İlya Andreyiç, hâlâ şiirlerini okumaya devam eden şaire sert bir tavırla bakarak Bagration’un önünde yerlere kadar eğildi. Yemeğin şiirden daha önemli olduğunu anlayarak ayağa kalkmıştı herkes. Bagration, gene, herkesten önce sofraya doğru yürüdü. Baş köşeye, Bekleşof ile Narişkin’in arasına oturttular onu. (Bekleşof ile Narişkin’in adları Aleksandr’dı, Çar’ın adaşı oldukları için, bu önemli bir şeydi) Yemek odasında üç yüz kişi hepsi rütbelerine ve önemlerine göre, kimi onur konuğuna daha yakın, kimi daha uzak olarak yerleştiler, tıpkı suyun daha derin, daha eğik olan yere toplandığı gibi.

Kont İlya Andreyiç, yemekten az önce oğlunu tanıttı prense. Bagration, onu tanıyınca birbirini tutmayan, beceriksizce birkaç söz söyledi. O gün ağzından çıkan bütün sözler öyleydi zaten. Bagration, oğluyla konuşurken Kont İlya Andreyiç, herkese sevinç ve gururla bakıyordu.

Rostof, Denisof’la ve yeni dost olduğu Dolohof’la birlikte, hemen sofranın orta kısmına oturmuştu. Karşılarında Prens Nesvitski’nin yanında, Piyer yer almıştı. Prens İlya Andreyiç, yönetim kurulunun diğer üyeleriyle Bagration’un karşısına oturmuş, Moskovalıların ona karşı duydukları sevgiyi belirtmeye çalışarak ikramlarda bulunuyordu.

Çabası boşa gitmemişti! Zeytinyağlı olsun, saf yağlı olsun yemekler çok güzeldi. Öyleyken gene de yemeğin sonuna kadar tam anlamıyla bir türlü rahat edemedi. Durup durup büfeye bakan uşağa göz kırpıyor, sofrada hizmet eden adamlara fısıldayarak bir şeyler buyuruyor ve geleceğini bildiği her yeni yemeğin sofraya getirilmesini heyecan içinde bekliyordu. Her şey çok güzeldi. İkinci yemek olarak mersinbalığı getirilince (İlya Andreyiç, onu görünce sevincinden ve utancından kıpkırmızı olmuştu.) uşaklar, artık şampanyaları patlatarak kadehleri doldurmaya başladılar. Oldukça büyük bir etki yaratan balıktan sonra, İlya Andreyiç, yönetim kurulunun diğer üyeleriyle bakıştı. ‘Onura pek çok kadeh kaldırılacak! Hiç olmazsa başlayalım!’ diye fısıldadı ve eline bir kadeh alarak ayağa kalktı. Herkes sustu, ne söyleyeceğini beklemeye başladı. Kont:

“Çarımız, imparatorun onuruna!” diye bağırdı.

O sevecen gözleri sevinçten, heyecandan yaşla dolmuştu.

Aynı anda ‘Zaferin sesleri gürlesin!’ marşını çalmaya başladılar. Herkes yerinden kalktı. ‘Hurra!’ sesleri duyuldu. Bagration da Schöngraben savaş

alanındaki sesiyle, ‘Hurra!’ diye bağırdı. Üç yüz sesin arasında genç Rostof’un da heyecanlı sesi işitiliyordu, delikanlı nerdeyse ağlayacaktı!

“Çarımızın, çarımızın sağlığına, hurra!” diye bağırdı.

Kadehini birden dibine kadar dikti, sonra yere fırlattı.

Birçok kişi aynı şeyi yaptı. Ondan sonra bağırışlar uzun bir süre devam etti en sonunda herkes susunca uşaklar yerdeki cam kırıklarını toplamaya başladı. O zaman herkes gene yerine oturdu ve her biri kendi bağrışından ötürü memnun memnun gülümseyerek, yanındakiyle konuşmaya daldı. Kont İlya Andreyiç bir kez daha yerinden kalktı, masanın yanında bulunan pusulaya bir göz attı ve son seferimizin kahramanı, Prens Piyotr İvanoviç Bagration onuruna kadeh kaldırdı. O mavi gözleri yaşlarla dolu üç yüz konuğun, ‘Hurra!’ diye bağırdığı duyuldu, sonra müzik yerine şarkıcılar, Pavel İvanoviç Kutuzof’un yazdığı kantatı okumaya başladılar:

Ruslar için engel hiçtir;
Yiğitleri güvencesidir zaferin,
Bagration’ları oldukça ülkemizin,
Tüm düşmanlar dize gelecektir.

Şarkıcılar, söyledikleri kantatı bitirir bitirmez, yeniden kadehler kaldırıldı. Her kadeh kaldırışta Kont İlya Andreyiç giderek daha çok duygulanıyor, giderek daha çok kadeh kırılıyor ve daha çok çağrılıyordu. Bekleşof’un, Narişkin’in, Uvarof’un, Dolgorukof’un, Apraksin’in, Valuyef’in, kulüp yönetim kurulu üyelerinin, konukların, en sonunda ayrıca yemeği hazırlatan İlya Andreyiç’in onuruna içildi. Bu son kadeh kaldırışta, kont, mendilini çıkardı, onunla yüzünü örterek, açıkça ağlamaya başladı.

IV

Piyer, Dolohof ile Nikolay Rostof’un karşısında oturuyordu. Her zamanki gibi tabaklar dolusu yiyip içiyordu. Ama eskiden tanıyanlar, o gün genç adamda nedeni anlaşılmayan büyük bir değişiklik olduğunu ayırt

ediyorlardı. Piyer, bütün yemek boyunca ya susmuş, gözlerini kısıp yüzünü buruşturarak çevresine bakınmış ya da derin bir dalgınlık içinde, gözlerini bir noktaya dikerek parmağıyla burnunun üst kısmını ovuşturmuştu. Yüzünde sıkıntılı, üzüntülü bir hava vardı. Sanki çevresinde olup bitenleri görmüyor, duymuyor ve hep aynı ciddi, aynı zamanda çözülmemiş sorunu düşünüyordu.

Onun, içine oturan çözülmemiş sorun, prensesin Moskova'da, Dolohof ile karısı arasındaki yakınlık konusunda söylediği imalı sözlerle, o sabah aldığı imzasız bir mektuptu. Bu mektup bütün imzasız mektuplara özgü bayağı, alaycı bir anlatımla, gözünde gözlük olduğu halde, çevresini pek iyi göremediği ve kendi karısıyla Dolohof arasındaki ilişkinin artık yalnız kendisi için bilinmeyen bir şey olarak kaldığını belirtiyordu. Ne prensesin imalarına, ne de mektuba inanmıştı; ama şimdi karşısında oturan Dolohof'a bakmak ona korku veriyordu. Dolohof'un o kendini beğenmiş, güzel gözlerine baktıkça, her seferinde ruhunun derinliklerinden korkunç ve çirkin bir şeylerin yükseldiğini hissediyor ve başını hemen öbür yana çeviriyordu.

Elinde olmayarak, karısının geçmişini ve Dolohof'la olan ilişkilerini anımsadıkça mektupta yazılanların doğru olabileceğini düşünüyordu. Daha doğrusu, söz konusu olan kendi karısı olmasaydı, doğru görünebilirdi bunlar. Elinde olmayarak, seferden sonra bütün rütbeleri geri verilen Dolohof'un Petersburg'a nasıl döndüğünü, evine nasıl geldiğini anımsıyordu Piyer. Dolohof, eskiden Piyer'le yaptığı içki şölenlerinden ve onunla olan arkadaşlık bağlarından yararlanarak doğruca ona gitmiş, Piyer de ona evinde yer, dahası borç para da vermişti. Piyer, Helen'in, Dolohof evlerinde oturduğu için nasıl gülümseyerek hoşnutsuzluğunu belirttiğini, Dolohof'un da nasıl alaylı alaylı konuşarak karısının güzelliğini övdüğünü ve o günden sonra, ta Moskova'ya geldikleri güne kadar nasıl yanlarından bir dakika olsun ayrılmadığını anımsıyordu şimdi.

Kendi kendine, 'Evet, gerçekten çok yakışıklı bir adam,' diye düşünüyordu. 'Onu çok iyi tanıyorum. O asıl kendisine yardım ettiğimden, ona evimi açtığımdan, ona el uzattığımdan ötürü adımı kirletmekten, benimle alay etmekten apayrı, özel bir zevk duyar. Biliyorum, anlıyorum ki böyle bir ihanet, eğer doğru olsaydı, ona gerçekten bir kat daha zevk verirdi. Evet! Doğru olsaydı, öyle olurdu; ama ben buna inanmıyorum, inanmaya hakkım yok! inanmıyorum da!'

Dolohof'un birine ıstırap çektirme hevesine kapıldığı anlarda, örneğin semt komiserini ayının sırtına bağlayıp onu suya attığı, durup dururken herhangi bir insanı düelloya çağırdığı ya da tabancayla arabacının atını öldürdüğü anlarda yüzünde beliren katı yürekli ifadeyi anımsıyordu. Dolohof, Piyer'e bakarken yüzünde sık sık böyle bir ifade de belirirdi. Piyer, 'Evet, düelloya düşkün bir adamdır. Onun için bir insanı öldürmek hiç de bir sorun değildir. Herhalde herkesin kendisinden korktuğunu sanıyor. Bu da ona hoş bir duygu veriyor. Benim de kendisinden korktuğuma inanıyordur. Gerçekten de ondan korkuyorum,' diye düşünüyordu. İşte bu düşünceler aklından geçerken ikinci kez o korkunç, o çirkin duyguların uyandığını hissediyordu ruhunda.

Piyer'in karşısında oturan Dolohof, Denisof ve Rostof, çok neşeli görünüyordu. Rostof, biri atılgan bir süvari, öbürü tanınmış bir düello düşkünü ve serseri ruhlu olan iki arkadaşıyla neşeli neşeli konuşuyor, arada bir de bu şölende düşünceli tavrı, dalgınlığı ve iriyarı bedeniyle herkeste şaşkınlık yaratan Piyer'e alaylı alaylı bakıyordu. Rostof'un Piyer'e hiç dostça olmayan bir biçimde bakmasının nedenleri şunlardı: bir kez Piyer, Rostof gibi bir süvari subayının gözünde sivil bir para babasından, güzel bir kadınla evli bir adamdan ve genel olarak kadından farksız biriydi. İkincisi de Piyer o derin düşünceler içindeyken, dalgınlığından Rostof'u tanıyamamış, onun selamına karşılık vermemişti. Herkes Çar'ın sağlığına kadeh kaldırdığı vakit Piyer düşüncelere gömülü olduğu için yerinden kalkmamış, eline kadeh de almamıştı. O zaman Rostof, öfkeli ve heyecan dolu gözlerle ona bakarak:

"Ne oluyorsunuz?" diye bağırdı. "Duymuyor musunuz ki Çar'ımızın, imparatorumuzun sağlığına kadeh kaldırıyorlar!"

Piyer, içini çekerek uslu uslu yerinden kalktı, kadehindeki içkiyi içti ve herkesin oturmasını bekledikten sonra, dudaklarında o sevecen gülümsemeyle:

"Hay Tanrım! Sizi tanıyamadım," dedi.

Ama Rostof, onu dinleyecek durumda değildi. O sırada, 'Hurra!' diye bağırıyordu.

Dolohof, Rostof'a:

"Onunla eski arkadaşlığını niçin tazelemiyorsun?" diye sordu.

Rostof:

"Boş ver, aptalın biri!" dedi.

Denisof:

“Güzel kadınların kocalarını pohpohlamak gerekir!” diye söze karıştı.

Piyer, ne konuştuklarını anlamıyordu, ama kendisinden söz ettiklerini biliyordu. Kızararak başını öbür yana çevirdi. Dolohof, ciddi bir havayla:

“Eh, şimdi güzel kadınların sağlığına içelim!” dedi.

Piyer gözlerini indirdi. Kadehindeki içkiyi Dolohof’a bakmadan ve ona karşılık vermeden içiyordu. Kutuzof’un kantatının yazılı olduğu kâğıtları dağıtan uşak, diğer konuklar arasında daha saygıdeğer biri olarak Piyer’in önüne de bir tane koymuştu. Piyer, kâğıdı almak istedi, ama Dolohof, öne doğru eğildi ve onu elinden kaparak okumaya başladı. Piyer, Dolohof’a baktı. Gözbebekleri küçülmüştü. Bütün yemek boyunca ona bir türlü rahat vermeyen o korkunç, o çirkin şey ruhunun dibinden sanki yukarıya doğru çıkmış, birden bütün varlığını sarıvermişti. İriyarı bedeniyle masanın üzerine eğilerek:

“Onu alayım deme!” diye bağırdı.

Nesvitski ile Piyer’in sağ yanında oturan adam, bu bağırışı duyup kime karşı olduğunu anlayınca, korkuyla, aceleyle ona doğru döndü. Ürkek seslerle;

“Ne oluyorsunuz? Yapmayın!” diye fısıldıyordu.

Dolohof, katı yürekli bir adam olduğunu belirten ama aydınlık, neşeli bir bakışla ve aynı biçimde gülümseyerek, ‘işte benim hoşlandığım şey bu!’ der gibi bakıyordu. Kesin bir tavırla:

“Vermem,” dedi.

Piyer, sapsarı kesilmişti; dudağı titreyerek, kâğıdı kendisine doğru çekti:

“Siz... siz... alçağın birisiniz! Sizi düelloya çağırıyorum...” diye gürledi ve iskemlesini iterek sofradan kalktı. Bu sözleri söylediği anda son yirmi dört saattir kendisine işkence eden, karısının suçluluğuyla ilgili sorunun, hem kesin, hem kuşku götürmez bir biçimde olumlu olarak çözüldüğünü hissetti. Karısından nefret ediyordu ve kendisini ona bağlayan bağları kopardığını düşünüyordu böylece.

Rostof, Denisof’un kendisine bu işe karışmaması için ricada bulunmasına karşın, Dolohof’un düello tanığı olmayı kabul etti ve sofradan kalkınca Bezuhof’un tanık olarak seçtiği Nesvitski’yle düellonun koşullarını konuştu. Piyer, evine gitmişti. Rostof, Dolohof ve Denisof’la birlikte gecenin geç saatlerine kadar kulüpte kalıp Çingeneleri ve şarkıcıları dinledi.

Dolohof, Rostof’la kulübün önündeki meydanda ayrılırken: “Demek yarın Sokolnitski’de buluşacağız?” dedi. Rostof:

“İçin rahat mı?” diye sordu. Dolohof, duraksadı:

“Bak, beni dinle, sana iki sözle düellonun bütün sırrını anlatayım. Eğer düelloya giderken vasiyetnameni yazar, akrabalarına duygusal mektuplar kaleme alırsan, seni öldüreceklerini düşünürsen, budalanın birisin demektir, kesinlikle ölür gidersin! Öyle yapacak yerde, karşındakini öldürmek, hem de bir an önce öldürmeyi tasarlayarak git; o zaman her şey yolunda gider. Bizim Kostroma’daki ayıcı bana öyle söylerdi. ‘İnsan ayıdan hiç korkmaz olur mu?’ derdi. ‘Ama bir gördün mü artık korkun geçer. Ah, onu kaçırmasam der durursun!’ İşte ben de öyle diyorum. Yarın görüşürüz dostum!”

Ertesi gün, sabah saat sekizde, Piyer ve Nesvitski, Sokolnitski ormanına arabayla gittiler. Daha önce gelmiş olan Dolohof, Denisof ve Rostof’u orada hazır buldu. Piyer, biraz sonra olacaklarla hiç ilgisi olmayan düşüncelere dalmış bir adam gibi görünüyordu. Yüzü çökük, sapsarıydı. O gece uyumadığı belliydi. Dalgın dalgın çevresine bakınıyor, parlak güneşten gözleri kamaşıyor gibi yüzünü buruşturuyordu.

Zihnini özellikle iki düşünce meşgul ediyordu; karısının o uykusuz geçen geceden sonra artık hiç kuşku götürmeyen suçluluğu ve kendisine yabancı olan bir adamın, onurunu korumak zorunda olmayan Dolohof’un suçsuzluğu! Kendi kendine, ‘Belki de onun yerinde olsaydım onun gibi davranırdım,’ diye düşünüyordu. ‘Dahası, kesinlikle aynı biçimde davranırdım. O halde bu düello, bu cinayet niçin? Ya ben onu öldüreceğim, ya o beni başımdan, dirseğimden, ya da dizimden vuracak. Buradan gidebilsem, koşup kaçabilsem, toprağın altına saklanabilsem!’ diye geçiriyordu aklından. Ama asıl bu düşünceler aklından geçerken, ona bakanlarda saygı uyandıran çok sakin, aynı zamanda dalgın bir tavırla:

“İş daha uzayacak mı, her şey hazır mı?” diye soruyordu.

Her şey hazır olup da düello edenlerin birbirlerine yaklaşabilecekleri son çizgiyi, sınırı gösteren kılıçlar, karın içine saplandıktan ve tabancalar doldurulduktan sonra Nesvitski, Piyer’e yaklaştı. Çekingen bir sesle:

“Şu önemli anda, size doğruyu olduğu gibi söylemezsem, görevimi yerine getirmemiş ve beni düello tanığı seçerken gösterdiğiniz güvene, kazandırdığınız onura yakışır biri olarak davranmamış olurum,” dedi. “Bence, bu iş için yeterli nedenler yoktur ve bu uğurda kan dökmeyi gerektirecek bir şey yoktur. Siz haksızdınız, heyecana kapıldınız.”

Piyer:

“Ha... evet, çok budalaca bir şey oldu,” dedi.

Nesvitski:

“Öyleyse izin verin, duyduğunuz üzüntüyü onlara bildireyim. Şu kanıdayım ki, özür dilerseniz karşınızdakiler bunu kabul edecektir. (Nesvitski bunları söylerken, bu işe katılan diğerleri ve genellikle böyle işlerde herkesin yaptığı gibi hâlâ işin gerçekten bir düelloya dönüşeceğine inanmıyordu) Biliyorsunuz kont, insanın kendi yanlışını kabul etmesi, işi artık onarılması olanaksız bir noktaya kadar götürmekten daha akla uygun bir şeydir. Kimse kimseyi aşağılamış değil! İzin verirseniz onlarla görüşeyim.”

Piyer:

“Hayır, neyi görüşeceksiniz?” dedi. “Ne olursa olsun, bence hepsi bir. Her şey hazır mı? Siz bana nasıl davranacağımı, nereye gideceğimi, nereye ateş edeceğimi söyleyin yeter.”

Bunu söylerken yapmacık ve yumuşak bir havayla gülümsüyordu. Eline tabancayı aldı, horozun nasıl indirildiğini sordu. Çünkü o zamana kadar eline hiç tabanca almamıştı, bunun anlaşılmasını da istemiyordu.

“Ha... Evet... böyle, biliyorum, yalnız unutmuşum.” Dolohof da, kendisine barış öneren Denisof’a: “Özür dilemek için bir tek sözcük söylemeyeceksiniz, hiçbir şey istemiyorum,” diye karşılık vererek, Piyer gibi işaret edilen yere yaklaştı.

Kızağı bıraktıkları yoldan seksen adım kadar beride, bir çam ormanında, son günlerde havalar ısındığı için yer yer erimeye başlamış karla kaplı küçük bir düzlük seçilmişti düello için. Düello edecek olanlar birbirlerinden kırk adım kadar uzaklıkta, düzlüğün iki ucunda duruyordu. Tanıklar, adımları sayarak yürürlerken kalın karın üzerinde, durdukları yerden, Nesvitski ile Denisof’un, sınırı işaret eden ve arada on adım açıklık bulunan kılıçların kara saplandığı yere kadar arka arkaya giden ayak izleri bırakmışlardı. Hava ısınmaya devam ediyordu ve hâlâ sis vardı. Aralarında kırk adım olan düellocular ve tanıkları birbirlerini iyice göremiyordu. Üç dakika sonra her şey hazırdı. Öyleyken daha oyalanıp duruyorlardı. Herkes susuyordu.

Dolohof:

“Haydi başlayın!” dedi.

Piyer, hep aynı gülümsemeyle:

“Eh, haydi bakalım,” dedi.

İnsanın içinde korku uyanıyordu. Belli ki, bu kadar kolay başlamış olan işi artık hiçbir şey önleyemezdi. Bu iş insanların isteğine bağlı olmayarak

sürüyordu sanki ve artık böyle olması gerekiyordu. Önce Denisof, ileriye doğru sınıra kadar geldi:

“Madem karşılaşanlar barışmak istemediler, başlasak iyi olur. Tabancalar alınsın, komutla ilerlemeye başlayın.”

Sonra sert bir tavırla:

“Bir... İki... Üç...” diye bağırarak yana çekildi.

Piyer ile Dolohof, ayak izlerinden oluşmuş daracık patikada gittikçe birbirlerine yaklaşarak ve sislerin içinde gittikçe birbirlerini daha iyi görerek yürümeye başladılar. Düellocular sınıra yaklaşıp karşı karşıya geldikten sonra, istedikleri anda ateş etme hakkına sahiptiler. Dolohof, tabancasını kaldırmadan, aydınlık, pırıl pırıl mavi gözlerini karşısındakinin yüzüne dikerek ağır ağır yürüyordu. Dudaklarında, her zamanki gibi gülümsemeye benzer bir titreme vardı.

‘Üç...’ komutu verilince, Piyer, hızlı adımlarla, karları çiğnenmiş patikanın üzerinde atacağı adımı şaşırarak, hiç ezilmemiş kara gömülerek ilerledi. Tabancasını ileri doğru dimdik uzattığı sağ elinde tutuyordu; bu tabancayla kendini vurmaktan korkuyordu. Sol elini zorla arkaya atmıştı, çünkü sağ elini desteklemek istiyordu; ama biliyordu ki, bunu yapmak yasaktı. Altı adım kadar ilerledikten sonra ayaklarının dibine baktı, gene başını kaldırdı, gözlerini Dolohof’a çevirdi; ona öğrettikleri gibi tetiği parmağıyla çekerek ateş etti. Bu kadar şiddetli bir ses beklemediği için, kendi tabancasının patlamasından irkildi, sonra böyle bir duyguya kapıldığından ötürü gülümseyerek olduğu yerde kımıldamadan durdu. Sis yüzünden daha kalın görünen duman, ilk anda Piyer’in olup bitenleri görmesine engel oldu; ama beklediği öbür silah sesi duyulmadı. Yalnız Dolohof’un aceleci adımları duyuluyordu. Sonunda sislerin içinde karartısı görüldü. Bir eliyle sol yanını, öbür eliyle aşağıya doğru sarkan tabancasını tutuyordu. Yüzü solgundu, Rostof, koşup ona yaklaştı, bir şeyler söyledi. Dolohof, dişlerini sıktı:

“Ha...yır!” diye karşılık verdi. “Hayır, daha bitmedi!”

Sonra her an düşecekmiş gibi, kara saplandığı yere kadar zorla birkaç adım daha attı ve kılıcın yanında karların üstüne düştü. Sol eli kan içindeydi. Onu ceketine sildi ve yere dayanarak bedenini destekledi. Bembeyaz kaşları çatıktı. Yüzünün her noktası titriyordu.

“Lüt...” diye başladı, ama istediğini bir türlü söyleyemedi.

Sonra:

“Lütfen, durun,” diye sözünü güçlükle tamamladı.

Piyer, hıçkırıklarını güçlükle tutmaya çalışarak Dolohof’a doğru koştu, sınırları arasındaki bölgenin öbür yanına geçmek istiyordu. Ama Dolohof:

“Sınıra!” diye bağırdı.

Piyer, ne demek istediğini anlayarak kendi kılıcının bulunduğu yerde durdu. Aralarında yalnız on adım vardı. Dolohof, başını aşağı doğru eğdi, içi yanıyormuşçasına. karları ısırdı, doğruldu, ayaklarını altına alarak sağlam bir ağırlık merkezi arayıp oturdu. Soğuk karı emiyor, yutuyordu; titreyen dudakları hâlâ gülümsüyordu; gözleri harcadığı çabadan ve son gücünü topladığını anlamaktan ileri gelen bir kızgınlıkla parlıyordu. Tabancasını doğrultup nişan almaya davrandı.

Nesvitski, Piyer’e:

“Yan durun, önünüzü tabancayla kapayın!” dedi. Hasmının tanığı Denisof bile kendini tutamayarak:

“Önünüzü kapayın!” diye bağırdı.

Piyer, dudaklarında pişmanlık ve acıma anlatan tatlı bir gülümsemeyle, çaresizlik içinde ellerini, ayaklarını açmış, geniş göğsünü Dolohof’un karşısında dümdüz tutarak duruyor, hüzünle ona bakıyordu. Denisof, Rostof ve Nesvitski gözlerini yumdu. Tabanca sesiyle aynı anda Dolohof’un öfkeli bağrışını duydular. Dolohof:

“Iska geçti!” diye bağırdı.

Gücü tükenmiş olarak yüzükoyun karın üzerine uzandı.

Piyer, başını ellerinin arasına aldı, arkasını dönüp doğrudan doğruya karların içine bata çıka ve yüksek sesle anlaşılmaz bir şeyler söylenerek ormana yürüdü. Yüzünü buruşturarak:

“Saçma... Saçma... Ölüm... Yalan...” diyordu durmadan.

Nesvitski, yolunu keserek onu arabayla evine götürdü. Rostof ile Denisof da yaralı Dolohof’u evine götürdü. Dolohof, gözleri kapalı olarak hiç konuşmadan kızağın içinde uzanmış yatıyor, sorulan sorulara yanıt vermiyordu; ama Moskova’ya girdikleri anda, birden kendine geldi, güçlükle başını kaldırdı, yanında oturan Rostof’un elini tuttu. Rostof şaşırıp kaldı; Dolohof’un yüzü büsbütün değişmişti. Beklenmeyecek kadar ciddi, aynı zamanda sevecen bir ifadesi vardı.

“Nasılsın, kendini nasıl hissediyorsun?” diye sordu Rostof.

Dolohof, kesik kesik:

“Berbat! Ama iş onda değil dostum,” dedi. “Neredeyiz? Mosko-va’ya geldik biliyorum. Benim için bir şey değil, ama kadını mahvettim, onu öldürdüm... Buna dayanamaz, dayanamaz...”

“Kim?”

Dolohof:

“Anacığım, anacığım, meleğim benim, taparcasına sevdiğim meleğim,” dedi ve Rostof’un elini sımsıkı tutarak ağlamaya başladı.

Biraz yatışınca, Rostof’a annesiyle birlikte oturduğunu; annesinin, onu can çekişir bir durumda görürse, buna dayanamayacağını anlattı. Rostof’a, önden gidip kadını hazırlaması için yalvarıyordu.

Rostof, onun isteğine uyarak önden gitti ve derin bir şaşkınlıkla, Dolohof’un, o gürültücü, o delifişek Dolohof’un Moskova’da yaşlı anneciği, bir de kambur kız kardeşiyle birlikte olduğunu, aynı zamanda, sevecen bir oğul, iyi bir ağabey olduğunu öğrendi.

VI

Şu son zamanlarda Piyer, karısıyla pek az yalnız kalmıştı. Petersburg’da olsun, Moskova’da olsun, evleri hep konuklarla dolup taşıyordu. Düelloyu izleyen gece Piyer, aklına estiği vakit yaptığı gibi, yatak odasına gitmemiş ve babasının o geniş çalışma odasında, Kont Bezuhof’un öldüğü odada yatmıştı. Daha önce hiç uyumadan geçirdiği gece boyunca iç dünyasında olup bitenler de son derece tatsız ve acı vericiydi gerçi, ama şimdi daha da tatsız ve acı bir gece başlamaktaydı.

Piyer, divana uzandı ve bütün yaşadıklarını unutmak üzere uyumak istedi, ama yapamadı. İçinde öylesine karmaşık duygu, düşünce ve anılarla dolu bir fırtına patlamıştı ki, uyumak şöyle dursun, yerinde duramıyordu. Nitekim en sonunda dayanamayıp kalktı divandan ve odada bir aşağı bir yukarı dolaşmaya koyuldu hızlı adımlarla. Gözlerinde kimi vakit karısının evlendiklerinden hemen sonraki durumu canlanıyor ve onun yorgun ama istek dolu bakışlarını görür gibi oluyordu. Kimi zaman da Dolohof’un o güzel ama tıpkı Bagration’a verilen şölendeki gibi kendini bilmez ve alaycı yüzü beliriyordu hayalinde. Sonra da o aynı yüzün, Dolohof karların üstüne

yuvarlandığı andaki soluk, ürperen o müthiş acılı durumunu görür gibi oluyordu yeniden.

‘Ne oluyor ki?’ diye soruyordu kendi kendine. ‘Demek ki ben şu anda bir kadının sevgilisini, yani karımın sevgilisini öldürmüş bulunmaktayım! Evet evet, gerçekten oldu bu iş! Ama niçin, niçin? Ve nasıl yaptım da işi bu noktaya kadar vardırabildim?’

İçinden yükselip gelen bir ses şöyle yanıtlıyordu onu; ‘Bütün bunlar onunla evlendiğim için oldu!’ Piyer, ‘İyi güzel ama benim suçum ne?’ diye soruyordu. Aynı ses, ‘Senin suçun onu sevmediğin halde onunla evlenmendir; hem onu, hem kendini aldatmandır!’ diye karşılık veriyordu.

Prens Vasili’nin konağında, akşam yemeğinden sonra dudaklarından bin bir zorlukla dökülen o, ‘Sizi seviyorum!’ dediği anı yeniden yaşar gibi oldu Piyer. ‘Hepsi bu yüzden, evet...’ diye düşündü. ‘Ben zaten o vakit de sezinliyordum ki bu başka bir şeydir ve benim bunu yapmaya hakkım yok! Nitekim öyle oldu işte.’

Balayını anımsadı birden, anımsar anımsamaz da kızardı. Özellikle bir anı canlılığını koruyordu hâlâ içinde. Onu hep utandıran, onur kırıcı bir anı. Şöyle:

Evlenmelerinin üzerinden henüz kısa bir süre geçmişti. Bir gün öğle vaktine doğru, sırtında ipek ropdöşambrıyla yatak odasından çıkıp çalışma odasına girdiğinde bütün işlerini yöneten başkâhyasıyla karşılaşmıştı; adam, efendisinin yüzüne ve sabahlığına bakmış, sonra da hafifçe gülümsemişti. Piyer’in mutluluğunu paylaştığını, aynı zamanda da bu mutluluğa saygı duyduğunu göstermek istemişti sanki bu gülümseyişle...

‘Oysa onun varlığından kaç kez gurur duymuşumdur!’ diye düşünüyordu. ‘Onun o eşsiz güzelliği, görgüsü, konuk ağırlama sanatı, ev içindeki hayranlık verici tavrı ve sevimliliği hep gurur verirdi bana. Gurur duyduğum şeyler, demek, aslında bunlardı? Onu anlayamadığımı sanıyordum o sırada. Onun ruhsal yapısını düşünürken kaç kez kendi kendime şöyle demiştim: Gerçek suçlu benim; çünkü onu anlayamıyorum; onun şu süregiden suskunluğunu, her önüne gelen şeyle avunup doyuma kavuşmasını, en küçük bir tutkuya -ve, tutkuyu geçtim- en küçük bir isteğe bile kapılmamasını anlayamıyordum, evet! Ahlaksız bir kadın o! Bu sözü kendi kendime söylediğim anda bütün her şey gün ışığına çıkıverdi hemen.’

Piyer, acı acı düşünmeye ve anımsamaya devam ediyordu.

‘Anatol geliyor ve çıplak omuzlarından öperek ondan para istiyordu. Parayı vermiyordu ama omuzlarını öptürüyordu hiç sakınmadan. Babası,

şaka yollu birkaç sözle onun kıskançlığını kışkırtıyordu; oysa o, buna karşılık, sakin bir gülümseyişle, kıskançlık duyacak kadar budala olmadığını söylemekteydi her seferinde. Benim için de, ‘Ne isterse yapabilir,’ diyordu. Bir sabah, ona, utanarak, bedeninde gebelik belirtileri ayırt edip etmediğini sormuştum. O da beni açıktan açığa aşağılayarak gülmüş ve çocuk doğurmayı isteyecek kadar aptal olmadığını, benden hiçbir zaman çocuk yapmayacağını bağırmıştı yüzüme karşı!’

Sonra da Helen’in en yüksek ve soylu bir ortamda doğup yetişmiş olduğu halde kimi zaman kendine karşı ne kadar kaba sözcükler kullandığı, düşünce ve duygularını ne kadar bayağı ve sıradan sözlerle açıkladığı geldi aklına. ‘Sen beni hayvan mı, yoksa aptal mı sanıyorsun, ha?’ diye söze başlardı örneğin. ‘Sıkıysa git kendin gör o işi de anla nasılmış. Hadi ordan sen de!’

Piyer düşünmeye devam ediyordu:

Yaşlı ya da genç erkeklerin de, kadınların da onu hep ne kadar beğendiklerine bakıp kendisinin Helen’i niçin sevmediğini düşünürdü ve bunun nedenini bir türlü anlayamazdı. Kendi kendine, ‘Evet, evet,’ diyordu şimdi. ‘Aslında ben onu hiçbir zaman sevmedim. Onun ahlaksız bir kadın olduğunu biliyordum, ama bunu kabul etmeye yanaşmıyordum. Yüreğim yetmiyordu! Sonuç olarak, işte Dolohof karların içine yuvarlanmış, yüzünde o yapmacıktan mertçe gülümseyişiyle ölüp gidiyor.’

İlk bakışta karakter bakımından gevşek bir insan gibi görünmesine karşın, acılarını ve kaygılarını hiç kimseyle paylaşmaya yanaşmayan insanlardandı Piyer; kendi acısıyla kavrulur giderdi hep. Nitekim şimdi de içinden, ‘Bütün bu olup bitenlerden yalnız o suçlu,’ diye geçirmekteydi. ‘Ama bu böyle de olsa ne çıkar? Ne diye bağlandım ona sanki? O, ‘Seni seviyorum’u ne diye söyledim ona? Üstelik de yalandı, yalandan da beterdi! Suç bende, evet... Öyleyse cezamı çekmem gerekir! Ama adım lekelenecekmiş, lekelensin varsın; ama mutsuz olacakmışım olayım ne olur! Bütün hepsi saçma sapan şeyler bunların. Lekeli adım da, onur da söz kırıntısı bunlar! Durum ve koşullara göre değişen şeyler hepsi, ne biri ne de öbürü bana bağlı değil kesinlikle,’

Düşüncesini şöyle bağladı:

‘On Altıncı Louis’yi çok büyük suçlar işlemiş onursuz bir insan olduğu gerekçesiyle idam etmişlerdi. Kendilerine göre haklıydılar da. Onun uğruna işkence görerek ölenler, dahası onu kutsal bir varlık sayanlar nasıl kendilerince haklıydıysalar! Sonra da Robespierre’i bir zorba olduğu için

ziyaretine yolladılar. Bu durumda gerçekten haklı olan kimdi, suçlu olan kim? Hiçbiri, hiç ama hiç kimse! Henüz ölmemişsen yaşamana bakacaksın, çünkü yarın bir de bakmışsın ki ölüp gitmişsin! Tıpkı benim daha bir gün önce ölümle burun buruna geldiğim gibi! İnsan yaşamı dediğin şey, sonsuzlukla karşılaştırılınca bir saniyecikse, acı çekmeye değer mi hiç!'

Piyer, bunları aklından geçirirken biraz sakinleşir gibi oluyordu; ama o sırada gözlerinin önünde gene o canlanıyordu. Ve ona, Helen'e hiç de içinden gelmediği halde derin sevgi gösterdiği anları yeniden yaşar gibi oluyor; yaşadıkça tepesi atıyor ve fırlayıp eline ne geçerse kırmak, parçalamak istiyordu. Ne diye ona 'Seni seviyorum dedim sanki!' diyordu kendi kendine. Bu soruyu belki onuncu kez yineleyince Moliere'in 'O pis gemide ne işi vardı sanki? repliği geldi aklına ve kendisiyle alay ederek güldü.

Piyer, gece bastırdığında uşağını çağırıp Petersburg'a gitmek üzere gerekli eşyaları toplamasını buyurdu; artık o kadınla aynı çatı altında bulunması imkânsızdı! Bundan böyle onunla nasıl konuşacağını bile düşünemiyor, düşünmek istemiyordu. Sabahleyin erkenden ona, ondan kesinlikle ayrılmak istediğini bildiren bir mektup bırakıp evi terk etmeye karar vermiş bulunuyordu.

Sabah olup da, uşak, çalışma odasına kahve getirdiğinde, elinde açık kalmış bir kitapla divanın üzerinde uyur gördü Piyer'i. Genç adam hemen uyandı ve uzun bir zaman nerede olduğunu kestirmeksizin çevresine bakındı. Yüzünde korku sezilmekteydi.

Uşak, kahveyi sunarken:

"Ekselans," dedi. "Kontes, evde olup olmadığınızı sormamı buyurdular."

Piyer, nasıl bir yanıt vermesi gerektiğini tasarlayıp da kararlaştırmaya kalmadan, kontes, sırtında gümüş sırmalı beyaz atlas bir sabahlıkla ve saçları taranmamış bir halde (güzelliği dillere destan başını iki saç örgüsü bir taç gibi iki kez sarmıştı) sakin ama görkemli bir tavırla girdi içeri. Hafif çıkıntılı alnında bir öfke çizgisi belirmişti. Uşak henüz çıkmamış olduğu için onun yanında konuşmayı uygun görmemişti. Ama düelloyu öğrenmiş ve bu konuda Piyer'le kesinlikle konuşmaya karar vermiş olduğundan, sabırla, uşağın kahveyi bırakıp çıkmasını bekledi.

Bu sırada Piyer, ona ürkek bakışlarla bakmaktaydı gözlüğünün altından. Tıpkı av köpekleriyle çevrilmiş olduğu halde, çaresizlikten, kulaklarını indirip hiç kımıldamaksızın yatmaya devam eden bir tavşan gibiydi. Sözde, yeniden kitabını okumaya koyuldu. Çok kısa bir an sürdü! Yaptığının hem

olanaksız, hem de anlamsız bir şey olduğunu kavrayan Piyer, dönüp ürkek bakışlarını Helen'e çevirdi.

Helen ayaktaydı. Uşağın çıkmasını bekliyordu. Dudaklarında Piyer'i küçümsediğini dışa vuran o gülümseme dalgalanıyordu. Nitekim, uşak çıkar çıkmaz sert bir sesle sordu:

"Nedir o rezillik? Size soruyorum. Yanıt veriniz? Ne yaptığınızı sanıyorsunuz siz?"

"Ben mi ne yapmışım? Ne zaman ne yapmışım ki?"

"Şu kahramana bakın hele! Ne zaman ne yapmışım diyor! Yanıt verin lütfen bana. Nedir bu düello öyküsü? Neyi kanıtlamak istediniz ki bununla? Soruyorum size, neyi!"

Piyer, divanın üzerinde ağır ağır döndü, ağzını açar gibi oldu ama verecek hiçbir yanıt bulamadı. Helen, bunun üzerine buyurgan bir sesle devam etti:

"Mademki siz bana karşılık veremiyorsunuz, ben size söyleyeyim, ister misiniz? Size söylenenlere inanmaya dünden hazırdınız. Her söylenene..."

Bir an durup güldü burada.

"Size dediler ki Dolohof benim âşığımmış!"

Bu sözleri sık sık yaptığı gibi kaba bir biçimde söylemiş, 'âşık' sözcüğünü de Fransızca karşılığıyla kullanmıştı. Gene o amansız kendini beğenmişliğiyle şöyle sürdürdü konuşmasını:

"Siz de tutup inandınız buna, değil mi? Ama düşünün şimdi, neyi kanıtlamış oldunuz, neyi! Neye yaradı o düello? Neyi çıkardı ortaya? Yalnız ve yalnız aptalın... hem de sunturlu aptalın biri olduğunuzu; aptalın biri olduğunuzu... Bunu zaten herkes biliyordu! Öyleyse neye yaradı bu iş, söyleyin lütfen? Söyleyemiyorsunuz! Ben söyleyeyim. Ben... yani eşiniz... bütün Moskova'nın alay konusu oldum! Övünebilirsiniz! Ve şimdi bütün herkes, kafayı tütsüledikten sonra ve ortada başka neden bulunmadığı halde kıskandığınızdan bir erkeği düelloya çağırdığınızı anlatacak!"

Heyecandan kendini tutamayıp sesini daha da yükselterek devam etti:

"Üstelik her bakımdan sizden çok daha nitelikli bir insanı!"

Piyer, karısına hiç bakmıyordu; yüzünü buruşturup homurdanır gibi, belirsiz bir şeyler söylemekteydi. Ama yerinden kesinlikle kımıldamıyordu.

Helen, gene konuştu:

"Nasıl olur da onun... Dolohof'un... benim âşığım olduğuna inanabilirsiniz? Hangi gerekçeye dayanarak, söyleyin bana! Onun yanındayken mutlu göründüğüm için mi? Ama düşünün ki siz ondan daha

akıllı ve daha sevimli değilseniz ben onun yanındayken mutluluk duymaktan niçin hoşlanmayayım, niçin, niçin, niçin?”

Piyer:

“Yalvarırım susun,” dedi kısık bir sesle. “Konuşmayın benimle, konuşmayın!”

“Niçin konuşmayacakmışım sanki?” dedi Helen, ıslık çalan bir sesle. “Şu hususu size gönül rahatlığıyla söyleyebilirim. Sizin gibi bir kocaya düşmüş olup da âşığı bulunmayan bir kadın var mıdır! Ve ben bu kadınlardan değilim!”

Piyer, bir şeyler söylemek istedi ve Helen’in kavrayamadığı tuhaf bir bakışla baktı ona; doğruldu, sonra gene yattı. O anda bedence acı çekiyordu; göğsü sıkışıyor, güçlükle soluk alıyordu. Çektiği acıyı biraz olsun hafifletmek için bir şeyler yapması gerekiyordu; bunu biliyordu ama göze alamıyordu. Kekeleyerek konuştu:

“En iyisi ayrılalım biz...”

Helen, hiç duraksamadan yanıt verdi:

“Ayrılmak mı dediniz? Elbette! Ve hemen! Yalnız... geçimimi sağlayın yeter! Ve... beni bununla korkutacağınızı sanmayın!”

Piyer, birdenbire divandan fırladı, ona doğru sallana sarsıla atıldı ve önündeki masanın üzerinde duran bir mermer parçasını, o ana kadar hiç duymadığı bir hırsla kapıp savurdu.

Helen’in yüzünde dipsiz bir korku belirmişti, can korkusuyla geriye doğru çekildi.

Babasından geçen yırtıcı duygular patlak vermişti Piyer’de. Karşı durulmaz bir sürükleniş içinde, çılgınlığa varan bir kızgınlığın zevkini yaşıyordu.

Ellerini açarak Helen’in üzerine yürüdü ve koca evi çın çın çınlatan bir sesle bağırdı:

“Defol!”

Yalnız Helen değil, evdeki bütün uşak ve hizmetçiler de dehşet içinde kalmıştı bu bağırıştan. Helen o an hemen koşarak odadan fırlamamış olsa neler olabileceği hiç belli değildi!

Bir hafta sonra da, Kuzey Rusya’daki çiftliklerinin yönetimini bir vekâlet verip karısına bırakarak, (bu, aşağı yukarı servetinin yarısı demekti) tek başına Petersburg’a gitti Piyer.

VII

Austerlitz Savaşı'nın ve Prens Andrey'in ölümünün haberi geleli iki ay olmuştu Lisi Gori'ye. Bu arada, elçilik yoluyla gönderilen bütün mektuplara ve aralıksız girişilen aramalara karşın prensin cesedi bulunamamış ama kendisinin tutsaklar arasında olmadığı anlaşılmıştı. Ailesi için en üzücü husus da buydu. Ora yerlilerince savaş alanından kaldırılmış olabileceği belirtiliyordu sadece. Dolayısıyla o sırada belki de oralarda bir yerde ya can çekişmekte ya da iyileşmekte ama her iki durumda da ailesine bir haber iletecek gücü bile kendinde bulamamakta olsa gerekti.

Austerlitz Savaşı kısaca ve son derece bulanık bir biçimde yansıtılmıştı gazetelere her zamanki gibi. Rus askerlerinin parlak başarılardan sonra geri çekilmek zorunda kaldıkları ve bu geri çekilişi de kusursuz bir düzenlilik içinde gene başardıkları anlatılıyordu!

Yaşlı prens, bu resmi açıklamayı okur okumaz bizimkilerin kusursuz bir bozguna uğradıklarını kavramıştı hemen. Haberi veren gazetelerin gelişinden bir hafta sonra da prense Kutuzof'tan, oğlunun başından geçenleri anlatan bir mektup ulaştı. Kutuzof, şöyle yazıyordu:

"Oğlunuzun, elinde sancak, alayın en önünde, babasına ve yurduna yakışır bir kahraman olarak vurulduğunu kendi gözlerimle gördüm. Gerek benim, gerek ordudaki bütün öbür yetkili ve görevlilerin derin üzüntü içinde yaptığımız araştırmalara karşın, şu ana kadar sağ kalıp kalmadığını, sağ kalmış olduğunun gerekeceğini söyleyerek hem sizi, hem de kendimi umutlandırma hakkını kendimde görmüyorum. Zira tersi olmuş olsaydı, bildiğiniz gibi, savaştan sonra alanda cesetleri bulunan subayların, bana temsilci subaylarca teslim edilen listede oğlunuzun da adı kesinlikle bulunurdu."

Bu mektubu, akşam yemeğine doğru çalışma odasında tek basınayken almıştı yaşlı prens ve o gün hiç kimseye hiçbir şey söylememişti. Ertesi sabah her zamanki gibi günlük gezintisini yaptı. Ama kâhyasının, bahçıvanının ve mimarının yanında üsteleyerek sustu. Son derece kızgın görünüyor olsa da hiç kimseyi azarlamadı.

Yaşlı prens, Prenses Maria her zamanki saatte odasına geldiği zaman, tezgâhın başında ayaktaydı ve tahta oyuyordu. Başını hafifçe döndürüp

kızına bakardı her zaman. Bu sefer öyle yapmadı. Birdenbire ve hiç de doğal olmayan bir şekilde fırlatıp attı elindeki kalemi, sonra da hemen:

“Yaa! Demek sen geldin, Prenses Maria?” dedi. Tezgâhın tekerleği ilk hızla dönmeye devam ediyordu hâlâ ve gittikçe azalarak süren tekerlek gıcırtısını uzun zaman unutamayacaktı Prenses Maria; zira onun için bu ses artık sonradan olup bitenlere karışmış olacaktı amansız bir biçimde.

Babasına yaklaştı Prenses Maria yavaş yavaş. Yüzünü gördü onun. İçinde bir çöküntü olmuş gibi bir duyguya kapıldı.

Çevresini artık belirgin bir biçimde göremiyordu. Babasının, ilk bakışta üzüntü taşımayan ama dipsiz bir öfke taşıyan ve ruhunu saran duyguları dışa vurmamak için harcadığı büyük çabayı gizleyemeyen yüzünü ayırt edince, insanın kavrayış yeteneğini aşan bir felaketin asılı durduğunu anladı başının üzerinde. Bu, ancak, çok sevilen bir insanın ölümü olabilirdi!

Alışılmış anlamda zarafetten yana yoksun ve beceriksiz bir kızdı prenses. Tepkilerini yönlendirmeye gücü yetmiyordu. Nitekim anlatılması olanaksız derin bir hüzün içinde, kendi varlığını hepten unutarak sordu:

“Babacığım... Andrey?”

Kızının bakışının etkisine dayanamadı yaşlı prens, hıçkırarak ona arkasını döndü. Sonra da o tiz sesiyle bağırdı:

“Cepheden haber geldi. Tutsakların arasında yokmuş. Kutuzof’un yazdığına göre, öldürülenlerin arasında da yok!”

Öyle bağırarak sanki prensesi yanından uzaklaştırmak istiyordu. Son bir çığlık gibi ekledi:

“Öldürülmüş!”

Prenses Maria, bayılıp yere yıkılmadı. Babasının yüzünü görür görmez yüzü zaten sapsarı kesilmişti. Ama ‘öldürülmüş’ sözünü duyduğu anda yüzü değişti birden; aydınlık güzel gözlerinde o eşsiz ışık yandı. İçini kavuran o büyük acının üzerine, sanki, bu dünyanın tasa ve üzüntüleriyle hiçbir ilişkisi bulunmayan bir avuntu süzülüp dökülüvermişti. Babasının karşısında hep kapıldığı o sınırsız korkuyu unutarak yaklaştı yaşlı prense. Elini tutup onu kendisine doğru çekti; kuru, fırlak damarlı boynuna sarıldı:

“Babacığım,” dedi. “Bana sırtınızı dönmeyin ne olur! Ne olur birlikte ağlayalım.”

Yaşlı prens, yüzünü ondan uzaklaştırdı:

“Alçak namussuzlar! Hainler!” diye bağırdı. “Koca bir orduyu mahvettiler, darmadağın ettiler insanları! Üstelik de ne için? Hadi git, burada durma artık, git, Liz’e haber ver!”

Prenses, tüm gücünü yitirmişti. Tezgâhın bitişiğinde, babasının yanındaki koltuğa bıraktı kendini; ağlamaya koyuldu.

Ağabeyinin, karısıyla vedalaşırken takındığı o sevecen ama aynı zamanda karşısındakini küçümseyen tavrını, ve kendisinin verdiği ikonayı sevgiyle gülümseyerek ama biraz da alaycı bir bakışla boynuna takışı canlandı gözlerinin önünde. ‘İçinde Tanrı inancı uyanmış mıydı acaba?’ diye düşündü. ‘Ve acaba o zamana kadar inanmamış oluşundan pişmanlık duymuş muydu, Andrey? Sonsuz huzurun ve mutluluğun ülkesinde değil mi şimdi?’

Babasına, gözyaşları arasında sordu:

“Nasıl oldu bu, babacığım? Lütfen söyleyin bana.”

Yaşlı prens toparlanır gibi olmuştu:

“Sorma!” diye bağırdı tiz sesiyle. “Rusya’nın en iyi yetişmiş insanlarını, koca Rusya’nın onurunu ölüme teslim ettikleri savaşta vurulmuş! Yetmez mi? Hemen gidiniz buradan, Prenses Maria! Git hadi, Liza’ya haber ver. Ben de geliyorum.”

Prenses Maria babasının yanından ayrılıp da küçük prensesin dairesine girdiğinde, tek başına oturmuş nakış işliyordu. Görümcesi içeri girince, ağır ağır ona doğru çevirdi bakışlarını. Hamile kadınlara özgü, yalnız kendi kendini dinliyormuş gibi bir duygu uyandıran mutlu ve dingin bakışlardı bunlar. O anda Prenses Maria’yı görmemekte, yalnız kendi içindeki varlığının derinliklerinden oluşan ve ona sınırsız bir mutluluk veren gizemli bir şeye bakmaktaydı. Bedenini hafifçe geriye alıp arkasına yaslanarak:

“Mari...” dedi. “Elini verir misin?”

Prenses Maria’nın uzanan elini tutup karnının üzerine bastırdı. Gözlerinde, bir şeyler bekliyormuşçasına bir gülümseme vardı. Ve üstünde ince tüyler bulunan kısa dudağı çocuksu bir mutluluklu kıvrılışıyla yukarıya doğru çekildi, öylece kaldı.

Prenses Maria, gelininin önünde diz çöktü, yüzünü onun giysisinin kıvrımları arasına gömdü. Liza, ışıldayan mutlu gözlerle baktı bir süre görümcesine ve sonra şöyle konuştu:

“İşte bak, duyuyorsun değil mi? Öyle tuhafıma gidiyor ki, sorma! Biliyor musun hem, Mari? Onu o kadar... o kadar çok seveceğim ki! Dünyalar kadar...”

Prenses Maria, başını kaldırıp bakamazdı; çünkü ağlıyordu. Küçük prenses sordu:

“Maşa, ne var kuzum? Ne oldu sana böyle?”

Prenses Maria, gözlerini gelininin dizlerine bastırarak silerken:

“Hiç,” dedi. “Hiçbir şey! İçimde tuhaf bir hüzün uyandı sadece. Andrey için üzülüyorum da.”

Prenses Maria, o sabah küçük prensesi birkaç kez vereceği habere hazırlamak istemiş ama her seferinde vazgeçmek zorunda kalmıştı; çünkü hemen ağlamaya başlıyordu. Ve Liza, çevresinde olup bitenlere pek fazla dikkat etmeyen bir kadın olduğu halde nedenini anlayamadığı bu gözyaşlarından kaygılanmaya başladı sonunda. Hiçbir şey söylemiyordu; ama huzursuzluk içinde çevresine bakınıp duruyordu.

Yemekten önce yaşlı prens gelmişti odasına. Küçük prenses her zaman ondan çekinirdi. O günse, prensin yüzünde özellikle kızgın bir ifade dalgalanıyordu. Kızgın ve huzursuz, nitekim tek bir söz etmeden, girmesiyle çıkması bir oldu.

Küçük prenses, gözlerini Prenses Maria’ya çevirdi. Sonra da hamile kadınlara özgü bir tavırla, tüm dikkatini kendi içinde olup bitenler üzerinde toplamış gibi derin derin düşünmeye başladı. En sonunda da birdenbire ağlamaya koyuldu:

“Yoksa Andrey’le ilgili bir haber mi aldınız?”

Prenses Maria sakin bir sesle:

“Hayır,” dedi. “Biliyorsun ki henüz herhangi bir haber gelmesi söz konusu olamaz. Ama babam kaygılanıyor, doğrusunu istersen ben de biraz korkuyorum.”

“Demek ki bir şey yok?”

Prenses Maria, görümcesine ışıldayan gözlerle baktı.

“Hayır, bir şey yok!”

Prenses Maria, durumu ona bildirmemeye karar vermişti; gelen korkunç haberi doğuma kadar küçük prensesten saklamaya babasını da razı etmişti. Zaten doğuma bir iki gün ya var ya yoktu!

Yaşlı prens hiçbir umut beslemek istemiyordu. Prens Andrey’in ölmüş olduğuna kesinlikle inanıyordu. Gerçi oğlunun son olarak görüldüğü yerde araştırma yapmak üzere bir görevliyi Avusturya’ya göndermişti; ama aynı zamanda Moskova’ya onun için bir anıt ısmarlamaktan da geri kalmamıştı. Anıtı bahçeye diktirecekti. Zaten herkes oğlunun öldürülmüş olduğunu söylüyordu artık. Aslında yaşlı prens, yaşamını eskisi gibi sürdürmek istiyordu, ama artık gücü yetmiyordu. Gittikçe daha az yemek yer, daha az yürür, daha az uyur olmuştu.

Prenses Maria'ysa mutluydu tam tersine, içinde ağabeyi yaşıyor gibi bir duygu vardı; her an onun dönüş haberini bekliyor ve onun için dua ediyordu.

VIII

Küçük prenses, on dokuz mart sabahı kahvaltıdan sonra: "Sevgili dostum," diye başladı konuşmaya.

Üstü tüylü kısa dudağı her zamanki gibi hafifçe yukarı doğru kalkmıştı. O korkunç haber ulaştığı günden beri evde bulunan herkesin yalnız gülümsemelerinde değil seslerinde bile sezilen hüzün, küçük prensesin gülümseyişine de bulaşmıştı o sırada. Genç kadın, nedenini bilmeksizin, herkesin duygularına uymuştu. Gülümseyişi, herkesçe yaşanan acıyı sanki daha da belirginleştiriyordu.

"Sevgili dostum, korkarım ki... Aşçı Foka'nın dediği gibi, kahvaltı bana dokundu."

O sessiz, hantal adımlarıyla korku içinde koşarak gelinine yaklaştı Prenses Maria:

"Ne oluyor sana, şekerim?" dedi. "Sararmışsın sen! Ah, çok sararmışsın hem de!"

Odada bulunan hizmetçilerden biri:

"Maria Bogdanovna'ya haber verelim mi prensesim?" diye sordu.

Maria Bogdanovna, kentten gelip iki haftadır Lisi Gori'de kalmakta olan ebenin adıydı. Prenses Maria, hemen:

"Gerçekten verelim ya," dedi. "Belki de zamanı geldi artık. Haydi ben gideyim. Yürekli ol, meleğim."

Liza'yı öptükten sonra odadan çıkmak için kapıya doğruldu.

"Ah, hayır!" diye atıldı küçük prenses. "Hayır!"

Yüzünde, solgunluktan başka, dayanılmaz bir acıdan ileri gelen çocukça bir korku ürpertisi belirmişti.

“Hayır, mideden bu... Mideden olduğunu söyleyin Maria, mideden deyin!”

Çocuksu, dokunaklı, şımarıklığa kaçan, dahası biraz da yapmacık bir tavırla küçük ellerini bükerek ağlamaya başlamıştı birden. Prenses Maria koşarak Maria Bogdanovna’yı çağırmaya gitti.

“Oh, Tanrım! Tanrım!”

Giderken arkasından duyduğu sözlerdi bunlar.

Ebe, dolgun ama küçük ellerini ciddi ve sakin bir şekilde ovuşturarak ona doğru geliyordu.

Prenses Maria, korkudan iri iri açılmış gözleriyle yaşlı kadına baktı.

“Maria Bogdanovna!” dedi. “Galiba başlıyor!”

Maria Bogdanovna, adımlarını sıklaştırmaya gerek duymadı. Aynı sakin tavırla yanıt verdi:

“İyi ya, Tanrı’ya şükürler olsun, prenses! Sizin gibi genç kızlar bunları bilmeli artık!”

Prenses Maria:

“Moskova’dan doktor gelecekti, nasıl oldu da daha gelmedi?” diye sordu.

Liza ile Andrey’in isteğine uyarak, Moskova’dan bir doğum doktoru getirilmesi için adam yollamışlardı. Doktorun her an gelmesi beklenmekteydi.

Maria Bogdanovna:

“Siz hiç üzülmeyin, prenses, zararı yok,” dedi. “Doktorsuz da her şey yolunda gider.”

Beş dakika sonra, prenses, dışarıda ağır bir şey taşıdıklarını işitti odasından. Kapıdan başını uzattı. Uşaklar, nedense, Prens Andrey’in çalışma odasındaki deri kaplı divanı yatak odasına götürüyorlardı. Divanı taşıyan adamların yüzünde, bir törene katılırcasına ağırbaşlı, sakin bir ifade vardı.

Odasında tek başına oturup bekleyen Prenses Maria, evin içindeki seslere kulak kabartmakta; arada bir odasının önünden birilerinin geçtiğini işitince, kapıyı açıp koridorda olup bitenleri anlamaya çalışmaktaydı. Sessiz adımlarla küçük prensesin odasına giden ya da oradan gelen kadınlar, başlarını çevirip Prenses Maria’ya baktıktan sonra hemen arkalarını dönüp işlerine devam ediyordu. Prenses ise olup bitenleri sormaya kalkışmadan kapıyı kapatıyor ve gene odasına dönüp ya koltuğuna oturuyor ya da kitabına sarılıyor, ya da gidip dua köşesine diz çöküyordu. Derin bir üzüntü ve şaşkınlıkla içindeki heyecanı, duanın yatıştırmadığını fark ediyordu.

Birden odasının kapısı açıldı usulca; ve eşikte başını mendille bağlamış olan yaşlı dadı Praskovya Savişna belirdi. Oysa dadı, prens yasaklayalı beri, Prenses Maria'nın odasına hiç uğramamaktaydı. İçini çekerek:

"Senin yanında oturmaya geldim, Maşenka," dedi. "Hem de, prensesin nikâh mumlarını tasvirlerin önüne dikip yakayım, dedim, yavrum!"

"Ah, geldiğine öyle sevindim ki, dadı!"

"Tanrı insanlara acır, yavrum!"

Dadı, bunları söyleyerek, tasvirlerin bulunduğu köşenin önünde altın tellerle sarılı mumları yaktı; sonra kapının yanında oturup çorap örmeye koyuldu. Prenses de bir kitap alıp okumaya dalmıştı. Bir süre öylece kaldılar. Yalnız dışardan ayak sesleri ya da konuşmalar geldiği vakit, prenses korkuyla, soru sorar gibi, dadıysa suskun suskun, birbirlerine bakıyordu.

Prenses Maria'nın kendi odasında otururken kapıldığı duygular, sanki evin her köşesine bulaşmıştı; herkes aynı duyguyu paylaşıyordu. İnanışa göre, doğum yapan kadının acılarını ne kadar az insan bilirse, kendisi o kadar az acı çekerdi. İşte bu yüzden herkes, hiçbir şey bilmiyormuş gibi davranmaya çabalıyordu. Beklenen olaydan hiç kimse söz etmiyordu; ama bütün herkeste, prensin evinde bir kural yerine geçen ciddiyetten ve terbiyeli insanlara özgü saygıdan başka, hepsini birleştiren bir acı bir sevecenlik, o anda gelişip ilerleyen o yüce olayı kavramaktan doğan bir yumuşaklık sezilmekteydi.

Kadınların bulunduğu bölümden artık gülüşmeler gelmiyordu. Uşakların odasında da herkes susmuş, oturuyordu. Avluda meşaleler, mumlar yanıyor ve kimse uyumuyordu.

Yaşlı prens, topuklarına basa basa çalışma odasında dolaşıp duruyordu. Bir ara Tihon'u, Maria Bogdanovna'ya 'durum nasıl?' diye sormaya göndermiş ve şöyle demişti:

"Prens, 'durum nasıl?' diye soruyor, diyeceksin yalnızca: Sonra hemen gel ve kadın ne söylediyse bana bildir."

Maria Bogdanovna, prensin gönderdiği adama anlamlı gözlerle bakmıştı ve:

"Prense, doğum sancısı başladı dersin," demişti.

Tihon, hemen geri dönüp prense durumu bildirdi.

Prens 'peki' diyerek çalışma odasının kapısını kapatmıştı. Artık odadan hiç ses duyulmadı.

Tihon, kısa bir süre sonra, mumları düzeltme bahanesiyle yeniden çalışma odasına girdi. Prens, divanın üzerine uzanmıştı. Yüzünde büyük bir keder okunuyordu. Tihon, başını salladı; ona hiçbir şey söylemeden yaklaştı ve prensi omzundan öptü. Sonra da mumları düzeltmeden, odaya niçin girdiğini de söylemeden çıktı.

Dünyanın en gizemli, en büyük ve en önemli olayı sürüp gidiyordu daha. Akşam çoktan sona ermişti, gece bastırmıştı. Nereden geldiği belirsiz o gizli bekleyiş heyecanı, o iç ezikliği kesinlikle azalmamıştı; tersine giderek artmıştı. Hiç kimsenin gözüne uyku girmiyordu.

Öyle bir mart gecesiydi ki sanki kış salt kendi egemenliğini göstermek istiyor ve öfkeli bir çırpınış içinde son tipiyi savuruyordu insanların üzerine. Moskova’dan gelecek olan ve her an gelmesi beklenen Alman doktor için yola yedek bir araba çıkarılmış; ayrıca köy yolunun anayoldan ayrıldığı dönemece de adamı çukurların, tümseklerin yanından dolaştırarak getirmek için ellerinde fenerlerle insanlar gönderilmişti.

Prenses Maria, elindeki kitabı çoktan bırakmıştı. Hiç konuşmadan oturuyor; ışıldayan gözleriyle, dadısının en küçük kıvrımını bile ezbere bildiği buruşuk yüzünü seyrediyordu. Başörtüsünün altından görünen bir tutam ak saçına, çenesinin altından küçük bir torba biçiminde sarkan derisine bakıyordu yaşlı kadının.

Dadı Savişna, elinde ördüğü çorap, kendi söylediğini kendi de duymadan, dahası anlamadan alçak sesle, yüzlerce kez anlatmış olduğu bir şeyi, ölen prensesin, Prenses Maria’yı Kişinefte Moldavyalı bir köylü kadının yardımıyla dünyaya getirişini anlatıyordu.

“Tanrı yardım eder, kızım, doktora gerek kalmaz hiç.”

Şiddetle esen rüzgâr, odanın pencerelerinden birinin çengelleri takılı olarak aralık bırakılan kanadına çarptı birden (her odada pencerelerden birinin kanadına prensin buyruğuyla, çengelleri takılarak açık bırakılıyordu) ve iyice kapanmamış sürgüyü yerinden oynatarak, perdeyi dalgalandırmaya başladı. Soğuk, karlı bir hava doldu içeriye ve mumu söndürdü. Prenses Maria ürperdi. Dadı, elindeki örgüyü bırakarak pencereye yürüdü; dışarı sarkarak, açılmış olan kanadı yakalamaya çalıştı. Amansız rüzgâr, başörtüsünün ucunu dalgalandırmakta ve örtünün altından taşan beyaz saç örgüleriyle oynamaktaydı. Kanadı sonunda yakalamıştı. Kapatmadan önce:

“Prensesim, yavrum,” dedi. “Uroşpek’ten biri geliyor! Adamların ellerinde fenerler var, herhalde doktordur!”

Prenses Maria:

“Tanrı’ya şükür!” diyerek doğruldu hemen. “Gidip karşılamalı; Rusça bilmiyor.”

Üzerine bir şal aldı ve koşarak, arabayla gelenleri karşılamaya gitti. Ön odadan geçerken büyük kapının önünde bir arabanın durduğunu, çevresinde de fenerlerin yandığını pencereden görmüştü. Dışarı çıkıp merdiven başında durdu. Trabzanın başındaki küçük sütunun üzerinde, eriyen damlaları rüzgârda sallanan isli bir mum vardı. Uşak Filip, elinde başka bir mum, yüzünde ürkek bir ifadeyle, daha aşağıda, merdivenin alt başında duruyordu. Daha altta, merdivenin sola doğru kıvrıldığı yerde, yumuşak kışlık çizmeler giymiş birinin ayak sesleri duyuluyordu. Çok iyi tanıdığı bir sesin bir şeyler söylediğini işitir gibi oldu. Gene o ses:

“Tanrı’ya şükür!” dedi. “Ya babam?”

Kapıcı Demyan, ona yanıt verdi: “Yattılar, efendim.”

Anlaşılan, Demyan aşağı inmişti bile. Sonra o ses gene bir şeyler söyledi. Gene Demyan yanıt verdi. Kışlık çizmeler giymiş adamın ayak sesleri, merdivenin yukardan görünmeyen kıvrımlı kısmından doğru daha hızlı bir biçimde yaklaşmaya başladı. Prenses Maria, ‘Bu Andrey olacak,’ diye düşündü. ‘Ama olanaksız. Akla sığmaz güzellikte bir şey olurdu bu!’

O daha bunu düşündüğü an içinde, uşağın elinde mumla sahanlıkta Prens Andrey’in önce yüzü, sonra da yakası karla dolmuş kürklü paltosuna bürünmüş bedeni belirdi. Gelen o’ydu. Evet! Ama solgundu. Yüzü değişmiş, şaşılacak ölçüde yumuşamıştı. Kaygılı bir havası vardı. Merdivenin üst başına çıktı, kardeşini kucakladı:

“Mektubumu almadınız mı?” diye sordu. Karşılık beklemeksizin (zaten beklemiş olsa da alamazdı, çünkü prenses konuşacak durumda değildi) aşağı indi. Yanında doğum doktoruyla birlikte yeniden yukarı çıkıp kardeşine bir kez daha sarıldı. Doktor onu izliyordu (Andrey son durak yerinde karşılaşmıştı onunla) Genç adam: “Şu talihe bak!” dedi. “Sevgili kardeşim.” Sırtından kürkünü, ayaklarından çizmelerini çıkardı ve küçük prensesin dairesine gitti.

IX

Küçük prenses, başı beyaz bir başlıkla örtülü olarak, yastıkların üzerinde yatıyordu (Ağrıları az önce dinmişti). Siyah saçları, ateş gibi yanan yanaklarının yanından doğru kıvrıla büküle bir örgü biçiminde aşağı sarkmıştı. Üst dudağı siyah tüycüklerle süslü güzel küçük dudağı aralıktı. Gülümsüyordu.

Prens Andrey, odaya girdi ve ilerleyip onun yattığı divanın ayak ucunda, tam karşısında durdu. Prensesin çocukça bir ürkeklik ve heyecanla bakan gözleri, bir an için Prens Andrey'e çevrildi. Gözleri, 'Ben tümünüzü seviyorum, hiç kimseye kötülük etmedim. Öyleyse niçin acı çekiyorum? Bana yardım edin, ne olur!' der gibiydi. Prenses kocasını görüyordu, ama onun o sırada böyle birdenbire karşısına çıkmasının nedenini ve anlamını kavrayamıyordu.

Prens Andrey, divanın öbür yanından dolaşıp karısını alnından öptükten sonra:

"Canım benim," dedi.

Bunu, ona o güne kadar hiç söylememişti.

"Tanrı insanlara acır..."

Genç kadın, kocasına soru sorar gibi baktı. Gözlerinde çocukça bir darılmışlık okunuyordu. Sanki, 'Senden yardım bekliyordum, ama benim için bir şey yapmadın. Sen de öbürleri gibisin,' diyordu. Onu, kocasının gelişi şaşırtmamıştı. Öyle ki; Andrey'in gelişi, onun çektiği acılarla ve bu acıların dindirilmesiyle ilgisiz kalmıştı. Nitekim sancılar yeniden başlamakta gecikmedi. Prens Andrey'e odadan çıkmasının daha iyi olacağını söyledi Maria Bogdanovna.

O sırada içeri doğum doktoru da girmişti. Prens Andrey, odadan çıktı ve hemen oracıkta bekleyen kız kardeşini görerek ona doğru ilerledi. Fısıldayarak konuşmaya başladılar. Ama her an durup bekliyor, içeriye kulak kabartıyorlardı. Prenses Maria:

"Gidin, dostum," dedi.

Prens Andrey, tekrar karısının dairesine girdi ve yan odaya geçip oturdu ve beklemeye başladı. Çok geçmeden, yüzünü korku bürümüş bir kadın çıktı prensesin odasından; prens ne yapacağını kestiremedi ve sonra yüzünü elleriyle örttü, öylece birkaç dakika kaldı.

Kapının öbür yanından, umarsız bir hayvanın ulumasını andıran sesler geliyordu. Prens Andrey, kalkıp kapıya yaklaştı, açmak istedi, başaramadı. Birileri kapıyı içerden tutuyordu. Bir kez daha içerden korkulu bir ses yükseldi:

“Olmaz, hayır, olamaz!”
Ortalığa bir sessizlik çöktü. Prens Andrey, bulunduğu odada dolaşmaya başladı. Böylece birkaç saniye daha geçti. Sonra birdenbire korkunç bir çığlık duyuldu. Bu, onun bağırışı olamazdı! O böyle bağıramazdı! Prens Andrey, kapıya koştu.
Çığlık kesilmişti. Ama hemen o anda bir başka bağırış, bir bebeğin viyaklaması yırttı sessizliği.
Prens Andrey, ilk anda, ‘orada bir bebeğin ne işi var’ diye düşündü. ‘Kim, niçin çocuk getirmiş oraya? Niçin bir çocuk? Hangi çocuk? Yoksa bir çocuk mu doğdu?’

Sonra, birden, o bağırışın insanı derin sevince boğan anlamını kavradı; gözyaşlarından boğulacak gibi oldu; dirseklerini pencerenin pervazına dayayıp küçük çocuklar gibi ağlamaya başladı.
Kapı açılmıştı. Odadan doktor çıktı. Kollarını sıvamıştı. Sırtında ceket yoktu. Yüzü sapsarıydı. Çenesi titriyordu. Prens Andrey, adama bir şeyler söylemek istedi. Ama doktor onun yüzüne tuhaf bir biçimde baktı ve hiçbir şey söylemeden yanından geçip gitti. İçerden, aynı anda bir kadın koşarak çıkmıştı. Kadın, Prens Andrey’i görünce eşikte durakladı. Andrey, karısının yanına girdi.
İçerde küçük prenses, kocasının onu henüz birkaç dakika önce gördüğü durumda, ölü gibi yatıyordu. Gözleri aynı noktaya dikili, yanakları sararmış, üst dudağı küçük tüylerle kaplı olan o ürkek ve güzel çocuk yüzünde aynı anlam vardı. O sevimli ama ölü yüz, ‘Hepinizi seviyordum ben, hiçbirinize de kötülük etmedim. Oysa siz... bana ne yaptınız böyle! Ah! Ne yaptınız bana böyle!’ diyordu sanki. Odanın bir köşesinde Maria Bogdanovna’nın titreyen beyaz ellerinde duran küçücük kırmızı bir şey ilkin hafif bir hırıltı çıkardı. Sonrada viyakladı.
İki saat sonra, sessiz adımlarla babasının çalışma odasına gitti Prens Andrey. Yaşlı adam durumu çoktan öğrenmişti. Kapının hemen arkasında durmuş, oğlunu beklemekteydi. Kapı açılır açılmaz, hiç konuşmadan, o yaşlanmış kupkuru elleriyle oğlunun boynuna kıskaç gibi sarıldı ve hıçkırarak ağlamaya başladı.
Küçük prensesin cenaze töreni üç gün sonra yapıldı. Tabutun konduğu yerin yanındaki basamaklardan yukarı çıktı Prens Andrey. Prensesin gözleri artık kapalı olan yüzünde her zamanki anlam okunmaktaydı. ‘Ne yaptınız bana böyle, ah!’ der gibiydi.’ Ruhunda bir şeyin koptuğunu hissetti Prens Andrey; artık düzeltemeyeceği ve hiçbir zaman unutamayacağı bir suç

işlemiş olduğunu anladı. Ağlayamıyordu bir türlü. Yaşlı prens de çıktı basamaklardan yukarı; küçük prensesin, öbür elinin üstünde havadaymış gibi duran balmumu rengindeki küçük elini öptü. Genç kadın ona da, ‘Ah, bana bunu niçin yaptınız!’ diyordu sanki. Yaşlı prens, prensesin yüzündeki ifadeyi kavrar kavramaz sırtını döndü.

Beş gün sonra küçük Prens Nikolay Andreyiç’i vaftiz ettiler. Papaz, küçük bir kaz tüyüyle bebeğin yumuşak kırmızı avuçlarına ve ayaklarının altına yağ sürerken, dadı, kundağın bezlerini çenesiyle bastırıyordu.

Çocuğun vaftiz babası olan dedesi, yavruyu düşüreceğim diye korka korka, yer yer ezik, teneke vaftiz kabının çevresinde dolaştırdıktan sonra vaftiz annesi Prenses Maria’ya verdi. Prens Andrey, çocuğu suya düşürüp boğulmasına neden olurlar diye korku içinde öbür odada oturmakta ve kutsal törenin sona ermesini beklemekteydi. Dadı, çocuğu getirince, Andrey sevinçle kalktı. Eski bir inanca göre bebeğin talihli olup olmadığını anlamak üzere bir tutam saçını yapıştırdıkları küçük balmumu parçasının vaftiz leğenine atılınca batmayıp yüzmeye başladığını söyledi dadı. Prens Andrey, kıvançla başını salladı.

X

Rostof’un Dolohof ile Bezuhof arasındaki düelloya karışması yaşlı kontun çabalarıyla örtbas edilmiş ve genç Rostof, hak ettiği gibi rütbesi indirilecek yerde, Moskova askeri genel valisinin yaverliğine atanmış bulunuyordu. Bu yüzden ailesiyle birlikte köye gidememiş, bütün yazı Moskova’da yeni görevinin başında geçirmek zorunda kalmıştı. Dolohof iyileşmiş ve bu arada Rostof onunla çok yakın bir dostluk kurmuştu. Dolohof yaralıyken, ona tutkuya varan bir sevgiyle bağlı olan annesinin evinde yatmıştı.

Rostof’u oğlu Fesya’yla arkadaşlığından ötürü sevmeye başlayan yaşlı Maria İvanovna, ona Dolohof için şöyle diyordu:

“Ya kontum, işte böyle. Bizim şu ahlaksız dünyamızın taşıyamayacağı kadar soylu ve temiz yüreklidir o. Ama iyiliği kimse sevmez, iyilik herkese

batar! Şimdi söyleyin Tanrı aşkına, Kont Bezuhof'un yaptığı şu iş doğru bir şey mi? Fedya yaradılıştan temiz olduğu için onu seviyordu. Şimdi şu anda bile onun hakkında en küçük bir kötü söz bile işitemezsiniz ağzından, söylemez, çünkü! Petersburg'da hani komisere şaka olsun diye bir şeyler yapmıştı ya ikisi, o zaman o haltı birlikte karıştırmışlardı, öyle değil mi? Peki ama sonra ne oldu, kont? Bezuhof'a kesinlikle dokunmadılar! Bütün her şeyi Fedya üstlendi ve neler çekmedi, neler! Gerçi rütbesini geri vermediler değil, ama söyleyin, vermemezlik edebilirler miydi? Ben öyle inanıyorum ki orada, cephede onun gibi yiğit erler, onun gibi kahraman yurtsever çocuklar pek fazla değildi. Peki şimdi bu düello ne oluyor yani? Duygu ve onur diye bir şey var mı bu insanlarda? Onu, ailesinin biricik oğlu olduğunu bile bile düelloya çağırıp da göğsüne ateş etmek! İyi ki Tanrı acıdı bizlere! Hem niçin yaptı sanki bunu? Zamanımızda başından böylesi maceralar geçmeyen adam mı var? Madem kıskançtı -bakın bunu anlarım- daha önce sezdirmeliydi öyle değil mi ya? Oysa bu öykü tam bir yıldır sürmekteydi. Fedya'nın ona borcu var diye nasıl olsa dövüşmez sanıp düelloya çağırmak! Ne alçaklık, görüyorsunuz değil mi, ne bayağılık! Siz Fedya'nın nasıl bir insan olduğunu anladınız, kont. Ben bunu biliyorum; onun için de sizi, inanın bana, bütün ruhumla seviyorum. Pek az insan onu anlar, öyle gönlü yücedir ki! Melek gibidir."

İyileştiği sıralarda Dolohof'un kendisi de ondan hiç umulmayacak sözler söylüyordu Rostof'a:

"Biliyorum," diyordu. "Beni kötü insan bellemişlerdir. Varsın öyle sansınlar! Sevdiklerimden başka hiç kimseyle ilgilenmek istemiyorum ben. Ama sevdiklerimi de öyle severim ki, onlar için gözümü kırpmadan canımı bile veririm. Ötekilere gelince... Bu arada sen de varsın... Geri kalanlara, bana yararlı ya da zararlı oldukları ölçüde önem veririm ancak ve hemen hemen hepsi de zararlıdır, hepsi zararlı çıkar sonunda. Özellikle kadınlar! Evet, aziz dostum! Erkekler arasında insanları gerçekten seven, gönlü yüce duygularla dolu soylu kişilere rastlamışımdır. Ama kadınlar arasında, ister kontes olsun ister hizmetçi, satılık mal olmayanına rastlamadım henüz! Şimdiye kadar kadında aradığım o günah bulaşmamış aralığı, o yürekten bağlılığı hiçbirinde bulamadım! Öyle bir kadın bulmuş olsam, uğrunda yaşamımı verirdim seve seve. Bunlarsa..."

Eliyle, kadınları ne denli küçük gördüğünü belirten bir işaret yapmıştı. Şöyle devam etti:

“Hem inanır mısın bana? Yaşamıma hâlâ bir değer veriyorsam, yalnız ve yalnız, öyle melek gibi bir varlığı, beni yepyeni bir yaşama kavuşturacak, tertemiz bir insan durumuna getirecek, beni yüceltecek bir varlığa rastlayacağımı umduğumdandır. Ama sen böylelerini anlayamazsın!”

Arkadaşının etkisine kapılan Rostof, hemen yanıt verdi:

“Tam tersine, çok iyi anlıyorum!”

Rostof’un ailesi, güzün Moskova’ya dönmüştü. Kış başlarında Denisof da Moskova’ya dönüp onlarda konuk kaldı. Nikolay Rostof’un da Moskova’da geçirdiği 1806 kışının bu ilk ayları hem kendisi, hem tüm ailesi için en mutlu ve en şenlikli dönemlerinden biri oldu. Nikolay, yeni çevresinden birçok genci babasının evine çekmişti. Vera o sırada on dokuzunda kusursuz bir güzeldi; Sonya on altı yaşındaydı, yeni açılan bir tomurcuk gibiydi; daha henüz yarı çocuk yarı genç kız durumundaki Nataşa’ysa kimi vakit çocuksu davranışlarıyla insanları güldürmekte, kimi vakit de birdenbire büründüğü genç kız tavırlarıyla çevresini büyülemekteydi.

Hepsi tek tek çok cana yakın, filiz gibi genç kızların bulunduğu bütün ailelerde olduğu gibi Rostoflar’ın evinde de kendine özgü romantik bir aşk iklimi doğmuştu. Öyle ki, bu eve ayak basan hiçbir genç, bu duygulu ve her zaman bir şeyler (herhalde kendi mutluluklarına) gülümseyen genç kızların yüzüne ve konuşmalarına bakıp o birbirini tutmayan ama bütün herkese aynı sevecenlikle yönelen bekleyiş ve umut dolu cıvıltılarını, hiç nedensiz şamatalarını, durup dururken şarkı söyleyip, durup dururken çalışmaya koyuluşlarını izleyip de aynı duyguyu (Rostoflar’daki genç kızların da içlerinde o sevilmeye hazır oluş ve mutluluğu bekleyiş duygusunu) ruhunun derinliklerinde duyumsamadan edemezdi.

Rostof’un eve ilk getirdiği gençler arasında, ailede Nataşa’dan başka bütün herkesin hoşlandığı Dolohof da vardı. Onun yüzünden az kalsın ağabeyiyle kavgaya tutuşuyordu Nataşa. Kötü bir insan olduğuna inanmıştı Dolohof’un; düelloda Piyer’in haklı, onun haksız olduğunu savunup duruyordu hep. İlle de kendi düşüncesini kabul ettirmek amacıyla inatçı bir sesle bağırmaktaydı: “Onu bunu anlamam ben! Kötü yürekli, duygusuz adamın biri o! Hem ne demek, senin Denisof’u seviyorum ya işte! Bak, o da çapkın mapkın ama seviyorum onu gene de! Ama sana şunu anlatamıyorum bir türlü. Dolohof’ta bütün her şey içten pazarlıklı ki ben de bundan nefret ederim! Oysa Denisof...”

Nikolay, kardeşinin sözünü kesti ve Dolohof’la karşılaştırılınca Denisof’un önemsiz kalacağını ima eden bir sesle yanıt verdi.

“Canım, Denisof başka... Dolohof’un nasıl bir ruh taşıdığını anlamak gerekir. Sen onu annesinin yanındayken bir görsen bayılırsın! O kadar iyi yürekli ki!”

“Ben o kadarını bilmem artık! Ama onun yanında huzurum kaçıyor işte! Hem sen onun Sonya’ya âşık olduğunun farkında mısın?”

“Neler saçmalıyorsun?”

“Saçmalamıyorum, bunu kesinlikle biliyorum. Görürsün bak!” Nataşa’nın sezgisi doğru çıkıyordu. Kadınlı ortamlardan pek hoşlandığı bilinen Dolohof, onların evine sık sık gelir olmuştu, oraya kimin için geldiği (hiç kimse açıkça söylememekle birlikte) kısa süre sonra karara bağlandı. Dolohof, Sonya için, geliyordu. Sonya da hiçbir zaman göze alamıyor ama biliyordu bunu ve Dolohof gelir gelmez de gelincik gibi kıpkırmızı kesiliyordu.

Dolohof, gerçekten de Rostoflar’da sık sık yemek yemekte ve onların gittiği hiçbir temsili kaçırmamaktaydı. Dans öğretmeni İogel’in düzenlediği ve Rostoflar’ın hiç kaçırmadığı balolara o da gidiyordu şimdi. Herkesten fazla Sonya’yla ilgilenmekteydi. Ona öyle bir bakıyordu ki, yalnız hiç makyaj yapmayan Sonya değil, yaşlı kontes ve dahası Nataşa da bu bakışı görünce kızarıyorlardı. Anlaşılan bu güçlü, tuhaf adam, bir başkasını seven o zarif esmer genç kızın çekiminden kurtulamıyordu.

Rostof, Dolohof’la Sonya arasında bir şeyler geçtiğini anlamıyor değildi; ama bu yeni ilişkinin ne türlü bir şey olduğunu kestiremiyordu. ‘Kesinlikle birbirine âşıktırlar!’ diye düşünüyordu Sonya ve Nataşa için. Ama artık Sonya’yla Dolohof’un yanında kendini eskisi gibi rahat hissetmemekteydi. Bu yüzden de eve giderek daha az gelmeye başladı.

1806 güzünün başında bir kez daha bütün herkes, Napolyon’la girişilecek savaştan söz etmeye başlamıştı. Bu konuda, geçen yıla oranla daha fazla heyecan duyuluyordu. Orduya binde on, yeni asker toplanacağı ve binde dokuz gönüllü alınacağı duyrulmuştu. Her yerde Bonapart adı geçince lanetler yağmakta; Moskova’da, yakında başlaması beklenen savaştan başka hiçbir şeyden konuşulmamaktaydı. Savaş için yapılan hazırlıklar Rostof ailesini, Nikoluşka’nın kesinlikle Moskova’da kalmak istememesi, Denisof’un işinin bitmesini beklemesi ve yortudan sonra onunla alaya dönme kararında olması bakımından ilgilendiriyordu yalnız. Yaklaşan ayrılık, Nikolay’ın eğlenmesine engel olmamakta, tersine onu bir kat daha eğlenmeye sürüklemekteydi. Vaktinin çoğunu ev dışında, çeşitli şölenlerde, gece toplantılarında, balolarda geçiriyordu.

XI

Noel yortusunun üçüncü günü, Nikolay, öğle yemeğinde evdeydi. Bu, aslında, son zamanlarda pek seyrek yaptığı şeylerden biriydi. Nitekim yemek bir veda yemeğiydi. Zira Denisof, haçın suya atılması yortusundan hemen sonra alaya dönecekti. Yemekte on kişiydiler. Bu arada Denisof'un yanı sıra Dolohof da vardı.

Rostoflar'ın evindeki romantik aşk iklimi, o yortu günlerinde olduğu kadar hiçbir vakit o kadar güçlü bir biçimde hissedilmemişti. Evdeki bu hava, 'Mutluluk anlarını yakala, kendini zorla sevdir, âşık ol! Dünyada biricik gerçek budur, gerisi saçma! Bizler de işte burada bununla uğraşmaktayız!' der gibiydi herkese.

Nikolay, her zamanki gibi iki çift atı bitkin düşürünceye kadar dolaştıktan sonra tam herkes sofraya oturacağı sırada gelmişti eve. İçeri girer girmez de evdeki o romantik aşk ikliminde bir gerginlik, kimi insanlarda tuhaf bir huzursuzluk sezmişti. Sonya, Dolohof, yaşlı kontes ve biraz da Nataşa özellikle heyecanlıydı. Nikolay, yemekten önce Sonya ile Dolohof arasında bir şeyler olup bittiğini anladı hemen; ve yemek boyunca her ikisine karşı da büyük bir sevgi göstererek onları kırmamaya özen gösterdi. Yortunun üçüncü günü olan o günün gecesi, İogel'in (dans öğretmeninin adı İogel'di.) her bayram bütün erkek ve kız öğrencileri için verdiği balolardan biri vardı. Nataşa, ağabeyine:

"Nikolenka, sen İogel'e gidecek misin?" diye sordu. "Ne olursun gel! Senin gelmeni özellikle istedi. Vasiliy Dimitriç (bu Denisof'tu), de geliyor!"

Rostoflar'da Nataşa'nın şövalyesi rolünü şakadan üstlenmiş olan Denisof, hemen atıldı:

"Kontesin buyruğu olsun da ben gitmeyeyim mümkün mü hiç!"

Nikolay:

"Yetişirsem gelirim," dedi. "Arharoflar'a söz verdim, onların bu gece toplantısı var."

Dolohof'a dönerek sordu:

"Ya sen?"

Sorar sormaz da bunu yapmaması gerektiğini anladı. Nitekim Dolohof, yan gözle Sonya'ya baktıktan sonra soğuk, dahası öfkeli bir tavırla:

"Evet, belki gelirim," diye yanıt verdi.

Nikolay'a, kulüpteki şölende Piyer'e baktığı gibi baktı yeniden. 'Bir şeyler geçmiş olsa gerek!' diye düşündü Nikolay. Dolohof, yemekten hemen sonra ayrılıp gidince de bu varsayımın doğruluğuna büsbütün inanıp Nataşa'yı yanına çağırdı. Nataşa koşarak geldi ve zafer kazanmış gibi bir tavırla:

"Ben de seni arıyordum!" dedi. "Demiştim sana, ama sen inanmak istemedin. Al işte, Sonya'ya evlenme önerdi seninki!"

Bu süre içinde Nikolay, Sonya'yla pek az ilgilenmişti gerçi, ama bunu işitince içinde bir şey kırılır gibi oldu.

Dolohof, çeyizi olmayan, anasız babasız Sonya için iyi ve dahası kimi bakımlardan parlak bir kısmetti aslında. Yaşlı kontese ve sosyetedekilere göre, onun önerisini geri çevirmek hiç doğru değildi. Bu yüzden de Nikolay, olayın daha başını işitir işitmez içinde Sonya'ya karşı bir öfke duydu ve, 'Çok iyi olmuş! Pek doğal ki artık geçmişte verilmiş çocukça sözleri unutması ve yapılan öneriyi kabul etmesi gerekir,' demeye hazırlandı. Ama bunu söylemeye fırsat bulamayacaktı:

Nataşa gene:

"Düşün bir kez," diye söze başladı. "Sonya, kabul etmedi, kesinlikle geri çevirdi."

Bir an sustuktan sonra da açıkladı:

"Ona, başkasını sevdiğini söyledi."

Nikolay, 'Elbette! Benim güzel Sonya'm başka türlü davranamazdı ki zaten!' diye geçirdi içinden. Nataşa, devam etti:

"Annem ona ne kadar yalvardıysa da etkileyemedi, o gene dediğim dedik... Zaten biliyorum ben, ağzından bir söz çıkmayagörsün, kolay kolay geri almaz!"

Nikolay, darılmış gibi:

"Demek annem yalvardı ona?" dedi.

Nataşa:

"Yalvardı, evet," diye yanıt verdi. "Sana bir şey söyleyeyim mi, Nikolenka? Darılma ama biliyorum ki onunla evlenmeyeceksin. Nedense kesin olarak biliyorum onu anlayacağını."

Nikolay:

"Hadi canım sen de!" dedi. "Orasını kimse bilmez! Her neyse, ben şimdi onunla konuşmalıyım."

Sonra birden gülümseyerek ekledi:

"Ama ne tatlı kızdır şu Sonya!"

“Hem de ne tatlı!” dedi Nataşa. “Onu hemen yanına gönderiyorum!”
Koşarak uzaklaştı.
Bir dakika sonra da ürkek, şaşkın ve suçlu bir tavırla Sonya girdi içeriye. Nikolay, genç kıza yaklaşarak elini öptü. Delikanlının bu seferki gelişinde böylece ilk olarak baş başa kalıyor ve sevgilerinden söz etme fırsatını bulmuş oluyorlardı. Nikolay, önce çekingen bir sesle:
“Sonya,” dedi.
Sonra gittikçe daha yüreklenerek devam etti:
“Eğer hem parlak hem de sizin için çok iyi olan bir kısmeti tepmek istiyorsanız başka. Yalnız bilin ki o son derece iyi ve soylu bir insandır. Benim arkadaşımdır.”
Konuşmasını sürdürecekti ama Sonya telaşla sözünü kesti:
“Artık geri çevirdim,” dedi.
Nikolay, duraksayarak konuştu:
“Eğer bunu benim yüzümden yaptıysanız, korkarım ki benim... benim üzerimde...”
Sonya, gene onun sözünü kesti. Ürkek bir bakışla genç adama yalvarır gibi konuşuyordu:
“Bana bunu söylemeyin, Nikolay!”
“Hayır, söylemeliyim! Belki de bu benim için bir çeşit kendini beğenmişlik gibi görülür, ama ne olursa olsun söylemem gerekiyor. Eğer onu benim yüzümden geri çevirdiyseniz, size gerçeği olduğu gibi açıklamalıyım. Öyle sanıyorum ki sizi herkesten çok seviyorum.”
Sonya, kıpkırmızı kesilmişti. Güçlükle:
“Bu kadarı bana yeter,” diyebildi.
Nikolay, devam etti:
“Hayır, ben binlerce kez âşık olmuşumdur. Kuşkusuz daha da olurum. Gerçi size karşı duyduğum sevgi, güven ve arkadaşlığı başka hiç kimseye karşı duymuyorum ama... Sonra, daha gencim. Annem böyle bir şey olmasını istemiyor henüz. Kısacası size hiçbir konuda söz veremem. Dolayısıyla, rica ederim, Dolohof’un evlenme önerisini düşünün bir daha.”
Arkadaşının soyadını güçlükle söylemişti.
“Bana bunları söylemeyin,” dedi Sonya. “Ben sizi bir kardeş olarak seviyorum, hep de seveceğim. Başka hiçbir şeye de gerek duymuyorum.”
Nikolay:
“Siz bir meleksiniz,” dedi. “Ben size yakışmıyorum!.. Yalnız sizi aldatmaktan korkuyorum.”

Ve eğilip bir kez daha genç kızın elini öptü.

XII

İogel'in baloları Moskova'nın en hoş eğlenceleriydi. Bunu herkes söylerdi. Yeni öğrendikleri figürleri deneyen ergin kızlarını seyre gelmiş anneler de, nerdeyse bayılacak duruma gelinceye dek dans eden genç kızlar da. O balolara küçüklerin arasına katılıyormuş görüntüsüyle gelen ama iyi eğlenceyi orada bulan yaşça daha büyük genç kız ve erkekler de aynı şeyi söylerdi.

O yıl (bu baloların sonucu) iki evlilik oldu. Sevimli iki genç kız kardeş olan Prenses Gonçakovalar kısmet bulmuş ve çok geçmeden evlenip bu baloların ününe ün katmışlardı. Bu baloların başlıca özelliği, kadın ya da erkek bir ev sahibinin bulunmamasıydı. Burada, oradan oraya tüy gibi uçan, herkesin önünde sanatının kurallarına uygun bir biçimde ayaklarını birbirine vurarak selam veren ve bütün konuklarından ders başına ücret alan iyi yürekli İogel vardı ev sahibi yerine. Bir başka özellik de, bu balolara, yalnız ve yalnız, ömürlerinde ilk kez uzun giysi giymiş, on üç ya da on dört yaşındaki genç kızlar gibi dans edip eğlenmek isteyenlerin gelmesiydi.

Genç kızların, pek azı dışında, hepsi güzeldi ya da en azından güzel görünmekteydi. Oldukça neşeliydiler. Gözleri coşkunluk ve sevinçle parıldıyordu. En iyi öğrencilerin (içlerinden en iyisi Nataşa, zarif davranışlarıyla hemen göze çarpıyordu) kimi vakit padöşal bile oynadıkları oluyordu. Ama bu son baloda yalnız ekosejler, anglezler ve henüz moda olmaya başlayan mazurka gibi danslar tercih ediliyordu.

İogel, baloyu Bezuhof'un evindeki salonda veriyordu. Herkesin dediğine göre, çok güzel bir baloydu bu. Birçok güzel genç kız vardı. Rostovalar da bunların arasındaydı, ikisi de o gece özellikle mutluluk ve neşe içindeydiler. Dolohof'un evlenme önerisinden, bu öneriyi geri çevirişinden ve Nikolay'la aralarında geçen konuşmadan sonra gururu iyice okşanmış olan Sonya ise daha evde hizmetçi kızın örgülerini bitirmesine fırsat vermeden fırıl fırıl

dönmeye koyulmuştu. Ve şimdi baloda bütün varlığı coşkun bir sevinçle ışık saçıyordu.

Nataşa hem ilk kez uzun bir tuvalet giydiği, hem de ilk kez gerçek anlamda bir baloya katıldığı için en az Sonya kadar gurur duymakta ve daha da büyük bir mutluluk içinde çalkalanmaktaydı. Pembe kurdeleli beyaz muslin giysiler giymişti ikisi de.

Nataşa, baloya gelir gelmez hemen âşık olmuştu; özellikle bir kişiye âşık değildi, hayır; bütün herkese âşıktı! Gözlerini kime çevirirse, bir an için kime baksa hemen ona âşık oluyordu! İkide bir koşup Sonya'ya yaklaşıyor ve:

"Ah, ne güzel!" diyordu.

Nikolay ile Denisof, salondan salona dolaşmakta, ağabeylere özgü bir sevecenlikle dans edenlere bakmaktaydı. Denisof:

"Ne sevimli şey!" dedi. "Çok da güzel bir kız olacak!"

"Kim?"

Denisof, bir an sustu, sonra gene konuştu:

"Üstelik olağanüstü dans ediyor! O ne incelik!"

"Sen kimden söz ediyorsun, kuzum?"

Denisof, öfkeyle bağırdı:

"Kimden olacak, kız kardeşinden!"

Rostof, alaylı alaylı güldü. Belki bir şeyler de söyleyecekti ama tam o sırada İogel yaklaştı yanına ve:

"Siz benim en iyi öğrencilerimden birisiniz sevgili kont!" dedi. "Kesinlikle dans etmelisiniz. Bakın burada ne çok güzel genç kız var!"

Sonra da aynı dileği eski öğrencisi Denisof'a yineledi. Denisof, hemen gülerek yanıt verdi:

"Hayır, dostum, ben yalnız seyredeceğim. Derslerinizden yararlanmakta ne kadar yetersiz olduğumu anımsamıyor musunuz sanki!"

İogel, onu avuttu:

"Yok canım, yalnız biraz dikkatsizdiniz, hepsi bu! Ama müthiş bir yeteneğiniz vardı!"

Yeni moda mazurkayı çalmaya başlamışlardı. Nikolay, İogel'i kıramayacağını anladı ve Sonya'yı dansa kaldırdı. Denisof'sa yaşlı bayanların yanına oturdu. Kılıcına yaslanarak ayağıyla tempo tuta tuta, neşe içinde bir şeyler anlatmakta, onları güldürmekte, aynı zamanda da dans eden gençleri seyretmekteydi.

İogel, en önde, hep gurur duyduğu ve en iyi öğrencisi saydığı Nataşa ile dans ediyordu. Önce kendisi, ince ayakkabıların sardığı küçük ayaklarını sık sık hareket ettirerek uçarcasına geçti salondan; onun ardından çekingen bir tavırla ama figürlerinde son derece dikkatli olan Nataşa geliyordu. Denisof, gözlerini ondan ayırmıyordu. Kılıcıyla başkalarına, dans bilmediğinden ötürü değil de yalnız dans etmek istemediğinden ötürü oturduğunu belirtmek istiyormuşçasına, tempo tutuyordu hep. Bir figürün ortasında, önünden geçen Rostof'u yanına çağırdı:

"Hiç de öyle değil işte!" dedi. "Şimdi bu Leh mazurkası mı sanki! Ama gene de çok güzel dans ediyorlar!"

Denisof'un Leh mazurkası eşliğinde dans edişiyle Polonya'da bile ün saldığını bilen Nikolay, koşarak Nataşa'ya sokuldu hemen:

"Git hemen Denisof'u dansa kaldır," dedi. "Müthiş dans eder."

Nataşa, incecik iskarpinli ayaklarını hızla hareket ettirerek salonu boydan boya utangaç bir süzülüşle geçti ve Denisof'un oturduğu köşeye yöneldi. Herkesin kendisine baktığını ve kendisini beklediğini biliyordu. Bulunduğu yerden bakınca, Denisof'un ilkin dansa yanaşmadığını ama gene de keyfinden uçtuğunu gördü Nikolay. Koşar adım yanlarına gitti. Nataşa:

"Çok rica ediyorum, Vasiliy Dimitriç!" diyordu. "Hadi başlayalım ne olur. Rica ederim."

Denisof direnmekteydi:

"Hiç olur mu? Kesinlikle olmaz! Bağışlayın beni, Kontes!"

Nikolay, atıldı:

"Hadi Vasya, yeter nazlandığın!"

Nataşa:

"Bütün gece size şarkı söyleyeceğim," diye vaatte bulundu.

Denisof, kılıcını tutan kemeri çözdü:

"Küçük büyücü! Bana her istediğini yaptırıyor!"

Ve ortaya çıkıp damının elini sımsıkı tuttu. Başını yukarı kaldırdı, tempoyu beklerken bir ayağını yana doğru açtı, hazırdı. At sırtında koşarken olduğu gibi mazurka oynarken de Denisof'un kısa boyu göze çarpmazdı. Şimdi genç ve yiğit görünüyordu, kendisi de bunu hissediyordu.

Tempoyu bulunca şakacı bir tavırla meydan okuyormuş gibi yan yan damına baktı. Sonra birdenbire ayağını yere vurdu ve top gibi yaylanarak yerinden fırladı; damını da ardından sürükleyerek ortada çember biçiminde yığılmış insanların önünden uçarcasına geçti. Salonun yarısına kadar tek ayağının üzerinde kaydı sessizce. Sanki önünde duran iskemleleri görmüyor

ve onların üzerine gidiyordu. Sonra mahmuzlarını birbirine vurup şakırdatarak bacaklarını iki yana açtı; topuklarına basarak bir saniye kadar durdu; mahmuzlarıyla ortalığı çınlatırcasına hep aynı yere vurarak hızla döndü ve sağ ayağını sol ayağına çarpıp çemberin içinde uçmaya koyuldu.

Nataşa, onun ne yapacağını içinden gelen bir sezgiyle anlıyor; nasıl olduğunu kendi de bilmeden ardından giderek kendini ona bırakıyordu. Denisof, genç kızı bir sağ, bir sol kolundan fırıl fırıl döndürmekte, kimi vakit bir dizini yere vurup onu çevresinde dolaştırmakta; sonra yeniden ayağa fırlayarak, sanki hiç soluk almadan, bütün odalardan geçmek tasarısındaymış gibi hızla ileri atılmaktaydı. Kimi vakit de gene duruyor ve dizini yere vuruyordu.

Sonunda damını, oturacağı yerin önünde fırıl fırıl döndürüp de karşısında mahmuzlarını şakırdatarak eğilince, Nataşa, ona diz kırmayı bile unuttu. Derin bir şaşkınlıkla gözlerini kavalyesinin yüzüne dikti. Gülümseyerek ve sanki onu tanımıyormuş gibi bakıyordu:

“Bu ne böyle?” dedi.

İogel, aslında bu mazurkayı mazurka saymazdı. Öyleyken bütün herkes Denisof’un beceriklililiğine hayran kalmıştı. Durmadan onu dansa çağırmaya başladılar.

Bunlar gençlerdi. Yaşlılarsa gülümseyerek Polonya’dan ve eski iyi günlerden söz etmeye koyulmuşlardı. Sonunda Denisof, mazurka yapmaktan kıpkırmızı kesilmiş bir durumda, terini silerek gelip Nataşa’nın yanına oturdu. Balonun sonuna dek de genç kızın yanından ayrılmadı.

XIII

Rostof, ondan sonraki iki gün Dolohof’u evlerinde göremedi, ona uğradığı zaman da, evde bulamıyordu; üçüncü gün Dolohof’tan bir pusula geldi:

Sence bilinen nedenlerden ötürü, artık evinize gelmek düşüncesinde olmadığım ve orduya döneceğim için, bu akşam arkadaşlarıma bir veda

şöleni veriyorum. İngiltere Oteli’ne gel.

Rostof, kararlaştırılan günün gecesi, ailesi ve Denisof’la birlikte gittiği tiyatrodan çıkınca saat onda İngiltere Oteli’ne gitti. Onu, hemen otelin, o gece için Dolohof’un kiraladığı en güzel dairesine götürdüler.

Dolohof’un iki mum arasında oturduğu masanın çevresinde yaklaşık yirmi kişi toplanmıştı. Masanın üzerinde altın ve kâğıt paralar vardı. Dolohof, iki mum ortasına oturmuş kağıt dağıtıyordu. Rostof, Sonya’ya önerisinden ve buna olumsuz yanıt aldığından beri onu hiç görmemişti; bu yüzden, nasıl karşılaşacaklarını düşündükçe karışık duygular içinde kalıyordu. Henüz kapıdayken Dolohof’un aydınlık, soğuk bakışlarıyla yüz yüze geldi; sanki yalnızca onu bekliyordu.

“Çoktandır görüşmedik,” dedi. “Geldiğin için teşekkür ederim. Şu kâğıtları dağıtmayı bitireyim hele. Sonra korosuyla İlyuşka gelecek.”

Rostof, kızararak:

“Ben evine uğradım,” dedi.

Dolohof, bu sözüne yanıt vermeden konuştu:

“İstersen sen de oyna!”

Rostof, o anda, bir gün Dolohof’la olan tuhaf bir konuşmasını anımsadı. ‘Yalnız budalalar şanslarına güvenerek kumar oynarlar!’ demişti.

Dolohof, Rostof’un aklından geçen düşünceyi anlamış gibi:

“Yoksa benimle oynamaya korkuyor musun?” diyerek gülümsedi.

Rostof, bir huzursuzluk duydu; zihninde Dolohof’un sözüne karşı söyleyebileceği şakamsı bir söz arıyor ama bulamıyordu. Zaten o bunu yapmaya fırsat kalmadan, Dolohof dik dik Rostof’un yüzüne bakarak sözlerinin üzerinde dura dura herkesin işitebileceği bir sesle:

“Anımsar mısın,” dedi. “Seninle kumardan söz etmiştik. Şansına güvenerek oynayan budaladır, demiştik. İnsan kazanacağını bilerek oynamalı! İşte ben bunu demek istiyorum.”

Rostof, ‘Şans mı denemeli, yoksa bilerek mi oynamalı?’ diye düşündü.

Dolohof:

“Evet, sen oynama daha iyi!” dedi.

Bandı koparılmış yeni iskambil destesini çıtırdattı:

“Banko, baylar!”

Parayı öne doğru iterek, iskambilleri dağıtmaya davrandı. Rostof, yanına oturdu ve önce oyuna katılmadı. Dolohof, arada bir ona bakıyordu:

“Oynamıyorsun ha?” diye sordu sonunda.

Nikolay, bir iskambil almak ve üzerine önemsiz bir para koyarak oyuna katılmak zorunda olduğunu sezdi:

“Yanımda para yok,” dedi.

“Ben sana kredi açarım.”

Rostof, kâğıdına beş ruble koydu ve kaybetti bir kez daha koydu yine kaybetti. Dolohof, art arda on kez Rostof’un elindeki kâğıdı vurdu, daha doğrusu on kez kazandı. Bir süre iskambilleri o dağıttı, sonra:

“Baylar, paraları lütfen iskambillerin üstüne koyun, yoksa hesabı şaşırabilirim,” dedi.

Oyunculardan biri, bu bakımdan güvenilebilecek bir insan olduğu umudunu beslediğini söyledi. Dolohof:

“Siz güvenebilirsiniz. Ama ben şaşırmaktan korkuyorum; rica ederim, paraları kâğıtların üstüne koyun,” diye karşılık verdi...

Rostof’a döndü:

“Sen sıkılma, seninle sonra hesaplaşırız.”

Oyun sürüyordu; uşak, durmadan şampanya taşımaktaydı. Rostof, kaç el oynadıysa hepsini yitirmiş, hesabına da sekiz yüz ruble yazdırmıştı. Bir ara tek bir kâğıda sekiz yüz ruble yazdı, ama kendisine şampanya sundukları sırada, bundan vazgeçti ve gene her zamanki birimi, yirmi rubleyi yazmak istedi. Dolohof, Rostof’a bakmıyormuş gibi davrandığı halde:

“Bırak kalsın,” dedi. “Zararını daha çabuk çıkarırsın. Başkalarına hep veriyorum, sendense alıyorum boyuna.”

Sonra:

“Yoksa benden korkuyor musun?” diye sordu yeniden.

Rostof, kabul etti. Yazdığı sekiz yüz rubleyi olduğu gibi bıraktı ve yerden kaldırdığı köşesi yırtık bir kupa yedilisini sürdü. Sonradan bu kâğıdı çok iyi anımsayacaktı. Kırık bir tebeşir parçasıyla kupa yedilisinin üstüne yuvarlak, düzgün sayılarla sekiz yüzü yazdı. Kâğıdı ortaya koydu; kendisine sunulan ısıtılmış şampanya dolu bir kadehi dibine kadar içti. Dolohof’un sözlerine gülümsedi, sonra içi ürpere ürpere yedilinin çıkmasını bekleyerek, onun iskambil destesini tutan ellerine bakmaya başladı.

Kupa yedilisinin kazanması ya da yitirmesi, Rostof için büyük bir anlam taşıyordu. Bir hafta önce pazar günü Kont İlya Andreyiç oğluna iki bin ruble vermiş ve para sıkıntısından söz etmeyi hiç sevmediği halde, oğluna bu paranın mayıs ayına kadar verebileceği son para olduğunu belirtmiş; bu yüzden Nikolay’ın daha tutumlu davranmasını istemişti. Nikolay, bunun kendisi için fazla bile olduğunu söyleyerek bahara kadar artık başka para

almayacağını bildirmişti. Şimdi bu paradan bin iki yüz ruble kalmıştı. Bu nedenle kupa yedilisi yalnız bin altı yüz rublenin yitirilmesi demek değildi. Verilen sözün tutulamamasıydı aynı zamanda. Nikolay, içi ürpererek Dolohof'un ellerine bakıyor; ve, 'Haydi, çabuk, bana o kâğıdı ver, hemen şapkamı alıp eve gideyim; orada Denisof, Nataşa ve Sonya'yla akşam yemeği yiyeceğim, bir daha da elime iskambil kâğıdı almam!' diye geçiriyordu içinden.

O anda, evdeki yaşantısı, Petya'ya yaptığı şakalar, Sonya'yla konuşmaları, Nataşa'yla söylediği şarkılar, babasıyla oynadığı piket, dahası Povaskaya Sokağı'ndaki evde bulunan o rahat yatağı bile zihninde öylesine açık ve güzel bir biçimde canlandı ki, bütün bunlar ona bir mutluluk olarak göründü. Saçma bir rastlantının yediliyi önce sola değil, sağa düşürebileceğini ve böylece onu, yeni anladığı, yepyeni bir ışık altında gördüğü mutluluktan koparıp, daha başından hiç geçmemiş belirsiz bir mutsuzluğun çamuruna batırabileceğini kabul edemiyordu. Olamazdı bu, hayır! Öyle düşündüğü halde heyecandan soluğunu tutarak Dolohof'un ellerinin hareketini bekliyordu. Gömleğinin yeni altından görünen o iri kemikli, tüylü, kırmızımsı eller, iskambil destesini masanın üstüne bırakarak uzatılan pipoyu ve bardağı aldı.

"Demek benimle oynamaktan korkmuyorsun, öyle mi?" diye yineledi Dolohof.

Eğlenceli bir öykü anlatmak istiyormuş gibi iskambilleri bırakarak iskemlenin arkalığına dayandı, heyecanlanmadan gülümseyerek anlatmaya başladı:

"Evet, baylar, bana söylediklerine göre Moskova'da benim için, 'Oyunda, hile yapıyor' diyorlarmış. Onun için sizi uyarıyorum işte. Karşımda gözünüzü açın!"

Rostof:

"Haydi, dağıtsana!" dedi.

Dolohof, gülümsedi:

"Ah, Moskova'nın o dedikoducu kocakarıları yok mu!" diyerek iskambilleri eline aldı.

Rostof, birden iki elini saçlarına götürerek az kalsın 'Ah!..' diye bağıracaktı. Kendisine gerekli olan yedili, destenin en üstünde yukarıya çevrilmiş olarak duruyordu. Nikolay, ödeyebileceğinden de fazla para yitirmişti. Dolohof, yan gözle Rostof'a bakarak iskambilleri dağıtmayı sürdürdü.

“Sen fazla açılmasan iyi edersin!” dedi.

XIV

Bir buçuk saat kadar sonra, oyuncuların çoğu kendi oyunlarına bir eğlence gözüyle bakıyorlardı. Bütün oyun yalnız Rostof’un elindeki kâğıtlar üzerinde toplanmıştı. Hesabına bin altı yüz rublenin yerine uzun bir dizi sayı yazılmıştı. Rostof, bunları on bine kadar saymıştı, ama şimdi belirsiz olarak toplamının on beş bine kadar çıktığını tahmin ediyordu.

Gerçekte yazılanlar yirmi bin rubleyi bile aşmıştı. Dolohof, artık ne öykü anlatıyor, ne de anlatılanları dinliyordu. Rostof’un, ellerinin her hareketini izliyor ve arada bir onun hesabına yazdığı sayılara kaçamak bir bakışla bakıyordu. Rostof, başını iki eline dayamış olarak, her yerine yazı yazılmış, şarap lekeleri içinde kalmış, üzerine kümelerle iskambil bırakılmış masanın başında oturuyordu. Kafası hep aynı noktaya, ona işkence eden noktaya takılmıştı. Gömleğin yeni altından görünen o geniş kemikli, tüylü, kırmızımsı eller. Yazgısı hem sevdiği, hem de nefret ettiği bu ellerin arasındaydı.

Rostof, ‘Altı yüz ruble, as, iki katı, dokuzlu... Artık zararımı çıkarmam olanaksız! Oysa evde ne kadar neşeliydim... Vale, ama hayır... Bu olamaz! Hem bana bunu niçin yapıyor sanki?’ diye düşünüyor, bir şeyler anımsıyordu. Kimi vakit ortaya büyük bir para sürüyor, ama Dolohof, ortaya koyduğu kâğıdı kabul etmiyor, Rostof’un kaç paraya oynayacağını o söylüyordu. Nikolay, onun sözünü dinliyor ve Amstten Köprüsü savaşındaki gibi içinden dua ediyor, kimi vakit masanın altındaki yığınlarla ucu kıvrık iskambillerin arasından ilk eline aldığının sayısına bakıp, o sayının kendisini kurtaracağını düşünüyor, kimi vakit ceketinin üzerinde ne kadar şerit varsa onları sayıp aynı sayıdaki bir kağıdın üzerine bütün yitirdiği paranın toplamı kadar para koymaya çalışıyor; arada yardım ister gibi başka oyunculara dönüp bakıyor, sonra gözlerini şimdi soğuk bir

ifadesi olan Dolohof'un yüzüne çeviriyor, içinde olup bitenleri anlamaya çalışıyordu.

Kendi kendine, 'Bu kaybın benim için ne demek olduğunu biliyor,' diyordu. 'Mahvolmamı isteyebilir mi? Benim arkadaşım değil miydi? Ben onu sevmiyor muydum? Ama onun hiçbir suçu yok; şansı var, ne yapsın? Benim de suçum yok. Ben yanlış bir şey yapmadım. Kimseyi öldürdüm mü? Kimseyi aşağıladığım oldu mu hiç? Kimsenin zararını istedim mi? O halde bu korkunç felaket niçin başıma geliyor? Hem bu iş ne zaman başladı? Daha kısa bir süre önce, bu masaya yaklaşırken yüz ruble kazanmayı ve anneme ad günü için şu kutuyu almayı, sonra da eve gitmeyi düşünmüştüm. O kadar mutlu, o kadar bağımsız, o kadar neşeliydim ki! Ama o zaman ne kadar mutlu olduğumu anlamıyormuşum. O mutluluk ne zaman bitti? Bu yeni, feci durum ne zaman başladı? Değişikliği belirten neydi? Hep böyle şu masada aynı biçimde oturuyor, aynı biçimde iskambiller seçip onları sürüyor ve o geniş, kemikli, çevik ellere bakıyordum. Bu iş ne zaman oldu ve olan nedir? Sağlık durumum iyi, güçlüyüm, hiç değişmedim, hep aynı yerde oturuyorum. Hayır, bu olanaksız bir şey! Bütün bunlar hiçbir sonuca ulaşmayacak herhalde!'

Oda sıcak olmadığı halde Nikolay kıpkırmızıydı ve kan ter içindeydi. Yüzünde de, normal görünmek istediği ama bunu yapamadığı için, korkunç, aynı zamanda zavallı bir hava vardı.

Hesabın tutulması, o uğursuz kırk üç bin sayısına kadar sürdü. Rostof, biraz önce kendisine verilmiş olan üç bin rublenin iki katını yazdığı kâğıdı sürmeye hazırlanıyordu. Tam o sırada Dolohof, iskambil destesini masaya atıp yana itti; tebeşiri aldı ve ucunu bastıra bastıra, sayıları açık seçik yazarak Rostof'un hesabının toplamını yapmaya başladı.

"Yemek vakti geldi, yemek vakti! İşte Çingeneler de geldi!"

Gerçekten, içeriye soğuk havayla birlikte esmer erkekler ve kadınlar giriyor, Çingene şivesiyle aralarında bir şeyler konuşuyorlardı. Nikolay, artık her şeyin bittiğini anlıyordu. Ama aldırmaz bir sesle sanki onu ilgilendiren şey, oyunun eğlenceli yönüymüş gibi:

"Ne o? Artık oynamayacak mısın? Oysa elimde öyle güzel bir kâğıt var ki!" dedi.

Aynı anda, 'Her şey bitti, mahvoldu! Geriye bir tek şey kalıyor, kafama bir kurşun sıkmak!' diye düşünmekteydi. Gene de neşeli bir sesle:

"Ne olur, bir kâğıtçık daha atalım!" dedi.

Dolohof, kırk üç bin sayısına varmak için gerekli olan yirmi bir sayısını işaret ederek:

“Olur,” dedi ve hesabı bitirdi. “Olur, yirmi bir rublelik daha oynayalım.”

İskambil destesini alıp kâğıtları dağıtmaya hazırlandı. Rostof, söz dinler bir tavırla, kağıdın köşesini kıvırdı, daha önce yazdığı altı binin yerine dikkatle yirmi bir sayısını yazdı:

“Benim için hepsi bir,” dedi. “Yalnız merak ediyorum, bu kâğıdımı vuracak mısın? Yoksa onluyu bana mı vereceksin?”

Dolohof, kâğıtları ciddi ciddi dağıtmaya başladı. Rostof, o anda gömleğin altında görünen kırmızımsı, kısa parmaklı, tüylü ve yazgısını elinde tutan ellerden ne kadar nefret ediyordu. Onlu karşıya gitti.

Dolohof:

“Hesabınız kırk üç bin, kont!” diyerek gerine gerine masanın başından kalktı.

“İnsan uzun süre oturursa amma da yoruluyormuş!”

Rostof:

“Evet, ben de yoruldum,” dedi.

Dolohof, şaka yapmanın yakışık almayacağını anımsatır gibi sözünü kesti:

“Parayı ne zaman sizden almamı buyurursunuz, kont?”

Rostof, kıpkırmızı oldu, Dolohof’u başka bir odaya çağırdı:

“Hepsini birden ödeyemem, sana bir senet vereyim.”

Dolohof, Nikolay’ın gözlerinin içine bakarak açıktan açığa gülümsedi:

“Beni dinle Rostof,” dedi. “Atasözünü bilirsin, ‘Kumarda kazanan aşkta kaybeder.’ Kuzenimin sana âşık olduğunu biliyorum.”

Rostof, ‘Ah, böyle bir adamın elinde olduğunu duyumsamak ne kadar korkunç şey!’ diye düşünüyordu. Babasına, annesine kumardaki bu kaybını haber verince, onlara nasıl bir darbe indirmiş olacağını anlıyor, bütün bunlardan kurtulmanın ne kadar büyük bir mutluluk olabileceğini hissediyor ve Dolohof’un bütün bunları bildiğini, onu bu utanılacak durumdan, bu dertten kurtarabileceğini, öyleyken şimdi onunla bir kedinin fareyle oynadığı gibi oynamak istediğini çok iyi kavrıyordu.

Dolohof:

“Kuzenin...” diyecek oldu.

Ama Nikolay, müthiş bir tepkiyle sözünü kesti:

“Kuzenimin bununla hiçbir ilgisi yok. Ondan söz etme!”

Dolohof:

“Peki parayı ne zaman alacağız?” diye sordu.

Rostof, “Yarın!” diyerek odadan çıktı.

XV

‘Yarın’ diyerek kibarlığa toz kondurmamak ve yiğitliğe gölge düşürmemek kolaydı ve eve dönüp kardeşleri ve ana babayı görmek, durumu açıklamak, hele verilen bir sözden sonra hiçbir biçimde hak edilmemiş bir parayı istemek, işte bu korkunçtu!

Evdekiler henüz uyumamıştı. Tiyatrodan dönmüş olan genç kuşak, yemek yemiş ve klavsenin başında toplanmıştı.

Salona girer girmez, o hep kış gecelerinde egemen olan romantik hava Nikolay’ın bütün benliğini sarıverdi. Şimdi bu hava, Dolohof’un evlenme önerisiyle İogel’in balosundan sonra fırtınadan önceki hava gibi, Sonya ile Nataşa’nın üzerinde toplanıp, yoğunlaşmış gibiydi. Her ikisi de, tiyatroda giydikleri mavi giysilerle alabildiğine sevimli bir görünüm içindeydiler. Bunun farkında oldukları için de klavsenin başında sürekli gülümsüyorlardı.

Vera, konuk odasında Şinşin’le satranç oynuyordu. Yaşlı kontes, oldum olası evlerinde kalan yaşlı bir soylu bayanla karşılıklı pasyans açmış, kocasının ve oğlunun eve dönüşlerini bekliyordu.

Denisof, saçları karmakarışık bir durumda ama gözleri ışıltılar saçarak, ayağını arkaya doğru atmış, klavsenin başında oturmakta; kısacık parmaklarıyla tuşlar üzerinde gezinerek akort yapmaktaydı. Bir yandan da kısık makamlı sesiyle, kendi yazdığı ‘Büyücü Kız’ şiirini besteleme çabası içinde şarkı söylüyordu:

Ey harika kadın, söyle bu nasıl güçtür böyle,
Uyuşuk telleri canlandıran,
Nedir bu bağrımda yaktığın ateş,
Ellerimi titreten bu coşku nedir!

Sesinde gözden kaçmayan bir tutkuyla söylüyordu bunları. Söylerken de, siyah ve parlak gözleriyle, Nataşa’ya ürkek ama mutlu bir bakışla

bakıyordu.
“Olağanüstü,” diye bağırdı Nataşa, “Çok, ama çok güzel!”
Ve o sırada salona giren Nikolay’ı fark etmeden:
“Hadi şimdi ikinci dörtlüğü de okuyun!” dedi.
Nikolay, konuk odasına bir göz attı. Vera’yı, Şinşin’i, annesini ve yaşlı konuklarını görünce, ‘Hiç değişmiyorlar,’ diye geçirdi içinden. ‘Hep aynılar.’
Nataşa, koşarak ona yaklaşmıştı.
“İşte Nikolenka da geldi sonunda,” diye bağırdı.
Nikolay, sıkıntılı bir sesle sordu:
“Babam evde mi?”
Nataşa, onu işitmedi bile, kendi havasındaydı:
“Geldiğine o kadar sevindim ki, Nikolenka!” diye devam etti. “Nasıl eğleniyoruz bilsen!”
Sonra da sevinçle ekledi:
“Sana bir de müjdem var; Vasiliy Dimitriç, tek benim gönlüm olsun diye bir gün daha kalıyor!”
Nikolay’a, beklediği yanıtı Sonya verdi:
“Babam henüz gelmedi.”
Konuk odasından kontesin sesi yüseldi:
“Sen misin, Koko? Yanıma gel, oğlum!”
Nikolay, yeniden oraya yöneldi, yaklaşıp annesinin elini öptü.
Sonra da hiç konuşmadan masanın yanında bir yere oturup annesinin iskambil kağıtlarını yerleştiren ellerini seyretti.
Denisof, bayağı bağırmaktaydı:
“... Hiç anlamam! Peki peki, karşı çıkan yok! Naz da istemem! Yalvarırım, Barkarol’ü söyleyin bize!”
Yaşlı kontes, hiç konuşmadan, öylece dalıp gitmiş olan oğluna döndü:
“Neyin var senin?” diye sordu. “Sıkıntılı gibisin?”
‘Bir şeyim yok!’ anlamına bir baş işaretiyle yanıt verdi ona. Sonra da. ‘Hep aynı havadalar! Hiçbir şeyi anlamıyorlar! Ne yapsam ki?’ diye geçirdi içinden. Kalkıp salona yürüdü.
Şimdi klavsenin başında Sonya vardı. Denisof’un çok sevdiği Barkarol’ün prelüdünü çalıyordu. Nataşa, şarkı söylemeye hazırlanmaktaydı. Denisof, ona heyecan dolu gözlerle bakıyordu.
Nikolay, salonda bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başlamıştı. ‘Onu şarkı söylemeye niçin zorluyordu sanki! İş mi bu! Ayrıca neyi söyleyebilir?

Nelerle eğleniyorlar, Tanrım!’ diye düşünüyordu.

Sonya, prelüdün ilk notalarını çalmıştı. Nikolay, ‘Ulu Tanrım!’ diye geçirdi aklından. ‘Ben şu anda büsbütün onursuz ve rezil bir adamım! Mahvolmuş durumdayım işte! Şimdi yapılması gereken şarkı söylemek ya da dinlemek değil, şakağıma bir kurşun sıkmak! Yapsam mı acaba? Defolup gitsem mi bu yaşamdan? Ama gitsem de gitmesem de bir değil mi, olanlar olduktan sonra? Evet evet, varsın şarkı söylesinler, ne çıkar!’

Bunalım içinde salonda dolaşmayı sürdürürken arada bir Deni-sof’a ve genç kızlara bakıyor, ama onlarla göz göze gelmemeye de çabalıyordu. Oysa Sonya’nın gözleri onun üzerine dikiliydi. ‘Neyin var Nikolenka?’ diye soruyordu üsteleyerek. Genç kız, Nikolay’ın başına bir şeylerin geldiğini hemen sezmişti.

Nikolay, arkasını döndü ona. Dolaşmayı sürdürdü. İnce ruhlu bir kız olan Nataşa da hemen anlamıştı ağabeyinin tutumundaki tatsızlığı. Gelgelelim o anda her türlü kaygı ve kuşkudan o kadar uzak ve öylesine sevinçliydi ki (gençler çoğu zaman öyledir zaten), kötü izlenimi bile bile atmıştı kafasından. ‘Şu sırada çok neşeliyim ve hiç kimsenin üzüntüsünü paylaşamam!’ diye geçirdi içinden. ‘Hem sonra herhalde yanılıyorum! O da tıpkı benim gibi neşe içindedir!’

Bunu düşünür düşünmez de:

“Haydi, Sonya!” diye bağırdı.

Ona göre akustiğin en iyi olduğu yere, salonun tam ortasına gitti. Başını kaldırıp ellerini, tıpkı dansözlerin yaptığı gibi cansızmış gibi aşağı indirdi, çevik bir ilerleyişle önce topuklarına, sonra da parmak uçlarına basarak salonun ortasında birkaç adım attı ve durdu.

Heyecan ve hayranlık dolu bakışlarla kendisini izleyen Denisof’a, ‘Ben böyleyim işte!’ demek istiyordu sanki.

Kız kardeşine bakan Nikolay, ‘Niçin seviniyor ve nasıl olup da şu yaptıklarından sıkılıp utanmıyor, doğrusu anlamıyorum!’ diye geçirdi aklından. Bu arada Nataşa, ilk notayı okuyordu. Boğazı biraz şişmiş, göğsü kabarmış, gözlerinde ciddi bir ifade belirmişti. O anda hiç kimseye, hiçbir şeye aldırış etmemekte; yalnızca gülümsemekteydi. Aynı süre içinde ve aynı aralıklarla bütün herkesin çıkarabileceği ve bir insanı bin kez dinlese kayıtsız bırakıp da bin birincisinde tüm varlığını sarsıp ürperterek gözyaşlarına boğan sesler döküldü biçimli dudaklarından.

İlk kez o kış, özellikle de Denisof, onun sesine hayran kaldığı için ciddi olarak şarkı söylemeye başlamıştı Nataşa. Şarkı söyleyişi artık çocukça

değildi; eskiden olduğu gibi okuyuşunda insana çocuksu ve dahası kimi vakit gülünç gelen özentili bir çaba sezilmiyordu ama bu işi bilen kimselerin söylediğine göre de henüz gerektiği gibi okuyamıyordu ‘Çok güzel bir ses ama eğitim görmemiş, onu eğitmeli,’ diyordu herkes. Bunu çoğu zaman Nataşa şarkısını bitirdikten sonra söylüyorlardı. O işlenmemiş ses, yanlış soluk alışları ve bir notadan öbürüne geçerken hemen belli olan zorlamalarıyla bile dinlendiği süre boyunca, işten iyi anlayan kimseler bile hiçbir şey söylememekte, yalnızca bu işlenmemiş sesi işitmekten derin bir zevk almakta ve onu yeniden dinlemekten başka bir şey istememekteydiler.

Bu seste, öylesine bir körpelik, öylesine bir el değmemişlik, kendi gücünü bilmezlik ve öylesine bir kadife yumuşaklığı vardı ki, bunlar genç kızın şarkı söyleme sanatındaki kusurlarıyla birleşince eşsiz bir bütün oluşturuyordu. Bu sesi hiç bozmadan değişikliğe uğratmak hemen hemen olanaksız gibiydi.

Nataşa’nın sesini dinlemeye başlayınca gözlerini iri iri açarak, ‘Bu da nesi! Ne oldu bu kıza? Ne biçim şarkı söylemeye koyuldu bu kız şimdi!’ diye geçirdi içinden Nikolay. Çevresindeki her şey bir sonraki notayı, bir sonraki tümceyi bekleyiş durumuna gelivermişti. Birdenbire üç tempoya ayrılmıştı bütün her şey, İtalyanca, ‘Ah benim zalim sevgilim!’ diyordu delikanlı için için tempo tutarak. ‘Bir, iki, üç... Bir, iki, üç... Ah, ne denli saçma şu bizim yaşamımız! Aslında bütün bu olup bitenler.... O felaket de, o paralar da, Dolohof da, kızgınlık da, onur da... saçma sapan şeyler bütün hepsi! Asıl gerçek olan işte bu!.. Haydi göreyim seni Nataşa! Bakalım bu si’ye nasıl yükseleceksin... Yükseldi işte, hem de nasıl yükseldi, yaşasın!..’

Nikolay farkında olmadan si’yi kardeşiyle birlikte söyleyip pekiştirerek üç aralıklı en yüksek ses perdesine ulaştı. “Tanrım, ne güzel şey! Bu notayı gerçekten ben mi seslendirdim.”

O ezgi havada nasıl da dalgalanmıştı ve nasıl da Rostof’un ruhundaki en köklü duyguları bir anda uyandırmıştı. O duygular sanki başka hiçbir şeye bağlı değildi, tastamam egemen ve dünyadaki bütün her şeyden üstündüler. Artık o kumar kaybı, o Dolohoflar, o namus sözleri... hepsi anlamlarını yitirmişti, hepsi saçma sapan şeylerdi! Birini öldürse de, hırsızlık etse de gene mutlu olabilirdi elbet insanlar.

XVI

Rostof, müzikten uzun zamandır o günkü kadar zevk almamıştı. Ne var ki, Nataşa, barkarolünü bitirir bitirmez, gerçekler yeniden bastırdı aklını. Hiçbir şey söylemeksizin salondan çıkıp aşağıya, kendi odasına indi.

Aradan on, on beş dakika ya geçmiş ya geçmemişti ki, yaşlı kont, neşeyle döndü kulüpten. Nikolay, babasının geldiğini işitince hemen yanına gitti. İlya Andreyiç, sevinç ve gurur duyarak oğluna bakıp gülümsedi:

“Ee, söyle bakalım, eğlendin mi?” diye sordu.

Nikolay:

‘Evet eğlendim’ demek istedi ama diyemedi. Neredeyse hıçkırarak ağlayacaktı. Piposunun ateşini tazelemekle uğraşan kont, oğlunun durumunu fark etmemişti.

Nikolay, ilk olarak ve kesin bir biçimde, ‘Artık bunu söylemeden edemem!’ diye düşündü. Ve birdenbire aldırmaz bir sesle (kendi bayağılığını sezmiş bir adamın ses tonuydu bu), kente inmek için arabayı istiyormuş gibi:

“Size bir iş için geldim ben, baba,” dedi. “Az daha unutacaktım, benim paraya ihtiyacım var!”

Babası, o sırada gerçekten pek neşeliydi:

“Yaa, öyle mi?” diye sordu. “Kumara para yetmez dememiş miydim ben sana?”

Biraz sustuktan sonra yeniden sordu:

“Çok mu?”

Nikolay, gene aldırmaz bir sesle ama bu sefer kıpkırmızı kesilerek ve aptalca gülümseyerek:

“Pek çok,” dedi.

Sonradan düşünüp uzun bir süre kendini bağışlayamayacaktı böyle gülümsediği için. Devam etti:

“Biraz yitirdim, evet! Daha doğrusu çok yitirdim!”

Ve konuşmasını aynı aptalca aldırmazlık içinde bitirdi:

“Kırk üç bin!”

Yaşlı kontun, ensesi ve boynu, o yaştaki insanlarda görüldüğü üzere inme inecekmiş gibi birden kızardı. İşittiğine inanamıyordu bir türlü. Bayağı bağırarak:

“Ne diyorsun?” dedi. “Kime? Herhalde şaka bu!”
Nikolay:
“Yarın ödeyeceğime de söz verdim,” dedi. “Namus sözü!”
Yaşlı kont, ellerini iki yana açtı:
“Yaa!..” diyebildi yalnız.
Ve kendini, bitkin bir durumda, divanın üzerine bıraktı.
Nikolay, aldırmaz ve gözü pek görünmeye çalışarak konuştu:
“Ne yapayım istiyorsunuz! Bu tür şeyler yaşamda herkesin başına geliyor, öyle değil mi?”
Oysa, o anda, kendisini işlediği suçun karşılığını ömür boyunca ödeyemeyecek olan alçak ve sıradan bir insan saymaktaydı. Aslında yalnız ve yalnız babasının ellerini öpmek, diz çöküp ondan özür dilemek istiyor; ama bunu yapacak yerde, o daha kaba (çünkü sözüm ona aldırmaz bir tavırla), bu gibi şeylerin bütün herkesin başına geldiğini rahatça söyleyebiliyordu.
Kont İlya Andreyiç, oğlunun sözlerini işitince gözlerini yere indirdi; bir şeyler arıyormuş gibi bakındı bir süre, sonra da çabuk çabuk:
“Öyle evet!” dedi. “Zor iş! Evet evet, bu tür şeyler yaşamda kimin başına gelmiyor ki! Ama parayı bulmak, korkarım ki, epey güç olacak!”
Oğlunun yüzünü kaçamak bir bakışla yokladı, sonra odadan çıktı. Babasından direnme bekleyen Nikolay, böyle bir davranışı hiç beklemiyordu. Kontun arkasından koşarak:
“Babacığım... Babacığım...” diye bağırdı.
Hızla atılıp yaşlı kontun elini yakaladı, dudaklarını o ele bastırıp hıçkırarak ağlamaya koyuldu.
Baba oğul bunları konuşurken ana kız arasında da bir o kadar önemli bir tartışma geçmekteydi. Heyecanla koşarak gelmişti annesine Nataşa ve soluk soluğa bağırmıştı:
“Anne! Anneciğim! Önerdi bana, önerdi!”
“Kim ne önerdi?”
Nataşa, gene bağırarak yanıt verdi:
“Denisof! Evlenme önerisi yaptı! Evlenme, anne! İşitiyor musun? Evlenme önerisinde bulundu!”
Kontes, kulaklarına inanamıyordu. Denisof evlenme önermişti! ‘Hem de kime, Tanrım! Şu küçücük kıza, Nataşa’ya! Daha düne kadar oyuncak bebekleriyle oynayan, şimdi de ders almakta olan şu küçücük kıza!’
Kontes:

“Yeter, Nataşa!” dedi. “Saçmalama lütfen!”

Nataşa, birdenbire öfkelendi:

“Ben mi saçmalıyorum! Hayır efendim! Son derece ciddi konuşuyorum ben ve buraya size bu durumda ne yapmam gerektiğini danışmaya geldim. Siz tutmuş bana ‘saçmalama’ diyorsunuz!”

“Dinle,” diye başladı kontes, omuzlarını silkerek. “Bay Denisof eğer sana gerçekten evlenme önerdiyse, aptalın biri olduğunu söylersin kendisine, olur biter, anladın mı?”

Nataşa, gücenmiş ve ciddi bir tavırla yanıt verdi:

“Hayır, anneciğim! Aptalın biri değil o.”

“Peki ama, ne dememi, ne yapmamı bekliyorsun şimdi sen? Zaten burada hepiniz sırılsıklam âşıksınız birbirinize!”

Kontes, bunu söyledikten sonra sinirli sinirli gülmüştü:

“Mademki sana âşık, evleniver olsun bitsin! Benden de size iyi yolculuklar, canım!” diye ekledi.

“Hayır, anne! Ben ona âşık değilim ki!”

Bir an durdu:

“Daha doğrusu ona âşık değilmişim gibime geliyor,” dedi.

Kontes:

“İyi ya işte!” diye karşıladı kızının sözünü. “Gidip hemen bunu kendisine söyle!”

Nataşa, boynunu büktü:

“Bana kızmayın ne olur, anneciğim!” dedi. “Bu işte benim ne suçum var ki?”

Kontes, gülümseyerek:

“Senin suçun yok ama bu durumda başka ne yapabilirim ki, yavrum?” diye sordu. “İstersen ben gidip söyleyeyim ona?”

Nataşa:

“Hayır, anne!” dedi. “Ben kendim gider söylerim. Yalnız... Siz ne söyleyeceğimi öğretin bana.”

Bunu söyledikten sonra da, annesinin yüzünde beliren gülümseyişe:

“Her şey ne kadar kolay sizin için!” diye karşılık verdi. “Oysa onu bu öneriyi yaparken bir göreydiniz! Aslında Denisof, bana bunu söylemek istemiyordu. Adım gibi biliyorum ki o sözler onun elinde olmayarak, evet evet, elinde olmayarak, yüreğinden döküldü!”

“Ama gene de bu öneriyi geri çevirmek gerek.”

“Hayır, geri çevirmeyelim, anne. O kadar acıyorum ki ona, bilemezsiniz! O kadar sevimli ki!”

Yaşlı kontes, biraz alaycı, biraz sert bir sesle konuştu:

“Önerisini kabul et öyleyse! Zaten evlenme zamanın da geldi!”

“Hayır, anne! Ama öylesine acıyorum ki ona! Bir türlü nasıl edip de söyleyeceğimi bilemiyorum.”

Yaşlı kontes, birden öfkelendi. O Denisof, küçücük Nataşa’sına nasıl olur da bir genç kız gibi bakmayı göze alabilirdi ki! Kesin bir tonla:

“Senin söylemen gerekmiyor,” dedi. “Ben söylerim!”

Nataşa:

“Hayır, anne olmaz!” diye atıldı. “Ne derseniz deyin, olmaz! Doğrudan doğruya ben gider söylerim. Eğer isterseniz gelip kapıda dinleyin!”

Ve bir anda fırlayıp salona koştu.

Denisof, aynı yerinde klavsenin yanında oturuyordu. Elleriyle yüzünü örtmüştü. Nataşa’nın ayak seslerini duyunca hemen yerinden fırlayıp ona yaklaştı.

“Nathalie,” dedi. “Yazgım ellerinizdedir. Bilin ki onu şu anda siz belirleyeceksiniz!”

Nataşa:

“Vasiliy Dimitreyiç,” diye başladı. “Size öylesine acıyorum ki! Hayır hayır, yanlış söyledim! Öylesine sevimli bir insansınız ki siz... Ama... ama... Nasıl söylesem... istediğiniz şey imkânsız!.. Zaten bunu siz de biliyorsunuz... Ama bilin ki ben sizi her zaman... her zaman seveceğim!”

Denisof, kızın elini öpmek üzere eğilmişti. Anlaşılmaz birtakım sözler geveledi. Nataşa, onu kendine doğru çekip karmakarışık olmuş kıvırcık saçlarından öptü. Bu sırada bir hışırtı duyuldu. Kontesin, salona girişini belirten bir giysi hışırtısıydı bu.

Kontes, onlara doğru yaklaştı. Üzüntülü ve biraz da saldırgan bir tonla konuştu:

“Vasiliy Dimitreyiç,” diye başladı. “Bize onur verdiniz, bundan ötürü size sonsuz teşekkür sunarım. Ama kızım henüz o kadar genç ki! Böyle bir durumda siz, umardım ki, oğlumun bir arkadaşı olarak, ilkin bana başvursanız... Lütfedip öyle davranmış olsaydınız, şimdi beni önerinizi geri çevirmek zorunda bırakmış duruma sokmazdınız.”

Denisof, başını önüne eğmişti. Ne diyeceğini bilemez bir durumda ve suçlu bir tavırla:

“Kontes,” diye başladı.

Bir şey daha söyleyecek oldu, ama sürdüremeyip nerdeyse kekeleyerek sustu.

Onu bu denli acınacak bir durumda görmeye dayanamayan Nataşa, hıçkırarak ağlamaya başlamıştı.

Denisof, kesik kesik:

“Kontes,” diye devam etti. “Size karşı hatalıyım. Yalnız biliniz ki, kızınızı ve tüm ailesini taparcasına seven bir insanım ve yaşamımı sizlerin uğruna... Bu ve öbür dünyada...”

Gözlerini bir an için kontese doğru kaldırdı. Yüzündeki sert çizgileri görünce:

“Haklısınız kontes,” dedi. “Hoşça kalın...”

Yaşlı kontesin elini öptü. Nataşa’ya hiç bakmadan, hızlı ve kararlı adımlarla salondan çıktı.

Rostof, ertesi gün, Denisof’u yolculadı, Moskova’da artık bir gün bile kalmak istemiyordu. Onu uğurlamak üzere Moskova’daki bütün arkadaşları gelmişti. Çingene meyhanesinede uğurlama şöleni verdiler. Eşyalarını kızağa nasıl yerleştirdiklerini ve ilk üç konağı nasıl geçtiklerini bilemedi Denisof.

Rostof, arkadaşı gittikten sonra, yaşlı kontun hemen toparlayamadığı kırk üç bin rubleyi bekleyerek iki hafta daha kaldı Moskova’da. Evden dışarı hiç kimse çıkmadı; o da vaktinin çoğunu genç kızların odasında geçirdi.

Ona karşı eskisinden daha derin bir bağlılık ve sevgi göstermekteydi Sonya. Genç kız, ona, kumarda kaybedişinin bir cesaret örneği olduğunu ve bundan ötürü onu eskisinden daha çok sevdiğini kanıtlamak ister gibiydi. Gelgelelim Nikolay kendisini ona denk görmüyordu artık.

Kızların albümlerini türlü şiir ve notalarla doldurup kırk üç bin rubleyi en sonunda Dolohof’a gönderip ondan da parayı eksiksiz teslim aldığına ilişkin bir makbuz getirttikten sonra hiçbir dostuna veda etmeden, o sırada çoktan Polonya’ya varmış olan alayına yetişmek için yola çıktı. Kasım ayının sonuydu.

BEŞİNCİ BÖLÜM -l

Piyer, eşiyle görüşmesinden sonra Petersburg'a gitmek üzere yola çıkmıştı. Torjok durak yerinde yedek at yoktu ya da vardı da duraklama yerinin bakıcısı atları vermek istemiyordu. Piyer, beklemek zorunda kaldı. Soyunmadan, yuvarlak deri divanın üzerine uzandı, kışlık çizmelerle olduğundan çok iri görünen ayaklarını masanın üstüne uzattı.

Uşağı hemen sordu:

"Buyurursanız bavullarınızı getireyim mi? Yatağınızı sereyim mi? Çay ister misiniz?"

Piyer, karşılık vermiyordu. Hiçbir şey işitmemekte, görmemekteydi aslında. Önceki durak yerinden beri derin düşünceler içindeydi. Hâlâ da aynı şeyi düşünüyordu. Düşündüğü o kadar önemliydi ki, çevresinde olup bitenlere karşı algıları kapalıydı. O durak yerinde yalnız birkaç saat mi, yoksa ömrünün sonuna kadar mı kalacağı da onu hiç ilgilendirmiyordu.

Durak yerinin bakıcısı, karısı, uşağı, Torjok işi nakışlar satan bir kadın, sırayla içeriye girip ona bir isteği olup olmadığını sordular. Piyer, durumunu hiç değiştirmeden, ayaklarını hep öyle yukarda tutarak, onlara gözlüğünün ardından bakıyor, ne istediklerini anlamıyor, nasıl olup da o anda aklına takılan sorunları çözmeden yaşayabildiklerine şaşıyordu.

Düellodan sonra, Sokolnitski'den dönüp de o acı içinde geçirdiği ilk uykusuz geceden beri aklına hep aynı sorular takılıyordu; ancak, şimdi bunlar yolculuğun verdiği yalnızlık içinde bütün varlığını daha da büyük bir güçle sarmıştı. Neyi düşünmeye başlasa, hep o çözemediği ve kendi kendine sormaktan sakınamadığı sorulara dönüyordu. Sanki başının içinde

bütün yaşamının dayandığı burgu yalama olmuştu. Bu burgu ne daha derine sokuluyor, ne de dışarı çıkıyordu. Hep aynı yerde, aynı oyuğun içinde, hiçbir yere takılmadan dönüp duruyor ve hiçbir şey bu dönüşü durduramıyordu.

İçeriye durak yerinin bakıcısı girdi, ezilip büzülerek ekselansın yalnız bir iki saatçik daha beklemelerini diledi; iki saat sonra ekselans için (artık ne olursa olsun), posta arabasının atlarını verecekti. Bakıcı, herhalde yalan söylüyor, yolcudan fazla para sızdırmak istiyordu. Piyer, 'Bu iyi mi yoksa kötü bir şey mi?' diye soruyordu kendi kendine. 'Benim için iyi, bir başka yolcu için kötü, bakıcı için fırsat; çünkü aç. Bu yüzden bir subayın kendisini dövdüğünü söyledi. Subay da onu herhalde bir an önce gitmesi gerektiği için dövmüştür. Bana gelince, kendimi hakarete uğramış saydığım için Dolohof'a ateş ettim. XVI. Louis'yi suçlu saydıkları için onu idam edenleri öldürdüler. Kötü olan nedir? İyi olan nedir? Neyi sevmeli? Nelerden nefret etmeli? İnsan ne için yaşamalı? Ben neyim? Yaşamak nedir? Ölüm ne? Her şeyi yöneten hangi güçtür?' Kendi kendine durmadan bunları soruyordu. Ama bu sorulardan hiçbirine karşılık bulamıyordu. Yalnız mantığa aykırı olan ve bu soruların da hiç karşılığı olmayan bir tek şey söylenebilirdi: Öleceksin! Ölünce de her şey bitecek! Ölünce her şeyi öğrenecek ve artık soru sormayacaksın. Ama ölüm korkunç bir şeydi!

Torjoklu satıcı kadın ince sesiyle bağıra bağıra mallarını, -özellikle keçi derisinden yapılmış ayakkabıları- satmaya çabalıyordu. 'Benim ne yapacağımı bilemediğim yüzlerce rublem var, bu kadınsa sırtında yırtık deri bir gocukla karşımda dikiliyor, bana ürkek ürkek bakıyor,' diye düşündü Piyer. 'Bu paraları ne yapacak? Sanki bu, ruhunu huzura kavuşturabilir mi? Dünyada herhangi bir şey onun da benim de kötülüğe, ölüme daha az hedef olmamızı sağlayabilir mi? O her şeyi sona erdiren ölüm, şimdi de gelebilir, yarın da. Hepsi bir! Ne zaman gelirse gelsin, sonsuzlukla karşılaştırılıra gene de bir an sonra gelmiş olacak!' Böylece o hiçbir şeye ilişmeden dönen burgunun üzerine bastırıyor ama kafasındaki burgu hep aynı yerde dönüp duruyordu.

Uşağı ona yarıya kadar kesilmiş bir kitabı, Bayan Suza'nın mektup biçiminde yazılmış romanını verdi ve Piyer, Amelie de Mansfield adında bir kadının dürüst kalabilmek için verdiği savaşımı, çektiği acıları okumaya başladı. 'Madem onu baştan çıkaranı seviyordu, niçin ona karşı direniyordu? Tanrı onun ruhuna, istencine aykırı bir eğilim vermiş olamazdı. Benim eski karım karşı koymadı, belki de haklıydı. Aslında

hiçbir şeyin özüne varılamamış, hiçbir şey kavranamamış, bildiğimiz tek şey, hiçbir şey bilmediğimizdir. Bu da, bir insanın varabileceği en yüksek bilgeliktir, bilgeliğin son basamağıdır!’

Kendi içindeki ve çevresindeki her şey ona karmakarışık, anlamsız, tiksinti verici görünmekteydi. Ama Piyer, çevresindeki her şeye karşı duyduğu bu tiksintide, kamçılayıcı bir haz da buluyordu.

Durak yerinin bakıcısı, at bulunmadığı için bekletilen bir başka yolcuyu peşinden getirerek odaya girdi:

Tıknaz, geniş omuzlu, kül rengine çalan belirsiz renkteki parlak gözlerinin üzerine ağaran kaşları sarkmış, sarı benizli, buruşuk yüzlü, yaşlı bir yolcuydu.

Piyer, ayaklarını masadan indirdi, yerinden kalktı, kendisi için, hazırlanmış yatağa girdi. Arada bir somurtkan, yorgun bir tavırla, Piyer’e bakmadan, uşağının yardımıyla ağır ağır soyunan adamı seyre koyuldu. Sırtında pamuklu kumaş kaplı yıpranmış bir yelek, kemikli zayıf ayaklarında keçe çizmeler olan yolcu divanın üzerine oturdu; geniş alınlı, saçları kısa kestirilmiş kocaman başını divanın arkalığına dayadı. Bezuhof’a baktı. Bu sert ve keskin bakışın ifadesi Piyer’i şaşırttı. Yolcuyla konuşmak istedi; ama tam ona dönüp yol hakkında bir soru yönelteceği sırada, parmaklarından birinde üzerine kurukafa ile çapraz iki kemik işlenmiş demir yüzük bulunan buruşuk yüzlü yaşlı yolcunun, ellerini birleştirip, gözlerini yumarak kımıltısız oturduğunu gördü; ya dinlenmekte, ya da Piyer’in sandığı gibi derin derin bir şeyler düşünmekteydi.

Yolcunun uşağı da bütün yüzü kırışıklarla dolu, sapsarı bir yaşlıcıktı. Ne sakalı vardı, ne bıyığı. Ayırt edilebildiği kadarıyla, tıraşsız değil, köseydi. Çevik yaşlı uşak yol çantasını açmış, çay sofrası kurmuş ve fokur fokur kaynayan bir semaver getirmişti. Her şey hazır olunca, yolcu gözlerini açtı, masaya sokuldu, kendisine bir bardak çay doldurduktan sonra köse yaşlıcığa da bir fincan çay uzattı. Piyer, huzursuzlanmaya başlamıştı. Yolcuyla kesinlikle konuşma isteği duyuyor, dahası bunun kaçınılmaz bir şey olduğunu hissediyordu. Uşak, boşalıp tersine çevrilmiş bardağını, tüketilmemiş bir şeker parçasıyla birlikte getirdi ve yolcuya bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sordu. Yolcu:

“Bir şeye ihtiyacım yok...” dedi. “Kitabı ve yalnızca...”

Piyer’in bir din kitabı olduğunu tahmin ettiği kitabı getirdi uşak. Yolcu, okumaya daldı. Piyer, ona bakıyordu. Yolcu, birden okuduğu yaprağın köşesini kıvırarak kitabı kapadı, onu bir yana bıraktı, sonra gene gözlerini

yumdu, divanın arkalığına dayanarak aynı biçimde oturdu. Piyer, gene ona bakıyordu. Başını çevirmeye fırsat bulamadan, yaşlı gözlerini açtı, o ciddi bakışlarını Piyer'in yüzüne dikti.

Piyer utandı ve bu bakıştan kurtulmak istedi. Ama o parlak gözler kaçınılmaz biçimde onu kendisine doğru çekiyordu.

II

Yolcu, telaşsızca, yüksek sesle:

"Yanılmıyorsam, Kont Bezuhof'la konuşma onuruna eriyorum?" dedi.

Piyer, karşılık vermedi, karşısındakine gözlüğünün ardından soran bir bakışla baktı. Yolcu:

"Sizden söz edildiğini duydum," diye sürdürdü. "Başınıza gelen felaketi de duydum efendim."

Sanki felaket sözü üzerinde kasıtlı olarak durmuştu.

"Evet, ne derseniz deyin, biliyorum ki, Moskova'da başınıza gelen şey felakettir. Buna gerçekten çok üzüldüm, efendim."

Piyer, kızardı, ayaklarını çabucak karyoladan aşağıya indirip hiç de doğal olmayan, utangaç bir tavırla gülümseyerek yaşlı yolcuya doğru eğildi. Yolcu:

"Bundan size söz açmam meraklılığımdan değil, sayın bayım," dedi. "Çok daha önemli nedenlerden ötürü söyledim bunu."

Gözlerinin etkisinden Piyer'in sıyrılmasına fırsat tanımayarak bir an sustu, sonra divanın üzerinde yana çekilerek, Piyer'i bir işaretle yanında oturmaya çağırdı. Piyer, bu yaşlı adamla konuşmaya girişmekten hoşnutsuzluk duyuyordu ama elinde olmayarak boyun eğdi; kalkıp ona yaklaştı, yanına oturdu. Yaşlı yolcu:

"Siz mutlu değilsiniz sayın bayım!" diye devam etti. "Siz gençsiniz ben yaşlıyım. Elimden geldiğince "size yardım etmek isterdim."

Piyer, gene o doğal olmayan gülümseyişiyle:

"Ha, evet," dedi. "Çok teşekkür ederim. Nereden geliyorsunuz?"

Yolcunun yüzünde sevecen olmayan,dahası soğuk, sert bir ifade vardı. Buna karşın yeni tanıştığı yabancının sözleri de, yüzü de, karşı duramayacağı bir güçle kendine çekiyordu Piyer'i.

Yolcu:

"Ama eğer herhangi bir nedenden ötürü, benimle konuşmak sizi sıkıyorsa, bana bunu açıkça söyleyin, sayın bayım!" dedi.

Yüzünde birden cana yakın bir gülümseme belirmişti.

Piyer:

"Yok canım! Niçin olsun? Tersine, sizi tanıdığıma çok sevindim!" dedi.

Gene yeni dostunun ellerine bakarak yüzüğünü daha yakından inceledi. Üzerinde Masonluğun simgesi olan kurukafayı gördü.

"İzninizle sorabilir miyim, siz Mason musunuz?"

Yolcu, Piyer'in gözlerine gittikçe derinleşen bir bakışla bakarak:

"Evet, ben Özgür Mason Kardeşler Topluluğu'na üyeyim," dedi. "Hem kendi adıma, hem onlar adına size elimi uzatıyorum."

Piyer, karşısındaki Mason'un kişiliğiyle içinde uyandırdığı güven duygusu ve Masonlar'ın inanışlarıyla alay etme alışkanlığı arasında bocalayarak gülümsedi:

"Korkarım, korkarım ki anlamaktan çok uzağım," dedi. "Nasıl anlatayım, görüşlerim sizin dünya görüşünüze o kadar aykırı ki, birbirimizi anlayamayız diye çekiniyorum."

Mason:

"Düşüncelerinizi biliyorum," dedi. "O sözünü ettiğiniz ve kendi düşüncelerinizin ürünü sandığınız fikirler, aslında insanların çoğunun fikirleridir ve gururdan, tembellikten, bilgisizlikten doğan birbirinden farksız ürünlerdir. Özür dilerim, sayın bay, eğer bunu bilmeseydim, sizinle konuşmazdım. Görüşleriniz hüzün verici bir yanılsamadan başka bir şey değildir."

Piyer, hafifçe gülümseyerek:

"Ben de aynı biçimde, sizin yanlış yolda olduğunuzu söyleyebilirim," dedi.

Mason, Piyer'i gittikçe kesin ve ölçülü biçili sözleriyle daha çok şaşırtarak konuşmaya girişti:

"Ben hiçbir zaman gerçeği bildiğimi söyleme yürekliliğini gösteremem. Hiç kimse gerçeğe tek başına ulaşamaz; Ulu Tanrı'ya yaraşır bir ev olması gereken o tapınak, ta Adem Baba'mızdan bugüne kadar taş üstüne taş konularak milyonlarca insanın çabasıyla yükselmiştir."

Piyer, bütün gerçeği olduğu gibi söyleme zorunluluğunu duydu; kendisini zorlayarak üzgün bir tavırla:

“Size şunu söylemek zorundayım ki, ben Tanrı’ya inanmıyorum,” dedi.

Mason, dikkatle Piyer’e baktı; sonra ellerinde milyonlar tutan bir zengin, kendisine mutluluğunu sağlayacak beş rublesinin bile olmadığını söyleyen bir yoksula nasıl gülümserse öyle gülümsedi:

“Siz onu tanımıyorsunuz ki, sayın bayım. Siz onu bilemezsiniz. Onu bilmiyorsunuz. Mutsuzluğunuz da bundan kaynaklanıyor.” Piyer:

“Evet, evet mutsuzum,” diye yineledi. “Ama ne yapayım?”

“Siz onu tanımıyorsunuz, sayın bayım, bu yüzden çok mutsuzsunuz. O burada benim, benim içimde, benim sözlerimde, sizin içinizde; dahası demin söylediğiniz, Tanrı’ya söven sözlerinizde bile o vardır.”

Bunu öfkeli, titrek bir sesle söylüyordu. Bir süre sustu. Dinginleşmeye çalışıyordu. Alçak sesle:

“Eğer o olmasaydı, sizinle ondan söz açmazdık, sayın bayım,” dedi. “Konuştuğumuz neydi? Kimdi?”

Birden sesinde karşısındakini etki altına alan bir üstünlük ve heyecanla karışık bir ciddiyetle:

“Siz kimi yadsıdınız?” diye sordu. “Eğer o yoksa, var olduğunu kim uydurdu? Böyle anlaşılmaz bir varlığın olduğunu niçin düşündünüz? Niçin siz de, dünyadaki bütün insanlar da böyle ulaşılmaz, her şeyi yapabilen, ölümsüz, ve kendi nitelikleriyle sonsuz bir varlığın bulunduğunu düşündünüz?”

Sustu, uzun süre hiç konuşmadı. Piyer, onun bu suskunluğunu bozmuyor, bozmak da istemiyordu. Mason, gene:

“O vardır ama, onu anlamak zordur!” dedi.

Piyer’in yüzüne değil, önüne bakıyor, duyduğu heyecandan ötürü sakinleşemeyen yaşlı adam kitabın yapraklarını karıştırıyordu.

“Eğer varlığından kuşkulandığın bir insan olsaydı, o insanı elinden tutup getirirdim; ama ben, zavallı, ölümlü bir varlık olan ben, onun tüm gücünü, ölümsüzlüğünü, rahmetini kör olan birine, ya da onu görmemek, onu anlamamak, kendi alçaklığını, kendisinin yanlış yolda olduğunu görmemek için gözlerini yuman birine nasıl gösteririm?”

Bir süre sustu, sonra acıyla ve karşısındakini küçümsediğini anlatan bir gülümseyişle yeniden konuşmaya başladı:

“Kimsin sen? Nesin? Sen Tanrı’ya söven o sözleri söyleyebildiğin için kendini filozof sanıyorsun. Oysa, ustaca yapılmış bir saatin parçalarıyla

oynarken, o saatin ne işe yaradığını anlamadığın için, onu yapan ustaya inanmama kendini bilmezliğini ve saldırganlığını gösteren küçük bir çocuktan daha budala, daha akılsızsın. Onu kavramak zordur. Bizler, atamız Adem'den bugüne kadar onu kavramaya çalışıyoruz, öyleyken amacımızdan sonsuz denecek kadar uzağız; ama onu kavrayamayışımızda yalnız kendi güçsüzlüğümüzü ve onun yüceliğini görüyoruz."

Piyer, içi ürpererek Mason'un yüzüne, pırıl pırıl gözlerine bakıp sözünü kesmeksizin ve hiçbir şey sormaksızın dinlemekte ve yabancı adamın kendisine söylediklerine bütün ruhuyla inanmaktaydı. Mason'un sözlerindeki mantığa uygun kanıtlara mı; yoksa küçük çocuklar gibi, ses tonundaki değişikliklere, sözlerindeki kesinliğe, candan anlatımına, arada bir sözünü yarıda kesmesine yol açan ses titrekliğine, aynı inanç içinde yaşlanmış o parlak gözlere mi inanmıştı? Ya da kendi düşkünlüğü, umutsuzluğuyla karşılaştırınca onu şaşırtan ve onun bütün varlığında ışıl ışıl sezilen o dingin; o güvenli davranışla amacını kesin olarak bilişine mi kapılmıştı? Belli değildi, yalnız bütün ruhuyla inanmak istiyor, inanıyor, yaşama yeniden dönmüş, yepyeni bir yaşama başlamış gibi sevinç ve esenlik duyuyordu. Mason:

"İnsan onu aklıyla kavrayamaz, yaşantısıyla kavrar!" dedi. Piyer, korkuyla içinde kuşku uyandığını hissetti:

"Anlamıyorum!"

Karşısındakinin ileri süreceği kanıtlarının kesin olmamasından, cılız kalmasından, içinde bir inancın doğmamasından korkuyordu.

"Anlamıyorum, nasıl oluyor da insan aklı o söylediğiniz bilgiyi kavrayamıyor?"

Mason, sevecen bir gülümseyişle:

"Üstün bilim ve gerçek, tıpkı sindirmek istediğimiz tertemiz bir su gibidir..." dedi. "Bu tertemiz suyu temiz olmayan bir kaba koyarsam temizliği konusunda bir yargıda bulunabilir miyim? Ancak içine aldığım suyu bir dereceye kadar temiz tutabilirim."

Piyer, sevinçle:

"Evet, orası öyle!" dedi.

"Üstün bilim, yalnız akla, bu dünyada yeri olan fizik, tarih, kimya ve onlara benzeyen dallara ayrılmış akla uygun bilgilere dayanmaz. Yüce bilim tektir. Yüce bilime kavuşmanın bir tek bilimsel yolu vardır. Bu da her şeyin bilimidir; insanın bütün uzay içindeki yerini açıklayan bilimdir. İnsan bilimi öğrenebilmek için, iç dünyasını temizlemek, yenilemek zorundadır. Bu

yüzden, bilmeden önce, inanmak, kusursuzluğa ulaşmak gerekir. Bu amaçlara ulaşmak için, insan ruhuna ‘vicdan’ adı verilen bir Tanrı ışığı katılmıştır.

Piyer:

“Evet, evet,” diye yineliyordu.

“Ruhunun gözlerini kendine çevir, kendi kendine şunu sor: ‘Ben kendimden memnun muyum? Yalnız aklımı kullanarak şimdiye dek neye ulaştım? Ben neyim?’ Siz genç, zengin, akıllısınız ve öğrenim görmüşsünüz, sayın bayım. Size bağışlanan bu iyi şeylerle neler yaptınız? Kendi yaşamınızdan, kendinizden memnun musunuz?”

Piyer, yüzünü buruşturdu:

“Hayır, yaşamımdan nefret ediyorum!” dedi bir solukta.

“Nefret ediyorsan değiştir onu, kendini temiz bir varlık durumuna getir; kendini ne kadar temizlersen, yüksek bilimi o kadar kavrayabilirsin. Sürdüğünüz yaşama bakın. Yaşamınızı nasıl geçirdiniz? Çılgın eğlencelerle, ahlak dışı davranışlar içinde hep toplumdan bir şeyler alıp ona hiçbir şey vermeyerek. Size bir servet verildi. Bu serveti nasıl kullandınız? İnsanlar için ne yaptınız? On binlerce kölenizi düşündünüz mü? Onlara maddi, manevi bir yardımda bulundunuz mu? Hayır! Onların emeklerinden, ahlak dışı bir biçimde yaşamak için yararlandınız. İşte sizin yaptığınız bu. İnsanlara yararlı olabilecek bir hizmet alanı seçtiniz mi? Hayır! Ömrünüzü hiç çalışmadan geçirdiniz. Sonra evlendiniz, sayın bayım. Üzerinize genç bir kadını yönetmek sorumluluğu aldınız. Peki sonra ne yaptınız? Onun hak yolunu bulmasına yardım etmediniz, tersine onu bir yalan ve mutsuzluk bataklığına sürüklediniz. Bir adam sizi aşağıladı diye onu vurdunuz. Şimdi de Tanrı’yı bilmediğinizi, yaşamınızdan nefret ettiğinizi söylüyorsunuz. Bunda anlaşılmayacak bir şey yok, sayın bayım!”

Mason, bu sözlerden sonra, uzun konuşmadan yorulmuş gibi gene divanın arkalığına yaslanıp gözlerini yummuştu. Piyer, bu sert, kımıltısız, yaşlı, nerdeyse ölü yüze bakıyor, sessizce dudaklarını kıpırdatıp duruyordu. ‘Evet, düşkün, tembel, yararsız bir yaşam!’ demek istedi ama sessizliği bozmayı göze alamadı.

Mason, kısık sesle, yaşlılara özgü bir biçimde öksürdü, uşağını çağırdı. Piyer’e bakmadan:

“Atlardan ne haber?” diye sordu.

Uşak:

“Yedek atları getirdiler,” dedi. “Dinlenmeyecek misiniz?”

“Hayır, söyle koşumlasınlar.”

Piyer, ‘Yoksa hepsini söylemeden, yardımda bulunacağına söz vermeden beni bırakıp gidecek mi?’ diye geçirdi içinden. Kalktı, başını eğdi, arada bir gözlerini Mason’a çevirerek odada dolaşmaya başladı. ‘Evet, bunu hiç aklıma getirmedim; alçakça, yararsız bir yaşam sürüyordum. Ama o kadını sevmiyordum, sevmek de istemiyordum. Bu adamsa gerçeğe ermiş; eğer isteseydi onu bana da açabilirdi.’

Piyer, bunları Mason’a söylemek istiyor ama göze alamıyordu. Yolcu, bu işe yatkın elleriyle eşyalarını yerleştiriyordu. İşini bitirdikten sonra Bezuhof’a döndü. Aldırmaz, nazik bir tavırla ona:

“Siz şimdi nereyi onurlandıracaksınız, sayın bayım?” diye sordu.

Piyer, çocukça, kararsız bir sesle:

“Ben mi? Ben Petersburg’a gidiyorum,” diye yanıt verdi ve sürdürdü:

“Size teşekkür ederim. Düşüncelerinizin her ayrıntısını kabul ediyorum. Ama benim o kadar kötü olduğumu sanmayın. Ben her zaman bütün yüreğimle, sizin istediğiniz gibi bir insan olmayı diledim; ama bu durumdan hiçbir zaman, hiç kimseden yardım görmedim. Bununla birlikte her şeyden önce bütün suç benimdir. Bana siz yardım edin, bana öğretin, belki de ben...”

Piyer, daha fazlasını söyleyemedi, solumaya başladı ve arkasını döndü. Mason, uzun süre konuşmadı. Bir şeyler düşünüyordu.

“Yardım ancak Tanrı’dandır,” dedi. “Ama Kardeşler Topluluğumuz size yapabileceği yardımı yapacaktır, sayın bayım. Siz Petersburg’a gidiyorsunuz, bunu Kont Willarski’ye verin. (Cüzdanını çıkardı, dörde katlanmış büyük bir kâğıda birkaç sözcük karaladı.) Yalnız izninizle size bir öğüt vereyim. Başkente gidince bir süre yalnız kalın, kendi kendinizi, davranışlarınızı gözden geçirin, eskiden sürdüğünüz yaşama dönmeyin. Size iyi yolculuklar dilerim, başarılar.”

Bu son sözleri, uşağın odaya girdiğini görünce söylemişti.

Yolcunun adı, Piyer’in daha sonra bakıcının kayıt defterinden öğrendiğine göre Osip Alekseyeviç Bazdayef’ti. Bazdayef, en tanınmış Masonlar’dan biriydi. Piyer, o gittikten sonra uzun bir süre yatmadan, ‘Atlar geldi mi?’ diye de sormadan, durak yerinin bekleme odasında, kötü geçmişini düşüne düşüne dolaştı; kendini yenilemenin heyecanı içindeydi, mutlu, kusursuz, iyiliklerle dolu, ulaşılması şimdi pek kolay görünen geleceğini geçiriyordu hayalinden. Ona öyle geliyordu ki iyilik etmenin ne güzel bir şey olduğunu bir rastlantıyla anımsaması tek kusuruydu. Ruhunda eski kuşkularından iz

bile kalmamıştı. İyilik yolunda birbirlerini desteklemek amacıyla birleşmiş insanların kardeşliğine kesinlikle inanıyor ve Masonluğu bunun yaratıcı gücü olarak görüyordu.

III

Piyer, Petersburg'a varınca gelişini hiç kimseye bildirmedi. Hiçbir yere çıkmıyordu. Bütün günlerini, bir rastlantıyla eline geçen Tempisli Thomas kitabını okumakla geçirmeye başlamıştı. Bu kitabı okurken yalnız bir tek şeyi anlıyordu; o zamana kadar tatmadığı bir zevk vardı: Yetkinleşmemiş insanlar arasında, onları iyi davranışlara yönelten ve ona Osip Alekseyeviç'in öğrettiği kardeşçe bir sevginin geçerli olduğuna inanmanın verdiği zevki anlıyordu şimdi. Gelişinden bir hafta sonra, Piyer'in Petersburg sosyetesinde uzaktan tanıdığı Polonyalı genç Kont Willarski, akşam tıpkı Dolohof'un düello tanığı gibi resmi ve aşırı ciddi bir tavırla odasına girdi, arkasından kapıyı kapadı; içerde Piyer'den başka kimsenin bulunmadığı kanısına varınca, oturmadan:

"Size bir öneride bulunmaya geldim, kont," dedi. "Bizim kardeşler arasında çok yüksek bir görevde bulunan biri, topluluğumuza belirli süreden önce alınmanız için aracı oldu ve size kefil olmamı istedi. Onun isteğini yerine getirmeyi kutsal bir görev sayıyorum. Kefilliğimle Özgür Masonlar Topluluğu'na girmek ister misiniz?"

Balolarda hemen her zaman dudaklarında nazik bir gülümseyişle, en göze çarpan kadınların yanında gördüğü bu adamın sesindeki soğuk, ciddi hava Piyer'i şaşırtmıştı:

"Evet, istiyorum," diye yanıt verdi.

Willarski, başını eğdi:

"Size bir soru daha soracağım, kont! Bu soruya ileride Mason olacak bir kişi olarak değil de, namuslu bir insan olarak bütün içtenliğinizle yanıt vermenizi diliyorum: Eski düşüncelerinizden vazgeçtiniz mi? Tanrı'ya inanıyor musunuz?"

Piyer, bir an düşündü:

“Evet... evet... inanıyorum.”

Willarski:

“Öyleyse...” diye söze başlayacak oldu.

Ama Piyer, onun sözünü kesti:

“Evet Tanrı’ya inanıyorum.”

Willarski:

“Öyleyse gidebiliriz,” dedi. “Arabam hizmetinizdedir.”

Willarski, bütün yol boyunca sustu. Piyer’in nasıl davranacağı, sorulara ne yanıtlar vereceği konusunda sorduklarına bu iş için daha hazırlıklı kardeşlerinin onu sınayacakları, doğruyu söylemekten başka bir şeyi olmadığı yanıtını verdi.

Mason Locası’nın bulunduğu büyük evin ön kapısından arabayla içeriye girdikten ve loş merdivenden çıktıktan sonra, pek büyük olmayan sofaya geçip uşakların yardımı olmadan kürklü paltolarını çıkardılar. Sofadan, başka bir odaya geçtiler. Kapıda tuhaf giyimli bir adam göründü; Willarski ona doğru yürüdü; alçak sesle, Fransızca bir şeyler söyledi, pek büyük olmayan bir dolaba yaklaştı; dolabın içinde o zamana kadar görmediği çeşitli giyim eşyaları vardı. Willarski, dolaptan aldığı bir mendille Piyer’in gözlerini bağladı; mendile arkadan düğüm atarken, saçlarını da düğüme sıkıştırarak canını acıttı.

Sonra onu kendine çekti, öptü ve elinden tutarak bir yere götürdü. Saçlarını düğümün arasına sıkıştırdığı için Piyer’in hâlâ canı yanıyordu. Yüzünü buruşturuyor, bir şeyden utanıyormuş gibi gülümsüyordu. Ellerini aşağı sarkıtmıştı; yüzünde o utangaç gülümseyiş, kocaman bedeniyle güvensiz, ürkek adımlar atarak Willarski’nin peşinden yürüyordu.

Willarski, Piyer’i on adım kadar yürüttükten sonra durup şunları söyledi:

“Eğer Kardeşler Topluluğu’na kesinlikle girmeye kararlıysanız başınıza ne gelirse gelsin hepsine gözünüzü kırpmadan dayanmalısınız.”

Piyer, ‘Peki’ anlamına başını eğerek karşılık verdi. Willarski, devam etti:

“Kapıya vurulduğunu duyunca gözünüzün bağını çözersiniz. Size sabır ve başarılar dilerim.”

Piyer’in elini sıktı ve çıktı. Piyer, yalnız kaldığında da gülümsemeyi sürdürdü. Bir iki kez omuzlarını oynattı, sonra gene indirdi. Gözleri bağlı olarak geçirdiği beş dakika ona bir saat kadar uzun geldi. Kolları uyuşmuştu; dizleri kesiliyor, yorgunluk duyumsuyordu. İçinde karışık ve çeşit çeşit duygular uyanıyordu. Başına geleceklerden korkuyor, korkusu

anlaşılır diye de daha çok korkuyordu. Kendisine ne yapacaklarını ve açıklanacak gerçekleri merak etmekteydi. Ama bu meraktan hâlâ büyük bir sevinç duyuyordu. Osip Alekseyeviç'le karşılaştığı günden beri hayalinden geçirdiği o kendi kendisini yenileme ve iyi davranışlarla dolu yaşama atılma anının sonunda gelip çattığına seviniyordu.

Kapı hızla vuruldu. Piyer, bağı çözdü, çevresine bakındı. Oda karanlıktı; yalnız bir yerde, beyaz bir kabın içinde bir kandil yanıyordu. Yaklaştı ve kandilin açık bir kitabın bulunduğu siyah örtüleri olan bir masanın üzerinde durduğunu gördü. Kitap, İncil'di; içinde kandilin yandığı o beyaz kap da delikleri ve dişleriyle bir insan kafatasıydı.

Piyer, İncil'in ilk sözlerini okudu: 'Başlangıçta söz vardı ve söz Tanrı'ydı.' Sonra masanın çevresinde dolaştı ve bir şeylerle dolu, büyük, açık bir sandık gördü. Kemiklerle dolu bir tabuttu bu. Gördüğü şeyler onu hiç şaşırtmamıştı. Yepyeni, eskisinden büsbütün ayrı bir yaşamda gördüğünden de olağanüstü bir şeyler beklemekteydi. Kafatası, tabut, İncil ona hep beklediği şeylermiş gibi geliyor, bunu kat kat aşan şeyler bekliyordu. Duygulanmaya çalışarak çevresine bakındı. Kendi kendine, Tanrı, ölüm, aşk, insanların kardeşliği,' diyor, bu sözleri belirsiz ama sevinçli bir hayale bağlıyordu. Kapı açıldı, biri içeri girdi.

Piyer, solgun ama artık gözlerinin alıştığı ışıkta, içeri girenin orta boylu biri olduğunu anladı. Adam, herhalde ışıktan birdenbire karanlığa girdiği için, durdu; sonra dikkatli adımlarla yaklaştı, deri eldivenli, pek büyük sayılmayacak ellerini masanın üstüne koydu.

Orta boylu bir adamdı; göğsünü, bacaklarının bir kısmını örten beyaz deri bir önlük takmıştı. Boynunda gerdanlık gibi bir şey vardı, gerdanlığın altında, alttan gelen bir ışıkla aydınlanmış uzun yüzünü çevreleyen dik beyaz bir jabo görünüyordu.

Piyer'in çıkardığı bir hışırtı üzerine onun bulunduğu yana döndü:

"Buraya niçin geldiniz?" diye sordu. "Gerçeğin ışığına inanmayan, o nuru görmeyen siz, buraya niçin geldiniz, bizden ne istiyorsunuz? Bilgi mi, iyilik mi, eğitim mi?"

Piyer, kapı açılıp da o adam içeri girince, çocukluğunda günah çıkardığı zamanlarda olduğu gibi, korku ve kutsal bir heyecan duymuştu. Yaşamı bakımından ona alabildiğine yabancı, ama insanların arasındaki kardeşlik bakımından iyice yakın bir insanla baş başa olduğunu anlıyordu. Yüreği ürpererek hazırlayıcıya yaklaştı. (Masonluk'ta kardeşliğe girmek isteyen ve 'harici' adı verileni hazırlayan Mason'a böyle denirdi.) Biraz daha

yaklaşınca, hazırlayıcının tanıdık biri olduğunu gördü. Bu Smolyaninof’tu. Ama gelen adamın tanıdık biri olduğunu düşünmek kötü bir şeymiş gibi geliyordu ona. Giren bir kardeşten, iyiliği öğretecek bir öğretmenden başka bir şey değildi. Uzun bir süre yanıt vermedi, o kadar ki hazırlayıcı sorusunu yinelemek zorunda kaldı; Piyer, güçlükle konuştu:

“Evet... ben... ben... kendimi yenilemek istiyorum.”

Smolyaninof:

“Peki,” dedi.

Ve hemen sonra devam etti:

“Amacınıza ulaşmanız için, kutsal örgütümüzün size hangi araçlarla yardım edeceği konusunda bilginiz var mı?”

Sakin bir tavırla, hızlı hızlı konuşarak sormuştu bunları. Piyer, heyecandan ve soyut konularda Rusça konuşmaya alışık olmadığından güçlükle ve titreyen bir sesle:

“Ben önderliğiniz... yardımlarınızla kendimi yenilemek istiyorum,” dedi.

“Masonluk konusunda neler biliyorsunuz?”

“Masonluğu bir kardeşlik ve amacı iyilik yapmak olan insanlar arasında eşitlik olarak anlıyorum.”

Bunu söylerken, sözlerinin o anın yüceliğine uymadığını düşünerek utanmıştı.

“Öyle anlıyorum ki...”

Hazırlayıcı, bu yanıttan iyice memnun kalmış olmalı ki:

“Peki,” dedi. “Amacınıza ulaşmak için dinde çare aradınız mı?”

Piyer:

“Hayır, ben dini, insanın haklarını koruyan bir şey saymıyor, din yolundan gitmiyordum.” dedi.

Bunu o kadar yavaş söylemişti ki, hazırlayıcı işitmedi ve ona ne dediğini sordu.

Piyer:

“Dinsizim,” dedi.

Hazırlayıcı, bir dakikalık bir susuştan sonra sordu:

“Siz gerçeği onun kurallarına göre davranmak için arıyorsunuz demek ki, üstün bilimi ve iyiliği arıyorsunuz, öyle değil mi?”

Piyer, heyecanla:

“Evet evet,” diye yineledi.

Hazırlayıcı öksürdü, eldivenli ellerini göğsünün üzerine kavuşturdu, konuşmaya başladı:

“Şimdi, ben size örgütümüzün asıl amacını açıklayacağım. Eğer bu amaç sizin amacınıza uyuyorsa, o zaman topluluğumuza girmekte yarar bulursunuz. Örgütümüzün en önemli amacı, temeli üzerinde yükseldiği şey ve hiçbir insan gücünün yok edemeyeceği amaç, önemli bir gizin korunması, bu gizin kuşaktan kuşağa geçirilmesidir. Bu giz, en eski çağlardan, dahası ilk insandan bizim çağımıza kadar gelmiştir ve belki de insanlığın yazgısı bu gize bağlıdır. Ama bu gizin bir özelliği vardır; bir insan uzun bir süre kendi kendini temizleyerek hazırlanmadan onu öğrenemez, ondan yararlanamaz. Bu yüzden her insan onu kısa bir sürede elde etmeyi umamaz. Onun için üyelerimizi hazırlamak, yüreklerini doğruluğa yöneltmek, zihinlerini o gizi bulmak için çaba harcamış yiğit insanlardan bize töreler yoluyla geçmiş çarelere başvurarak temizlemek ve aydınlatmak, böylece onları o gizi kavrayabilecek duruma getirmektir.”

Hazırlayıcı, sözlerini şöyle bağladı:

“Üyelerimizin yüreklerini temizleyerek, onları doğru yola yönelterek, üçüncü bir amacı gerçekleştirmeye çalışıyorsunuz; o da bütün insanlığı düzeltmektir. Ona örnek olarak üyelerimizin iyiliğini, dürüstlüğünü gösteriyoruz! Böylece bütün gücümüzle dünyada egemen olan kötülüğe karşı savaşıyoruz. Bunu düşünün, yanınıza gene gelirim.”

Bunu söyledikten sonra dışarı çıktı. Piyer:

‘Dünyada egemen olan kötülüğe karşı savaşmak,’ diye yineledi ve bu alanda gelecekte yapacağı işleri geçirdi aklından. Gözlerinde iki hafta öncesine kadar kendisinin bulunduğu durumda olan ve ona benzeyen insanlar belirdi. Onlara doğru yolu gösteren, aydınlatıcı sözler söylediğini canlandırıyordu kafasında. Kötü yola sapmış, mutsuz insanlara sözle ve davranışlarıyla yardım ettiğini, kurbanları, işkence edenlerin pençesinden kurtardığını görür gibi oluyordu. Hazırlayıcının ileri sürdüğü üç amaçtan sonuncusu, insanlığı doğru yola yöneltmek, Piyer’e özellikle yakın olanıydı. Gerçi hazırlayıcı’nın hatırlattığı o bilinmeyen önemli giz, merakını uyandırıyordu, ama o giz kendisine elle tutulur bir şey olarak görünmüyordu; kendi kendini temizlemek, davranışlarını düzeltmeyi içeren ikinci amaçsa onu şimdilik derinden ilgilendirmiyordu; çünkü o anda, kendisini, bütün eski kötülüklerden tam olarak kurtulmuş ve yalnız iyilik etmeye hazır saymaktaydı.

Yarım saat sonra hazırlayıcı, Hazreti Süleyman’ın tapınağındaki yedi basamağın karşılığı olan yedi iyiliği bildirmek için haricinin yanına döndü. Bu yedi iyilik şunlardı: Alçakgönüllülük, Masonluğun gizini korumak;

Mason büyüklerinin sözünden çıkmamak; iyi ahlak; insanlığa karşı sevgi; cömertlik; ölüm sevgisi.

Hazırlayıcı, şöyle devam etti:

“Yedinci olarak sık sık ölümü düşünmeye çalışın, bunu düşüne düşüne kendinizi öyle bir duruma getirin ki, ölüm size artık korkunç bir tehlike gibi görünmesin; size bir dost, bu dertli yaşamın zorlukları içinde iyilik etmek için çırpınan, ruhunuzu kurtaran bir dost olarak görünsün.”

Hazırlayıcı, bu sözleri söyledikten sonra, onu yalnız bırakarak dışarı çıktı. Piyer, ‘Evet böyle olmalı’ diye düşündü. ‘Böyle olmalı, gelgelelim ben henüz o kadar zayıf bir insanım ki, anlamını ancak şimdi yavaş yavaş kavramaya başladığım yaşamımı hâlâ seviyorum.’ Ama parmaklarını bükerek saydığı iyiliklerden geriye kalan beşini anımsayınca, ruhunda mertliği, en çok da büyüklere boyun eğme isteği duydu. Dahası boyun eğmek bir iyilik değil de, bir mutluluk olarak görünmekteydi, (şimdi artık eski başıboş yaşamdan kurtulmak ve istencini o kesin gerçeği bilenlere bağımlı duruma getirmek, dünyanın en sevinçli şeyi olarak görünüyordu ona) yedinci iyiliği unutmuştu; onu bir türlü anımsayamıyordu.

Hazırlayıcı, bu sefer daha çabuk döndü Piyer’in yanına; ona kararında üsteleyip üstelemediğini, kendisinden beklenen şeylere boyun eğip eğmeyeceğini sordu.

Piyer:

“Her şeye hazırım,” dedi.

Hazırlayıcı, şöyle devam etti:

“Size şunu bildirmek zorundayım ki, örgütümüz bilgilerini açıklamak için yalnız sözlere değil, gerçek bilgiyi ve iyiliği arayana belki sözlerden daha çok etki yapan başka yollara da başvurur. Bu tapınağın gördüğümüz şu süsleri, yüreğiniz gerçekten iyi duygularla doluysa zaten sizi sözlerden daha çok etkilemiştir; topluluğumuza girip basamakları aştıkça belki o çeşit açıklamaları da göreceksiniz. Bizim örgütümüz, ilkelerini hiyerogliflerle açıklayan eski çağlardaki derneklerin izinden yürür. Hiyeroglif, duygularımızın ulaşamadığı herhangi bir şeye verilen addır; hiyeroglif belirtmek istediği cismin özelliklerini taşır.”

Piyer, hiyeroglifin ne olduğunu çok iyi biliyor, ama konuşmayı gözü kesmiyordu. Hiç konuşmadan hazırlayıcıyı dinlemekte ve şimdi artık sınamaların başlayacağını bütün varlığıyla seziyordu. Hazırlayıcı, Piyer’e biraz daha yaklaştı:

“Eğer kararınızda üstelerseniz, sizi örgütümüze girişe hazırlamak zorundayım. Cömertlik işareti olarak üzerinizdeki bütün değerli şeyleri bana vermenizi rica ederim.”

Piyer, sahip olduğu her şeyi vermesini istediklerini sanarak:

“Ama üzerimde hiçbir şey yok!” dedi.

“Üzerinizde ne varsa; saat, para, yüzük...”

Piyer, çabucak cüzdanını, saatini çıkardı, kalın parmağından evlilik yüzüğünü uzun bir süre sıyıramadı. Bunu da başarınca, Mason:

“Söz dinlemeye hazır olduğunuzu belirten bir işaret olarak soyunmanızı rica ediyorum,” dedi.

Piyer, frakını, yeleğini ve sol çizmesini hazırlayıcının söylediği gibi çıkardı. Mason, Piyer’in gömleğinin, göğsünün sol yanına gelen kısmını açtı; eğilip pantolonunu sol dizinden yukarıya doğru sıyırdı. Piyer, sağ çizmesini de çabucak çıkarıp sağ bacağında da pantolonunu sıvamak, böylece tanımadığı bir insanı bu zahmetten kurtarmak istedi: ama Mason, bunun gerekli olmadığını söyledi ve sol ayağına geçirmesi için bir terlik verdi. Piyer, elinde olmayarak dudaklarında çocukça bir utangaçlık, kaygı ve kendi kendisiyle alay ettiğini gösteren bir gülümseyişle ellerini aşağı sarkıtmış, bacaklarını açmış, hazırlayıcı Mason kardeşinin karşısında, yeni buyruklar bekleyerek duruyordu. Mason:

“Son olarak da, bize içten bağlılığınızı kanıtlamak üzere sizden en büyük tutkunuzu bana açıklamanızı rica ediyorum,” dedi.

Piyer:

“Benim tutkularım o kadar çok ki!” diye yanıt verdi.

“Bütün tutkularınız arasında iyilik etmenize en çok engel olanı soruyorum.”

Piyer sustu, zihninde araştırıp durdu bir süre. Kendi kusurlarını eleştirerek, ‘şarap mı, oburluk mu? Tembellik mi? Aylaklık mı?’ diye sayıyor, hangisinin daha ağır bastığını bulmaya çalışıyor, ama hangi birine öncelik tanıyacağını kestiremiyordu. Hemen hemen hiç duyulmayacak kadar alçak bir sesle:

“Kadın!” dedi.

Mason, bu yanıttan sonra uzun bir süre hiçbir şey söylemedi, kımıldamadı bile. Sonunda Piyer’e yaklaştı, masanın üstünde duran mendili alarak onun gözlerini bağladı.

“Size son olarak söylüyorum; dikkatinizi kendi içinize çevirin, duygularınıza gem vurun ve mutluluğu tutkularda değil kendi yüreğinizde

arayın. Mutluluğun kaynağı sizin dışınızda değil içinizdedir.”

Piyer, içinde, varlığını temizleyen mutluluk kaynağını duymaya başlamıştı bile. Şimdi bu kaynak, ruhunu sevinç ve tatlı bir heyecanla doldurmaktaydı.

IV

Kısa bir süre sonra Piyer’i karanlık tapınağa almak için daha önce görüştüğü hazırlayıcı değil de ona kefil olan Willarski gelmişti. Piyer, onu sesinden tanıdı. Kararında ısrarlı olup olmadığı konusunda sorulan yeni sorulara:

“Evet evet, kabul ediyorum,” diye yanıt verdi.

Çocukça ışıl ışıl bir gülümseyişle tombul göğsünü açmış, ayaklarından biri çıplak, öbürü çizmeli, çekingen bir tavırla ve birbirine uymayan adımlarla ilerledi; Willarski, kınından çıkardığı kılıcını onun çıplak göğsüne dayamıştı.

Odadan çıkınca Piyer’i koridordan geçirdiler. Arada bir ileri geri çevirip duruyorlardı. Sonunda Loca’nın kapısına geldiler. Willarski, öksürdü, içerden Masonlar’ın çekiç vuruşları duyuldu, önlerindeki kapı açıldı. Birinin kalın sesi (Piyer’in gözleri hâlâ bağlıydı), ona kim olduğunu, nerede ve ne zaman doğduğunu sordu. Sonra onu gene gözlerinin bağını çözmeden, bir yerlere götürdüler; bu yol boyunca ona hep simgeler kullanarak bu yolculuğun zorluklarından, dostluğun kutsallığından, evrenin ölümsüz yaratıcısından, güçlük ve tehlikelere göğüs germek için göstermesi gereken yüreklilikten söz ettiler.

Yolculuğa devam ederken, Piyer, kendisinden kimi vakit ‘arayıcı’ kimi vakit ‘acı çeken’ kimi vakit ‘talepçi’ diye söz ettiklerini, her seferinde de çekiçlerle ya da kılıçlarla ayrı ayrı sesler çıkararak bir yerlere vurduklarını fark etti. Kendisini bir eşyaya yaklaştırdıkları anda, yöneticilerin arasında bir kargaşalık, bir telaş sezdi. Çevresindekilerin aralarında fısıldayarak tartıştıklarını, birinin onun ne olduğunu bilmediği bir halının üzerinden geçirmesi için üstelediğini duydu.

Ondan sonra sağ elini tutup bir şeyin üzerine koydular, sol eliyle de kendisine verilen pergeli göğsüne bastırmasını istediler, sonra ona başkasının okuduğu ve Mason ilkelerine bağlı kalacağını gösteren yeminin sözlerini yinelettiler. Yemin okunduktan sonra mumları söndürdüler. Kokusundan ispirto olduğunu anladığı bir şeyi yakıp ona çok solgun bir ışık göreceğini söylediler. Gözlerinin bağını çözdüler; Piyer, düşteymiş gibi, ispirtonun solgun ışığında hazırlayıcı'da gördüğü önlüğe benzeyen önlükler takmış birkaç kişinin karşısında durduğunu, ellerindeki kılıçları da göğsüne çevirmiş olduklarını gördü. Beyaz, kanlı gömlekli bir adam duruyordu aralarında. Piyer, bunu görünce, kılıçların göğsüne saplanmasını istiyormuş gibi onlara doğru yürüdü. Ama kılıçlar geri çekildi. Hemen sonra da gözlerini gene bağladılar. Birinin sesi:

"Şimdi küçük nuru gördün!" dedi.

Mumları gene yaktılar ve ona büyük nuru göreceğini söylediler. Gözlerinin bağını gene çözdüler. On kişiden fazla insanın sesi duyuldu:

"Bu dünyanın ünü de onuru da böylece geçer gider!"

Piyer, yavaş yavaş toparlanmış ve bulunduğu odayla odadaki insanlara göz gezdirmeye başlamıştı. Siyah bir örtüyle kaplı uzun bir masanın çevresinde on iki kişi oturuyordu. Hepsi de daha önce gördüğü insanlar gibi giyinmişlerdi. Kimilerini Petersburg sosyetesinden tanıyordu. Başkanlık yerinde, boynunda haç biçiminde özel bir nişan olan hiç tanımadığı genç bir adam, sağda iki yıl kadar önce Anna Pavlovnalar'da gördüğü İtalyan rahip vardı. İçlerinde önemli bir devlet adamı ile eskiden Kuraginler'de oturan İsviçreli bir özel öğretmen de bulunuyordu.

Herkes büyük bir ciddilikle susuyor, elinde çekiç tutan başkanın sözlerini dinliyordu. Duvarın bir yeri oyulmuş, içine yanan bir yıldız yerleştirilmişti; masanın bir yanında da üzerinde İncil ile kafatası bulunan mihrabı andırır bir şey vardı. Masanın çevresinde kiliselerdeki şamdanlara benzeyen yedi büyük şamdan duruyordu.

Mason kardeşlerden ikisi Piyer'i mihraba yaklaştırdılar, ayaklarını yan yana dik açı yapacak biçime soktular ve tapınağın kapılarının önünde secdeye kapanmasını buyurdular.

Mason kardeşlerden biri fısıldadı:

"Daha önce ona malanın verilmesi gerekir."

Bir başkası:

"Aman, yeter artık rica ederim," dedi.

Piyer, şaşkın, miyop gözleriyle, söylenenleri yerine getirmeden çevresine bakmıyordu. Birden içinde bir kuşku uyandı. ‘Neredeyim ben? Ne yapıyorum? Bu insanlar benimle alay etmiyorlar mı? Sonrasında bunları anımsayınca utanmayacak mıyım?’ diye düşündü ve artık yarı yolda durmanın olanaksızlığını anladı. Düştüğü kuşkudan ötürü dehşete kapıldı, gene eski tatlı heyecanı duymak için kendini zorlayarak tapınağın kapılarının önünde secdeye kapandı. Gerçekten de eskisinden daha güçlü, tatlı bir heyecan uyandı içinde.

Bir süre sonra kalkmasını buyurdular, üzerine diğerlerindeki önlüklere benzeyen beyaz deri bir önlük geçirdiler, eline bir mala, üç çift de eldiven verdiler. O zaman Büyük Üstat ona döndü, karakter sağlamlığını ve temiz yürekliliği gösteren bu önlüğün beyazlığına hiçbir leke sürülmemesine çalışmasını söyledi; sonra daha önce anlamı açıklanmayan mala ile yüreğini kusurlardan temizlemesini, başkalarının yüreklerindeki kusurlarıysa alçakgönüllülük göstererek örtmesini ekledi. Kendisine ilk verilen erkek eldiveninin anlamını henüz bilmeyeceğini, ama onu yitirmemeye çalışmasını, ikinci çift erkek eldivenini toplantılarda giymesini söyledi. Üçüncü çift kadın eldiveni içinse şöyle dedi:

“Sevgili kardeşim, bu kadın eldiveni size ayrılmıştır. Bunları herkesten çok saygı duyduğunuz kadına veriniz. Bu armağanla, kendinize Mason arkadaş olarak seçeceğiniz kadını yüreğinizin temizliğine inandırınız.”

Bir süre sustuktan sonra şöyle devam etti:

“Aman dikkat et, sevgili kardeşim, bu eldivenler kirli elleri süslemesin!”

Bu son sözleri söylerken, Piyer’e, Büyük Üstat sıkılıyormuş gibi geldi ve daha da çok sıkıldı; çocuk gibi kıpkırmızı kesildi. Gözleri yaşarmıştı. Huzursuzluk içinde çevresine bakındı. Odada sıkıntılı bir sessizlik olu. Bu sessizliği, Mason kardeşlerden biri bozdu, Piyer’i halıya yaklaştırıp bir defterden, halının üstündeki biçimlerin anlamını okumaya başladı. Orada güneş, ay, çekiç, sarkaç, mala, yontulmuş küp biçiminde bir taş, sütun, üç pencere ve buna benzer şekiller vardı. Sonra ona yerini gösterdiler, Loca’nın işaretlerini öğrettiler, sonunda oturmasına izin verildi. Büyük Üstat, yönetmeliği okumaya başladı. Yönetmelik çok uzundu. O ise sevinç, heyecan ve utançtan okunanı anlayabilecek durumda değildi. Yalnız, yönetmeliğin son sözüne kulak verdi; bu sözler belleğinde kalacaktı. Büyük Üstat:

“Biz tapınaklarımızda iyilikle kötülük arasındaki basamaklardan başka basamaklar tanımayız,” diyordu. “Eşitliği bozacak herhangi bir ayrım

yapmaktan çekin. Kardeşinin yardımına koş, kim olursa olsun! Yoldan çıkmış olanı doğru yola yönelt, düşeni kaldır, Mason kardeşine karşı hiçbir zaman kin ya da düşmanlık besleme. Sevecen ve nazik ol. Bütün yüreklerde iyilik ateşini yak! İnsanlarla mutluluğu paylaş, bu temiz zevke hiçbir zaman kıskançlık bulaşmasın. Düşmanını bağışla, ondan öç alma, ona verdiğin tek karşılık iyilik olsun. Böylece yüce kuralı yerine getirerek, yitirdiğin o eski yüceliğini gene kazanmış olursun."

Sözlerini bitirdi ve kalkıp Piyer'i öptü. Piyer, gözlerinde sevinç yaşlarıyla çevresine bakmıyor, onu saranların kutlamalarına ve yeniden kurulan dostluklara nasıl karşılık vereceğini bilemiyordu. Artık hiçbir dostluk kabul etmiyordu; yalnız elele verip sabırsızlıkla işe başlamak istediği birer kardeş olarak görüyordu bütün bu insanları.

Büyük Üstat çekiciyle vurdu, herkes yerine oturdu ve Mason kardeşlerden biri niçin alçakgönüllü olmak gerektiği konusunda bir ders okudu. Büyük Üstat, son görevin yerine getirilmesini önerdi, 'sadaka toplayıcı' adını taşıyan önemli devlet adamı yerinden kalkıp kardeşleri dolaşmaya başladı. Piyer, sadaka listesine üzerinde ne kadar para varsa, hepsini yazmak istedi; ama bununla gösteriş yapmış olmaktan korkuyordu. Bu yüzden başkaları ne kadar yazıyorlarsa, o da o kadar yazdı.

Toplantı bitmişti. Piyer, eve gelince yıllarca sürmüş uzun bir yolculuktan dönmüş gibi bir duyguya kapıldı. Bambaşka biri olmuş, eski alışkanlıklarından, yaşamının eski düzeninden uzaklaşmıştı sanki!

V

Piyer, Loca'ya kabul edildiğinin ertesi günü evinde oturmuş kitap okuyordu, bir yanı Tanrı'yı, öbür yanı tinsel dünyayı, üçüncü yanı fizik dünyayı, dördüncü de hepsinin karışımını gösteren dörtgenin anlamını kavramaya çalışmaktaydı. Arada bir başını kitaptan kaldırıp dörtgeni bırakıyor, bundan sonraki yaşamı için yeni tasarılar kuruyordu. O akşam, Loca'da, ona düello dedikodularının Çar'ın kulağına kadar gittiğini ve

kendisinin Petersburg'dan ayrılmasının daha iyi olacağını söylemişlerdi. Piyer, güneydeki çiftliklerine gitmeyi, orada köylülerle uğraşmayı tasarlıyordu. Bu yeni yaşamı sevinçle düşünmeye koyulduğu sırada, beklenmedik bir biçimde odaya Prens Vasili girdi. Girer girmez de sordu:

"Dostum, Moskova'da neler yapmışsın öyle? Niçin darıldın, dostum? Yanlış yoldasın! Ben hepsini öğrendim, şunu kesin olarak söyleyebilirim ki, Yahudiler'in karşısında Hazreti İsa nasıl suçsuzsa Helen de senin karşında öyle suçsuzdur."

Piyer, yanıt vermek istedi, ama Prens Vasili sözünü kesti hemen:

"Hem niçin doğrudan doğruya ve yalnız bana bir dost olarak başvurmadınız? Ben hepsini biliyorum, hepsini anlıyorum. Sen namusuna değer veren bir insana yakışır biçimde davrandın. Belki de çok acele ettin. Her neyse, bunu sonra konuşuruz. Yalnız bütün sosyetenin, dahası sarayın karşısında da beni ve onu nasıl bir duruma düşürdüğünü düşün bir kez." Bunu söylerken sesini alçaltmıştı:

"O, Moskova'da oturuyor, sen burada. Yeter, sevgili dostum."

Genç adamın elini tutup aşağı çekti:

"Burada yalnızca yanlış anlaşılmış bir şey var; öyle sanıyorum ki, bunu sen de hissediyorsun. Şimdi benim yanımda ona bir mektup yaz, hemen gelir. Her şey açıklanır ve bütün dedikodular sona erer. Yoksa, şunu söyleyeyim ki, bundan kolayca zarar görebilirsin, dostum!"

Piyer'e anlamlı bir tavırla baktı:

"İyi haber alan kaynaklardan öğrendiğime göre, dul çariçe bu işle yakından ilgileniyor. Biliyorum, Helen'e çok sevgisi vardır."

Piyer, birkaç kez konuşmaya çalıştı; ama bir yandan Prens Vasili konuşmasına engel olup aceleyle sözünü kesmekte; öbür yandan kendisi de, kayınbabasına buna razı olmayacağını belirten kesin ve olumsuz bir yanıt vermek kararında olduğu halde, yakışık almayacak bir tonla konuşmaya başlamaktan çekiniyordu. Bundan başka Masonluğun, 'sevecen ve nazik ol' ilkesini anımsıyordu. Yüzünü buruşturuyor, kızarıyor, yerinden kalkıyor, gene oturuyor, kendisi için ömründe en zor işi başarmaya çalışıyordu. Bu da karşısında bulunan insana (her kim olursa olsun) hak ettiği karşılığı vermemek, kötü bir şeyi söylememekti. Prens Vasili'nin o güvenli, o aldırmaz tavrına boyun eğmeye o kadar alışmıştı ki, şimdi de ona karşı koyma gücünü kendinde bulamayacağını anlıyordu; ama bundan sonraki yazgısının da şimdi söyleyeceği sözlere bağlı olduğunu kavramaktaydı. Eski yolunda mı gidecekti? Yoksa Masonlar'ın bu kadar çekici bir biçimde

gösterdikleri ve kendisinin de sonunda onu yeni bir yaşama kavuşturacağına inandığı o yeni yolda mı ilerleyecekti? Prens Vasili, şakacı bir tavırla:

“Haydi, dostum!” dedi. “Bana evet de. Ben kendi ağzımdan ona mektup yazayım. Sonra da bunu yağlı bir dana keserek kutlarız.”

Prens Vasili, şakacı sözlerini tamamlamaya fırsat bulamadan Piyer, yüzünde onu birdenbire babasına benzeten müthiş bir kızgınlıkla, karşısındakinin gözlerine bakmadan, yavaşça:

“Sizi buraya ben çağırmadım, prens! Rica ederim, gidin!” diye fısıldadı ve yerinden kalktı, prens geçsin diye kapıyı açtı. “Haydi gidin!” diye yineledi.

Bu sözlerin dudaklarından döküldüğüne kendisi de inanamıyor, Prens Vasili’nin yüzünde beliren utanç ve korku ifadesine için için sevinerek bakıyordu.

Prens Vasili:

“Ne oldu sana? Hasta mısın yoksa?” diye soracak oldu.

O gözdağı verici ses:

“Gidin!” dedi yeniden.

Prens Vasili, bunun üzerine, hiçbir şey öğrenemeden çıkıp gitmek zorunda kaldı.

Bir hafta sonra da Piyer, yeni Mason dostlarına veda edip, onlara hayır işleri için önemli paralar bırakarak, kendi çiftliklerine gitti. Yeni kardeşleri ona Kiev ile Odesa’daki Masonlar için mektuplar hazırlamış, ona da mektup yazacaklarına, yeni davranışlarında kendisine önderlik edeceklerine söz vermişlerdi.

VI

Piyer’in Dolohof’la ettiği düello meselesi örtbas edilmişti. Böylece o sıralarda Çar, düelloları önlemek için çok sert önlemler almış olduğu halde, ne hasımların, ne de onlara tanıklık etmiş olanların başları derde girmedi. Buna karşılık, doğruluğu Piyer’in eşinden ayrı yaşamasıyla ortaya çıkan düello öyküsü, bütün sosyetede ağızdan ağıza dolaşmaya başlamıştı çoktan.

Evlilik dışı bir çocuk durumundayken bütün herkesin hoşgörüp kayırdığı ve genç kızlar açısından Rus İmparatorluğu'nun en iyi kısmeti sayıldığı dönemde en küçük nedenlerle gururu okşanan ve göklere çıkarılan Piyer evlendikten sonra, gelinlik kızlarla analarının artık ondan bekleyebilecekleri hiçbir şey kalmayınca, bir başına bırakıldı. Kendisinin sosyetenin gözüne girmeyi istediği falan da yoktu, istese de beceremezdi zaten.

Olup bitenlerden ötürü şimdi herkes yalnızca onu suçlu bulmakta; onun da tıpkı babası gibi başkalarına azap vermeden edemeyen sağduyusuz ve kıskanç biri olduğunu söylemekteydi. Böylece Piyer, Petersburg'dan ayrıldıktan sonra Helen oraya dönüp gelince bütün tanıdık ve dostları onu yalnız candan karşılamakla kalmayacak; geçirmiş olduğu felaketten ötürü ona saygı da göstermeye başlayacaklardı.

Kocasından söz açılınca ağırbaşlı bir havaya bürünüyordu.

Buna ne anlam verileceğini gerçi tam kestiremiyordu. Ama bu tavrın alışılmış, inceliği de göz önüne alınırsa, ona yakışmadığı söylenemezdi. Onun bu tavrı, başına gelen felakete hiç yakınmaya kalkışmaksızın dayanmaya kararlı olduğunu, kocasını da kendisine Tanrı katından verilmiş bir ceza biçiminde kabul ettiğini belirtmekteydi.

Prens Vasili, kendi düşüncesini apaçık dile getiriyordu. Gerçekten de, Piyer'den her söz açılışta prens, omuzlarını silkmekte ve eliyle alnını göstererek:

“Kafadan çatlaktır biraz, hep söylerim bunu,” demekteydi.

Anna Pavlovna da:

“Ben önceden söylemiştim,” diyordu Piyer için. “Ben ta ne zaman ve herkesten önce (herkesten önce davrandığını üsteleyerek öne sürmekteydi) onun çılgın ve çağımızın ahlaksızca düşünceleriyle bozulmuş bir genç olduğunu söylemiştim,” diyordu. “O henüz Avrupa'dan döndüğü ve herkesin ona karşı hayranlık duyduğu zamanlar belirtmiştim bunu ben. Hani anımsıyor musunuz? Bir akşam evimde sanki kendisi bir Marat gibi tavır takınmıştı. Sonunda ne oldu? Ben daha o zaman bu evliliğin olmasını istemiyordum, olacakları da önceden haber vermiştim bir bir.”

Anna Pavlovna, boş olduğu günlerde evinde eskisi gibi gece toplantıları yapıyordu. Yalnız ve yalnız onun yeteneklerine sahip olan biri düzenleyebilirdi böyle toplantıları. Bu gecelerde, her şeyden önce Anna Pavlovna'nın kendisinin de dediği gibi, evinde, asıl yüksek sosyetenin kaymak tabakası, Petersburg sosyetesinin en seçkin aydınları toplanmaktaydı. Bu toplantıların oraya gelenlerin böyle inceden inceye

elenip seçilmesinden başka, bir özelliği daha vardı. O da Anna Pavlovna'nın verdiği her suarede, herhangi bir yeni ve ilginç kişiyi sosyeteye sunması ve Petersburg sosyetesinde saraya bağlı, Çar'ın sınırsız yetkilere sahip olmasını savunan çevrelerin görüşlerinin ve politikanın başka hiçbir yerde görülmediği kadar açık ve kesin olarak belirmesiydi.

1806 yılının sonunda, Napolyon'un Lena ve Auerstat önlerinde Prusya ordusunu yok ettiği bütün üzücü ayrıntılarıyla öğrenildikten ve Prusya kalelerinin çoğunun teslim olduğu, bizim ordularımızın Prusya'ya girdiği ve Napolyon'la ikinci bir savaşa başladığı haberi duyulduktan sonra, bir gece, Anna Pavlovna, evinde bir suare verdi. Asıl yüksek sosyetenin kaymak tabakası, kocasının bıraktığı, gönül çekici mutsuz Helen'den, Mortemart'dan, daha yeni Viyana'dan dönmüş olan ve gönülleri esrikleştiren Prens İppolit'ten, iki diplomattan, yaşlı teyzeden, salondakilere yalnız çok nitelikli bir adam olarak tanıtılan genç bir adamdan, annesiyle birlikte gelen bir nedimeden ve daha az göze çarpan kimi kişilerden oluşmuştu.

O akşam Anna Pavlovna'nın yenilik olarak konuklarına sunduğu kişi, Prusya'daki ordudan kurye olarak yeni gelmiş olan Boris Drubetskoy'du. Boris, Prusya'daki orduda çok önemli bir komutanın yaverliğini yapıyordu.

O suarede sosyetedeki politika ısısının gösterdiği şuydu. 'Avrupa'daki hükümdarlarla ordu komutanları bütün bu tatsızlıkları ve üzüntüleri 'benim' ve genel olarak 'bizim' başımıza getirmek için Bonapart'ın yaptıklarını ne kadar görmemezlikten gelseler, bizim Bonapart için düşündüklerimiz değişmez. Bu konuda düşüncelerimizi, yapmacıksız olarak söylemekten geri kalmayacağız. Prusya kralıyla ötekilere ancak şöyle diyebiliriz. 'Şimdi cezanızı çekin! Bunu sen istedin George Dandino bizim söyleyeceğimiz tek söz bu!'

Anna Pavlovna'nın suaresinde siyasal ısının gösterdiği buydu. Konuklara sunulacak olan Boris salona girdiği vakit, hemen hemen bütün topluluk bir araya gelmişti; Anna Pavlovna'nın yönettiği konuşmalar, Avusturya'yla olan diplomatik ilişkilerimiz ve bu devletle bir anlaşma yapmamız umudu üzerinde dönüp duruyordu.

Boris, sırtında şık bir yaver üniformasıyla, olgunlaşmış, dingin ve yanakları kızarmış olarak rahat bir tavırla girdi salona. Gerektiği gibi saygılar sunmak üzere teyzeye götürüldü önce, sonra da herkesin bulunduğu gruba getirildi.

Anna Pavlovna, ona kuru elini öptürdükten sonra tanıştırdıklarının kim olduğunu fısıldayarak anlattı:

"Bay Hipolit Kuragin, harika bir gençtir. Bay Krug, Kopenhay Maslahatgüzarı, derin bir zekâdır. Bay Şitov çok değerli bir kişidir." diye tanıtıyordu.

Bu hizmet süresi boyunca Boris, Anna Mihaylovna'nın çabaları, kendi yetenekleri ve ağırbaşlılığı sayesinde, meslekte çok parlak bir duruma gelmeyi başarmıştı. Çok önemli birinin yaveriydi ve çok önemli bir görevle gitmişti Prusya'ya, şimdi de oradan kurye olarak dönmüştü. Olmütz'de, o çok hoşuna giden yazılmamış rütbeler zincirini artık iyice benimsemişti. Söz konusu rütbeler zincirine göre sıradan bir teğmen, bir generalden yüksek olabilirdi; bu zincire göre, meslekte başarıya ulaşmak için çaba harcamak, çalışmak, yüreklilik, dayanıklılık göstermek gerekli değildi. Ödülleri dağıtanlara karşı nasıl davranılacağını bilmek ve bunu becermek yetiyor da artıyordu. Boris, bu sayede kendisinin bu kadar çabuk başarıya ulaşmasına hep şaşıyor, başkalarının bunu nasıl olup da anlamadıklarına bir türlü akıl erdiremiyordu.

Bu püf noktasını kavradıktan sonra yaşamının bütün akışı, eski tanıdıklarıyla olan bütün ilişkileri, ilerisi için düşünmüş olduğu bütün tasarıları tümden değişmişti. Zengin değildi; ama bütün parasını herkesten daha iyi giyimli olmak için harcıyordu; kötü bir araba içinde sokaktan geçmekten ya da Petersburg sokaklarında eski bir arabayla görünmektense birçok eğlenceden yoksun kalmaya hazırdı. Kendisinden daha üstün, bu nedenle de kendisine yararlı olabilecek kişilere yakınlık gösteriyor, onlarla dostluk kurmaya çalışıyordu. Moskova'dan da nefret ediyordu. Rostoflar'ın evini, Nataşa'ya karşı duyduğu çocukça aşkı anımsamak, içinde hoşnutsuzluk uyandırıyordu; zaten orduya katıldığından bu yana Rostoflar'a uğramamıştı.

Anna Pavlovna'nın salonunda bulunmayı meslekte önemli bir yükseliş sayıyordu. Kendisine düşen rolü henüz kavramış ve Anna Pavlovna'nın kendisinden ilgi çekici bir konuk olarak yararlanmasına hemen olanak yaratmıştı. Dikkatle her yüze bakmakta, karşılaştığı herkesle dostluk kurma olanaklarını ve bu dostluğun kendisine sağlayacağı çıkarı zihninde tartmaktaydı. Gösterilen yere, güzel Helen'in yanına oturmuş, genel olarak konuşulanlara kulak vermişti. Danimarkalı konsolos şöyle diyordu:

"Viyana Hükümeti anlaşmanın maddelerini öylesine uygulanması olanaksız şeyler olarak görüyor ki, en parlak başarılar elde edilse bile

bunların yerine getirilmeyeceğini ileri sürüyor ve bu maddeleri uygulamak için gereken ne varsa bize sağlayabileceğinden kuşku duyuyor. Bunlar, Avusturya Hükümeti'nin kullandığı tümceler."

Keskin zekâlı adam, ince bir gülümseyişle:

"Bundan kuşkulanmak gurur verici bir şeydir," dedi.

Mortemart:

"Viyana Hükümeti'yle Avusturya İmparatoru arasında bir ayrım gözetmek gerekir. Avusturya İmparatoru hiçbir zaman böyle bir şeyi aklından geçirmemiştir. Bunu söyleyen hükümettir."

Anna Pavlovna söze karıştı:

"Ey, aziz vikontum, Avrupa hiçbir zaman bizim içten müttefiğimiz olmayacaktır."

Ondan sonra Anna Pavlovna, Boris'in de konuşmaya katılması için Prusya Kralı'nın yürekliliğiyle karakter sağlamlığından söz etti. Boris, dikkatle, konuşanı dinliyor, sözün kendisine gelmesini bekliyordu. Bununla birlikte birkaç kez yanında oturan güzel Helen'e dönüp bakmak fırsatını bulmuş, güzel Helen de birkaç kez yakışıklı genç yaverle göz göze gelerek gülümsemişti.

Anna Pavlovna, çok doğal bir tavırla, Prusya'nın durumundan söz açarak, Boris'ten Glogau'ya yaptığı yolculuğu ve Prusya ordusunun ne durumda olduğunu anlatmasını istedi. Boris, bunun üzerine, başından geçenleri oldukça ilgi çekici birçok küçük öyküyle süsleyerek anlattı. Bunları anlatırken de açıkladığı olaylar için neler düşündüğünü ağzından kaçırmamaya dikkat etti.

Herkesin dikkati bir süre için Boris'in üzerinde toplanmıştı. Sunduğu bu yeniliğin konuklar tarafından zevkle karşılandığını hissediyordu Anna Pavlovna. Boris'in anlattıklarına en çok ilgi gösteren Helen'di. Birkaç kez ona yolculuğu konusunda sorular sordu; Prusya'daki ordunun durumuyla da çok ilgilenir gibiydi. Boris sözünü bitirince, Helen, her zamanki gülümseyişle ona:

"Beni kesinlikle görmeye gelmelisiniz," dedi.

Bu isteği, Boris'in bilemeyeceği kimi nedenler yüzünden kesinlikle yerine getirilmesi gereken bir şeymiş gibi dile getirmişti. Hemen ekledi:

"Salı günü saat sekizle dokuz arasında. Beni çok sevindirmiş olursunuz."

Boris, genç kadına isteğini yerine getireceğine söz verdi. Onunla konuşmaya dalacağı sırada, Anna Pavlovna, teyzesinin anlattıklarını

dinlemek istediğini ileri sürerek Boris'i yanına çağırdı. Gözlerini kapayıp hüzünlü bir tavırla Helen'i işaret etti:

"Kocasını tanıyorsunuz, değil mi? Ah, o ne mutsuz ve aynı zamanda ne olağanüstü bir kadındır! Onun yanında kocasından söz açmayın rica ederim, olmaz mı? Acısı zaten çok büyük!"

VII

Boris ile Anna Pavlovna, herkesin toplandığı gruba döndükleri sırada, konuşmaları Prens İppolit yönetmekteydi. Oturduğu koltukta öne doğru kayarak:

"Prusya Kralı," deyip güldü. Herkes ona doğru dönünce İppolit bu sefer:

"Prusya Kralı diyerek neyi kast ediyorsunuz?" diye sordu.

Bir kez daha gülüp sakinleşince, ciddi bir tavırla oturduğu yere iyice gömüldü.

Anna Pavlovna, belki bir şey söyler diye onu bekledi; ama İppolit'in başka bir şey söylemek istemediği anlaşılınca, o dinsiz Bonapart'ın Potsdam'da Büyük Frederik'in kılıcını nasıl aşırmış olduğunu anlatmaya girişti.

"Büyük Frederik'in kılıcıdır ki..." diye başlayacak oldu.

Ama İppolit sözünü kesti:

"Prusya Kralı ha..." dedi.

Herkes ona doğru dönünce bir gülümseyişle özür dileyerek sustu.

Anna Pavlovna yüzünü buruşturdu. İppolit'in arkadaşı Montemart kesin bir tavırla ona döndü:

"Prusya Kralı demekle neyi kast ediyorsunuz, söyleyin bakalım?"

İppolit güldü; sanki gülüşünden kendisi de utanıyordu.

"Yalnız şunu söylemek istiyordum ki, Prusya Kralı için savaşmakla yanlış bir iş yapıyoruz."

Viyana'da işittiği bir fıkrayı anlatmak kararındaydı.

Boris, önlemli bir tavırla gülümsedi; gülümseyişinde hem alaylı, hem de şakayı beğendiğini gösteren bir hava vardı. Şakanın bırakacağı etkiye göre ayarlamıştı kendini. Herkes güldü.

Anna Pavlovna, kırış kırış olmuş kısa parmağını onu korkutmak istiyormuş gibi salladı:

"Yaptığınız sözcük oyunu çok hınzırca, çok zekice ama haksız. Biz savaşı Prusya Kralı için yapmıyoruz, haklı ilkeler uğruna yapıyoruz. Ah, ne fesattır bu Prens İppolit!"

Konuşmalar bütün gece sürdü; özellikle siyasal haberlerden söz ediliyordu. Suarenin sonunda, Çar'ın verdiği ödüllerden söz açılınca, söyleşi daha da koyulaştı.

Derin zekâlı adam:

"Geçen yıl N.N., üzerinde Çar'ın resmi bulunan bir tabaka almıştı ya, niçin bu yıl S.S. aynı ödülü almasın?"

Diplomat:

"Özür dilerim, Çar'ın resmi bulunan tabaka bir ödüldür, bir rütbe sayılmaz. Daha doğrusu bir armağandır."

"Ama geçmişte başka örnekleri de oldu, bunlardan Schwer-zenberg'i hemen belirtebilirim."

Bir başkası karşı çıktı:

"Böyle bir şey olanaksız."

"Bahse girelim. Büyük nişansa o başka."

Herkes gideceği sırada, o gece bütün toplantı boyunca çok az konuşmuş olan Helen, tekrar Boris'e döndü; sevecen, anlamlı bir tavırla salı günü evine gelmesini buyurur gibi rica etti. Gülümseyerek:

"Buna çok ihtiyacım var," dedi.

Anna Pavlovna da kendisini hep koruyan o yüksek varlıktan söz ettiği zamanlardaki gülümseyişiyle Helen'in sözünü destekledi.

Helen, Boris'in Prusya ordusu konusunda söylediği kimi sözlerden ötürü, birdenbire sanki onunla görüşmek zorunluluğunu duymuştu. Genç adam, salı günü evine gelince, ona bu zorunluluğun nedenini anlatacağına söz verir gibiydi.

Boris, salı akşamı Helen'in güzel salonuna gittiği zaman, orada bulunmasının niçin gerekli olduğunu açıkça öğrenemedi. Salonda birçok başka konuk da vardı. Kontes, onunla az konuştu; ancak genç adam, veda edip elini öperken tuhaf bir biçimde, hiç gülümsemeden ve birdenbire:

"Yarın akşam yemeğe gelin... Kesinlikle gelmelisiniz," diye fısıldadı.

Boris, Petersburg'a o gelişinde, Kontes Bezuhova'nın evinde sık sık görünen bir yakını oldu.

VIII

Savaşlar günden güne kızışmaktaydı. Çarpışmalar adım adım Rus sınırlarına yaklaşıyordu. 'İnsanlık düşmanı' ilan edilen Bonapart'a dört bir yandan lanetler yağıyordu. Köylerde milislerin yanı sıra gönüllüler toplanıyordu. Bu arada, her zamanki gibi yalan yanlış, dolayısıyla da karşıt yorumlara konu olan bir dizi haber geliyordu savaş alanlarından.

Yaşlı Prens Bolkonski'nin, Prens Andrey'in ve Prenses Maria'nın yaşamları, 1805 yılından beri epey değişmiş bulunmaktaydı.

Şöyle ki:

1806 yılında yaşlı Prens Bolkonski, o çağda bütün Rusya'daki milis güçlerinin başına getirilmiş sekiz başkomutandan biriydi. Özellikle oğlunu öldürülmüş varsaydığı günlerde belirginleşmiş olan ve yaşlılığından ileri gelen güçsüzlüğünü hiçe sayarak, Çar'ın atadığı bu görevi üstlenmekten kaçınmak hakkını kendinde görmemişti. Tam tersine, karşısına çıkan bu yeni kendini gösterme fırsatı onu kamçılamış ve güçlendirmişti. Görevlendirildiği üç ilde aralıksızca dolaşıp durmuştu. Görevini yerine getirmede işkolikliğe vardırıyordu titizliği. Buyruğu altında çalışanlara amansızca denecek kadar sert davranmaktaydı ve bütün işlerle en küçük ayrıntılarına varıncaya kadar doğrudan doğruya kendisi ilgilenmekteydi.

Prens Nikolay, (dedesi torununa öyle diyordu) babasından artık matematik dersleri almıyordu ve yanında çocuğun sütannesi olduğu halde onun çalışma odasına gitmekteydi. Bebek Nikolay, sütannesi ve dadı Savişna'yla birlikte, ölen prensesin dairesine yerleştirilmişti. Prenses Maria, hemen hemen bütün gününü çocuğun odasında geçiriyordu. Küçük yeğenine elinden geldiğince annelik ediyordu.

Bayan Bourienne de bebeği tutkuya varan bir sevgiyle sevmekte ya da öyle görünmekteydi. Dolayısıyla da Prenses Maria, küçük meleğe (yeğenine

bu adı takmıştı) dadılık etmek ve onunla oynamak zevkinden zaman zaman kendisini yoksun kılıp yerini Fransız arkadaşına bırakıyordu.

Lisi Gori'deki küçük kilisenin yanı başında, küçük prensesin mezarı üzerinde küçük bir türbe vardı. Kanatlarını açarak uçmaya hazırlanan mermerden bir melek heykeli konulmuştu bu türbenin içine. İtalya'dan getirtilen bu mermer meleğin üst dudağı gülümseyecekmiş gibi biraz yukarıya doğru kalkıktı. Ve bir gün Prens Andrey ile Prenses Maria türbeden çıkarlarken, bu meleğin yüzünün, -ne tuhaftır,- ölen genç kadının yüzünü anımsattığını açıklamışlardı birbirlerine.

Prens Andrey'in ne o gün ne de daha sonra kız kardeşine söylemediği daha tuhaf bir husus vardı. Yontucunun rastgele o yüze sindirdiği anlatımda, ölmekte olan eşinin yüzünde gördüğü o yumuşak ve dargın anlatımı görür gibi olduğuydu. O heykelin yüzü de, 'Ah, bana bunu niçin yaptınız?' diyordu sanki!

Yaşlı prens, Prens Andrey döndükten kısa bir süre sonra Boguçarovo'yu oğlunun payı olarak ayırıp ona vermişti. Lisi Gori'den elli beş kilometre kadar uzakta bulunan büyük bir çiftlikti Boguçarovo. Prens Andrey, gerek Lisi Gori kendisi bakımından acı anılarla dolu olduğundan, gerek babasının ters karakterine karşı koyacak gücü kendinde bulamadığından, ayrıca yalnız kalmaya da ihtiyaç duyduğundan, babasının bu tutumundan yararlanmış, Boguçarovo'da yeni binalar yaptırmaya koyulmuş, zamanının büyük bir kısmını yeni çiftliğinde geçirmeye başlamıştı.

Austerlilz Savaşı'ndan sonra, orduda artık görev almamaya kesinlikle kararlıydı. Savaş yeniden başlayıp da herkes hizmet etmek zorunda kaldığı takdirde sıradan er olarak göreve alma zorunluluğundan kurtulmak için de, babasının buyruğu altında, milis güçlerini toparlama işini üstlenmişti.

Yaşlı prens ile oğlu, 1805 seferinden sonra rollerini bayağı değiştirmişlerdi. Yeni işine büyük bir heyecanla sarılmış olan yaşlı prens, gerçek anlamda bir savaşın her bakımdan iyi sonuçlanacağını düşünmekte; buna karşılık Prens Andrey, savaşa katılmama kararında olduğundan, böyle bir seferin ancak kötü sonuçlanacağına üzülerek inanmaktaydı.

Yaşlı prens, 1807 yılının 26 şubat günü bölgeyi dolaşmaya çıktı. Prens Andrey de Lisi Gori'de kalmıştı, babasının evden her ayrılışında olduğu gibi. Küçük Prens Nikolay dört gündür hastaydı. Yaşlı prensi görmüş olan arabacılar, Prens Andrey'e birtakım belgelerle bir de mektup getirdiler kent dönüşünde.

Prens Andrey'in özel uşağı onu çalışma odasında bulamayınca hemen Prenses Maria'nın dairesine yöneldi, ama prens orada da yoktu. Prens Andrey'in küçük prensin dairesinde olduğunu öğrendi.

Dadının yardımcılarından bir genç kız Prens Andrey'e yaklaştı. Prens, çocuk için yapılmış bir iskemleye oturmuştu, kaşlarını çatmış, yarıya kadar su dolu bir küçük kadehe, küçük bir şişeden titrek elleriyle ilaç damlatıyordu.

Genç kız:

"Özür dilerim, sayın prensim," dedi. "Petruşa kimi kâğıtlar getirmiş de, size sunmamı söyledi."

Sert bir sesle:

"Neymiş, neymiş?" diye sordu.

Ve dikkati dağıldığından, eli de titrediğinden şişeden daha çok ilaç damlattı. Kadehi yere boşaltıp yeniden su istedi. Genç kız, suyu koşturarak getirdi.

Bir çocuk karyolası, iki sandık, iki koltuk, bir masa ile çocuk için yapılmış bir masa daha ve Prens Andrey'in oturduğu iskemle vardı odada. Pencereler sımsıkı kapalıydı. Masanın üzerinde, ışığı çocuğun karyolasına düşmesin diye önüne ciltli nota defterleri konulmuş bir mum yanıyordu. Karyolanın yanında duran Prenses Maria, yavaşça ağabeyine döndü:

"Bekleyelim daha iyi," dedi. "Sonra veririz."

Prens Andrey, kız kardeşine öfkeyle bakarak sert bir sesle konuştu:

"Rica ederim, rica ederim! Saçmalayıp duruyorsun hep! Zaten bütün bunlar şimdiye kadar sana uyup beklediğim için başıma geldi! Al gör işte, yalan mı?"

Prenses, yalvaran bir sesle yanıt verdi:

"Şimdi uyuyor, ağabeyciğim! İnan ki ben doğruyu söylüyorum. Biraz beklesek çok iyi olur! Uyuyor, bak, uyuyor."

Prens Andrey, ağır aksak yerinden kalktı. Elinde kadehle ayaklarının ucuna basarak karyolaya yaklaştı. Bir an durduktan sonra kararsız bir tavırla kız kardeşine sordu:

"Ne dersin, Maria? Uyandırmayalım mı gerçekten?"

Prenses Maria:

"Sen..." diye kekeledi. "Sen nasıl istersen elbet... Ama aslında, ben öyle sanıyorum ki..."

Bir an durup gene kekeleyerek ekledi:

"Hayır, hayır! Sen nasıl istersen..."

Kendi tavrı baskın geldiği için hem ürkeklik duyarak hem de utanarak başını eğdi prenses. Ağabeyine fısıldayarak bir şeyler söyleyen genç hizmetçi kızı işaret etti.

İkisi de, ateşler içinde kavrulan çocuğun başında iki gecedir uyumamışlardı. Evdeki doktora güvenmedikleri için, kentten gelmesi için haber gönderdikleri doktorun gelmesini bekleyerek ve bu arada akıllarına esen bir çareye başvurarak geçirmişlerdi bu iki geceyi.

Uykusuzluktan bitkin bir durumdaydılar. Ayrıca içlerini kuşku bürümüştü. İşte bu durumda suçu birbirlerine yüklemeye çalışıyor ve durmaksızın tartışıyorlardı.

Genç hizmetçi kız:

“Petruşa, babanızdan kimi kâğıtlar getirmiş,” dedi.

Prens Andrey, öfkeyle dışarı çıktı.

“Ne varmış söyle bakalım?” dedi uşağa.

Babasından gelen buyrukları dinledikten ve kendisine uzatılan belge dolu zarfları ve babasının mektubunu aldıktan sonra hemen çocuğun odasına döndü ve sordu:

“Şimdi nasıl?”

Prenses Maria, içini çekerek:

“Hep aynı,” diye yanıt verdi.

Kısa bir sessizlik oldu. Sonra prenses:

“Tanrı aşkına bekle, Andrey!” diye fısıldadı.

Prens Andrey, çocuğa doğru ilerledi. Bedenini yokladı. Prenses, gene fısıldayarak devam etti:

“İvaniç der ki en önemli şey uykudur!”

Yavrucağın ateş içinde yandığını gören Prens Andrey, dayanamayıp, öfkeyle:

“Hay sizin İvaniç’inize!” dedi.

Döndü, içine ilaç damlatmış olduğu kadehi alıp yeniden karyolaya yaklaştı ağır ağır.

Prenses Maria, yeniden fısıldadı:

“Yapma, Andrey!”

Prens Andrey’in acı duyar gibi bir hali vardı. Öfkeyle kaşlarını çatarak baktı ona. Elinde kadeh çocuğa doğru eğildi:

“Ben böyle istiyorum,” dedi. “Ama yalvarırım bunu ona sen ver!”

Prenses Maria, çaresizlik içinde önce omuzlarını silkti, sonra ağabeyinin sözünü dinleyerek kadehi eline aldı. Dadıyı da yanına çağırıp çocuğa ilacı

verdi.

Çocuk önce bağırdı, sonra hırıltıyı andırır bir ses çıkardı. Prens Andrey, yüzünü buruşturup başını ellerinin arasına alarak odadan çıktı, yan odadaki divanın üzerine çöktü:

Mektup paketi elindeydi. Zarfı dalgın dalgın açtı ve ilk mektubu alıp okumaya başladı.

Koyu mavi renkli kâğıda uzun iri harfli yazıyla, yer yer kısaltılmış sözler kullanarak şunları yazmıştı yaşlı prens:

"Kurye, şu anda bana, epey sevinçli bir haber getirdi. Eğer doğruysa Beningsen, Eylau önlerinde Bonapart'a karşı tam bir zafer kazanmış! Petersburg'da bütün herkes bayram etmekte ve orduya ödül üstüne ödül yağdırılmakta. Gerçi Benigsen bir Alman subayıdır ama ben gene başarısından ötürü onu da yürekten kutlarım!

Gelelim bize, Korçevski'deki Handrikof adındaki yöneticinin ne yaptığını bir türlü anlayamıyorum. Bugüne kadar ne yedekler gönderildi, ne de besin maddeleri! Hemen atlayıp git oraya ve doğrudan doğruya kendisini bulup yüzüne karşı açık açık söyle. İstediklerimin tümü de bir hafta sonra burada olmazsa, kafasını kopmuş bilsin!

Ayrıca Petenka'dan Eylau Savaşı'nı anlatan bir mektup geldi. Kendisi oradaymış. Anlatılanların hepsi doğru! Demek ki işe karışmaması gereken adamlar burunlarını sokmadıkları takdirde, Almanlar bile kötek atabiliyor Bonapart'a bir güzel. Dediğime göre hazret, epey bozulmuş bir durumda kaçıyormuş.

Unutma sakın, hiç gecikmeden dörtnala Korçevski'ye git ve dediklerimi yap!"

Prens Andrey, içini çekerek ikinci zarfı açtı. Bilibin'in ince şık yazısıyla kaleme alınmış iki sayfalık mektubuydu bu.

Prens, bunu hiç okumadan katladı ve babasının, Korçevski'ye git ve dediklerimi yap buyruğuyla biten mektubunu bir kez daha okudu. 'Kesinlikle' dedi kendi kendine 'çocuk iyileşmeden hiçbir yere gitmem.'

Sonra da kapıya yaklaşıp başını uzatarak baktı. Prenses Maria, karyolanın başında çocuğu yavaş yavaş sallıyordu.

Prens Andrey, birdenbire babasının mektubunu anımsadı, 'Evet tatsız bir şey daha vardı ama neydi' diye düşündü. 'Haa evet, bizimkiler Bonapart'a karşı bir zafer kazanmışlar. Hem de benim orduda bulunmadığım sırada' diye devam etti kendi kendisiyle konuşmaya. 'Bütün terslikler beni bulur zaten. Eh, ne yapalım, varsın kazanmış olsunlar!'

Bilibin'in Fransızca yazmış olduğu mektubu okumaya başladı sonra. Ne var ki okuduklarını doğru dürüst anlamıyor; yalnız ve yalnız, uzun süreden beri ve her seferinde derin üzüntü duyarak düşündüğü bir şeyi hiç değilse bir an için unutmak amacıyla okuyordu.

IX

Ordu genel karargâhında siyasal gözlemci olarak bulunan Bilibin, mektubunu Fransızca olarak ve Fransızların anlattıkları fıkraları, deyimleri kullanarak yazmıştı ama Ruslara özgü bir yüreklilikle kendi davranışlarını eleştirerek, kendi kendisiyle alay ederek, bütün seferi hiç çekinmeden olduğu gibi anlatıyordu. Bir diplomat olarak ağzı sıkılık göstermek zorunda kalmasına üzüldüğü, Prens Andrey gibi güvenebileceği bir mektup arkadaşı olduğu ve ona orduda olup bitenleri gördükçe, öfkesini açıklayabildiği için mutluluk duyduğunu belirtiyordu. Mektubun tarihi eskiydi. Eylau Savaşı'ndan da önce yazılmıştı.

Şöyle yazmaktaydı:

"Bildiğiniz gibi Austerlitz'deki parlak başarılarımızdan sonra genel karargâhtan ayrılıyorum, sevgili prensim. Kesin olarak savaşın tadını almaya başladım ve bundan çok sevinçliyim; bu üç ay içinde inanılmaz şeyler gördüm.

Ab ovo'dan (yumurtadan), en baştan başlıyorum. Kim olduğunu bildiğiniz insanlığın can düşmanı, Prusyalılar'a saldırıyor. Prusyalılar bizim sadık müttefiğimizdir. Üç yıl içinde bizi yalnız üç kezcik aldatmışlardı. Onları savunuyoruz. Ama öyle anlaşılıyor ki insanlığın düşmanı, bizim o güzel söylevlerimize hiç mi hiç önem vermeksizin her zamanki ilkel ve saygısız tutumuyla, Prusyalılar'ın bayıldıkları törene fırsat vermeden üzerlerine atılıyor, onları bir temiz pataklayıp Potsdam sarayına yerleşiveriyor.

Prusya Kralı, 'Ekselansınızın sarayımda hoşlanacağı bir biçimde ağırlanmasını istiyorum. Öyle olması için de koşulların olanaklı kıldığı bütün buyrukları vermiş bulunuyorum. Amacıma ulaştıysam ne mutlu

bana!’ diye yazıyor. Prusyalı generaller, Fransızlara karşı kim kimden daha çok saygı gösterecek yarışındalar. Teslim olmaları istenince de hemen söz dinliyorlar. Glogau garnizonunun on bin kişilik gücünün komutanı, Prusya Kralı’na teslim olması istendiği takdirde ne yapacağını soruyor. Bütün bunlar gerçekten olmuştu.

Sözün kısası, biz güçlerimizin durumunu ileri sürerek onlarda korku uyandırmayı düşünüyorduk, oysa sonunda savaşa sürüklenmiş olduk. Hem de tam kendi sınırımızda. Üstelik Prusya Kralı’nın uğruna ve onunla birlikte hareket ediyoruz. Elimizde her şey bol. Yalnız küçücük bir eksiğimiz var o da başkomutan. ‘Austerlitz Savaşı’nda başkomutan o kadar genç olmasaydı başarımız daha kesin olacaktı,’ diye düşünüldüğü için seksen yaşındaki generaller gözden geçiriliyor ve Prozorovskiy ile Kamenskiy arasında sonuncusunu seçiyorlar. General size Suvarof’un yaptığı gibi bir kibitkayla geliyor, kendisini sevinç çığlıklarıyla ve büyük bir törenle karşılıyorlar.

Ayın dördünde Petersburg’dan ilk kurye geliyor. Bavullarını, her şeyini kendi eliyle yapmasını seven mareşalin odasına getiriyorlar. Mektupları ayırmaya yardım edip bize gelenleri almak için beni çağırıyorlar. Mareşal bu işi bize bırakarak durup seyrediyor ve kendisine gönderilmiş zarfları bekliyor. Arıyoruz ama yok. Mareşal, sabırsızlanmaya başlıyor; kendisi işe sarılıyor. Çar’ın, kont T.’ye, prens V.’ye ve başkalarına yazdığı mektupları buluyor. Yaman bir öfkeye kapılıyor, çileden çıkıyor. Zarfları alıyor ve başkalarına gelen mektupları okuyor.

Demek bana karşı öyle davranıyorlar. Bana güvenemiyorlar. Ya! Demek beni gözetlemek için buyruk verilmiş. Peki! Defolun buradan! Sonra da General Benigsen’e o dillere destan olan günlük buyruğu yazıyor.

‘Ben yaralıyım, ata binemiyorum, böyle olunca da orduya komuta edemem, siz kolordunuzu bozguna uğramış bir durumda Pultusk’a getirdiniz; burada açıkta, yakacaksız, besinsiz duruyor; onun için bir çare bulmak gerekiyor. Dün sizin de Kont Bukşevden’e bildirmiş olduğunuz gibi bizim sınırlarımıza doğru geri çekilmeyi düşünmek gerekiyor. Bunu da bugün yapmalısınız.’

İmparatora da şunları yazmış, ‘At üstünde oraya buraya giderken eyerin sürtünmesinden derim soyulmuş; bu durum yaralarıma sarılmış sargı bezlerinin sürtünmesine eklenince ata binmeme de, böyle büyük bir orduyu komuta etmeme de engel oluyor. Bundan ötürü bu komutayı benden sonra gelen en kıdemli generale, Kont Bukşevden’e bıraktım. Bütün görevleri ve onunla ilgili her şeyi ona teslim ettim, ekmek bulunmazsa Prusya’nın

içlerine doğru çekilmesini öğütledim. Çünkü ancak bir günlük ekmek kalmıştı. Dahası kimi alaylarda tümen komutanlarından Osterman ile Sedmoretskiy'in bildirdikleri gibi hiç ekmek kalmamış; köylüler hepsini yiyip bitirmişler; ben bile iyileşinceye kadar Ostrelenko'da hastanede kalacağım. İşbu raporu bugünkü tarihte sunarak şunu bildiriyorum ki, eğer ordu bulunduğu açık ordugâhta on beş gün daha kalırsa ilkbahara tek sağlam insan kalmayacaktır. Başkalarının arasında seçilerek üzerine düşen büyük, onurlu görevi yerine getirmediği için zaten onurunu yitirmiş bir yaşlıyı görevden affedip köyüne çekilmesine izin veriniz. Orduda bir komutan olarak değil de bir yazıcı olarak rol oynamamak için bu konudaki yüksek izninizi burada, hastanede bekleyeceğim. Benim ordudan ayrılmam hiçbir anlaşmazlığa yol açmaz; ha bir kör ordudan ayrılmış ha ben! Rusya'da benim gibi binlercesi vardır.'

İşte komedinin birinci perdesi bu. Sonraki perdeler elbet daha ilginç ve daha eğlenceli. Mareşal gittikten sonra düşmanın gözü önünde olduğumuz ve kesinlikle çarpışmak durumunda olduğumuz çıktı ortaya. Kıdem bakımından başkomutan Bukşevden'dir. Ama Benigsen hiç de o düşüncede değil; kaldı ki kolordusuyla düşmanın karşısında bulunan odur. Bu nedenle de fırsattan yararlanıp savaşmak istiyor. Savaşıyor da. Bu, sonradan büyük bir zafer sayılan ama bence hiç de öyle olmayan, Pultusk çarpışmasıdır. Sivillerin bildiği gibi bu savaşın kazanılışı ya da yitirilişi konusunda karar vermek için kötü bir alışkanlığa başvururuz hep.

Savaştan sonra kim geri çekilirse o yitirmiştir, deriz; buna göre biz Pultusk Savaşı'nda yenildik. Kısacası savaştan sonra geri çekiliyoruz, ama Petersburg'a da zafer haberi götüren bir kurye gönderiyoruz. Benigsen, Petersburg'dan kazandığı zafer için kendisine teşekkür edilmesini ve başkomutan sanı verileceğini umarak ordunun komutanlığını General Bukşevden'e bırakmıyor. Bu ikili komutanlık döneminde çok özgün ve ilgi çekici bir dizi manevra yapmaya başlıyoruz. Artık planımız, gerektiği gibi düşmana saldırmak ya da onunla karşılaşmamaya çalışmak değildir. Yalnız kıdem bakımından komutanımız olması gereken Bukşevden'le karşılaşmamaktır! Bu amacı öyle bir çabayla gerçekleştirmeye çalışıyoruz ki, geçit vermeyen bir ırmağın öbür yakasına geçerken o sırada Bonapart değil de, Bukşevden olan düşmanımızdan uzaklaşmak için köprüyü bile yıkmak gerekse yıkıyoruz. Bukşevden, bizi ondan kurtaran böyle bir manevranın sonunda az kalsın kendisinden daha üstün güce karşı düşmanın saldırısına uğrayıp tutsak edilecekti. Bukşevden, bizi izliyor, biz kaçıyoruz.

Tam nehri geçip bizim bulunduğumuz yakaya çıkınca, biz hemen gene öbür yakaya geçiyoruz. Sonunda düşmanımız Bukşevden, bizi yakalayıp saldırıyor. Bu arada bir tartışma çıkıyor. Her iki general kızıyorlar. Bukşevden, bir düello çağrısı bile yapıyor, Benigsen de sara bunalımı geçiriyor. Ama Tanrı'dan olacak, en zorlu dakikada Petersburg'a Pultusk zaferinin haberini götüren kurye geri dönüyor ve bizimkinin başkomutan olarak atanma buyruğunu getiriyor. Böylece birinci düşmanımız Bukşevden yeniliyor. Şimdi ikinci düşmanımız Bonapart'ı düşünebiliriz. Ama tam o sıra üçüncü bir düşman karşımıza çıkıyor. Yüksek sesle bağıra çağıra ekmek, et, peksimet, saman, arpa, daha bilmem ne isteyen, Ortodoks ordusu. Mağazalar boş, yollar geçilmeyecek durumda. Ortodoks ordusu çevreyi yağmalamaya başlıyor ve yağma öyle bir kerteyi buluyor ki, son seferde olup bitenler bile, size bu konuda yeterli bir bilgi veremez. Alayların yarısı her yanı ateşe ve kana bulayan başıboş gruplar oluşturmuşlar. Yerli halk soyulup soğana çevrilmiş, hastaneler tıka basa hastalarla dolu, her yanda açlık var. Yağmacılar bir iki kez genel karargâhı bile bastılar ve başkomutan onları korumak için bir tabur istemek zorunda kaldı. Bu baskınlardan birinde benim boş bavulumla sabahlığımı bile götürmüşler. Çar, bütün tümen komutanlarına yağmacıları kurşuna dizme yetkisini vermek istiyordu. Ama korkarım bu yüzden ordunun yarısı öbür yarısını kurşuna dizmek zorunda kalacak."

Prens Andrey, önce üstünkörü okuyordu, ama sonra elinde olmayarak okuduğu şeyler (Bilibin'e ne kadar inanılabileceğini bildiği halde) gittikçe daha çok ilgisini çekmeye başladı. Mektubun ortasına gelince, buruşturup attı. Onu öfkelendiren şey, mektupta okudukları değil, uzak kaldığı bir yaşamın kendisini heyecanlandırabilmesiydi. Gözlerini kapadı; elini, alnını ovuşturdu. Sanki böylece, okumuş olduğu şeylerle bütün ilişkisini zihninden silmek istiyordu. Çocuğun odasında olup bitenlere kulak kabarttı. Birden kapının arkasında tuhaf bir ses işitmiş gibi oldu. İçinde bir korku uyandı. 'Mektuba dalmışken çocuğun başına bir şey mi geldi yoksa?' diye kuşkulandı. Parmaklarının ucuna basarak çocuğun odasına yaklaştı, kapıyı açtı.

İçeriye girdiği anda, dadının korku içinde kendisinden bir şey sakladığını ve Prenses Maria'nın artık odada bulunmadığını gördü. Arkasından, prensesin çaresizlik içindeymiş gibi gelen fısıltısını işitti:

"Ağabeyciğim!"

Çoğu zaman uzun bir uykusuzluktan ve sürekli heyecanlardan sonra olduğu gibi hiçbir nedene dayanmayan bir korkuya kapıldı. ‘Çocuk öldü mü acaba?’ diye geçirdi aklından. Gördüğü, işittiği her şey, bu korkunun boşuna olmadığını gösteriyor gibiydi.

‘Her şey bitti!’ diye düşündü ve alnında soğuk ter damlaları belirdi. Şaşkın bir tavırla karyolaya yaklaştı, onu boş bulacağını sanıyordu, dadının ölen çocuğu kendisinden sakladığına inanıyordu. Karyolayı örten perdeleri açtı, korkuyla oraya buraya kayan gözleri uzun bir süre çocuğu bulamadı. Sonunda onu gördü. Çocuk, yanakları al al olmuş, ellerini iki yana açmış, karyolanın üzerinde enine yatıyordu, başını yastıktan aşağıya kaydırmış, uykusunda küçük dudaklarını kımıldatarak ağzını şapırdatıyor, düzenli biçimde soluk alıyordu.

Çocuğu görünce sanki onu yitirmiş de yeniden bulmuş gibi sevindi. Kız kardeşinin kendisine öğrettiği gibi eğildi, dudaklarıyla ateşi olup olmadığına baktı. Yumuşacık alın nemliydi. Prens Andrey, elini çocuğun başına değdirdi; saçları bile ıslaktı, öylesine terlemişti! Ölüm bir yana, belli ki, bunalım geçmiş, çocuk iyileşmişti. Prens Andrey, bu küçücük çaresiz varlığı yakalayıp mıncıklamak, göğsüne bastırmak istiyor; ama bunu yapmayı göze alamıyordu. Çocuğun üzerine eğilmiş olarak durmakta; yavrunun başına, örtünün altından görünen kollarına, bacaklarına bakmaktaydı. Yanında bir hışırtı oldu, karyolayı yukardan aşağıya doğru örten perdenin altından bir gölge belirdi. Dönüp bakmadı; hep çocuğun yüzüne bakıyor, onun düzenli soluk alışını dinliyordu. Karanlık gölge, sessiz adımlarla karyolaya yaklaşarak perdeyi aralayıp açan, sonra da onu arkasından indirmiş olan Prenses Maria’ydı. Prens Andrey, gelenin o olduğunu dönüp bakmadan anladı ve ona elini uzattı. Prenses Maria, ağabeyinin elini sıktı. Prens Andrey:

“Terlemiş!” dedi.

“Ben de sana bunu söylemeye geliyordum.”

Çocuk, uykusunda kımıldadı, gülümsedi, alnını yastığa sürttü.

Prens Andrey, kız kardeşine baktı, Prenses Maria’nın ışıltılı gözleri karyolanın üstündeki perdenin gölgesinde, onları dolduran mutlu gözyaşlarından ötürü her zamankinden daha çok pırıldıyordu. Uzanıp öptü ağabeyini. Elinde olmayarak karyolanın perdesine takılmıştı. İkisi birbirlerini suçluyorlarmış gibi parmaklarını dikeltip salladılar. Bir süre daha perdenin altındaki donuk ışıkta durdular. Sanki üçünü bütün dünyadan ayıran bu ortamdan bir türlü ayrılmak istemiyorlardı. Önce, Prens Andrey,

saçları muslin perdeye sürtünerek karyolanın yanından uzaklaştı. İçini çekerek, ‘Evet, artık yaşamımda kalan tek şey bu!’ dedi kendi kendine.

X

Piyer, Mason Kardeşler Topluluğu’na kabul edildikten kısa bir süre sonra, cebinde kendisi için yazdığı ve çiftliklerinde neler yapacağını gösteren ayrıntılı bir yazıyla, köylülerinin büyük kısmının bulunduğu Kiev iline gitti.

Kiev’e gelince, bütün çiftlik kâhyalarını büyük yönetim merkezine çağırttı, onlara tasarı ve isteklerini açıkladı. Köylülerin toprağa bağımlı durumdan tam olarak kurtarılması için, hemen bir dizi önlem alınacağını bildirdi. O zamana kadar köylülere fazla iş yüklenmemesi ve yardım edilmesi, kadınlar ile çocukların işe sürülmemesi, köylülere verilen cezaların bedenlerine acı veren cinsten olmayıp öğüt biçiminde olması ve her çiftlikte hastaneler, çocuk yuvaları ve okul açılması gerektiğini söyledi. Kimi çiftlik kâhyaları, (Bu arada okuma yazmayı bile doğru dürüst öğrenememiş olanlar vardı.) korku içinde onu dinlemekte; bu sözleri, genç kontun, onların çiftlikleri yönetme biçimini beğenmediği ve kendisinden para kaçırdıkları için hoşnutsuzluk duyduğu biçiminde yorumlamaktaydılar. Kimileri, ilk korkuları geçtikten sonra, Piyer’in konuşurken ıslığa benzer bir ses çıkarmasını, o zamana kadar hiç duymadıkları yepyeni sözler söylemesini eğlenceli bulmaya başlamışlardı; kimileri de yalnız beyin konuşmasını dinlemekten zevk almaktaydılar; en akıllı olanlarsa (ki bu arada başkahya da vardı) kendi amaçlarına ulaşmak için efendilerine karşı nasıl davranacaklarını bu sözlerden anlamışlardı.

Kont Bezuhof’un koca servetine karşın, Piyer, onun mirasına konduğundan ve ileri sürüldüğü gibi, her yıl beş yüz bin rublelik bir gelir sağlamaya başladığından beri, kont yaşarken ondan yılda yalnız on bin ruble aldığı zamanlara oranla kendini çok daha az zengin hissediyordu.

Bütçesinin belirsiz olarak aşağı yukarı, şöyle olduğunu varsayıyordu. Şûra’ya bütün çiftlikleri için hemen seksen bin ruble ödeniyordu; Moskova

yakınlarındaki çiftlik ile Moskova'daki eve ve prenslere otuz bine yakın gidiyordu; aylıklara on beş bin ayrılıyor, bir o kadar de yardım derneklerine harcanıyordu; kontesin giderlerini karşılamak için kendisine yüz elli bin ruble gönderiliyordu. Borçların faizi yetmiş bir ruble kadar tutuyordu; yapılmasına başlanmış olan kiliseye bir iki yıl içinde on bin kadar gitmişti; geriye kalan yüz bin rubleye yakın bir paranın nereye, nasıl harcandığını Piyer de bilmiyor hemen her yıl borç almak zorunda kalıyordu. Ayrıca başkahya her yıl ya şurada burada yangın çıktığını, ya hasat yapılamadığını, ya fabrikaların, üretim yerlerinin yapılarında değişiklik yapmak gerektiğini yazmaktaydı ona. Böylece Piyer'in karşısına ilk kez en az eğilim duyduğu ve en az yeteneklere sahip olduğu bir konu çıkmıştı: İşlerle kendisinin uğraşması.

Nitekim Piyer, başkâhya'yla birlikte her gün çalışıyordu. Ancak çalışmaların işleri bir adım olsun ilerletmediğini de görebiliyordu. Uğraşların işlerle hiçbir ilgisi yoktu; dahası işlere değinmiyor, onları geliştirmek için kendini zorlamıyordu bile. Başkâhya, işleri en kötü ışık altında göstererek genç kontun borçları ödemek zorunluluğunu, toprağa bağlı köylülerin yardımıyla yeni işlere başlamak gerektiğini belirtiyordu. Piyer ise buna onay vermemekte, köylülerin bağımsızlığa kavuşturulması için üstelemekteydi. Buna karşılık başkâhya daha önce vesayet meclisine olan borçları ödemek zorunda olduklarını, bu yüzden de bu isteğinin hemen yerine getirilemeyeceğini ileri sürmekteydi.

Başkâhya, bunun büsbütün olanaksız olduğunu söylemiyordu. Amaca ulaşmak için Kostroma ilindeki ormanların, Volga'nın aşağısındaki toprakların ve Kırım'daki çiftliklerin satılmasını öneriyordu. Bütün bu satışlar başkâhya eliyle kimi yasakların kaldırılması için öylesine karışık işlemlere, izinlerin alınmasına ve buna benzer işlere bağlı olarak yalnızca, 'Evet, evet, öyle yapmanız gerekiyor' diyebiliyordu.

İşleri doğrudan doğruya ele almasını sağlayacak pratik bir zeka yeteneği yoktu Piyer'de. Bu yüzden işi sevmiyor, yalnız başkâhyanın karşısında aklı hep işteymiş gibi görünmeye çalışıyordu. Başkâhyada kontun karşısında, bu çalışmalar efendisi için çok yararlıymış da, kendisi için can sıkıcıymış gibi bir tavır takınma çabasındaydı.

İl merkezlerinde dostlar da edinmişti. Piyer'in hiç tanımadığı ama onunla tanışmak için can atan insanlar, yeni gelen zengini, ilin en büyük toprak sahibini candan bir ilgiyle karşılamışlardı. Loca'ya kabul ediliş sırasında, düşkünlüğünü kamçılayan şeyler o kadar güçlüydü ki, Piyer bunlardan

kendini koruyamadı. Günleri, haftaları, ayları tıpkı Petersburg'daki gibi suareler, şölenler, yemekler, balolarda geçiyor, kendini toplamasına fırsat verilmiyordu. Sürdürmeyi umduğu yeni yaşamın yerine, eski yaşantısını sürdürüyordu.

Masonluğun üç ülküsünden birini yerine getirmediğini, her Mason'a buyrulduğu gibi ahlak bakımından örnek bir yaşam sürmediğini ve yedi iyilikten ikisinin, iyi ahlakla ölüme karşı sevginin kendisinde bulunmadığını pek iyi kavrayamıyordu. Buna karşılık bir başka ülküyü, insanlığı doğru yola yönlendirmek ülküsünü yerine getirdiğini ve başka iyi yanları, insanlara karşı sevgi ve özellikle cömertlik gibi iyi yanları olduğunu düşünerek avunuyordu.

1807 yılı baharında Piyer, Petersburg'a dönmeye karar verdi. Geri dönerken bütün çiftliklerini dolaşmak, buyurduğu şeylerden nelerin yerine getirilmiş olduğunu, Tanrı'nın kendisine teslim ettiği ve iyilik etmek istediği halkın durumunu kendi gözüyle görmek düşüncesindeydi.

Genç kontun tasarladığı bütün yenilikleri hemen hemen birer çılgınlık sayan ve bunların hem kontun, hem de köylülerin zararına olacağını düşünen başkâhya kimi konularda boyun eğmişti. Köylülerin bağımsızlığa kavuşturulmasının akla sığmaz bir şey olduğunu savunmaya devam etmekle birlikte bütün çiftliklerde büyük okul binaları, hastaneler ve çocuk yuvaları yaptırılmasını buyurmuş; beyin gelişinde onu karşılamak için, Piyer'in hoşlanmadığını bildiği gürültülü, tantanalı törenler değil de, Tanrı'ya şükretmek için tuz ve ekmek sunulan tasvirli, dinsel törenler hazırlatmıştı. Kendi anlayışına göre, bunlar kontu etkileyecek, onun gözünü boyayacaktı.

Güneydeki bahar, Viyana yapımı bir faytonla yapılan heyecansız bir yolculuk ve yolların ıssızlığı, sevinç ve coşku verici bir etki yaptı genç kontun üzerinde. İlk ziyaret ettiği çiftlikleri birbirinden güzel buldu; her yerde halk iyi bir durumda ve kendilerine yapılan iyiliklerden ötürü dokunaklı bir biçimde minnet duygusu içinde bulunuyordu. Her yerde karşılama törenleri yapılıyordu. Bunlar gerçi Piyer'i utandırmamaktaydı ama ruhunun derinlerinde sevinçli bir duygu uyandırmaktan da geri kalmıyordu. Bir yerde köylüler ona tuz, ekmek ile aziz Piyotr ve aziz Pavel'in tasvirlerini sundular; onun koruyucu ulu‌ları olan bu azizler onuruna ve yaptığı iyiliklerden ötürü ona karşı duydukları sevgiyle minneti belirtmek için, kendi hesaplarına, kilisede yeni bir mihrap yaptırmalarına izin vermesini istediler. Bir başka yerde, kucaklarında süt çocuklarıyla kadınlar karşıladı onu; kendilerini ağır işlerden kurtardığı için teşekkür

ettiler. Üçüncü çiftliğindeyse Piyer'i, elinde haçla bir papaz karşılamıştı; çevrelerinde çocuklar vardı; papaz bu çocuklara, kontun bağışları sayesinde okuma yazma ve din bilgileri öğretiyordu. Piyer, bütün çiftliklerinde hep aynı plana göre taştan yapılmış ya da yapılmakta olan hastanelerin, okulların, çocuk yuvalarının binalarını kendi gözüyle gördü. Bunlar yakında açılacaktı. Her yerde kâhyalar, angarya olarak yaptırılan işlerin hesaplarını verdikleri sırada, bu işlerin eskisine göre azaldığını görüyor, lacivert kaftanlar giymiş köylü temsilcilerinin dokunaklı bir tavırla kendisine teşekkür ettiklerine tanık oluyordu.

Ne var ki genç kont, şunu bilmiyordu. Kendisine tuz ekmek sunulan ve Piyotr ile Pavel için bir mihrap yapılan köy, ticaretle uğraşan bir köydü ve o gün bu köyde, Piyotr yortusu olduğu için bir panayır vardı; mihrapsa kendisini karşılayan zengin köylülerce yaptırılıyordu; o köyde oturanların onda dokuzu da büyük bir yoksulluk içindeydi. Süt çocuğu olan köylü kadınların angarya işlere gönderilmemesini buyurduğu için, aynı köylü kadınlara kendi işledikleri tarlalarda çok daha ağır işler yüklendiğinin farkında bile değildi. Onu elinde haçla karşılayan papazın, köylülerden haraç alarak onları soyup soğana çevirdiğini de bilmiyordu; çevresinde toplanan öğrenciler de ona zorla ve gözyaşları içinde gönderilmekte, sonra da ailelerince büyük paralar karşılığında geri alınmaktaydı. Plana uygun olarak yapılan taş binalar, kendi köylülerinin emeğiyle yapılıyor, böylece köylülerin angarya işlerinin azaltılması yalnızca kâğıt üzerinde kalıyordu. Başkâhyanın kendisine defterlerde angarya işlerin üçte bir oranında azaltıldığını gösterdiği yerlerde, bu angarya işlerinin yarı yarıya arttığını bilmeyen Piyer, çiftliklerinde yaptığı geziden dolayı hayranlık içindeydi; Petersburg'dan çıktığı sıradaki insanseverliği yeniden duymaya başlamıştı ve Yol Gösterici kardeşine (Büyük Üstad'a böyle diyordu) heyecan dolu mektuplar yazıyordu.

'Bu kadar çok iyilik etmek meğer ne kolaymış, bunun için ne kadar az çaba harcamak gerekiyormuş; bizse bu işlerle ne kadar az uğraşıyoruz!' diye düşünmekteydi.

Kendisine gösterilen minnet duygularından ötürü mutluluk duyuyordu ama teşekkürleri kabul ederken de utanıyordu. Alabildiğine yalın ve iyi yürekli insanlar için daha ne kadar çok şey yapabileceğini anımsatıyordu bu minnet ona.

Oldukça budala ama kurnaz bir adam olan başkâhya akıllı ama saf kontun nasıl bir adam olduğunu anlamış, onu oyuncak gibi avcunun içine almıştı.

Hazırladığı karşılama törenlerinin efendisi üzerinde bıraktığı etkileri fark edince, daha kararlı bir tavırla, köylüleri özgür bırakmanın olanaksızlığını ve bunun hiç de gerekli bir şey olmadığını, onların özgürlüğe kavuşmadan da tam anlamıyla mutlu olduklarını gösteren kanıtları daha kesin bir dille ileri sürmeye başlamıştı.

Gerçekten onlardan daha mutlu insanların zor bulunabileceği ve özgürlüğe kavuştuklarında Tanrı bilir nelerle karşılaşacakları konusunda başkâhya gibi düşünüyordu; ama gene de isteksiz bir tavırla, doğru bildiği şeyde üsteliyordu. Başkâhya, kontun isteklerini yerine getirmek için elinden geleni yapacağına söz veriyor; ama kont, açıkça anlıyordu ki çiftlikler ile ormanların satılması ve il meclisinde ipoteklerin kaldırılması için bütün önlemlerin alınıp alınmadığını hiçbir zaman denetleyemeyecek, köylülerin başka çiftlik sahiplerine yaptıkları gibi işgücü ya da para olarak neler verdiğini, daha doğrusu ellerinde ne varsa, nasıl hepsini vermeye devam ettiklerini öğrenemeyecekti.

XI

Piyer, güneye yaptığı geziden büyük bir mutluluk içinde dönerken çoktandır tasarladığı bir şeyi yaptı. İki yıldır görmediği arkadaşı Bolkonski’ye uğradı.

Son durak yerinde, Prens Andrey’in Lisi Gori’de olmayıp kendisine verilen yeni çiftliğinde olduğunu öğrenince de doğru oraya gitti.

Boguçarovo, tarlalar ve bir kısmı kesilmiş çamlarla kayın ağaçlarının bulunduğu korularla kaplı, pek de güzel olmayan düzlük bir yerdeydi. Geniş yolun iki yanına uzunlamasına yayılmış olan köyün ucunda bir gölün arkasında, içinde ancak birkaç büyük çam ağacının bulunduğu yeni oluşturulmuş korunun ortasında yer alıyordu köşk.

Çiftlik binaları, bir samanlık, pencereleri avluya bakan birkaç yapı, tavlalar, bir hamam, asıl köşke ek olarak yapılmış bir daire ve daha bitmemiş, ön kapısı yarı yuvarlak, büyük bir taş evle sınırlıydı. Evin

çevresinde yeni bir bahçe düzenlenmişti. Dış kapıyla çevresi kuşatılmış çitler yeni ve sağlamdı; sundurmanın altında iki yangın hortumu ile yeşile boyanmış bir fıçı duruyordu; yollar düz, parmaklıklı köprüler sağlamdı. Her yerde düzenlilik ve becerikli bir ev sahibinin eli seziliyordu. Karşıdan gelen uşaklar, prensin nerede oturduğu kendilerine sorulunca, pek büyük olmayan, yeni yapılmış ve gölün tam kıyısında duran bir evi gösterdiler. Prens Andrey'in yaşlı lalası Anton, Piyer'i arabadan indirerek prensin evde olduğunu söyledi ve temiz, küçük bir bekleme odasına götürdü onu. Piyer, arkadaşını Petersburg'da o kadar iyi bir durumda görmüştü ki, bu temiz, küçük evin gösterişsiz durumu onu şaşırttı. Çam kokan, badana edilmemiş küçük salona girdi aceleyle; daha da ileriye gidecekti ama Anton, parmaklarının ucuna basarak koşup önüne geçti, kapıyı vurdu. İçerden sert bir ses duyuldu.

"Gene ne istiyorsun?"

Anton:

"Konuğunuz var!"

"Beklemesini rica et."

İçerden, çekilen bir iskemlenin sesi duyuldu. Hızlı adımlarla kapıya yaklaştı. Piyer, onu karşılamaya çıkan çatık kaşlı ve yaşlanmış Prens Andrey'le yüz yüze geldi. Genç kont, arkadaşına sarıldı, gözlüğünü yukarıya doğru kaldırarak yanaklarından öptü, sonra ona yakından baktı. Andrey:

"Hiç de geleceğini ummuyordum, çok sevindim!" dedi.

Piyer, hiçbir şey söylemiyor; şaşkınlıkla, gözlerini indirmeden hep arkadaşına bakıyordu. Prens Andrey'deki değişiklik onu şaşırtmıştı. Söylediği sözler sevgi doluydu, dudaklarında yerleşik bir gülümseyiş vardı, yüzü de gülüyordu ama gözleri sönük, bakışları cansızdı. Bütün isteğine karşın, bakışına neşeli, sevinçli bir pırıltı veremiyordu. Prens Andrey zayıflamamıştı, solgun da değildi. Piyer'i şaşırtan, bu ölgün bakış ve Andrey'in alnında uzun bir süre hep aynı şeyi düşündüğünü belirten bir çizgi oluşmuştu. Onda yabancılaşma duygusu uyandıran buydu. Bu duygu, arkadaşının yeni görünüşüne alışıncaya kadar sürdü.

Uzun süren bir ayrılıktan sonra buluşunca, çoğu zaman olduğu gibi, konuşma bir türlü başlatılamıyordu; nitekim Piyer ve Andrey, birbirlerine uzun süre konuşmaları gerektiğini kendilerinin de bildikleri şeyleri kısaca sorup kısaca yanıtlar verdiler. Eninde sonunda konuşma yavaş yavaş daha önce kısaca söz ettikleri geçmişteki yaşantıyla ilgili sorunlar, ilerisi için

tasarılar, Piyer'in yaptığı gezi, uğraştığı işler, savaş... buna benzer konular üzerinde yoğunlaştı. Piyer'in, Prens Andrey'in bakışında sezdiği hep bir noktaya yöneliş ve umutsuzluk, Andrey onu dinlerken daha da belirginleşiyordu. Piyer, yavaş yavaş, Prens Andrey'in karşısında heyecana kapılmanın, hayallerden, mutluluğa kavuşma umudundan ve iyilikten söz açmanın yakışık almayacağını sezdi. Bir Mason olarak beslediği bütün yeni düşünceleri, özellikle son yaptığı yolculuktan sonra içinde uyanan ve yepyeni bir insan olduğunu gösteren duyguları açıklamak ona ayıp göründü birdenbire. Saf görünmekten korkarak kendi kendini tutuyordu; oysa arkadaşına bir an önce artık bambaşka, Petersburg'dakinden çok daha iyi bir Piyer olduğunu göstermeye can atmaktaydı.

"Bu süre içinde başımdan neler geçtiğini size anlatamam. Neredeyse ben bile kendimi tanıyamayacağım."

Prens Andrey:

"Evet, o günlerden bu yana çok, pek çok değiştik," dedi.

Piyer:

"Peki ya siz?" diye sordu. "Sizin tasarılarınız nedir?"

Prens Andrey, alaylı bir tavırla:

"Tasarılarım mı?" diye yineledi. "Benim tasarılarım mı?"

Sanki bu sözün anlamına şaşıyordu:

"İşte gördüğün gibi ev yaptırıyorum, gelecek yıl büsbütün buraya yerleşmek istiyorum."

Piyer, hiç konuşmadan ve dikkatle, Andrey'in yaşlanmış yüzüne bakıyordu:

"Hayır, ben şunu soruyorum," dedi.

Ama Prens Andrey, sözünü kesti:

"Canım niçin benden söz edelim? İyisi mi sen anlat, çiftliklerinde neler yaptın, hepsini anlat bakalım?"

Piyer, çiftliklerinde neler yaptığını anlatmaya başladı. Elinden geldiği kadar, durumu düzeltmek için yapılan yeniliklere kendisinin nasıl katkıda bulunduğunu gizli tutmaya çalışıyordu. Prens Andrey, birkaç kez sanki yaptıkları zaten bilinen işlermiş gibi onun anlattıklarını ilgiyle dinlemek şöyle dursun, bunların anlatılmasından sanki utanç duyuyormuş gibi bir havaya büründü. Arkadaşının, yanında bulunmasından sıkıntı duymaya başladı Piyer. Sustu, Andrey'in de konuğunun yanında sıkıldığı apaçıktı.

"Bak sana bir şey söyleyeceğim, kardeşim," dedi. "Ben burada iğreti oturuyorum, yalnız şöyle bir çevreyi görmeye geldim. Şimdi de kız

kardeşime gideceğim. Seni bizimkilerle tanıştırayım. Hem sen herhalde onlarla tanışıyorsun?”

Bunları, artık aralarında hiçbir ortak nokta kalmamış da yalnız konuğunu oyalamak için konuşuyormuş gibi söylemişti.

“Yemekten sonra gideriz. Şimdi istersen benim çiftliği sana göstereyim, ha?” diye devam etti.

Dışarı çıkıp, yemek zamanına kadar, birbirlerini az tanıyan insanlar gibi, siyasal haberlerden, ortak tanışlardan söz ederek dolaştılar. Prens Andrey, yalnız yeni yaptırdığı köşkten, binanın yapılışından söz ettiği vakit biraz heyecan ve ilgi göstermişti, ama gene de konuşmanın ortasında, iskelenin üzerinde bulundukları ve Piyer’e köşkün gelecekteki biçimini anlatmakta olduğu sırada birden durdu ve:

“Hem zaten bunun ilginç bir yanı yok, haydi gidelim yemek yiyelim...” dedi.

Yemekte, Piyer’in evliliğinden söz açıldı. Prens Andrey:

“Bunu duyunca çok şaşırdım,” dedi.

Piyer, bu konudan her söz açılışında olduğu gibi kızardı ve aceleyle:

“Bir gün bütün bunların nasıl olduğunu size anlatırım. Ama biliyor musunuz, her şey bitti, ölünceye kadar da öyle kalacak!” diye açıkladı.

Prens Andrey:

“Ölünceye kadar mı?” diye sordu. “Dünyada sonu olmayan hiçbir şey yoktur!”

“Ama siz bütün bunların nasıl bittiğini biliyor musunuz? Düelloyu duydunuz mu?”

“Duydum. Başına bu iş de gelmiş!”

Piyer:

“Öyleyken, o adamı öldürmediğim için Tanrı’ya şükrediyorum!” dedi.

Prens Andrey:

“Niçin?” diye sordu. “Zavallı bir köpeği öldürmek iyi, hem de çok iyi bir şeydir.”

“Hayır, bir insanı öldürmek kötü bir şeydir, haksızlıktır.”

Prens Andrey:

“Niçin haksızlık olsun?” diye sordu. “Hak olanı ya da haksızlığı ayırmak insanlara düşmemiştir. İnsanlar hep yanılmıştır, daha da yanılacaklardır. Hem de çok haklı ya da haksız saydıkları şeylerde yanılıyorlar.”

Piyer, gelişinden beri ilk olarak Prens Andrey’in heyecan gösterdiğini, konuşmaya başladığını zevkle duyumsayarak kendisini bu duruma getiren

şeylerin hepsini anlatmak, içini açmak istedi gene.

Andrey:

“Başkasına kötülük etmenin ne olduğunu sana kim söyledi?” diye sordu.

Piyer:

“Kötülük mü?” dedi. “Hepimiz kendimiz için kötü olan şeyin ne olduğunu biliriz.”

“Evet, biliyoruz. Ama benim için kötü olduğunu bildiğim bir şeyi başka bir insana yapamam.”

Prens Andrey, Piyer’e yeni görüşlerini açıklamak istiyor ve gittikçe heyecanlanıyordu. Fransızca konuştu:

“Benim yaşamda bildiğim gerçek acılar yalnız şunlardır; pişmanlık ve hastalık. İyilik, bu kötülüklerin yokluğundan başka bir şey değildir.”

Piyer:

“Ya insanlara karşı sevgi, ya özveri?” diye söze başladı. “Hayır, sizinle aynı düşüncede olamam! Yalnız pişmanlık duymamanız için kötülük etmeden yaşamak yetmez. Ben öyle yaşıyordum. Kendim için yaşıyordum ve yaşamımı mahvettim. Ancak şimdi başkaları için yaşarken, daha doğrusu başkaları için yaşamaya çalışırken anladım (Piyer, gösteriş olmasın diye sözünü düzeltmişti.) yaşamın bütün mutluluğunu. Hayır, sizin sözlerinizi kabul edemem. Zaten siz de öyle düşünüyorsunuz.”

Prens Andrey, bir süre, hiç konuşmadan Piyer’e alaylı alaylı gülümseyerek baktı. Sonra da:

“Bak, kardeşimi, Prenses Maria’yı göreceksin, onunla anlaşırsınız,” dedi.

Gene kısa bir süre sustu, sonra devam etti:

“Belki de sen kendine göre haklısın. Ama her insanın kendine göre bir yaşayışı vardır. Sen kendin için yaşamışsın ve bu yüzden az kalsın yaşamımı mahvedecektim diyorsun. Mutluluğu ancak başkaları için yaşamaya başladığın zaman duymuşsun. Bense tam tersini duydum. Ben ün için yaşadım. (Oysa ün nedir ki? Gene başkalarına karşı sevgidir, başkaları için bir şeyler yapmak, onların da seni övmelerini istemektir.) Böylece ben başkaları için yaşadım ve hemen hemen değil, büsbütün yaşamımı mahvettim ve ancak kendim için yaşadığımdan beri huzura kavuştum.”

Piyer, birden heyecana kapılarak:

“İnsan kendi kendisi için nasıl yaşar?” diye sordu. “Ya oğlun, kız kardeşin, baban, onlar yok mu?”

Prens Andrey:

“Canım onlar benden ayrı varlıklar değiller ki, ha onlar ha ben, yabancı değiller,” dedi. “Kötülüğün, insanı yanlış yola sürükleyen davranışların en önemli kaynağı yabancılardır. Daha doğrusu Prenses Maria ile senin söylediğin gibi bizim insan kardeşlerimizdir. İnsan kardeşlerimiz senin iyilik etmek istediğin o Kievli köylülerdir işte.”

Alaylı, kafa tutan bir bakışla baktı Piyer’e. Onu kışkırtmaya çalışıyordu. Piyer, gittikçe daha çok heyecanlanarak:

“Şaka ediyorsunuz,” dedi. “Benim istediğim şeylerde (bunların çok azını, hem de kötü bir biçimde yerine getirdim) ne gibi bir kötülük olabilir? Ben iyilik etmek istedim. Orası öyle, belki bir şeyler yapabilirim de. Kimi zavallı insanların, bizden hiçbir ayrımı olmayan ve Tanrı’ya inanma konusundaki bilgileri bir tasvir ile anlamsız bir duadan öteye gitmeyen, bu inançlar içinde yetişen ve aynı biçimde ölen köylülerimizin, ahretteki cezalardan, ödüllerden, teselliden destek ummalarında ne gibi bir kötülük olabilir? Onlara maddi bakımdan yardım etmek bu kadar kolayken, hastalıktan, yardımsızlıktan ölen insanlara doktor, hastane ve yaşlılara bakımevi sağlarsam bir kötülük, bir yanlış yola sürükleniş olabilir mi? Gece gündüz dinlenmek bilmeyen köylüye, çocuklu bir köylü kadınına dinlenme, rahat etme olanağı sağlarsam bu kuşku götürmez bir iyilik olmaz mı?”

Bunu söylerken hızlı hızlı konuşuyor, sözcükleri bozuk söylüyordu. Devam etti:

“Benim yaptığım bu iş, tam olmazsa, az da olsa, bunları sağlamak için bir şeyler yapabildim; beni bu yaptığım işlerin iyi olmadığına inandırmak şöyle dursun, sizin bile bu konuda başka türlü düşündüğünüze inandıramazsınız. Şunu biliyorum ki... hem de kesin olarak biliyorum ki dünyada tek ve gerçek mutluluk başkalarına iyilik etme zevkini duymaktır.”

Prens Andrey:

“Evet, eğer sorun bu yönden ele alınırsa iş değişir,” dedi. “Ben ev yaptırıyorum, bahçe kazdırıyorum, sense hastaneler yaptırıyorsun. İkisi de vakit geçirmeye yarayabilir. Ama neyin doğru, neyin iyi olduğuna bırak da bizler değil, her şeyi bilen karar versin; her neyse sen tartışmak istiyorsan... madem öyle, hadi tartışalım.”

Sofradan kalkıp balkon yerini tutan sahanlığa oturdular. Prens Andrey:

“Haydi tartışalım bakalım,” dedi. “Sen okullardan, (Parmaklarını bükerek saydı.) eğitimden ve buna benzer şeylerden söz ediyorsun, yani sen şunu... (Bu sözleri söylerken, şapkasını çıkararak yanlarından geçen bir köylüyü işaret etti.) içinde bulunduğu hayvanca yaşamdan kurtarıp ruhsal istekler

uyandırmak istiyorsun onlarda. Bana öyle geliyor ki, olabilecek olan tek mutluluk, hayvanca mutluluktur. Oysa sen onu bundan yoksun bırakmak istiyorsun! Ben ona imreniyorum, sense onu bir Andrey yapmak istiyorsun; ama ona benim aklımı, benim duygularımı, benim sahip olduğum olanakları vermeden. İkinci olarak, işlerini azaltalım diyorsun. Oysa benim görüşüme göre bizim için kafa yorarak çalışmak nasıl bir ihtiyaçsa onun için de bedeniyle çalışmak aynı biçimde ihtiyaçtır, yaşamasının bir koşuludur. Sen düşünmeden duramazsın; ben geceleri saat üçte yatıyorum, aklıma bir sürü düşünce geliyor ve bu yüzden uyuyamıyorum, dönüp duruyorum, düşündüğüm, düşünmeden duramadığım için sabaha kadar uyuyamıyorum; o da işte böyle tarlayı biçmeden, sürmeden duramaz; bunu yapamazsa ya meyhaneye gider ya da hastalanır. Ben nasıl onun bu korkunç beden çabasına dayanamaz, böyle bir şey yapınca bir hafta içinde ölürsem o da benim gibi bedeniyle bir çaba harcamadan durursa şişmanlar ve ölür. Üçüncü olarak ne demiştin?”

Prens Andrey, üçüncü parmağını bükmüştü:

“Ha, evet, hastaneler, ilaçlar. Diyelim ki felce uğradı, ölüyor; sen kanını alır, onu kurtarırsın. O ise daha on yıl sakat olarak yaşar, herkese yük olur. Oysa ölmesi çok daha basit ve rahat olurdu. Yenileri doğar. Zaten doğanlar çok. Eğer onun gibi bir işçiyi yitirdim diye üzülsen ne iyi, ama sen bunu yapamazsın, onu sevdiğin için iyileştirmeye kalkışırsın. Oysa bu ona hiç gerekli değil. Hem zaten bunları düşünmek saçma; hiç tıbbın herhangi bir insanı herhangi bir zaman iyileştirdiği görülmüş müdür? Ama öldürmesine öldürür!”

Prens Andrey, bunları söyledikten sonra kaşlarını çatarak Piyer’e arkasını döndü. Düşüncelerini o kadar açık, o kadar belirgin olarak söylüyordu ki bunları defalarca düşündüğü belliydi ve uzun zamandır konuşmamış bir insan gibi hızlı hızlı ve çok konuşuyordu. Düşüncelerindeki karamsarlık arttıkça bakışlarındaki coşku da çoğalmaktaydı.

Piyer:

“Ah, bu korkunç, korkunç bir şey!” dedi. “Yalnız böyle düşüncelerle insan nasıl yaşayabilir, bunu anlayamıyorum. Benim de öyle anlar geçirdiğim olmuştur. Kısa bir süre önce Moskova’da ve yolda öyle anlar geçirdiğim oldu. Ama ben bu kadar küçüldüğüm zamanlar artık yaşamıyor gibi olurum, her şey bana aşağılık görünür. Asıl önemlisi kendimi aşağılık görürüm. O zaman yemem içmem, yüzümü yıkamam. Siz nasıl oluyor da...”

Prens Andrey:

“Niçin yıkanmayayım? Bu pislik olur,” dedi. “Tam tersine, yaşantımı elimden geldiği kadar güzelleştirmem gerekir. Yaşıyorsam suç bende değil ama mademki yaşıyorum, öyleyse ömrümün sonuna kadar elden geldiğince daha iyi ve kimseye rahatsızlık vermeden yaşamalıyım.”

“İyi ama sizi yaşamaya zorlayan ne? Bu düşüncelerle insan hiçbir yere kımıldamadan, hiçbir şeye kalkışmadan oturduğu yerde kalır!”

“Yaşamın kendisi o durumda bile rahat vermez. Ben hiçbir şey yapmadan oturmayı isterdim; gelgelelim bir yandan buranın soylu kişileri beni kendilerine başkan seçerek bana onur kazandırdılar; bu işten zor zoruna sıyrıldım. Bir türlü bende bu iş için gereken, belirli bir babacanlık ve her şeyi sorun edinen bir düşkünlük bulunmadığını anlamak istemiyorlardı. Sonra yapılması gereken bu ev var; bir köşem, rahat edebileceğim bir yerim bulunsun diye. Bir de şimdi milis güçleri çıktı başıma...”

“‘Niçin orduda hizmet etmiyorsunuz?”

Prens Andrey, canı sıkılarak:

“Austerlitz’ten sonra ha!” dedi. “Hayır, sağ olun istemem. Kendi kendime söz verdim hareket durumundaki Rus ordusunda hizmet etmeyeceğime. Hizmet etmem de! Eğer Bonapart burada Smolensk yakınlarında dursa, Lisi Gori’yi tehdit etse, gene de Rus ordusunda hizmet etmezdim.”

Sakinleşerek devam etti:

“Her neyse, sana söylediğim gibi, şimdi bir de başıma milisler çıktı. Babam üçüncü bölgede milislerin başkomutanıdır. Ve benim için orduda hizmet görmekten kaçınmanın tek yolu onun yanında bulunmaktır.”

“Demek üzerinize bir görev aldınız, öyle mi?”

“Görevliyim ya...”

Prens Andrey, bunu söyledikten sonra yeniden sustu. Piyer, sordu:

“O halde ne diye bu görevi kabul ettiniz?”

“Nedenini söyleyeyim. Babam kendi çağının en iyi yetişmiş insanlarından biridir. Ama yaşlanıyor; ve acıma duygusu yok diyemem ama aşırı derecede hareketli bir insandır. Sınırsız bir yetkiye alışmış olduğu için insanları korkutur. Şimdi de çar onu milislerin başkomutanı yaparak böyle bir güce kavuşturmuş oldu. Eğer iki hafta önce iki saat kadar gecikmiş olsaydım Yohmov’daki yazıcıyı astıracaktı.”

Prens Andrey, gülümseyerek söylemişti bunu. Devam etti:

“Hizmet etmemin nedeni benden başka hiç kimsenin babamın üzerinde bir etki yapamamasıdır. Ben kimi vakit onu sonradan vicdan azabı duyacağı herhangi bir harekette bulunmaktan elimden geldiği kadar koruyorum.”

“Gördünüz mü ya işte!”
Prens Andrey:

“Evet, ama sizin anladığınız gibi değil,” dedi. “Ben, o alçak yazıcıya iyilik etmek istemedim, istemem de. Adam, milislerin çizmelerini mi çalmış, tersine onu asılmış görmek beni sevindirirdi. Ama babama, daha doğrusu dolayısıyla gene kendime acıyordum.”

Prens Andrey, gittikçe daha çok heyecanlanıyordu. Piyer’e, davranışında herhangi bir insana iyilik etmek isteğinin bulunmadığını kanıtlamaya çalışırken gözleri ateşli bir hastanın gözleri gibi pırıl pırıl parlıyordu.

“Bak, sen köylüleri özgür bırakmak istiyorsun,” diye devam etti. “Çok iyi bir şey, ama senin için değil (öyle sanıyorum ki sen kimseyi falakada öldürmedin ve Sibirya’ya göndermedin), hele köylüler için hiç de iyi bir şey değil. Köylüleri dövüyor, kırbaçlıyor, Sibirya’ya sürüyorlarsa öyle sanıyorum ki bundan ötürü yaşamları hiç de daha kötü bir hal almaz. Sibirya’da aynı hayvanca yaşamı sürdürürler. Bedenindeki kırbaç yaraları iyileşir ve o köylü eskisi kadar mutlu olur. Bu, ruhsal bakımdan çöken, içlerinde pişmanlık duygusunu bastırmaya çalışan ve haklıyı haksızdan ayırmadan ceza verme olanağını ellerinde tuttukları için kabalaşan insanlar için gereklidir. İşte benim acıdığım ve onlar yüzünden köylüleri özgürlüğe kavuşturmak istediğim insanlar bunlardır. Sen belki görmedin ama ben sınırsız bir nüfuz sahibi olarak, ona göre törelere uygun yetiştirilmiş iyi insanların yaşlandıkça daha sinirli, kimseye acımayan insanlar durumuna geldiklerini, kabalaştıklarını ve böyle bir duruma geldiklerini bildikleri halde kendilerini tutamadıklarını ve gittikçe daha mutsuz, daha umutsuz olduklarını gördüm.”

Prens Andrey, bunları öylesine bir heyecanla söylüyordu ki, elinde olmayarak, Piyer, bu düşüncelerin Andrey’de babası tarafından uyandırılmış olabileceğini düşündü. Ama ona hiç karşılık vermedi.

“Asıl acınacak insanlar onlardı, benim de acıdığım budur. İnsan olmanın değeri, vicdan bakımından huzur içinde bulunmak, yürek temizliğine sahip olmak. Yoksa onların sırtlarına, alınlarına acıdığım yok. Onlara ne kadar kırbaç vursan, ne kadar tüylerini kazısan, onlar tekrar eskisi gibi birer sırt, birer alından başka bir şey olmaz.”

Piyer:

“Hayır, hayır,” dedi. “Bin kez hayır! Sizinle hiçbir zaman aynı düşüncede olamam.”

XII

Andrey ile Piyer, o akşam, arabaya binip Lisi Gori'ye gittiler. Prens Andrey, arada bir Piyer'e bakarak keyfinin yerinde olduğunu belli eden konuşmalarla sessizliği bozuyordu. Tarlaları göstererek, kendi çiftlik işlerinden ve yaptırdığı yeniliklerden söz ediyordu.

Piyer, somurtkan bir tavırla susuyor, kendi düşüncelerine gömülmüş görünüyordu. Prens Andrey'in mutsuz olduğunu, yanlış olduğunu, yanlış yolda bulunduğunu, gerçek ışığı bilmediğini, ona yardım etmek, onu aydınlığa kavuşturmak ve yükseltmek zorunda olduğunu düşünmekteydi. Ama neyi, nasıl söyleyeceğini düşünmeye başlar başlamaz hemen Prens Andrey'in bir tek sözle, bir tek tanıtla öğretmek istediği bütün bilgiyi sıfıra indireceğini hissediyordu. Söze başlamaktan kutsal saydığı inancının alaya alınması olasılığından korkuyordu. Birden başını eğip saldırıya hazırlanan boğa gibi bir tavır takınarak:

"Hayır, niçin öyle düşünüyorsunuz?" dedi. "Niçin öyle düşünüyorsunuz? Öyle düşünmemelisiniz."

Prens Andrey, şaşkınlıkla sordu:

"Neyi kast ediyorsun sen?"

"Yaşamı, insana düşen görevi. Sizin düşündüğünüz gibi olamaz. Eskiden ben de öyle düşünüyordum, beni ne kurtardı biliyor musunuz? Masonluk. Hayır, gülümsemeyin. Masonluk bir tarikattan daha iyi, hem de insanların ölümsüz ve en iyi özelliklerini belirten bir şeydir."

Bunu söyledikten sonra Prens Andrey'e kendisinin anladığı biçimde Masonluğun ne olduğunu anlatmaya koyuldu. Masonluğun devlet ve din zincirlerinden arınmış bir Hıristiyanlık öğretisi olduğunu söyledi.

"Yalnız bizim kutsal kardeşliğimizin yaşamda gerçek bir anlamı var. Başka her şey bir düşle sınırlı," diyordu. "Şunu anlayın ki, dostum, bu birliğin dışında her şey yalandan, ikiyüzlülükten başka bir şey değil. Bu bakımdan sizinle aynı düşüncede olabilirim. Bu durumda akıllı ve iyi yürekli bir insana başkalarına zarar vermemeye çalışarak yaşamını sürdürmekten başka yapılacak bir şey kalmıyor. Ama bizim temel inançlarımızı benimseyin, kardeşliğimize girin, kendinizi bize bırakın, sizi yönetmemize izin verin, o zaman tıpkı benim gibi kendinizi uzun,

görünmez ve ucu ta göklerde bulunan büyük zincirin bir halkası olarak hissedersin.”

Prens Andrey, bu konuşma sırasında önüne bakıyor ve Piyer’in sözlerini dikkatle dinliyordu. Birkaç kez arabanın gürültüsünden iyice duyamadığı sözleri sordu Piyer’e. Gözlerinde beliren pırıltıdan ve konuşmamasından, Piyer, sözlerinin boşa gitmediğini, alay etmeyeceğini anlıyordu.

Taşmış bir dereye geldiler; karşı kıyıya salla geçeceklerdi. Araba ile atlar sala yerleştirilirken onlar da sala yürüdüler.

Prens Andrey, parmaklığa dayanmış, hiç konuşmadan, batan güneşin ışıklarında pırıl pırıl görünen taşmış sulara bakıyordu.

Piyer:

“Haydi söyleyin, bütün bunlar için ne düşünüyorsunuz?” diye sordu. “Niçin susuyorsunuz?”

Prens Andrey:

“Ne mi düşünüyordum? Seni dinliyordum. Kabul edelim ki öyle olsun,” dedi. “Ama sen kardeşliğimize gir, biz sana yaşamın amacını, insanın asıl görevini ve bütün evreni yöneten yasaları öğretiriz diyorsun. Biz kimiz ki? İnsanız. Niçin siz her şeyi biliyorsunuz? Niçin bir ben, sizin gördüğünüzü göremiyorum? Siz dünyada iyiliğin ve doğruluğun egemen olduğunu görüyorsunuz. Oysa ben bunu görmüyorum.”

Piyer, onun sözünü kesti:

“Siz gelecekte yaşama inanıyor musunuz?”

Prens Andrey:

“Gelecekte yaşama inanıyor muyum?” diye yineledi.

Ama Piyer, onun yanıt vermesine zaman bırakmadı, yinelediği o sözü de bir karşı çıkış saydı. Çünkü Prens Andrey’in eskiden Tanrı’ya inanmadığını biliyordu:

“Dünyada iyiliğin ve doğruluğun egemen olduğunu göremediğinizi söylüyorsunuz. Ben de görmedim; eğer kendi yaşamımızı her şeyin sonu sayarsak böyle bir şey görmek olanaksızdır. Dünyada, şu üzerinde bulunduğumuz dünyada (tarlayı işaret etti bunu söylerken) doğruluk diye bir şey değil; ama evrende, bütün evrende doğruluk vardır ve bizler şimdilik dünyanın çocuklarıyız. Ölümsüz olarak bütün evrenin çocuklarıyız. Ben ruhumda o uçsuz bucaksız, o uygunluk içinde bulunan bütünün bir parçası olduğumu hissediyor muyum? Bu sayısız varlıkların arasında, Tanrı’nın, -ya da isterseniz, üstün bir gücün diyelim- belirtisi olan bu sayısız varlıkların arasında, daha alçak varlıklarla daha yüksek varlıklar arasında bir halka, bir

basamak olduğumu görebiliyor muyum? Ben bitkilerden insana giden bir merdiveni görüyor, hem de belirgin olarak görüyorsam, alt ucunu göremediğim, alt ucu bitkiler arasında yiten bu merdivenin benimle bittiğini, daha ileriye, daha üstün varlıklara ulaşmadığını niçin düşüneyim? Dünyada hiçbir şey yok olmadığı gibi ben de yok olamam ve aynı zamanda her zaman var olacağımı, her zaman var olduğumu da hissedeceğim. İnanıyorum ki benden başka benden üstün ruhlar yaşıyorlar ve evrende doğruluk vardır."

Prens Andrey:

"Evet, bu Herder'in öğretisidir," dedi. "Beni ilgilendirecek olan şeyler bunlar değil kesinlikle. Düşüncelerimin yanlış olmadığına yaşam ve ölüm beni inandırıyor. Beni bu yargıya vardıran şey şu. Bakıyorum, senin için çok değerli olan bir varlık, sana bağlı olan, karşısında suçlu olduğun ve kendini bağışlatmayı umduğun bir varlık (Prens Andrey'in sesi titredi ve başını öbür yana çevirdi) birden acı içinde kıvranmaya, acılar çekmeye başlıyor ve yok oluveriyor. Niçin? Bunun kesin bir yanıtı vardır, başka türlü olamaz! Ben de bu yanıtın varlığına inanıyorum. İşte insanı inandıran ve beni de inandırmış olan şey budur."

Piyer:

"Elbet ya, elbet ya," dedi. "Ben de aynı şeyi söylemiyor muyum?"

"Hayır, ben yalnız şunu diyorum. Ölümden sonra bir yaşamın kesin olduğuna inandıran şey sözlerle ileri sürülen kanıtlar değil; bir insanla yaşam yolunda elele gittiğin bir sırada o insanın orada, daha doğrusu hiçlikte yok oluverdiğini görüyor, birden bu uçurumun kıyısında durup oraya bir göz atıyorsun. Ben de oraya göz attım."

"Eh, ne olacakmış! Öyleyse orada birinin bulunduğunu biliyorsunuz. Orada bundan sonra ileride yaşanacak bir yaşam vardır. Biri vardır. Bu, Tanrı'dır."

Prens Andrey, yanıt vermiyordu. Arabayla atlar çoktan salla öbür kıyıya çıkarılmış ve hayvanlar arabaya koşulmuştu. Güneş de batmak üzereydi. Akşam ayazı salın yakınındaki su birikintilerini yıldız yıldız donduruyordu. Piyer ve Andrey'se, uşakları, arabacıları ve salcıları şaşırtarak hâlâ salın üstünde duruyor, konuşuyorlardı.

Piyer:

"Eğer Tanrı ve öte dünya varsa doğruluk da, iyilik de vardır," dedi. "İnsanın en büyük mutluluğu da onlara ulaşmaktır. İnsan yaşamalı, sevgi göstermeli, inanmalı. İnanmalı ki bizler yalnız şimdilik bu bir avuç toprak

üzerinde yaşamıyoruz, daha önce de yaşadık, daha sonra da orada, bütün evrende ölümsüz olarak yaşayacağız diyebilelim.”

Bunu söylerken gökyüzünü işaret etmişti.

Prens Andrey, dirseklerini salın parmaklığına dayamış, Piyer’i dinliyor, gözlerini güneşin lacivertleşen sular üzerindeki kızıl yansılarından ayırmıyordu. Piyer sustu. Çevrede şimdi derin bir sessizlik vardı. Sal çoktan kıyıya yanaşmıştı, yalnız akan suyun dalgaları salın dibine usul bir ses çıkararak çarpıyordu hepsi bu. Dalgaların çırpıntısı Piyer’in sözlerine güç katıyormuş gibi geliyordu Prens Andrey’e.

“Doğru, buna inan,” diyorlardı sanki.

Prens Andrey, içini çekti ve Piyer’in kıpkırmızı olmuş, heyecanlı ama hâlâ da kendisinden üstün gördüğü arkadaşının karşısında çekingenlik duyduğunu belli eden yüzüne, ışıklı, çocuksu, sevgi dolu bir ifadeyle baktı.

“Evet... Öyle olsaydı başka ne isterdim!” dedi. “Her neyse... gidip arabaya binelim,” diye sözünü tamamladı.

Ve saldan çıkarak Piyer’in ona işaret ettiği gökyüzüne baktı. O zaman Austerlitz’ten beri ilk kez o yüksek, ölümsüz, o Austerlitz savaş alanında yatarken gördüğü gökyüzünü yeniden gördü. İçinde çoktandır uyumuş bulunan, varlığının en iyi yanını oluşturan şey birden sevinçli ve dipdiri durumda uyanıvermişti. Alıştığı yaşam koşullarında uyanıvermişti. Prens Andrey, gene alıştığı yaşam koşullarına girer girmez söndü bu duygu. Biliyordu ki geliştiremediği bu duygu, içinde yaşıyordu. Piyer’le karşılaşması, Prens Andrey için görünürde hep aynı biçimde akıp giden iç dünyasında yepyeni bir dönemin başlangıç noktası oldu.

XIII

Prens Andrey ile Piyer, Lisi Gori’deki konağın ön kapısına arabayla yaklaşırken hava adamakıllı kararmaktaydı. Ön kapıya varmak üzereyken, Prens Andrey, gülümseyerek, arka kapıdaki heyecanlı konuşmaya çekti Piyer’in dikkatini.

Gerçekten de sırtında dilenci torbası taşıyan iki büklüm yaşlı bir kadın ile siyahlar giyinmiş orta boylu, uzun saçlı bir erkek, çiftliğe giren arabayı görür görmez öbür kapıya doğru gerisingeri koşmaya başlamışlardı. Onların arkasından iki kadın daha çıktı; ve dördü birden dönüp arkalarına bakarak oradaki kapının sahanlığına girdiler korku içinde koştura koştura ve itiş kakış.

Prens Andrey, Piyer'e açıkladı:

"Bunlar bizim Maşa'nın Tanrı kulları. Arabayı görünce babam geliyor sandılar, anlıyor musunuz?"

Biraz susup gülümseyerek devam etti:

"Maşa, yalnız bu konuda babamın sözünü dinlemiyor. Babam bu düşkün yaratıkları korumaktan yana değil kesinlikle; gelgelelim Maria'ya söz geçirmek olanaksız. O, onları sürekli konuk ediyor ve koruyor!"

Piyer, sordu:

"Tanrı kulu ne demek?"

Andrey, yanıt vermeye fırsat bulamadı. Uşakları onu karşılamaya çıkmışlardı; o da yaşlı prensin nerede olduğunu ve yakında dönüp dönmeyeceğini soruşturmaya dalmıştı.

Anlatıldığına göre, yaşlı prens hâlâ kentteydi ama her an gelmesi bekleniyordu.

Prens Andrey, Piyer'i, babasının evinde onu hep tertemiz ve her bakımdan kusursuz bir durumda bekleyen dairesine götürdü. Kendisiyle çocuğa ayrılan daireye gitmişti. Çok geçmeden arkadaşının yanına döndü, içeri girer girmez de:

"Hadi gel, kız kardeşime gidelim," dedi. "Henüz onu görmedim. Şimdilerde bütün herkesten saklanıyor ve sözüm ona Tanrı kulu deyip bağrına bastığı yoldaşlarıyla oturuyor. Yani sonunda aradığını buldu."

Bir an durup düşündükten sonra:

"Bizi görünce utanıp sıkılır ama aldırma," dedi. "Ben de bu arada Tanrı kullarını görmüş olurum. İnan ki çok ilginç!"

Piyer:

"Nedir bu Tanrı kulları dediğin?" diye sordu merakla.

Prens Andrey:

"Göreceksin," demekle yetindi.

Nitekim onlar içeri girince Prenses Maria, gerçekten utanmış, sıkılmış, ve kıpkırmızı kesilmişti.

Prenses alabildiğine rahat ve insana alabildiğine huzur veren, duvarların içerlek yerlerindeki canlı tasvirlerin önünde kandiller yanan odasında, divanda, semaverin tam karşısında oturuyordu. Yanında, uzun burunlu, uzun saçlı ve rahip giysili bir delikanlı vardı. Yüzü kırışıklıklarla örtülü, zayıf mı zayıf, çocuksu gözlerinde yumuşacık bakışlar dalgalanan yaşlı bir kadın oturmaktaydı hemen yanlarındaki koltukta.

Prenses Maria, sevip benimsediği bu manastır manastır gezen insanların önünde tıpkı civcivlerini koruyan bir tavuk gibi durup, tatlı ama sitemli bir sesle sordu:

"Andrey, niçin bana haber vermedin?"

Piyer, elini öpünce de:

"Sizi gördüğüme sevindim," diye karşılık verdi. "Sizi gördüğüm için çok sevinçliyim."

Piyer'i ta çocukluğundan tanıyordu. Şimdi de onun Andrey'le arkadaşlık edişi, karısı yüzünden uğradığı felaket ve hepsinden önemlisi, iyi yürekli olduğunu hemen ortaya koyan saf yüzü, genç konta karşı güven duyguları uyandırmıştı Prenses Maria'da. O güzel, ışık saçan gözleriyle bakıyordu ona. 'Sizi çok seviyorum ama ne olur bizimkilerle alay etmeyin!' demek ister gibiydi.

Hal hatır sorup oturdular. Prens Andrey, genç hacıyı işaret etti gülümseyerek:

"Oo, İvanuşka da buradaymış!" dedi.

Prenses Maria, yalvaran bir tonla mırıldandı:

"Andrey!"

Prens Andrey:

"Biliniz ki bir kadındır o," dedi Piyer'e.

Prenses Maria, yeniden rica etti:

"Tanrı rızası için, Andrey!"

Prens Andrey'in hacılara karşı alaycı ve dahası biraz da küçümser bir tavır takınması ve Prenses Maria'nın, onları savunmak, onlara kanat germek için önceden belli bir çaba göstermesi, artık bir çeşit oyun durumuna gelmişti aralarında.

Prens Andrey, kız kardeşine:

"Ama sevgili dostum," dedi. "O delikanlı ile aranızda niçin bu kadar yakınlık bulunduğunu Piyer'e anlattığımdan ötürü bana minnet duymalısın."

Piyer, merakla ve ciddi bir tavırla, (böyle bir tavır takınmış olduğu için Prenses Maria, ona gönül borcu duyacaktı hep) kendisinden söz edildiğini anlayarak kurnaz bakışlarla çevresindekileri süzen İvanuşka'nın yüzüne baktı gözlüğünün altından:

"Gerçek mi?" diye sordu.

Koruma altına aldığı Tanrı kulları için boşuna sıkılmıştı Prenses Maria. Onlar hiç de öyle çekingenlik duymuyorlardı! Yaşlı kadın gerçi gözlerini yere indirmişti ama yeni gelenlere arada bir yan yan bakıyordu. Fincanını tabağa çevirmiş, yanına da küçük bir şeker parçası koymuş suskun suskun oturmakta ve hiç kımıldamadan kendisine çay verilmesini beklemekteydi.

İvanuşka, çayı tabağından içiyor ve kaşlarının altından, kadın olduğunu ele veren gözleriyle gençlere bakıyordu.

Prens Andrey, yaşlı kadına sordu:

"Nerelere uğradın bakalım? Kiev'e gittin mi?"

Kadın, konuşmaya istekliydi:

"Gittim ya, babacığım," diye yanıt verdi. "Üstelik tam Noel yortusunda, erenlerin kutsal ekmeğini yemek nasip oldu! Şimdi de Kolyazin'den geldim; orada büyük bir mucize oldu."

"Demek öyle?" dedi Prens Andrey.

Hemen ardından da yeniden sordu:

"İvanuşka da seninle mi yolculuk ediyor?"

İvanuşka, davudi bir sesle konuşmaya çabalayarak:

"Ben kendi başıma yolculuk ediyorum, sayın koruyucum," dedi. "Pelageyuşka ile Yuhnof'ta karşılaştık."

Pelageyuşka, arkadaşının sözünü kesti burada; görmüş olduklarını anlatmak istediği anlaşılıyordu:

"Gerçekten de Kolyazin'de büyük... ama çok, çok büyük bir mucize oldu, babacığım!" dedi heyecanla.

Prens Andrey:

"Ne oldu, anlat bakalım?" diye sordu. "Yeni bir kutsal emanet mi bulundu yoksa?"

Prenses Maria:

"Yeter, Andrey, ne olursun!" dedi.

Sonra da yaşlı kadına dönerek ekledi:

"Anlatma, Pelageyuşka!"

Ama kadın aynı düşüncede değildi, konuşmasını şöyle sürdürdü:

“Niçin, anacığım, niçin anlatmayacakmışım ki! Ben onu seviyorum. İyi bir insandır o. Tanrı katından inip gelmedir ve de benim koruyucumdur! Bana on ruble vermişti, pek iyi anımsıyorum!”

Burada Prens Andrey’e dönerek devam etti:

“Kiev’e gitmiştim. Orada Kiryuşa bana dedi ki... Ama unutma Kiryuşa ermiştir; gerçekten Tanrı kuludur o, düşün ki yaz kış yalınayak dolaşır bütün dünyayı. İşte o, bana, ‘ne işin var senin buralarda?’ dedi. ‘Kolyazin’e git hemen! Orada mucizevi bir tasvir bulundu, kutsal Meryem Ana’mızın bir tasviri!’ Ben de işte bu sözleri duyunca erenlerle vedalaştım hemen ve yollara düştüm.”

Herkes susuyordu. Tanrı kulu kadın, havayı ciğerlerine doldurarak ölçülü bir sesle konuşmayı sürdürdü.

“Oraya vardım ki, babacığım, kime rastgeldimse hepsi bana aynı şeyi söylüyor, ‘Büyük mucize oldu!’ diyor herkes. ‘Hazreti İsa’yı dünyaya getirmiş olan kutsal Meryem Ana’mızın tasvirinde...’ diyor bütün herkes. ‘Yanağından kutsal yağ damlıyor!’”

Prenses Maria, kızararak:

“Peki, peki,” dedi. “Sonra anlatırsın.”

Piyer, burada söze karıştı:

“İzin verirseniz ona bir şey sormak isterim,” dedi.

Sonra da yaşlı kadına dönüp:

“Sen şu anlattıklarını kendi gözünle gördün mü?” diye sordu.

Hacı kadın, hemen yanıt verdi:

“Elbette, o mutluluğu ben de tattım, babacığım, Ulu Tanrı bana o mutluluğu nasip etti ve kendi gözlerimle gördüm. Hazreti Meryem’in başında öyle bir ışık vardı ki anlatmalara sığmaz! Nur gibi bir şey. Yanacığından da şıpır şıpır yağ damlıyordu. Evet, evet, şıp şıp damlıyordu.”

Tanrı kulu hacı kadını dikkatle dinlemiş olan Piyer, saf bir tavırla konuştu:

“Bu bir aldatmacadan başka bir şey değil, canım!”

Dehşet içinde:

“Ah, babacığım, sen neler söylüyorsun!” diye bağırdı Tanrı kulu Pelageyuşka.

Sonra da Prenses Maria’nın kendisini doğrulamasını istiyormuş gibi dönüp ona baktı.

Piyer, aynı tavırla:

“Halkı bunlarla aldatıyorlar,” diye yineledi.

Pelageyuşka, haç çıkardı:

“Tövbe, Tanrım, tövbe!” diye söylenerek, “Ah, öyle deme, babacığım, hiç öyle deme! Bir zamanlar dinsizin biri de inanmamış, ‘Rahipler halkı aldatıyor,’ demiş. Ne olmuş biliyor musun? Bunu der demez kör olmuş! Sonracığıma bir düş görmüş. Düşünde Meryem Ana’mız Peçorskaya’ya gelmiş ve o dinsize, ‘Bana inan da senin gözlerini açayım,’ demiş, iyi mi? O zaman adam yalvarmaya başlamış, ‘Ne olursunuz, Tanrı rızası için beni onun yanına götürün!’ diye.”

Hacı kadın, burada bir an susup Piyer’e döndü:

“Bu sana anlattıklarımın hepsi gerçektir! Hepsini şu kendi gözceğizimle gördüm ben, babacığım. Sonracığıma ne olmuş bilir misin? Gözleri kör olan adamı Meryem Ana’mızın Peçorskaya’daki tasvirinin önüne götürmüşler. Dinsiz adam tasvirin önüne gelince kendini yere atmış hemen. ‘Beni şifaya kavuştur, çar bana ne bağışladıysa hepsi senindir!’ diye bağırmış.”

Hacı kadın, bir an susup Piyer’e döndü:

“Kendim gördüm, babacığım,” diye devam etti yeniden. “Kendim gördüm. Tasvirin içinde pırıl pırıl parlayan bir yıldız duruyordu. İşte o yıldız sayesinde gözleri açılıvermiş adamın!”

Gene Piyer’e döndü ve ders verir gibi:

“Senin konuştuğun gibi konuşmak günahtır, babacığım!” dedi. “Tanrı adamı cezalandırır sonra.”

Piyer:

“Peki o yıldız tasvire nasıl girmiş olabilir sence?” diye sordu.

Prens Andrey, gülümsemişti:

“Meryem Ana’yı da mı generalliğe terfi ettirmişler yoksa?”

Pelageyuşka, birden sapsarı kesildi ve iki eliyle bir süre dizlerini dövdü. Sonra da titreyen bir sesle:

“Babacığım, babacığım!” dedi. “Günaha giriyorsun, günaha! Düşün ki senin bir oğlun var!”

Bunu söylerken, sararan yüzü kıpkırmızı kesilmişti! Üstüste üç kez haç çıkararak konuştu:

“Böyle bir söz söylediğin için Ulu Tanrı seni bağışlasın, babacığım... Tanrım onu bağışla!”

Sonra, Prenses Maria’ya döndü:

“Nedir bu, anacığım?” diye sordu. “Nedir bu?”

Ağır ağır kalktı yerinden. Neredeyse ağlayacak bir durumda, küçük torbasını toparlamaya koyuldu. Belli ki bu tür sözlerin söylendiği bir evde

kendisine yapılmış olan yardımları kabul ettiği için utanmakta, bu yardımlardan artık yararlanamayacağı için de üzülmekteydi.

Prenses Maria:

“Ne diye yaptınız sanki bunu?” dedi Piyer ile Prens Andrey’e dönerek. “Ne diye geldiniz sanki buraya?”

Piyer, gene o saf tavrıyla atıldı:

“Ama ben küçücük bir şaka yaptım yalnız, Pelageyuşka!”

Prenses Maria’ya döndü:

“İnanın onu aşağılamak istemedim, prenses. Ben bunları laf olsun diye söyledim, hepsi bu!”

Yeniden Pelageyuşka’ya döndü:

“İnan ki şakadan söyledim,” dedi. “Şaka yaptım yalnız.”

Bir yandan konuşuyor, bir yandan da suçunu örtmek istermişçesine çekingen bir tavırla büzülmeye çabalıyordu. Yüzü öylesine bir pişmanlık ifadesine bürünmüştü ki, yumuşak bakışları karşısında hacı kadın suskunlaşıp yatıştı.

XIV

Hacı kadın sakinleştikten sonra aynı konuya geri döndü, sonra uzun uzun Peder Anfilohiy’i anlattı. Bu peder öylesine kutsal bir yaşam sürüyormuş ki elleri günlük kokuyormuş. Sonra da Kiev’e yaptığı son hac yolculuğunda rahiplerin kendisine mağara kapılarının anahtarlarını verdiklerini, yanına kuru ekmek alarak geceyi mağaralarda azizlerle birlikte geçirdiğini anlattı.

“Birinin karşısına geçip dua ediyorum, İncil okuyorum, sonra öbürünün yanına gidiyorum. Bir uyku çekiyorum, gene kalkıp tasvire yüz sürüyorum; çevrede de, anacığım, öylesine bir sessizlik, öylesine bir huzur var ki insan oradan dünya yüzüne çıkmak istemiyor.”

Piyer, onu, dikkatle ve ciddi bir tavırla dinliyordu. Prens Andrey, odadan dışarı çıktı. Prenses Mariya da çaylarını bitirsinler diye Tanrı kulu dostlarını

odada bıraktı; Piyer'i alıp Andrey'in arkasından dışarı çıktı ve onu konuk odasına götürdü. Ona:

"Siz çok iyi bir insansınız," dedi.

"Ah, doğrusunu söyleyeyim, ben onu incitmek istemiyordum. Bu duyguları öylesine anlıyor, onlara öyle değer veriyorum ki..."

Prenses Maria, hiç konuşmadan onun yüzüne baktı, sevecenlikle gülümsedi:

"Ben zaten sizi çoktandır tanıyor ve kardeş gibi seviyorum."

Sonra onun bu tatlı sözlere herhangi bir karşılık vermesine vakit bırakmamak için çabucak:

"Andrey'i nasıl buldunuz?" diye sordu. "Onun için çok üzülüyorum. Sağlık durumu kışın daha iyi oluyor. Ama geçen bahar yaraları gene açıldı ve doktor iyileşmesi için buradan gitmesi gerektiğini söyledi. Ruhsal bakımdan da onun adına korkuyorum. Onun karakteri bambaşka; biz kadınlar gibi acısını dışarı vurup gözyaşı dökemez. Her şeyi içine atar. Şimdi neşeli ve hareketli görünüyor; ama onu böyle etkileyen sizin gelişinizdir. Seyrek olarak böyledir. Onu Avrupa'ya gitmesi için kandırabilseniz! Hareketli bir yaşama ihtiyacı var. Bu düz, sakin yaşam onu mahvediyor. Başkaları bunu sezmiyorlar ama ben görüyorum."

Saat onda uşaklar, yaşlı prensin arabasının çıngıraklarının sesini duyar duymaz kapıya koştular. Prens Andrey ile Piyer de kapıya çıkmışlardı. Yaşlı prens arabadan inerken Piyer'i görünce:

"Bu da kim?" diye sordu.

Tanımadığı adamın kim olduğunu öğrenince:

"Ha evet, çok sevindim, öp bakalım!" dedi.

Yaşlı prens, keyifliydi. Bu nedenle Piyer'e yakınlık gösterdi. Akşam yemeğinden önce Prens Andrey, babasının çalışma odasına dönünce, onun, genç kontla, coşku içinde bir şeyler tartıştığını gördü. Piyer, günün birinde artık savaş diye bir şeyin olmayacağını kanıtlamaya çalışıyordu. Yaşlı prens de için için alay ederek, ama kızmadan, ona karşı çıkmaktaydı:

"Damarlardaki kan boşalır da yerine su dolarsa o zaman savaş olmaz. Bunlar kocakarı saçması," diyordu.

Bir yandan Piyer'in omzuna hafifçe dokunuyordu.

Prens Andrey, yaşlı prensin, kentten getirdiği kâğıtları karıştırdığı masaya yaklaştı. Yaşlı prens, yaklaşır yaklaşmaz, Andrey'e işlerden söz etti:

"Milisleri toplamakla görevli Kont Rostof, toplaması gereken adamların yarısını bile göndermedi. Kente gelmiş, beni yemeğe çağırmayı kafasına

koymuş. Ona öyle bir yemek verdim ki... Hele şuraya bak... Eh, oğlum...”

Prens Nikolay Andreyiç, oğluna doğru dönen Piyer’in omzuna vuruyordu:

“Arkadaşın aslan gibi, sevdim onu! Bana coşku veriyor. Başkası daha akıllıca konuşsa da insanın canı dinlemek bile istemez. O ise boş konuşuyor ama benim gibi bir yaşlıyı coşturuyor. Haydi gidin, gidin! Belki ben de akşam sofranıza katılırım. Gene tartışırız.”

Kapıya varınca Piyer’e:

“Benim aptalımı, Prenses Maria’yı da sev,” diye bağırdı.

Lisi Göri’ye geldikten sonra Prens Andrey’le dostluğunun gücünü, güzelliğini ancak şimdi anlayabilmişti Piyer. Bu güzellik yalnız Piyer’in Andrey’le ilişkilerinde değil, daha çok ailenin bütün bireyleriyle ve diğer ev halkıyla olan ilişkilerinde kendini belli ediyordu. Piyer, yaşlı, somurtkan prensin yanında da, onları hiç tanımadığı halde, kendisini eski bir dost gibi hissettirmeye başlamıştı. Hepsi onu seviyorlardı. Yalnız, hacılara karşı yumuşak bir tavır takınmasından ötürü gönlünü kazandığı ve ona en ışıklı bakışlarıyla bakan Prenses Maria değil, dedesinin ‘Prens Nikolay’ dediği bir yaşındaki küçük prens bile ona gülümsemiş, seve oynaya kucağına atılmıştı. Piyer, yaşlı prensle konuşurken Mihail İvaniç ile Bayan Bourienne de neşeyle gülümseyerek ona bakıyorlardı.

Yaşlı prens, akşam yemeği için odasından çıkıp sofraya oturmuştu. Bunun, Piyer onuruna yapıldığı belliydi. Yaşlı prens, Lisi Gori’de kaldığı iki gün boyunca Piyer’e aşırı bir sevecenlik göstermiş, onu dairesine çağırmıştı.

Piyer gittikten sonra ailenin bütün üyeleri, yeni gelen bir insan gittikten sonra çoğu zaman olduğu gibi onunla ilgili tartışmalara koyuldular ve çok az rastlanan bir biçimde, yalnızca onun iyiliğinden söz ettiler.

XV

Rostof, izin dönüşünde, Denisof’la ve alayla bağlarının ne kadar güçlü olduğunu ilk kez hissediyordu.

Alaya yaklaşırken, tıpkı Pavarskaya'daki eve yaklaşırken hissettiği gibi bir duygu içindeydi. Kendi alayındaki ceketinin düğmeleri çözük ilk süvariyi gördüğü, gelenin kızıl saçlı Demetyef olduğunu anladığı, peş peşe bağlanmış al atlar gözüne iliştiği, Lavruşka, sevinçle efendisine, 'kont hazretleri geldi!' diye bağırdığı, yatağında uyuyan Denisof saçları karmakarışık bir durumda fırlayıp onu kucakladığı ve subaylar onu karşılamak için hep bir araya toplandıkları vakit, tıpkı annesini, babasını ve kız kardeşlerini kucaklarken sevinç gözyaşlarının boğazında düğümlenip konuşmasına engel olduğu andaki gibi bir duygu hissetti. Alay da, baba ocağı gibi bir ocaktı.

Alay komutanına gidip eski bölüğünde görevlendirildikten, nöbet aldıktan, yemlerin dağıtımına baktıktan ve alayın günlük yaşamındaki bütün konulara en küçük ayrıntılarına kadar girdikten sonra, kendini özgürlükten yoksun bırakmış, daracık bir çerçeve içine zincirlenmiş duyumsayan Rostof, tıpkı baba ocağındaki gibi bir sakinleşme duydu ruhunda. Burada aynı ruhsal desteği hissediyor, buranın kendi evi olduğunu, yerinin burası olduğunu kavrıyordu. Sivil yaşamında kendine yer bulamadığı ve yanlış seçimler yaptığı o karışıklık yoktu burada. Konuşması mı, konuşmaması mı gerektiğini bir türlü kararlaştıramadığı Sonya da yoktu. Orayı burayı gezip tozma olanağı bulunmuyordu; hiçbiri başkalarından ne daha yakın, ne daha uzak olan o sayısız insanlar yoktu; babasıyla arasındaki, açıklığa kavuşturulamamış para ilişkileri yoktu; Dolohof'la oynarken uğradığı o feci yenilgiyi anımsatacak bir şey de yoktu!

Burada, alayda her şey apaçık ve yalındı. Bütün evren birbirine eşit olmayan iki bölüme ayrılmıştı. Bunlardan biri bizim Pavlogradskiy Alayı, öbürüyse geri kalan her şeydi. O geri kalan şeylere karşı da hiçbir ilgi duyulmuyordu. Alayda her şey belliydi. Kim teğmendir, kim yüzbaşıdır, kim iyidir, kim kötü insandır ve en önemlisi, kim dosttur, her şey belliydi hep. Kantinci veresiye mal verir, aylığın üçte biri alınırdı; bir şeyler tasarlamaya, bir şeyler seçmeye gerek yoktu. Yalnız Pavlogradskiy Alayı'nda kötü bir şey yapma yeter! Bir işle görevlendirdiler mi açık açık ve belirgin olarak buyurulan şey neyse onu yap. O zaman her şey yolunda gider!

Rostof, alay yaşantısının bu belirli koşulları içine bir kez daha girince, tıpkı yorgun bir insanın dinlenmek için yatağına uzandığı zamanki sevincini ve esenliğini duydu. Rostof'a, sefere çıkan alayın bu yaşantısı daha da hoş görünüyordu, çünkü kumarda Dolohof'a kaybedildikten sonra (ailesinin

onu avutmak için söylediği bütün sözlere karşın, bu davranışından ötürü kendi kendini bir türlü bağışlayamıyordu.) orduda eskisi gibi değil de, suçunu unutturacak bir biçimde iyi hizmet görmeye, kusursuz bir dost, tam bir subay, daha doğrusu çok iyi bir insan olmaya karar vermişti; sosyetede öylesine güç olan bu iş, alayda o kadar kolay görünüyordu ki!

Kumarda ütüldükten sonra, annesi ile babasına borcunu beş yılda ödemeye karar vermişti. Kendisine yılda on bin ruble gönderiliyordu. Şimdiyse ancak iki bin ruble almayı kararlaştırmıştı. Geri kalanını borcu ödensin diye annesine, babasına bırakıyordu.

Ordumuz sayısız kez geri çekildikten, saldırılarda bulunduktan ve Pultuks ile Eylau yakınlarında çarpıştıktan sonra Bartenstein dolaylarında toplanıyordu. Çar'ın orduya gelmesi ve yeni bir seferin başlaması bekleniyordu.

Pavlogradskiy Alayı, ordunun 1805 yılı seferine katılan, sonradan da Rusya'da berkitilen bölümünde olduğu için, seferin ilk çatışmalarına geç kalmıştı. Ne Pultusk'ta, ne de Eylau'da bulunmuş, seferin ikinci yarısında hareket halindeki orduyla birleşmiş, Rostof birliğine katılmıştı.

Platof birliği, bağımsız hareket ediyordu. Pavlogradskiyliler, yer yer düşmanla ateş düellosu yapmış, tutsaklar almış, dahası bir defasında Mareşal Oudinot'nun konvoylarını ele geçirmişlerdi. Nisan ayında Pavlogradlılar, hemen hemen tümden harap olarak kalmış boş bir Alman köyünde birkaç hafta hiç yerlerinden kımıldamadan durdular.

Buzlar eriyordu, hemen hemen bütün her yer çamur içindeydi, hava soğuktu; ırmaklardaki buzlar çatlamış, yollar geçilmez olmuştu. Atlara da, erlere de birkaç gün yiyecek verilemediği oluyordu. Ulaşım arabalarının gelmesine olanak kalmayınca, erler serbest bırakılmış, boş köylere dağılıp patates aramaya başlamışlardı; ama onu bile binde bir buluyorlardı.

Her şey yenmiş tüketilmiş ve yerli halk kaçıp gitmişti, kalanlar dilenciden daha kötü durumdaydılar. Ellerinden alınacak hiçbir şeyleri yoktu. Dahası yüreği yufka olmayan erlerin bile, çok kez, onlardan alacak yerde, ellerinde kalan ne varsa hepsini onlara verdikleri oluyordu.

Pavlogradskiy Alayı çarpışmalarda yalnız iki yaralı vermiş, ama açlıktan ve hastalıktan sayısının hemen hemen yarısını yitirmişti. Hastaneye gidenlerin ölecekleri o kadar kesindi ki, sıtmaya tutulan ya da kötü yiyeceklerden ötürü bedenleri şişen erler oraya gitmektense zorlukla ayaklarını sürüye sürüye cephede hizmet görmeyi daha uygun buluyorlardı. Bahar gelince erler, toprağın içinde filizlenip kuşkonmaza benzeyen ve

nedense, ‘Maşka’nın tatlı kökü’ adını verdikleri bir bitkiyi yemeye başlamışlardı. Tarlalara, çayırlara, dağlara yayılarak ‘Maşka’nın tatlı kökünü’ arıyor (oysa bu bitkinin tadı çok acıydı), kılıçlarıyla onu toprağın içinden çıkarıyor ve zararlı otu yemeleri yasaklandığı halde yiyorlardı. Erlerin arasında yeni bir hastalık ortaya çıktı. Eller, ayaklar ve yüz şişiyordu. Doktorlar, bunun, o kökün yenilmesinden ileri geldiğini söylüyordu. Ama yasağa karşın Pavlogradskiy Alayı’nın Denisof’un bölüğündeki erleri ‘Maşka’nın tatlı kökünü’ daha çok yiyorlardı. Kendilerine son olarak verilen kuru peksimetle ikinci haftadır idare etmeye çalışıyorlardı çünkü; adam başına ancak yarım kilo peksimet verilmişti; son gelen patateslerse ya donmuş ya da filizlenmişti.

Atlar da iki haftadır evlerin damlarından sökülmüş samanla besleniyorlardı; korkunç denecek kadar zayıflamışlardı ve üzerleri kıştan kalma, yer yer topraklanmış tüylerle kaplıydı.

Bu yoksunluklara karşın er ve subayların yaşantısı her zamanki gibiydi. Süvari erleri solgun ve şiş yüzlerle, yırtık pırtık üniformalarla her zamanki gibi yoklama için sıraya giriyor, temizlik işlerine bakıyor, atları tımarlıyor, silahları temizliyor, yem yerine damlardan saman getiriyor, karavananın başına toplanarak sofradan şakacı bir tavırla, hem kötü yemekleriyle, hem de açlıklarıyla alay ede ede kalkıyorlardı. Hizmetlerden sonra boş kalan zamandaysa erler her vakit olduğu gibi çoban ateşleri yakıyor, çıplak bedenlerini ateşlerin alevlerine tutuyor, sigara tellendiriyor, filizlenmiş küflü patatesin arasından biraz iyilerini seçip ateşte pişiriyor, Potyomkin ile Suvarof’un seferlerini ya da açıkgöz Alyaşa ile papazın çömezi Mikolka’nın masallarını anlatıyor, dinliyorlardı.

Subaylar da her zamanki gibi her yanı açık, yarı yıkılmış evlerde ikişer üçer oturuyorlardı. Yüksek rütbeli subaylar saman ve patates bulma işiyle, daha doğrusu genel olarak erlerin beslenmesiyle uğraşıyorlardı. Küçük rütbelilerse, her zamanki gibi kimi iskambil (para çoktu ama yiyecek yoktu.) kimiyse suç sayılmayan başka oyunlar, örneğin çelik çomak, ya da svayka oynayarak vakit geçiriyordu. Çarpışmaların genel gidişi konusunda az konuşuyorlardı. Çünkü hem kesinlikle bir şey bilmiyorlardı, hem de savaşın iyi gitmediğini belli belirsiz sezinliyorlardı.

Rostof, eskisi gibi Denisof’la birlikte oturuyordu ve izine gidişlerinden beri arkadaşlıkları daha da güçlenmişti. Denisof, Rostof’a hiçbir vakit ailesinden söz etmiyordu. Ama Rostof, onun bu üst olarak buyruğundaki subaya gösterdiği sevgiyle karışık arkadaşlık duygusundan, eski süvarinin

Nataşa'ya duyduğu mutsuz sevginin bu dostluğun güçlenmesinde rol oynadığını anlıyordu. Gerçekten de Denisof, Rostof'u olabildiği kadar az tehlikeye atmakta ve bir çatışmadan sağ salim döndüğü vakit onu bambaşka bir sevinçle karşılamaktaydı. Rostof, bir defasında, yiyecek bulma göreviyle gönderildiği, terk edilmiş, yıkılmış bir köyde Polonyalı bir aile buldu. Bu aile yaşlı bir Polonyalı ile kızı ve bir de süt çocuğundan oluşuyordu. Üstleri başları çıplaktı, karınları açtı ve oradan gidemedikleri gibi yola çıkabilecek bir araçları da yoktu. Rostof, onları kendi konak yerine getirdi, evine yerleştirdi ve yaşlının hastalığı geçinceye kadar baktı onlara. Rostof'un bir arkadaşı kadınlardan söz ederken ona gülerek herkesten daha kurnaz çıktığını, kurtardığı güzel Polonyalı kızla arkadaşlarını tanıştırmakla bir günah işlemiş olmayacağını söyledi. Rostof, şakayı aşağılama saydı, alevlenerek subaya o kadar tatsız şeyler söyledi ki, Denisof, ikisini düello etmekten zorla alıkoyabildi. Subay gittikten sonra, Rostof'un Polonyalı kıza nasıl duygular beslediğini bilmeyen Denisof, fazla ateşli olduğu için ona söylendi. Rostof:

"Ne dersen de o benim için kız kardeş gibidir," dedi. "O sözlerin bana nasıl bir aşağılama etkisi yaptığını sana anlatamam. Çünkü... çünkü..."

Denisof, onun omzuna vurdu ve odada hızlı hızlı bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Rostof'a bakmıyordu bile. Coşkulu olduğu zamanlarda hep öyle yapardı:

"Ah, siz Rostoflar yok musunuz! Ne insanlarsınız!" diye bağırdı.

İşte o zaman Rostof, arkadaşının gözlerinin yaşla dolduğunu fark etti.

XVI

Nisan ayında, ordu, Çar'ın gelişi haberiyle canlandı. Rostof, Çar'ın Bartenstein'daki denetiminde bulunamadı, Pavlogradskiy Alayı Bartenstein'ın önlerinde, ileri karakollardaydı.

Açık ordugâh kurmuşlardı. Denisof ile Rostof, erlerin onlar için kazdıkları üstü ağaç kökleri ve çalı çırpıyla örtülü bir zeminlikte oturuyordu. O

zamanların modasına uygun olarak şöyle yapılmıştı zeminlik. Bir buçuk arşın eninde, iki arşın derinliğinde ve üç buçuk arşın uzunluğunda bir hendek kazılıyordu. Hendeğin bir ucunda basamaklar yapılıyordu. Zeminliğin dış kapısı oluyordu bu. Hendek bir oda sayılıyordu. Bölüğün komutanı gibi talihli olanların bu odasında basamakların tam karşısında dört kazığın üstünde bir tahta dururdu; bu, masaydı. Çukurun iki yanına birer arşın genişliğinde toprak yığılmıştı, bunlar da iki karyolayla divanlardı. Dam öyle yapılmıştı ki, çukurun ortasında ayakta durmak, karyolanın üzerindeyse masaya biraz daha yaklaşarak oturmak olanaklıydı. Bölüğün erleri kendisini sevdiklerinden lüks içinde yaşayan Denisof’un zeminliğinde, damın ön yanında bir tahta ve bu tahtanın içinde kırılmış ama sonradan yapıştırılmış bir cam vardı. Hava çok soğuk olduğu vakit basamakların bulunduğu yere (Denisof, zeminliğin bu kısmına ‘kabul salonu’ diyordu) uçları kıvrılmış bir sac üzerinde erlerin yaktığı çoban ateşlerinden köz getirilir ve içerisi o kadar ısınırdı ki, Denisof ile Rostof’un zeminliğine sık sık gelen subaylar, yalnız gömlekle otururdu.

Nisan ayında Rostof nöbetçiydi. Sabahleyin saat sekizde, uykusuz bir geceden sonra zeminliğe dönünce, köz getirilmesini buyurmuş, yağmurdan sırılsıklam olmuş çamaşırlarını değiştirmiş, duasını etmiş, çay içmiş, ısınmış, kendi köşesinde bulunan eşyalara ve masaya çekidüzen vermiş, sonra rüzgârdan ateş gibi yanan bir yüzle, sırtında yalnız bir gömlekle sırtüstü yatağına uzanıp ellerini başının altında kavuşturmuştu. Son keşif görevinden sonra o günlerde terfi ettirileceğini düşünerek tatlı tatlı hayal kuruyor, dışarı çıkmış olan Denisof’u bekliyordu. Onunla konuşmak isteğindeydi.

Zeminliğin yakınında Denisof’un tüm çevrede yankılanan bağırışı duyuldu. Gözü dönmüş olduğu anlaşılıyordu. Rostof, kime çıkıştığını görmek için pencereye yaklaştı ve bölük emini Topçeyenko’yu gördü. Denisof:

“Ben sana o ‘Maşka’nın bilmem nesi’ dedikleri kökü ziftlemelerine izin verme diye buyurmuştum!” diye bağırıyordu. “Kendi gözümle gördüm! Lazarcuk, tarladan taşıyordu!”

Bölük subayı:

“Ben buyruğu bildirdim; ama dinlemiyorlar, komutanım,” diye karşılık verdi.

Rostof, karyolasına uzandı ve kıvranarak, ‘Varsın şimdi o uğraşsın dursun. Ben görevimi tamamladım ve artık uyumak istiyorum; Oh, ne iyi!’ diye

düşündü. Duvarın öbür yanında bölük subayından başka, Denisof'un gözünü budaktan esirgemez, kurnaz uşağı Lavruşka'nın konuştuğunu işitiyordu. Lavruşka, yiyecek almaya giderken gördüğü kimi arabalardan, kuru peksimetlerden, öküzlerden söz etmekteydi.

Zeminliğin arkasında Denisof'un uzaklaşan bağırışları, "İkinci konvoy... at bin!" sözleri duyuldu.

Rostof, 'Nereye hazırlanıyorlar böyle?' diye düşündü.

Denisof, beş dakika sonra zeminliğe daldı, kirli çizmeleriyle karyolanın üzerine çıktı, öfkeli öfkeli piposunu yaktı, sonra bütün eşyalarını oraya buraya dağıttı, kırbacını eline aldı, kılıcını kuşandı ve zeminlikten çıkmaya hazırlandı. Rostof'un, "Nereye?" sorusuna, öfkeyle belirsiz bir yanıt vererek işi olduğunu söyledi.

"Hesabımı bir Tanrı'ya, bir de ulu Çar'a veririm," diyerek dışarı çıktı.

Sonra Rostof, zeminliğin arkasında birkaç atın ayaklarını çamurda şapırdattıklarını işitti. Denisof'un nereye gittiğini sormayı bile aklından geçirmedi. Kendi köşesinde iyice ısınarak uykuya daldı ve ancak akşama doğru çıktı zeminlikten. Denisof daha dönmemişti. Hareketli bir akşamdı; komşu zeminliğin yanında iki subay ile bir subay adayı svayka oynuyor, gülerek vıcık vıcık çamurlu toprağın içine kuka dikiyorlardı. Rostof da katıldı onlara. Oyunun ortasında, subaylar, kendilerine doğru yük arabalarının yaklaştığını gördüler; arabalarından sıska atlara binmiş on beş kadar süvari eri geliyordu. Yük arabaları, konvoyu yöneten süvarilerin gösterdiği yoldan, atların açıkta bağlandıkları yere yaklaştı, çevrelerini kalabalık süvari erleri sardı.

Rostof:

"İşte geldiler! Denisof, boşuna üzülüp duruyordu," dedi. "İşte yiyecekler de geldi."

Subaylar:

"Gerçekten öyle!" dediler. "Demek erler buna seviniyorlar!"

Süvarilerin biraz gerisinde, yanında iki piyade subayıyla Denisof geliyor, onlarla bir şeyler konuşuyordu. Rostof, onu karşılamaya koştu. Subaylardan biri, zayıf, kısa boylu bir adam:

"Size önceden haber veriyorum, yüzbaşım," diyordu. "Sizi uyarıyorum!"

Çok kızgın olduğu anlaşılıyordu.

Denisof:

"Size vermem dedim ya," diye yanıt veriyordu.

“Bunun hesabını sizden sorarlar, yüzbaşım, bu zorbalıktır. Kendi birliklerimizin yiyecek konvoylarını zorla ele geçirmek! Adamlarım iki gündür bir şey yemediler!”

“Benim adamlarımsa iki haftadır yemediler!”

Piyade subayı, sesini yükselterek:

“Bu haydutluktur! Bunun hesabını vereceksiniz, sayın bayım!” diye yineledi.

Denisof, birden alevlendi:

“Siz ne diye başıma bela oluyorsunuz, ha?” diye bağırdı. “Bunun hesabını verecek olan benim, siz değil! Sizin burada işiniz yok! Haydi, başınıza bir bela gelmeden, marş marş!”

Kısa boylu subay, oradan uzaklaşmadan:

“İyi öyleyse!” diye bağırdı. “Haydutluk ediyorsunuz, ha; ben size...”

Denisof:

“Tanrı belanızı versin, marş, diyorum! Hızlı adım, marş! Başınıza bir bela gelmeden,” diyerek atını subaya doğru sürdü.

Subay, gözdağı veren bir sesle:

“Peki peki,” dedi. Atını çevirerek dörtnala kaldırdı, eyerin üzerinde sarsıla sarsıla uzaklaştı.

Denisof, arkasından:

“Duvara çıkmış köpeğe bakın! Duvarda canlı bir köpek!” diye bağırdı.

Süvarilerin ata binmiş piyadelerle alay etmek için kullandıkları en ağır sözdü bu. Denisof, böyle bağırdıktan sonra Rostof’a yaklaşarak kahkahalarla güldü:

“Piyadenin elinden ulaşım konvoyunu zorla aldım!” dedi. “Erler açlıktan ölecek değillerdi ya!”

Süvarilere yaklaşmış olan arabalar, piyade alayına gönderilmişti. Ama Denisof, Lavruşka’dan bu konvoyun muhafızsız gittiğini öğrenince, süvari erleriyle onu yolda çevirip zorla getirmişti. Erlere istedikleri kadar peksimet verildi, dahası öteki bölüklere de dağıtıldı.

Ertesi günü, komutanı Denisof’u yanına çağırdı, parmaklarını iyice açarak onlarla gözlerini örtüp:

“Ben bu işe işte böyle bakıyorum,” dedi. “Hiçbir şeyi bilmiyorum ve sizin için işlem bölümünde, bu işi yola koymanızı ve durum elverirse şu kadar yiyecek aldığınıza ilişkin bir belge imzalamanızı öğütlerim; bunu yapmazsanız, erzak isteği piyade alayına çıkarıldığı için işleme başlanır ve iş sizin için kötü sonuçlanabilir!”

Alay komutanının yanından ayrılınca dosdoğru karargâha gitti. Komutanın verdiği öğüdü gerçekten yerine getirmek istiyordu. O akşam, zeminliğe, Rostof'un onu o zamana kadar hiç görmediği bir durumda döndü. Konuşamıyor, soluğu tıkanıyordu. Rostof, ona, başına gelenleri sorduğu vakit, Denisof, kısılmış ve güçsüz bir sesle anlaşılmaz sövgüler, gözdağları savurup durdu.

Denisof'un durumundan ötürü korkuya kapılan Rostof, ona soyunmasını, su içmesini söyledi ve doktorun gelmesi için haber saldı. Denisof:

"Beni yağmacılık suçuyla yargılayacaklar!" diyordu. "Öf, biraz daha su ver. Varsın yargılasınlar! Ne yaparlarsa yapsınlar alçakları dövmekten gene de geri kalmam! Çar'a da öyle söyleyeceğim. Buz verin!"

Alayın doktoru geldi, kesinlikle kan almak gerektiğini söyledi. Denisof'un kıllı kolundan derin bir tabak dolusu kapkara kan çıktı ve kendisi ancak o zaman başına gelenleri anlatacak duruma geldi:

"Geliyorum," diye başladı. "'Söyleyin bakalım üstünüz nerede' diye soruyorum. Gösteriyorlar. 'Lütfen biraz bekleyin' diyorlar. 'Benim işim var, ben buraya yirmi kilometrelik yoldan geldim, bekleyecek vaktim yok, geldiğimi haber ver,' diyorum. İyi mi? Hırsızların başı olacak herif çıkıyor dışarıya. O da bana ders vermeye kalkışıyor. 'Bu yağmacılıktır' diyor. 'Yağmacılığı, erlerinin karnını doyurmak için yiyeceğini alan yapmaz, onu yan cebine atmak için alan yapar!' diyorum. İyi mi? 'Gidip alım satım subayına başvurun, orada bir belge imzalayın, sonra gerekli işlem yapılacak,' diyor. Alım satım subayına gidiyorum. Masanın başında... Kim var, bil bakalım? Hayır, düşünsen de bulamazsın!"

Denisof, hasta kolunu masaya öyle bir indirdi ki, masa az daha yere devrilecekti, üstündeki bardaklar şıngırdadı.

"Bizi açlıktan kıvrandıran kim biliyor musun?" diye bağırdı. "Telyanin! 'Demek bizi açlıktan kıvrandıran sensin, ha?' Çat, çat, bir daha yüzüne! Elim sanki öyle kendiliğinden kayıvermişti... 'Ah, seni bilmem ne herif!..' diye öyle bir kalayı bastım ki deme gitsin! Ama doğrusunu söyleyeyim, rahatladım!"

Denisof, bunları anlatırken bas bas bağırıyordu; hem öfkeli, hem de keyifliydi. Siyah bıyıklarının altından beyaz dişlerini göstererek sırıtıyordu.

"Elimden almasalardı gebertecektim orada!"

Rostof:

"Ne bağırıyorsun, canım, sakin ol!" dedi. "Bak, gene kan akmaya başladı. Dur be, bunu sarmalı!"

Denisof'un sargısını yeniden sarıp onu yatağa yatırdılar. Ertesi günü uyandığında neşeli ve sakindi. Öğle vakti, alayın iletişim subayı, ciddi ve üzgün bir havayla Denisof ile Rostof'un ortaklaşa kullandıkları zeminliğe geldi. Çok üzüntülü bir tavırla alay komutanından Binbaşı Denisof'a gönderilen ve bir gün önceki olayla ilgili sorular bulunan resmi bir kâğıt gösterdi. İletişim subayı, işin oldukça kötü bir yola gireceğini, bu işi aydınlatmak için askeri yargıçlardan kurulu bir komisyonun görevlendirildiğini, o sırada erlerin yağmacılığıyla başıbozukluğu konusunda çok sert önlemler alındığından işi iyi sonuçlansa bile, en azından rütbesinin geri alınacağını açıkladı.

Suç duyurucuları, durumu şöyle bildirmişlerdi: Binbaşı Denisof, zorla konvoyu ele geçirdikten sonra, çağrılmadığı halde, sarhoş olarak, levazım bölümü başkanına çıkmış, onu hırsızlıkla suçlamış, dövmeye kalkışmış, dışarıya çıkarılınca da, kaleme doğru atılmış, iki memuru dövmüş, birinin kolunu çıkarmıştı.

Denisof, Rostof'un yeni sorularına karşılık, gülerek, gerçekten elinin altına herhalde bir başkasının da geldiğini, ama bütün bunların boş, saçma olduğunu, kendisinin hiçbir mahkemeden korkmadığını, eğer o alçaklar üstüne varmayı göze alırlarsa, onlara bir daha unutamayacakları bir ders vereceğini söyledi.

Bütün bunlardan aldırmazlıkla söz ediyordu, ama Rostof onu o kadar iyi tanıyordu ki, Denisof'un (başkalarına hiç belli etmediği halde) mahkemeden korktuğunu, kötü sonuçlanacağını sezmemesi olanaksızdı. Her gün sorgu kâğıtları, mahkeme çağrıları gelmeye başlamıştı. Bir mayıs günü Denisof'a, bölüğü, kendisinden sonra rütbesi en yüksek subaya teslim edip iaşe komisyonundaki yağmacılık olayı konusunda açıklamada bulunmak üzere tümen komutanlığına gelmesi buyuruldu. O günden bir gün önce Platof iki Kazak alayı ve iki süvari bölüğüyle keşfe çıkmıştı. Denisof, her zamanki yürekliliğiyle gösteriş yaparak kolun önüne geçti. Fransız nişancılarının attıkları kurşunlardan biri baldırının üst kısmına saplandı. Başka bir zaman olsaydı, belki Denisof böyle hafif bir yarayla alaydan uzaklaşmazdı, ama bu sefer fırsattan yararlanıp, tümene gitmekten kaçınarak arabayla hastaneye gitti.

XVII

Haziran ayında Pavlogradlılar’ın katılmadıkları Friedland Savaşı yapılmış, arkasından da çarpışmalara ara verileceği bildirilmişti. Arkadaşının yokluğunu acı acı duyan ve onun gidişinden beri kendisinden hiçbir haber alamayınca işini ve yarasını merak eden Rostof, ateşkesten yararlanarak Denisof’u ziyaret için hastaneye gitti.

Hastane, Rus ve Fransız ordularının iki kez yakıp yıktığı küçük bir Prusya ilçesindeydi. Bu ilçe, özellikle yazın, kırların bu kadar güzelleştiği bir sırada kırık dökük damları ve duvarları, pislik içindeki sokakları, yırtık pırtık giysilerle dolaşan insanları, oradan oraya savrulan sarhoş ya da hasta erleriyle bir kat daha hüzün verici bir görünüm almıştı.

Hastane avlusunda yıktırılmış bir duvar kalıntısı bulunan, camları kırılmış, taş bir evde kurulmuştu. Sargılar içinde, solgun, bedeni şişmiş birkaç er avluda dolaşıyor, ya da oturmuş güneşleniyordu.

Evin kapısından içeri girer girmez, çürümüş bir et ve hastane kokusu doldu Rostof’un burnuna. Merdivende ağzında puroyla bir Rus askeri doktoruna rastladı. Doktorun arkasından bir Rus sağlıkçı eri geliyordu. Doktor:

“Parçalanamam ya!” diyordu. “Akşama doğru Makar Alek-seyeviç’e gel, beni orda bulursun.”

Sağlıkçı eri, ona bir şey daha sordu. Yanıt kolaydı:

“Evet, nasıl bilirsen öyle yap! Sanki hepsi bu değil mi?”

Doktor, merdivenden yukarı çıkan Rostof’u görmüştü:

“Siz ne istiyorsunuz, sayın teğmenim?” dedi. “Siz nereye? Kurşundan kurtulunca tifoya mı yakalanmak istiyorsunuz? Burası karantinada, kardeşim!”

Rostof:

“Niçin?” diye sordu.

“Tifo var, babacığım! Kim yukarı çıkarsa ölümü bulur. Yalnız Makayef ile ikimiz (sağlıkçı erini işaret etti.) hâlâ uğraşıp didiniyoruz. Burada bizim doktorlardan beş kişi öldü. Yeni biri geldi mi, bir haftada işi tamam.”

Hoşnutmuş gibi söylüyordu bunu.

“Prusyalı doktorları çağırttık, ama bizim müttefiklerimiz bu işleri sevmiyor!”

Rostof, orada yatan süvari binbaşısı Denisof’u aradığını söyledi.
“Bilmiyorum, tanımıyorum, kardeşim,” yanıtını aldt. “Düşünün bir kez, bir başıma üç hastaneye, dört yüzden fazla hastaya bakıyorum! İyi ki Prusyalı yardımsever bayanlar bize ayda ikişer kilo kahve ile tiftik gönderiyorlar, yoksa mahvolurduk!”
Güldü.
“Dört yüz hasta, kardeşim! Öyleyken yenilerini gönderip duruyorlar. Dört yüz var, değil mi? Ha?”
Sağlıkçı erine sormuştu bunu.
Sağlıkçı erinin yorgunluktan bitkin bir görünüşü vardı; canı sıkılıyor ve lafa dalan doktorun bir an önce gitmesini bekliyordu.
Rostof:
“Binbaşı Denisof,” diye yineledi. “Moliten dolaylarında yaralanmıştı.”
Doktor, aldırmazlıkla sağlıkçı erine sordu:
“Herhalde öldü, ha? Öyle değil mi, Makayef?”
Ama sağlıkçı eri, doktorun sözlerine ‘evet’ yanıtını vermedi. Doktor:
“Dediğiniz şöyle uzun boylu, saçları kızıla çalan biriydi, değil mi?” diye sordu.
Denisof’un tipini açıkladı Rostof.
Doktor, sevinir gibi:
“Böyle biri vardı ya,” dedi. “O dediğiniz herhalde ölmüştür. Her neyse, listeye bakarım; ölenlerin bende listesi vardı. Sende de var mı, Makayef?”
Sağlıkçı eri:
“Listeler Makar Alekseyeviç’te,” dedi.
Sonra Rostof’a döndü:
“Ama isterseniz subayların koğuşlarına buyurun, orada olup olmadığını görürsünüz.”
Doktor:
“İyisi mi hiç gitmeyin, kardeşim!” dedi. “Yoksa bir de bakarsınız burada kalmışsınız!”
Ama Rostof, doktora selam verdikten sonra sağlıkçı erinden yolu göstermesini istedi.
Doktor, merdivenin alt başında:
“Eh, benden günah gitti!” diye bağırdı.
Rostof, sağlıkçı eriyle birlikte koridora girdi. Bu karanlık koridorda hastane kokusu o kadar keskindi ki, Rostof, burnunu tutup sıkmak zorunda kaldı ve daha ileri gidebilmek için gereken gücü toplamak amacıyla

durakladı bir an. Sağda bir kapı açıldı, sapsarı, zayıf, yalınayak, üzerinde yalnız iç çamaşırı bulunan koltuk değnekli bir adam dışarıya uzandı. Kapının pervazına yaslandı, parlak, kıskanç gözlerle oradan geçenlere baktı. Rostof, kapıdan içeri bir göz atınca, hastalarla yaralıların orada, yerde, sırtlarında kaputlarıyla, samanların üzerinde yattıklarını gördü.

“Bu ne?” diye sordu.

Sağlıkçı eri:

“Bunlar er koğuşları,” diye yanıt verdi.

Sonra sanki özür dilemek ister gibi:

“Eh, başka yapacak şey yok ki,” dedi.

“İçeri girip bakabilir miyim?”

Sağlıkçı eri:

“Bakılacak ne var ki?” diye yanıtladı bunu.

Ama Rostof, erin, kendisini oraya sokmak istemediği açıkça belli olduğu halde er koğuşuna girdi. Daha koridordayken alıştığı koku, burada iyice keskinleşiyordu. Dahası burada biraz değişmişti de. Daha yoğun ve ağırdı, kaynağının burası olduğu anlaşılıyordu.

Büyük pencerelerden içeri giren güneşle ışıl ışıl aydınlanmış uzun odada başları duvar yönünde, aralarında geçecek dar bir yer bırakarak, iki sıra durumunda hastalar ve yaralılar yatıyordu. Çoğu baygın durumdaydı ve içeriye girenlere dikkat bile etmemişlerdi. Kendilerini bilenlerse yerlerinden doğrularak o sarı, zayıf yüzlerini hep aynı yardım umudu, sitem ve başkasının sağlığına karşı kıskançlık ifadesiyle yukarı kaldırmışlardı; Rostof, odanın ortasına doğru yürüdü. İki yanda kapıları açık olan odalara baktı ve her iki yanda da aynı şeyleri gördü; hiç konuşmadan çevresine göz gezdirdi. Böyle bir şeyi aklından bile geçirmemişti. Yerde, neredeyse ayaklarının altında ve ortadaki geçit yerinde, doğrudan doğruya çıplak döşemenin üzerinde bir hasta yanlamasına yatıyordu. Kazak’tı herhalde. Çünkü saçları yandan tıraş edilmişti. Sırtüstü, kocaman, kollarıyla bacaklarını iki yana açmış olarak yatıyordu. Yüzü, koyu kırmızıydı, gözleri de öylesine devrilmişti ki, yalnız akları görünüyordu. Çıplak ayaklarıyla daha kırmızı olan ellerinde ip gibi gerilmişti damarları. Kafasını yere vurarak, kısık sesle bir şey söyledi ve söylediği sözü yinelemeye başladı. Rostof, söylediğine kulak verdi ve yinelediği sözün ne olduğunu anladı:

“Su istiyorum, su, su istiyorum!”

Rostof, hastayı yerine yatırıp ona su verebilecek birini bulmak için çevresine bakındı. Sağlıkçı erine:

“Bu hastalara kim bakıyor, kuzum?” diye sordu.

Yandaki odadan, hastanede hademelik eden bir ulaşım eri çıktı bu sırada, ayaklarını birbirine vurarak Rostof’un karşısında selama durdu. Sonra herhalde onu hastane müdürü sanarak gözlerini devire devire Rostof’a:

“Sağ olun sayın komutanım!” diye bağırdı.

Rostof:

“Kaldırsana şunu!” dedi. “Su ver ona!”

Er, büyük çaba harcayarak gözlerini daha çok devirdi ve kıvançla:

“Başüstüne, sayın komutanım!” dedi.

Ama hâlâ dimdik duruyor, yerinden kımıldamıyordu.

Rostof, gözlerini indirerek, ‘Hayır, burada hiçbir şey yapılamaz,’ diye düşündü. Oradan uzaklaşmak istiyordu. O sırada sağ yandan anlamlı bir bakışın üzerine dikilmiş olduğunu hissetti ve bakana doğru döndü. Koğuşun hemen hemen öteki köşesinde, bir kaputun üzerinde, sapsarı, iskelet gibi zayıf, sert yüzlü, sakalı tıraş edilmemiş, yaşlı bir er oturuyordu. Er, dik dik Rostof’a bakıyordu. Yaşlı erin, bir yanındaki komşusu ona bir şeyler fısıldayarak Rostof’u işaret etmekteydi. Rostof, yaşlı erin kendisine bir şey sormayı tasarladığını anladı. Ona yaklaştı ve yalnız bir bacağının kıvrılmış olduğunu, öbür bacağının dizden aşağısının bulunmadığını gördü. Yaşlı erin öbür yanındaki komşusu, başını geriye atmış kımıltısız yatıyordu. Ondan epey uzaktaydı. Genç bir erdi, kopça burunluydu, çilli yüzü balmumu sarılığındaydı, gözleri şakaklarına doğru kaymıştı. Rostof, kıvrık burunlu ere baktı ve sırtında soğuk bir ürperti hissetti. Sağlıkçı erine:

“İyi ama, bu, herhalde,” dedi.

Yaşlı er, alt çenesi titreyerek:

“Ne kadar rica ettik, sayın komutanım!” dedi. “Sabahleyin ölmüştü. Ne de olsa insanız, köpek değil ki...”

Sağlık eri, telaşla:

“Şimdi birini gönderirim kaldırırlar, kaldırırlar!” dedi. “Buyrun, komutanım, gidelim.”

Rostof da telaşla:

“Gidelim.” dedi. “Gidelim.”

Gözlerini yere indirerek, kendisine sitem ve kıskançlıkla dikili sıra sıra gözlerin önünden geçerken, dikkati çekmemek özeniyle, başını omuzlarının arasına çekip büzüldü. Öylece çıktı odadan.

XVIII

Sağlıkçı eri, Rostof'u, koridordan geçtikten sonra, kapıları açık duran üç odayla sınırlı subay koğuşlarına götürdü. Odalarda karyolalar vardı. Yaralı ve hasta subaylardan kimileri bunların üzerinde oturmakta, kimileri yatmaktaydı. Kimileri de sırtlarında beylik sabahlıklarla odadan odaya dolaşıyordu. Rostof'un subay koğuşlarında ilk karşılaştığı adam, kısa boylu, tek kollu, zayıf, başında kalpak, sırtına da hastanede verilen beylik sabahlıklardan birini geçirmiş, ağzında ucu ısırıla ısırıla ezilmiş bir pipoyla ilk odada dolaşıp duran biri oldu. Rostof, ona dikkatle bakarak, bu adamı nerede görmüş olabileceğini anımsamaya çalıştı. Kısa boylu adam:

"Hay Tanrım!" dedi. "Tanrı, nerede görüşmeyi nasip etti bize! Tuşin'i anımsamıyor musunuz? Sizi Schöngraben önlerinde arabayla gideceğiniz yere götürmüştüm, anımsıyor musunuz? Benden bir parçacık kestiler işte!"

Gülümseyerek sabahlığın boş kolunu gösterdi:

"Vasiliy Dimitriç Denisof'u arıyorsunuz, değil mi?"

Rostof'un onu aradığını öğrenince:

"Aynı koğuştayız," diye ekledi. "Burada, burada."

Sonra Rostof'u birkaç kişiden yükselen kahkahaların işitildiği öbür odaya götürdü.

Rostof, 'Burada kahkahalarla gülmek şöyle dursun nasıl yaşayabiliyorlar acaba?' diye düşünüyordu. Erlerin koğuşundayken ciğerlerine dolan o ceset kokusunu hâlâ duymakta, her iki yandan kendisini izleyen o kıskanç bakışlarla, genç ölü erin gözleri devrilmiş yüzünü görür gibi olmaktaydı.

Denisof, saat on ikiye yaklaştığı halde başını yorganın içine çekmişti; yatağında uyuyordu.

Uyanınca, tıpkı kimi vakit alayda yaptığı gibi ve hep aynı sesle:

"Vay Rostof, merhaba, merhaba!" diye bağırdı.

Rostof, bu alışılagelmiş aşırı rahatlığın, neşenin altında Denisof'un yüzündeki ifadede, sesinin tonunda ve sözlerinde yepyeni, kötümser, gizlemeye çalıştığı bir duygunun varlığını hissetti hüzünle.

Yarası önemsiz olduğu halde burada hâlâ kapanıp düzelmeye yüz tutmamıştı. Oysa yaralanalı altı haftayı geçmişti. Yüzünde, hastanede bulunan herkesin yüzündeki gibi solgunluk ve şişkinlik görülüyordu, ama Rostof'u şaşırtan bu değildi; onu asıl şaşırtan, Denisof'un, onun gelişinden

memnun olmamış gibi davranması ve hiç de doğal olmayan bir tavırla gülümsemesiydi. Denisof, alay ve çarpışmaların genel gidişi konusunda da hiçbir şey sormamıştı. Rostof, ona, bu konularda bilgi vermeye kalkıştığında da dinlemeye yanaşmadı.

Dahası Rostof, alayı ve genel olarak hastane dışındaki yaşayışı anımsatınca da Denisof'un bundan hoşlanmadığını fark etti. Sanki o eski günlerini unutmaya çalışıyor ve yalnız levazım memuruyla olan anlaşmazlığıyla ilgili görünüyordu. Rostof, ona, işin ne kadar ilerlediğini sorunca, Denisof, hemen yastığın altından komisyondan gelen kâğıdı ve ona karşılık olarak karaladığı yazıyı çıkardı. Kendi yazdığını okumaya başlayınca heyecanlandı; Rostof'a özellikle o kâğıtta düşmanlarına yönelttiği acı sözleri belirtmekten geri kalmadı. Denisof'un hastanedeki arkadaşları, dışardaki özgür yaşamın yeni gelmiş bir temsilcisi olarak gördükleri Rostof'un çevresini sarmışlardı, ama Denisof yazdığı yanıtı okumaya girişir girişmez yavaş yavaş dağıldılar. Rostof, yüzlerinden, bütün bu insanların söz konusu öyküyü kim bilir kaç kez dinlemiş ve artık bıkmış olduklarını anladı. Yalnız komşusu, karyolasının üzerinde oturan ve somurtkan bir tavırla kaşlarını çatarak piposunu tellendiren, şişman bir hafif süvari subayı, bir de başını hoşnutsuzca sallayarak, kısa boylu, tek kollu Tuşin dinlemeye devam ediyordu. Denisof, okuduğu kâğıdın yarısına gelince, hafif süvari sözünü kesti. Rostof'a, dönerek şöyle konuştu:

"Bana kalırsa, kendisini bağışlaması için Çar'a yalvarması gerekir. Diyorlar ki, şimdi büyük ödüller dağıtılacakmış, bunun onuruna bağışlarlar herhalde."

Denisof:

"Ben mi Çar'a yalvaracakmışım?" dedi.

Bunu, sesine eskisi gibi enerjik ve ateşli bir hava vermeye çabalayarak söylemişti. Ama sesinde gereksiz bir sinirlilikten başka bir coşku sezilmiyordu.

"Niçin yalvaracakmışım?" diye devam etti. "Haydut olsaydım, bağışlanmam için yalvarırdım. Oysa ben haydutları ortaya çıkarıyorum diye yargılıyorlar. Varsın yargılasınlar! Ben Çar'a ve yurduma namusumla hizmet ettim, haksızlık da etmedim! Bir de rütbemi geri almak istiyorlar. Dinle, onlara durumu açık açık, olduğu gibi yazdım işte... Bak, şöyle diyorum, 'Eğer ben devlet malını çaldıysam...'" Tuşin:

"Güzel yazılmış, buna diyecek yok," dedi. "Ama iş bunda değil, Vasiliy Dimitriç."

O da konuşurken Rostof’a doğru dönmüştü: “Boyun eğmek gerekir. Oysa Vasiliy Dimitriç boyun eğmek istemiyor. Askeri mahkeme üyesi size durumunuzun kötü olduğunu söyledi ya!” Denisof:

“Eh, varsın kötü olsun!” dedi. Tuşin, devam etti:

“Askeri mahkeme üyesi sizin adınıza bir dilekçe yazmıştı, o dilekçeyi imzalayıp bu bayla göndermelisiniz. (Rostof’u gösteriyordu) Bayın herhalde tanıdıkları da vardır Kurmay’da. Bundan daha iyi bir fırsat bulamazsınız.” Denisof:

“Canım, dedim ya, el etek öpmem,” diyerek kesti onun sözünü.

Yazdığı kağıdı, bıraktığı yerden okumaya devam etti.

Rostof, Tuşin ile öbür subayların gösterdikleri yolun en doğru yol olduğunu sezdiği ve ona yardım edebilirse kendisini mutlu sayacağı halde, kendinde, Denisof’u kandırma yürekliliğini bulamıyordu. Onun nasıl sözünden dönmeyen ve haklı olduğu zaman ne kadar öfkelenen bir adam olduğunu biliyordu.

Rostof, Denisof’un okunması bir saati aşkın bir zaman alan ve zehirli bir üslûpla yazılmış kâğıtları okumasından sonra, hiçbir şey demedi. Derin bir hüzün içinde günün geri kalan kısmını, çevresini saran Denisof’un hastane arkadaşları arasında geçirdi; onlara bildiklerini anlatıyor, onların anlattıklarını da dinliyordu. Denisof, akşam boyunca somurtup durdu hep.

Gece geç vakit, Rostof, gitmeye hazırlandı. Denisof’a bir isteği olup olmadığını sordu. Denisof:

“Ha evet, dur!” dedi.

Dönüp çevresindeki subaylara baktıktan sonra yastığının altından kâğıtlarını çıkardı, hokkanın bulunduğu pencereye doğru yürüdü, oturup yazmaya başladı. Bir süre sonra da pencerenin yanından ayrılıp yaklaşarak Rostof’a büyük bir zarf uzattı:

“Öyle görülüyor ki bükemediğimiz bileği öpmemiz gerekiyor,” dedi.

Askeri mahkeme üyesinin, Çar’a hitaben yazdığı dilekçeydi uzattığı. Bu dilekçede Denisof, levazım bölümünde işlenen suçlardan söz etmemekte, yalnızca bağışlanmasını dilemekteydi.

XIX

Rostof, alaya dönüp Denisof'un işinin ne durumda olduğunu bildirdikten sonra, elinde Çar'a yazılmış mektupla Tilsit'e gitti.

On üç haziran günü, Fransız ve Rus imparatorları Tilsit'te buluştular. Boris Drubetskoy, buyruğunda bulunduğu yüksek himayecisinden, Tilsit'e gönderilen yaver subaylara kendisinin de katılması için dilekte bulunmuştu.

O güne kadar herkes gibi 'Bonapart' diye söz ettiği Napolyon için:

"Büyük adamı görmek isterdim!" dedi.

General, gülümseyerek:

"Bonapart'tan mı söz ediyorsunuz?" diye sordu.

Boris, generaline soru sorar gibi baktı ve hemen bunun şakadan yapılmış bir sınama olduğunu anladı:

"Prensim, ben İmparator Napolyon'dan söz ediyorum," diye yanıt verdi.

General, gülümseyerek usulca omzuna vurdu:

"Sen çok ilerleyeceksin," dedi.

Tilsit'e giderken de onu yanında götürdü.

İmparatorlar Niemen'de buluştukları zaman orada bulunan pek az kişi arasında Boris de vardı; üzerinde armalar asılı salları, Napolyon'un karşı kıyıda Fransız muhafız alayının önünden geçişini, İmparator Aleksandr'ın Niemen kıyısındaki konukevinde oturup hiç konuşmadan Napolyon'u beklerken yüzündeki düşünceli anlatımı, her iki imparatorun kayıklara binişini ve daha önce sala varan Napolyon'un nasıl hızlı adımlarla ilerleyip Aleksandr'ı karşıladığını, elini nasıl sıktığını, sonra da her ikisinin küçük köşke girip gözden kayboluşlarını görmüştü.

Boris, yüksek insanların arasına katılışından beri çevresinde olup bitenleri dikkatle dinlemeyi ve gördüklerini yazmayı alışkanlık edinmişti. Tilsit'teki buluşma sırasında, Napolyon'la birlikte gelen kişilerin adlarını, üzerlerindeki üniformaların cinsini soruşturuyor, önemli kişilerin söylediği sözlere dikkatle kulak veriyordu. İmparatorlar köşke girdikleri sırada saatine bakmış, Aleksandr, köşkten çıktığı sırada ona gene göz atmıştı; görüşme bir saat elli üç dakika sürmüştü; o akşam ona göre tarihsel önemi olan başka olayların arasında bunu da not etti.

Çar Aleksandr'ın yaverleri küçük bir grup olduğundan, meslekte başarıya değer veren bir insan için, imparatorların görüşmesi sırasında Tilsit'te

bulunması çok önemli bir işti ve Boris kendini Tilsit'te bulunca, o günden sonra durumunun büsbütün sağlamlaşacağını anlamıştı. Herkes onu tanımakla kalmamış; ona dikkatle bakmış ve orada bulunuşuna alışmıştı. Bir görevle iki kez, Çar'ın yanına bile gitmişti; böylece çar onu şahsen tanıyordu. Çar'ın çevresinde olanlar da eskiden olduğu gibi onu yeni bir tip sayarak yabancılık göstermek şöyle dursun, orada bulunmadığını görseler, buna şaşacaklardı herhalde.

Boris, bir başka yaverle, Polonyalı Kont Jilinskiy'le birlikte oturuyordu. Paris'te yetişmiş bir Polonyalı olan Jilinskiy zengindi, Fransızları çok severdi. Bu nedenle Tilsit'te bulundukları sürece, hemen her gün Jilinskiy ile Boris'in evinde kahvaltıya ve öğle yemeğine muhafız alayı ile Fransız genel kurmayına bağlı subaylar da katılmaktaydı.

Yirmi dört haziran günü, Boris'le birlikte oturan Kont Jilinskiy, Fransız dostları için bir akşam yemeği verdi. Bu akşam yemeğinde onur konuğu olarak Napolyon'un yaverlerinden biri, Fransız muhafız alayından birkaç subay, Napolyon'un page'ı[24] olan soylu bir Fransız ailesinden bir delikanlı vardı.

24 Saraylarda krala ve yakınlarına hizmet eden delikanlılara verilen isim.

Rostof, işte o akşam, tanınmamak için karanlıktan yararlanıp, sivil giyinmiş olarak, Tilsit'e geldi. Jilinskiy ile Boris'in oturdukları eve girdi. Rostof'un ruhunda içinden geldiği bütün orduda olduğu gibi Napolyon ve Fransızlara karşı ilişkilerde, eski düşmanı bir anda dost durumuna getiren değişiklik gerçekleşmemişti; oysa bu değişiklik, genel karargâhta ve Boris'in evinde olmuştu bile. Ordudaysa hâlâ herkes Bonapart ile Fransızlara karşı eskisi gibi öfke, nefret ve korku duyuyordu. Daha kısa bir süre önce, Rostof, Kazak subaylarından biriyle konuşurken, Napolyon tutsak edilirse ona bir hükümdar gibi değil de bir suçluymuş gibi davranılacağı konusunda bahse girmişti. Gene kısa bir süre önce, yolda yaralı bir Fransız albayına rastlamış, öfkeye kapılmış, ona meşru bir çar ile bayağı bir cani olan Bonapart arasında barış olmayacağını kanıtlamaya kalkışmıştı. Bu yüzden Boris'in evinde ileri karakollarda bambaşka bir gözle görmeye alıştığı üniformaları giymiş Fransız subaylarının bulunuşu Rostof'a tuhaf görünmüş, onu bayağı şaşırtmıştı. Kapıdan bir Fransız subayının dışarıya doğru uzandığını görür görmez, hep duyduğu o düşmanlık dürtüsü birden bütün varlığını sardı. Eşikte durup Rusça olarak Drubetskoy'un burada oturup oturmadığını sordu. Sofada yabancı bir ses

işitmiş olan Boris, onu karşılamaya çıktı. Rostof’u görünce, ilk anda yüzünde bir can sıkıntısı belirdi. Öyleyken ona gülümseyerek yaklaştı.

“A sen misin? Çok sevindim, seni gördüğüme çok sevindim!” dedi.

Rostof, onun ilk davranışını fark etmişti, soğuk bir tavırla:

“Galiba vakitsiz geldim,” dedi. “Gelmeyecektim ama bir iş var da.”

“Yok canım, ben yalnız senin alaydan nasıl olup da geldiğine şaşıyorum.”

Boris, bunu söyledikten sonra tam o sırada içerden seslenerek onu çağıran kişiye:

“Biraz sonra buyruğunuzdayım!” diye yanıt verdi. Rostof:

“Görüyorum ki vakitsiz gelmişim!” diye yineledi. Boris’in yüzündeki can sıkıntısı kaybolmuştu. Durumu iyice düşündükten sonra ne yapacağını kararlaştırmıştı, bu yüzden çok sakin bir tavırla onu iki elinden tutarak yandaki odaya soktu. Rostof’a kararlı bir ifadeyle bakan gözleri sanki bir perdeyle örtülüydü; başkalarıyla birlikte yaşamanın lacivert gözlüklerini takmış gibiydi. Rostof’a öyle geliyordu.

Boris:

“Aman rica ederim, senin için vakitsiz gelmek diye bir şey olur mu?” dedi.

Rostof’u akşam yemeği için sofranın hazırlandığı odaya götürdü; onu konuklara tanıştırdı, adını söyledi, sivil olmayıp süvari subayı ve eski bir arkadaşı olduğunu belirtti. Odadakileri, Kont Jilinskiy, Kont N.N., Yüzbaşı S.S., diye tanıtıyordu. Rostof, kaşlarını çatmış, Fransızlara bakıyor, isteksizce selam verip susuyordu.

Jilinskiy’nin de bu yeni Rus’u kendi grubuna kıvançla kabul etmediği belliydi, bu yüzden Rostof’a hiçbir şey söylemedi. Boris, yeni birinin gelmesinden ötürü duyulan bu gerginliği fark etmemiş gibiydi. Rostof’u karşıladığı andaki nazik ve rahat tavrıyla, gene gözlerinde bir perde varmış gibi canlandırmaya çalışıyordu konuşmaları. Fransızlardan biri onlara özgü bir incelikle, üsteleyerek susan Rostof’a doğru dönerek ona herhalde Tilsit’e Çar’ı görmek için gelmiş olduğunu söyledi.

Rostof:

“Hayır, iş için geldim,” dedi kısaca.

Boris’in yüzündeki hoşnutsuzluğu ayırt edince de birden canı sıkıldı ve canı sıkılan bütün insanlar gibi herkesin kendisine düşmanca baktığı, herkesi tedirgin ettiği sanısına kapıldı. Gerçekten de onları tedirgin ediyordu ve yeniden başlayan konuşmaların dışında kalmıştı. Konukların

ona yönelttikleri bakışlar, ‘Niçin burada oturuyor sanki?’ diye sorar gibiydi. Rostof, kalkıp Boris’e yaklaşıp, kısık sesle:

“Ne de olsa seni rahatsız ediyorum,” dedi. “Çıkıp şu işi konuşalım, sonra gideyim.”

Boris:

“Nasıl olur, hiç de rahatsız etmiyorsun,” diye karşı çıktı. “Ama yorgunsan odama geçelim, orada uzanır dinlenirsin.”

“Evet, öyle yapmalıyım.”

Boris’in yattığı küçük odaya girdiler. Rostof, oturmadan, sanki Boris suçluymuş gibi öfkeli bir tavırla ona Denisof’un işini anlatmaya başladı. Bu arada ona Denisof için generalin aracılığıyla Çar’a dilekte bulunup bulunamayacağını, bunu isteyip istemediğini ve mektubu gene generalin eliyle ona ulaştırıp ulaştıramayacağını sordu. Daha baş başa kaldıkları anda, Rostof, ilk kez, Boris’in gözlerinin içine bakmaktan rahatsız olduğunu anlamıştı. Boris, ayak ayak üstüne atmıştı; sol eliyle sağ elinin ince parmaklarını okşuyor, onu tıpkı astının raporunu dinleyen bir general gibi, kimi vakit yanlara bakarak, kimi vakit gözlerinde gene aynı perde varmış gibi Rostof’un gözlerine bakarak dinliyordu. Rostof, onunla her göz göze gelişinde huzursuzlanıyor ve bakışlarını başka bir yana çeviriyordu.

“Böyle işleri çok duydum, biliyorum ki çar bu gibi olaylarda çok sert davranıyor. Bence bu işi çara duyurmamalı. Bana kalırsa doğrudan doğruya kolordu komutanına rica etmek daha iyi olur. Ama genel olarak öyle düşünüyorum ki...”

Rostof, Boris’in gözlerinin içine bakmadan, bağırır gibi:

“Canım, sen hiçbir şey yapmak istemiyorsan, hiç olmazsa açıkça söyle!” dedi.

Boris, gülümsedi:

“Tam tersine, elimden geleni yapacağım, yalnız düşündüm ki...”

O sırada kapıdan Boris’i çağıran Jilinskiy’nin sesi duyuldu.

Rostof:

“Haydi git, git!” dedi ve akşam yemeğine katılamayacağını söyleyerek küçük odada tek başına kaldı, uzun bir süre orada bir aşağı bir yukarı dolaştı; yandaki odadan kulağına Fransızca olarak neşeli konuşmalar geliyordu.

XX

Rostof, Tilsit'e, Denisof için dilekte bulunmak bakımından hemen hiç elverişli olmayan bir günde gelmişti. Kendisi nöbetçi generale gidemezdi, çünkü sırtında frak vardı ve Tilsit'e üstlerinden izin almadan gelmişti. Boris ise bu işi yapmayı istemiş olsa bile, Rostof'un gelişinin ertesi günü bunu yapabilecek durumda değildi; yirmi yedi haziran olan o gün, barış antlaşmasının ilk maddeleri imzalanmıştı. İmparatorlar birbirlerine nişan vermişlerdi. Aleksandr'a Legion d'honneur, Napolyonaysa birinci dereceden Andrey nişanı verilmişti; aynı gün Fransız muhafız taburu, Preobrajenskiy taburuna şölen verecek, çar da bu şölende hazır bulunacaklardı.

Rostof, Boris'le baş başa kalınca öyle bir huzursuzluk, öyle bir hoşnutsuzluk duyuyordu ki, Boris, akşam yemeğinden sonra gelip odasına bakınca uyuyor gibi görünmüş, ertesi günü de onu görmemeye çalışarak evden erkenden çıkıp gitmişti. Sırtında frak, başında silindir şapkayla dolaşıyor, sokakları, Rus ve Fransız imparatorlarının oturdukları evleri seyrediyordu. Alanda şölen için dizilen masaları, sokaklarda Rus ve Fransız bayrakları sarılmış ve boydan boya uzanmış taklarla kocaman 'A' ve 'N' armalarını gördü. Evlerin pencelerinde de bayraklar vardı.

Rostof, 'Boris bana yardım etmek istemiyor, zaten ben de ona başvurmak istemiyorum. Buna karar verdim bir kez,' diyordu kendi kendine. 'Aramızda her şey bitti, ama Denisof için elimden geleni yapmadan ve en önemlisi, mektubu Çar'a ulaştırmadan buradan gitmem. Doğrudan doğruya onun eline mi versem? Kendisi burada ya!' diye düşünüyor, elinde olmayarak Aleksandr'ın oturduğu eve yaklaşıyordu.

Evin önünde binek atları duruyordu. Yaverler, herhalde çar çıkacağı için bir araya toplanıyordu.

Rostof, 'Onu her an görebilirim,' diye düşünüyordu. 'Keşke mektubu doğrudan doğruya ona verebilseydim! Her şeyi ona anlatabilseydim. Böyle bir şey yapacak olsam sırtımda frak var diye beni tutuklarlar mı acaba? Bu olacak şey değil! O kimin haklı olduğunu anlar, her şeyi bilir. Ondan daha hak gözeten, ondan daha vicdanlı kim olabilir? Hadi diyelim ki beni burada bulunduğum için tutukladılar. Bu da felaket mi yani?'

Çar’ın oturduğu evin önündeki basamaklardan çıkan subaya bakarak böyle düşünüyordu. ‘İşte yukarı çıkıyorlar ya. Aman hepsi saçma! Gidip mektubu Çar’a kendi ellerimle vereyim. Artık ondan sonra beni bu işe zorlayan Drubetskoy ayıklasın pirincin taşını!’ Birden, kendisinden hiç beklemediği bir kararlılıkla cebinde bulunan mektubu yoklayarak doğru Çar’ın evine yöneldi.

Her an Çar’la karşılaşmayı bekliyor, bunu aklından geçirirken de bütün kanı yüzünde toplanıyor gibi oluyordu. Hayır, Austerlitz’deki gibi fırsatı kaçırmam bu kez!’ diye düşünüyordu. ‘Ayaklarına kapanır, ona yalvarırım. O beni yerden kaldırır, söylediklerimi dinler, üstelik bana teşekkür bile eder.’ Rostof, bunu düşünürken Çar’ın kendisine söyleyeceği sözleri de geçiriyordu aklından. Çar, ‘İyilik edebildiğim zaman mutluyum, ama bir haksızlığı düzeltmek mutlulukların en büyüğü,’ diyecek! Böyle düşünerek kendisine merakla bakanların yanlarından geçip Çar’ın oturduğu evin kapısı önündeki sahanlığa çıktı. Bu sahanlıktan geniş bir merdiven yukarı çıkıyor, sağda kapalı bir kapı görünüyordu. Aşağıda merdivenin altında, alt kata açılan bir kapı vardı. Birisi:

“Kimi istiyorsunuz?” diye sordu.

Rostof, sesi titreyerek:

“Mektup vereceğim, Çar’a bir dilekçe,” dedi.

“Dilekçeler nöbetçi subayına! Şöyle buyurun. (Aşağıda bir kapıyı gösterdi) Ama kabul etmezler.”

Rostof, bu aldırmaz sesi işitince yaptığından korktu; her an Çar’ı görmek düşüncesi o kadar çekici, bu yüzden de o kadar korkunçtu ki, oradan nerdeyse kaçacaktı. Ama onu karşılamış olan emir çavuşu, nöbetçi subayın bulunduğu odanın kapısını açtı ve Rostof içeri girdi. Odada, ayağında beyaz pantolonla konçları devrik çizmeler, biraz önce geçirildiği belli beyaz patiska bir gömlekle orta boylu, etine dolgun, otuz yaşlarında bir adam duruyordu; nedense Rostof’un hemen gözüne çarpan kırmızı ipekli, işlemeli, çok güzel, yeni pantolon askısını uşağı arkadan ilikliyordu. Adam, odada bulunan biriyle konuşuyordu.

“Bedeni çok güzel, şeytanı baştan çıkaracak bir güzelliği var!” diyordu.

Ama Rostof’u görünce sustu, kaşlarını çattı.

“Ne istiyorsunuz? Dilekçeniz mi var?”

Öbür odadan biri:

“Ne oluyor?” diye sordu.

Askısını geçirmiş olan adam:

“Dilekçe getiren biri daha,” diye yanıt verdi.
“Ona söyleyin sonra gelsin. Şimdi neredeyse çıkacak. Gitmeliyiz.”
“Sonra, sonra! Yarın gelirsiniz, geç kaldınız!”
Rostof, arkasını döndü ve çıkıp gitmek istedi, ama askılı adam onu durdurdu.
“Kimden bu dilekçe, siz kimsiniz?”
Rostof:
“Binbaşı Denisof’tan,” diye yanıt verdi.
“Siz kimsiniz, subay mısınız?”
“Ben Teğmen Kont Rostof’um.”
“Bu ne gözü karalık! Komutanlarınızın eliyle ulaştırın dilekçeyi! Siz de gidin buradan, gidin!”
Adam, bunu söyledikten sonra uşağının uzattığı üniformayı giymeye koyuldu.
Rostof, sofaya çıktı ve kapının önünde artık hepsi tören üniformalarını giymiş olan birçok subayla generalin toplandıklarını gördü, bunların arasından geçmek zorundaydı. Yürekliliğinden ötürü kendine sövgüler yağdırıyor, her an Çar’la karşılaşmak, onun gözü önünde rezil olup tutuklanmak düşüncesiyle ürperiyordu. Davranışının ne kadar yakışıksız olduğunu tam olarak kavrıyor, bundan ötürü de pişmanlık duyuyordu. Gözlerini indirmiş olarak, kalabalığın arasından parlak üniformalı yaverlerle çevrili evin dışına çıkmaya çalıştığı sırada birden, tanıdığı birinin ona seslendiğini duydu ve bir elin onu durdurduğunu hissetti. Adam, kalın bir sesle:
“Siz buralarda sırtınızda frakla ne arıyorsunuz, teğmen?” diye soruyordu.
Çar’ın özel ilgisini çekmiş ve Rostof’un eskiden hizmet gördüğü tümenin komutanı olan bir süvari generaliydi bu.
Rostof, korku içinde kendini haklı göstermeye çalıştı. Generalin yüzündeki içten ve canlı havayı fark edince bir kenara çekildi, heyecan dolu bir sesle ona her şeyi anlattı ve generalin de zaten tanıdığı Denisof’u savunmasını diledi. Rostof’u dinledikten sonra ciddi bir tavırla başını salladı general:
“Yazık, yazık delikanlıya. Ver bakalım şu mektubu!”
Rostof, Denisof’un bütün işlerini anlatıp mektubu verir vermez, merdivende hızlı adımlarla mahmuz şakırtıları duyuldu ve general yanından uzaklaşarak sahanlığa yaklaştı. Çar’ın yaverleri merdivenden koşarak inip atlara doğru ilerlediler. At bakıcısı Ene, Çar’ın atını getirdi. (Çar’ın

Austerlitz'deki at bakıcısı da O'ydu) Rostof'un hemen tanıdığı adımların hafif gıcırtısı duyuldu merdivende. Rostof, tanınmak tehlikesini unutarak, yerli halktan birkaç meraklıyla birlikte kapının önündeki sahanlığa kadar ilerledi ve iki yıl sonra, taparcasına sevdiği aynı çizgileri, aynı yüzü, aynı bakışı, aynı yürüyüşü, aynı görkemli ve aynı zamanda aynı yumuşak tavrı gördü. O zaman çarına beslediği sevgiyle derin hayranlık duygusu, eski gücüyle gene uyandı içinde. Çar, sırtında Preobrajenskiy üniforması, ayağında beyaz pantolon ve konçları devrik yüksek çizmeler, göğsünde de Rostof'un bilmediği bir yıldız ile (bu Legion d'honneur'dü.) kapıya çıkmıştı, şapkasını koltuğunun altına sıkıştırmış, eldivenini giyiyordu. Çevresine bakınarak durdu; bakışıyla her şeyi aydınlatıyordu sanki. Generallerden bir ikisine birkaç söz söyledi. Rostof'un eski tümen komutanını da tanıdı, gülümseyerek onu yanına çağırdı.

Bütün yaverleri geri çekildiler ve Rostof, generalin Çar'a oldukça uzun bir süre bir şeyler söylediğini gördü.

Çar da ona birkaç söz söyledi ve atına ulaşmak için bir adım attı. Yaverleriyle Rostof'un da bulunduğu sokaktaki insanlardan oluşan kalabalık Çar'a biraz daha sokuldu. Çar, atının yanında durup eyeri tutarak, herhalde herkes işitsin diye yüksek sesle konuşarak:

"Yapamam generalim! Nedeni şu: yasa benden güçlüdür."

Ve ayağını üzengiye kaldırdı.

General saygıyla başını eğdi. Çar ata binip dörtnala ilerledi. Rostof, heyecandan kendini yitirmiş olarak kalabalıkla birlikte peşinden koştu.

XXI

Çar'ın gittiği alanda, sağda bir Preobrajenskiy Taburu, solda ayı derisinden kalpaklarıyla Fransız taburu yüz yüze düşmüş duruyorlardı. Çar, selama duran taburların bir ucuna yaklaşırken karşı yandaki taburun öbür ucuna başka bir atlı grubu geliyordu; Rostof, bunların önündeki Napolyon'u tanıdı. Bu ondan başka hiç kimse olamazdı; dörtnala geliyordu, başında

küçük bir şapka, göğsünde omzunun üzerinden çapraz geçen bir Andrey nişanı kurdelesi vardı. Lacivert üniformasının önü açıktı, beyaz yeleği görünüyordu, atının koyu kırmızı haşası sırmayla işlenmişti. Olağanüstü güzel, cins bir Arap atına binmişti. Aleksandr'a yaklaşınca, şapkasını kaldırdı; onun bu davranışı üzerine, Rostof, bir süvari gözüyle baktığı için Napolyon'un, atının üzerinde güzel ve sağlam oturmadığını fark etmekten kendini alamadı.

Taburlar, 'Hurra!' ve We l'empereur!' diye bağırdılar. Napolyon, Aleksandr'a bir şey söyledi. Her iki imparator, atlarından inip birbirlerinin ellerini sıktılar. Napolyon'un dudaklarında yapmacık ve hiç de hoş olmayan bir gülümseyiş vardı. Aleksandr, sevecen bir tavırla ona bir şeyler söyledi.

Rostof, gözlerini indirmeden halkı fırdolayı çeviren Fransız muhafızlarının atlarının herkesin üstüne insanları ezecekmiş gibi gelmelerine karşın, Çar Aleksandr'ın Bonapart'a sanki o kendisine eşit bir varlıkmış gibi davranması, Bonapart'ın da Çar'ın bu yakınlığı çok doğal bir şeymiş gibi serbestçe konuşması ve Rus Çar'ına kendisine eşit bir insanmış gibi davranması onun için beklenmedik bir olaydı. Buna şaşırıp kalmıştı.

Aleksandr ile Napolyon, uzun bir yaverler kuyruğuyla birlikte Preobrajenskiy Taburu'nun sağ kanadına, orada toplanan halkın yanına doğru gittiler. Halk beklenmedik bir biçimde imparatorlara o kadar yakındı ki, en ön sıralarda bulunan Rostof, kendisini tanıyacaklar diye korkmaya başladı. Her harfi çok belirli olarak söylenen tiz, ölçülü bir ses:

"Size, majeste, askerlerinizden en kahramanına legion d'hon-neurü verme izninizi rica ederim," dedi.

Bunu, kısa boylu Bonapart, aşağıdan yukarıya doğru Aleksandr'ın gözlerinin içine bakarak söylemişti. Aleksandr, kendisine söylenenleri dikkatle dinledi, sonra başını eğerek tatlı tatlı gülümsedi. Napolyon, Rostof'un içinde başkaldırı uyandıran sakin ve güven dolu bir tavırla, karşısında hazırol durumunda tiril tiril titreyerek dimdik bekleyen askerleri tepeden tırnağa süzdü, her hecenin üzerinde dura dura:

"Bu son savaşta en çok kahramanlık göstermiş olana," diye tamamladı sözünü.

Aleksandr:

"Majesteleri bu konuda albayın düşüncesini sormama izin verirler mi?"

Çar, Aleksandr, Rusça olarak Kozlovski'ye alçak sesle:

"Kime verelim?" diye sordu.

"Kime buyurursanız, Majeste!"

Çar, elinde olmayarak tatsız bir tavırla kaşlarını çatıp arkasına baktı:

“Canım ona bir yanıt vermemiz gerekiyor.”

Kozlovski, kararlı bir yüzle sıralara baktı, bu arada gözü Rostof’a ilişti. Rostof, ‘Yoksa ben mi?’ diye düşündü.

Albay, kaşlarını çattı:

“Lazaref!” diye komut verdi.

Ön sıralarda bulunan birinci er Lazaref, dinç adımlarla sıradan çıktı.

Birkaç ses, nereye gideceğini bilemeyen Lazaref’e:

“Nereye, burada dursana!” diye fısıldadı.

Lazaref durdu, korkuyla yan yan albaya baktı, sıranın önüne çıkarılan her erde olduğu gibi yüzünün kasları titredi.

Napolyon, başını hafifçe arkaya çevirdi; küçük, tombul elini bir şey almak istiyormuş gibi arkaya doğru uzattı. Arkasındaki subaylar, o anda olup biteni anlayarak, harekete geçtiler, fısıldaştılar, birbirlerine elden ele bir şey geçirdiler. Sonra Rostof’un, Boris’in evinde gördüğü page, koşarak öne geçip uzanmış elin önünde saygıyla eğildi, ve onu bir an bekletmeden, içine kırmızı kurdeleli bir nişan sıkıştırdı. Napolyon, bakmadan iki parmağını büktü. Nişan o iki parmağın arasına giriverdi. Napolyon, gözlerini devire devire yalnız kendi Çar’ına bakan Lazaref’e yaklaştı, sonra bu işi müttefikinin hatırı için yaptığını belirtmek, üzere dönüp Aleksandr’a baktı. Nişanı tutan küçük beyaz el, Lazaref’in düğmesine dokundu. Napolyon, o askerin ömrünün sonuna kadar mutlu olması için, bu dünyada başkalarının arasından seçilip nişan takınmasının, kendisinin, yani Napolyon’un lütfedip elini onun göğsüne dokundurmasının yeterli olduğunu biliyormuş gibi davranıyordu. Haçı Lazaref’in göğsüne hafifçe dokundurdu, sonra elini çekip Aleksandr’a dönerek bir şeyler söyledi. Sanki haçın Lazaref’in göğsüne yapışacağını biliyor gibiydi. Haç gerçekten yapıştı. Çünkü yardıma hazır birçok Rus ve Fransız eli, onu hemen tutup üniformaya takıvermişlerdi. Lazaref, önünde somurtkan bir tavırla bir şeyler yapmış olan o küçük ve beyaz elli adama bir an baktıktan sonra, hiç kımıldamadan gene hazırolda durarak Aleksandr’ın gözlerinin içine bakmaya başladı. ‘Daha durayım mı yoksa birkaç adım yürümemi mi buyurursunuz? Ya da başka bir şey mi yapmam gerekir?’ diye soruyor gibiydi. Ama kendisine hiçbir buyruk verilmediği için oldukça uzun bir süre kımıldamaksızın durmayı sürdürdü.

İmparatorlar, atlarına binip gittiler. Preobrajenskiyiler sıralarını bozarak Fransız muhafızlarıyla karışıp kendileri için hazırlanmış sofralara oturdular.

Lazaref, onur köşesinde oturuyordu. Rus ve Fransız subaylar, onu kucaklıyor, kutluyor, ellerini sıkıp duruyorlardı. Halk ile subaylar kalabalık bir durumda, tek Lazaref'i görebilmek için yaklaşıyorlardı. Alanda masaların çevresinde, Rusça ve Fransızca konuşmalar, kahkahalar uğultu halinde sürüp gidiyordu. Yüzleri kıpkırmızı olmuş, neşeli ve mutlu görünen iki subay, Lazaref'in yanından geçti. Biri:

"Bu ne şölen, kardeşim! Nereye baksan gümüş," diyordu.

"Lazaref'i gördün mü?"

"Gördüm ya..."

"Yarın da Preobrajenskiyiler onlara şölen vereceklermiş. Amma talihliymiş şu Lazeref! Ömür boyunca iki yüz frank aylık!"

Bir Preobrajenskiyli, Fransızlardan birinin tüylü kalpağını giyerek:

"İşte şapka buna derler, çocuklar!" diye bağırıyordu.

"Ne kadar güzel bir şey! Olağanüstü!"

Bir muhafız subayı bir başkasına:

"Parolayı işittin mi?" dedi. "Önceki gün, parola 'Napolyon, Fransızca, yiğitlikti, dünse, 'Aleksandr, Rusya, yücelik. Bir gün bizim çar parolayı veriyor, ertesi günü Napolyon. Yarın, çar, Fransız muhafız erlerinden en yiğit olanına Georgiy nişanı gönderecekmiş. Başka türlü yapamazdı. Karşılığını vermesi gerekir, öyle değil mi?"

Boris de arkadaşı Jilinskiy'le birlikte, Preobrajenskiykiler'le verilen şöleni görmeye gelmişti. Geri döneceği sıra gözü, bir evin köşesinde duran Rostof'a takıldı:

"Rostof, merhaba! Seninle görüşemedik!"

Rostof'un yüzünde öylesine tuhaf bir sıkıntı ve hüzün vardı ki, Boris, ona:

"Ne var?" diye sormaktan kendini alamadı.

Rostof:

"Bir şeyim yok, bir şeyim yok," diye yanıt verdi.

"Bana uğrayacak mısın?"

"Evet, uğrarım."

Rostof, uzun bir süre o köşeden şölendekileri seyretti durdu. Bir türlü bitmeyen ve ona işkence gibi gelen bir çalışma içindeydi beyni. Kafasında korkunç kuşkular uyanıyordu. Kimi vakit o değişmiş yüzü, o boyun eşiğiyle Denisof, o kopmuş bacaklar, kollar, pislik ve hastalıklarıyla bütün hastane canlanıyordu gözünün önünde. O sırada bile hastanedeki o ceset kokusunu öylesine keskin bir biçimde duyar gibi oluyordu ki, bu kokunun nereden geldiğini anlamak için çevresine bakmıyordu. Kimi vakit aklına o kendini

beğenmiş, o küçük elli Bonapart geliyordu. Şimdi ona imparator diyorlardı ve Çar Aleksandr onu seviyor, sayıyordu. Öyleyse o koparılmış eller, ayaklar, öldürülen insanlar ne işe yaramıştı? Kimi vakit de göğsüne nişan takılmış olan Lazaref'le, cezalandırılmış olan ve suçu bağışlanmayan Denisof'u anımsıyordu. Aklından öyle düşünceler geçiyordu ki, bunları düşündüğünü fark edince korku içinde kalıyordu.

Bu durumdan onu, Preobrajenskiyliler'in yedikleri yemeklerin kokusuyla açlık duygusu kurtardı. Gitmeden önce bir şeyler yemesi gerekiyordu. Sabahleyin gördüğü otele gitti. Orada öyle bir kalabalık ve kendisi gibi sivil gelmiş öyle çok subayla karşılaştı ki, güçlükle kendine servis yaptırabildi, onunla aynı tümenden olan iki subay yanına geldiler. Elbet barıştan söz açıldı. Rostof'un arkadaşları, ordunun büyük kısmı gibi, Friedland'tan sonra yapılan barış antlaşmasından hoşnut değildi.

"Biraz daha sabredilseydi Napolyon mahvolurdu; ordusunda artık ne peksimet, ne cephane kalmış," diyorlardı.

Rostof, konuşmadan yiyor, daha çok da içiyordu. Tek başına iki şişe şarap devirmişti. Duygularında başlayan çatışma hiçbir sonuca bağlanmadan, hep aynı biçimde üzmeye devam ediyordu. Kendini düşüncelere kaptırmaktan korkuyor, ama bir türlü kurtulamıyordu onlardan.

Birden subaylardan biri:

"Fransızlara bakmak insanın ağırına gidiyor!" dedi.

Bunun üzerine hiçbir şeyin haklı gösteremeyeceği, bu yüzden de subayları çok şaşırtan bir öfkeyle bağırdı Rostof. Yüzü kıpkırmızı kesilmişti.

"Neyin daha iyi olabileceğini siz nereden bileceksiniz? Çar'ın davranışları konusundaki düşünceler yürütmeye hakkımız var mı? Biz Çar'ın amacını da, davranışlarını da kavrayabilecek durumda değiliz!"

Rostof'un böyle köpürmesini sarhoşluğuna vermekten başka bir şey yapamayan subay kendini savunarak:

"Canım, ben çar için bir tek söz söylemedim!" dedi.

Rostof, onu dinlemedi bile

"Biz diplomat değiliz, askeriz, işte hepsi bu. Ölmemizi buyururlarsa ölürüz, ceza verirlerse, demek ki suçlusun! Bu konularda düşünce yürütmek bize düşmez. Çar'ımızın, keyfi Bonapart'ı imparator olarak tanımak ve onunla bir anlaşma yapmak istiyorsa, demek öyle gerekiyordur. Eğer biz her şey için düşünce yürütmeye kalkışırsak, dünyada kutsal hiçbir şey kalmaz. Öyle yaparsak, Tanrı da yoktur, hiçbir şey de yoktur diyebiliriz."

Rostof, karşısındakilere göre yersiz, ama kendi düşüncelerine göre çok yerinde olan bir hareketle masayı yumruklamaya devam ediyordu.

"Bize düşen, görevimizi yapmak, kılıç sallamak ve düşünmemek. İşte hepsi bu."

Kavga istemeyen subaylardan biri:

"Bir de içmek," dedi.

Rostof, bu sözü destekledi, ve hemen bağırdı:

"Evet, bir de içmek! Hey... buraya baksana! Bir şişe daha getir."

ALTINCI BÖLÜM-I

1808 yılında Çar Aleksandr, İmparator Napolyon'la gene buluşmak için Erfurt'a gitti. Petersburg yüksek sosyetesinde bu törenli buluşmanın olağanüstü güzelliğinden çokça söz ediliyordu.

1809 yılında dünyayı yöneten bu iki kişinin (Napolyon ile Aleksandr'a öyle diyorlardı) arasındaki yakınlık öyle bir dereceye ulaşmıştı ki, Napolyon o yıl içinde Avusturya'ya savaş açtığı vakit, Rus ordusu da eski yandaşı Avusturya İmparatorluğu'na karşı eski düşmanına yardım olsun diye sınırın öbür yanına geçti; dahası yüksek sosyetede Napolyon ile Aleksandr'ın kız kardeşlerinden birinin evlenmesinin bile olası olduğu ileri sürülüyordu. Ama dış olaylarla ilgili siyasal düşüncelerden başka, o sırada Rus toplumunun dikkati özel bir heyecanla, devlet yönetiminin bütün kollarında yapılan iç değişiklikler üzerinde yoğunlaşmıştı.

Bu arada yaşam, insanların sağlık durumuna, iş, dinlenme gibi gerçeklerle ilgili çıkarlara bağlı yönlerine ve düşünce, bilim, şiir, müzik, sevgi, dostluk, nefret, tutkuya bağlı ruhsal konularına, Napolyon Bonapart'a siyasal yakınlık ya da ona karşı düşmanlıkla ilişkisizce gerçekleşen bütün iyileştirmelere bağlı olmadan eskisi gibi akıp gidiyordu.

Prens Andrey, köyden hiç ayrılmadan orada iki yıl yaşadı. Piyer'in kendi çiftliklerinde giriştiği ve hiçbirini herhangi bir sonuca götürmeden hep bir işten diğerine atlayarak yarım bıraktığı bütün yenilikleri, Prens Andrey kendi çiftliğinde, hiç kimseye söylemeksizin, üstelik fazla çaba harcamadan yerine getirmişti.

Piyer'de bulunmayan bir yetenek, -işleri pratik zeka ile kavrama yeteneği- vardı onda. Bu, ona, fazla açılmadan ve çaba harcaması gerekmeden işleri yoluna koyma olanağını sağlıyordu.

Bu yüz canlık çiftlikte herkes serbest çalışan çiftçi olarak yazılmıştı (Bu, Rusya'da ilk kez gerçekleştirilen örneklerden biriydi). Öbür çiftliklerde de angarya kaldırılmış, yerine yıllık vergi konmuştu. Boguçarovo'ya, doğum yapanlara yardım için, gideri Prens Andrey tarafından karşılanan bir ebe getirtilmişti; papaz da aylık karşılığında köylü çocuklarıyla çiftlikte çalışan adamların çocuklarına okuma yazma öğretiyordu.

Prens Andrey, vaktinin yarısını babası ve hâlâ dadısının bakımında olan oğluyla Lisi Gori'de, öbür yarısını da babasının 'Boguçarovo Tekkesi' dediği köyünde geçiriyordu. Gerçi Piyer'e dış dünyada olup biten her şeye karşı aldırmaz kaldığını belirtmişti; ama gerçekte bütün olayları dikkatle izliyor, yığınla kitap getirtiyor ve derin bir şaşkınlıkla, olayların en civcivli yeri Petersburg'dan kendisine ya da babasına gelenlerin bile iç ve dış siyasette olup bitenler konusunda, hiçbir yere çıkmadan köyde oturan kendisine göre bilgi bakımından çok daha geri kaldıklarını fark ediyordu.

Prens Andrey, çiftlikteki işlerinden ve genel olarak çeşit çeşit kitaplar okumaktan başka, o sırada, ikisi de kötü sonuçlanan son iki seferimizin nedenlerini inceleyen bir eleştiriyle bizim askeri kurallar ve yönetmeliklerin değiştirilmesi konusunda bir tasarı oluşturmaya uğraşıyordu.

1809 baharında Prens Andrey vesayeti altında olan oğlunun Riyazan'daki çiftliklerine gitti. Bedeni bahar güneşiyle ısınarak arabada oturuyor, ilk fışkıran çimenleri, kayın ağaçlarındaki ilk yaprakları ve parlak mavi göklerde oraya buraya dağılan baharın ilk beyaz ve kabarık bulutlarını seyrediyordu. Hiçbir şey düşünmüyor, çevresine neşeli ve anlamsız gözlerle bakıyordu.

Bir yıl önce, üzerinde, Piyer'le konuştuğu salı geçtiler. Pis köyü, harman yerlerini, yeşermeye başlayan kış buğdaylarını, üzerinde hâlâ kar bulunan köprünün altındaki inişi, balçıklı bir yokuşu, çizgi çizgi sürülmüş tarlaları, yer yer yeşillenmiş çalılıkları da geçerek, yolun iki yanında uzayıp giden bir kayın ağacı ormanına girdiler. Ormanda hava bayağı sıcaktı. Rüzgârın hışırtısı bile duyulmuyordu. Yeşil, yapışkan yapraklarla baştan başa donanmış kayın ağaçları kımıldamıyordu. İlk yeşil otlarla eflatun çiçekler, geçen yıldan kalma yaprakları kaldırarak fışkırmıştı. Kayın ormanının arasında yer yer dağılmış bodur çamlar, hiç solmayan kaba yeşillikleriyle

tatsız kışı anımsatmaktaydı. Atlar ormana girince güçlükle solumaya başlamışlardı. Terledikleri daha çok belli oluyordu.

Uşak Pyotr, arabacıya bir şey söyledi. Bu sözü onayladığını gösteren bir yanıt verdi arabacı. Ama anlaşılan, arabacının onun sözünü onaylaması Pyotr'a yetersiz gelmişti. Nitekim oturduğu ön taraftan, efendisine doğru döndü, saygıyla gülümseyerek:

"İnsan kendini ne kadar hafiflemiş hissediyor, Ekselans!"

"Ne?"

"İnsan kendini hafiflemiş hissediyor, Ekselans!"

Prens Andrey, 'Ne diyor bu?' diye düşündü. 'Ha, baharı söylüyor herhalde.' Çevresine bakındı. 'Gerçekten her şey yeşermiş bile... Ne kadar da çabuk! Kayın ağaçları da, kuzukirazı ağaçları da, kızıl-ağaçlar da, hepsi yapraklanmaya başlamış. Meşeye gelince... görünürlerde yok herhalde. Hah, işte meşe de var.'

Yolun kıyısında bir meşe duruyordu. Ormanı oluşturan kayın ağaçlarından on yaş daha büyüktü herhalde. Gövdesi kayın ağaçlarınınkinden iki kat daha kalın, boyu iki kat daha uzundu. Ancak iki kişinin sarabileceği bir ağaçtı; kuru dalları eskiden kırılmış, kabuğu parçalanmış, eski yaraları yeniden kabuk bağlamış kocaman bir meşeydi. O gülümseyen kayın ağaçlarının arasında, kocaman, hantal ve birbirine uymayan, alabildiğine çevreye açılmış eğri büğrü kolları ve parmaklarıyla, yaşlı, öfkeli, çevresini küçümseyen tuhaf bir yaratık gibi duruyordu. Baharın gizemli büyüsüne boyun eğmek, baharı da, güneşi de görmek istemeyen oydu yalnız. 'Bahar, sevgi, mutluluk! Nasıl oluyor da hep aynı, aptalca, anlamsız aldanıştan bıkmıyorsunuz!' diye söyleniyordu sanki. 'Hep aynı şey, hepsi yalan! Ne bahar, ne güneş, ne mutluluk var. İşte bakın, ezilmiş, cansız çamlar hep öyle yapayalnız duruyorlar; ben de o kırılmış, kabukları soyulmuş parmaklarımı bedenimin neresinden çıkmış olursa olsunlar, dahası sırtımdan, ya da yanlarımdan da çıkmış olsalar, orada öylece açmışım. Nasıl boy attılarsa öyle kaldılar. Ben de öylece duruyorum ve sizin umutlarınıza, yalanlarınıza inanmıyorum.'

Prens Andrey, ormanın içinden geçerken birkaç kez başını çevirip bu meşeye baktı; ondan bir şeyler bekliyor gibiydi. Meşenin dibinde çiçekler ve çimenler vardı, ama o hep öyle somurtmuş, çirkin, inatçı bir direnişle hiç kımıldamadan duruyordu onların arasında.

'Evet, bu meşe bin kez haklı!' diye düşündü. 'Varsın başkaları, genç olanlar gene o yalana kansınlar, ama bizler yaşamı biliyoruz, bizim

yaşamımız artık bitmiştir!’ Prens Andrey’in ruhunda bu meşeyle ilgili olarak umutsuz ama gene de tatlı bir hüzünle dolu çok sayıda düşünce uyanmıştı. Bu yolculuk boyunca kendi yaşamını baştan sona dek gözden geçirmiş, ve her zamanki gibi, yatıştırıcı, karamsar sonuca varmıştı. Artık hiçbir şeye başlamamalı, yaşamı kötülük yapmadan, hiçbir şey için üzülmeden ve hiçbir istek duymadan sürdürmeliydi.

II

Prens Andrey’in, Riyazan’daki vesayet işlerinin çözümü için ilçedeki başkanla görüşmesi gerekiyordu. Başkan da Kont İlya Andreyiç Rostof’tu Prens Andrey, mayıs ayının sonuna doğru kontla görüşmek üzere onun kırdaki evine gitti.

Artık baharın sıcaklık yaydığı dönem başlamıştı. Orman tepeden tırnağa yapraklara bürünmüş, iyice yeşillenmişti. Yerden toz kalkıyordu; ve havada ısı o kadar yüksekti ki, suların yanından geçerken insan yıkanma isteği duyuyordu.

Prens Andrey, başkana sorması gereken ayrıntıları sıkıntı içinde derin derin düşünerek, Rostoflar’ın Obradnoye’deki evlerinin bahçesini ortadan ikiye bölen iki yakası ağaçlık patikadan, eve yaklaşıyordu.

Sağda, ağaçların arasından neşeli kadın sesleri duydu birden ve bir alay genç kızın birdenbire patikaya fırlayıp faytona doğru koştuğunu gördü. Sarı basma giysili; kapkara gözlü, şaşılacak kadar ince yapılı, siyah saçlı bir genç kız en önde koşuyordu. Başına beyaz bir mendil bağlamıştı. Mendilin altından, dağılmış saç örgüleri görünüyordu.

Genç kız, bağıra bağıra bir şeyler söylüyordu; ama arabadakinin bir yabancı olduğunu ayırt eder etmez, ona hiç bakmaksızın, gülerek geriye kaçtı.

Hava çok güzeldi. Güneş capcanlıydı. Ortalık neşe saçıyordu. Ama bu incecik güzel kız Andrey’in varlığına hiç aldırış etmiyordu. Apayrı, belkide saçma sapan olan, ama yine de neşe dolu yaşamından hoşnuttu genç kız.

Prens Andrey, elinde olmayarak merak duymuştu. Kendi kendine sordu, ‘Niçin sevinçli böyle? Ne kuruyor olabilir? Askerlik yönetmeliğini ya da Riyazan’daki ücretli köylülerin durumunu düşündüğünü hiç sanmam! Peki öyleyse neler geçiyor acaba aklından? Ona bu mutluluğu sağlayan nedir?’

Kont İlya Andreyiç, 1809 yılında Obradnoye’de hep aynı düzen içinde yaşıyor; daha doğrusu bütün ilçe halkını evinde ağırlıyor; av partileri, tiyatro gösterileri, şölenler vererek, müzisyenler getirterek konserler düzenliyordu. Prens Andrey’in gelişine de her konuğun gelişine olduğu gibi pek sevindi ve prensi hemen hemen zorla gece yatısına alıkoydu.

Prens Andrey, ev sahiplerinden en yaşlıların ve yaklaşan doğum gününden ötürü, yaşlı kontun evini dolduran konuklardan en saygıdeğer olanların kendisini oyalamak için bayağı yarışa girdikleri o can sıkıcı gün boyunca olur olmaz şeylere gülen ve gençlerin arasında durmaksızın eğlenen Nataşa’ya bakıp bakıp, ‘Neler düşünüyor acaba? Nedir onu bu kadar sevindiren şey?’ diye sorup durdu kendi kendine.

Akşam, alışmadığı bir yerde kalınca, uzun bir süre uyuyamadı. Bir zaman kitap okudu; sonra mumu söndürdü, kısa bir süre sonra tekrar yaktı. Panjurları içerden kapalı oda epey sıcaktı. Gerekli belgelerin kentte olduğunu, henüz kendisine ulaştırılmadığını bahane ederek onu adeta zorla yatıya alıkoyan o budala yaşlıya (Kont Rostof’a öyle diyordu.) öfkeleniyordu. Ayrıca kendi kendine de kızıyordu orada kaldığı için.

Dayanamayıp kalktı. Açmak için pencereye yürüdü. Panjurları açar açmaz, ayışığı, sanki pusuda bekliyormuş gibi içeriye doluverdi.

Prens Andrey, pencereyi açtı. Gece, serin, aydınlık ve dingindi. Pencerenin tam altında bir yanları simsiyah, öbür yanları gümüş rengi bir ışıkla aydınlanmış olan budanmış bir dizi ağaç, ağaçların altında da yer yer gümüş rengi yapraklar ve dolgun, ıslak, kıvır kıvır ama ne olduğu anlaşılmayan sapsarı bitkiler uyanıyordu.

Daha uzakta, siyah ağaçların arasında, çiy damlalarının pırıl pırıl ışıldattığı bir dam; sağda, bembeyaz gövdesiyle ışıldayan dört bir yana dalbudak salmış ulu ağaç; onun yukarısında da, bu aydınlık ama yıldızsız bahar göğünde hemen hemen yusyuvarlak bir ay görünüyordu. Prens Andrey, dirseğini pencereye dayadı ve gözlerini gökyüzüne dikti.

Prensin kaldığı oda orta kattaydı. Kaldığı odanın altındaki odalarda da birileri vardı ve yükselen seslerden anlaşıldığına göre, uyumuyorlardı. Prens Andrey, yukardan gelen kadın sesleri işitti. Hemen tanıdığı bir genç kızın sesini duydu:

“Bir kezcik daha!”
Aynı odadan bir başka genç kız sesi yükseldi:
“Sen ne zaman uyuyacaksın, Tanrı aşkına?”
Prensin, hemen tanımış olduğu ses:
“Ben uyumayacağım,” diye yanıt verdi. “Uyuyamıyorum ben, ne yapayım yani! Hadi son olarak bir daha söyleyelim.”
İki genç kız sesi, bir parçanın sonunu oluşturan melodiyi bir daha yineledi.
“Ne kadar güzel, Tanrım!” dedi ikinci genç kızın sesi. “Şimdi artık rahatça uyuyabiliriz!”
İlk işitilen ses pencereye yaklaştı:
“Sen uyu! Ama ben uyuyamam!”
Prens genç kızın, bunu söyledikten sonra yürüyüp pencereden sarktığını hissetti. Giysisinin hışırtılarını işitmişti önce; şimdiyse soluk alışlarını bile duyuyordu.
Her şey susmuş, taş gibi kımıltısız kesilmişti. Tıpkı gökteki ay ve onun ortalığa yaydığı ışık ve gölgeler gibi.
Prens Andrey, orada bulunduğunu belli etmemek için kımıldamaktan korktu elinde olmayarak!
İlk genç kızın sesi yeniden yükseldi:
“Sonya, dinle beni. İnsan nasıl uyuyabilir, Sonya’cığım? Şuraya baksana, nasıl doyulur bu güzelliğe? Bütün her şey ne kadar güzel, Sonya... Uyan, ne olur!”
Genç kız bu sözleri, neredeyse ağlayacakmış gibi söylemişti. Konuşmaya aynı tonda devam etti:
“Bu kadar güzel bir gece hiçbir zaman görülmemiştir, hiçbir zaman!”
Sonya, isteksizce bir şeyler geveledi. Öbür ses hâlâ devam ediyordu:
“Sen şu ayışığına bir baksana. Ne kadar, ama ne kadar güzel! Gelsene buraya, Sonya! Ne olursun, şekerim! Gel buraya! Bak, görmüyor musun? İçimden ne geliyor, bir bilsen. Şöyle bir çömelip kollarında sımsıkı dizlerimi kavrayıvereyim ve dizlerimi gücüm yettiği kadar sımsıkı kavradıktan sonra bir sıçrayışta uçup gideyim! işte böyle, bak!”
İkinci ses kısık bir bağırışla yükseldi:
“Yeter, düşüyorsun!”
İlkin itişip kakışmalar işitildi. Sonra da Sonya’nın hoşnutsuz ve sıkıntı taşan bir sesle:
“Biliyor musun ki saat ikiyi geçiyor!” dediği duyuldu.

Ardından gene ilk ses yükseldi:

"Sen işte hep böyle benim keyfimi kaçırmaktan başka bir şey bilmezsin zaten, Sonya... Hadi git, git yat bakalım!"

Bütün her şey derin bir sessizliğe gömülmesine rağmen Prens Andrey, onun hâlâ orada, pencerede oturduğunu biliyordu. Hafif bir kımıldayış, kimi vakit de derin iç çekişler işitiyordu. Sonra da genç kız birden:

"Aman Tanrım, aman Tanrım!" diye bağırdı. "Nedir bu böyle yani? İlle de uyumak gerekiyorsa, uyuyalım gitsin!"

Ardından da pencereyi gürültüyle kapadı.

Genç kızın sözlerine kulak kabartırken, nedense, hem onun kendisi için bir şeyler söylemesini bekliyor, hem de bundan ürküyordu. İçin için, 'Umurunda bile değilim ben' diyordu.

Sonra birdenbire, ruhunda, tüm yaşantısına öylesine aykırı, öylesine beklenmedik biçimde karmakarışık ve yepyeni düşüncelerle umutlar uyandı ki, içine düştüğü durumu çözümleyemeden yatıp uyudu.

III

Prens Andrey, ertesi gün yalnızca kontla vedalaşıp bayanların çıkmasını beklemeksizin evine döndü.

Artık haziran başlarıydı; eve dönerken, içinde o tuhaf duyguları yaratan ve onu şaşırtıp içinde o kadar derin bir iz bırakmış olan eğri büğrü meşenin bulunduğu kayın ormanına girdi. Çıngırak sesleri ormanda bir ay öncekinden daha boğuk duyuluyordu şimdi. Her şey dolgun, gölgeli ve koyuydu; şuraya buraya dağılmış körpe çamlar ormanın güzelliğini bozmuyor, çevrelerine uyarak yeni yeşeren yumuşak ve kabarık dallarıyla tatlı bir yeşillik içinde yükseliyordu.

Bütün gün boyunca hava çok sıcaktı. Bir yerlerde bir fırtına kopmak üzereydi; ama burada yalnızca bir bulut, damlalarını yoldaki toza ve olgun yaprakların üzerine püskürtmüştü.

Ormanın sol yanı loş ve gölgeliydi, sağ yanı ıslanmıştı. Rüzgârdan güneş cam gibi parlıyor, neredeyse hafif hafif salınıyordu. Her yer çiçek içindeydi; bülbüller prensin kimi vakit yanında, kimi vakit biraz ötesinde ötüyor, dem çekiyordu.

"O pek iyi anlaştığım meşe ağacı buradaydı, evet; bu ormandaydı," dedi kendi kendine. "Ama neredeydi acaba?" Bunu düşünürken yolun sol yanına bakıyor ve aradığı meşeyi, o olduğunu bilmeksizin, hayranlık içinde seyrediyordu.

Yaşlı meşe iyiden iyiye değişmişti. Dolgun ve koyu yeşil bir çadır gibi çevreye yayılmış, akşam güneşinin ışıltıları içinde usul usul salınıyordu. Ne eğri büğrü parmakları görünüyor, ne de eski acıların, eski güvensizliğin izleri belli oluyordu! Yüz yıllık sert kabuğun arasından sapsız, dolgun ve körpe yapraklar fışkırmıştı. O denli körpeydiler ki, bunların o yaşlı gövdesinden çıktığına inanmak zordu.

'Evet, evet! Bu, o gördüğüm meşe,' diye düşünüyordu. Düşünür düşünmez de içinde birden baharın verdiği bir sevinç, bir yenilik duygusu uyanıverdi. Zihninde yaşamının en güzel anları canlanmıştı. Birden, o uçsuz bucaksız gökyüzüyle Austerlitz'i ve karısının sitem dolu cansız yüzünü ve salın üzerinde Piyer'i, geceyi, ve ayı anımsadı.

Bir anda kesin, değişmez bir karara vardı. 'Hayır, yaşam otuz bir yaşında bitmez!' dedi kendi kendine. 'Ama içimdeki her şeyi benim bilmem yeterli değil, bunları herkes bilmeli. Piyer de bilmeli, o gökyüzüne uçmak isteyen kız da! Herkes tanımalı beni; yalnız benim için akıp gitmemeli yaşam! O kız gibi benim yaşantılarımla hiç ilgilenmeden yaşamamalı insanlar; bütün herkeste yankılar uyandırmalı yaşamım ve herkes benimle birlikte yaşamalı!'

Prens Andrey, bu yolculuk dönüşünde, sonbaharda Petersburg'a gitmeye karar verdi. Bu kararını haklı çıkarmak için kendi kendine çeşitli bahaneler uydurdu. Petersburg'a kesinlikle gitmesi, dahası orada bir görev alması gerektiğini gösteren bir sürü mantıksal kanıt bulup ortaya sürmek işten bile değildi. Daha bir ay kadar önce köyden çıkıp gitmesi nasıl ona akıl alacak bir iş olarak görünmüyorduysa, şimdi de Petersburg'daki yaşama katılarak etkin bir görev almanın zorunluluğundan nasıl olup da kuşkulanabileceğini bir türlü anlayamıyordu.

Prens Andrey'e öyle geliyordu ki yaşamda edindiği çeşitli bilgileri herhangi bir alanda uygulamaz ve etkin bir görev almazsa bütün öğrendikleri boşa gidecek, büsbütün anlamsız şeyler olarak kalacaktır. Şunu

anlamıyordu. Eskiden aynı zayıf mantıkla, aldığı bütün derslerden sonra ve onlara karşın yararlı olabileceğine ve mutluluk ile sevginin olanaklı olduğuna inanmayı kendisini küçük düşürücü bir şey gibi görmüşken şimdi aklı ona bambaşka şeyler fısıldamaktaydı.

Prens Andrey, gerçekten de bu yolculuktan sonra köyde sıkılmaya başlamıştı; eski işleri onu artık ilgilendirmiyordu; ve çoğu zaman da çalışma odasında otururken kalkıyor, aynaya yaklaşıyor ve uzun uzun yüzünü seyrediyordu. Sonra dönüp, ölen eşi Liza'nın resmine çeviriyordu bakışlarını.

Liza, ona, altın çerçevenin içinden eski Yunan biçimi bukleli, kabartılmış saçlarıyla tatlı tatlı ve neşe içinde bakıyordu. Ona artık eski korkunç sözleri söylemiyordu. Yalnız onu yapmacıksız ve özentisiz bir merakla seyrediyordu. Prens Andrey de odasında, ellerini uzun bir süre arkasında birleştirip kimi vakit kaşlarını çatarak, kimi vakit gülümseyerek, mantığa aykırı, sözlerle anlatılması olanaksız ve bir suç gibi gizli düşünceleri aklından geçirirdi. Piyer'e, şan ve ün, penceredeki genç kıza, neşeye, kadın güzelliğine, aşka ilişkindi bütün bu gizli düşünceler... Böyle anlarda birisi odasına girdiği takdirde çok sert, ciddi, kararlı ve dahası karşısındakinde hoşnutsuzluk uyandıracak biçimde davranıyordu.

Kimi vakit Prenses Maria böyle bir anda içeri girip:

"Sevgili dostum, Nikoluşka bugün kesinlikle dışarı çıkamaz," diyordu. "Çünkü hava çok soğuk!"

O zaman işte Prens Andrey, ruhundaki o hiç de akla uygun olmayan gizli değişikliğin doğurduğu hırsı kız kardeşinden almak istiyormuşçasına buz gibi soğuk bir tavırla, ne denli mantığa uygun konuştuğu havasını yaratarak şu yanıtı veriyordu;

"Hava sıcak olsaydı eğer, çocuğu sırtında bir gömlekle dışarı çıkarırdık. Ama hava soğuk olduğuna göre ona bedenini sıcak tutacak giysiler giydirilmeli; zaten o giysiler de böyle havalar için tasarlanıp hazırlanmıştır. Yapılması gereken budur, hava soğuksa. Yoksa, havaya ihtiyacı olan bir çocuğu evde kapalı tutmak değil!"

Prenses Maria, bu tür yanıtlarla her karşılaşışında yoğun zihinsel çalışmaların erkekleri ne kadar duygusuz bir hale getirdiğini düşünürdü hep...

IV

Prens Andrey, Petersburg'a 1809 yılı ağustos ayında geldi. O sıralarda genç Sberanski'nin ünü ve gerçekleştirdiği iyileştirmelerde gösterdiği enerji doruk noktasındaydı. Aynı ağustos ayı içinde, Çar, yolda giderken arabası devrilmiş, ayağı incinmişti; bu yüzden üç hafta Petersburg'da kalmış, bu süre içinde de her gün yalnız Speranski'yle görüşmüştü.

Saraylıların rütbelerinin kaldırılması, devlet danışmanlığı yapmak isteyenlerin ya da devlet işleri için kurulmuş komisyonlara üye olacakların sınavdan geçirilmeleri konusunda sosyeteyi altüst eden o dillere destan fermanlar hazırlanıyordu. O günlerde, ayrıca Rusya'da o sırada uygulanan adalet, idare ve maliye düzeninin devlet şûrasından başlayarak köy yönetimlerine kadar kökten değiştirecek tam bir Anayasa da hazırlanıyordu. Çar Aleksandr'ın tahta çıkarken yerine getirmeyi düşündüğü o belirsiz liberal hayaller şimdi gerçekleşiyordu işte. Çar, bunları daha önce Kamusal Kurtuluş Komitesi dediği yardımcılarıyla gerçekleştirmeye çalışmıştı. Şimdi hepsinin yerini idari işlerde Speranski, askeri işlerde de Arakçeyef almıştı.

Prens Andrey, gelişinden kısa bir süre sonra, saraya mabeyenci olarak girdi ve Çar'ın her çıkışında hazır bulunmaya başladı. Çar, ona bir iki kez rastladığı halde Andrey'e bir tek söz olsun söyleme lütfunda bulunmadı. Prens Andrey, daha eskiden de, her zaman yüzü ve bütün varlığı Çar'a soğuk geliyormuş gibi bir hal hissederdi. Onun araya büyük bir mesafe koyan soğuk bir bakışla kendisine baktığını görünce, bu duygu daha da güçlendi. Saraylılar Prens Andrey'e, Çar'ın, onunla 1805 yılından beri orduda hizmet görmediği için ilgilenmediğini ve bu yüzden hoşnutsuz davrandığını açıkladılar.

Prens Andrey, 'Bir kimseye kanımızın kaynaması ya da kaynamamasının elimizde olmadığını ben de biliyorum,' diye düşünüyordu. 'Bu yüzden askeri yönetmelik konusundaki yazımı Çar'a elimle vermeyi aklımdan bile geçirmemeliyim, ama hele o iş bir kez yoluna girsin, ne kadar önemli olduğu kendiliğinden anlaşılır.' Yazısını, babasının arkadaşı yaşlı bir feldmareşale ulaştırdı. Feldmareşal, Prens Andrey'i güler yüzle karşıladı ve Çar'a bu işten bahsedeceğine söz verdi. Birkaç gün sonra da, Prens

Andrey'e, Ulusal Savunma Bakanı Kont Arakçeyef'i gidip görmesi bildirildi.

Prens Andrey, bildirilen günde, sabah saat dokuzda, Kont Arakçeyef'in kabul salonuna gitti, kendisi Arakçeyef'i şahsen tanımıyordu ve hiç görmemişti; ama onun üzerine öğrendiği bilgiler o adama karşı içinde pek saygı uyandırmıyordu.

Prens Andrey, Kont Arakçeyef'in kabul odasında önemli önemsiz birçok kişi arasında beklerken 'O, Ulusal Savunma Bakanı'dır; Çar'ın güvenini kazanmış bir kişidir; bu bakımdan kişisel özellikleri kimseyi ilgilendirmez; ona yazımı inceleme görevi vermişler, demek ki onu ancak o uygulayabilir,' diye düşünüyordu.

Daha çok yaver olarak geçirdiği hizmet süresinde, önemli kişilerin birçoğunun kabul salonlarında bulunmuştu, bu kabul salonlarını birbirinden ayıran özellikleri çok belirgin olarak görürdü. Kont Arakçeyef'in kabul salonunun büsbütün kendine özgü bir havası vardı. Bu bekleme odasında kabul edilme sırasını bekleyen önemsiz kişilerin yüzünde bir utanç ve bir boyun eğiş seziliyordu; daha yüksek rütbeli olanların yüzündeyse göze çarpan bir huzursuzluk vardı. Aşırı serbest tavırlarla ya da kendi kendileriyle, içinde bulundukları durumla ve bekledikleri kişiyle hafif yollu alay ederek saklamaya çalışıyorlardı bu huzursuzluğu. Kimileri düşünceli, bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, kimileri fısıldaşarak gülüşüyorlardı; ikide bir Kont Arakçeyef'e takılan yakıştırma adı, 'Andreyiç'in güçleri,' ve 'Amca sana gösterir' sözlerini işitiyordu Prens Andrey. Bir general önemli bir kişi olarak herhalde bu kadar uzun beklemek zorunda kalmasını kendisine yapılmış bir hakaret saydığı için kavuşturduğu bacaklarını sık sık değiştirerek, oturduğu yerde çevresini küçümseyen bir havayla gülümsüyordu.

Ama kapı açılır açılmaz bütün yüzlerde hemen yalnız bir tek şey, korku beliriyordu. Prens Andrey, nöbetçi subaya, kendisinin gelmiş olduğunu bakana bir kez daha bildirmesini söylediğinde ona alayla baktılar, ancak sırası geldiğinde içeriye gireceğini söylediler. Bakanın odasına birkaç kişi alınıp çıkarıldıktan sonra, o korkunç kapıdan Prens Andrey'i, zavallı ve korkunç durumuyla şaşırtmış olan bir subay içeri alındı. Subayın görüşmesi uzun sürdü. Birden kapının öbür yanından kulağa hoş gelmeyen bir sesin yankıları duyuldu; solgun subay, dudakları titreyerek dışarı çıkıp başını ellerinin arasına aldı ve kabul odasından geçerek öbür yana gitti.

Onun arkasından Prens Andrey’i kapıya doğru götürdüler; nöbetçi subay, fısıldayarak, “Sağda, pencereye doğru!” dedi.

Andrey sade ve son derece temiz bir çalışma odasına girdi. Masanın başında kırk yaşlarında, bedeninin üst kısmı ve başı uzun, saçları kısa kesilmiş, yüzü derin kırışıklıklarla dolu, kahverengi gözlerinin içinde yeşil benekler bulunan, çatık kaşlı, kırmızı sarkık burunlu bir adam gördü. Arakçeyef, başını ona doğru çevirdi, yüzüne bakmadan sordu:

“Siz ne istiyorsunuz?”

Prens Andrey, yavaşça:

“Benim bir isteğim yok, Ekselans!” diye yanıt verdi.

Arakçeyef’in gözleri ona doğru çevrildi:

“Oturunuz, Prens Bolkonski!”

“Benim bir dileğim yok; yalnız çarımız imparator hazretleri, sunmuş olduğum yazıyı size ulaştırmak lütfunda bulunmuş.”

Arakçeyef:

“İzin verin, azizim; yazınızı okudum!” diye sözünü kesti.

Bu sözleri yumuşak bir sesle söylemişti; ama sonra gene Andrey’in yüzüne bakmadan, gittikçe daha çok horgören ve karşısındakini azarlıyormuş gibi bir tavırla devam etti:

“Yeni yasalar mı öneriyorsunuz? Yasa çok! Eskileri uygulayacak adam bulamıyoruz. Bugün herkes yasa yazıyor! Yazmak kolay uygulamak zor.”

Prens Andrey, saygıyla:

“Ben buraya çarımızın, imparatorumuzun isteği üzerine, ekselansınızın yazılarım konusunda nasıl bir işlem yapmayı düşündüğünü öğrenmeye geldim, efendim,” dedi.

Arakçeyef:

“Yazınız üzerine kararım yazılmış ve komiteye gönderilmiştir. Onu onaylamıyorum!”

Yerinden kalkarak yazı masasından bir kâğıt çıkardı.

“İşte,” diyerek Prens Andrey’e uzattı.

Kâğıdın üzerinde, kurşunkalemle yatık olarak, büyük harfleri küçük yazılmış, yazımı bozuk, noktasız, virgülsüz bir yazıyla:

Fransız askeri yasalarından, hiçbir temele dayanmadan kopya edilmiş ve gereksiz yere askeri yasalardan ayrılınmıştır, deniyordu.

Prens Andrey:

“Yazım hangi komiteye verildi?” diye sordu.

“Askeri yönetmelikleri inceleme komitesine. Hem ekselansınızın da bu komiteye üye alınmasını önerdim. Yalnız aylıksız.”

Prens Andrey gülümsedi:

“Ben zaten aylık istemem!”

Arakçeyef:

“Aylıksız üye olarak,” diye yineledi.

Sonra:

“Bana onur verdiniz,” dedi.

Sonra da dışarı doğru seslendi:

“Hey, oğlum, çağır bakalım. Daha başka kim var?”

Bir yandan da Prens Andrey’i uğurluyordu.

V

Prens Andrey, komiteye üye olarak alındığı konusunda kendisine bilgi verilmesini beklerken eski tanıdıklarıyla ve özellikle nüfuzlu olduklarını bildiği, ona yararlı olabilecek kişilerle dostluğu tazeledi. Şimdi Petersburg’da tıpkı savaştan önceki gibi bir duygu içindeydi. O zaman kendisine rahat huzur vermeyen bir merakla, karşı konulmaz bir gücün, onu milyonların yazgısını elinde tutan, geleceği hazırlayan yüksek çevrelere doğru çektiğini anladı. Yaşlıların öfkesinden, olup bitenleri bilmeyenlerin merakından, bir şeyler bilenlerin ağızlarından bir şey kaçırmamaya çalışmalarından, herkesin telaşından, düşünceli durumundan, her gün bir yenisini öğrendiği sayısız komiteden, komisyonlardan anlıyordu ki şimdi 1809 yılında, Petersburg’da büyük bir halk savaşı hazırlanıyor; bunun başkomutanı da tanımadığı ve kendisine dâhi olarak gözüken gizemli bir kişidir. Yani Speranski... Pek iyi bilmediği iyileştirmeler ve bu iyileştirmelerin başlıca yapıcısı onu öylesine bir heyecanla ilgilendirmeye başlamıştı ki, askeri yönetmelik işi kısa bir süre içinde zihninde yavaş yavaş ikinci sıraya düştü.

Prens Andrey, o zamanki Petersburg sosyetesinin çeşitli yüksek çevrelerinde iyi karşılanmak için çok elverişli durumdaydı. İyileştirmeleri savunanlar onu sevinçle aralarına alıyor, kendi yanlarına çekmeye çalışıyorlardı. Çünkü hem akıllı, hem de çok okumuş bir adam olarak tanınmıştı. İkinci olarak da, köylülerini bağımsızlığına kavuşturduğu için liberal görüşlü sayılıyordu. Hoşnutsuzluk içinde olan yaşlılar partisi, babasının oğlu olarak doğrudan doğruya ona başvuruyor, yapılan iyileştirmeleri yeriyor; kendilerini desteklemesini bekliyorlardı. Kadınlar ve yüksek sosyete onu candan benimsemişlerdi; çünkü zengin, soylu bir kısmetti; aynı zamanda bir ara öldüğü üzerine dolaşan söylentiyle eşinin feci ölümü, ona romantik bir hava vermişti. Bu yüzden sanki yepyeni bir adam olmuştu. Onu daha önce tanımış olanlar hep bir ağızdan son beş yıl içinde iyiye doğru çok değiştiğini, yumuşadığını, olgunlaştığını, tavırlarında eski yapmacıklığın, kibirliliğin, alaycılığın kalmadığını, tersine yıllar geçtikçe elde edilen bir duruluğa kavuştuğunu söylüyordu. Herkes ondan söz ediyor, onunla ilgileniyor, onu görmek istiyordu.

Prens Andrey, Kont Arakçeyef'i ziyaret ettiğinin ertesi günün akşamı Kont Koçubey'in suaresine gitti. Ona, 'Andreyiç denilen güç' ile yaptığı görüşmeyi anlattı (Koçubey, Prens Andrey'in, savunma bakanının kabul odasında farkına vardığı gibi, sanki bir şeylerle belirsiz bir biçimde alay ettiği için Arakçeyef'e bu adı veriyordu).

Koçubey:

"Dostum!" dedi. "Bu işte bile Mihail Mihaloviç'i atlamayınız. Bu işin asıl ustası odur. Ben ona söylerim. Bu akşam geleceğine söz vermişti."

Prens Andrey:

"İyi ama askeri yönetmeliklerden Speranski'ye ne?" diye sordu.

Koçubey, Bolkonski'nin saflığına şaşıyormuş gibi başını salladı.

"Geçenlerde onunla sizden söz ettik," diye devam etti. "Sizin o özgür bıraktığınız köylülerinizden..."

Katerina devrinden kalma bir yaşlı, küçümseyen bir havayla Bolkonski'ye dönerek sordu:

"Ha, köylüleri özgür bırakan siz miydiniz, prens?"

Bolkonski, yaşlıyı boşuna öfkelendirmemek, tutumunu ona hoş gelecek bir şey olarak göstermek için:

"Zaten küçük bir çiftlikti, hiçbir gelir getirmiyordu," dedi.

Yaşlı adam, Koçubey'e bakarak:

"Geç kalmaktan mı korkuyorsunuz?" diye sordu.

Devam etti:

“Ben yalnız bir şeyi anlamıyorum. Köylüler özgür bırakılırsa toprağı kim sürecek? Yasa yazmak kolay! Yönetmek zor. Bu tıpkı şuna benzer. Sorarım size, kont, herkes sınavdan geçecekse, meclislere kim başkanlık edecek?”

Koçubey, bir ayağını öbürünün üstüne atıp çevresine bakındı:

“Herhalde sınavda başarı gösterenler... Ben öyle sanıyorum.”

“Bakın yanımda Priyaniçnikof adında biri çalışıyor, cana yakın, altın gibi bir adam! Ama altmış yaşında. Şimdi o da mı sınavdan geçecek?”

“Evet, zor bir şey, özellikle alt tabakalarda öğrenim görmüşler azdır.”

Kont Koçubey, sözünü bitirmedi, yerinden kalktı ve Prens Andrey’i kolundan tutarak, onunla birlikte o anda içeriye giren uzun boylu, dazlak, açık renk tenli, kırk yaşlarında, geniş ve açık alınlı, aynı zamanda uzun yüzünde tuhaf bir beyazlık olan adamı karşıladı. İçeriye girenin sırtında lacivert bir frak, boynunda bir haç, göğsünün sol yanında bir yıldız nişanı vardı. Speranski’ydi bu, Prens Andrey, onu hemen tanıdı ve insanın yaşamının önemli anlarında olduğu gibi içinin ürperdiğini hissetti. Bu saygı mıydı, kıskançlık mıydı, bilemiyordu. Speranski’nin özel bir görünüşü vardı, bir gören onu hemen tanıyabilirdi.

Prens Andrey, çevresinde bulunan hiç kimsede böylesine sakin bir tavır, beceriksiz hareketlerde bile kendini belli eden böylesine bir güven görmemişti. Hiç kimsede yarı kapalı hafif nemli gözlerin böyle ciddi, aynı zamanda yumuşak bir ifadeyle baktığına, hiçbir anlam taşımayan böyle bir gülümseyişte böylesine bir sertlik bulunabileceğini fark etmemiş; böylesine ince, pürüzsüz ve hafif bir ses işitmemiş; en önemlisi hiçbir yüzde ve özellikle hiçbir elde böyle yumuşak bir beyazlık görmemişti; biraz geniş, ama olağanüstü denecek kadar tombul, yumuşak ve beyazdı bu eller. Prens Andrey, yalnız ve yalnız, uzun bir süre hastanede kalmış erlerin yüzünde böyle bir beyazlık ve yumuşaklık görmüştü. Çar’a, raporları veren, ona Erfurt’ta yol arkadaşlığı eden ve orada birkaç kez Napolyon’la konuşup görüşen Devlet Bakanı Speranski’ydi bu adam.

Speranski, kalabalık bir yere girildiği vakit insanın elinde olmayarak yaptığı gibi, gözlerini birinin yüzünden öbürüne doğru çevirmiyor, konuşmakta da acele etmiyordu. Alçak sesle, herkesin söylediklerini dinleyeceğini bilerek konuşuyor, yalnız konuştuğu kimsenin yüzüne bakıyordu.

Prens Andrey, Speranski’nin her sözünü, her davranışını özel bir dikkatle izliyordu. Daha çok başkalarının davranışlarını sert bir biçimde eleştiren

insanların yaptığı gibi, yeni biriyle karşılaşınca (özellikle Speranski gibi dillere destan olmuş bir kişiyle tanışınca) onda bir insanda görebilecek en üstün nitelikleri eksiksiz bulacağını sanırdı.

Speranski, Koçubey'e daha önce gelmediğine üzüldüğünü, sarayda kendisini oyaladıklarını söyledi. Oyalayanın çar olduğunu açıklamadı. Prens Andrey, bu yapmacık alçakgönüllüğü hemen anladı. Koçubey, Prens Andrey'in adını söyleyince, Speranski gözlerini ağır ağır Bolkonski'ye çevirdi ve dudaklarında aynı gülümseyişle, hiç konuşmadan ona bir süre baktıktan sonra:

"Sizinle tanıştığıma çok sevindim, herkes gibi ben de sizden söz edildiğini duydum," dedi.

Koçubey, Arakçeyef'in, Bolkonski'ye nasıl davrandığını anlattı. Speranski'nin gülümseyişi daha da belirginleşti.

"Askeri Yönetmelikleri İnceleme Komitesi Başkanı Bay Magnitski yakın dostumdur," dedi. (Her hecenin, her sözün üzerinde dura dura konuşuyordu.) "Eğer isterseniz sizi onunla tanıştırabilirim (Tümcenin nokta yerinde sustu). Kendisinde anlayış ve akla uygun olan her şeyi destekleme isteğini bulacağınızı umarım."

Speranski'nin çevresinde hemen bir halka oluşmuştu. Priyaniçnikof adındaki adamdan söz eden yaşlı bile bir soruyla Speranski'ye başvurdu.

Prens Andrey, konuşmaya katılmadan, daha kısa bir süre önce hiç önemli olmayan bir papaz okulu öğrencisiyken bugün (kendi düşüncesine göre) Rusya'nın yazgısını o tombul, beyaz ellerinin arasında tutan adamın bütün davranışlarını inceliyordu. Speranski, sanki karşısındakilere büyük bir alçakgönüllülükte bulunuyormuş gibi konuşuyordu. Yaşlı adam, aşırı derecede sesini yükseltince, Speranski, gülümsedi ve Çar'ın, keyfine uygun bulduğu herhangi bir şeyin yararlı olup olmadığı konusunda hiçbir düşünce yürütemeyeceğini söyledi.

Speranski bir süre, orada bulunanlarla konuştuktan sonra ayağa kalktı, Prens Andrey'e yaklaşarak onu odanın öbür ucuna götürdü. Genç prensle ayrıca ilgileniyordu. Çevresindekileri önemsemediğini belli eden yumuşak bir gülümseyişle:

"O saygıdeğer yaşlının beni sürüklediği heyecanlı konuşma arasında sizinle söyleşi fırsatını bulamadım prens," dedi.

Bu gülümseyişiyle, biraz önce konuştuğu insanların ne kadar önemsiz kişiler olduklarını, kendisi gibi Prens Andrey'in de bildiğini belirtmek istiyordu sanki. Bu tavır, Prens Andrey'in gururunu okşamıştı.

Speranski, devam etti:

“Ben sizi çoktandır tanıyorum. Önce köylüleriniz için yaptıklarınızdan tanıyorum sizi. Bu bizim için ilk örnektir; bu yolda ne kadar çok kimse yürürse o kadar iyi olur! ikinci olarak da, biliyorum ki bunca tartışmalara, çekinmelere neden olan saray rütbeleri konusundaki yeni buyruklardan kendini hakarete uğramış saymayan mabeyencilerden biri de sizsiniz!”

Prens Andrey:

“Orası öyle,” dedi. “Babam o haktan yararlanmamı istemedi; onun için göreve en küçük rütbeden başladım.”

“Babanız eski devrin adamı, belli ki, yalnız adaletin yeniden uygulanmasını sağlayan bu önemi o kadar kötüleyen çağdaşlarımızdan çok daha üstün bir insan.”

Prens Andrey, Speranski’nin, üzerinde sezmeye başladığı etkisine karşı koymaya çalışarak:

“Ama bana öyle geliyor ki, kötülemelerinde bir nedene dayanıyorlar,” dedi.

Speranski’nin bütün düşüncelerini kabul etmek, Prens Andrey’de hoşnutsuzluk uyandırıyordu. Ona büsbütün ters bir söz söylemek istiyordu. Her zaman hem rahat, hem güzel konuşan Prens Andrey, şimdi Speranski’yle konuşurken düşüncelerini açıklamakta zorluk çekiyordu. Kafası, bu ünlü adamı incelemeye dönüktü hep.

Speranski yavaşça:

“Bu neden, kişisel bir hırs, bir yükselme hırsı olabilir,” diyerek taşı gediğine koydu.

Prens Andrey:

“Bir bakıma da devletin çıkarı düşünülmüş olabilir,” dedi.

Speranski, gözlerini indirdi:

“Yani ne demek istiyorsunuz?”

Prens Andrey:

“Ben Montesquie’nun hayranıyım!” dedi. “Onun, monarşilerin dayandığı ilke onurdur düşüncesi, bana öyle geliyor ki, tartışılamaz. Aristokrasinin kimi haklarıyla üstünlükleri bu duyguyu destekleyip güçlendirir.”

Speranski’nin beyaz yüzündeki gülümseyiş siliniverdi. O zaman, Andrey’e daha yakışıklı göründü. Prens Andrey’in düşüncesi ona üzerinde durulmaya değer bir şey gibi gelmiş olabilirdi. Fransızca’yı belli bir zorluk çekerek ve Rusça’dan çok daha yavaş konuşuyordu, ama hiç istifini bozmadan söze başladı:

“Soruna bu açıdan bakarsanız... Montesquie’ye göre, onur, her şeyden önce insanların görevine zarar verecek kimi üstünlüklerle korunamaz! Ona göre onur, ayıplanacak davranışların olmamasını sağlayan yasaklayıcı, ya da beğenilmek için, daha doğrusu beğenilmeyi anlatan ödülleri kazanmak için girişilen bir yarışın kaynağıdır.”

İleri sürdüğü kanıtlar özlü, yalın ve açıktı:

“Bu yarışmaya yol açan bu onur duygusuna güç veren kurum, Büyük İmparator Napolyon’un Legion d’honeur’ü, göreve zarar vermeyen, tersine görevde başarıya ulaşmasını sağlayan kurumdur. Yoksa saraydan gelme ya da zümreye özgü bir üstünlük değildir.”

Prens Andrey:

“Buna karşı çıkmıyorum, ama saraylılara tanınan üstünlüğün de aynı amaca ulaştığı yadsınamaz,” dedi. “Her saraylı durumuna uygun bir davranışta bulunmak zorunluluğunu duyar.”

Speranski, karşısındakini tedirgin eden bu tartışmayı tatlı bir sözle sona erdirmek istediğini belirten bir gülümseyişle:

“Ama siz haktan yararlanmak istemediniz,” dedi. “Eğer çarşamba günü evime onur vermek lütfunda bulunursanız ben Magnitski’yle konuştuktan sonra ilgilenebileceğiniz şeyleri haber verebilirim. Bundan başka, sizinle daha kapsamlı söyleşebilme zevkini de tatmış olurum.”

Sonra gözlerini kapayarak Fransız usulü eğildi; veda etmeden, başkalarının dikkatini çekmemeye çalışarak çıkıp gitti.

VI

Prens Andrey, Petersburg’a gelişinin ilk günlerinde, her şeyden uzak, yapayalnız yaşadığı zamanlar zihninde oluşmuş bütün özgür düşüncelerin kentte kendini kaptırdığı önemsiz işlerle büsbütün gölgelendiğini anlıyordu.

Akşamları eve dönünce, yapılması gereken dört, beş ziyareti, ya da belirli saatlerde verilen randevuları not defterine yazıyordu. Enerjisinin büyük kısmını her gün yapılacak işlere, yaşamın her yere vaktinde yetişecek

biçimde düzenlenmesine ayırıyordu. Hiçbir şey yapmıyor, hiçbir şey düşünmüyor, düşünmeye vakit bulamıyor, yalnızca konuşuyor ve eskiden köydeyken enine boyuna düşündüklerini ilgi çekici bir biçimde anlatıp duruyordu sadece.

Kimi vakit aynı gün içinde, ayrı ayrı çevrelerde hep aynı şeyleri yinelediğini ayırt ediyordu canı sıkılarak. Ama bütün gün boyunca o kadar uğraş içindeydi ki, hiçbir şey yapmadığını düşünmeye vakit bulamıyordu.

Speranski, Koçubey'deki ilk görüşmelerinde olduğu gibi çarşamba günü evinde Bolkonski'yi tek başına kabul edince onunla baş başa, uzun uzun ve güven duyarak konuşmuş, böylece Prens Andrey'in üzerinde büyük bir etki yaratmıştı.

Prens Andrey, o kadar çok insanı, değersiz, sıradan kişiler olarak görürken, bir başka insanı ulaşmak istediği kusursuz, ideal varlık olarak görmeyi çok istiyordu. Bu yüzden Speranski'de tam anlamıyla aklı başında özellikler bulduğuna kolaylıkla inandı. Eğer Speranski onunla aynı çevreden, aynı terbiyeyi görmüş, aynı ruhsal alışkanlıklara sahip bir insan olsaydı, Bolkonski, kısa bir süre içinde insanca zayıf ve hiç de kahramanca olmayan yönleri hemen arar bulurdu onda. Şimdi bu tuhaf görünen, mantığı ağır basan, üstelik pek kavrayamadığı zekâ, onda saygı uyandırıyordu. Ayrıca Speranski -Prens Andrey'in yeteneklerini değerlendirdiğinden mi, yoksa onu kendi yanına çekmeyi gerekli bulduğu için mi, nedeni belli değildi.- onun yanındayken, yansız ve heyecansız zekâsıyla düşünce oyunları yapıyor, kendine güvendiğini belli ederek, söze gerek kalmadan karşısındaki insanı kendisiyle birlikte, bütün insanların saçmalıklarını ve kendi düşüncelerinin derinliğini, mantığını kavrayabilecek tek varlık saydığını belirten gurur okşayıcı sözler söylüyordu.

Çarşamba akşamı uzun konuşmaları sırasında Speranski, kaç kez, "Biz kökleşmiş geleneklerin sınırları dışına taşan her şeyle ilgileniriz," demiş, sonra gülümseyerek, "oysa biz hem kurtların doymasını, hem de koyunların sağ kalmasını isteriz," ve, "onlar bunu anlayamazlar," diye sürdürmüştü. Bütün bunları da, "âmâ biz, yani siz ve ben, onların ne olduğunu, kendimizin ne olduğunu biliyoruz," der gibi söylüyordu.

Speranski'yle ilk uzun konuşması, Prens Andrey'in onu ilk gördüğü andaki duygusunu pekiştirmişti. Aklı başında, her şeyi ciddi düşünebilen, ince zekâlı, nüfuzunu enerjisi ve kararlılığı sayesinde elde etmişken bunu yalnız Rusya'nın iyiliği için kullanan bir insan olarak görüyordu. Prens Andrey'in gözünde Speranski, yaşamın bütün oluşum ve belirlenimlerini

akla uygunlukla açıklayan, yalnız mantığa uygun şeyleri gerçek kabul eden, her şeyi aklın ölçüsüne vurmasını bilen insandı; kendisi de işte böyle bir insan olmayı isterdi.

Speranski'nin açıklamalarında her şey o kadar açık, o kadar yalın görünüyordu ki, Prens Andrey, kendiliğinden bütün konularda onunla anlaşıyordu. Karşı çıktığı ya da tartışmaya giriştiği zamanlarda bunu yalnızca bağımsız olmak ve Speranski'nin bütün düşüncelerine boyun eğmemek isteğinden yapıyordu. Her şey eğilimlerine uygundu, her şey iyiydi, güzeldi de yalnız bir şey Prens Andrey'i şaşırtıyordu. O da Speranski'nin başka insanların kendi iç dünyasına girmelerini olanaksız kılan o soğuk, o ayna gibi pırıl pırıl bakışı ve yumuşacık beyaz eliydi; Prens Andrey, herkesin nüfuz sahibi kimselerin eline baktığı gibi bu ele bakmaktan kendini alamıyordu. O ayna gibi bakış, o yumuşak el nedense Prens Andrey'i sinirlendiriyordu. Bütün bunların yanı sıra, Speranski'nin öbür insanları aşırı derecede küçümsemesi ve kendi düşüncelerinin doğruluğunu ortaya koymak için ileri sürdüğü kanıtlarla örneklerin çeşitliliği onda tatsız bir şaşkınlık uyandırıyordu.

Speranski, karşılaştırma dışında akla gelebilecek her çeşit düşünceyi silah olarak kullanıyor, Prens Andrey'e aşırı görünen bu yüreklilikle, bir konudan ötekine geçiyordu. Kimi vakit işleri pratik yönden ele alan etkin bir adam oluyor, hayale kapılanları yeriyordu. Kimi vakit her şeyi alaya alan biri oluveriyor ve kendisine karşı çıkanlarla için için eğleniyor, kimi vakit de mantığından bir adım olsun ayrılmayan bir adam tavrı takınıyordu. Yeri geldiğinde birden metafizik konulara dalıyor, (Kanıt olarak kullandığı bu son silaha sık sık başvuruyordu) konuyu metafizik yüksekliklere yönelterek zaman ve düşünce anlayışlarını metafizikten yararlanarak kanıtlar ileri sürüp sorunun temeline iniyordu.

Zaten Speranski'nin zekâsında Prens Andrey'i şaşırtan en önemli özellik, aklın gücüne ve ilkelerine olan sarsılmaz inancıydı. Prens Andrey'in aklına sık sık gelen, 'Ne olursa olsun insan aklından her geçeni anlatamaz!' düşüncesi, onun aklından hiçbir zaman geçmiyordu, 'Bütün bu düşüncelerim, bütün bu inandıklarım acaba saçma değil mi?' biçiminde bir kararsızlığa hiç düşmüyordu. İşte Prens Andrey'i, Speranski'nin zekâsının bu özel yapısı her şeyden çok çekiyordu kendine.

Tanışmalarının ilk gününde Prens Andrey, Speranski'ye karşı tıpkı bir vakitler Bonapart'a duyduğu gibi heyecanla karışık bir hayranlık içindeydi. Speranski'nin bir papazın oğlu olması, bunun budala birtakım insanlara onu

‘şarapçı’, ‘papaz dölü’ olarak horgörme fırsatını vermesi (birçokları bu tutum içindeydi), Prens Andrey’in ona karşı beslemeye başladığı hayranlığı elinde olmayarak bir kat daha güçlendiriyordu.

Bolkonski’nin onun evinde geçirdiği o ilk akşam, Speranski, yasaları hazırlayan komisyondan söz açtıktan sonra, gizlice alay ederek Prens Andrey’e bu komisyonun yüz elli yıldan beri var olduğunu, bu yüzden milyonlarca ruble harcandığını, ama hiçbir şey yapamadığını Rozenkamf’ın karşılaştırmalı hukukunun bütün maddelerine birer etiket yapıştırttığını anlatmıştı.

“Hepsi bu kadar işte! Devlet de bu iş için milyonlar ödemiştir!” demişti. “Biz senatoya yeni bir yürütme erki vermek istiyoruz, oysa yasalarımız yok, bu yüzden sizin gibi insanların bugün görev almaması günah olur!”

Prens Andrey, bu iş için hukuk öğreniminden geçmiş olmak gerektiğini, kendisininse böyle bir öğrenim görmemiş olduğunu söyledi.

“Canım, zaten kimsenin böyle bir öğrenim yaptığı yok! N’eylersiniz! Bu, içinden zor gücüyle çıkılması gereken bir kısır döngüdür.”

Bir hafta sonra Prens Andrey, askeri yönetmeliği kaleme alan komisyonun üyesi, ve hiç beklemediği halde, yasaları hazırlayan komisyonun başkanı oluvermişti. Speranski’nin ricası üzerine de Medeni Kanun’un birinci bölümünü üstlenmiş ve Code Napoleon ile Code Justinnianı’nin kişisel haklar bölümü üzerinde çalışmaya başlamıştı.

VII

Piyer, iki yıl kadar önce, 1808 yılında, bütün çiftliklerini gezip dolaşıp denetledikten sonra Petersburg’a döndüğü vakit, oradaki Masonlar’ın başına geçmişti istemeye istemeye. Alt ve üst dereceli Localar kuruyor, yeni yeni üyeler topluyor, ayrı ayrı etkinliklerde bulunan Localar’ın birleştirilmesi ve Masonluğa ilişkin gerçek belgelerin derlenmesini sağlamaya çalışıyordu. Mason Locaları’nın yapımı ve onarılması için para harcıyor, üyelerden çoğunun vermekte cimri davrandıkları, dahası hiç

vermedikleri ödentileri elinden geldiğince kendi cebinden karşılamaya çalışıyordu.

Ayrıca, Mason örgütünün Petersburg'da kurduğu yoksullar evini de hemen hemen tek başına ve yalnız kendi gelirinden ayırdığı bir fonla ayakta tutuyordu.

Bu arada yaşamı da eskisi gibi hep aynı eğlenceler, hep aynı taşkınlıklar içinde geçip gidiyordu. Güzel yemekler yemeyi, seçkin içkiler içmeyi seviyor; bekârlar arasında düzenlenen toplantı ve eğlencelere katılmayı ahlaksızca ve insanı alçaltıcı bir tutum saydığı halde oralara gitmekten kendini alamıyordu.

Eğlencelerin ve çeşitli uğraşıların sarhoşluğuna kendini kaptırmıştı. Buna karşın, üzerinde durduğu Masonluk temelinin, bu temele ne kadar sağlam basmaya çalışırsa çalışsın, bir o kadar hızlı bir biçimde ayağının altından kaymaya başladığını da görmemezlikten gelemiyordu. Altındaki bu temel derinlere gömüldükçe, o temele elinde olmayarak bağlandığını daha çok anlıyordu.

Piyer, Mason Kardeşler Topluluğu'na ilk girdiğinde, tıpkı altında bir bataklığın uzandığı düz bir araziye güvenle ayak basan biri gibiydi ve ayağını basar basmaz batağa gömülmüştü! Üstünde oturduğu düzlemin sağlamlığına tam olarak güvenebilmek için öbür ayağını da basmış, bir kat daha derine gömülmüş ve artık elinde olmayarak diz boyu çamur içinde dolaşmaya başlamıştı.

İosif Alekseyeviç, Petersburg'da değildi (Kendisi son zamanlarda Petersburg'daki Localar'ın işleriyle ilgisini kesmiş ve Moskova'ya yerleşmişti). Localardaki bütün kardeşleri Loca dışındaki yaşamlarını da tanıyordu Piyer. Bu kardeşleri, zayıf ve değersiz kişiler olarak bildiği Prens B.... ya da İvan Vasilyeviç D... diye değil de, yalnız aradaki Masonluk bağı dolayısıyla kardeş olarak kabul etmek ağır geliyordu ona. Mason önlüklerindeki işaret ve simgelerin altında, asıl elde etmek için çırpındıkları üniforma ve nişanları pek iyi görüyordu çünkü!

Çoğu kez bağış toplarken, en az yarısı kendisi kadar zengin on üye büyük kısmı sonradan ödenmek üzere yalnız yirmi otuz ruble yazdırdığı vakit, Masonluğun 'Her kardeş bütün servetini insanlar için gözden çıkarmaya söz verir!' biçimindeki yeminini anımsıyor, içinde büyük kuşkular uyanıyor ama bunların üzerinde durmamaya çalışıyordu.

Tanıdığı bütün kardeşleri dört gruba ayırmıştı.

Locaların işleriyle de, üyeler ve insanlarla da uğraşmayıp yalnız ve yalnız Masonlar'ı gizemleriyle, Tanrı'nın üç adı, kükürt, tuz, civa gibi eşyanın üç özü, ya da karenin ve Hazreti Süleyman tapınağındaki tüm biçim ve resimlerin anlamıyla uğraşanları alıyordu birinci gruba. Aralarında İosif Alekseyeviç'in de bulunduğu bu tip yaşlı Mason kardeşlere karşı saygı duyuyordu; ama onların uğraştıkları konulara ilgi duymuyordu. Masonluğun mistik yönünü umursamıyordu.

İkinci gruba kendisini ve tıpkı kendisi gibi bir şeyler arayan; Masonluk'ta kendileri için anlaşılabilir bir doğru yolu henüz bulamamış, ama bu yolu bulup kavrayacaklarını uman kararsız kardeşleri koyuyordu.

Üçüncü gruba koyduğu Masonlar (ki sayıca en kalabalık olanlar bunlardı), Masonluk'ta dış görünüşteki biçimden ve törelerden başka bir şey görmeyip bu biçimin özünü ve anlamını hiç düşünmeksizin harfiyen uygulamaya özen gösterenlerdi. Örneğin Willarski ile Büyük Loca'nın üstadı azamı bu tip Masonlar'dandı.

Piyer'in sınıflamasındaki dördüncü gruptaysa, özellikle, Masonluğa yakın zamanlarda girmiş ve sayıları gene epey kalabalık olan kardeşler vardı. Piyer'in görüşüne göre, hiçbir şeye inanmayan, gönüllerinde hiçbir yüce istek taşımayanlardı bunlar. Doğrudan doğruya gelecek hırsıyla, güçlü ve zengin başka Masonlar'la ilişki kurmak için girmişlerdi Masonluğa. Sayıları da durmadan artıyordu.

Yaptığı işlerde eskisi gibi doyum bulmamaya başlayan Piyer'e Masonluk, daha doğrusu Rusya'da görüp öğrendiği Masonluk, yalnız biçimle sınırlı bir şey gibi görünüyordu şimdi. Masonluğun özünden kuşku duymak kesinlikle aklından bile geçmiyordu; ama Rus Masonluğu'nun yanlış yola saptığından, ana kaynağından ayrılmış olduğundan kuşkulanıyordu.

İşte bu yüzdendir ki Masonluğun bütün gizemlerine ermek amacıyla yıl sonunda Avrupa'ya gitti.

Piyer, Petersburg'a 1809 yılının yazında döndü. Bu arada bizim Masonlarla, Avrupalı Masonlar arasındaki çeşitli yazışmalardan, Kont Bezuhof'un Avrupa gezisi boyunca yüksek makama ulaşmış birçok kişinin güvenini kazanmış, birçok gizeme ermiş, Masonluk'ta bir derece daha yükselmiş, dönerken de Rusya'daki Mason örgütüne genellikle yararı dokunacak birçok şey getirmiş olduğu öğrenilmişti.

Nitekim Piyer döner dönmez Petersburg'daki bütün Masonlar onu ziyarete geldi. Bütün herkes gözüne girmeye çalışıyordu. Gerçekten de Piyer'in büyük bir gizlilik içinde yeni bir şey hazırladığını sanıyorlardı.

İkinci derecedeki Loca'da törenli bir toplantı yapılması karara bağlandı. Bu oturumda, Masonluğun büyük önderlerince bildirilen hususları Petersburg'daki kardeşlerine açıklayacağına söz vermişti Piyer.

Oturum çok kalabalıktı. Alışılmış tören yapıldıktan sonra Piyer, ayağa kalkıp söylevini okumaya girişti.

Elinde, söylevini yazdığı kâğıt, kıpkırmızı bir yüzle ve düpedüz kekeleyerek:

"Sevgili kardeşlerim," diyerek söze başladı. "Gizemlerimizi Localarımızın sessizliği içinde korumak yeterli değil artık. Harekete geçmek gerekiyor. Harekete geçmek, evet! Biz uyumuşuz! Oysa artık uyanıp bir an önce bir şeyler yapmamız gerekiyor."

Piyer, burada bir an sustuktan sonra, merakla izlenen konuşmasına şöyle devam etti:

"Artık gerçeği yaymak ve iyiliğin zafere ulaşmasını sağlamak için insanları önyargıdan kurtarmamız; çağımızın sorunlarına uygun çözümleri yaymamız; gençliğin eğitimini üstlenmemiz; akıllı insanlara sağlam bağlarla bağlanmamız; yüreklilikle ve aynı zamanda hepimiz elele akıllıca davranarak, yanlış ve sapkın inançlarla, dinsizlikle, budalaca davranışlarla savaşmamız; bize bağlı insanları aynı amaçla birbirlerine bağlı, nüfuz ve güç sahibi kişiler durumuna getirebileceğimiz biçimde yetiştirmemiz gerekiyor.

"Bu amaca ulaşabilmek için de iyiliğin kötülüğe ağır basmasını, namuslu insanların da bu dünyadayken yaptığı iyiliklerden ötürü sonsuz bir ödüle kavuşmasını sağlamaya çalışmalıyız!

"Gelgelelim bugün birçok siyasal kurum ve kuruluş bu yüce amaçların gerçekleşmesine engel oluşturuyor. Böyle bir durumda ne yapmalıyız, ne yapabiliriz? Ne yapmak gerekir? Devrimleri hoş mu görmeli? Her şeyi yıkıp gücü güçle mi yok etmeli? Hayır, kesinlikle! Biz bu tür yaklaşımlardan çok uzağız.

"Zora başvurarak yapılan her iyileştirme eleştirilmelidir. Çünkü insanlar bugünkü gibi kaldıkları sürece, böyle bir iyileştirme kötülüğü yok edemez. Kaldı ki doğruluğun zora ihtiyacı yoktur.

"Örgütün bütün planının şu temel üzerinde kurulması gerekir: Sağlam karakterli, iyilik eden, iyilik etmeyi sevdiği için de aynı amaçla her yerde var gücüyle kötülüğü ve budalalığı ortadan kaldırmaya çalışıp iyilere ve yeteneklilere kanat germek amacıyla birbirlerine bağlı insanlar yetiştirmek

ve değerli insanları düşmüş oldukları bataktan kurtarıp topluluğumuza katmak!

“Örgütümüz ancak böylece güç kazanabilir. Karışıklığı körükleyenlerin ellerini bağlamamız ve onları, kendileri bunun farkına varmadan yönetmemiz gerekiyor.

“Sözün kısası, kardeşlerim, bütün dünyayı kapsayabilecek bir tek genel yönetim biçimi kurmak gerekiyor! Söz konusu yönetim, yurttaşlar arasında bağları koparmayacak; ve başka hükümetlere, her zamanki düzenleri içinde, topluluğumuzun yüce amacına (yani iyiliğin kötülüğü yenmesine) engel olacak şeyler dışında her şeyi yapmakta tam ve kesin özgürlük tanıyacaktır.

“Aslında ilk Hıristiyanların amacıydı bu amaç; insanlara aklı başında ve iyi olmayı; aynı zamanda da kendi çıkarı için en bilgili ve en iyi insanları örnek alarak onların izinden yürümeyi öğretiyordu bizim dinimiz.

“Bütün her şeyin karanlığa gömülü olduğu çağlarda yalnız vaaz vermek yeterliydi. Gerçeğin ilk olarak açıklanması, ona o güne kadar rastlanmadık özel bir güç kazandırıyordu. Oysa bugün çok daha güçlü silahlara ihtiyaç var! Şöyle ki:

“Duygularıyla yönetilen insanın iyi olmakta ve iyilik yapmakta kendisine zevk veren bir güzellik bulması gerekiyor artık. Buna karşılık tutkular yüce bir amaca doğru yönlendirilebilir. Dolayısıyla da her insanın kendi içindeki tutkuları iyilik yaparak yatıştırması; örgütümüzün de bunu sağlayacak araçları bütün insanlara vermesi gerekir.

“Her ülkede belirli sayıda kardeşlerimiz olduğu takdirde, bunların her biri iki ya da üç değerli kişiyi daha yetiştirir; onlar da kendi aralarında sımsıkı bağlanırlarsa işte o vakit zaten şimdiye kadar insanlığın iyiliğini gerçekleştirme yolunda pek çok şey yapmış olan örgütümüz için bütün yollar açılmış olur.”

Bu söylev, Loca’da yalnız büyük bir etki değil, bir heyecan dalgası da yaratmıştı. Kardeşlerin çoğu, söylevde illüminizmin tehlikeli tasarılarını sezmiş ve konuşmayı Piyer’i şaşırtan bir soğuklukla karşılamışlardı. Büyük Üstad da Piyer’e karşı çıkmaya koyulmuştu.

Piyer, düşüncelerini gittikçe daha büyük bir heyecan ve daha derin bir inançla açıklamaya koyuldu.

Çoktandır böylesine fırtınalı bir toplantı yapılmamıştı Localarda. Hemen gruplar oluştu. Bir kısmı illüministlikle suçluyordu Piyer’i, bir kısmıysa onu destekliyordu. Piyer, bu toplantıda, insan aklının çeşitliliği karşısında şaşkınlığa düştü ilk kez. Bu çeşitlilikten ötürü hiçbir gerçek, iki insana aynı

biçimde görünmüyordu. Onu desteklediklerini söyleyen üyeler bile, kendilerine göre, kimi sınırlar koyup değişiklikler getirerek anlıyorlardı genç adamın sözlerini. Oysa Piyer, bunları benimsemiyordu. Çünkü onun tek isteği, düşüncesini bir başkasına, hiç değiştirmeden, kendisinin anladığı gibi aktarabilmekti.

Toplantı bjttiğinde, Büyük Üstad, hoşnutsuz bir biçimde ve hafifçe alay ederek, aşırı heyecana kapıldığı için uyarıda bulundu genç konta. Bu tartışmada salt iyiliği sevdiğinden değil, başkalarıyla çekişmenin verdiği zevke kapılarak konuştuğunu söyledi. Piyer, bu sözlere karşılık vermeksizin, yumuşak bir tavırla, önerisinin kabul edilip edilmeyeceğini sordu. “Hayır,” dediler. Bunun üzerine genç kont, alışılmış ayrılış işlemlerini beklemeden çıkıp evine döndü.

VIII

Piyer’in çok korktuğu can sıkıntısı gene başlamıştı. Loca’da verdiği söylevden sonra, üç gün evde divanın üzerine yatmış, hiç kimseyi kabul etmemiş, hiçbir yere de gitmemişti.

Bu arada karısından bir mektup aldı. Helen, onunla görüşmek için yalvarıyor; onu özlediğini, bütün ömrünü ona vermek istediğini yazıyordu. Mektubun sonunda da birkaç güne kadar Avrupa’dan Petersburg’a geleceğini bildiriyordu.

Mektuptan sonra, Piyer’in içinde bulunduğu yalnızlığı Mason kardeşlerinin arasında en az saygı duyduklarından biri zorla bozdu. Sözü Piyer’in eşiyle ilişkilerine getirerek, kardeşçe bir öğüt verir gibi, karısına gösterdiği duyarsızlıktan ötürü haksızlık ettiğini, pişman olan birini bağışlamayarak Masonluğun en önemli kurallarına aykırı davrandığını söyledi.

Aynı zamanda kaynanası, Prens Vasili’nin karısı, ona bir adam göndermişti. Çok ciddi bir konuda görüşmek üzere birkaç dakika olsun kendisini ziyaret etmesi için yalvarıyordu. Bir tuzağın hazırlandığını, onu

karısıyla birleştirmek istediklerini görüyordu. Ama o sırada öyle bir durumdaydı ki bu onun içinde hoşnutsuzluk bile yaratmadı. Ona göre hepsi birdi, yaşamda hiçbir şeyi pek önemli saymıyor, o sırada bütün varlığını saran can sıkıntısının etkisi altında ne özgürlüğüne, ne de eşini cezalandırmak için gösterdiği inada değer veriyordu.

'Kimse haklı değil, kimsenin suçu yok, öyleyse karım da suçsuz,' diye düşünüyordu. Eşiyle birleşmeye hemen razı olmayışının nedeni, o sırada can sıkıntısından bunalırken herhangi bir şeyi yapabilecek gücü kendinde bulamamasıydı. Eşi şimdi gelmiş olsaydı, artık onu kovmayacaktı. Kafasını asıl kurcalayan şeylerle karşılaştırılınca, Helen'le birlikte yaşaması da, yaşamaması da bir değil miydi?

Karısına da, kaynanasına da hiçbir yanıt vermeden bir gün, geç vakit, yola çıktı; ve İosif Alekseyeviç'le görüşmek için Moskova'ya gitti. Sonradan anı defterine şunları yazdı.

"Moskova, on yedi kasım.

Koruyucumun yanından şimdi geldim. Onunla birlikteyken duyduğum şeyleri yazmak için acele ediyorum. İosif Alekseyeviç yoksulluk içinde yaşıyor ve üç yıldır kendisine çok acı veren bir mesane hastalığı çekiyor. Hiç kimse, hiçbir zaman ondan tek bir sızlanma, tek bir inilti işitmemiştir. En sıradan besinlerden yapılmış yemeğini yediği saatlerin dışında, sabahtan akşama kadar benimle uğraşıyor. Beni candan karşıladı ve yattığı karyolanın üzerine, yanına oturttu; ona, Doğu ve Kudüs şövalyelerinin işaretini yaptım, o da bana aynı biçimde karşılık verdi; sonra sevecen bir gülümseyişle, Prusya ve İskoçya Locaları'ndan neler öğrendiğimi, ne gibi bilgiler kazandığımı sordu. Ona elimden geldiği kadar hepsini anlattım, bizim Petersburg'daki Loca'da önerdiğim ilkeleri açıkladım. Kardeşlerimin beni nasıl kötü karşıladıklarını ve onlarla olan ilişkilerimin nasıl kesildiğini anlattım. İosif Alekseyeviç, uzun uzun sustuktan ve düşündükten sonra bütün bu konularda kendi görüşünü açıkladı. Bu görüş bir an içinde, olup bitenleri de, bundan sonraki yolumu da tümden aydınlattı. Örgütün üçlü amacının neyle sınırlı olduğunu unutup unutmadığını sorarak, beni şaşkınlık içinde bıraktı.

"Bunlar: bir, gizemin bilincine varmak ve onu korumak. İki, gizemin bilincine varabilmesi için insanın kendini temizlemesi ve doğru yola yöneltilmesi. Üç, her insanın kendi kendini temizlemeye çabalaması yoluyla bütün insanların temizlenmesiydi.

“Bu üç amaçtan hangisi en önemlisidir? Elbette ki bir insanın kendi kendini doğru yola yöneltmesiyle kendi yüreğini temizlemesi. Biz çevremizdeki koşullar ne olursa olsun, bu amaca her zaman yönelebiliriz. Öyleyken en küçük çaba harcamamızı gerektiren de bu amaçtır. Çünkü gururumuz yüzünden yanlış yola sapıyor, bu amaçtan vazgeçip, ya henüz kendi varlığımız temiz olmadığı için kavrayamayacağımız gizemi elde etmeye çalışıyor, ya da insanlığın düzelmesi için çalışıyoruz; oysa daha kendimiz bir alçaklık, bir ahlaksızlık örneğiyiz. İllüminist’lik kendi kendini toplumsal işlerle uğraşma yoluna kaptırdığı ve gururla dolu olduğu için tertemiz bir bilgi kaynağı değildir.

“İosif Alekseyeviç, buna dayanarak verdiğim söylevi ve bütün yaptığım işleri beğenmedi. Ona içimden gelen bir duyguyla hak verdim. Aile durumumu konuştuğum sırada, bana ‘Gerçek bir Mason’un en önemli görevi, size söylediğim gibi, kendi kendini yetkin ve kusursuz kılmaktır. Öyleyken çoğu zaman, yaşamımızdaki bütün zorlukları kendimizden uzaklaştırsak, amacımıza daha çabuk ulaşacağımızı sanırız; tam tersine, sayın bayım!’ dedi. ‘Ancak dünya işlerinin bizde uyandırdığı heyecanlarla, en önemli üç amacımıza ulaşabiliriz: bir, kendi kendini tanıyıp bilme: insan ancak başkalarıyla karşılaştırılınca kendini tanıyabilir. İki, kendi nefsini yetkin bir duruma getirme: buna ancak savaşarak ulaşılabilir. Üç, en yüce iyilik olan ölümü sevmeyi başarma: ancak yaşamın kötülükleri, bize onun hoşluğunu gösterebilir ve içimizde yaradılıştan var olan ölüm sevgisini ya da yeni bir yaşama doğmak isteğini etkileyebilir.’

“Bu sözler, özellikle bir kat daha dikkati çekiciydi; İosif Alek-seyeviç’in bedence çektiği bütün büyük acılara karşın yaşamak hiçbir zaman ona ağır gelmiyor, ölümü seviyor ama iç dünyasının bütün temizliğine, ruhunun bütün yüceliğine karşın kendisini yeter derecede hazırlıklı bulmuyor. Bundan başka, koruyucum, bana evrenin yaradılışı olan yüce dörtgenin tam anlamını açıkladı ve her şeyin özünde üç ile yedinin bulunduğunu söyledi. Sonra Petersburg’daki kardeşlerle ilişkilerimi kesmememi, Loca’da ancak ikinci derecedeki görevleri üzerime alarak, kardeşleri gurura kapılmaktan vazgeçirmeye, onları asıl yoluna yöneltmeye çalışmamı öğütledi. Bundan başka bana her şeyden önce kendi davranışlarımı gözetmemi söyledi ve bu amaçla şu anda bunları yazdığım, bundan sonra da bütün davranışlarımı yazacağım defteri verdi.”

“Petersburg, yirmi üç kasım.

Gene karımla birlikte oturuyorum. Kaynanam gözyaşlarıyla bana geldi. Helen'in burada olduğunu, onu dinlemem için yalvardığını, suçsuz ve kendisini terk ettiğimden ötürü mutsuz olduğunu söyledi. Onu yalnızca görmeye bile razı olursam, isteğine karşı koymak gücünü bulamayacağımı biliyordum. Kendime güvenemiyor, kimden öğüt ya da yardım isteyeceğimi kestiremiyordum. Koruyucum burada olsaydı, bana ne yapmam gerektiğini söylerdi. Odama kapandım, İosif Alekseyeviç'in mektuplarını tekrar tekrar okudum, onunla olan konuşmaları anımsadım ve bütün bunlardan şu sonucu çıkardım. Yalvaran bir insana sırt çevirmemeli, yardım isteyen herkese, özellikle benimle bunca bağları olan birine yardım elimi uzatmalı, çilemi doldurmalıydım! Mademki onu iyilik etmiş olmak için bağışladım, onunla birlikte oluşumun yalnız bir ruhsal yönü olmalı. Bu kararı verdim ve bunu olduğu gibi İosif Alekseyeviç'e yazdım. Karıma bütün olup bitenleri unutmasını, ona karşı bir suç işlediysem beni bağışlamasını rica ettiğimi söyledim. Kendisini suçlamam için ortada hiçbir şeyin bulunmadığını ekledim. Bunları ona söylemek bana zevk verdi. Varsın kendisini gene görmenin bana ne kadar ağır geldiğini bilmesin. Şimdi evin üst katındaki odalara yerleşmiş bulunuyorum ve yepyeni bir insan olmanın mutluluğu içindeyim."

IX

Her zaman olduğu gibi, o devirde de sarayda ya da büyük balolarda bir araya gelen yüksek sosyete her biri ayrı özellikler taşıyan birkaç gruba ayrılıyordu. Bunların arasında en büyüğü Napolyon'la anlaşmayı savunan Kont Rumyantsef ile Caulaincourt'un Fransız grubuydu. Bu grupta en önemli yerlerden birini, kocasıyla birlikte, Petersburg'a gelir gelmez, Helen almıştı. Fransız elçiliğinin ileri gelenleriyle, aynı düşüncede olup hem zekâları, hem de nazik davranışlarıyla, birçok insan gelip gidiyordu evine.

İmparatorların Erfurt'taki o dillere destan buluşmaları sırasında Helen de oradaydı ve Avrupa'nın Napolyoncu tanınan ileri gelenleriyle orada

kurduğu ilişkileri Petersburg'da da sürdürmüştü. Erfurt'ta büyük bir ilgiyle karşılanmıştı. Napolyon bile onu tiyatroda görmüş, kim olduğunu sormuş, güzelliğine değer vermişti. Helen'in zarif giyinen güzel bir kadın olarak gördüğü büyük ilgi, Piyer'i şaşırtmıyordu. Çünkü yıllar geçtikçe daha da güzelleşmişti. Onu asıl şaşırtan bu üç yıl içinde karısının sevimli olduğu kadar zeki ve güzel olarak da ün kazanmanın yolunu bulmasıydı. Tanınmış Prens de Ligne, ona sekiz yaprak dolusu mektuplar yazıyordu. Bilibin, 'mots'larını önce Kontes Bezuhova'nın bulunduğu bir yerde anlatmak için saklıyordu. Kontes Bezuhova'nın salonuna kabul edilmek bir zekâ diploması yerine geçiyor, gençler Helen'in verdiği bir suareye gitmeden önce onun salonunda herhangi bir konuda konuşabilmek için kitaplar okuyor, elçilik sekreterleri, dahası elçiler bile ona diplomatik gizler açıklıyordu. Bu bakımdan, Helen, nüfuz sahibi bir kişiydi.

Onun çok aptal olduğunu bilen Piyer, karısının siyasetten, şiirden, felsefeden söz edilen suarelerine, ziyaretlerine, içinde tuhaf bir şaşkınlık ve korku duygusuyla ara sıra katılıyordu. Bu suarelerde, her numarasında hilesi ortaya çıkacak diye bekleyen bir gözbağcının duygusuna benzer bir kuşkuya kapılıyordu. Ama böyle bir toplantıyı yönetmek için asıl gereken şey budalalık olduğu için mi nedir, hile hiçbir zaman ortaya çıkmıyordu. Böylece Helen Vasiliyevna, Bezuhova'nın güzel bir bayan ve zekice nükteleri var diye kazandığı ün öylesine sarsılmaz bir temele oturmuştu ki, genç kadın en bayağı, en saçma şeyleri söylese bile herkes gene de onun her sözüne hayranlık duyuyor, bu sözlerde hiç kimsenin aklından geçmeyen derin bir anlam arıyordu.

Bu dillere destan sosyete kadını için biçilmiş kaftan sayılacak bir kocaydı Piyer. Tuhaf, dalgın bir koca, garip bir asilzadeydi. Kimseyi rahatsız etmiyor ve salondaki yüksek düzeyin yarattığı genel havayı bozmak şöyle dursun tam tarsine, karısının zarafetine, inceliğine tümden aykırılığıyla, onun işine yarayan bir fon oluyordu. Piyer, bu iki yıl içinde bütün dikkatini üzerinde topladığı soyut sorunlarla uğraştığı, geri kalan her şeyi de içtenlikle küçümsediği için, karısının onu hiç ilgilendirmeyen çevresinde herkese karşı aldırmaz, umursamaz, hoşgören bir tavır takınmayı alışkanlık edinmişti. Böyle bir tavır da, yapmacık olamayacağı için, herkeste kendiliğinden saygı uyandırıyordu.

Karısının salonuna bir tiyatroya girer gibi giriyordu. Herkesle tanışıyor, herkesten hoşnut görünüyor, herkese karşı da aynı aldırmazlığı duyuyordu. Kimi vakit kendisini ilgilendiren bir konuşmaya katılıyor, o zaman

elçilikteki beyefendiler oradalar mı değiller mi bunu aklından bile geçirmeden, açık açık konuşarak salonun o andaki havasına hiç uymayan görüşlerini belirtiyordu. ‘Petersburg’un en seçkin kadınının tuhaf kocası için herkesin düşüncesi artık o kadar yerleşmişti ki, hiç kimse onun karşı çıkışlarını ciddiye almıyordu.

Helen’in evine her gün girip çıkan birçok genç arasında artık mesleğinde epey yükselmiş olan ve genç kadın Erfurt’tan döneli beri Bezuhof ailesinin en yakını durumuna gelen Boris Drubetskoy da vardı. Helen, ona, soylu delikanlım diyor; ve karşısında bir çocuk varmış gibi davranıyordu. Başkalarına nasıl gülümsüyorsa, Boris’e de aynı biçimde gülümsüyordu ama kimi vakit onun bu gülümseyişini görmek Piyer’de hoşnutsuzluk uyandırıyordu.

Piyer’e apayrı, ciddi ve hüzünle karışık bir saygı gösteriyordu Boris. Bu saygı da genç kontu rahatsız ediyordu. Piyer, üç yıl önce, karısının kendisine indirdiği darbeden o kadar incinmişti ki, ona benzer bir darbeye uğramamak için kendisini iki biçimde korumaya çalışıyordu:

Bir kez karısıyla karı koca yaşamı sürmüyordu. İkinci olarak da ondan kuşkulanmayı kendine yasaklamıştı.

Durup durup, ‘Hayır o şimdi yazarlık taslayan bir kadın oldu. Eski serüvenlerden, onlara bir daha dönmemek üzere vazgeçti’ diye yineliyor, ikide bir nereden çıkardığı belli olmayan, ‘mavi çoraplar’ın gönül serüvenleri olduğu duyulmuş, işitilmiş şeylerden değildir!’ kuralını ileri sürüyor, bu kurala kesin olarak inanıyordu. Ama ne tuhaftır, Boris’in, karısının salonunda bulunması (Boris hep oradaydı), Piyer’i somut bakımdan etkiliyordu. Bu durum elini ayağını bağlıyor, hiç düşünmeden özgürce davranmasına engel oluyordu.

‘Ne tuhaf bir antipati!’ diye düşünüyordu. ‘Oysa eskiden çok, hem de çok beğenirdim.’

Sosyetenin gözünde, Piyer tam anlamıyla bir beyefendi, tanınmış bir kadının çevresinde olup bitenleri pek görmeyen gülünç bir koca, tuhaf huylu, akıllı bir insan, hiçbir iş yapmayan, kimseye zararı dokunmayan, cana yakın, iyi yürekli bir adamcağızdı. Oysa bütün bu süre içinde birçok şeyi iyi görmesine yol açan ve ona art arda kuşkularla sevinçler duyuran, karışık, güç bir gelişme olmaktaydı Piyer’in ruhunda.

Anı defterini yazmaya devam ediyordu. Bu süre içinde şunları yazmıştı:

“Yirmi dört kasım.

Sabahleyin saat sekizde kalktım, Kutsal Kitap'ı okudum, sonra işe gittim (Piyer, koruyucusunun öğüdüne uyarak komitelerden birine girmiş, çalışmaya başlamıştı), öğlende eve döndüm, yemeğimi tek başıma yedim (Kontesin yanında sevmediğim bir sürü konuk var). Ölçülü olarak yedim içtim; yemekten sonra kardeşler için kimi belgeleri çoğalttım. Akşam kontesin yanına indim, ona B... üzerine gülünç bir öykü anlattım ve ancak onu anlattıktan sonra, herkes kahkahalarla güldüğü vakit, bunu yapmamam gerektiğini anımsadım.

"Yatağa yatınca içimde mutluluk ve huzur duyuyorum. Ulu Tanrım, yolunda yürümeme yardım et, ilk olarak öfke nöbetlerimi, sabır ve uysallıkla bastırayım. İkinci olarak, kösnü duygularımı nefsime dizgin vurarak, tiksinti duyarak yok edeyim. Üçüncü olarak, dünyanın gürültü patırtısından uzak durayım, ama kendimi, bir devlet işleriyle ilgili görevlerden; iki, aile işleriyle uğraşmaktan; üç, dostlarımla ilişkilerimden; ve dört, parasal durumumla ilgili işlerden uzak durmaya alıştırmayayım."

"Yirmi yedi kasım.

Geç kalktım ve uyandığımda uzun bir süre, kendimi tembelliğe bırakarak yatakta yattım. Tanrım, bana yardım et. Beni güçlü kıl. Böylece senin yolunda yürüyebileyim. Kutsal Kitap'ı okudum, ama gereken duygular içimde uyanmadı. Kardeşlerimden Urusof geldi, onunla dünya işlerinden konuştuk. Bana Çar'ın yeni tasarılarını anlattı. Az kalsın bunları eleştirmeye kalkacaktım, ama kurallarımızı ve koruyucumuzun 'gerçek bir Mason'un, devlet işlerinde yardım istendiği vakit çalışkan bir memur, kendisini ilgilendirmeyen işlerde suskun bir gözlemci olması' gerektiğini belirten sözlerini anımsadım. Benim düşmanım dilimdir! G.B., ve O. kardeşlerim beni ziyaret ettiler. Yeni bir kardeşin kabulü için hazırlama konuşması yapıldı. Bana hazırlayıcılık görevi veriyorlar. Kendimi zayıf ve buna uygun olmayan bir kişi gibi görüyorum. Sonra tapınağın yedi sütunuyla derecelerin yorumundan söz açıldı; yedi bilim, yedi iyilik, yedi kötülük, kutsal ruhun yedi nimeti üzerine kardeş O., çok güzel konuştu. Akşam kabul töreni yapıldı. Binadaki yeni dekor, törenin güzelliğini bir kat daha artıran bir etki yaptı. Kabul edilen Boris Drubetskoy'du. Ona ben kefil oldum. Hazırlayıcısı da benim. Karanlık tapınağın hücresinde onunla baş başa olduğum bütün süre içinde tuhaf bir heyecan duydum. İçimde ona karşı bir nefret duyduğumu, bu nefreti yenmeye boşuna çabaladığımı fark ettim. Bu yüzden onu gerçekten kötülükten kurtarmak ve doğru yola yöneltmek istediğim halde, bir türlü kötü düşüncelerden kurtaramıyordum.

Bana öyle geliyor ki, onun topluluğumuza katılmak istemesinin tek nedeni, insanlara yaklaşmak ve bizim Loca'da bulunanların gözüne girmektir.

"Bana birkaç kez N.'nin ya da S.'nin bizim Loca'ya üye olup olmadığını sorması bir yana (bu sorularına karşılık veremezdim), görüşüme göre, bizim kutsal kardeşliğimize saygı duyabilecek bir insan değildir; aşırı derecede kendine dönük olduğu gibi dış görünüşünden gereğinden fazla memnundur. Bu yüzden ruhsal bakımdan kendisini iyileştirme isteği duyamaz. Bütün bunlardan başka, ondan kuşkulanmaya hiçbir neden yoktu ama bana doğru bir adam gibi görünmüyordu; karanlık hücrede baş başa kaldığım bütün süre boyunca söylediğim sözlere alaylı alaylı gülümsediğini sanıyordum. Bu yüzden onun çıplak göğsüne dayalı olarak tuttuğum kılıcı, gerçekten bastırmak isteğini duyuyordum. Güzel konuşamadım, aynı zamanda içimdeki kuşkuları da kardeşlerime ve Büyük Üstad'a açıkça söylemedim. Doğanın büyük mimarı! Beni yalanların karmakarışık yollarından çıkaracak doğru yolu bulmama yardım et."

Anı defterindeki bu yazılardan sonra üç boş yaprak vardı, ondan sonra da şunlar yazılıydı:

"Kardeşim V.'yle baş başa, uzun, öğretici bir konuşma yaptım. Kendisi, bana, kardeşim A.'dan örnek almamı öğütledi. Hak etmediğim birçok şey açıkladı. 'Adonay' Evreni yaratanın adıdır. 'Eloyim' her şeyi yönetenin adıdır. Üçüncü ad, söylenmeyen addır, anlamı her şeydir. Kardeşim V. ile yaptığım konuşmalar bana güç ve dinginlik veriyor ve iyilik yolunda şaşmadan yürümemi sağlıyor. O yanımdayken hiçbir kuşku duymuyorum. Bizim her şeyi kavrayan kutsal bilimimizle kısır dünya bilimleri arasındaki aykırılığı açıkça görüyorum. Bütün dünya bilimleri her şeyi ayrı ayrı dallara ayırıyorlar; anlamak, incelemek için her şeyi öldürüyorlar. Oysa örgütün kutsal biliminde her şey tektir, her şey kendi bütünlüğü ve yaşantısı içinde kavranır. Üçleme, eşyanın üç başlangıcı olan kükürt, cıva ve tuzdur. Kükürtte hem yağ, hem ateş özelliği vardır. Tuzla yan yana gelince içindeki o ateşe benzeyen özellikle onda bir birleşme eğilimi uyandırır, tuzdaki bu birleşme eğiliminin aracılığıyla cıvayı çeker, onu yakalar, tutar ve bütünlüğü içinde ayrı ayrı maddeler oluşturur. Cıva, sıvı ve uçucu kutsal bir özdür. İsa da kutsal ruh da odur."

"Üç aralık.

Geç uyandım, Kutsal Kitap'ı okudum, ama duygulanmadım. Sonra dışarı çıktım, salonda dolaştım. Düşünmek istiyordum ama düşünecek yerde bundan dört yıl önce geçen bir olay canlandı gözümün önünde. Bay

Dolohof, düellodan sonra Moskova’da ona rastladığım vakit bana, karımın yokluğuna karşın, şimdi tam bir huzur içinde olduğumu umduğunu söyledi. O zaman ona hiçbir yanıt vermedim. Şimdiyse görüşmemizin bütün ayrıntıları aklıma geldi. Ne kadar kinli söz varsa içimden Dolohof’a hepsini sıraladım ve en gurur kırıcı karşılıkları verdim. Ancak öfkeden kanımın başıma sıçradığını anlayınca kendimi toparladım, bu düşünceleri kafamdan sildim. Ama sonradan gerektiği kadar pişman olmadım. Daha sonra Boris Drubetskoy geldi, başından geçmiş çeşitli olayları anlatmaya başladı. Bense, o daha içeri girer girmez, gelişinden ötürü hoşnutsuzluk duydum ve ona çirkin bir söz söyledim. O karşı çıktı. Ben öfkelendim, ona bir sürü tatsız, dahası kaba sözler savurdum. O sustu, bense iş işten geçtikten sonra kendimi toparladım. Tanrım... Ona nasıl davranacağımı hiç bilemiyorum. Bunun nedeni gururumdur. Kendimi ondan yüksek görüyorum, bu yüzden de ondan daha kötü bir insan oluyorum. Çünkü o benim kabalıklarımı hoşgörüyor, bense tersine davranıyorum. Tanrım ona da yararlı olacak biçimde davranmamı sağla! Yemekten sonra uyudum, uykuya dalarken de bir sesin sol kulağıma belirgin olarak, ‘Bugün senin günündür!’ dediğini işittim.

“Düşümde karanlıkta yürüdüğümü, birden dört yandan köpeklerle sarıldığımı, ama korkmadan ilerlediğimi gördüm. Pek büyük olmayan köpeklerden biri gocuğumun sol yanından yakaladı, bir türlü beni bırakmıyordu. Ellerimle boğazını sıkmaya başladım. Onu kendimden çekip uzaklaştırdığım sırada daha büyük bir başka köpek göğsüme dişlerini geçirerek beni kemirmeye başladı. Onu havaya kaldırdım, kaldırdıkça, büyüyor, ağırlaşıyordu. Birden kardeş A. geldi, koluma girdi, beni bir binaya doğru götürdü. Bu binaya girmek için dar bir tahtanın üzerinden geçmek gerekiyordu. Tahtanın üzerine bastım, tahta esnedi ve düştü. Bunun üzerine ancak ellerimle ulaşabildiğim bir bahçe duvarına tırmanmaya başladım. Büyük bir çaba harcadıktan sonra bedenimi çekebildim. Bacaklarım duvarın bir yanından, gövdem de öbür yanından aşağı sarkıyordu.

“Geriye doğru baktım, kardeş A.’nın duvarın üzerinde durduğunu ve bana bahçeyle ağaçlıklı geniş bir yolu işaret ettiğini gördüm. Bahçede çok güzel, büyük bir bina vardı. Uyandım. Tamam, doğanın ulu mimarı! Köpekleri, daha doğrusu, tutkularımı ve özellikle daha önceleri bütün tutkularımın itici gücünü toplayan sonuncusunu yok etmeme yardım et! Düşümde görmek olanağına kavuştuğum o iyilikten tapınağına girmeme yardımcı ol!”

“Yedi aralık.

Düşümde İosif Alekseyeviç, evime gelmiş oturuyormuş, buna çok sevinmişim ve kendisine ikramda bulunmak istiyormuşum. Öyleyken yabancılarla durmadan konuşuyorum. Birden onun bundan hoşlanmayacağı aklıma geliyor, ona yaklaşmak, onu kucaklamak istiyorum. Ona yaklaşır yaklaşmaz, yüzümün değiştiğini, gençleştiğini görüyorum. Kendisi daha alçak sesle Masonluk bilimiyle ilgili kimi şeyler söylüyor; sesi o kadar hafif ki sözlerini işitemiyorum. Sonra, sözde hepimiz odadan çıkıyoruz. Orada çok önemli şeyler oluyor. Ya yerde oturuyorduk ya da uzanmıştık; o bana bir şeyler söylüyordu. Bense ona ne kadar duygulu bir insan olduğumu gösterme isteğine kapılmıştım ve sözlerini dinlemeden ruhumda, iç dünyamda olup bitenleri, Tanrı’nın üzerime yağan iyiliklerini zihnimde canlandırmaya çalışıyordum. Bu yüzden gözlerimde yaşlar belirmişti, onun da bu yaşları ayırt ettiğine memnun oldum. O, canı sıkılarak baktı bana, sözümü yarıda keserek yerinden fırladı. Elim ayağım kesildi, ona söylenenlerin benimle ilgili olup olmadığını sordum. Bana hiçbir yanıt vermedi, sevecen bir havaya büründü, sonra, ikimiz birden kendimizi çift yataklı bir karyolanın bulunduğu yatak odamda bulduk. O karyolanın kenarına uzandı, ben de sözde onun beni okşaması için yanıp tutuşuyormuşum gibi hemen oraya yattım. O bana sözde, ‘Bana doğruyu söyleyin, sizin en başta gelen tutkunuz nedir? Bunun ne olduğunu anladınız mı? sanıyorum ki artık anladınız!’ dedi. Bu sorudan ötürü utanarak en başta gelen tutkumun tembellik olduğunu söyledim. O, bana inanmadığını göstererek başını salladı. Buna karşılık daha da çok utanarak, onun öğüdüne uyup eşimle oturduğumu, ama onunla karı koca yaşamı sürmediğimizi söyledim. O da benim bu sözüme, bir erkeğin eşini okşayışlarından yoksun bırakmaması gerektiğini söyleyerek karşılık verdi. Ben, ona, bundan utandığımı söyledim, o zaman her şey gözden yitti. Bunun üzerine uyandım, uyandığım zaman da Kutsal Kitap’ın şu satırları aklımdan geçti. ‘Işık insana yaşam olurdu ve ışık karanlıkta parlardı ve karanlıklar onu kucaklayamazdı.’ İosif Alekseyeviç’in yüzü gençti, ışıklıydı. O gün koruyucumdan bir mektup aldım, bu mektupta karı kocalık görevlerini yazıyordu.”

“Dokuz aralık.

Bir düş gördüm ve düşten yüreğim çarparak uyandım. Sözde Moskova’da, kendi evimde, büyük oturma odasındaymışım; salondan İosif Alekseyeviç çıkıyor, sözde onun ruhunda yeniden doğuş oluşumunun gerçekleştiğini

hemen seziyorum ve onu karşılamaya koşuyorum. Yüzünü de, ellerini de öpüyorum. Bana, ‘şimdi yüzümün bambaşka olduğunu fark ettin mi?’ diye soruyor. Ona bakıyorum ve onu kollarımın arasında tutmaya devam ederken yüzünün daha genç olduğunu, ama başında hiç saç kalmadığını, yüz çizgilerinin de bambaşka olduğunu görüyorum. ‘Eğer bir rastlantı sonunda sizinle karşılaşsaydım, gene tanırdım.’ diyorum ama ‘doğruyu mu söyledim?’ diye düşünüyordum. Birden onun bir ceset gibi yerde yattığını görüyorum. Sonra yavaş yavaş kendine geliyor, elinde papirüs yapraklarına yazılmış kocaman bir kitap, benimle birlikte büyük çalışma odasına giriyor. Ona, ‘Bunu ben yazdım,’ diyorum, bütün yapraklarında çok güzel resimler var. Sözde bu resimlerin ruhun sevgilisiyle olan aşkını canlandıran sahneler olduğunu biliyormuşum. Yapraklarda saydam giysiler içinde bedeni tül gibi bir bakirenin şarkılar şarkısının bir simgesi olduğunu biliyormuşum. O resimlere bakarken bir kötülük yapıyormuşum gibi bir duygu içinde kalıyorum, ama bir türlü gözlerimi onlardan ayıramıyorum. Tanrım, bana yardım et! Tanrım, eğer beni terk edişin istencinden geliyorsa, buyruğun yerine gelsin; eğer bunu kendi kendime yapmışsam, ne yapacağımı bana öğret. Beni büsbütün terk edersen ahlaksızlığımdan mahvolurum!”

XI

Rostoflar’ın para durumu, köyde geçirdikleri iki yıl içinde düzelmemişti.

Nikolay Rostof’un verdiği karara kesin bir biçimde bağlı kalarak kuş uçmaz kervan geçmez bir alayda, olabildiğince az para harcayarak hizmet etmeye devam etmesine karşın, Obradnoye’de yaşam öyle bir akış içindeydi ve özellikle Mitenka, işleri öyle bir yönetiyordu ki, borçlar yıldan yıla önü alınmaz bir biçimde artıyordu. Yaşlı konta tek çözüm olarak görünen şey bir görev almaktı. Petersburg’a iş aramaya gelmişti; hem iş aramak, hem de söylediği gibi, son bir kez kızcağızları eğlendirmek istiyordu.

Rostoflar’ın Petersburg’a gelişlerinden kısa bir süre sonra, Berg, Vera’ya evlenme önerisi yaptı ve bu öneri kabul edildi. Rostoflar Moskova’da

kendileri de bunu bilmedikleri ve üzerinde düşünmedikleri halde yüksek sosyeteden sayılıyorlardı. Petersburg'daysa taşralı kabul edilmekteydiler. Rostoflar'ın Moskova'da hangi çevreden olduklarını sormadan yedirip içirdikleri insanlar, bu taşralıların düzeyine burun kıvırıyorlardı.

Rostoflar Petersburg'da da Moskova'daki gibi herkese konukseverlik göstererek yaşıyor, akşam yemeklerinde sofralarına çeşitli insanları topluyorlardı. Obradnoye'den komşuları olan yaşlı ve orta durumda bir çiftlik sahibiyle kızları, nedime Peronskaya, Piyer Bezuhof ile ilçe posta müdürünün Petersburg'da memur olan oğlu gibi yaşlı kontun Boris'le birlikte sokakta rastlayıp da zorla evine götürdüğü Piyer ile Kontes Vera'ya ancak evlenme önerisi yapmayı tasarlayan bir gencin gösterebileceği ilgiyi gösteren ve bütün günlerini Rostoflar'da geçiren Berg, kısa bir süre içinde ev halkı arasına karışmış, onu aileden saymaya başlamışlardı.

Berg, Austerlitz Savaşı'nda yaralanmış olan sağ kolunu herkese boşuna göstermiyor, taşıması hiç de gerekli olmayan kılıcını boşuna sol eliyle tutmuyordu. Bu olayı herkese öylesine önemli bir tavırla, o kadar üsteleyerek tekrar tekrar anlatıyordu ki, herkes, bunun doğru olduğuna ve yerinde bir davranışta bulunduğuna inandı; böylece sonunda Austerlitz'deki yararlılığından ötürü Berg de iki ödül aldı.

Finlandiya Savaşı'nda da kendini göstermeye fırsat bulmuştu. Başkomutanın yanındaki yaveri öldürmüş olan bir gülle parçasını yerden kaldırmış, götürüp üstüne vermişti. 1809 yılında Berg, madalyalar kazanmış bir muhafız binbaşısıydı. Petersburg'da da kendisi için kârlı birtakım özel görevlerde bulunuyordu.

Gerçeği kendi kafalarına göre yargılayan kimi insanlar, kendilerine Berg'in değerli özelliklerinden söz edildiği vakit gülümsüyorlardı. Ama Berg'in, dürüst, korkusuz, üstlerinin gözüne girmiş, iyi ahlaklı, kendi havasında bir genç olduğu inkâr edilemezdi.

Dört yıl önce, Moskova tiyatrosunda bir Alman arkadaşına rastladığı vakit, Berg, ona Vera Rostova'yı işaret etmiş ve Almanca olarak, "Bu benim eşim olacak!" demiş, o anda da onunla evlenmeye karar vermişti.

Şimdi de Petersburg'da Rostoflar'ın durumuyla kendi durumunu ölçüp biçtikten sonra evlenme önerisi yapmanın zamanının geldiğini düşünmüştü.

Berg'in önerisi, önce kendisi için hiç de gurur okşayıcı olmayan bir şaşkınlıkla karşılanmıştı. Geçmişi pek iyi bilinmeyen Livonyalı bir aristokratın oğlunun Kontes Rostova'ya evlenme önerisi yapması tuhaf görünmüştü ilkin; ama Berg'in karakterindeki başlıca özellik öylesine

katıksız ve kötülüğü olmayan bir bencillikti ki, Rostoflar, ‘Madem Berg bu evliliğin iyi olacağına bu kadar kesin biçimde inanıyor, o halde bu iş gerçekten iyi, hem de çok iyi olacaktır!’ diye düşündüler. Bundan başka Rostoflar’ın işleri çok bozuktu. Bunu damadın bilmemesi olanaksızdı; en önemlisi de şuydu. Vera, yirmi dört yaşındaydı, sosyetede epey görülmüştü. Hem güzel, hem de akıllı olduğundan kuşku duyulmadığı halde o zamana kadar hiç kimse ona evlenme önerisinde bulunmamıştı. Böylece öneri kabul edildi.

Berg, (yalnızca her insanın dostu olur diye düşündüğü için) ‘Arkadaş’ adını verdiği birine:

“Bakın görüyor musunuz?” diyordu. “Bakın biliyor musunuz? Ben her şeyi hesapladım. Her şeyi düşünmemiş olsaydım, herhangi bir nedenle bu iş yakışık almayan bir şey olsaydı evlenmezdim.

Şimdiyse anneciğimle, babacığımın bütün ihtiyaçlarını karşıladım. Onların Ostzee ülkesindeki o çiftliğin kirasını almalarını sağladım. Karımın serveti ile hesaplılığım birleşince Petersburg’da birlikte yaşayabiliriz. Ben onunla parası için evlenmiyorum, bunu kibar bir davranış saymam; ama kadının da, erkeğin de neleri varsa birleştirmeleri gerekir. Benim mesleğim var, onun da kimi kimselerle ilişkileri ve kimi küçük gelirleri. Bu, zamanımızda bir şey anlatır değil mi? Ama en önemlisi o çok iyi, saygıdeğer bir genç kızdır ve beni seviyor.”

Berg, kızardı, sonra gülümsedi:

“Ben de onu çok ağırbaşlı davranışları olduğu için seviyorum. Çok iyi bir karakteri var! Bakın öbür kız kardeşi, onunla aynı soydan ama onun bambaşka, hiç de hoş olmayan davranışları var; ablasındaki akıl da onda yok, yani sizin anlayacağınız öyle biri, anlıyor musunuz, insana hoş gelmiyor? Nişanlıma gelince... Bakın bize...”

‘Yemeğe gelirsiniz,’ diyecekti ama vazgeçti. “Çay içmeye gelirsiniz,” diyerek mutluluk hayallerini kesin olarak yansıtan küçük yuvarlak bir duman halkasını dilinin hızlı bir devinimiyle ortasından delip havaya üfledi.

Berg’in yaptığı öneriden sonra duyulan ilk şaşkınlık geçince aile içinde böyle olaylarda hep görülen bir bayram, bir sevinç havası esmeye başladı. Ama bu sevinç içten gelmiyordu, yalnız görünüşteydi. Büyüklerde bu düğünle ilgili olarak bir şaşkınlık, bir utangaçlık seziliyordu. Vera’yı az sevdikleri, onu bu kadar kolayca ellerinden çıkardıkları için şimdi vicdan azabı duyuyorlardı sanki. En çok yaşlı kont, utançla karışık bir hüzün içindeydi. Herhalde kendisine sorulsa, bu utancın neden ileri geldiğini

söyleyemezdi; oysa bunun nedeni para işleriydi. Kesin olarak elinde ne kadar para olduğunu, ne kadar borçlanmış olduğunu, Vera'ya çeyiz olarak neler vereceğini bilmiyordu. Kızları doğduğu vakit, her birine çeyiz olarak üç yüzer nüfuslu birer köy ayırmıştı, ama köylerden biri daha o zaman satılmıştı, ikincisi ipotekliydi ve ipoteğin tarihi üzerinde o kadar çok zaman geçmişti ki, artık satılması gerekiyordu; bu yüzden çiftlik verilemezdi, para da yoktu.

Berg, Vera'yla nişanlanalı bir aydan fazla olmuştu, düğüne de ancak bir hafta kalmıştı. Kont hâlâ kendi kendine çeyiz sorununu çözememişti, bu konuda karısıyla da konuşmuyordu. Kimi vakit Vera'ya Riyazan'daki çiftliği vermeyi, kimi vakit koruyu satmayı düşünüyordu. Bazen de senet karşılığı borç para almayı aklından geçiriyordu. Düğünden birkaç gün önce Berg, sabahleyin erkenden kontun çalışma odasına girdi, tatlı bir gülümseyiş ve saygılı bir tavırla gelecekteki kayınbabasından Kontes Vera'ya çeyiz olarak ne verileceğini kendisine bildirmesini rica etti. Kont, çoktandır sorulacağını sezdiği bu soru karşısında o kadar utanıp sıkıldı ki, aklına ilk geleni hiç düşünmeden söyledi:

"Bak, bundan hoşlandım; bununla ilgilendiğine sevindim, memnun olacaksın."

Sonra Berg'in omzuna usulca vurarak konuşmayı bitirmek isteğiyle ayağa kalktı. Ama Berg, tatlı tatlı gülümseyerek, eğer Vera'ya çeyiz olarak neler verileceğini kesin olarak bilmezse ve ona ayrılanın hiç olmazsa bir kısmını peşin olarak almazsa önerisinden vazgeçmek zorunda kalacağını anlattı.

"Çünkü siz de düşünün, kont, eğer şimdi eşimi geçindirmek için kesin bir gelirim yokken evlenmeye kalkışırsam, alçaklık etmiş olurum."

Kont, cömert görünmek ve yeni ricalara hedef olmamak isteğiyle seksen bin rublelik bir senet vereceğini söyleyince, konuşma sona erdi. Berg, tatlı tatlı gülümsedi, kontu omzundan öptü, çok teşekkür ettiğini ama nakit olarak tam otuz bin ruble almadan yuva kuramayacağını söyledi:

"Hiç olmazsa yirmi bin, kont," diye sözüne devam etti. "O zaman senet de altmış binlik olur."

Kont, telaşla konuşarak:

"Olur, olur, peki," dedi. "Yalnız özür dilerim, dostum, yirmi bini nakit olarak, ayrıca seksen bini senet olarak veririm. İşte böyle, haydi öp bakayım beni!"

XII

Nataşa on altısına basmıştı ve yıl 1809’du. Genç kızın tam dört yıl önce, Boris’le öpüştükten sonra parmaklarını bükerek saydığı yılların sonuncusuydu. O zamandan beri Boris’i bir kezcik olsun görmemişti, Sonya ile annesinin yanında Boris’ten söz açıldığı vakit çok özgür bir tavırla, sanki geçmişte olup bitenler konuşulmaya bile değmez ve çoktan unutulmuş bir çocuklukmuş, bunun böyle olduğuna artık karar verilmiş gibi rahatlıkla konuşuyordu. Ruhunun derinlerindeyse, Boris’e verdiği sözün bir şaka mı, yoksa önemli ve onu bağlayan bir söz mü olduğu sorusu üzüp duruyordu onu.

Boris, 1809 yılında Moskova’dan ayrılıp orduya girdiği günden beri Rostoflar’la görüşmemişti. Birkaç kez Moskova’ya gelmiş, Obradnoye’nin yakınlarından geçmiş, ama bir kez olsun Rostoflar’a uğramamıştı.

Kimi vakit Nataşa, Boris’in kendisini görmek istemediğini aklından geçiriyor, bu varsayımları da büyüklerin ondan söz ederken hüzünlü bir tavır takınmalarıyla doğrulanıyordu. Kontes, Boris’ten söz edildikten sonra:

“Artık kimse eski dostlarını anımsamıyor!” diyordu.

Son zamanlarda Rostoflar’a daha seyrek gelmeye başlayan Anna Mihaylovna da tuhaf, kendini beğenmiş bir tavır takınıyor; Boris’ten söz açıldı mı heyecanla oğlunun üstünlüklerini, meslekteki parlak durumunu anlatmaya başlıyordu hemen. Rostoflar Petersburg’a gelince, Boris, onları ziyaret etti.

Boris, ziyarete gelirken heyecanlıydı, Nataşa, anıları arasında en romantik olanıydı. Bununla birlikte hem Nataşa’ya, hem de büyüklerine, çocuklukta ikisinin arasındaki ilişkilerinden ötürü artık ne onun, ne de kendisinin bir sorumluluk taşımayacaklarını açıkça hissettirme eğilimiyle gidiyordu bu ziyarete. Kontes Bezuhova’yla olan yakınlığı sayesinde sosyetede parlak bir durumu, güvenini iyice kazandığı önemli bir kişinin onu koruması sayesinde meslekte çok iyi bir yeri, ayrıca Petersburg’un en zengin kızlarından biriyle evlenmek için kimi planları vardı. Planlar kolaylıkla gerçekleştirilebilirdi. Boris, Rostoflar’ın salonuna girdiği vakit, Nataşa, odasındaydı, koşar gibi girdi konuk odasına. Dudaklarındaki tatlı gülümseyiş bütün yüzünü aydınlatıyordu.

Boris, dört yıl önce tanıdığı kısa giysili, kıvır kıvır saçlarının altında siyah gözleri pırıl pırıl ve çocukça gülüşü çın çın öten Nataşa'yı anımsıyordu. Bu yüzden içeriye bambaşka bir Nataşa girince şaşırdı, hayranlıkla karışık bir afallayış belirdi yüzünde. Onun bu durumu Nataşa'yı sevindirmişti.

Kontes:

"Nasıl, o ele avuca sığmaz eski arkadaşını tanıyabildin mi?" diye sordu.

Boris, Nataşa'nın elini öperek ondaki bu değişikliğe şaşırıp kaldığını söyledi:

"Ne kadar güzelleşmişsiniz!"

Nataşa'nın ışıl ışıl gözleri, 'Elbette!' diye karşılık verdi. Genç kız:

"Ya babam, yaşlanmış mı?" diye sordu.

Sonra oturdu, Boris'in, kontesle yaptığı konuşmaya katılmayarak, hiç konuşmadan çocukluk nişanlısını tepeden tırnağa inceledi. Boris, üzerindeki bu üsteleyen, sevecen bakışın ağırbaşlılığını duyarak arada bir ona bakıyordu.

Boris'in üniforması, mahmuzları, boyunbağı, saçlarının biçimi, hepsi günün modasına uygun ve gerektiği gibiydi; bunu hemen fark etmişti. Boris, kontesin yanındaki koltuğun üzerinde, hafifçe yan oturuyor, sol elini iyice kavrayan tertemiz sağ eliyle eldivenini düzeltiyor, dikkati çeken yapmacık bir kibarlıkla dudaklarını bükerek Petersburg'daki yüksek sosyetenin eğlencelerinden söz ediyor, Moskova'daki eski günleriyle buradaki dostlarını hafif bir alayla anıyordu. Elçinin verdiği baloda bulunduğunu söylerken, Nataşa'nın hemen farkına vardığı gibi rastgele değil de özellikle soylu kişilerin adlarını yüksek sesle söyledi ve N.N. ile S.S.'nin kendisini davet ettiklerinden söz etti.

Nataşa, bütün bu süre içinde hiç konuşmadan, kaşlarının altından ona bakarak oturmuştu. Bu bakış Boris'i gittikçe daha çok tedirgin ediyor, şaşırtıyordu. Nataşa'ya daha sık dönüp bakıyor, anlattıklarını ikide bir yarıda bırakıyordu. Orada on dakikadan fazla oturmadı, ayağa kalkıp eğilerek izin istedi. Aynı merakla, umursamayan ve biraz da alaycı gözlerle ona bakıyordu.

Boris, ilk ziyaretten sonra kendi kendine Nataşa'yı eskisi kadar çekici bulduğunu, ama bu duyguya kendini kaptırmaması gerektiğini, çünkü hiçbir serveti olmayan bir kızla evlenmesinin mesleği için bir felaket sayılacağını, evlenmek aklında yokken eski ilişkilerini tazelemenin soylu bir insana yakışmayacak bir davranış olacağını düşündü. Bunun üzerine Nataşa'yla karşılaşmaktan kaçınmaya karar verdi; ama bu karara karşın, birkaç gün

sonra geri geldi ve sık sık Rostoflar’a uğramaya, bütün günlerini onlarda geçirmeye başladı. Nataşa’ya durumu açıklaması gerektiğini düşünüyordu. Ona geçmiştekileri unutmak gerektiğini, ne olursa olsun onu eş seçemeyeceğini, serveti olmadığını ve onu hiçbir zaman kendisine vermeyeceklerini söylemeliydi. Ama ona bu açıklamayı yapma fırsatını bulamadığı gibi, bunun için gerekli yürekliliği de bulamıyordu. Durumu her geçen gün daha sarpa sarıyordu. Kontesle Sonya, Nataşa’nın, Boris’e eskisi gibi âşık olduğunu ayırt ediyor gibiydiler. Nataşa, ona en sevdiği şarkıları söylüyor, albümünü gösteriyor, Boris’i bu anı defterine bir şeyler yazmaya zorluyor, geçmişte olup bitenleri anımsamasına izin vermiyor, böylece ona yeni yaşadıkları şeylerin ne kadar güzel olduğunu sezdiriyordu. Boris de her gün oradan düşünceleri sislere gömülmüş olarak söylemeyi tasarladığını söyleyemeden, ne yaptığını, oraya niçin geldiğini, işin nasıl sona ereceğini bilmeden ayrılıyordu. Helen’e uğramaz olmuştu, gene de günlerini Rostoflar’da geçiriyordu.

XIII

Bir akşam, yaşlı kontes, takma buklelerini takmadan, sırtında hırka, başında hasse kumaşından yapılmış ve altından cılız bir tutam saç görünen beyaz gece başlığıyla halının üzerinde içini çeke çeke, arada bir hafifçe inleyerek yerlere kapanıp akşam duasını ediyordu. Çıplak ayaklarına ayakkabı, sırtına da annesi gibi bir hırka geçirmiş, saçlarını kâğıtlarla kıvırmış olan Nataşa, koşarak içeriye girdi. Kontes, dönüp baktı, kaşlarını çattı. Son duasını, ‘Yoksa bu yattığım yer bana mezar mı olacak?’ bölümüyle bitiriyordu. Ama dua okurken hissettikleri yok oluvermişti.

Nataşa’nın yüreği ağzındaydı, yanakları al al olmuştu. Annesinin dua ettiğini anlayınca durakladı birden. Bir yere ilişip oturdu. Elinde olmayarak dilini çıkarıp kendi kendine gözdağı veriyormuş gibi bir işaret yaptı. Annesinin dua etmeyi sürdürdüğünü görünce de parmaklarının ucuna basarak karyolaya doğru yürüdü, çevik bir hareketle küçük ayaklarından

birini öbürünün üzerinden kaydırarak ayakkabısını çıkardı. Kontesin, ‘Yoksa bana bir mezar mı olacak!’ diye korktuğu yatağın üzerine sıçradı.

Yüksek, kuş tüyünden yapılmış ve üzerinde hepsi birbirinden küçük beş yastık bulunan bir yataktı bu. Nataşa, sıçradı, kuş tüyü şilteye gömüldü. Yuvarlanarak duvarın dibine gitti. Yorganın altında dizlerini büküp çenesine doğru çekti, ayaklarını oraya buraya atarak yerleşmeye başladı. Bir yandan sessiz sessiz gülüyor, başını yorganla örtüyor, arada bir annesine bakıyordu yorganın altından. Kontes, duasını bitirdi. Sert bir yüzle yatağa yaklaştı; Nataşa’nın yorganla başını da örttüğünü görünce o sevecen, yumuşak gülümseyiş belirdi dudaklarında.

“Haydi, haydi, haydi!” dedi.

Nataşa:

“Anne, biraz konuşabilir miyiz,” diye sordu. “Dur, gıdığından bir kezcik öpeyim, bir kezcik daha, hah şöyle.”

Annesinin boynuna sarıldı, onu çenesinin altından öptü. Nataşa, annesine karşı görünüşte kaba davranır, ama gerçekte o kadar incelik gösterir ve çevik davranırdı ki, elleriyle annesine nasıl sarılırsa sarılsın hep bunu onun canını acıtmadan, annesinin içinde bir hoşnutsuzluk ya da sıkıntı uyandırmadan yapmasını bilirdi.

Kontes, yastıkların üzerine yerleştikten, Nataşa’nın ayaklarını oraya buraya uzatıp gene aynı biçimde bir kez yatağında dönmesini, sonunda da yanı başında onunla aynı yorganın altında yan yana yatmasını, ellerini yorganın üzerine çıkarıp ciddi bir havaya girmesini bekledikten sonra sordu:

“Söyle bakalım, neyi konuşacağız şimdi?”

Nataşa’nın, kont kulüpten dönünceye kadar yaptığı bu gece ziyaretleri ana kızın en çok hoşlandıkları şeylerden biriydi.

“Neyi konuşalım. Bak sana bir şey söylemeliyim.”

Nataşa, eliyle annesinin ağzını kapattı. Ciddi bir tavırla:

“Boris’ten söz edeceksiniz biliyorum,” dedi. “Ben de zaten bunun için geldim. Bir şey söylemeliyim, biliyorum... Hayır, söyleyin!”

Elini geriye çekti:

“Söyleyin, anne! Boris, sevimli biri, değil mi?”

“Nataşa, artık on altı yaşındasın, senin yaşındayken ben evlenmiştim. Boris’in sevimli olduğunu söylüyorsun. Öyledir, ben de onu oğlum gibi severim. Ama sen ondan ne istiyorsun? Düşüncen nedir? Görüyorum ki onun aklını çeldin?”

Kontes, bunu söylerken başını çevirip kızına baktı. Nataşa, gözlerini karyolanın köşelerinde kırmızı tahtadan oyulmuş sfenkslerden birine dikmiş dümdüz ve kımıltısız yatıyordu; bu nedenle kızının yüzüne yalnız yandan görüyordu. Bu yüz kontesi ciddi, düşünceli, havasıyla şaşırttı. Nataşa, hem dinliyor, hem bir şeyler düşünüyordu.

“Ee, ne olmuş yani?”

“Aklımı başımdan aldın kızım. Bunu niçin yaptın? Ondan ne istiyorsun? Biliyorum ki onunla evlenmen olanaksız.”

Nataşa, duruşunu bozmadan sordu:

“Niçin?..”

“Çünkü gençtir; çünkü bizim akrabamız. Hem sen onu sevmiyorsun ki!”

Nataşa:

“Peki, ya ben istiyorsam?” dedi.

“Saçmalamayı bırak!”

“Ya ben istiyorsam?”

“Nataşa, sen ciddi...”

Nataşa, sözünü bitirmesine fırsat tanımadı, kontesin iri ellerini kendisine çekti, önce üstünü sonra avcunu öptü. Ondan sonra da elini gene çevirip her parmağını ikinci boğumunu, sonra aralarındaki boşluğu öperek:

“Ocak, şubat, mart, nisan, mayıs...” diye fısıldadı.

Gözlerini, ona yumuşak bir tavırla bakan ve böyle baktığı için söylemek istediği her şeyi unutmuş gibi görünen annesine çevirdi.

“Konuşsana, anne, niçin susuyorsun, konuşun!”

“Öyle olmaz yavrum, herkes sizin çocukça ilişkilerinizi anlamaz. Onun sana bu kadar yakın olduğunu görmek, bize gelip giden başka delikanlıların gözünde seni güç duruma düşürebilir ve en önemlisi onu boşuna üzer. O, belki de kendine göre zengin bir kısmet bulmuştur; şimdiyse aklı başından gidiyor!”

Nataşa:

“Aklı başından mı gidiyor!” diye sordu.

“Bak, sana kendi başımdan geçeni anlatayım. Benim bir yeğenim vardı...”

“Biliyorum, Kirila Matyeviç, ama o yaşlı değil mi?”

“Her zaman yaşlı değildi ya! Bak, sana bir şey söyleyeyim, Nataşa; ben Boris ile konuşayım, bize o kadar sık gelmesi doğru değil.”

“Niçin gelmemeliymiş? Madem kendisi gelmek istiyor!”

“Çünkü ben bu ilişkinin hiçbir sonuç vermeyeceğini biliyorum.”

“Nereden biliyorsunuz? Hayır, anne, ona bir şey söylemeyin! Ne saçma şeyler bunlar!”

Nataşa, kendi malı olan bir şeyi elinden almak istiyorlarmış gibi konuşmuştu.

“Tamam, peki, zararı yok, evlenmem onunla. Ama madem buraya gelince neşeleniyor, mademki ben de neşeleniyorum, varsın gelsin,” diye devam etti.

Gülümseyerek annesine bakıyordu:

“Evlenmek için değil,” diye yineledi.

“Nasıl olur, kızım?”

“Öyle işte, tamam işte, madem öyle gerekiyor, evlenmem onunla. Yalnız... öyle işte.”

Kontes, yaşlı insanlara özgü, sevecen bir tavırla ve bütün bedenini titreten beklenmedik bir gülüşle:

“Öyle gelsin, öyle gelsin demek?” diye yineledi.

Nataşa:

“Yeter, anne! Gülmeyin artık, yeter!” diye bağırdı. “Bütün karyolayı sarsıyorsunuz. Müthiş, bana benziyorsunuz, anne. Benim gibi kıkır kıkır gülersiniz... Durun...”

Kontesin iki elini yakaladı. Birinin küçük parmağının alt kısmındaki kemiği öptü.

“Haziran,” dedi.

Ve öbür elindeki eklem yerlerini öperek devam etti:

“Temmuz, ağustos,” diye sıraladı.

Sonra da:

“Ne dersiniz, Boris çok âşık mı, anne?” diye sordu. “Siz nasıl görüyorsunuz? Size de biri öyle âşık oldu mu hiç? Boris, çok sevimli bir insan! Yalnız tam benim beğeneceğim gibi değil; öyle dar kafalı ki, tıpkı duvar saati gibi... Ne demek istediğimi anlıyor musunuz? Daracık, boz renkli ve parlak bir varlık işte.” Kontes:

“Sen neler saçmalıyorsun?” dedi. Nataşa, devam etti:

“Gerçekten anlamıyor musunuz? Nikolenka olsaydı anlardı. Bakın, Bezuhof... lacivert, hem de koyu lacivertle kırmızıdır. Sonra o kare biçiminde bir varlıktır.” Kontes güldü:

“Sen onunla da flört ediyorsun!”

“Hayır, o Mason’muş, bunu öğrendim. O cana yakın, koyu lacivert ve kırmızıdır. Belirli bir rengi var, nasıl anlatayım?” Kapının öbür yanındaki

kontun sesi duyuldu: “Kontesciğim, uyumuyorsun ya?”

Nataşa, yataktan fırladı, ayakkabılarını eline alarak yalınayak kendi odasına koştu.

Uzun süre bir türlü uyuyamadı. Kendisinin kavradığı şeylerle içinde olup da hiç kimsenin anlayamadığını düşünüp duruyordu. O uzun saç örgüsüyle bir kedi yavrusu gibi kıvrılmış uyuyan Sonya’ya baktı. ‘Sonya mı anlayacak?’ diye düşündü. ‘Hayır, ona varıncaya kadar! O iyi yürekli bir kız! Nikolenka’ya âşık olmuş. Ondan başka hiçbir şey düşünmek istemiyor. Annem bile anlamıyor. Hayret, ne kadar akıllıyım ve o ne kadar sevimli.’ Kendisinden üçüncü kişi olarak söz ediyor, bu sözleri kendisi için akıllı bir erkeğin, erkekler arasında en akıllısının, en iyisinin söylediğini geçiriyordu hayalinden. O erkek Nataşa’dan söz açarak, ‘Onda her şey, her şey var!’ diye devam ediyordu. ‘Olağanüstü bir zekâsı var, sevimli, aynı zamanda güzel, eşi bulunmayacak kadar güzel ve çevik. Yüzme biliyor, iyi ata biniyor hele bir sesi var! Denilebilir ki, çok özgün bir ses.’

Çerobini’nin operasından en çok sevdiği kısacık bir parçayı söyledi, kendini yatağa attı. Biraz sonra uyuyacağını düşünerek sevinçle güldü, mumu söndürmesi için Dunyaşa’ya seslendi.

Dunyaşa, odadan çıktığı anda Nataşa, başka bir dünyaya, mutluluk ülkesi olan düşler dünyasına dalmıştı bile; orada her şey tıpkı gerçekteki gibi güzel ve kolaydı. Yalnız daha iyiydi, çünkü gerçektekinden başka türlü oluyordu.

Ertesi gün kontes, Boris’i dairesine davet ederek onunla görüştü ve o günden sonra Rostoflar’ın evinden Boris’in ayağını kesti.

XIV

Yirmi bir Aralık 1810’da yılbaşı gecesinde Katerina devrinin ileri gelenlerinden birinin evinde balo vardı. Baloda çar ile kordiplomatik de bulunacaktı.

O ileri gelen kişinin İngiliz rıhtımındaki dillere destan evi, ışıklarla donatılmıştı. Kırmızı çuha kaplı ışıklandırılmış ön kapıda yalnız jandarma

değil, bir polis komiseri ve düzinelerle polis şefi toplanmıştı. Faytonlar gelip gidiyor, gidenlerin yerini kırmızı giysili, ya da şapkalarında tüyler bulunan uşaklarıyla yenileri alıyordu. Kupa arabalarından yıldızlar, kurdeleli nişanlar takınmış üniformalı erkekler ve atlaslar, astraganlar içinde kadınlar, gürültüyle açılan basamaklara dikkatle basarak iniyor, hızlı adımlarla ve gürültüsüzce giriş yerindeki çuhanın üzerinden geçiyorlardı.

Her yeni araba geldikçe kalabalıkta fısıltılar duyuluyor, şapkalar çıkarılıyordu. Kalabalıktan:

“Çar mı? Hayır, bakan... prens... elçi... Tuğları görmüyor musunuz?” sesleri işitiliyordu.

Kalabalığın arasında başkalarından daha iyi giyinmiş biri, herkesi tanıyor gibiydi ve o zamanların en ünlü soylularının adlarını söyleyip duruyordu.

Artık baloya çağrılı konukların üçte biri gelmişti. Öyleyken bu baloda bulunmaları gereken Rostoflar’da giyim hazırlıkları hızla sürüyordu.

Rostoflar’da bu balo için birçok hazırlık yapılmış; acaba çağrı gelmeyecek, giysi zamanında hazır olmayacak, her şey gerektiği gibi yapılmayacak mı gibi korkular yaşanmıştı.

Rostoflar’la birlikte, kontesin dostu, aynı zamanda akraba olan saray nedimelerinden zayıf, sarı benizli Mariya İgnatyevna Peronskaya da gidiyordu baloya; taşralı Rostoflar’ı Petersburg yüksek sosyetesinde yöneten oydu. Gece saat onda, Rostoflar nedimeyi almak için Tavriçevskiy bahçesine uğrayacaklardı; saat ona beş kaldığı halde, genç kızlar henüz giyinmemişlerdi.

Nataşa, ömründe ilk kez büyük bir baloya gidiyordu. O gün sabah sekizde kalkmış, bütün günü heyecan ve telaş içinde geçirmişti. Sabahtan beri bütün çabaları bir noktaya yönelmişti. Kendisi, annesi, Sonya, sözün kısası hepsi olabildiği kadar güzel giyimli olmalıydılar! Sonya ile kontes, kendilerini bu bakımdan tam olarak ona bırakmışlardı. Kontesin üzerinde kadifeden bir giysi; iki genç kızın üzerindeyse ipek pembe bir astar üzerine geçirilmiş duman gibi incecik beyaz giysiler, bellerinde gül tomurcukları olacaktı. Saçları Yunan stili taranacaktı.

Önemli olan her şey artık yapılmıştı. Ayaklar, eller, boyun ve kulaklar özel bir çaba gösterilerek, baloya gidecek bayanlara yakışır biçimde yıkanmış, üzerlerine güzel kokular ve pudra sürülmüştü. Ajurlu ipek çoraplar ve kurdeleli atlas patikler geçirilmişti ayaklara. Saç tuvaletleri de hemen hemen bitmişti. Sonya’nın giyinmesi sona ermek üzereydi, kontesin de giyinmesi bitiyordu. Herkes omuzlara alınmış bir bornozla aynanın

karşısında oturuyordu. Sonya, artık giyinmiş olarak odanın ortasında duruyor, en küçük parmağını acıtırcasına bastırarak toplu iğnenin altında hışırtılı bir ses çıkaran son kurdeleyi tutturuyordu.

Nataşa, saçları taranırken başını yana doğru çevirdi, saç tuvaletini yapan hizmetçinin bırakmaya vakit bulamadığı saçlarını eliyle tutarak:

"Öyle değil, öyle değil, Sonya!" dedi. "Kurdele öyle konmaz, buraya gel."

Sonya, oturdu, Nataşa, kurdeleyi başka türlü taktı. Nataşa'nın saçlarına biçim veren hizmetçisi:

"Bir dakika, küçükhanım, böyle olmaz ki," diyordu.

"Aman Tanrım! Sonra yaparsın canım, ne olacakmış?"

Kontesin sesi duyuldu:

"Çabuk bitirecek misiniz? Saat on oldu,"

"Şimdi, şimdi... Siz hazır mısınız, anne?"

"Yalnızca hotoz takılacak."

Nataşa:

"Bensiz takmayın sakın," diye bağırdı. "Bensiz takamazsınız!"

"Ama saat on oldu."

Baloya saat on buçukta gitmeye karar verilmişti, oysa Nataşa'nın giyinmesi ve Tavriçevskiy bahçesine uğramaları gerekiyordu daha.

Nataşa, saç tuvaletini bitirince, altında balo patikleri görünen kısa bir eteklikle ve annesinin hırkasıyla Sonya'nın yanına koştu, onu tepeden tırnağa süzdü, sonra koşarak annesinin yanına gitti. Onun başını oraya buraya çevirerek hotozunu yerleştirdi, ağarmış saçlarını usulca öptü, hemen sonra da eteğini bastıran kızların yanına koştu.

İş yalnız Nataşa'nın fazla uzun etekliğine kalmıştı. İki genç kız iplikleri dişleriyle kopararak onu bastırıyorlardı şimdi. Üçüncü genç kız, dudakları ile dişleri arasında toplu iğneler, kontes ile Sonya arasında mekik dokuyordu; dördüncü genç kız bir elini ta yukarıya kaldırmış, duman rengi giysiyi tutuyordu.

"Mavruşka, çabuk ol, şekerim."

"Şurdan yüksüğü verir misiniz, küçükhanım."

Kont, kapıdan seslenerek:

"Artık bitirecek misiniz?" diye sordu. "Alın bakalım, size esans getirdim! Peronskaya'nın bekleye bekleye canı çıkmıştır."

Oda hizmetçisi, eteği bastırılmış duman gibi hafif giysiyi iki parmağıyla kaldırıp üzerine üflüyor; sanki elinde tuttuğu şeyin hafifliğini, temizliğini göstermek istiyormuş gibi silkerek:

“Hayır, küçükhanım,” diyordu.

Nataşa, giysiyi giymeye başladı. O sırada yüzünü kapayan o tül gibi giysinin altından, kapıyı açmış olan babasına:

“Şimdi, girme baba!” diye bağırdı.

Sonya, kapıyı kapadı. Bir dakika sonra kontu içeriye aldılar. Üzerinde lacivert bir frak, ayağında uzun çoraplar, iskarpinler vardı. Kokular, pomatlar sürünmüştü. Nataşa, odanın ortasında durup incecik giysisinin plilerini düzelterek:

“O kadar yakışıklısın ki, baba! Harika olmuşsun!” dedi.

Yere diz çökmüş olan genç kız, giysinin eteklerini çekerek ve ağzının bir kenarına sıkıştırdığı toplu iğneleri diliyle öbür yana geçirerek:

“İzin verin, küçükhanım; izin verin!” diyordu. Sonya, Nataşa’nın giysisini gözden geçirerek çaresiz kalmış gibi:

“Sen bilirsin,” diye söylendi. “Sen bilirsin ama gene de uzun!”

Nataşa, boy aynasında kendini görebilmek için daha geriye çekildi. Giysi uzundu, küçükhanımın arkasından yerlerde sürünen Mavruşa:

“Doğrusu hiç de uzun değil, hanımefendi!” dedi.

Kararlı bir kız olan Dunyaşa, göğsündeki mendilinden bir dikiş iğnesi çekip çömeldiği yerden işe girişerek konuştu:

“Peki, peki, uzunsa kısaltırız, bir dakika bastırıyoruz!”

Bu sırada içeriye çekingen bir tavırla, sessiz adımlarla, başında hotoz, sırtında kadife bir giysi olan kontes girdi.

Kont:

“Ah, güzelim benim,” dedi. “Hepinizden güzel!”

Kontes’e sarılmak istedi ama o, kızarak giysisini buruşturmamak için geriye çekildi.

Nataşa:

“Anne, hotozu biraz daha yana eğ!” dedi. “Dur, ben iliştireyim.”

İleri doğru atıldı, ama eteğini bastıran genç kızlar onun arkasından yetişemedikleri için incecik giysisinin bir parçasını kopardılar.

“Aman Tanrım! Ne oldu şimdi? Elbet suç bende değil!”

Dunyaşa:

“Zarar yok, bastırırım, anlaşılmaz,” diyordu uysallıkla gülümseyerek.

İçeriye giren dadı, kapının eşiğinden:

“Güzeller güzeli, kraliçem benim!” dedi. “Sonyuşka da öyle, ikisi de ne güzel olmuşlar!”

Sonunda saat onu çeyrek geçe faytonlara binip gittiler. Ama daha Tavriçevskiy bahçesine uğramaları gerekiyordu.

Peronskaya hazırdı, yaşlılığına ve çirkinliğine karşın onun evinde de Rostoflar'ın evindeki sahnelerin aynısı yaşanmıştı. Yalnız o, böyle telaşlanmamıştı. Ama yaşlı, çirkin bedeni, aynı biçimde yıkanmış üzerine güzel kokular, pudralar sürülmüş; kulaklarının arkası aynı dikkatle yıkanmış; dahası Rostoflar'da olduğu gibi yaşlı bir oda hizmetçisi, hanımı, arma işlenmiş sarı bir giysiyle içeri girdiği vakit, onun giyimini hayran hayran seyretmişti. Peronskaya, Rostoflar'ın giyimini övdü. Rostoflar da onun giyimini övdüler; sonra da hepsi saç tuvaletlerini bozmamaya, giysilerini buruşturmamaya çalışarak saat on birde arabalara yerleşip gittiler.

XV

Nataşa, o gün, sabahtan beri bir dakikacık boş vakit bulamamış ve bir kez bile nelerle karşılaşacağını düşünme fırsatı yakalayamamıştı.

Rutubetli, soğuk havada, yarı aydınlık ve sarsılarak giden arabanın sıkışıklığı içinde, ilk kez baloda, ışıl ışıl salonlarda kendisini bekleyen şeyleri zihninde canlandırmaya çalıştı. Müzik, çiçekler, danslar, çar ve Petersburg'un bütün kalburüstü gençleri... Onu bekleyen şeyler o kadar güzeldi ki, bir türlü bunların olacağına inanamıyordu. Bütün bunlar hissettiği soğukla arabanın sıkışıklığına, karanlığına o kadar aykırı şeylerdi ki! Kendisini bekleyen her şeyi, ancak girişteki kırmızı halının üzerinden geçerek sofaya girip kürk mantosunu çıkardığı ve Sonya'yla birlikte annesinin önünden geçip çiçeklerin arasında ışıklandırılmış merdivenden yukarı çıktığı anda kavradı. Baloda nasıl davranması gerektiğini ancak o zaman anımsadı. Genç bir kızın baloda kesinlikle öyle davranmak zorunda olduğunu sandığı için gururlu bir tavır takınmaya çalıştı. Ama gözlerinin oraya buraya kaydığını anlıyor, hiçbir şeyi belirgin olarak göremiyordu. Nabzı dakikada yüz atıyor ve yüreğine saldıran kanının vuruşlarını

duyuyordu. Bu yüzden kendisini gülünç gösterecek o tavrı bir türlü takınamıyor, heyecandan ürperiyor ve bütün gücüyle duygularını açıklamamaya çalışarak yürüyordu. Bu da ona en çok yakışan tavırdı. Önlerinde, arkalarında, içeriye giren, aynı biçimde balo giysileri giymiş, yavaş yavaş konuşan çağrılılar vardı. Merdivenin iki yanındaki aynalarda, beyaz, mavi, pembe giysiler giymiş, çıplak boyunlarıyla kollarına elmaslar, mücevherler takmış bayanların siluetleri görünüyordu.

Nataşa, aynalara bakıyor, orada gördüğü siluetler arasında kendisini başkalarından ayıramıyordu. Her şey bir bütün olarak birbirine karışmış, parlak bir tören durumuna gelmişti. Birinci salonun giriş kapısında konuşmaların, ayak seslerinin, selamlaşmaların tekdüze uğultusu, Nataşa'nın kulağını adeta sağır etmişti. Işıklar, pırıltılar gözlerini daha çok kamaştırdı. Yarım saattir, giriş kapısında, her girene, "Sizi gördüğümüz için çok sevinçliyiz," sözlerini söyleyen bayan ile bay, Rostoflar'la Peronskaya'yı da aynı sözlerle karşıladılar.

İkisi de beyaz giysi giymiş, siyah saçlarına aynı güllerden takmış olan genç kızlar aynı şekilde diz kırdılar, ama ev sahibi bayanın bakışı, elinde olmayarak incecik Nataşa'nın üzerinde daha çok durdu. Ona bakarken ev sahibi olarak herkese yaptığı gibi değil de başka türlü ve yalnız Nataşa'ya yönelen bir tavırla gülümsedi. Belki de ona bakarken kendi genç kızlığının artık bir daha geri gelmeyecek mutlu çağını ve ilk balosunu anımsamıştı. Evin beyi de, Nataşa'nın arkasından uzun uzun bakarak, konta, kızının hangisi olduğunu sordu; kendi parmaklarının ucunu öperek:

"Güzel ve çekici," dedi.

Salondaki konuklar, giriş kapısının önünde toplanmış, birbirlerini sıkıştırarak Çar'ı bekliyorlardı. Kontes, bu kalabalığın ön sıralarında yer aldı. Nataşa, birkaç kişinin kendisi için, 'Kim bu?' diye sorduklarını işitiyor ve ona baktıklarını seziyordu. Kendisine fazla dikkat edenlerin onu beğendiklerini anladı ve bunu anlayınca biraz yatıştı, 'Bizim gibi olanlar da bizden aşağı olanlar da var!' diye düşündü.

Peronskaya, balodaki en önemli kişileri, kontese, adlarıyla tanıtıyor:

"İşte bakın, şu saçları ağarmış olan Hollanda elçisidir," diyerek, ağarmış gümüş rengi saçları kıvır kıvır, çevresindeki bayanları bilinmeyen bir şeye güldüren bir yaşlıyı gösteriyordu.

İçeri giren Helen'i işaret ederek:

"Hah, işte Petersburg'un çariçesi, Kontes Bezuhova da geldi," dedi.

“Ne kadar de güzelmiş! Mariya Antonovna’dan aşağı kalmaz. Bakın, yaşlılar da, gençler de çevresinde fırdönüyor. Hem güzel, hem de zeki. Diyorlar ki prens, onu çılgınca seviyormuş. Bu ikisine gelince, bunlar güzel değiller ama ilgi çekiyorlar.”

Bunu söylerken, salondan geçen bir bayanla kızını gösteriyordu.

“Bu, koca bekleyen bir milyoner kızıdır! Şunlar da koca adayları.”

Yanlarından başı dimdik geçen ve bayanların başlarının üzerinden öbür yanlarında bir yere bakan çok yakışıklı bir süvari muhafız subayını gösterdi:

“Bu, Bezuhova’nın kardeşi Anatol Kuragin’dir. Ne kadar yakışıklı, değil mi? Diyorlar ki, onu bu zengin kızla evlendireceklermiş. Sizin yeğen Drubetskoy da bunun çevresinde dönüp duruyor. Milyonları var diyorlar.”

Kontes, Caulaincourt’un kim olduğunu sorunca, Peronskaya:

“Nasıl bilmiyorsunuz, bu Fransız elçisi, evet ta kendisi!” dedi. “Bakın sanki çarmış gibi. Ama ne olursa olsun şu Fransızlar sevimlidirler, doğrusu çok sevimli insanlardır. Sosyetede onlardan daha hoş insan bulunmaz. Bakın, karısı da geldi! Hayır, bizim Mariya Antonovna hepsinden daha güzel doğrusu. Hem de ne kadar sade giyinmiş, olağanüstü!”

Sonra Bezuhof’u işaret etti:

“Şu şişmana gelince, şu gözlüklü var ya, dünyaca tanınmış bir Mason’dur. Karısıyla yan yana getirin; tam bir palyaço!”

Piyer, şişman gövdesiyle, hafifçe yalpalayarak herkesi yara yara sanki kalabalık bir pazar yerinden geçiyormuş gibi aldırmaz ve içten bir tavırla sağa sola başıyla selam vererek yürüyordu. Kalabalığın içinde ilerlerken birini aradığı anlaşılıyordu.

Nataşa, sevinçle ona hiç yabancı olmayan bu yüze, Perons-kaya’nın ‘Palyaço’ dediği Piyer’in yüzüne bakıyor, kalabalıkta onları ve özellikle kendisini aradığını anlıyordu. Piyer, Nataşa’ya, baloya geleceğine ve ona bir kavalye tanıştıracağına söz vermişti.

Ama Bezuhof, onların bulunduğu yere gelmeden önce pencerenin önünde, ayakta, göğsünde yıldızlar ve kurdeleli nişanlar olan uzun boylu bir erkekle konuşan, orta boylu, beyaz üniformalı, çok yakışıklı esmer bir adamın yanında durdu. Orta boylu, beyaz üniformalı genç adamı Nataşa tanıyordu. Bu, Bolkonski’ydi ve Nataşa’ya daha neşeli, daha yakışıklı, daha gençleşmiş geldi. Prens Andrey’i annesine gösterdi:

“Bakın bir tanıdığımız daha var, Bolkonski; görüyor musunuz, anne? Anımsıyor musunuz, Obradnoye’de, evimizde bir gece kalmıştı.”

Peronskaya:

“Ay, siz onu tanıyor musunuz?” diye sordu. “Ondan hiç hoşlanmıyorum. Şimdi her sözü yasa sayılıyor. Hem de öylesine kibirli ki, kimseyi gözü görmez! Hık demiş babasının burnundan düşmüş. Speranski’yle ilişkisi varmış, birlikte birtakım tasarılar hazırlıyorlarmış. Bakın kadınlara karşı nasıl davranıyor! Kadın, onunla konuşuyor, o ise ona arkasını dönmüş.”

XVI

Birden her şey hareketlenmeye başladı, kalabalıkta konuşmalar duyuldu, herkes ileriye doğru gitti, sonra kalabalık gene açıldı.Orkestra müziğe başladı ve birbirinden ayrılan iki sıranın arasından çar girdi içeriye. Arkasından ev sahipleri geliyordu. Çar, bu ilk karşılaşma anının sıkıntısından çabucak kurtulmak istiyormuş gibi, sağa sola selam vererek, hızlı hızlı yürüyordu. Orkestra, o zamanlar çar için yazılmış ünlü polonezi çalıyordu. Bu ezgi şöyle başlıyordu: ‘Aleksandr, Yelizaveta, hayranlık uyandırıyorsunuz yüreklerimizde.’

Çar, salona geçti; kalabalık kapılara yüklendi; birkaç kişi, yüzlerinde değişik bir havayla hızlı hızlı girip çıktılar. Çar, ev sahibi bayanla konuşarak, kapıda gene göründü. Kalabalık gene dalga dalga geriye çekildi. Kim olduğu bilinmeyen bir genç, şaşkın bir tavırla geri çekilmelerini rica ederek bayanların ayaklarına basıyordu. Kimi bayanlar yüksek sosyete kurallarını büsbütün unuttuklarını açığa vuran yüzlerle, giysilerini buruştururcasına birbirlerini ite kaka, öne doğru sokuluyorlardı. Erkekler polonezi oynamak için damlarının yanına yaklaştılar ve çift çift sıralanmaya başladılar.

Herkes geriye çekilmişti. Çar, gülümseyerek, tempoya uymadan ev sahibi bayanın elini tutup yukarıya kaldırarak salonun kapısından dışarıya çıktı. Arkasından M.A. Narişnika’yla birlikte ev sahibi, ondan sonra da elçiler, bakanlar, Peronskaya’nın hiç durmadan adlarını sıraladığı bir dizi general geliyordu. Damların yarısından fazlasının kavalyeleri vardı, bu yüzden polonezi oynamak için öne doğru yürüyor ya da yürümeye davranıyorlardı.

Nataşa, dansa kaldırılmayarak, duvarın dibine sıkıştırılmış az sayıdaki damların arasında kalacağını hissediyordu. İncecik kollarını aşağı sarkıtmıştı. Daha yeni belirmeye başlamış göğsü düzenli olarak hafifçe kabarıp iniyordu. Soluğunu tutuyor, parlak, ürkek bakışlı gözleriyle dünyanın en büyük sevincini ya da en büyük üzüntüsünü yaşamaya hazırmış gibi bir tavırla önüne bakıyordu. Ne Çar, ne de Peronskaya'nın gösterdiği bütün önemli kişiler onu ilgilendirmiyordu. Aklında yalnız bir düşünce vardı. 'Yoksa kimse bana yaklaşmayacak mı? Yoksa ilk sırada dans edenlerin arasında olmayacak mıyım? Bütün bu erkeklerin gözü beni görmeyecek mi? Bunlar şimdi bakıyorlar ama herhalde beni görmüyorlar; bakarken bile içlerinden 'Ha, bu o değil, neme gerek bu' diyorlarmış gibi geliyor bana. Hayır, bu doğru olamaz! Dans etmeyi ne kadar istediğimi, ne kadar güzel dans ettiğimi ve benimle dans etmekten ne kadar memnun olacaklarını bilmeleri gerekir!'

Oldukça uzun süre devam eden polonezin melodisi Nataşa'nın kulaklarında hüzün veren bir anı olmaya başlamıştı artık. Ağlamak istiyordu. Peronskaya, onlardan uzaklaşmıştı. Kont, salonun öbür ucundaydı; kontes, Sonya ve Nataşa, bu yabancı kalabalıkta kimsenin ilgilenmediği, kimsenin gerek duymadığı kişiler olarak ormanda yalnız kalmış gibi duruyorlardı. Prens Andrey, kim olduğu bilinmeyen bir bayanla birlikte önlerinden geçti; herhalde onları tanımamıştı. Yakışıklı Anatol, gülümseyerek elinden tuttuğu damına bir şeyler söylüyordu. Nataşa'nın yanından geçerken sanki duvara bakıyormuş gibi baktı onun yüzüne. Boris iki kez yanlarından geçti, her geçişinde başını öbür yana çeviriyordu. Dans etmeyen Berg ile eşi onlara yaklaştılar. Burada, yani baloda ortaya çıkan aile yakınlaşması, aile görüşmeleri için balodan daha uygun bir yer yokmuş gibi, Nataşa'ya gurur yaralayıcı bir şey olarak göründü. Ona yeşil giysileri için bir şeyler söyleyen Vera'ya bakmadı bile, sözlerini dinlemedi.

Çar, birlikte dans ettiği son damının yanında durdu (Üç kez dans etmişti o gece). Müzik kesildi; kaygılı görünen bir yaver Rostoflar'a doğru koştu, bir yerlere çekilmelerini rica etti; oysa onlar zaten duvarın dibinde duruyorlardı. Orkestranın bulunduğu yerden belirli, ağır, insanı sürükleyen bir valsin melodisi yükseldi. Çar, gülümseyerek salona bir göz attı, bir dakika kadar geçti, henüz hiç kimse dansa başlamamıştı. Buyurcu bir yaver, Kontes Bezuhova'ya yaklaştı, ve onu dansa davet etti. Bezuhova, gülümseyerek, yaverin yüzüne bakmadan elini kaldırdı, omzuna koydu. İşini bilen buyurcu yaver, kendine güvenen bir tavırla telaşlanmadan ölçülü

bir hareketle damına sıkıca sarılarak onunla birlikte, önce kayar gibi, yuvarlak dans yerinin kıyısından geçti; salonun köşesine gelince, damının sol elini yukarıya doğru kaldırdı ve onu döndürmeye başladı; gittikçe, hızlanan müziğin havasında yalnız yaverin hızla kayan çevik ayaklarındaki mahmuzların ölçülü şakırtıları duyuluyor ve her üç vuruşta bir dönüşlerde, damının kadife giysisi açılarak fışkıran bir alev gibi dalgalanıyordu. Nataşa, onlara bakıyor, valsin bu ilk turunu yapamadığı için nerdeyse ağlayacakmış gibi oluyordu.

Prens Andrey, sırtında beyaz albay üniforması (bu bir süvari üniformasıydı), ayağında ipek çoraplar ve iskarpinler, dinç ve neşeli tavırla Rostoflar'ın yakınında halka olanların ön sıralarında duruyordu. Baron Firgof, ertesi gün yapılması düşünülen Devlet Şûrası'nın ilk oturumundan söz ediyordu ona. Firgof, Speranski'nin bir yakını ve yasaları hazırlayan komisyonun çalışmalarına katılan biri olduğu için birçok söylentinin dolaştığı ertesi günkü oturum konusunda doğru haberler verebilirdi. Prens Andrey, Firgof'un kendisine söylediklerini dinlemiyor, kimi vakit Çar'a, kimi vakit dans etmek için bir araya toplanan, ortada çember biçiminde dönenler arasına katılmayan kavalyelere bakıyor, Çar'ın huzurunda çekingenlik duyan kavalyeleri ve dansa kaldırılmak isteğiyle yanıp tutuşan damları seyrediyordu. Piyer, Prens Andrey'e yaklaşarak elini tuttu:

"Siz her zaman dans edersiniz. Burada korunan genç bir bayanım var, küçük Rostova! Onu dansa kaldırır mısınız?"

Bolkonski:

"Nerede?" diye sordu.

Sonra barona doğru döndü:

"Bu konuşmayı başka bir yerde sonuçlandırırız, baloda dans edilir."

Öne çıktı. Piyer'in kendisine gösterdiği yöne doğru ilerledi. Nataşa'nın, heyecandan ürperdiğini belli eden ve çaresiz bir ifade taşıyan yüzü ilişti gözüne. Onu tanıdı, o andaki duygularını sezdi, onun sosyete yaşamına daha yeni girdiğini anladı. Penceredeki konuşmasını anımsadı ve neşeli bir yüzle Kontes Rostova'ya yaklaştı. Kontes, kızararak:

"İzin verirseniz sizi kızımla tanıştırayım, efendim!" dedi.

Prens Andrey, Peronskaya'nın onun kabalığı konusunda, söylediği sözlere hiç de uymayan saygılı bir tavırla yerlere kadar eğilerek:

"Kontes beni anımsadılarsa, kendileriyle tanışmak mutluluğuna kavuşmuştum," dedi.

Andrey, Nataşa'ya yaklaşarak dansa kaldırmak için söyleyeceği sözleri bitirmeden genç kızın beline sarılmak üzere elini kaldırdı. Sonra ona bir tur vals yapmayı önerdi. Nataşa'nın yüzündeki umutsuzluğu ya da coşkun bir sevince kapılmaya hazır olduğunu belli eden o heyecanlı ifade birden minnetle, çocuksu bir gülümseyişe dönüvermişti.

Gözlerinden neredeyse yaş fışkırmaya hazır olan bu ürkek ve mutlu küçük kız, ışıl ışıl gülümseyişiyle elini Prens Andrey'in omzuna doğru kaldırırken, sanki, 'Seni çoktandır bekliyordum' diyordu.

Sıraya giren ikinci çift onlardı. Prens Andrey, kendi çağının en iyi kavalyelerinden biriydi. Nataşa, çok güzel dans ediyordu. Genç kızın, baloda giyilen beyaz atlas patikler geçirilmiş küçük ayakları, kendiliğinden deviniyormuş gibi üzerine düşen görevi yapıyor; yüzüyse coşkun mutluluktan ışık saçıyordu. Çıplak boynu ve kolları Helen'in omuzlarıyla karşılaştırıldığında zayıftı, güzel değildi; omuzları da zayıf, göğsü düz, kolları inceydi; Helen'in bedenindeyse sanki binlerce bakıştan kalma bir cila vardı. Nataşa, ilk kez giysisi çıkarılmış olsa ve kendisini bunun zorunlu olduğuna inandırmamış olsalar, utançtan yerin dibine geçecek bir küçük kız gibi görünüyordu. Prens Andrey, dansı severdi ve herkesin kendisiyle yapmak istediği akıllıca konuşmalarla siyasal görüşmelerden bir an önce kurtulmak, Çar'ın orada bulunması yüzünden ortaya çıkan o can sıkıcı ürkeklik havasını dağıtmak isteğiyle ortaya çıktığı vakit, Piyer, kendisine onu gösterdiği ve güzel kadınların arasında ilk olarak o gözüne çarptığı için Nataşa'yı dam olarak seçmişti. Ama genç kızın kıvrılıp bükülen, ürpertili, incecik beline sarılır sarılmaz, onun ta yakınında kımıldadığını, kendisine gülümsediğini görür görmez, güzelliği başını döndürüverdi. Onu, derin derin soluk alarak bırakıp da durduğu ve dans edenleri seyretmeye başladığı vakit, içinde yepyeni bir canlılık duydu, kendini gençleşmiş hissetti.

XVII

Prens Andrey'den sonra, Nataşa'ya Boris yaklaştı ve dansa davet etti onu. Ardından, baloyu açmış olan ve iyi dans eden yaver geldi. Bir dizi genç daha sonra sıraya girdi. Böylece Nataşa, fazla gelen kavalyeleri Sonya'ya devrederek yanakları al al olmuş bir halde, mutluluk içinde bütün gece hiç durmadan dans etti. Herkesi bu baloda ilgilendiren şeylerden hiçbirini fark etmiyor, göremiyordu. Yalnız, Çar'ın, Fransız elçisiyle konuştuğunu, falanca bayanla, ona özel bir ilgi göstererek, falanca prensle filancanın falan ya da filan şeyi söylediklerini, Helen'le çok ilgi çektiğini, özellikle filancanın dikkatini üzerinde topladığını duymamakla kalmamış, Çar'ı da görememişti. Oradan gittiğini de, ancak gidişinden sonra baloda daha hareketli bir havanın ortaya çıkmasından anlamıştı.

Prens Andrey, supeden önceki kotiyon dansından birini gene Nataşa'yla yaptı. Obradnoye'deki ağaçlıklı yolda ilk karşılaşmalarını anımsattı ona; o mehtaplı gecede nasıl uyuyamadığını, kendisinin de, elinde olmayarak onun sözlerini nasıl işittiğini anlattı. Nataşa, Prens Andrey bunu kendisine anımsatınca elinde olmayarak kulak kabartıp işittiği o sözlerin içerdiği duygu, utanılacak bir şeymiş gibi kendisini savunmaya çalıştı.

Prens Andrey, sosyetede yetişmiş bütün insanlar gibi, orada, genel olarak yüksek sosyetenin damgasını taşımayan şeylere rastlamaktan hoşlanırdı. Nataşa da şaşkınlığı, sevinci, utangaçlığı, dahası Fransızca konuşurken yaptığı yanlışlarla işte böyle bir başkalığı sergiliyordu. Prens Andrey, ona karşı davranışlarında da, konuşmalarında da özel bir yumuşaklık ve dikkat gösteriyordu. Onun yanında oturup genç kıza en yalın, en önemsiz şeylerden söz ederken Nataşa'nın içindeki mutlu dünyayı yansıtan gülümseyişine ve gözlerindeki sevinçli pırıltıya kendini veriyor, hayranlıkla onu seyrediyordu. Nataşa'yı dansa kaldırdıkları vakit, genç kız, gülümseyerek yerinden kalkıyor, dans ede ede salonda dolaşıyor, Prens Andrey de onun utangaçlıkla karışık hareketlerini ilgiyle izliyordu.

Kotiyonun ortasında, Nataşa, bir figürü bitirdikten sonra derin derin soluk alarak yerine dönerken bir başka kavalye onu gene dansa kaldırdı. Nataşa yorgundu, soluk soluğa kalmıştı; bu öneriyi geri çevirmeyi düşündüğü belli oluyordu ama hemen sonra neşeyle elini kavalyesinin omzuna koydu ve koyarken de gülümsedi Prens Andrey'e. Bu gülümseyiş, 'dinlenmeyi, sizin yanınızda oturmayı ben de isterim, yoruldum; ama görüyorsunuz beni nasıl çağırıyorlar, ben de buna seviniyor, bundan mutluluk duyuyorum, hepinizi de seviyorum; siz de, ben de bunların hepsini anlıyoruz!' diyor, dahası,

daha birçok başka şey de söylüyordu. Kavalyesi onu bırakınca, Nataşa, salonun öbür yanına, figür yapmak için iki dam daha almaya gitti.

Prens Andrey'in aklından kendisinin hiç de beklemediği bir düşünce geçti. 'Eğer önce kendi kuzenine, sonra öbür dama yaklaşırsa, eşim olacak demektir,' dedi kendi kendine ve Nataşa, önce kuzenine yaklaştı.

Prens Andrey, 'insanın aklına kimi vakit ne saçma şeyler gelir!' diye düşündü. 'Yalnız doğru olan bir şey varsa, o da şu: Bu genç kız öylesine sevimli, öylesine özellikleri olan bir kız ki buralarda bir ay dans etsin hemen koca bulup evlenir. Buysa burada seyrek rastlanır bir şey!'

Nataşa, göğsünden sarkan gülü düzelterek yanına otururken Prens Andrey bunları düşünüyordu.

Kotiyonun sonunda, lacivert fraklı yaşlı kont, dans edenlere yaklaştı. Prens Andrey'i evine davet etti, kızına da eğlenip eğlenmediğini sordu. Nataşa yanıt vermedi, sitemle, 'Böyle şey sorulur mu hiç' demek ister gibi gülümsedi yalnızca.

"Öyle neşeliyim ki, yaşamımda bu kadar eğlenmedim hiç!" dedi.

Prens Andrey, Nataşa'nın zayıf kollarını hızlıca, sanki genç kız babasını kucaklayacakmış gibi hafifçe yukarı kaldırdığını fark etti. Nataşa öylesine mutluydu ki, yaşamında böylesine bir mutluluğu daha hiç duymamıştı. O sırada mutluluğun bir insanı tam anlamıyla cömert, iyi yürekli ve kötülüğün, mutsuzluğun, dertlerin varlığına inanmayan bir varlık durumuna getirdiği en üst basamağına ulaşmıştı.

Piyer, bu baloda ilk kez karısının yüksek sosyetedeki durumunun kendisi için kötü bir şey olduğunu anladı. Somurtkan ve dalgındı. Alnında dikine derin bir çizgi oluşmuştu; çevresine kimseyi görmeden bakıyordu.

Nataşa, büfeye giderken onun yanından geçti. Piyer'in asık, mutsuz yüzünü görünce şaşırdı. Karşısında durdu; Piyer'e yardım etmek, kendi mutluluğunun fazlasını ona verme isteğini duyuyordu.

"Ne kadar eğlenceli burası, değil mi kont?" diye sordu.

Piyer, dalgın dalgın gülümsedi. Söyleneni anlamamıştı.

"Evet, çok memnunum," dedi.

Nataşa, 'Nasıl oluyor da herhangi bir şeyden hoşnutsuzluk duyabiliyorlar?' diye düşünüyordu. 'Özellikle bu Bezuhof gibi iyi yürekli biri nasıl böyle olabiliyor?' Nataşa'nın gözünde, baloda bulunan insanların hepsi aynı derecede iyi yürekli ve sevimliydi. Birbirini seven insanlardı, kimse kimseyi darıltamazdı, bu nedenle de bütün herkesin mutlu olması gerekliydi.

XVIII

Ertesi günü Prens Andrey, o akşamki baloyu anımsadı; ama bu konuda uzun uzun düşünmedi. ‘Evet, çok güzel bir baloydu. Sonra evet, Rostova da çok şirin, taptaze, alışılmamış, Petersburg’un havasını hiç mi hiç taşımayan bir genç kız. Onu başkalarından ayıran özel bir şey var,’ dedi kendi kendine. Bir akşam önceki balo için bütün düşündüğü buydu, çayını içtikten sonra da işe oturdu. Yorgunluktan mı, yoksa uykusuzluktan mı o gün pek verimli çalışamıyordu; hiçbir şey yapmıyor, çoğu zaman olduğu gibi kendi işini beğenmeyip eleştiriyordu. Bu nedenle birinin geldiğini duyunca sevindi. Gelen, çeşitli komisyonlarda görev almış, Petersburg’un bütün kibar ortamlarına girip çıkan, yeni akımların ve Speranski’nin ateşli hayranı, olup bitenlerin telaşlı habercisi Bitskiy’di. Eğilimlerini giysi gibi modaya uygun seçen, bu yüzden de akımların en koyu yandaşı olarak görünen adamlardandı. Şapkasını çıkarır çıkarmaz, kaygılı bir havayla Prens Andrey’in dairesine koşmuş ve hemen konuşmaya başlamıştı. Devlet Şûrası’nın o sabah Çar’ın açtığı oturumunun ayrıntılarını biraz önce öğrenmişti. Büyük bir memnunluk içinde bunu anlatıyordu. Çar’ın söylevi duyulmamış güzellikteydi. Ancak Anayasa’ya saygılı bir Çar’ın verebileceği söylevlerdendi bu söylev.

Bitskiy, kimi bilinen sözlerin üzerinde üsteleyerek durarak, gözlerini anlamlı bir tavırla aça aça:

“Çar, meclis ile senatonun devletin temeli olduğunu açıkça söyledi. Devlet yönetimi keyfe göre değil sağlam ilkelere dayanmalı,” dedi. “Çar’ın söylediğine göre, maliyede iyileştirmeler yapılmalı, bütçede açık olmamalıdır,” diye anlatıyordu.

Sözlerini:

“Evet, bu olay bir devir açıyor, tarihimizde en büyük çağlardan birini,” diye bitirdi.

Prens Andrey, bu kadar sabırsızlıkla beklediği, bu kadar önem verdiği devlet meclisinin açılışı konusunda anlatılanları dinlerken, bu olayı, artık olup bittikten sonra, onu duygulandırmak şöyle dursun, önemsiz bile denmeyecek kadar küçük görmesine şaşıyordu. Bitskiy’in coşkun sözlerini, biraz alaylı bir gülümseyişle dinliyordu. Sıradan düşünceler geliyordu aklına. ‘Çarın lütfedip de devlet meclisinde söylediğinden Bitskiy’e ve bana

ne? Onun söyledikleri beni daha iyi, daha mutlu bir insan durumuna getirebilir mi sanki?'

Bu sığ düşünce akışı birden Prens Andrey'in gözünde yapılan iyileştirmelere duyduğu ilgiyi büsbütün yok ediverdi. Speranski'de, kendi aralarında yemek yiyeceklerdi o gün. Speranski, onu davet ederken böyle demişti. Bu kadar hayranlık duyduğu insanla kendi aile çevresinde, dostça bir hava içinde yemek yemek, eskiden Prens Andrey'e çok ilginç bir şey olarak görünürdü. Kaldı ki o zamana kadar Speranski'yi kendi aile çevresinde hiç görmemişti. Ama şimdi oraya gitmek istemiyordu.

Öyleyken Speranski'nin Tavriçevskiy bahçesindeki küçük köşküne hemen hemen kararlaştırılan saatte geldi. Yalnız biraz gecikmişti. Görülmemiş temizliğiyle dikkati çeken küçük evin (bu, biraz da manastırdaki temizliği anımsatıyordu), parkeli yemek odasına girdiği vakit, saat beş olduğu halde Speranski'nin yakın dostlarından oluşan konukların orada toplanmış olduğunu gördü. Speranski'nin küçük kızı (tıpkı babası gibi uzun yüzlüydü) ile dadısından başka bayan yoktu. Konuklar, Gervais, Magnitskiy, Stolipin'di. Prens Andrey, sofrada yüksek sesle konuşulduğunu ve sahneden atılan kahkahalar gibi çevreyi çınlatan kahkahaları duydu. Sesi, Speranski'nin sesine benzeyen biri, belirli bir biçimde, tempo tutar gibi 'Ha... ha... ha...' diye gülüyordu. Prens Andrey, Speranski'nin güldüğünü hiç işitmemişti ve devlet adamının bu çınlayan ince kahkahaları tuhaf bir şeymiş gibi şaşırtmıştı onu.

Prens, yemek odasına girdi. Toplantıdakilerin hepsi iki pencere arasına kurulmuş, üzerinde mezeler bulunan, küçük bir masanın başındaydılar. Speranski, yakasında yıldız nişanı bulunan boz renkli bir frak, beyaz bir yelek (herhalde o dillere destan devlet meclisi toplantısında bu yeleği giymiş ve daha çıkarmamıştı) ve yukarıda bağlanan beyaz bir boyun bağıyla, neşeli neşeli masanın başında duruyordu. Konuklar onun çevresindeydi. Magnitskiy, Mihail Mihailoviç'e dönmüş bir fıkra anlatıyordu. Speranski dinliyordu. Andrey içeri girdiği sırada, Magnitskiy'nin sözleri gene kahkahalar içinde boğuldu. Stolipin, ağzında ekmek peynir çiğneyerek gür, kalın bir sesle, Gervais de alçak sesle gülüyordu. Speranski ince ince belirli kahkahalar atmaktaydı.

Speranski, gülmeye devam ederek, Prens Andrey'e beyaz, yumuşak elini uzattı:

"Sizi gördüğüme çok, çok sevindim, prens!"

Magnitskiy'ye döndü, öyküsünü yarıda kesti:

“Bir dakika,” dedi.

Sonra hemen Prens Andrey’e döndü:

“Şimdi bir anlaşma yaptık. Bu yemekte yalnız keyfedeceğiz. İşlerden söz etmek yok!”

Fıkra anlatmaya döndü yeniden, ve kahkahalara başladı.

Prens Andrey, şaşkınlıkla düş kırıklığının yarattığı bir hüzün içinde kahkahaları dinliyor, gülen Speranski’ye bakıyordu; sanki bu, Speranski değil de bir başkasıydı. Eskiden Speranski’de, Prens Andrey’e gizemli ve çekici görünen her şey, şimdi apaçık, hiç de gizli olmayan şeyler gibi geliyordu.

Sofrada konuşmalar bir an olsun durmadı; sanki bütün söyleşi bir gürültülü fıkralar derlemesinden ortaya çıkmıştı. Daha Magnitskiy kendi fıkrasını bitirmemişti ki bir başkası, daha gülünç bir fıkra anlatmaya koyuldu. Fıkraların çoğu ya doğrudan doğruya memurluk yaşamıyla ilgili ya da memurlarla ilgiliydi. Sanki o çevrede memurların önemsiz kişiler oldukları kabul edilmişti ve onlara gösterilecek ilgi, ancak onları hoşgörmek ya da gülünç özelliklerini belirtmekten öteye geçemezdi.

Speranski, o gün sabahleyin, mecliste, kulakları ağır işiten bir danışmana, ‘Düşünceniz nedir?’ diye sorduğu zaman, ‘Ben de aynı düşüncedeyim!’ yanıtını aldığını söyledi. Gervais, bir denetleme öyküsünü başından sonuna kadar anlattı. Bu öykünün, dikkatini çeken yönü bütün kişilerin saçma davranışlarıydı. Stolipin, kekeleyerek konuşmaya katıldı; konuşmaya ciddi bir hava vermek istiyormuş gibi, eski düzendeki yolsuzluklardan söz etmeye başladı heyecanla. Magnitskiy, Stolipin’in heyecanıyla hafifçe alay etti. Gervais, işi şakaya vurdu, konuşma da tekrar eski neşeli konulara döküldü.

Speranski’nin, çalıştıktan sonra dinlenmek ve dostlarının arasında eğlenmekten hoşlandığı anlaşılıyordu. Bütün konukları da bu isteğini yerine getirip onu eğlendirmeye çalışıyor, kendileri de eğleniyorlardı. Ama bu eğlence, Prens Andrey’e sıkıcı ve neşeden yoksun görünüyordu. Speranski’nin ince ses tonu tatsız bir duygu uyandırıyor, onu şaşırtıyor ve bu bozuk tonda bitmek bilmeyen gülüş, onu müthiş rahatsız ediyordu. Prens Andrey, gülmüyor, bu yüzden de toplantıda bulunanların canını sıkmaktan korkuyordu. Ama hiç kimse onun genel havaya uymadığını fark edemiyordu. Bütün herkes neşe içindeydi.

Prens Andrey, birkaç kez konuşmaya katılmak istedi ama her seferinde sözü, tıpkı sudan fırlayan bir mantar gibi konuşmanın dışında bırakıldı;

böylece onlarla şaka edemiyordu. Onların konuşmalarında kötü ya da yakışık almayan hiçbir şey yoktu; bütün sözleri nükteli, akıllıca söylenmiş sözlerdi; komik de olabilirdi; ama bu sözlerde neşenin tuzu biberi olan bir şey eksikti; yalnız eksik de değildi üstelik. Onlar böyle bir şeyin varlığını bile bilmiyorlardı.

Yemekten sonra Speranski'nin kızı ile dadısı sofradan kalktı. Kızını o beyaz eliyle okşadı Speranski, sonra da öptü. Onun bu davranışı bile Prens Andrey'e yapmacık göründü.

Erkekler, İngilizler'in yaptığı gibi Porto içmek için sofrada kaldılar. Napolyon'un İspanya seferi konusunda başlayan konuşmanın ortasında, hepsi Napolyon'a hak verdikleri halde, Prens Andrey, onlara katılmadı. Speranski, gülümseyerek ve herhalde konuşmayı yöneldiği konudan uzaklaştırmak isteğiyle, söylenenlerle hiç ilgisi olmayan bir fıkra anlattı. Bir süre herkes sustu.

Speranski, sofrada biraz daha oturduktan sonra, tıpayı iyice sıkıştırarak şarap şişesini kapattı ve, 'Şimdi artık iyi cins şarabı mumla arasak da bulamıyoruz!' dedi. Şişeyi uşağa verip sofradan kalktı. Onunla birlikte bütün herkes kalkmıştı. Bir kez daha gürültülü biçimde konuşarak konuk odasına gittiler. Speranski'ye, kuryenin getirdiği iki zarf verildi. O da zarfları alıp çalışma odasına gitti. O gidince herkesin neşesi söndü. Konuklar ağırbaşlı bir tutumla kendi aralarında konuşmaya başladılar.

Speranski, çalışma odasından çıkarak:

"Eh, şimdi artık şiir okuyalım bakalım," dedi.

Prens Andrey'e doğru döndü:

"Şaşılacak bir yetenek!" diye devam etti.

Magnitskiy, hemen poz aldı, sonra kendisinin Fransızca olarak Petersburglu kimi ünlü kişiler için yazdığı ve birkaç kez alkışlarla kesilen alaylı şiirleri okumaya başladı. Prens Andrey, şiirler bitince Speranski'ye yaklaşarak ona veda etti.

Speranski sordu:

"Böyle erken nereye gidiyorsunuz?"

"Bir suarede bulunmaya söz verdim."

Bir süre sustular. Prens Andrey, içlerinden olanları hiç kimsenin okumasına olanak vermeyen bu ayna gibi parlak gözlere yakından bakıyordu. Speranski'den ve onunla yaptığı işlerden herhangi bir sonuç beklemesi de, Speranski'nin yaptığı şeylere önem vermesi de ona gülünç

göründü birden. Speranski'nin evinden çıkıp gittikten sonra, o ölçülü, neşesiz gülüş uzun süre kulaklarında çınladı durdu.

Prens Andrey, eve dönünce, son dört ay içinde Petersburg'daki bütün yaşamını sanki yepyeni bir şeymişçesine, aklından geçirmeye koyulmuştu. Uğraşmaları, araştırmaları, dikkati çektiği halde salt Çar'a daha önce çok kötü bir başka iş sunuldu diye hasıraltı edilen askeri yönetmelik öyküsünü, Berg'in üye olduğu komitenin toplantılarını anımsadı. Bu toplantılarda komitenin oturumlarıyla ilgili işlemlerle toplantıların nasıl yapılması gerektiğini belirten her şeyin ne kadar uzun uzun ve dikkatlice gözden geçirildiğini, işin özüne dayanan konularınsa nasıl kısa geçiştirildiğini de anımsadı. Yasalarla ilgili çalışmalarını, Roma ve Fransız yasalarını ne denli uğraşarak Rusça'ya çevirdiğini anımsadı sonunda. Bütün bunları yaptığı için utanç duydu. Sonra Boguçarova'daki çiftliği, köydeki işleri, Riyazan'a gidişi, köylüler ve muhtar Dron canlandı zihninde. Paragraflara ayırdığı kişisel hukuku onlara uygulamaya çalışmasını anımsadı; nasıl olup da böyle boş bir işle bu kadar uzun bir süre uğraşabildiğine şaştı.

XIX

Ertesi gün Prens Andrey, o zamana kadar gitmediği kimi aileleri ve bu arada dostluğunu son baloda tazelediği Rostoflar'ı ziyaret etti. Rostoflar'a gitmesini nezaket kuralları gerektiriyordu; ayrıca, hani şu başkalarına hiç benzemeyen ve onda hoş bir anı bırakmış olan enerjik genç kızı ev havası içinde görmek istiyordu.

Onu ilk karşılayanlardan biri Nataşa oldu. Üzerinde mavi bir giysi vardı. Bu giysiyle, üzerinde balo giysisi olduğu zamankinden daha da güzel göründü. O da, bütün Rostof ailesi de Prens Andrey'i eski bir dost gibi yapmacıksız, candan bir tavırla karşıladılar. Eskiden Prens Andrey'in çok sert sözlerle kınadığı bu aile, şimdi ona yalın ve iyi yürekli insanlardan oluşmuş görünüyordu. Yaşlı kontun özellikle Petersburg'da hoş görünen

konukseverliğiyle candan tavrı nedeniyle Prens Andrey, öğle yemeğine kalmayı geri çeviremedi.

Bolkonski, ‘Evet, bunlar iyi yürekli, sevimli insanlar!’ diye düşünüyordu. ‘Elbet Nataşa’nın kişiliğinde sahip oldukları hazinenin değerini birazcık olsun anlamıyorlar; ama bu iyi yürekli insanlar -bu anlayışsızlıklarına karşılık- o şiir dolu, varlığından yaşam fışkıran olağanüstü güzel genç kızın özelliklerini iyi belirten bir dekor oluşturuyorlar.’

Prens Andrey, Nataşa’nın içinde kendisine yabancı, hiç bilmediği mutluluklarla dolu apayrı bir dünyanın varlığını seziyordu. Bu yabancı dünya daha o vakitler, Obradnoye’deki o ağaçlık yolda, o mehtaplı gecede duygularını o kadar etkilemişti ki, şimdi onu kızdırmıyor, ona yabancı gelmiyordu; tam tersine şimdi bu dünyada yepyeni bir zevk buluyordu.

Yemekten sonra Nataşa, Prens Andrey’in ricası üzerine, klavsenin başına geçti, şarkı söylemeye başladı. Prens Andrey, pencerenin yanında duruyor, bir yandan bayanlarla konuşuyor, bir yandan da onu dinliyordu. Bir tümcenin yarısında sustu, birden beklenmedik bir şey hissetti. Boğazında hıçkırıklar düğümlenmişti, böyle bir duygu içinde kalabileceğini kendisi de hiç ummamıştı. Şarkı söyleyen Nataşa’ya baktı. Ruhunda yepyeni, mutlu bir değişiklik olmuştu, hem mutluydu, hem de hüzün duyuyordu Andrey. Ağlaması için kesin olarak hiçbir neden yoktu, aşkına mı, hayaline mi, düş kırıklığına mı, ilerisi için beslediği umutlara mı? Buna, hem ‘evet’, hem de ‘hayır’ diyebilirdi. Onda asıl ağlamak isteğini uyandıran, kendi maddi varlığı, dahası Nataşa’nın varlığıyla içindeki o sonsuz, o karşı konulması olanaksız yücelik arasındaki aykırılığı birdenbire kavramış olmasıydı. Bu aykırılık, Nataşa şarkı söylerken onu hem üzüyor, hem de sevindiriyordu.

Nataşa, şarkısını bitirir bitirmez Prens Andrey’e yaklaştı:

“Sesimi beğendiniz mi?” diye sordu.

Sorar sormaz da böyle bir şeyi sormaması gerektiğini anlayarak utandı. Ama bir kez sormuştu artık. Prens Andrey, gülümseyerek, yalnız şarkısından değil, yaptığı bütün her şeyden hoşlandığını söyledi.

O akşam Rostoflar’dan geç vakit ayrıldı. Alışkanlığının doğal bir sonucu olarak yatağa girdi, ama kısa bir süre sonra uyuyamayacağını anladı. Kimi vakit mumu yakıp yatağında doğruluyor, oturuyor, kimi vakit kalkıyor, sonra gene yatıyor, ama uykusuzluktan hiç rahatsız olmuyordu. Havası boğucu bir odadan, birden açık havaya çıkmış gibi bir yenilik, bir sevinç duyuyordu ruhunda. Rostova’ya âşık olduğunu aklından bile geçirmiyordu; onu düşünmüyordu; yalnız onu, hayalinde canlandırıyor, bunun sonucu

olarak da bütün yaşantısı ona yepyeni, bir ışık altında görünüyordu. Kendi kendine, ‘Niçin kendime azap veriyorum, niçin bu daracık kapalı çerçeve içinde uğraşıp didiniyorum sanki? Yaşam, bütün sevinçleriyle bana açıkken’ diye soruyordu. Uzun süreden beri ilk kez ilerisi için mutlu tasarılar kuruyordu. Oğlunun eğitimiyle uğraşması gerektiğine karar verdi. Bir eğitmen bulup çocuğu ona teslim etmeliydi. Ondan sonra emekliye ayrılmalı, Avrupa’ya gitmeli; İngiltere’yi, İsviçre’yi, Nataşa’yı görmeliydi. ‘İçimde bu kadar zindelik ve güç hissederken özgürlüğümden yararlanmalıyım!’ diyordu için için. ‘Piyer, mutlu olmak için mutluluğun olabilirliğine inanmak gerektiğini söylerken haklıydı, şimdi ben de ona inanıyorum. Bırakalım ölülerle gene ölüler uğraşsın. Madem sağım, mutlu olmalıyım.’

XX

Sabah, herkes gibi Piyer’in de tanıdığı Albay Berg ona geldi. Sırtında tertemiz, yepyeni üniforması vardı. Pomat sürmüş olduğu favorilerini tıpkı çar Aleksandr Pavloviç gibi öne doğru taramıştı. Gülümseyerek:

“Biraz önce kontesin, eşinizin yanındaydım ve ricamın yerine getirilmeyeceğine o kadar üzüldüm ki! Herhalde sizin yanınızda şansım daha açık olacak!” diye söze başladı.

“İstediğiniz nedir, albayım? Buyruğunuzu bekliyorum.” Berg, bunu işitince kıvanç duymaması imkânsızmış gibi: “Artık yeni evime iyice yerleştim!” diye bilgi verdi. “Onun için kendi dostlarımla eşimin dostları için evimizde küçük bir suare vermek istiyorum (Dudaklarında daha tatlı bir gülümseyiş belirmişti). Kontesin ve sizin evimizi onurlandırıp bir bardak çayımızı içmenizi ve akşam yemeğine kalmanızı rica etmek istiyorum.” Böyle bir dileği geri çevirme yüreksizliğini Berg gibilerin çevresinde bulunmayı kendisi için küçük düşürücü bir şey sayan Yelena Vasilyevna gösterebilirdi ancak. Berg, evinde niçin pek büyük olmayan, ama seçkin insanlardan oluşan bir toplantı yapmak istediğini, niçin bunun kendisine

zevk vereceğini, niçin iskambil oyunları ya da başka bir kötü şey için parasını harcamaya acıdığını ama seçkin insanları davet etmek için harcama yapmaya hazır olduğunu o kadar açık bir biçimde anlattı ki, Piyer, geri çeviremedi, geleceğine söz verdi.

“Yalnız özür dilerim, gecikmeyiniz, kont; şöyle saat sekize on kala gelmenizi rica edeceğim. Bir parti yaparız, bizim general de gelecek. Kendisi bana karşı çok iyidir. Akşam yemeğini birlikte yeriz. Lütfedip gelirseniz kıvanç duyarım,” dedi yeniden.

Piyer, her zaman geç kalma alışkanlığı olduğu halde, o gün Bergler’e saat sekize on kala yerine sekize çeyrek kala geldi. Bergler suare için gerekli her şeyi yapmış, konuklarını karşılamaya hazırlanmıştı.

Berg ile karısı küçük büstler ve tablolarla süslenmiş, yeni eşyayla döşenmiş temiz, aydınlık çalışma odasında oturuyorlardı. Berg, bütün düğmeleri iliklenmiş yeni üniformasıyla karısının yanına oturmuş, ona her zaman insanın kendisinden üstün kişilerle görüşebileceğini, dahası onlarla dostluk etmesi gerektiğini, ancak böyle dostluklardan zevk duyabileceğini anlatıyordu.

“Onlardan bir şeyler öğrenebilir, onlara ricada bulunabilirsin. İlk subay olduğum zamanlar nasıl yaşardım, biliyorum (Berg, kendi yaşamını yıllara göre değil aldığı en yüksek ödüllere göre hesaplardı). Benim arkadaşlarım daha bir şey olamadılar, oysa ben alay komutanına vekâlet ediyorum, kocanız olmak mutluluğuna eriştim (Yerinden kalktı, Vera’nın elini öptü; ama halının kıvrılmış olan köşesini de düzeltti ona yaklaşırken). Bütün bunları nasıl elde ettim? En başta dostlarımı seçmeyi bilmekle! Elbet iyilik etmek, sözünün eri olmak da gerekli.”

Zayıf bir kadının karşısında kendi üstünlüğünü kavrayarak gülümsedi Berg ve sevimli eşinin aslında bir erkeğin şanı olan her şeyi bir erkek olarak kavrayamayan zayıf bir kadın olduğunu düşünerek sustu. Aynı anda Vera da iyiliksever bir adam ve iyi bir koca olan ama onun görüşüne göre, bütün erkekler gibi yaşamı yanlış anlayan kocasının karşısında kendi üstünlüğünü kavrayarak gülümsüyordu. Berg, kendi karısını ölçü olarak aldığı için, bütün kadınları zayıf ve aptal sayardı. Vera da yalnız kendi kocasına bakarak, hakkında vardığı yargıyı bütün erkeklere uygulayarak genelleştiriyor, hepsinin yalnız kendilerinin akıllı olduklarını ileri sürdüklerini, öyleyken hiçbir şeyi anlamadıklarını, gururlu ve bencil olduklarını düşünüyordu. Berg ayağa kalktı, karısına, çok pahalıya satın

aldığı dantelli pelerinini buruşturmamaya dikkat ederek sarılıp, dudaklarının ortasından öptü. Bilincinin dışında bir düşünce akışına uyarak:

“Yalnız bir şey istiyorum, o da hemencecik çocuğumuz olmasın,” dedi.

Vera:

“Evet,” dedi. “Bunu ben de hiç istemiyorum. İnsan toplum için yaşamalı.”

Berg mutlu, sevecen bir gülümseyişle pelerini işaret etti:

“Prenses Yusupova’nın üzerinde de tıpkı bunun eşi vardı.”

Kont Bezuhof’un geldiği haber verildi bu sırada. Karı koca kendilerinden hoşnutluklarını belirten bir tavırla, gülümseyerek bakıştılar; her biri bu suarenin onurunu kendine mal ediyordu.

Berg, ‘İşte dost edinmek budur,’ diye düşünüyordu. ‘Sosyetede nasıl davranılacağını bilmek budur işte.’

Vera:

“Yalnız rica ederim,” dedi. “Ben konuklarla ilgilenirken sözümü kesme, çünkü ben herkesi nasıl oyalayacağımı, hangi toplulukta neler konuşmak gerektiğini bilirim.”

Berg gülümsedi:

“Ama olmaz ki, kimi vakit erkekler kendi aralarında konuşmalı!”

Piyer yeni salona alındı; simetriyi, temizliği ve düzeni bozmadan hiçbir yerde oturamazdı bu salonda. Dolayısıyla da Berg’in koltukları ya da divanın simetrisini sevgili konuğu için bozmayı önermesi çok güzel bir davranış olarak görünüyor, hiç de tuhaf kaçmıyordu. Onun da bu konuda sıra dışı bir kararsızlık içinde olduğu belliydi. Bu yüzden bu sorunun çözülmesini konuğunun seçimine bıraktı. Piyer, simetriyi bozarak iskemlelerden birini kendine doğru çekti; o zaman Berg ile Vera, birbirlerinin sözünü kese kese konuklarını oyalamaya çalışarak suareyi açtılar.

Vera, kendi düşüncesine göre, Piyer’i Fransız elçiliği üzerine bir konuşmayla oyalamak gerektiğine karar vererek hemen ondan söz açmıştı. Berg ise, erkek erkeğe konuşmak gerektiğini düşünerek elinde olmadan genel konulardan kişisel düşüncelere geçti. Avusturya seferine katılması için kendisine yapılan önerileri ve bunları kabul etmemesinin nedenlerini anlatmaya başladı. Konuşmanın çok dağınık, birbirini tutmayan konular üzerinde dolaşmasına ve Vera’nın ikide bir kocasının sözüne karışmasına karşın, her iki eş de, bir tek konukları geldiği halde, zevkle, suarenin çok iyi başladığına, konuşmalarla, çayla ve yanan mumlarla geçen herhangi bir başka suareye tıpatıp benzediğine inanıyorlardı.

Kısa bir süre sonra Berg'in eski arkadaşı Boris geldi. Boris, Berg ve Vera'yla onlara biraz yukarıdan bakan koruyucu bir tavırla konuşuyordu. Boris'ten sonra albay ile bir bayan, sonra general, daha sonra Rostoflar geldiler ve suare artık gerçekten tam anlamıyla bütün suarelere benzedi. Berg ile Vera konuk odasındaki hareketleri, dağınık konuşmaları, giysilerin hışırtısını işitip hafifçe eğilerek birbirlerini selamlayanları gördükçe bakışıp gülümsemekten kendilerini alamıyorlardı. Bütün her şey, bütün herkesin evinde olduğu gibiydi. Özellikle küçük daireyi beğendiğini söyleyerek Berg'in omzuna usulca vuran ve babacan bir tavırla Boston oyunu için bir masanın kurulmasını buyuran general tıpatıp başka salonlardaki generallere benziyordu.

General, konukların arasında kendisinden sonra en yüksek gördüğü Kont İlya Andreyiç'in yanına oturdu. Yaşlılar yaşlıların yanında, gençler gençlerin yanında, ev sahibi çay sofrasının başındaydı; bu sofranın üzerinde gümüş bir sepet içinde Paninler'in suaresindeki bisküvilerden vardı; her şey tıpkı başkalarının suarelerinde olduğu gibiydi.

XXI

Piyer, en saygıdeğer konuklardan biri olarak, İlya Andreyiç, general ve albayla birlikte Boston'a oturmak zorundaydı. Boston masasına oturduğu vakit Nataşa'nın karşısına düştü ve balodan beri genç kızda beliren tuhaf değişikliği fark ederek şaşkınlığa kapıldı; Nataşa, hiç konuşmuyordu; balodaki kadar güzel olmak şöyle dursun, insana çirkin bile gelebilirdi.

Piyer, 'Ne oldu bu kıza böyle?' diye düşündü. Nataşa, çay sofrasında kız kardeşinin yanında oturuyor ve isteksiz bir tavırla, kendi yanında oturan Boris'in yüzüne bakmaksızın sorularına karşılık bir şeyler söylüyordu.

Piyer, elindeki iskambillerle aynı dizideki bütün sayıları ele geçirip kendisiyle ortak oynayan konuğu sevindirerek üstüste beş el kazandıktan sonra kimilerinin selamlaştıklarını gördü ve salona giren birinin ayak

seslerini işitti. Kazandığı paraları toplarken Nataşa'ya baktı yeniden. Daha çok şaşırarak, 'Sahi, ne oldu buna böyle?' diye sordu kendi kendine.

Nataşa'nın karşısında, ayakta, Prens Andrey duruyor ve genç kızı üzmekten çekiniyormuşçasına yumuşak, nazik bir tavırla bir şeyler söylüyordu. Nataşa, başını kaldırmış ve yanakları kızarmış bir durumda ona bakıyordu. Hızlanan soluğunu tutmaya çalıştığı, ve içinde sönük duran ateşin parlak ışığının yeniden yandığı belliydi. Tepeden tırnağa değişmiş, çirkinken, tıpkı balodaki gibi, dayanılmaz bir güzelliğe bürünüvermişti.

Prens Andrey, o sırada Piyer'e yaklaştı; ve Piyer, yepyeni, dinç bir ifadenin dalgalandığını gördü onun yüzünde.

Piyer, oyun devam ettiği sürece birkaç kez yerini değiştirerek kimi vakit sırtı, kimi vakit de yüzü Nataşa'ya dönük biçimde oturmuştu; altı parti boyunca hep onu ve Prens Andrey'i gözlemlemişti.

'Aralarında pek önemli bir şey geçiyor!' diye düşünüyordu sürekli olarak. Bunu sezdiği an içinden doğarak yükselip gelen hem sevinçli, hem de acılı duygu onu heyecanlandırıyor, ona oyunu düpedüz unutturuyordu. Öyle ki altıncı partiden sonra general:

"Böyle oynanmaz," diyerek kalktı masadan.

Böylece de Piyer, özgürlüğüne kavuşmuş oldu. Nataşa, bir köşede Sonya ve Boris'le konuşuyordu. Vera, dudaklarında ince bir gülümseyiş, Prens Andrey'e bir şeyler söylüyordu. Piyer, arkadaşına yaklaştı, konuşmalarının gizli olup olmadığını sorduktan sonra yanlarına oturdu. Vera, Prens Andrey'in Nataşa'ya enikonu ilgi duyduğunu sezinlemişti. Bu suarede, düşüncelerini az çok açıklayan sözler söylemek gerektiği inancındaydı. Dolayısıyla da bir fırsatını bulup baş başa kalmıştı Prens Andrey'le.

Ona ilkin duygulardan, sonra da kız kardeşinden söz açtı. Böyle akıllı bir konuğun (Prens Andrey'i akıllı sayıyordu) karşısında, kendisinin de nasıl bir diplomat zekâsına sahip olduğunu göstermek isteğini duyuyordu.

Onlara yaklaştığında, Vera'nın kendi konuşmalarından zevk alarak durmadan konuştuğunu, Prens Andrey'in de nerdeyse utangaç bir tavırla onu dinlediğini (ki bu, onda pek seyrek rastlanan bir durumdu) gördü Piyer. Vera, anlamlı bir gülümseyişle:

"Siz ne dersiniz?" diye soruyordu. "Siz o kadar keskin görüşlüsünüz ki insanların karakterini öylesine çabuk kavrıyorsunuz ki, prens! Söyleyin lütfen, Nataşa için ne düşünüyorsunuz? Sizce o, ilişkilerinde, başka kadınlar gibi ('başka kadınlar' derken kendini kast ediyordu elbet) vefalı olabilir mi?

Bir erkeği bir kez sevdikten sonra yaşamı boyunca ona sadık kalabilir mi? Ben gerçek aşkı böyle anlarım çünkü! Ne dersiniz prens?”

Nedense Prens Andrey, kapıldığı utangaçlığı yenmek için alaycı bir gülümseyişle yanıt verdi:

“Ben kız kardeşinizi böyle nazik bir konuda karar verebilecek kadar tanımıyorum.”

Bir an durakladıktan sonra ekledi:

“Sonra... Bir şeyin farkına vardım. Bir bayan ne kadar az hoşuma giderse, o kadar vefalı oluyor.”

Prens Andrey, bunu söylerken, onlara yaklaşan Piyer’e bakmıştı.

Vera:

“Evet, orası çok doğru, prens!” diye devam etti. “Çağımızda... (‘çağımızda’ derken, çağımızın özelliklerini bulup bunlara gereken değeri verdiklerini ve insan karakterinin zamanla değiştiğini sanan dar kafalı insanlar gibi konuşmuştu) evet, çağımızda bir genç kız özgür davranışları nedeniyle bir erkekten gördüğü iltifatların zevki, gerçek duyguların sesini çoğu zaman boğuyor. Söylemek gerekir ki, Nataşa’nın da buna çok eğilimi vardır.”

Nataşa’dan ikinci kez söz açılınca Prens Andrey, hoşnutsuzlukla yüzünü ekşitmek zorunda kaldı. Artık kalkmak istiyordu; ama Vera, daha da imalı bir gülüşle:

“Öyle sanıyorum ki hiçbir genç kız onun kadar, erkeklerden yakınlık görmemiştir,” diye sürdürdü konuşmasını. “Ama şu son zamanlara kadar ciddi olarak hiç kimseden hoşlanmamıştı. Bakın, biliyor musunuz kont...”

Vera, Piyer’e dönmüştü:

“Bizim sevgili kuzen Boris’imizden bile! Laf aramızda, Boris o zamanlar çok, hem de pek çok romantikti.”

O zamanlar pek yaygın olan gönül oyunlarını anımsatıyordu bu sözlerle.

Prens Andrey, kaşlarını çatmış, susuyordu.

Vera:

“Siz Boris’le arkadaşsınız, yanılmıyorsam, öyle değil mi prens?” diye sordu aynı gülümseyişle.

Prens Andrey, tok bir sesle:

“Evet, kendisini tanıyorum,” dedi.

“Şu halde size, çocukluğunda Nataşa’ya duyduğu aşkını anlatmıştır?”

Prens Andrey, birden, beklenmedik bir biçimde kızardı:

“Yaa?” diye sordu. “Demek aralarında bir çocukluk aşkı vardı?”

“Pek iyi bilirsiniz ki iki yeğen arasındaki bu yakınlık kimi vakit aşka yol açar; tehlikelidir yeğenlik durumu, öyle değil mi?”

Prens Andrey:

“Kuşkusuz!” demekle yetindi.

Sonra da yapmacık bir keyifle Piyer’e dönüp, elli yaşlarındaki Moskovalı yeğenlerine karşı dikkatli davranması gerektiğini söyleyerek şakalaşmaya başladı. Bu sözüm ona neşeli konuşmayı bir yerde keserek kalktı, Piyer’in koluna girip onu bir kıyıya çekti.

Piyer, arkadaşının tuhaf heyecanını şaşkınlıkla izliyordu. Kalkarken Nataşa’ya nasıl baktığını fark ederek sordu:

“Ne var kuzum? Hayrola?”

Prens Andrey:

“Seninle konuşmam gerekiyor,” dedi. “Biliyorsun ya, sözünü ettiğimiz kadın eldivenlerini (Masonluğa yeni giren bir üyeye, sevdiği kadın için verilen eldivenleri kast ediyordu)... ben... ama yok, hayır! Evet, evet, daha sonra konuşurum seninle.”

Prensin, bunu söyler söylemez gözlerinde tuhaf bir ışıltı belirmişti. Telaşla Nataşa’ya doğru yürüdü.

Piyer, Prens Andrey’in ona bir şeyler sorduğunu, Nataşa’nın birdenbire kıpkırmızı kesilerek yanıt verdiğini izliyordu şimdi.

Tam o sırada Berg yaklaştı Piyer’e İspanya savaşları konusunda generalle aralarında başlayan tartışmaya katılmasını diledi üsteleyerek.

Berg hem keyifli, hem de alabildiğine mutluydu. Dudaklarından o sevimli gülümseyiş hiç silinmiyordu. Suare pek güzeldi. Berg’in görmüş olduğu bütün öbür suarelere benziyordu, her şey aynıydı. Kadınların konuşmaları da, iskambil oyunları da, iskambil oynarken sesini yükselten general de, semaver de, bisküvi de... her şey, evet, bütün her şey aynıydı! Yalnız bir şey eksikti; Berg’in öbür suarelerde gördüğü ve aynısını şimdi burada da gerçekleştirmek istediği şeydi bu; erkekler arasında önemli ve akıllıca seçilmiş bir konuda yüksek sesle yapılan bir tartışma!

Böyle bir tartışmaya girişmişti general biraz önce. Berg, şimdi Piyer’i de bu tartışmaya katılmaya zorluyordu.

XXII

Ertesi gün Prens Andrey, İlya Andreyiç’in davetini kabul ederek öğle yemeğinde Rostoflar’a gitti ve bütün gününü orada geçirdi.

Ailede herkes, Prens Andrey’in onlara kimin için geldiğini duyumsuyordu açıkça. Prens de bunu saklamaksızın bütün gününü Nataşa’yla birlikte geçirmeye çalıştı.

Nataşa ürkekti, ama mutlu ve heyecanlıydı. Yalnızca onun içinde değil, bütün herkesin içinde, yakında ortaya çıkacak olayı sezmekten doğan bir korku dalgalanıyordu.

Prens Andrey, Nataşa’yla konuşurken Kontes Rostova da ona biraz hüzünlü, ciddi ve sert gözlerle bakıyor, prens başı kendisine doğru çevrilir çevrilmez ürküntüye kapılıp yapmacıklı bir biçimde konuşarak ilk aklına gelen konuya giriyordu.

Sonya, onların yanındayken, hem Nataşa’dan uzaklaşmak, hem de onlara engel olmaktan çekiniyordu. Nataşa’ysa bir dakikacık Prens Andrey’le baş başa kalınca, bekleyişin verdiği heyecanla sapsarı kesilmişti. Prens Andrey çekingenliğiyle onu şaşırtıyordu. Prensin ona bir şey söylemek ihtiyacı duyduğunu ama bir türlü söylemeye karar veremediğini seziyordu genç kız!

Akşama doğru Prens Andrey gittikten sonra Kontes Rostova, Nataşa’ya yaklaştı ve sordu:

“Ee, söyle bakalım ne oldu, Natali?”

Nataşa:

“Tanrı aşkına, bana şimdi hiçbir şey sormayın, anne! Ne diyeyim istiyorsunuz?” dedi heyecanla.

Nataşa böyle söylemişti ama gene de o gece uzun bir süre gözleri belirsiz bir noktaya dikili ve kimi vakit coşkulu kimi vakit de korku duyarak annesinin yatağında kalakaldı. Bu arada, Prens Andrey’in onu nasıl övdüğünü, sonra ona Avrupa’ya gideceğini nasıl söylediğini, daha sonra da ona yazı nerede geçireceklerini nasıl sorduğunu ve Boris için de kendisine birtakım sorular yönelttiğini anlattı annesine.

“Ama bugüne kadar başıma hiç böyle bir şey gelmemişti!” diyordu. “Onun yanında korkuyorum yalnız; ne vakit onun yanında olsam içime korku siniyor... ne demeye gelir bu, anneciğim? Herhalde bir gerçekliği olsa gerek bu işin! Anne! Yoksa uyuyor musunuz?”

Kontes Rostova:

“Hayır, yavrum,” dedi yavaşça. “Uyumuyorum! Ama tıpkı senin gibi ben de korkuyorum. Haydi şimdi git yat!”

İçinde birdenbire doğan sezgiyi kavrayışın yarattığı şaşkınlık ve korkuyla:

“Benim artık uyumam olanaksız, anneciğim! Hiç böyle bir şey başıma gelmedi benim, sizin başınıza gelmiş miydi?”

Nataşa’nın ta derinlerinden yükselip gelen bir ses, Prens Andrey’e daha Obradnoye’de ilk gördüğü anda âşık olduğunu söylüyordu kendine ve kendisinin daha o ilk seçtiği insanın (buna kesinlikle inanıyordu genç kız) şimdi gene karşısına çıkmasından, üstelik de ona karşı aldırmaz değilmiş gibi davranmasından duyduğu o tuhaf ve beklenmedik mutluluk onu bayağı korkutuyordu.

‘Demek ki şimdi, özellikle, tam bizim Petersburg’da bulunduğumuz sırada buraya gelecekmiş, öyle mi?’ diyordu için için. ‘Demek ki o baloda karşılaşacakmışız! Yazgımız bu, belli. Bütün her şey buna göre hazırlanıp düzenlenmiş! Daha o gün onu ilk gördüğüm anda. İçimde bambaşka bir şey duymuştum zaten!’

Prens Andrey’in Nataşa’nın albümüne yazdığı şiirleri sordu Kontes Rostova:

“Neler söylüyordu sana, kuzum?” dedi. “Neydi o şiirler, söylesene bana? Oku haydi!”

Nataşa, birden sordu:

“Anne, onun dul olması kötü bir şey değil herhalde, öyle değil mi?”

Kontes:

“Yeter artık, Nataşa!” dedi. “Ulu Tanrı’ya dua et! Unutma ki, nikâhlar göklerde kıyılır.”

Nataşa, annesine, gözleri yaşararak sarıldı.

“Cici anneciğim benim, cici anneciğim!” diye bağırıyordu. “Sizi ne kadar seviyorum, bilseniz! Ve ne kadar mutluyum!”

Aynı anda Prens Andrey, Piyer’in evinde, arkadaşına, Nataşa’ya duyduğu derin aşkı anlatıyor, onunla evlenme tasarısının kesin olduğunu açıklıyordu.

O gün Kontes Yelena Vasilyevna’nın evinde kalburüstü insanlar toplanmıştı. Bir süredir kontesin evine hemen her fırsatta gelen Fransız büyükelçisi ile bir dizi seçkin bayanla bay da vardı. Piyer aşağıdaydı. O salondan bu salona dolaşıyor; zihni hep aynı konuyla ilgiliymiş gibi dalgın ve üzüntülü bir tavır içinde bütün konukları şaşırtıyordu.

Piyer, balodan beri ağır umutsuzluk bunalımlarına düştüğünü seziyordu. Tüm gücüyle bu boğuntulara karşı koymaya çalışıyordu. Karısı ile prens arasında büyük bir yakınlık başladığından beri, birdenbire beklenmedik bir biçimde mabeyinciliğe yükselmiş ve o günden sonra sosyeteye her girişinde de bunun ağırlığıyla utancını duymaya başlamıştı. İnsanlarla ilgili bütün her şeyin boş olduğu konusunda öteden beri beslediği karanlık düşünceler gitgide daha çok takılıyordu şimdi aklına...

Aynı zamanda, koruyucusu olduğu Nataşa ile Prens Andrey arasında uyandığını sezdiği gönül yakınlığı ve arkadaşının durumuyla kendi durumu arasındaki aykırılık bir kat daha artırıyordu acısını. Karısını da, Nataşa'yı da, Prens Andrey'i de düşünmemeye çalışıyordu. Gene sonsuzlukla karşılaştırılınca bütün her şey ona önemsiz görünüyor; 'Bütün bunlar ne için?' sorusu düğümleniyordu aklında.

Bu yüzden, kendine yaklaştığını sezdiği 'kötü ruhu' kovmak üzere sabah akşam demeden Masonlar'ın yapıtları üzerinde çalışmalar yapmaya girişiyordu.

Saat on ikide kontesin dairesinden çıkıp yukarıya, kendi dairesine gitti. Alçak tavanlı, içi tütün dumanıyla dolu odada, eski bir ropdöşambr geçirdi sırtına; çalışma masasının başına çöktü ve İskoçya Masonları'na ilişkin birtakım belgeleri elden geçirmeye koyuldu. Tam o sırada içeri birisi girdi.

Prens Andrey'di bu.

Piyer dalgın, biraz da sıkıntılı bir tavırla konuştu:

"Aa, siz miydiniz?"

Hemen ardından da, günlük yaşamın bıktırıcılığına karşı tek çareyi kendi yaptığı işte gören mutsuz insanların tavrıyla masanın üzerindeki defteri göstererek:

"Ben de çalışıyordum," dedi.

Prens Andrey, arkadaşının yüzünü kaplayan kederin farkına vardı. Işıldayan bir yüzle, yepyeni bir yaşama kavuşmuş gibi heyecanla, karşısında durdu. Salt mutluluktan gelen bir bencillik içinde gülümsedi:

"İşte böyle, Piyer! Bunu sana daha dün akşam söylemek istemiştim, ama olmadı. Şimdi bunun için geldim. Âşığım dostum! Ömrüm boyunca hiç böyle bir duyguya kapılmamıştım."

Piyer, derin derin içini çekti; ardından da kocaman hantal gövdesiyle divanın üzerine, Prens Andrey'in yanına çöktü ve sordu:

"Nataşa Rostova'ya değil mi?"

Prens Andrey, heyecanla:

“Başka kime olabilir ki!” diye yanıt verdi. “Böyle bir işin olabileceği, doğrusu bu ya, aklımın ucundan bile geçmezdi. Ama bu duygu, demek ki, benden daha güçlü. Dün gece nasıl üzüldüm, nasıl acı çektim, bilemezsin! Gelgelelim o üzüntüyü ve o acıyı şu dünyada hiçbir şeye değişmem! Ben eskiden yaşamıyormuşum, dostum; ancak şimdi anlıyorum yaşadığımı. Ama onsuz yaşayamayacağımı da anlıyorum. Yalnız... yalnız, o beni sevebilir mi? Ona göre yaşlıyım çünkü ben.”

Bir an düşündükten sonra Piyer’e döndü:

“Niçin susuyorsun?”

Piyer, birden ayağa kalktı, bir süre odada bir aşağı bir yukarı dolaştı. Sonra da heyecanla konuşmaya başladı:

“Ben size ne söylemiştim, kuzum? Öteden beri düşündüğüm bir şeyi söylemiştim size. Bu genç kız öylesine değerli ve öylesine eşi bulunmaz bir varlık ki! Sevgili kardeşim, özellikle diliyorum sizden, ince eleyip sık dokumayı bırakın artık bir yana, ukalalık etmeyin, silin içinizdeki tüm kuşkuları ve evlenin, evlenin, evlenin, bir an önce evlenin! Kesinlikle inanıyorum ve açıklıyorum ki onunla evlendiğinizde sizden daha mutlu hiç kimse olmayacak.”

“Peki ama o?”

“O sizi seviyor, dostum!”

Prens Andrey gülümsemeden edemedi. Hoşlanmamak elde değildi! Ama gene de Piyer’in gözlerinin içine bakarak: “Saçmalama!” dedi. Piyer, öfkeyle:

“Seviyor, eveet!” diye bağırdı. “Ben bunu biliyorum!” Prens Andrey, kolundan tutup durdurdu onu: “Hayır, hayır, dinle beni!” dedi. “İyi dinle lütfen! Benim ne durumda olduğumu gözünün önüne getirebiliyor musun sen? Bütün her şeyi bir yakınıma söyleme isteği duyuyorum şu anda, anlıyor musun?”

Piyer, gülümseyerek:

“Peki öyleyse,” dedi. “Peki, içinizi dökün! Büyük bir memnuniyetle dinleyeceğim sizi.”

Gerçekten yüzü birdenbire düzelmiş, alnındaki kırışıklar uçup gitmişti. Prens Andrey’i sevinç içinde dinliyordu.

Prens Andrey, bambaşka, yepyeni bir insan olmuştu sanki! Son zamanlardaki belirgin durumunu oluşturan o kederinden, bütün her şeyi küçümseyip alaya almaktan ve her an düş kırıklığına kapılmaktan eser

yoktu şimdi prenste! İçini açabildiği ve bunu göze alabildiği tek insandı Piyer. Rahatça konuşuyordu.

Kimi vakit geleceğe ilişkin olarak uzun sürecek tasarılar yapıyordu. Babasının keyfi için kendi mutluluğuna başını çeviremeyeceğini söylüyordu örneğin. Dediğine göre, en sonunda babasını bu evliliğe onay vererek Nataşa'yı ona ister istemez sevdirecek, daha da olmazsa onun onayını almadan işi sonuca bağlayacaktı.

Kimi vakit de tüm varlığını adeta bir cendere içine almış olan bu duygu karşısında derin bir şaşkınlığa düşüyordu. Sanki o duygu onun istencine bağlı olmayan, dıştan gelme, yabancı, tuhaf bir şeydi!

Şunları söylüyordu:

"Biri çıkıp da bana daha önce bir insanı böylesine bir aşkla sevebileceğimi söylemiş olsa, düpedüz güler geçerdim! İnan ki bu, eskiden içimde doğan duyguların hiçbirine benzemiyor... nasıl anlatsam?"

Bir an durdu. Heyecandan soluk soluğaydı:

"Benim için şu anda bütün evren ikiye ayrılmış durumda," diye devam etti. "Birinci yarıda o var ve bütün mutluluk, bütün umut, bütün aydınlık onun bulunduğu yarıda. İkinci yarıda, yani onun bulunmadığı yarıdaysa bütün her şey sıkıcı ve bütün her yer karanlık!"

Piyer, arkadaşının sözlerini yineledi:

"Bütün her şey sıkıcı, evet, bütün her yer karanlık! Çok iyi anlıyorum bunu."

Prens Andrey:

"Işığı sevmemek elimde değil," dedi. "Bunda benim ne suçum var ki! Üstelik de çok, ama çok mutluyum! Anlıyorsun değil mi beni, Piyer? Anlıyorsun değil mi?"

Bir an durup gülümseyerek arkadaşının yüzüne baktı:

"Benim için sevindiğini biliyorum," dedi.

Piyer'in gözleri birdenbire tuhaf bir acıya büründü, ve uzun uzun baktı arkadaşına, üstüste birkaç kez:

"Elbette... Elbette..." dedi.

Piyer'e, Prens Andrey'in geleceği ne kadar aydınlık görünüyorsa kendi geleceği o kadar karanlık görünüyordu.

XXIII

Prens Andrey'in evlenebilmesi için, babasının onayını alması gerekiyordu. Nitekim bunun için ertesi gün babasına gitti.

Oğlunun verdiği haberi görünüşte sakin bir tavırla, ama içinden öfke duyarak karşıladı yaşlı prens. Kendisi için yaşam artık sona erdiği sırada başka bir insanın yaşantısında herhangi bir şeyi değiştirmek istemesini, herhangi bir yeniliğe heveslenmesini anlayamıyordu. Yaşlı adam, 'Bıraksalar da ömrümü istediğim gibi tamamlasam, ondan sonra istediklerini yapsalar!' diye geçiriyordu aklından. Bununla birlikte oğluna karşı önemli olaylarda kullandığı politikaya başvurdu. Durgun bir tavır takınarak durumu olduğu gibi inceledi:

Bir kez bu evlilik getireceği akrabalık, servet ve soy bakımından parlak değildi. İkincisi, Prens Andrey artık ilk gençlik çağında sayılmazdı, üstelik sağlık durumu kötüydü (yaşlı prens, özellikle bu noktada üsteliyordu), kızsa çok gençti. Üçüncüsü, söz konusu olan oğluydu, onu ne olduğu belirsiz bir kıza teslim etmeye gönlü elvermiyordu. Dördüncüsü... babası bütün bu sözlerin sonunda alaylı alaylı oğluna bakarak:

"Senden diliyorum, bu işi bir yıl ertele," dedi. "Avrupa'ya git, tedavi ol, Prens Nikolay için daha önceden istediğin gibi bir Alman öğretmen bul; ondan sonra eğer aşkın, tutkun ya da inadın, artık buna ne ad verirsen onu diyelim, o kadar büyükse, eh, ne yapalım, o zaman evlenirsin. İşte son sözüm bu, bunu böyle bil."

Prens, hiçbir şeyin onu karar değiştirmeye zorlayamayacağını belirten bir tonla bitirmişti sözlerini.

Prens Andrey, yaşlının, ya ilerde nişanlısı olacak genç kıza karşı hislerinin bir yıllık denemeye dayanamayacağını ya da kendisinin o zamana kadar öleceğini hesapladığını açıkça anlıyordu; bu yüzden babasının isteğini yerine getirmeye karar verdi. Evlenme önerisini yapacak, ama düğünü bir yıl sonraya bırakacaktı.

Prens Andrey, Rostoflar'da geçirdiği son akşamdan üç hafta sonra Petersburg'a döndü.

Nataşa, annesiyle yaptığı konuşmanın ertesi günü, sabahtan akşama kadar Bolkonski'yi bekledi, ama gelmedi. Ertesi gün de, üçüncü gün de aynı şey

oldu. Piyer de gelmiyordu. Prens Andrey'in babasına gittiğini bilmeyen Nataşa, sevdiği adamın yokluğunu açıklayacak bir neden bulamıyordu.

Böylece üç hafta geçti. Nataşa, hiçbir yere gitmek istemiyor, hiçbir şey yapmadan acı içinde gölge gibi odadan odaya geçiyor, annesinin yanına bile uğramıyordu. İkide bir kızarıyor, öfkeleniyordu. Herkes, düş kırıklığına uğradığını biliyor, kendisiyle alay ediliyor gibi geliyordu. Duyduğu o büyük acıdan başka yaralanmış gururunun verdiği acı, mutsuzluğunu bir kat daha artırıyordu.

Bir gün kontesin odasına geldi, bir şey söylemek istiyordu ama söyleyemedi; birden yaşlar boşandı gözlerinden. Tıpkı ne için cezalandırıldığını bilmeyen bir çocuk gibi ağlıyordu.

Kontes, onu yatıştırmaya çalıştı. Nataşa, önce annesinin sözlerine kulak veriyordu, birden sözünü kesti:

"Yeter, anne!" diye bağırdı. "Ben düşünmüyorum, düşünmek de istemiyorum! Her şey çok basit; önce laf olsun diye gelip gidiyordu. Sonra ayağını kesti, ayağını kesti..."

Sesi titredi, az kalsın gene ağlayacaktı, ama kendine geldi ve yatışmış bir tavırla devam etti:

"Ben hiç de evlenmek istemiyorum! Ondan korkuyorum. Şimdi büsbütün, büsbütün duruldum işte."

Nataşa, bu konuşmayı yaptığının ertesi günü, eski giysisini giydi (onu giydiği sabahlar herkesi güldürürdü) ve balodan sonra bırakmış göründüğü eski yaşamını sürdürmeye devam etti. Çayını içtikten sonra, akustiği güçlü olduğu için sevdiği salona gitti, orada şan egzersizleri yapmaya başladı. Birinci dersi bitirince salonun ortasında durdu, çok hoşuna giden bir müzik parçasını yeniden okudu. Bu seslerin havada ne kadar güzel yankılanarak salonun boşluğunu doldurduğunu, sonra nasıl yavaş yavaş söndüğünü dinledi. (sanki bu kendisi için beklenmedik bir şeydi) Birden içinde bir sevinç duydu. Kendi kendine, 'Ne diye hep onu düşüneyim? Böyleyken de iyiyim ya!' dedi ve salonda bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başladı. Sesleri yansıtan parkenin üzerinde olağan adımlarla değil de, bir topuğuna, bir parmaklarının ucuna (ayağında sevdiği patikler vardı) basarak yürüyor, tıpkı sesini dinlediği zaman olduğu gibi topuğunun ölçülü takırtılarıyla ayak uçlarının hışırtısına neşeyle kulak veriyordu. Aynanın önünden geçerken baktı; kendi yansımasını görünce, 'Ölmedim ya! Vız gelir bana! Kimseye de ihtiyacım yok işte!' der gibi bir ifade belirdi yüzünde.

Uşak, salonu temizleyip düzenlemek üzere içeri girmek istiyordu; ama Nataşa, onu bırakmadı. Uşağın arkasından kapıyı kapatarak odada dolaşmayı sürdürdü. O sabah eskisi gibi çok hoşlandığı ruh haline kavuşmuştu; eskisi gibi kendi kendine hayrandı ve kendisine karşı sevgi duyuyordu. Hayalinde bir erkek sesinin kendisi için, 'Hem güzel, sesi hoş, hem genç, hem de kimseye zararı yok; yeter ki onu rahat bıraksınlar!' dediğini düşündü. Ama onu ne kadar rahat bıraksalar artık hiçbir zaman sakin olamazdı. Bunu hemen anladı.

Sofada dış kapı açıldı. Biri:

"Evdeler mi?" diye sordu.

Arkasından da ayak sesleri duyuldu. Nataşa, aynaya bakıyor, ama kendisini göremiyordu. Sofadaki seslere kulak kabartmıştı. Aynadaki yansımasına gözü ilişince, yüzünün sapsarı olduğunu gördü. Gelen O'ydu. Bunu kesin olarak biliyordu. Gerçi kapalı kapıların ardından sesini pek az işitiyordu ama buna inanıyordu.

Sapsarı olmuş bir halde telaşla konuk odasına koştu.

"Anne, Bolkonski gelmiş!" dedi. "Anne bu çok müthiş, dayanılmaz bir şey. Ben... Üzüntü çekmek istemiyorum! Ne yapayım?"

Kontes yanıt vermeye fırsat bulamadan kaygılı ve ciddi bir yüzle Prens Andrey girdi odaya. Nataşa'yı görür görmez yüzü aydınlandı. Kontesin de, Nataşa'nın da elini öptü, sonra divanın yanına oturdu. Kontes:

"Çoktandır bu onurdan yoksunduk," diye söze başladı.

Ama Prens Andrey, sözünü kesti; hem sorusunu yanıtlıyor, hem de anlaşılan gerekli bulduğu şeyi söylemek için sabırsızlanıyordu.

"Bütün bu süre içinde size uğramadım, çünkü babamın yanındaydım. Kendisiyle çok önemli bir iş için konuşmam gerekiyordu. Ancak dün gece gelebildim."

Nataşa'ya bir göz attı. Bir an sustu, sonra:

"Sizinle konuşmalıyım, kontes," diye ekledi.

Kontes, derin derin içini çekerek gözlerini yere indirdi:

"Buyrun,"

Nataşa, onları yalnız bırakması gerektiğini biliyordu ama bunu yapamıyordu. Bir şey boğazını sıkıyor gibiydi, bu yüzden saygısızca, gözlerini iri iri açmış, Prens Andrey'e dik dik bakıyordu. 'Şimdi ha, demek hemen şu anda? Hayır, bu olamaz!' diye düşünüyordu.

Prens Andrey, gene ona baktı ve bu bakış genç kıza bu konuda yanılmamış olduğunu kesinlikle belirtti. Evet, yazgısı şimdi, hemen o anda

belli olacaktı.
Kontes, fısıldayarak:
“Sen git, Nataşa! Ben seni çağırırım,” dedi.
Nataşa yalvaran, ürkek bir havayla Prens Andrey’e ve annesine baktı, sonra odadan dışarı çıktı.
Prens Andrey:
“Sizden kızınızı istemeye geldim, kontes,” dedi.
Kontesin yüzü kıpkırmızı oldu, ama hiçbir şey söylemedi. Ağırbaşlı bir tavırla:
“Öneriniz,” diye başladı söze
Prens Andrey, kontesin gözlerinin içine bakarak susuyordu. Kontes:
“Öneriniz,” diye devam etti (Söyleyeceğini şaşırdı). Bizim için hoş bir şey. Önerinizi kabul ediyorum... Kocam da umarım ki... Ama kızıma bağlıdır...”
Prens Andrey:
“Ben ona bunu ancak sizin onayınızı aldıktan sonra söyleyeceğim. Onaylıyor musunuz?”
Kontes:
“Evet,” diyerek ona elini uzattı.
Prens Andrey, eline doğru eğilince hem bir yabancılık, hem de bir sevecenlik duygusuyla dudaklarını alnına dokundurdu onun.
Onu, oğlu gibi sevmek istiyordu. Ama, Andrey onun için hem yabancı, hem de uzak bir insandı.
“İnanıyorum ki kocam da bunu onaylayacak,” dedi. “Ama sizin babanız?”
Prens Andrey:
“Tasarılarımı babama açıkladım,” dedi. “Kendisi buna ancak düğünün bir yıl sonra yapılması koşuluyla onay vereceğini söyledi, işte size bildirmek istediğim şey buydu.”
“Doğrusu Nataşa çok genç ama... bu kadar zaman beklemek!”
Prens Andrey, içini çekti:
“Başka türlü olmasına olanak yoktu!”
Kontes:
“Onu size göndereyim!” diyerek odadan çıktı.
Kızını ararken hep, Tanrım, bize acı!’ diye yineleyip duruyordu. Sonya, Nataşa’nın yatak odasında olduğunu söyledi. Nataşa, yatağının üzerinde oturmuş, sapsarı bir yüz ve kupkuru gözlerle tasvire bakıyor, hızlı hızlı haç

çıkararak bir dua fısıldıyordu. Annesini görünce yerinden fırladı ve ona doğru atıldı:
"Ne oldu, anne? Ne oldu?"
Kontes, Nataşa'ya soğuk bir tavırla:
"Yanına git... Onun yanına git... Seni benden istedi," dedi.
Koşarak yanından uzaklaşan kızının arkasından hüzünle ve sitem eder gibi baktı.
"Git, git," diye söylenerek derin derin içini çekti.
Nataşa, konuk odasına nasıl girdiğini anımsamıyordu. Kapıdan içeri girip de onu görünce durakladı:
Kendi kendine, 'Bu yabancı adam, gerçekten şimdi benim her şeyim mi oldu?' diye sordu ve hemen bu sorunun karşılığını verdi: 'Evet, o benim her şeyim. Şimdi artık o benim için dünyada en değerli şey!'
Prens Andrey, yanına yaklaştı, gözlerini indirerek sordu:
"Sizi gördüğüm ilk anda sevmeye başladım. Umudum gerçekleşebilir mi?"
Nataşa'ya baktı, genç kızın yüzündeki ateşli ve ciddi hava şaşırttı onu. Genç kızın yüzü, 'Niçin soruyorsunuz? Bilinmemesi imkânsız bir şeyden hiç kuşku duyulur mu? İnsan hissettiklerini sözlerle anlatamadıktan sonra, konuşulur mu?' der gibiydi.
Nataşa, ona yaklaştıktan sonra durdu. Prens Andrey, onun elini tutup öptü:
"Beni seviyor musunuz?"
Nataşa, canı sıkılmış gibi:
"Evet, evet," dedi.
Bir iki kez derin derin içini çekti, soluğu sıklaştı. Sonunda hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.
"Niçin ağlıyorsunuz? Ne oldu size?"
Nataşa:
"Ah, öyle mutluyum ki," diye yanıt verdi.
Gözyaşlarının arasında gülümseyerek Prens Andrey'e doğru daha fazla eğildi. 'Onu öpebilir miyim?' diye düşündü bir an, sonra da öptü.
Prens Andrey, elini tutuyor, gözlerinin içine bakıyor, ama içinde ona karşı eski sevgiyi bulamıyordu. Sanki ruhunda birdenbire bir şey sönüvermişti. Artık tutkusunun o eski şiir dolu gizli güzelliği yoktu. Onun yerine içinde Nataşa'nın kadınca ve çocuksu çaresizliğine bir acıma, saf bir inanışla bu kadar bağlılık göstermesi karşısında bir korku ve kendisini ömrünün sonuna kadar ona bağlayan ağır ama kıvanç verici bilinçli bir görev duygusu vardı.

Şimdiki duygusu gerçi daha önceki gibi aydınlık ve şiirsel değildi, ama daha ciddi, daha güçlü bir duyguydu. Prens Andrey, Nataşa'nın gözlerinin içine bakarak sordu:

"Annen, size bunun bir yıldan önce olamayacağını söyledi mi?"

Nataşa:

'Gerçekten çocukluk çağında sayılan ben (herkes benim için şimdiye kadar böyle diyordu) gerçekten şimdi ben, şu andan başlayarak bu yabancı, sevimli, akıllı, babamın bile saygı duyduğu adamın eşi mi oldum? Onunla aynı düzeyde miyim? Doğru mu bu?' diye düşünüyordu. 'Gerçekten şimdi artık yaşamla şaka etmek yasak mı olacak? Şimdi artık büyümüş mü sayılıyorum? Bundan böyle her davranışımın, her sözümün sorumluluğu üzerime mi yüklenecek? Ha, evet, demin bana ne sormuştu?'

"Hayır," dedi.

Ama Prens Andrey'in ne söylediğini anlamamıştı.

Prens Andrey:

"Özür dilerim," dedi. "Ama siz o kadar gençsiniz, bense yaşamda o kadar çok şey denedim ki! Sizin için korkuyorum. Siz kendinizi tanımıyorsunuz!"

Nataşa, büyük bir dikkatle onu dinliyor, sözlerinin anlamını kavramaya çalışıyor, ama anlamıyordu.

Prens Andrey:

"Mutluluğumu erteleyen bu yıl bana ne kadar ağır gelirse gelsin," diye devam etti. "Bu süre içinde siz kendinizi sınayabilirsiniz. Sizden diliyorum, bir yıl sonra beni mutluluğu kavuşturun; ama özgürsünüz. Nişanımız gizli kalacaktır ve eğer beni sevdiğinize ya da sevmediğinize inanırsanız..."

Prens Andrey, bunu, yapmacık bir gülümseyişle söylemişti. Nataşa, sözünü kesti:

"Bunu niçin söylüyorsunuz?" diye sordu. "Siz de biliyorsunuz ki daha Obradnoye'ye geldiğiniz ilk gün sizi sevmeye başlamıştım."

Bunu, doğru söylediğine inanarak söylemişti.

"Bir yılda kendinizi tanırsınız."

Nataşa, birden:

"Koca bir yıl," dedi.

Düğünün bir yıl ertelenmiş olduğunu ancak şimdi anlıyordu.

"Niçin bir yıl sonra? Niçin bir yıl?"

Prens Andrey ona, bu ertelemenin nedenlerini anlatmaya koyuldu. Nataşa, onu dinlemiyordu bile.

"Başka türlü olamaz mı?" diye sordu.

Prens Andrey, bir şey söylemedi, ama bu kararı değiştirmenin olanaksız olduğunu gösteren bir ifade belirdi yüzünde.

Nataşa birden:

“Çok kötü! Hayır, müthiş, müthiş bir şey,” dedi.

Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı:

“Ben bu bir yılın geçmesini beklerken ölürüm. Bu olamaz! Bu korkunç bir şey!”

Nişanlısının yüzüne baktı. Bir acıma ve şaşkınlık havası gördü onun yüzünde. Birden gözyaşlarını keserek:

“Peki, peki, her şeyi istediğiniz gibi yapacağım!” dedi. “Öyle mutluyum ki!”

Annesi ile babası içeri girip nişanlıları kutladılar. O günden sonra Andrey, Rostoflar’ın evine bir nişanlı olarak girip çıkmaya başladı.

XXIV

Nişan törenleri yapılmamış, Bolkonski ile Nataşa’nın nişanlandıkları da kimseye bildirilmemişti. Prens Andrey istemişti böyle olmasını. Erteleme onun yüzünden olduğu için, bunun ağırlığını kendisinin taşıması gerektiğini söylüyordu. Verdiği sözün kendisini ölünceye kadar bağladığını, ama Nataşa’yı bağlamak istemediğini, ona tam bir özgürlük tanıdığını belirtiyordu.

Eğer Nataşa, altı ay sonra onu sevmediği hissine kapılırsa, nişanı bozmaya hakkı olacaktı.

Elbet ne Nataşa, ne de annesi ve babası böyle bir şeyin olabileceğini düşünmek bile istemiyorlardı; ancak, Prens Andrey üsteledi. Rostoflar’a her gün geliyor; ama Nataşa’ya karşı bir nişanlı gibi davranmıyordu. Ona ‘siz’ diyor, yalnız elini öpüyordu.

Nişandan sonra Prens Andrey ile Nataşa arasında eskisinden çok değişik, candan, yalın ilişkiler kuruldu. Sanki o zamana kadar birbirlerini tanımıyorlardı. Nataşa da, Prens Andrey de henüz ‘hiçbir şey olmadıkları’

günlerde nasıl bakıştıklarını anmaktan zevk duyuyorlardı; şimdi kendilerini bambaşka varlıklar olarak görmekteydiler. O zamanlar yapmacık davranan insanlardı, şimdiyse davranışları içten gelen, yalın insanlar olmuşlardı.

Ailede önceleri Prens Andrey'in davranışlarında bir tedirginlik seziliyordu. Onlara bambaşka bir dünyanın adamı olarak görünüyordu prens. Nataşa, evdekileri uzun uzun Prens Andrey'e alıştırmaya çalışmıştı; gururla, herkese, onu olağanüstü bir insanmış gibi görmelerinin dış görünüşünden kaynaklandığını, aslında herkes gibi bir insan olduğunu, kendisinin ondan korkmadığını, hiç kimsenin de korkmaması gerektiğini söylüyordu hep.

Birkaç gün sonra, ailede herkes ona alıştı; onun yanında da eski yaşantılarını sürdürmeye devam ettiler. Şimdi bu yaşantıya Prens Andrey de katılıyordu. Kontla çiftlik işlerinden, Nataşa ve kontesle şık giysilerden, Sonya'yla da albümler ve kanaviçeden söz etmeyi pek güzel başarıyordu. Kimi vakit Rostoflar kendi aralarında da, Prens Andrey'in yanında da bütün bunların nasıl olup bittiğine ve bunları haber veren işaretlerin ne kadar belirli olduğuna şaşıp kalıyorlardı. Prens Andrey'in Obradnoye ziyareti, onların Petersburg'a gelişleri, Prens Andrey ile Nataşa arasındaki benzeyiş (dadı, daha Prens Andrey'in ilk gelişinde fark etmişti bunu), 1805 yılında Prens Andrey ile Nikolay arasındaki çatışma ve olacakları haber veren daha birçok olay, ev halkının en çok önem verdiği şeylerdendi.

Evde gelin ile güveyin bulunduğu yerlerde duyulan romantik uyuşuklukla sessizlik egemendi. Çoğu zaman herkes birlikte oturuyor, susuyordu. Kimi vakit diğerleri kalkıp gidiyor, baş başa kalan nişanlılar gene susuyorlardı. Prens Andrey, bundan söz açmaktan hem korkuyor, hem de utanıyordu. Nataşa da onun bütün duygularını sezdiği gibi bu duygusunu da seziyor ve onu paylaşıyordu. Bir gün Nataşa, ona oğluyla ilgili sorular sormaya başladı. Prens Andrey, kızardı (şimdi sık sık böyle oluyor, bu da özellikle Nataşa'nın hoşuna gidiyordu.) ve oğlunun yanlarında oturmayacağını söyledi.

Nataşa, kaygıyla:

"Niçin?" diye sordu.

"Dedesini ondan yoksun bırakamam, hem sonra..."

Nataşa, onun ne düşündüğünü hemen anlayarak:

"Onu ne kadar severdim," dedi. "Ama biliyorum ki siz, beni de, sizi de suçlamaları için hiçbir neden bulunmasını istemiyorsunuz."

Yaşlı kont, kimi vakit Prens Andrey'e yaklaşıyor, onu öpüyor, Petya'nın terbiyesi ya da Nikolay'ın görevleriyle ilgili konularda ona danışıyordu. Yaşlı kontes, Nataşa ile Prens Andrey'e bakarak derin derin içini çekiyordu. Sonya, her an ortada fazlalık olmaktan sakınıyor, hiç gerekmediği zaman bile onları yalnız bırakmaya çalışıyordu. Prens Andrey konuştuğu zaman (her şeyi çok güzel anlatıyordu) Nataşa, gururla onu dinliyordu. Kendisi konuştuğunda sınanıyormuş gibi hem korku, hem sevinçle, dikkatle kendisine baktığını seziyordu.

Şaşkınlıkla, kendi kendine, 'Bende ne arıyor? Bu bakışla neyi anlamak istiyor? Ya onun bu bakışıyla aradığı şey bende yoksa, o zaman ne olacak?' diye soruyordu. Kimi vakit kendisine özgü coşkun bir neşeye kapılıyor, o zaman Prens Andrey'in nasıl güldüğünü işitmek de, seyretmek de hoşuna gidiyordu. Prens Andrey, çok az gülüyordu, ama bir kez gülmeye başladı mı candan kahkahalar atıyor ve böyle güldükten sonra Nataşa, her seferinde kendisini ona daha yakın görüyordu. Eğer gittikçe yaklaşan o ilerdeki ayrılık düşüncesi onu korkutmasa, Nataşa, tam anlamıyla mutlu olacaktı.

Prens Andrey, Petersburg'dan ayrılmadan bir gün önce, balodan beri Rostoflar'a uğramamış olan Piyer'i de getirdi. Piyer, dalgın ve ne yapacağını bilemiyormuş gibi görünüyor, Nataşa'nın annesiyle konuşuyordu. Nataşa, Sonya'yla birlikte satranç masasının başına oturmuştu. Böyle davranması Prens Andrey'in de yanına gelmesini istediğini belli ediyordu. Prens Andrey, onlara yaklaştı:

"Bezuhof'u çoktandır tanıyorsunuz, değil mi?" diye sordu. "Ondan hoşlanır mısınız?"

"Evet, sevimli adamdır; ama çok tuhaftır, insanı hep güldürür."

Nataşa, bunu söyledikten sonra, Piyer'den söz ettiği zamanlar hep olduğu gibi, dalgınlığını vurgulayan öyküler anlatmaya koyuldu. Bunların kimileri, başkalarının onun için uydurdukları öykülerdi.

Prens Andrey:

"Biliyor musunuz? Gizimizi ona açtım..." dedi. "Ben gidiyorum, ne olacağını Tanrı bilir. Siz beni sevmekten vaz... şey... biliyorum bunu size söylememeliyim. Yalnız şunu belirtmek istiyorum. Ben yokken başınıza ne gelirse gelsin..."

"Ne gelebilir ki?"

Prens, devam etti:

"Ne kadar büyük bir felaket olursa olsun, öğüt vermesi, yardım etmesi için yalnız ona başvururuz. O, dünyanın en dalgın, en tuhaf adamıdır; ama

dünyanın en altın yürekli insanıdır aynı zamanda.”

Ne annesi, ne babası, ne Sonya, ne de Prens Andrey’in kendisi, nişanlısından ayrılmasının Nataşa’yı nasıl etkileyeceğini bilemiyordu. O gün, yanakları al al olmuş, gözleri kuru kuru, sanki onu bekleyen şeyin ne olduğunu anlıyormuş gibi, evin içinde oradan oraya dolaşıyor, en önemsiz işlerle uğraşıyordu. Prens Andrey, son kez elini öptüğü vakit de ağlamadı. Yalnız:

“Ne olur, gitmeyin,” dedi.

Bunu, Prens Andrey’i gerçekten ‘Acaba kalmam daha mı doğru olurdu?’ diye düşünmeye zorlayan, sonraları uzun bir süre unutmadığı bir sesle söylemişti.

Nataşa, Prens Andrey gittikten sonra da ağlamadı; ama birkaç gün kendi odasında oturdu, hiçbir şeyle ilgilenmedi. Yalnız ara sıra:

“Ah, niçin gitti sanki?” demekle yetindi.

Prens Andrey’in gidişinden iki hafta sonra, çevresindekiler için aynı derecede beklenmedik biçimde, geçirdiği ruhsal hastalıktan kurtuldu, aklı başına geldi ve eskisi gibi oldu. Yalnız yüzü değişikti; tıpkı uzun bir hastalıktan sonra yataktan bambaşka bir yüzle kalkan çocuklar gibi...

XXV

Nikolay Andreyiç Bolkonski, oğlu gittikten sonraki bu bir yıl içinde gerek sağlık, gerek ruhsal bakımdan çok güçsüz düşmüştü. Eskisinden daha sinirli olmuştu; hiçbir nedene dayanmayan o apansız öfke bunalımlarında çoğu zaman Prenses Maria’dan alıyordu hırsını. Ona, olabildiği kadar azap çektirmek için, dikkatle en zayıf noktalarını arıyor gibiydi.

Prenses Maria’nın iki tutkusu, iki sevinç kaynağı vardı. Yeğeni Nikoluşka ile dine bağlılığı. Bunlar kontun, Prenses Maria’ya saldırmak ve onunla alay etmek için en çok hoşlandığı iki konuydu. Neden söz ederlerse etsinler, kont, hep evlenmemiş kızların kör inançlarına ya da çocukların şımarıklığıyla kötü terbiye yüzünden bozulmalarına getiriyordu sözü:

“Sen onu (Nikoluşka’yı kast ediyordu) kendin gibi kart bir kız durumuna getirmek istiyorsun, boşuna çaba! Prens Andrey’in bir oğula ihtiyacı var, kıza değil!” diyordu.

Ya da Bayan Bourienne’e dönüyor, Prenses Maria’nın yanında, ona bizim papazlardan, tasvirlerden hoşlanıp hoşlanmadığını soruyor, şakalaşıyordu. Durmadan Prenses Maria’ya acı çektiren hakaretler yağdırıyor, ama kızının kendisini bağışlaması için çaba harcamayı bile gerekli bulmuyordu. Kont, onun karşısında hiç suçlu olabilir miydi? Hem babası, onu seven babası (her şeye karşın bunun böyle olduğunu biliyordu) ona karşı haksızlık edebilir miydi? Zaten hak gözetmek ne demekti? Hiçbir zaman gururlu bir anlam taşıyan ‘doğruluk’ sözü üzerinde kafasını yormamıştı prenses. İnsanlığın bütün o karmaşık kuralları onun gözünde yalnız bir tek basit kuralda toplanıyordu: Sevgi ve özveri kuralında. Bu kuralı, kendisi Tanrı olduğu halde insanlık uğruna acı çekmiş olan Tanrı İsa öğretmişti bize. Başka insanların hak gözetip neler yaptığı umurunda bile değildi; kendisi acı çekmeli ve sevmeliydi. Bunu da yapıyordu işte.

Lisi Gori’ye, kışın, Prens Andrey geldi. Neşeli, yumuşak ve sevecendi. Prenses Maria, onu hiçbir zaman bu durumda görmemişti. Onun bir şeyler yaşadığını seziyordu ama Prens Andrey, ona sevgisinden hiç söz etmedi. Prens Andrey, giderken babasıyla uzun uzun bir şeyler konuştu ve Prenses Maria, Prens Andrey yola koyulmadan önce babası ile ağabeyinin birbirlerinden hiç hoşnut olmadıklarını sezdi.

Prens Andrey gittikten kısa bir süre sonra, Prenses Maria, Lisi Gori’den Petersburg’a, Juli Kuragina’ya bir mektup yazdı, genç kızların çoğu zaman yaptıkları gibi o da Juli’yi ağabeyiyle evlendirmeyi tasarlamıştı hep. Oysa Juli, o sırada Türkiye’de ölen ağabeyi için yas tutuyordu.

Öyle anlaşılıyor ki, acı çekmek bizim yazgımız, sevgili ve duygulu kardeşim Juli:

Kaybımız o kadar korkunç ki, bunu, sizi ve üstün bir insan olan annemizi sevdiği halde, Tanrı’nın sizleri sınamak için gösterdiği bir iyilik olarak anlıyorum. Ah, sevgili kardeşim, din, ancak din bizim için (artık avuntu sözünü kullanmayacağım) umutsuzluktan kurtaran yol olabilir. Ancak din, insanın, onun yardımı olmadan anlayamayacağı bir şeyi anlatabilir. Niçin iyi yürekli, yüksek ruhlu, yaşamda mutluluğu bulmasını bilen kimseye zararı dokunmak şöyle dursun, başkalarının mutlu olması için yaşaması gereken varlıkları Tanrı yanına çağırıyor da, kötü yürekli, yararsız, zararlı ve hem kendileri, hem de başkaları için yük olan insanlar yaşamayı

sürdürüyorlar? İlk gördüğüm ve hiçbir zaman unutamayacağım ölüm, sevgili gelinimin ölümü, bende de öyle bir etki yarattı.

Siz nasıl ki, çok iyi bir insan olan ağabeyinizin niçin öldüğünü kendi kendinize soruyorsanız, ben de aynı biçimde, bir insana kötülük etmek şöyle dursun, ruhunda iyi duygulardan, kafasında iyi düşüncelerden başka bir şey beslememiş olan Liza'nın niçin öldüğünü sormuşumdur? Bakın, aradan beş yıl geçti ve şimdi ben, o zayıf aklımla ölümün niçin gerekli bir şey olduğu, davranışlarının çoğunu kavrayamadığımız Tanrı'nın sonsuz iyiliğini nasıl belirttiğini, nasıl kendi yarattığı varlığa karşı duyduğu o sonsuz sevgiyi gösterdiğini anlıyorum. Sık sık aklıma şu geliyor: Belki de o, bir annenin sorumluluklarını taşıyamayacak kadar melek yaradılışlı ve günahsız bir varlıktı. Genç bir eş olarak kusursuzdu; ama belki de aynı derecede yetkin bir anne olamayacaktı. Şimdiyse bizlere, özellikle Prens Andrey'e yalnız tertemiz bir acıma duygusu ve tertemiz bir anı bırakmakla kalmadı, herhalde 'orada' kendim için hayalimden geçirmeyi bile göze alamayacağım bir yere kavuştu. Hem onu bir yana bırakalım, bu vakitsiz, bu korkunç ölüm, uyandırdığı o derin acıya karşın, ağabeyim üzerinde de, benim üzerimde de en iyi etkiyi yapmıştı.

O sırada, onu yitirdiğimiz anda, bu düşüncelerin aklıma gelmesi olanaksızdı. O zamanlar dehşet içinde kafamdan onları kovmaya çalışırdım. Şimdiyse bu o kadar açık, o kadar kuşku götürmez bir şey olarak görünüyor ki, bunu yalnız, benim için yaşamın tek kuralı haline gelen İncil'deki gerçeklere sizi kesinlikle inandırmak amacıyla yazıyorum, dostum. 'O'nun istenci olmadan başımızda bir tek saç yetişmez. 'O'nun istenci yalnız bize gösterdiği sonsuz bir sevgiye dayanıyor. Bu yüzden de, başımıza ne gelirse gelsin, hepsi iyiliğimiz için oluyor.

Bana, 'gelecek kışı Moskova'da mı geçireceksiniz' diye soruyorsunuz. Sizi görmek için duyduğum bütün isteğe karşın, öyle olacağını sanmıyorum, bunu istemiyorum da. Nedeninin Bonapart olduğunu söylersem belki de şaşarsınız. Çünkü babamın sağlık durumu her geçen gün kötüleşiyor. Kendisine karşı gelinmesine dayanamıyor ve sinirli oluyor. Bu sinirliliği, bildiğimiz gibi, daha çok siyasal konulara yöneliyor. Bonapart'ın Avrupa'nın bütün egemenleriyle, üstelik Büyük Katerina'nın torunu olan bizim çarımızla eşit bir insanmış gibi işlerini yürütmesini bir türlü sindiremiyor içine.

Bildiğiniz gibi ben siyasal konularla hiç ilgilenmiyorum, ama babamın sözlerinden ve Mihail İvanoviç'le olan konuşmalarından, dünyada olup

biten her şeyi, özellikle Lisi Gori'de büyük adam ve Fransız İmparatoru sayılmayan Bonapart'a başka yerlerde gösterilen büyük saygı belirtilerini biliyorum. Babam bunları içine sindiremiyor. Bana öyle geliyor ki, kendisi de siyasal görüşleri yüzünden ve görüşlerini herkese çekinmeden açıklamaya alışık olduğu için, Moskova'ya gitmekten gönülsüz biçimde söz ediyor. Tedaviden ne yarar gördüyse, hepsini Bonapart için yapılacak o kaçınılmaz tartışmalar yüzünden yitirecektir. Ne olursa olsun, bu konuda sanırım yakında karar verilir.

Aile yaşamımız, ağabeyim Andrey'in burada bulunmasından söz etmezsek, eskisi gibi sürüp gidiyor. Ağabeyim daha önce de size yazdığım gibi çok değişti. Geçirdiği felaketten sonra ilk kez ancak şimdi, bu ruhsal bakımdan tam anlamıyla çıkabildi. Çocukluğumda onu nasıl görmüşsem, öyle oldu; iyi yürekli, yumuşak, bir eşi daha olmadığını bildiğim altın yürekli bir insan. Bana öyle geliyor ki, yaşamın kendisi için sona ermediğini anladı. Ama bu ruhsal değişmeyle birlikte, bedence çok sarsıldı. Şimdi eskisinden daha zayıf, daha sinirli. Ona bir şey olur diye korkuyorum ve doktorların kendisine çoktandır salık verdikleri Avrupa gezisine çıkacağına seviniyorum. Bu gezinin onun sağlık durumunu düzelteceğini umuyorum.

Bana Petersburg'da ondan en çalışkan, en iyi öğrenim görmüş, en akıllı gençlerden biri olarak söz edildiğini yazıyorsunuz. Akrabalık gururumu bağışlayın. Ben zaten onun böyle olduğundan hiçbir zaman kuşku duymamışımdır. Burada köylülerden soylu kişilere kadar, herkese yaptığı iyilikler saymakla bitmez. Petersburg'a gelince, yalnız hak ettiğini aldı. Öteden beri kimi söylentilerin ve özellikle bana yazmış olduğunuz gibi, küçük Rostova'yla evlenecekmiş gibisinden gerçeğe aykırı kimi söylentilerin nasıl Petersburg'dan Moskova'ya ulaştığına şaşıyorum. Andrey'in herhangi bir kimseyle, özellikle onunla evleneceğini sanmıyorum. Çünkü, ölen eşinden çok seyrek söz açar ama bu yok oluşun derin acısının yüreğine nasıl çöktüğünü biliyorum, onun yerini bir başka kadına veremez, hele bizim küçük meleğimizi bir üvey annenin eline hiç bırakamaz. İkinci olarak, benim bildiğime göre bu genç kız hiç de Prens Andrey'in hoşuna gidecek tipte değilmiş. Onun için Prens Andrey'in onu kendisine eş olarak seçeceğini sanmıyorum ve açıkça söyleyeyim, bunu istemiyorum. Amma çok gevezelik ettim, mektubumun ikinci yaprağını da bitiriyorum. Hoşça kal, sevgili kardeşim. Tanrı, kutsal yardımını sizden

esirgemesin, sizi korusun, benim sevgili arkadaşım. Bayan Bourienne de sizi öpüyor.

Mari.

XXVI

Prenses Maria yaz ortasında, İsviçre'de bulunan Prens And-rey'den beklenmedik bir mektup aldı. Bu mektupta ağabeyi ona ummadığı tuhaf bir haber veriyor, Rostova'yla nişanlandığını bildiriyordu. Mektupta nişanlısına beslediği sevgi ve hayranlıkla, kız kardeşine duyduğu sevecenlik, dostluk ve güvenle ömründe hiçbir zaman, şimdi sevdiği gibi sevmediğini, ancak şimdi yaşamı öğrenmiş olduğunu yazıyordu. Lisi Gori'ye gelişinde, bu konuda babasıyla görüştüğü halde, verdiği karar konusunda kız kardeşine hiçbir şey söylemediğinden ötürü ondan özür diliyordu. Ona bunu söylememesinin bir nedeni vardı. Söylemiş olsaydı, Prenses Maria, babasına bu işe onay vermesi için yalvarmaya başlayacak; amacına ulaşmadan, onun sinirlerini bozacak, sonunda da babasının hoşnutsuzluğunu bütün ağırlığıyla kendi üzerine çekecekti.

Zaten yazdığına göre, o zamanlar iş şimdiki gibi, kesinlikle kararlaştırılmış da değildi. 'O zamanlar babam bana bir yıl süreyle beklememi şart koşmuştu. Şimdi bu sürenin altı ayı doldu, öyleyken kararımda hiçbir değişme olmadı. Eğer doktorlar beni burada, içmelerde tutmasalar, soluğu Rusya'da alırdım, ama şimdi dönüşümü üç ay daha ertelemek zorundayım. Babamla olan ilişkilerimi biliyorum, ondan bir şey beklemiyorum. Zaten hep bağımsız olmuşumdur, her zaman da öyle olacağım. Ama yanımızda geçireceği günler belki sayılıdır; böyle bir durumda, onun isteğine karşı gelmek, öfkesini uyandırmakla mutluluğumu yarı yarıya yıkmış olurum. Şimdi ona aynı konuda bir mektup yazıyorum, senden de diliyorum, uygun bir anını bul, mektubu ona ver, sonra onun bu işe nasıl bir gözle baktığını, bu süreyi üç ay için kısaltma olanağının bulunup bulunmadığını bana bildir.'

Prenses Maria, bir süre duraksama, kuşku ve dualardan sonra mektubu babasına verdi. Ertesi gün, yaşlı prens, sakin bir tavırla ona:

"Ağabeyine yaz, ben ölünceye kadar beklesin. Uzun sürmez, yakında verdiği sözden kurtarırım onu," dedi.

Prenses karşı çıkmak istedi ama babası buna fırsat vermedi. Sesini gittikçe daha çok yükselterek söylenmeye başladı:

"Evlen oğlum, evlen çocuğum. Doğrusu kibar bir aileye gireceksin maşallah! Akıllı, zengin insanlar, değil mi? Evet, Nikoluşka'nın amma da iyi bir üvey annesi olacak! Sen ona yaz, isterse yarın evlensin. Nikoluşka'ya üvey anne gelir, ben de Buryenka'yla evlenirim. Ha... ha... ha!.. O da üvey annesiz kalmasın. Yalnız bir şey daha söyleyeyim, evimde başka karı istemem! Varsın evlensin, kendi evinde otursun!"

Prenses Maria'ya döndü:

"Belki sen de onun evinde oturmak istersin, ha? Tanrı versin, haydi güle güle, güle güle... Güle güle..."

Babası böyle birden parladıktan sonra, prenses bir daha bu konuda ağzını açmadı. Ama oğlunun gösterdiği bu karakter zayıflığının uyandırdığı öfke, baba ile kızı arasındaki ilişkileri etkiledi. Alay etmek için başvurulan eski nedenlere bir yenisi eklenmişti: Üvey anne konusu ile Bayan Bourienne'e gösterilen aşırı nezaket.

Kont, kızına:

"Onunla niçin evlenmeyeyim sanki?" diye soruyordu. "Hem de ne iyi bir kontes olur!"

Prenses Maria, son zamanlarda şaşkınlıkla babasının Fransız kızını gerçekten kendisine gittikçe daha çok yakıştırdığını fark etmeye başlamıştı. Prens Andrey'e babasının mektubu nasıl karşıladığını bildirmişti, ama ağabeyini avutmak için onu yola getirmeyi umduğunu yazıyordu.

Prenses Maria'nın yaşamının bütün avuntusu, neşesi Nikoluşka ve onun eğitimi, bir de dine düşkünlüğüydü. Bunlardan başka her insanın kendine özgü umutları olması gerektiği için ruhunun ta derinlerinde sakladığı bir hayal, bir umut vardı, yaşamda en büyük yürekliliği onda buluyordu. Bu dertleri unutturan hayal ve umudu, kendisini, konttan gizli olarak ziyaret eden Tanrı kulları, ermişler ve hacılar' uyandırmışlardı.

Prenses Maria, yaşlandıkça deneyimi artıyor, zevkleri ve mutluluğu bu dünyada arayan insanların ne kadar dar görüşlü olduklarına şaşıyordu. O, ulaşılması olanaksız, gözle görülmez, kusursuz mutluluğa ulaşmak için çabalıyor, acı çekiyor, çırpınıyor ve birbirlerine kötülük ediyordu insanlar.

‘Prens Andrey karısını seviyordu; karısı öldü, bununla yetinecek yerde, mutluluğunu bir başka kadına bağlamak istiyor. Babam buna karşı; çünkü Andrey’in daha soylu, daha zengin bir kızla evlenmesini diliyor. Hepsi de uğraşıyor, didiniyor, acı çekiyor, bir an sürecek nimetlere kavuşmak için o ölümsüz ruhlarına azap veriyor, onu lekeliyorlar. Hepimiz bunu biliyoruz! Üstelik Tanrı’nın oğlu İsa, yeryüzüne inip bize bu dünyadaki yaşamın yalnız anlık bir sınama olduğunu söylediği halde, bizler gene ona dört elle sarılıyor, mutluluğumuzu onda bulacağımızı sanıyoruz. Nasıl oluyor da bunu kimse anlamıyor?’ diye düşünüyordu. ‘Prensten bir zarar göreceklerinden değil, günaha sokmamak için, ona görünmekten sakınarak arka kapıdan, omuzlarında torbalarla bana gelen, herkesin küçümsediği o Tanrı kullarından başka hiç kimse bunu anlamıyor. Aileyi, yurdu, bütün dünya nimetlerini bırakıp, hiçbir şeye bağlı kalmadan, kendirden yapılmış bir giysiyle, başka bir ad altında, insanlara zarar vermeden oradan oraya dolaşıp, insanlar için de, kendilerini kovanlar için de, koruyanlar için de dua etmek; dünyada bundan daha üstün bir gerçek, bundan daha gerçek bir yaşantı yoktur!’

Fedoyuşka adında, elli yaşlarında, kısa boylu, sessiz, yüzü çiçekbozuğu bir hacı kadın vardı; otuz yıldan beri yalınayak ve zincirli olarak dolaşırdı. Prenses Maria, özellikle onu severdi. Bir gün Fedoyuşka, bir kandilin başında, karanlık bir odada kendi yaşamını anlatırken, Prenses Maria’nın zihninde dünyada yalnızca onun doğru yolu bulmuş olduğu düşüncesi o kadar güçlü bir biçimde yer etti ki, kendisi de diyar diyar dolaşmaya karar verdi. Fedoyuşka gidip yattıktan sonra Prenses Maria, bu konuda uzun uzun düşünmüş, sonunda, ne kadar tuhaf sayılırsa sayılsın, diyar diyar dolaşmasının gerekli olduğu kanısına varmıştı. Tasarısını, yalnız bir din adamına, Rahip Akinfiy’e açtı. O da Prenses Maria’nın bu düşüncesini doğru buldu. Prenses Maria, sözde hacı kadınlara bir armağan vermek bahanesiyle kendisine tam bir hacı kadın giyimi hazırladı. Bir gömlek, bir kaftan, bir de siyah mendil. Sık sık, bu eşyaları gizlediği komodine yaklaşıyor, önünde durarak, kararsızlık içinde artık tasarısını yerine getirmesinin zamanı gelip gelmediğini soruyordu kendi kendine. Hacı kadınların öykülerini dinlerken, sık sık onların dudaklarından kendiliğinden dökülen, ama Prenses Maria’ya derin bir anlamı varmış gibi görünen sözlerden heyecana kapılıyordu. O kadar ki birkaç kez her şeyi bırakıp evden kaçacak duruma geldi.

Hayalinde kendisini, sırtında kaba bir giysiyle, bir elinde değnek, öbür elinde çıkınla kıskançlıktan, sevgiden, isteklerden sıyrılmış, tozlu yerlere düşmüş bir kutsal tasvirin bulunduğu yere giden, en sonunda da artık acının, ahların vahların olmadığı, yalnız kıvanç ve mutluluğun bulunduğu yere ulaşan Fedoyuşka olarak görüyordu.

‘Bir yere gelir, orada dua ederim, daha oraya alışmaya, orasını sevmeye vakit bulamadan, daha ileriye giderim. Ayaklarımda güç kalmayıncaya kadar yürürüm, sonra herhangi bir yere yatar ölürüm. En sonunda da acının, ahların vahların olmadığı o ölümsüz sakin limana ulaşırım,’ diye düşünüyordu.

Bir süre sonra babasını, hele küçük Koko’yu görünce cayıyor, sessizce ağlıyor, bir günahkâr olduğunu düşünüyordu. Çünkü babası ile yeğenini Tanrı’dan çok seviyordu.

YEDİNCİ BÖLÜM-I

Kutsal kitaba göre, ilk insanın cennetten kovulmadan önceki mutluluğu, işsizliğinden, boş oturma durumundan kaynaklanıyordu. Bu eğilim düşük insanda olduğu gibi kalmış bir yüktür. Bunun nedeni de yalnız ekmeğimizi ter dökerek elde etmek zorunda olmamız değildir. Benliğimizin ruhsal yapısından ötürü boş oturmaktan huzur duyamayız. Boş durduğumuz zaman gizli bir ses suç işlediğimizi söyler hep. Eğer insan, boş durduğu halde yararlı olduğunu, görevini yerine getirdiğini düşünebilseydi, o zaman ilkel mutluluğun bir yönüne kavuşabilirdi. İşte böyle zorunlu, ama kusur sayılmayan bir tembellikten bütün bir asker sınıfı yararlanmaktadır. Askerlik görevinin de en çekici yönünü bu zorunlu ve kusur sayılmayan tembellik oluşturur.

Nikolay Rostof, Denisof'tan teslim aldığı süvari bölüğünü komuta ederek, 1807'den sonra Pavlogradskiy Alayında hizmete devam ederken, bu mutluluğu tam anlamıyla tadıyordu.

Rostof, oldukça değişmiş, iyi yürekli bir delikanlı olmuştu; belki de Moskova'daki dostları, onun bir bakıma kötü davrandığını söylerlerken, arkadaşları, astları, üstleri onu sevip sayıyorlardı. Kendisi de yaşamından memnundu. Son zamanlarda, daha doğrusu 1809 yılında, evden gelen mektuplarda annesi işlerin gittikçe daha çok bozulduğunu eve dönme zamanının geldiğini, yaşlı annesi ve babasını rahata kavuşturup sevindirmesi gerektiğini ima ediyordu. Bu mektupları okurken, onu yaşamın karmaşasından uzaklaşarak sakin, rahat yaşadığı bu çevreden çekip almak istiyorlar diye bir korku duyuyordu. Düzeltilmesi gereken bozuk

işlerin, kâhyaların tuttukları hesapların, tartışmaların, dalaverelerin, sosyeteyle olan ilişkilerin, Sonya'nın aşkının ve ona verilen sözün kendisini beklediği yaşam bataklığına dönmesi gerektiğini anlıyordu. Bütün bunlar çok zor, karışık şeylerdi. Bu yüzden Nikolay, annesinin mektuplarına beylik bir hava taşıyan soğuk yanıtlar yazıyordu. Bunlar hep 'Sevgili anneciğim' diye başlayıp 'Söz dinler oğlunuz' diye sona eriyor, ama Nikolay bu mektuplarda, dönme düşüncesinin ne zaman olacağını kesinlikle açıklamıyordu.

1810 yılında annesi ile babasından, Nataşa'nın Bolkonski'yle nişanlandığını, yaşlı prens onay vermediği için düğünün bir yıl sonraya bırakıldığını bildiren bir mektup aldı. Bu mektup Nikolay'ın gururunu yaraladı; bayağı üzdü onu. Önce, ailede herkesten çok sevdiği Nataşa'dan ayrılacağına üzülüyordu; ikincisi olayları bir süvari subayına yakışan bir açıdan inceleyince, bu işler olduğu sırada evde bulunmayışına canı sıkıldı. Bulunsaydı o Bolkonski denilen adama onunla akrabalığın hiç de öyle büyük bir onur olmadığını, eğer Nataşa'yı gerçekten seviyorsa o kaçık babasının onayını almadan da işi yoluna koyabileceğini söylerdi. Bir an, Nataşa'yı nişanlı olarak görmek için izin almayı düşündü, kararsızlık içinde bocaladı, ama o sıra manevra zamanıydı; sonra Sonya'yla ilişkiler ve karışık işler aklına takıldı ve gene gizli olarak yazan annesinden bir mektup aldı. İşte bu mektup onu yola çıkmaya zorladı. Eğer Nikolay gelip işin başına geçmezse bütün çiftliğin haraç mezat satılacağını, hepsinin sokakta kalacağını yazıyordu kontes. Kont o kadar zayıf iradeliydi, Mitenka'ya o kadar inanıyordu, öyle iyi yürekliydi ve herkes onu öylesine aldatıyordu ki, her şey gittikçe kötüleşiyordu. Kontes, Tanrı aşkına, sana yalvarıyorum; eğer beni ve bütün ailemizi mutsuz etmek istemiyorsan hemen gel!' diye yazıyordu.

Bu mektup Nikolay'ı etkiledi. Genç adamda görevinin ne olduğunu kavrayan bir sağduyu vardı. Şimdi yola koyulmak gerekiyordu; ister ordudan ayrılarak, ister izinli olarak. Bunun niçin zorunlu olduğunu bilemiyordu, ama öğle uykusundan uyanınca uzun bir süredir eyer vurulmamış azgın bir tay olan doru Mars'a eyer vurulmasını buyurdu. Terden köpük içinde kalan atın sırtında eve döndüğü zaman da Lavruşka'yla (Denisof'un uşağı Rostof'un yanında kalmıştı) o akşam gelen arkadaşlarına, izin almak için dilekçe verdiğini ve eve gideceğini bildirdi.

Genelkurmay'dan kendisini çok ilgilendiren bir şeyi, yüzbaşılığa yükseltilip yükseltilmeyeceğini, son manevralardaki başarısı için Anna

nişanını alıp alamayacağını öğrenmeden, Kont Goluhovski'ye iki bin rubleye satacağına bahse giriştiği ve pazarlığını yaptığı kır atlı troykayı satmadan gideceğini düşünmek ne kadar güç ve tuhaf gelirse gelsin, süvarilerin, maskotları Pana Paşazdetskaya onuruna verecekleri balonun onsuz yapılacağını düşünmek ne kadar inanılmaz bir şey olarak görünürse görünsün, bu aydınlık, bu güzel çevreden her şeyin saçma ve karışık olduğu bir yere gitmek zorunda olduğunu biliyordu. İzin kâğıdı bir hafta sonra geldi. Yalnız alaydaki arkadaşları değil, bölükteki arkadaşları da Rostof'a kişi başına on beş rubleye mal olan bir şölen verdiler. Şölende iki orkestra çalıyor, iki de koro bulunuyordu. Rostof, Binbaşı Basof'la birlikte Trepak oynadı. Sarhoş subaylar onu kucaklayıp altı okka ettiler. Bu arada yere düşürdüler; üçüncü süvari bölüğünün erleri onu gene altı okka ettiler ve 'Hurra' diye bağırdılar. Sonra Rostof'u kızağa koydular, ilk durak yerine kadar uğurladılar.

Kremençug'tan Kiev'e kadar Rostof'un düşünceleri her zaman olduğu gibi hâlâ hep geride, süvari bölüğündeydi; ama yarı yolu geçtikten sonra, artık kır atlı troykayı, yüzbaşılığa yükselmeyi ve Panna Borjozovkaya'yı unutmaya, huzursuzluk içinde kendi kendine Obradnoye'de her şeyi nasıl, ne durumda bulacağını sormaya başladı. Eve yaklaştıkça, daha derin, hem de çok daha derin olarak (sanki vicdanla ilgili duygular ara ile ters orantılı yerçekimi yasasına bağımlıymış gibi), kendi evini düşünüyordu; Obradnoye'ye varmadan önce, son durakta arabacıya votka için üç ruble verdi; eve gelince de bir çocuk gibi, soluk soluğa koşarak basamaklardan yukarı çıktı.

Buluşmanın verdiği heyecandan ve beklenen şeylerle karşılaşılan şeylerin karşılaştırmasından doğan tuhaf bir doyumsuzluk ('her şey eskisi gibiymiş, ne diye acele ettim sanki!') duygusundan sonra Nikolay, evdeki eski yaşama ayak uydurmaya başladı. Annesi ile babası eskisi gibiydiler, yalnız biraz yaşlanmışlardı. Onlardaki tek yenilik tuhaf bir huzursuzlukla, eskiden hiç olmayan, arada bir düştükleri anlaşmazlıklardı. Nikolay, kısa bir süre içinde, bunun işlerin kötü gitmesinden ileri geldiğini anladı.

Sonya artık yirmi yaşındaydı. Daha fazla güzelleşmiyordu, olduğundan daha fazla şeyler de vaat etmiyordu; ama onda olanlar da yeterliydi. Nikolay geldiğinden beri genç kızın bütün varlığı mutluluk ve sevgi saçıyordu. Onun bu sadık, bu sarsılmaz sevgisi Nikolay'da sevindirici bir etki yapıyordu. Onu en çok şaşırtan da Petya ile Nataşa'ydı. Petya artık büyümüş, on üç yaşına gelmiş, yakışıklı, neşeli ve zekâsından ötürü

yaramaz, aynı zamanda sesi artık değişmeye yüz tutmuş bir çocuktu. Nataşa’ya gelince, Nikolay, ona uzun uzun, şaşkınlıkla bakıyor, gülerek:
“Hiç de eskisi gibi değilsin!” diyordu.
“Çirkinleştim mi yoksa?”
“Tam tersine. Ama üstüne bir ağırbaşlılık çökmüş.”
Bunu söyledikten sonra fısıldayarak sordu:
“Demek prenses olacaksın, ha?”
Nataşa, sevinçle:
“Evet... evet... evet...” dedi.
Genç kız ona Prens Andrey’le olan gönül serüvenini, onun Obradnoye’ye gelişini anlattı, sonra ona prensin son mektubunu gösterdi:
“Nasıl, sevdin mi?” diye sordu. “Ben şimdi sakinim, mutluyum artık.”
“Çok sevindim. O iyi bir insandır. Söyle bakayım bana, ona çok mu âşıksın?”
Nataşa:
“Nasıl anlatayım, bilemiyorum ki,” diye yanıt verdi. “Daha önce Boris’e, öğretmene, Denisof’a da âşık olmuştum, ama bu hiç o duygulara benzemiyor, içimde bir sessizlik sarsılmaz bir duygu var. Biliyorum ki dünyada ondan daha iyi bir insan bulunamaz, bu da bana öyle bir esenlik, öylesine bir mutluluk veriyor ki... Hiç de eskisi gibi değil.”
Nikolay, Nataşa’ya, düğününün bir yıl ertelenmesinden hiç hoşnut kalmadığını açıkladı; ama Nataşa, bunun başka türlü olamayacağını, prensin babasının isteğine aykırı davranıp aileye girmesinin kötü bir şey olacağını, kendisinin de böyle istediğini kanıtlamaya çalışarak öfkeyle ağabeyine çıkıştı:
“Sen hiç, hiçbir şey anlamıyorsun,” diyordu.
Nikolay, ona hak vererek sustu. Kız kardeşine bakarken sık sık şaşkınlığa düşüyordu. Hiç de öyle sevgilisinden ayrı düşmüş âşık bir nişanlı kıza benzemiyordu! Durulmuş, suskunlaşmıştı; aynı zamanda eskisi gibi neşeliydi. Bu, Nikolay’ı şaşırtıyor, dahası onu Bolkonski’yle evleneceğine inanmaya zorluyordu. Kız kardeşinin yazgısının artık karara bağlandığına bir türlü inanamıyordu; onu Prens Andrey’le birlikte hiç görmediği için bu duygu daha da güçleniyordu. Tasarlanmış olan bu evlilikte aksayan bir şey var gibi geliyordu ona.
‘Niçin ertelendi? Niçin nişanlanmadılar?’ diye düşünüyordu.
Bir gün annesiyle, kız kardeşinin durumunu konuşmaya dalınca şaşkınlık ve bir bakıma memnunlukla annesinin de aynı biçimde, kimi vakit bu

evlenmenin olacağına inanmadığını anladı.

Annesi, kızının ilerdeki evliliğinin getireceği mutluluğa karşı her annede uyanan gizli bir hoşnutsuzluk duygusuyla Prens Andrey'in mektubunu oğluna göstererek:

"Bak ne yazıyor," demişti. "Aralık ayından önce gelemeyecekmiş. Onu orada alıkoyan nedir acaba? Kesinlikle hastalıktır! Zaten sağlık durumu çok iyi değildi. Sen bunu Nataşa'ya söyleme. Onun neşeli göründüğüne bakma. Artık genç kızlık çağının son günlerini yaşıyor, ben onun her mektup alışında ne hale geldiğini biliyorum."

Bunları söyledikten sonra sözlerini:

"Her neyse, Tanrı vere de her şey iyi gitse," diye bitirmişti. "Prens çok iyi bir insan."

II

Nikolay, gelişinin ilk günlerinde ciddi, dahası somurtkandı. O saçma çiftlik işlerine yakında karışmak zorunda kalacağı için üzülüyordu; annesi, onu bu işler için çağırmıştı. Bu yükü omuzlarından bir an önce atmak için, gelişinin üçüncü günü Nataşa'nın 'nereye gidiyorsun?' sorusuna karşılık vermeden, öfkeyle, kaşları çatık olarak Mitenka'nın küçük evine gitti, her şeyin hesabını getirmesini buyurdu. Ama 'her şeyin hesabı' dediği neydi? Nikolay, bunu, korkuya ve şaşkınlığa kapılan Mitenka'dan daha az biliyordu.

Mitenka'nın hesap verişi de, konuşması da uzun sürmedi. Küçük evin sofrasında bekleyen muhtar, yaşlılar kurulu başkanı ve sorgu memuru, korku ama aynı zamanda memnunlukla, genç kontun gittikçe yükselen, en sonunda uğultu durumunu alarak kulakları çınlatan sesiyle birbiri arkasına dökülen sövgülerini ve korkunç sözlerini işitiyorlardı:

"Haydut! Nankör, herif seni! Seni geberteceğim it! Karşında babam yok senin! Soyup soğana çevirdin! Hırsız!"

Sonra bu adamlar aynı memnunluk ve korkuyla genç kontun kıpkırmızı bir durumda, gözleri kanlanmış olarak:

“Defol, gözüm görmesin seni, alçak, bir daha buraya adım atmayacaksın!” diye bağırıp Mitenka’yı yakasından çektiğini, dışarı çıkardığını, sözlerinin uygun bir yerinde büyük bir çeviklikle dizini büküp Mitenka’nın kaba etine bir tekme attığını gördüler.

Mitenka, kendisini merdivenin altı basamağından aşağı atarak koştu, sık ağaçların arasına saklandı (Bu ağaçlık Obradnoye’de suç işleyenlerin sığınağı olarak bilinen bir yerdi. Kentten sarhoş dönünce bu ağaçlığa saklanırdı Mitenka. Obradnoye’de oturup Mitenka’dan saklananlardan birçoğu da bu ağaçların kurtarıcı özelliğini bilirdi).

Mitenka’nın karısı ve baldızları, temiz bir semaverin kaynadığı ve küçük küçük parçalardan dikilmiş, kabartılmış bir yorganla örtülü yüksek kâhya karyolasının bulunduğu odanın kapısından başlarını çıkarıp odaya korkulu yüzlerle baktılar.

Genç kont, soluğu tıkanarak, onlara hiç önem vermeden kararlı adımlarla yanlarından geçerek eve gitti.

Evde, hizmet eden kızlardan, küçük evde olup bitenleri öğrenen kontes, bir yandan artık işlerin düzeleceğini düşünerek rahatladı, diğer yandan oğlunun üzerinde bunun nasıl bir etki yapacağını düşünerek kaygılandı. Birkaç kez parmaklarının üzerine basarak onun odasının kapısına yaklaştı, kulak verdi; içerde Nikolay, pipo üstüne pipo içiyordu.

Ertesi günü yaşlı kont, oğlunu bir köşeye çekerek utangaç bir gülümseyişle:

“Biliyor musunuz, oğlum, boşuna öfkelenmişsin! Mitenka bana her şeyi anlattı!” dedi.

Nikolay, ‘Burada, bu saçma ortamda hiçbir zaman, hiçbir şeyi anlamayacağımı biliyordum!’ diye düşündü.

“Deftere o yedi yüz rubleyi yazmayışına kızmışsın. Oysa bu aktarılmış. Sen öteki sayfaya bakmamışsın.”

“Babacığım, alçağın, hırsızın biri o, biliyorum. Ne yaptıysa yaptı. Ama eğer istiyorsanız bundan böyle ona hiçbir şey söylemem.”

“Hayır, oğlum... (Kont da utanç duyuyordu. Karısının çiftliğini kötü yönettiğini ve çocuklarının karşısında suçlu olduğunu anlıyor, ama bu durumu nasıl düzelteceğini bilmiyordu) Hayır, senden rica ediyorum, işlerle sen ilgilen; yaşlıyım, ben...”

“Hayır, babacığım, eğer hoşunuza gitmeyen bir şey yaptıysam beni bağışlayın; ben sizin gibi becerikli değilim.”

Nikolay, kendi kendine, Tanrı cezasını versin bu köylülerin de, bu paraların da, o toplamı aktaranın da!’ diye düşünüyordu. ‘Bir zamanlar iskambilde altı eli hesaplamasını bilirdim, ama toplam aktarımından hiçbir şey anlamıyorum.’ O günden sonra da bir daha işe karışmadı. Yalnız bir gün kontes oğlunu yanına çağırdı, elinde Anna Mihaylovna’nın iki bin rublelik bir senedi bulunduğunu söyleyerek bu senedi ne yapacağını sordu. Nikolay:

“Şöyle yapacaksınız,” diye karşılık verdi. “Bunun bana bağlı olduğunu söylemiştiniz; ben Anna Mihaylovna’yı da, Boris’i de sevmem, ama onlar hem bizim dostumuzdur, hem yoksul insanlardır. Onun için böyle yapacağız.”

Bunu söylerken senedi yırtmıştı. Bu davranışıyla yaşlı kontesi hıçkıra hıçkıra ağlattı. Ondan sonra genç Rostof, artık hiçbir işe karışmadı, büyük bir heyecan ve tutkuyla onun için daha yeni olan ama o zamanlar yaşlı kontun çiftliklerinde geniş ölçüde yapılan sürek avına merak sardı.

III

İlk donlar başlamıştı artık; sabah ayazları güz yağmurlarıyla ıslanan toprağı donduruyordu; tutam tutam olmuş kışlık ekinler parlak yeşil renkleriyle, yazdan kalan ve hayvanlarca çiğnenmiş açık sarı hasat artıklarından ve kızıla çalan çizgi çizgi kara buğdaylardan ayırt ediliyordu rahatça. Ağustosun sonunda kış için sürülmüş kara tarlalarla, yazlık ekinler arasında yeşil adalar gibi görünen ormanlar ve tepeler şimdi parlak birer ada olmuşlardı. Boz tavşan artık tüylerini yarı yarıya dökmüştü; tilki yavruları oraya buraya koşuşmaya başlamış, kurt yavruları da köpeklerden büyücek olmuştu. Av için en iyi zamandı.

Genç ve ateşli bir avcı olan Rostof’un köpekleri artık yalnız ava alışmamış, bu işte o kadar yorgun düşmüşlerdi ki avcıların yaptığı genel toplantıda köpeklerin üç gün dinlendirilmelerine ve on altı eylül günü, daha

hiçbir avcının avlanmadığı ve bir kurt sürüsünün bulunduğu Dubrava'dan başlayarak sürek avına çıkmaya karar verildi.

İşte on dört eylül günü işler bu durumdaydı. Avcılar o gün akşama kadar evde kaldılar; hava ayazdı, soğuk ısırıyordu; ama akşama doğru hava kırılmaya, yumuşamaya yüzeldi. On beş eylül günü, genç Rostof, sabahleyin, sırtında ropdöşambrla pencereden dışarı bakınca öyle bir sabah gördü ki, av için bundan daha iyisi olamazdı. Sanki gök eriyor ve rüzgârsız toprağa doğru iniyordu. Havadaki tek devinim incecik nem ya da sis damlacıklarının yukarıdan aşağı doğru kaymasıydı. Bahçenin çıplak dallarından saydam damlalar sarkıyor, biraz önce dökülmüş yaprakların üzerine düşüyordu. Sebze bahçesinde toprak haşhaş ekilmiş gibi siyah siyah ve ıslak görünüyor, biraz ileride sisin donuk, nemli örtüsüne karışıyordu.

Nikolay, dış kapının ıslak çamurlu ayaklardan kirlenmiş sahanlığına çıktı; çürüyen yaprak ve köpek kokusu vardı ortalıkta. Siyah, alacalı, geniş sağrılı dişi köpek Milka, siyah parlak gözleriyle sahibini görünce, yerinden kalktı, arkaya doğru gerindi, tavşan gibi yere sindi, sonra birden fırlayarak Nikolay'ın üstüne atılıp burnunu, bıyıklarını yaladı. Bir başka tazı, sahibini görünce sırtını eğerek kendini çiçekli yoldan kapının önündeki sahanlığa attı, kuyruğunu kaldırdı ve Nikolay'ın ayaklarına sürtünmeye başladı.

Bu sırada hem bir bas, hem de bir tenor karışımı, o öykünülmesi olanaksız avcı seslenişi duyuldu:

"O hoy!.."

Köşeden köpek bakıcısı ve avı sürmekle görevli, kırlaşan saçları Ukrayna usulü yandan tıraş edilmiş, yüzü buruşmuş avcı Danilo, elinde kıvırcık bir kırbaç, yüzünde yalnız avcılara özgü, o her şeyi küçümseyen, güven dolu tavırla göründü. Beyin karşısında Çerkez kalpağını çıkardı, ona küçümsüyormuş gibi baktı. Bu küçümseme efendisi için bir hakaret anlamı taşıyordu. Ama, Nikolay biliyordu ki, her şeyi küçümseyen, her şeye tepeden bakan Danilo, kendi adamıydı ve iyi bir avcıydı.

Nikolay, bir av havası, bu köpekler, bu avcı karşısında, tıpkı bir âşığın sevgilisinin karşısında duyduğu heyecana benzeyen ve ona bütün eski acıları unutturan, karşı durulması olanaksız bir avcılık ateşinin bütün varlığını sardığını ürkeklikle duyumsayarak:

"Danilo!" dedi.

Köpekleri ava saldırtmaktan kısılmış bir ses:

"Buyur, sayın kontum, ne buyurursunuz?" diye sordu. Ve kaşlarının altından iki siyah göz, susmuş olan küçükbeye baktı. Bu gözler, 'Ne o?

Dayanamayacak mısın yoksa?’ der gibiydi.

Nikolay, Milka’nın kulaklarının arkasını kaşıyarak sordu:

“Hava güzel değil mi? Köpekle de, atla da, ne av kovalanır, değil mi?”

Danilo, karşılık vermeden gözlerini kırpıştırıyordu. Bir an sustuktan sonra o kalın sesiyle:

“Uverka’yı gün doğarken dinlemeye gönderdim...” dedi. “Söylediğine göre Obradnoye korusuna ‘geçirmiş’, oradan ulumalar duyuluyormuş.”

‘Geçirmiş’ sözcüğü ikisinin de bildiği gibi, dişi kurdun yavrularıyla birlikte evden iki buçuk kilometre uzaklıkta bulunan Obradnoye korusuna gittiği anlamına geliyordu; orası boş arazilere çevrili bir yerdi.

Nikolay:

“Oraya arabayla gitmeli değil mi?” dedi. “Sen Uverka’yı alıp bana gelsene.”

“Başüstüne!”

“Onlara yemek verme, biraz bekle.”

“Başüstüne!”

Beş dakika sonra Danilo ile Uverka, Nikolay’ın büyük çalışma odasındaydılar. Gerçi Danilo uzun boylu değildi, ama onu bir odada görmek, insanların yaşadığı bir yerde eşyaların arasında bir at ya da bir ayı görmek gibi bir şeydi.

Danilo’nun kendisi de bunu duyumsuyor, kapının ta dibinde durarak herhangi bir davranışla beyleri tedirgin etmemek için elinden geldiği kadar yavaş konuşmaya, kıpırdamamaya çalışıyor, söyleyeceği ne varsa bir an önce hepsini söyleyip hemen açık havaya çıkmak, tavan altında bulunmaktan kurtulup gene gökyüzüne kavuşmak istiyordu.

Nikolay, sorularını bitirip de Danilo’dan köpeklerin iyi hazırlanmış olduğunu öğrendikten sonra (Danilo’nun kendisi de gitmek istiyordu.) atlara eyer vurulmasını buyurdu. Ama Danilo tam çıkacağı sırada, odaya hızlı adımlarla, daha taranmamış, giyinmemiş, üzerinde dadısının büyük atkısı bulunan Nataşa girdi. Petya da koşarak peşinden geliyordu.

“Gidiyor musun?” diye sordu. “Biliyordum, Sonya, gideceğinizi söylüyordu. Biliyordum, bugün öyle bir gün ki, gitmemek elde değil.”

“Gidiyoruz. Gidiyoruz ama yalnızca kurt avlayacağız; senin canın sıkılır.”

Nataşa:

“Biliyorsun, bu benim en büyük zevkimdir,” dedi. “Bu kötü bir şey. Kendisi gidiyor, atlara eyer vurulmasını buyuruyor, bize bir şey söylemiyor.”

Petya:

"Rus dediğin engel tanımaz! Biz de geliyoruz!" diye bağırdı.

Nikolay, Nataşa'ya doğru döndü:

"Ama senin gelmen doğru olmaz; annem söyledi."

"Hiç de değil, geleceğim. Ne olursa olsun geleceğim." dedi. "Danilo, söyle bizim için de at eyerlesinler, Mihaylo da benim tazılarımı getirsin."

Danilo'ya odada bulunmak bile sıkıntı veriyor, hele küçükhanımla konuşmak ona büsbütün dayanılmaz bir şey olarak görünüyordu. Gözlerini indirdi, bütün bunlar kendisini hiç ilgilendirmiyormuş, küçükhanımı tedirgin etmek istemiyormuş gibi dışarı çıktı aceleyle.

IV

Av için hep bir dizi silah bulunduran, şimdiyse artık bütün av takımlarını oğluna bırakan yaşlı kont da, iştahlanarak ava çıkmaya hazırlanmıştı o gün.

Bir saat sonra, ava gidecek bütün herkes kapının önünde toplanmıştı. Nikolay, artık boş şeylerle uğraşmanın yeri olmadığını belli eden ciddi ve sert bir tavırla, kendisine bir şeyler anlatan Nataşa ile Petya'nın yanından geçti. Avcı takımlarının bütün parçalarını elden geçirdi, bir köpek sürüsüyle avın önünü kessinler diye avcıları ileriye gönderdi. Don bölgesinde yetişmiş al ata bindi, sonra köpeklerini ıslıkla çağırarak, harman yerinin üzerinden Obradnoye korusuna doğru giden tarlaya yöneldi. Vaşlı kontun Vifliyanka adını taşıyan ak yeleli iğdiş atını seyisi götürüyordu; kontsa ona bırakılan geçide iki kişilik yaylı arabayla gidecekti.

Sürek avına çıkarılan köpekler elli dört taneydi, sürübaşı ve yardımcısı olarak altı kişi yola çıkmıştı, bunlarla tazı koşturanlar ev halkından başka sekiz kişiydi. Bunların peşinden kırktan fazla tazı koşuyordu. Böylece beylerin sürülerle birlikte tarlaya yüz otuz kadar köpek ve yirmi kadar da atlı avcı çıkmıştı.

Her köpek sahibi kendi adını; her avcı da işini, avdaki görevinin yerini biliyordu. Çitin öbür yanına çıkar çıkmaz hiç konuşmadan, gürültüsüzce,

aynı hızla giderek, yolun üzerinden Obradnoye korusuna doğru tarla boyunca yayıldılar.

Atlar, tüylü bir halının üzerinden yürür gibi tarladan geçiyor; ara sıra yola çıkınca, şapırtıyla su birikintilerine basıyorlardı. Sisli gökyüzü, belirsizce, hep aynı biçimde toprağın üzerine doğru yavaş yavaş inmeye devam ediyordu; hava sessiz, ılık ve kımıltısızdı. Ara sıra ya bir avcının ıslığı, ya bir atın kişnemesi, ya bir kırbaç şaklaması, ya da kendisinin olmayan yerden giden bir köpeğin tiz sesi duyuluyordu.

Bir kilometre kadar ilerledikten sonra, Rostoflar'ın avcı grubunun karşısında, sisin içinde, beş atlı ile köpekleri göründü. En önde yakışıklı, gür bıyıkları ağarmış dinç bir yaşlı geliyordu. Yaşlı yanına gelince Nikolay:

"Merhaba, amca!" dedi.

Amca:

"Temiz iş doğrusu, marş marş," dedi. "Böyle olacağını biliyordum zaten."

Bu, Rostoflar'ın uzaktan tanıdıkları olan orta halli bir komşularıydı.

"Zaten dayanamayacağını biliyordum. Ava çıktığına çok iyi ettin. Temiz iş, marş. (Bu, amcanın çok sevdiği bir deyimdi.) Koruya hemen gir yoksa benim Girçik haber verdi, İloginler avcılarıyla birlikte Kornikler'de duruyorlarmış; davranmazsan burnunun ucundan... Temiz iş, marş... Kurt yavrularını alıverirler."

Nikolay:

"Ben de oraya gidiyorum zaten," dedi.

Sonra sordu:

"Sürüleri birleştirelim mi?"

"Birleştirin."

Tazılar tek bir sürü olarak birleştirildi. Sonra amca ile Nikolay, yan yana ilerlemeye başladılar. Nataşa atkılara sarınmış olarak dörtnala yaklaştı. Atkının altından pırıl pırıl gözleri, heyecanlı yüzü görünüyordu. Ondan hiç geri kalmayan Petya ile Nataşa'nın dadısının yanına verdiği usta bir binici ve avcı olan Mihaylo peşinden geliyorlardı. Petya, nedense gülüyor, atını kırbaçlayarak dizginleri çekip duruyordu hep. Nataşa, yağız Arpacık'ın üzerinde, kendisine güvenen zarif bir tavırla oturuyordu. Hiç çaba harcamayan, titremeyen bir elle yönetiyordu atını.

Amca, hoşnutsuzlukla başını çevirip Petya ile Nataşa'ya baktı. Ciddi bir iş olan avcılıkta yaramazlık edilmesinden hoşlanmazdı.

Petya:

"Günaydın, amcacığım, biz de geliyoruz!" diye bağırdı.

Amca, sert bir tavırla:

“Günaydın, günaydın. Yalnız köpekleri ezmeyin,” dedi.

Nataşa, çok sevdiği bir tazıdan söz ederek:

“Nikolenka!” diye seslendi. “Şu Tronila ne zeki köpek, beni tanıdı!”

Nikolay, ‘Bir kez Tronila sıradan bir köpek değil, avı ininden çıkaran tam bir av köpeği!’ diye düşündü ve aralarında bulunması gereken arayı ona hissettirmek istiyormuş gibi sert bir tavırla kız kardeşine baktı. Nataşa, bunu hemen anladı:

“Siz sakın herhangi birine engel olacağımı sanmayın, amcacığım,” dedi. “Biz yerimizde durur, oradan hiç kımıldamayız.”

Amca:

“İyi edersiniz, küçük kontes,” dedi. “Yalnız dikkat edin, düşmeyin, yoksa, temiz iş, marş! O incecik bedenle pek tutunamazsınız!”

Obradnoye’nin ada gibi görünen korusu bir buçuk kilometre kadar ilerdeydi ve avı sürecek olanlar koruya yaklaşıyorlardı şimdi. Rostof, tazıları nereden salacağını amcasıyla kesin olarak kararlaştırdıktan, Nataşa’ya da nerede duracağını gösterdikten sonra (oradan hiçbir biçimde, hiçbir şey geçemezdi.) dere yatağının üst yanında bulunan koruya doğru ilerledi. Amca:

“Ee, yeğencik, babaç kurda karşı çıkıyorsun,” dedi. “Bak kaçırmayasın!”

Rostof:

“İşimiz nasıl rastgiderse,” diye güldü. “Karay! Füüüüt!”

Köpeği çağırarak amcanın sözüne yanıt vermişti. Yaşlı, çirkin, koyu sarı bir köpekti Karay; tek başına babaç kurdu yakalamakla ün kazanmıştı.

Herkes yerini aldı. Yaşlı kont, oğlunun avdaki atılganlığını bildiğinden, gecikmemek için hızlı davranmıştı. Daha avcılar kararlaştırılan yere yanaşmaya vakit bulamadan İlya Andreyiç, neşeyle yüzü al al, yanakları titreyerek yağız atlar koşulu arabayla kışlık buğdayları geçip avcıların kendisine bıraktığı geçide doğru gitti; kürk paltosunu düzeltip avcı fişekliğini taktı, tüyleri dümdüz ve onun saçları gibi ağarmış, besili, uslu, yumuşak başlı Vifliyenka’ya bindi. Koşulu arabayı geri gönderdiler. Kont İlya Andreyiç gerçi çok meraklı bir avcı değildi ama avcılığın kurallarını çok iyi bilirdi. Atını fundalıkların içine sürdü, dizginleri topladı, eyerin üzerinde doğruldu. Hazır olduğuna karar vererek çevresine bakıp gülümsedi.

Yanı başında bu işte eskimiş ama artık bedeni ağırlaşmış bir binici olan özel uşağı Semyon Çekmar duruyordu. Çekmar, üç azgın kurt parçalayan

köpeğini tasmalarından tutuyordu. Bunlar, sahiplerinin atı gibi semirmişlerdi. Zeki, yaşlı, tasmasız iki köpek sürüden ayrı olarak yere sinmişlerdi. Fundalıktan yüz adım kadar ileride, kontun öbür seyisi, büyük bir av meraklısı ve gözü pek bir binici olan Mitka duruyordu. Kont, eski alışkanlığına uyarak, av başlamadan önce, bir avcı matarasının gümüş kadehinden votka içip, biraz meze yedi, üzerine de çok sevdiği Bordo şarabından yarım şişe içti.

Kont, şarap ve arabayla yaptığı yolculuk yüzünden kızarmıştı. Hafifçe nemlenmiş gözleri, dikkati çekecek biçimde parlıyordu. Kendisi de eyerin üzerinde, kürk paltosuna sarınmış otururken, gezmeye çıkarılmış bir çocuğa benziyordu. Zayıf yanakları içine çökük Çekmar, her işini bitirmiş, yerine yerleşmişti; arada bir, otuz yıldır içtikleri su ayrı gitmemiş efendisine bakıyordu; onun keyifli olduğunu hemen anlamıştı ve söze tatlı yanından başlamasını bekliyordu. Bir üçüncü kişi daha ormandan çıkıp atını yavaşça sürerek yaklaştı (ne yapacağı önceden kendisine anlatılmıştı), kontun arkasında durdu. Gelen, sırtında kadın sabahlığı, başında da yüksek bir kalpak bulunan, sakallı bir yaşlıydı; soytarı Nastasya İvanovna'ydı bu.

Kont, ona göz kırparak:

“Ee, Nastasya İvanovna! Hele bir canavarı kaçır. Danilo, dünyanın kaç bucak olduğunu sana gösterir!” diye fısıldadı.

Nastasya İvanovna:

“Benim ellerim armut toplamıyor ya!” dedi.

Kont:

“Şşt,” diyerek Semyon'a doğru döndü: “Natalya İlyiniçya'yı gördün mü? Nerede?”

Semyon gülümsedi:

“Piyotr İlyiç'le birlikte, Jarav fundalığının orada duruyorlar. Bayan oldukları halde avcılıktan iyi anlıyorlar.”

“Onun nasıl ata bindiğine şaşıyorsun, değil mi Semyon? Değme erkeğe taş çıkartır!”

“Nasıl şaşmam? Hem yürekli, hem çevik!”

Kont, gene fısıldayarak sordu:

“Nikoluşka nerede? Lyadov'da at sırtında bekliyor, değil mi?”

Semyon, efendisini nasıl memnun edeceğini bilerek:

“Evet, efendim,” dedi. “Nerede duracaklarını biliyorlar. Binicilikte o kadar ustalar ki, kimi vakit Danilo ile ben şaşırıp kalıyoruz.”

“Güzel ata biniyorlar, ha? At sırtında duruşu nasıl?”

“İnanın ki resmi. Geçenlerde Zayarinskiy fundalığında tilki kovalıyorduk, küçükbey atı öyle bir atlatıyor ki, ne zevktir o, müthiş! Ata baksan, bin ruble eder, binicisineyse hiç paha biçilmez. Böyle yiğit bir delikanlı aramakla bulunmaz.”

Kont, Semyon’un sözleri bu kadar çabuk bitti diye bayağı canı sıkılarak:

“Bulunmaz,” diye yineledi. “Bulunmaz.”

Kürklü paltosunun eteğini kıvırdı, cebinden enfiye kutusunu çıkardı,

Semyon:

“Geçenlerde üniformasını giymiş olarak kilisedeki sabah ayininden çıkıyordu, Mihayil Sidoriç,” diyecek oldu.

Ama sözlerini bitirmeden ileride iki üç köpeğin tiz seslerle avın peşine düştüklerini belirten gürültüyü işitti. Başını eğdi, kulak kabarttı, hiçbir şey söylemeden efendisine, birine gözdağı veriyormuş gibi bir işaret yaptı.

“Yavruların üzerine saldırdılar,” diye fısıldadı. “Lyadov’a doğru sürüyorlar.”

Kont, dudaklarındaki gülümseyişi unutmuş gibi iki koruyu birbirinden ayıran çit boyunca ileriye bakıyor, enfiyeyi koklamadan elinde tutuyordu. Köpek havlamalarından sonra, Danilo’nun kalın ses çıkaran boynuzdan yapılmış borusunun orada kurt olduğunu bildiren homurtusu yükseldi. Sürü ilk üç köpeğe yetişti ve köpeklerin kurt kovaladıklarını belli eden ulumayla karışık tiz sesleri, dalgalanarak birbirini izledi. Zağarcılar, artık hayvanları kışkırtmıyor; “ülülülülü,” diye bağırıyor ve bütün seslerin arasında Danilo’nun bir kalınlaşan, bir tizleşerek incelen sesi ayrılıyordu. Bu ses, bütün ormanı dolduruyor, ormandan taşarak tarlaları kaplıyordu.

Kont ile yedekçisi, birkaç saniye hiç konuşmadan kulak kabarttıktan sonra av köpeklerinin ikiye ayrıldıklarını anladılar. Gruplardan biri, büyük ve özellikle coşkun bir biçimde uluyanı yavaş yavaş uzaklaştırmaya başlamıştı. Sürünün geri kalan kısmıysa orman boyunca ok gibi giderek kontun yanından geçti. Danilo’nun, “Aport!” diye bağırışı işte bu sürüde duyuluyordu. Her iki sürü de birleşiyor, karışıyor, ama hep uzaklaşıyordu. Semyon, içini çekerek hâlâ yavru olan bir köpeğin dolanmış tasmasını düzeltmek için eğildi. Kont da içini çekti, elinde enfiye kutusunu tuttuğunu anlayınca içinden bir tutam aldı.

Semyon, ormanın uç kısmından dışarı çıkan köpeğe:

“Geriye!” diye bağırdı.

Kont, irkilerek enfiye kutusunu elinden düşürdü. Nastasya İvanovna, atından inip enfiye kutusunu almak üzere eğildi. Kont ile Semyon, ona

bakıyorlardı, çoğu zaman olduğu gibi kovalayanların sesi yükseliverdi; sanki havlayan köpeklerle “Aport!” diye bağıran Danilo tam önlerindeydi. Kont, arkasına ve sağa baktı, gözlerini devirmiş olarak ona bakan ve şapkasını kaldırıp ilerisini, öbür yanı gösteren Milka’yı gördü.

Milka:

“Kendini sakın!” diye bağırdı.

Bu sözün çoktandır dudaklarının ucuna geldiği ama sıkıntıdan bunu bir türlü söyleyemediği belliydi. Hemen köpeklerini salıverdi, dörtnala konta doğru ilerledi. Kont ile Semyon, ormanın uç kısmından atlarını sola doğru sürdüler ve daha solda, hafifçe yalpalayan, telaşlanmadan, koşarak ormanın onların bulunduğu uç yanına gelen kurdu gördüler. Azgın köpekler tiz seslerle bağırarak tasmalarını koparıp atların ayakları arasından kurda doğru atıldı.

Kurt, koşarken durakladı. Hastaymış gibi boyuna göre büyük kafasını köpeklere doğru çevirdi, sonra gene hafifçe yalpalayarak bir iki kez sıçradı, kuyruğunu sallaya sallaya ormanın uç kısmında ağaçların içinde gözden kayboldu. Aynı anda ormanın öbür ucundan ağlamaya benzer bir sesle uluyan şaşkın bir köpek fırladı, onun arkasından bir ikincisi, bir üçüncüsü çıktı ve bütün sürü tarladan yıldırım gibi geçerek, kurdun açtığı yere doğru gitti. Avı kovalayan köpeklerin arkasından fındık ağaçları açıldı, aralarında Danilo’nun terden rengi koyulaşmış al atı göründü. Danilo, hayvanın uzun sırtında büzülmüş, yusyuvarlak olmuştu; öne doğru kaymıştı; ağarmış saçları, kırmızı ve terli yüzünün üst yanında karmakarışıktı; şapkasız oturuyor ve, “Aport!” diye bağırıyordu.

Kontu görünce gözlerinde şimşekler çaktı. Kısa kırbacıyla konta gözdağı veriyormuş gibi bir işaret yaptı:

“Tanrı kahretsin!” diye bağırdı.

Sonra da utanmış olan, ürken konta daha başka bir şey söylemek gerekmiyormuş, ona karşı duyduğu hırsı atından çıkarmak istiyormuş gibi al atın çökük, ıslak böğrüne vurdu:

“Hayvanı kaçırdınız, siz de avcı mısınız!” diye bağırarak av köpeklerinin peşine düştü.

Kont, cezalandırılmış gibi duruyor, çevresine bakmıyor, gülümseyerek, düştüğü durumdan ötürü Semyon’u kendisine acındırmak istiyordu. Ama Semyon kaybolmuştu. Fundalıkların ta öbür yanından dörtnala dolanarak kurdun yolunu kesmeye çalışıyordu. Her iki yandan da tazıları sürenler

hayvanı çevirmişti. Ama fundalıkların arasından geçip gitti kurt, hiçbir avcı da onu yakalayamadı.

V

Nikolay Rostof, bu arada, kendi yerinden ayrılmamış, canavarı bekliyordu. Kovalayışla coşan köpeklerin havlamaları çoğalıp azaldıkça avı çevirmeye çalışanların bağırışları yükselip yavaşladıkça bir adaya benzeyen koruda olup bitenleri olduğu gibi anlıyordu. Biliyordu ki koruda hem körpe, hem de kocamış kurtlar vardı. Biliyordu ki köpekler ikiye ayrılmıştı, bir yerde kurdu kıstırmışlardı ve kesinlikle bir terslik olmuştu. Şimdi her an, canavarın karşısına çıkmasını bekliyordu.

Kurdun hangi yönden, nasıl önüne çıkacağını, hayvanı nasıl kıstıracağını düşünerek çeşit çeşit varsayım yürütüyordu. Umudun yerini birden umutsuzluk almıştı.

Kurdun karşısına çıkması için birkaç kez Tanrı'ya yakardı; önemsiz bir nedenden ötürü şiddetli heyecana kapılmış insanların yaptığı gibi büyük bir hırs, aynı zamanda utanç duyarak dua ediyordu. Tanrı'ya, 'N'olur... Bu senin... elinde... Bunu benden esirgeme! Biliyorum yücesin, biliyorum senden bunu istemem günah, ama yalvarırım, öyle yap ki, babaç bir kurt üzerime atılsın, Karay da, işte şuradan bana bakan amcanın gözleri önünde, canavarın gırtlağına öldürücü dişlerini geçiriversin!' diyordu içinden. Bu yarım saat içinde belki bin kez, üsteleyerek, gergin ve huzursuz bakışları arı kovanlarıyla çevrili, dalları seyrek iki meşe ağacının bulunduğu orman kıyısına, yağmurlarla kıyıları aşınmış dere yatağına ve sağdaki fundalıkların arasından şapkası azıcık görünen amcaya takılmıştı.

'Hayır, bu şans bana gelmez!' diye düşünüyordu. 'Oysa ne olurdu böyle olsaydı! Ama olmayacak işte! Zaten hiçbir yerde, oyunda da, savaşta da hiçbir işte şansım gülmez!' Austerlitz de, Dolohof da hızla birbirlerini izleyerek geçiyordu zihninden. 'Ömrümde bir kez olsun babaç bir kurt avlasam başka bir şey istemem!' diye düşünüyor, gözleriyle, kulaklarıyla

dikkat kesiliyor, önce sola, sonra gene sağa bakıyor, en küçük ses değişikliklerine kulak kabartıyordu. Gene sağa bakınca boş tarlanın üzerinde ona doğru bir şeyin koştuğunu gördü. ‘Hayır, bu olamaz!’ diye düşündü ve uzun zamandır beklediği şeye kavuşan bir insan gibi derin derin içini çekti; en büyük mutluluk gelmişti işte, hem de öylesine sessiz, gürültüsüz patırtısız, hiç kimsenin dikkatini çekmeden.

Rostof, gözlerine inanamıyordu. İkircimi bir saniyeden fazla sürdü. Kurt, ona doğru koşuyordu; bir ara yolun üzerindeki bir çukuru sakince atladı. Yaşlı, sırtı ağarmış, besili, kırmızımsı karınlı bir hayvandı bu. Herhalde hiç kimsenin kendisini görmediğine emin, acelesizce koşuyordu. Rostof, soluğunu tutarak köpeklerine baktı, kimi yatıyor, kimi ayakta duruyor, kurdu görmüyor ve hiçbir şey anlamıyorlardı. Yaşlı Karay, başını geriye doğru çevirmiş, sarı dişlerini dışarı çıkarmış, öfkeli arka ayaklarıyla pire arıyor, ikide bir de dişlerini çat çat birbirine vuruyordu.

Rostof, dudaklarını aralayarak:

“Aport!” diye fısıldadı.

Köpekler, birden tasmalarının demirlerini sarsarak kalkıp kulak kabarttılar. Karay, arka ayağıyla bedenini kaşımayı bıraktıktan sonra kulaklarını dikti, topak topak kıllar sarkan kuyruğunu hafifçe salladı. Nikolay, kurt ormandan çıkıp ona doğru yaklaşırken, ‘Salayım mı, salmayayım mı?’ diyordu kendi kendine. Kurdun bütün bedeni birden değişiverdi; kendisine dikilmiş olan ve herhalde o zamana kadar hiç görmediği insan gözlerini görünce irkildi, başını hafifçe avcıya doğru çevirerek durdu. İleri mi gitmeliydi, geri mi? Sanki kendi kendine, ‘Eh be canım, hepsi bir, ileri!’ der gibi ileriye doğru atıldı; artık ardına bakmadan, yumuşak, özgür ama kararlı adımlarla sıçraya sıçraya koşmaya başladı.

Nikolay, kendini yitirmiş gibi gücü yettiği kadar:

“Aport!” diye bağırdı.

Anlayışlı atı, kendi kendine kurdun yolunu kesmek için su birikintilerini yıldırım gibi aşıp tepenin yamacına doğru atıldı; köpekler daha da hızla koşarak onu geçtiler. Nikolay, bağırışları duymaksınız dört nala koştuğunun farkına varmadan, köpeklere aldırış etmeden koşusunu daha da hızlandırarak düzlüğün üzerinden sıçraya sıçraya giden kurda bakıyordu. Önce kurdun yanında sağrısı geniş, siyah benekli Milka göründü ve ona yaklaşmaya başladı. Yaklaştı, yaklaştı, hayvana yetişti. Ama kurt, ona şöyle yandan bir bakınca, Milka, her zaman yaptığı gibi hızını artıracak yerde, birden kuyruğunu dikti, ön ayaklarını gererek durakladı.

Nikolay:
“Aport!” diye bağırıyordu.
Tüyleri kızıl olan Lyubin, Milka’nın ardından fırlayarak kendini kurdun üzerine attı, hayvanı butlarından ısırdı, aynı anda korkuyla kendini öbür yana attı. Kurt çömeldi; dişleri birbirine çarptı, sonra gene kalktı, ileri doğru koştu; onu bir boy uzaktan izleyen, ama ona yaklaşmayan köpekler peşinden koşuyorlardı.
Nikolay, ‘Kaçacak ama bu olanaksız bir şey!’ diye düşünüyor, kısık sesle bağırmayı sürdürüyordu. Gözleriyle tek umudu olan yaşlı köpeğini arayarak:
“Karay, aport!” diye bağırıyordu.
Karay, gözlerini kurda dikmiş, yaşlı bedeni var gücüyle gerilmiş, hantal hantal kurdun bulunduğu yöne, yolunu kesercesine koşuyordu. Ama kurdun koşuş hızıyla köpeğin ağır koşusu arasındaki ayrımdan belliydi ki Karay’ın yaptığı hesap yanlıştı.
Nikolay, artık kurdun iyice yaklaştığı, içine dalınca da kesinlikle yiteceği ormanı biraz ileride, önünde görüyordu. Önlerde atlarla hemen hemen tam karşıdan gelen bir avcı belirdi. Henüz bir umut vardı. Nikolay’ın tanımadığı, yabancı sürüden olan kızıl tüylü, uzun bedenli bir köpek kurdun üzerine önünden atıldı; neredeyse onu yere düşürecekti. Kurt, kendisinden beklenmeyecek bir çeviklikle birden art ayaklarının üzerine kalktı, kızıl tüylü köpeğe karşı saldırıya geçerek ona diş geçirdi; köpek kanlar içinde, karnının bir yanı deşilmiş olarak kulakları çınlatırcasına uluya uluya başını yere vurdu.
Nikolay, ağlar gibi:
“Karayuşka... Haydi yavrum!..” diye bağırıyordu.
Yaşlı köpek, ortaya çıkan yeni durumdan yararlanarak butlarında tutam tutam sallanan tüylerle, kurdun yolunu kesmiş, ona beş adım kadar yaklaşmıştı. Kurt, tehlikeyi seziyormuş gibi Karay’a yan yan baktı; kuyruğunu ayaklarının arasına, karnının altına doğru iyice saklayarak hızlandı. Ama bu sırada Nikolay, Karay’a bir şeyler olduğunu görüyordu. Karay, birden kendini kurdun sırtında buldu. Onunla beraber teker teker önlerinde bulunan bir hendeğe yuvarlandı. Hendeğin içinde kurtla boğazlaşan köpekleri, onların arasında kimi vakit görünen ağarmış tüylerin, gergin arka ayağını ve soluğu tıkanarak uzattığı kulakları kısılmış, korku içindeki başını (Karay, hayvanı boğazından yakalamıştı) gördüğü an Nikolay’ın yaşamındaki en mutlu andı. Atından inip kurda kılıcını saplamak

için eyerin kayışını kavradığı sırada, o köpek yığınının içinden önce kurdun başı göründü, sonra ön ayaklarıyla hendeğin bir yanına bastı. Kurt, dişlerini birbirine çarptı (Karay, artık boğazını bırakmıştı). Arka ayaklarını da hendekten çıkarıp sıçradı; kuyruğunu kıstırarak gene köpeklerden ayrıldı, ileri doğru fırladı. Karay, tüyleri diken diken olmuş, bedeni yer yer ezilmiş ya da yaralanmış durumda çıktı hendekten. Nikolay, umutsuzluk içinde:

“Tanrım, bana bunu mu reva gördün?” diye bağırdı.

Amcanın adamlarından bir avcı, öbür yandan, kurdun yolunu kesmek için dörtnala gidiyordu. Onun köpekleri kurdu gene durdurdular, gene çevresini sardılar.

Nikolay, seyisi, amca ve amcanın avdaki yardımcısı, hepsi kurdun çevresinde dönüyor, “Ülülülülülü...” diye çığlıklar atarak, kurt kıçının üstüne çöktükçe atlarından inmeye hazırlanıyorlar, canavar, silkinip kurtulabileceği ormana yaklaştıkça gene ileri doğru atılıyorlardı.

Danilo, daha kovalamanın başladığı sırada, ‘Ülülülü’ seslerini işitince ormanın ucuna fırlamıştı. Karay’ın kurdu nasıl kavradığını görünce işin artık bittiği kanısına vararak atını durdurmamıştı. Ama avcılar inmeyip de kurt silkinip kaçınca Danilo kır atını kurda değil, tıpkı Karay gibi, canavarın yolunu kesmek için ormana doğru sürdü. Bu yönü tutturduğu için, amcanın köpeklen ikinci kez kurdu durdurdukları vakit hayvana dörtnala yaklaşabildi.

Danilo, hiç ses çıkarmadan, kınından çıkardığı kılıcını sol elinde tutuyor, sağ eliyle kırbacını harman döver gibi savurarak dörtnala gidiyordu.

Nikolay, kır at güçlükle soluk alarak, soluya soluya ta yanından geçinceye kadar Danilo’nun ormandan çıkıp geldiğini ne görmüş, ne de işitmişti. Attan inişini de Danilo’nun artık köpeklerin ortasında kurdun sırtında yattığını, onu kulaklarından yakalamaya çalıştığını da göremedi. Avcılar için de her şeyin bittiği belliydi artık. Hayvan korku içinde kulaklarını kısarak doğrulmaya çalışıyordu ama, ona her yandan yapışan köpekler doğrulmasına olanak tanımadılar. Danilo, hafifçe doğruldu, düşüyormuş gibi bir hareket yaptı ve bedenin bütün ağırlığıyla sanki dinlenmek için yatıyormuş gibi kurdun üzerine yattı, onu kulaklarından yakaladı. Nikolay, kılıcını hayvana saplamak istiyordu ama Danilo:

“Gereği yok, bağlarız onu!” diye fısıldadı.

Sonra duruşunu değiştirerek ayağıyla kurdun boynuna bastı. Canavarın ağzına bir sopa soktular, boynuna tasma geçirir gibi ip geçirdiler, ayaklarını bağladılar ve Danilo, onu iki kez bir yandan öbür yana devirdi.

Mutlu, yorgunluktan bitkin yüzlerle, canlı, kocaman kurdu ikide bir irkilen ve soluyan atın üzerine yüklediler, havlayıp duran köpeklerle birlikte hayvanı herkesin toplanacağı yere götürdüler. Av köpekleri, iki genç kurt, tazılar da üç kurt yakalamışlardı. Avcılar, avlarıyla birlikte, başlarından geçeni anlata anlata bir yere toplanıyor ve ağzında sopa bulunan, kocaman başını sarkıtmış, cam gibi donuk gözlerle çevresindeki bu köpek ve insan yığınına bakan koca kurdu seyretmeye yöneliyorlardı. Ona dokundukları zaman, hayvan bağlı arka ayaklarını birden kasıp geriyor, herkese yaban, aldırmaz gözlerle bakıyordu.

Kont Uya Andreyiç de yaklaştı, kurda dokundu:

"Oo, amma da güçlü şeymiş!" dedi.

Yanında duran Danilo'ya:

"Güçlü hayvan, değil mi, ha?" diye sordu.

Danilo, çabucak başından kalpağını çıkardı:

"Güçlü, efendim!.." diye yanıt verdi.

Kont, dalgınlığa gelip kurdu kaçırdığında Danilo'yla çatışmasını anımsadı:

"Sen de amma öfkeliymişsin, oğlum!" dedi.

Danilo, hiçbir şey söylemedi, çocuk gibi uysal, utangaç bir tavırla tatlı tatlı gülümsedi yalnızca.

VI

Yaşlı kont, eve gitti. Nataşa ile Petya da çok geçmeden geleceklerine söz verip avcılarla kaldılar.

Vakit erken olduğu için avcılar daha ileri gitmişlerdi. Nitekim, av köpeklerini körpe ağaçların bulunduğu bir koruyla örtülü dere yatağına kadar saldılar öğle vakti. Nikolay, ekini toplanmış tarlanın ortasında duruyor ve oradan bütün avcıları görüyordu.

Nikolay'ın karşısında iyice yeşillenmiş buğdaylar vardı. Avcılardan biri orada, fındık dallarının göründüğü bir çukurun içinde duruyordu. Av

köpeklerini henüz salmışlardı. Nikolay, iyi tanıdığı bir köpeğin, Voltarna'nın arada bir işitilen tiz bir sesle av kovaladığını duyuyordu. Çok geçmeden öbür köpekler de ona katıldılar. Kimi vakit susuyor, kimi vakit de gene av koklamaya başlıyordu. Bir an sonra ormanın içinden bir tilkinin kovalanmakta olduğunu bildiren bir ses duyuldu. Bütün sürü birleşerek açık araziden yeşile bürünmüş buğdaylara doğru gidip uzaklaştı Nikolay'dan.

Delikanlı, başlarında kırmızı külahlarıyla, funda kaplı dere yatağının kıyısında atlarını dörtnala sürerek giden köpek sürücülerini ve dahası köpekleri görüyor; onları gözlüyor; bir yandan da karşıda, yeşillenmiş buğdayların arasından tilkinin ortaya çıkmasını bekliyordu.

Çukurun içinde duran avcı birden davrandı ve köpekleri saldı. Nikolay, yeşillenmiş buğdayların üzerinden koşan kızıl renkli, bodur, tuhaf biçimli bir tilki gördü.

Köpekler hemen tilkinin peşine düşmüşlerdi, işte yaklaşıyorlardı.

Tilki ortalarında dönüp duruyordu. Gittikçe daha sıkı dönüyor; kabarık tüylü kuyruğunu kendi çevresinde dalgalandırıp duruyordu.

Avcılardan birinin beyaz köpeği birdenbire, hemen onun ardından da siyah renkli köpek tilkinin çevresinde kıçlarını dışarıya doğru çevirip bir yıldız biçiminde durdular. Durdukları yerde ikisi de hafifçe sallanıyordu. İki avcı, dörtnala köpeklere yaklaştı. Söz konusu avcılar, biri kırmızı şapkalı, öbürü yeşil kaftanlı yabancılardı.

'Bu da nesi!' diye düşündü Nikolay. 'Bu avcılar da nerden çıktı böyle durup dururken? Amcanın adamlarından değil bunlar?'

Avcılar, tilkiyi köpeklerden kurtarıp bir anda işini bitirmişti. Hayvanı terkiye almadan oldukları yerde uzun bir süre durdular. Çıkıntılı eyeri, yularları üzerlerinde olan atları yanlarında duruyor; köpekleri de yerde yatıyordu. Avcılar, kollarını sallayarak tilkinin ölüsüyle uğraşıyor, bir şeyler yapıyordu.

O sıra, boynuzdan yapılma bir borunun sesi duyuldu. Önceden kararlaştırılmış olduğu biçimde, kavga çıktığını belirten bir sesti bu. Nikolay'ın seyisi durumu açıkladı:

"İlaginler'in adamı bu; bizim İvan'la dalaşıyorlar."

Nikolay, kız kardeşi ile Petya'yı yanına çağırması için at bakıcısını gönderdi; sonra da atını rahvan sürerek av kovalayıcılarının köpekleri bir araya topladıkları yere doğru gitti. Aynı anda birkaç avcı, dörtnala kavga yerine doğru koşuştular.

Nikolay, atından indi. Oraya gelmiş olan Nataşa ile Petya'yı yanına alıp tazıların beklediği yerin hemen yanında durdu. Kavganın nasıl biteceğini görmek istiyordu.

Kavga eden avcı, tilkiyi terkisine almış olarak ormanın en ucundan gelip Nikolay'a yaklaştı, ta ilerdeyken kalpağını çıkarmıştı adam. Saygılı bir tavırla konuşmaya hazırlanmıştı. Benzi sapsarıydı. Yüzünde belirgin bir öfke dalgalanıyordu. Üstelik bir gözü şişmişti; Anlaşılan, bunun farkında değildi henüz.

Nikolay, sordu:

"Ne oldu orada aranızda?"

"Bizim tazıların kovaladığı avı kapıp almak olur mu, beyim? Hayvanı yakalayan, benim boz kancık zaten! Öbürü de tutmuş, bunu bile bile sahipleniyor! Aklınca tilkiyi alacak... Zor alırdı!.. Benim o, ille de ver diye tutturmuştu!"

Hâlâ kavga ettiği adamla konuştuğu sanısında olan avcı, kılıcını göstererek bağırdı:

"Bunu ister misin, bunu!"

Nikolay, avcıyla hiç konuşmadan, beklemelerini söyledi Nataşa ile Petya'ya; sonra da İlaginler'in ona karşı çıkan avcılarının bulunduğu yöne doğru yürüdü.

Anlaşmazlıkta karşısındakini alteden avcı, öbür avcıların arasına dalmış ve çevresini saran meraklılara neler yaptığını ballandıra ballandıra anlatmaya koyulmuştu.

İşin aslı şuydu: İlagin, Rostoflar'la dargın ve mahkemelikti; çoğu zaman da onların avlandıkları yerlerde avlanıyordu. Şimdi de, bayağı inat olsun diye, atını ağaçlığa doğru sürmesini buyurmuştu adamına; yani başkalarının av köpeklerinin kovaladığı avı ellerinden almalarına izin vermişti.

Nikolay, İlagin'i hiç görmemişti. Ancak bu çiftlik sahibinin azgınlığı ve uçuk davranışları üzerine söylentiler yüzünden ondan müthiş nefret ediyordu. Onu en büyük düşmanı sayıyordu. Şimdi de kırbacını elinde sımsıkı tutmuş, düşmanına karşı amansız ve kararlılıkla davranmaya hazır bir durumda öfkeyle gidiyordu.

Nikolay, ormanın aşağıya doğru uzandığı yerin dışına çıkınca, çok güzel bir siyah ata binmiş; başına kunduz derisinden bir kasket geçirmiş şişman bir bayın yanında iki at bakıcısıyla birlikte ona doğru geldiklerini gördü.

Karşısında kendisine düşman olan birini değil, tam tersine, nazik ve onunla tanışmak isteyen bir adam buldu.

Gerçekten de İlagin, Rostof'a yaklaşınca, kunduz derisinden kasketini çıkarıp selam vererek, olup bitenlere son derece üzüldüğünü ve yabancı köpeklerin kovaladığı bir avı kapma densizliğini gösteren avcının hemen cezalandırılmasını buyurduğunu söyledi. Sonra da bundan böyle dostluk içinde yaşamalarını istediğini söyleyip, kendisinin av bölgelerinden de rahatça yararlanmasını önerdi Nikolay'a.

Nataşa, ağabeyinin çok kötü bir şey yapmasından korkmuştu ve onu, heyecan içinde, biraz uzaktan izlemişti.

İki düşmanın dostça selamlaştıklarını görür görmez de onlara doğru sürdü atını. İlagin, genç kızın karşısında, kunduz derisi şapkasını daha da yukarı kaldırıp nazikçe gülümseyerek kontesin gerek avcılıktaki ustalığı, gerek dillere destan güzelliğiyle tanrıça Diana'yı simgelediğini söyledi.

İlagin, Nikolay'dan, avcısının suçunu unutturmak amacıyla oradan hemen bir buçuk kilometre ilerde bulunan ve yalnız kendisine ayrılmış olan tepeye kadar uzanmasını diledi. Orada, dediğine göre, 'pıtırak gibi' tavşan vardı. Delikanlı, bu öneriyi hoş karşıladı; ve iki avcı takımı hep birlikte oraya doğru yola çıktılar.

İlagin'in tepesine gitmek için tarlalardan geçmek gerekiyordu. Avcılar takımlara ayrılmışlardı. İki bey, yan yana ilerliyordu. Bu arada amca, Rostof ve İlagin, birbirlerine çaktırmamaya çalışarak gizliden gizliye birbirlerinin köpeklerine bakıyor, ve köpeklerin arasında kendi köpeklerinden baskın çıkabilecekleri bulmaya çalışıyorlardı. Genç Rostof'u, İlagin'in sürüsündeki biraz irikıyım, safkan, daracık bedenli, ince yüzlü, patlak kara gözlü ve kızıl benekli bir dişi köpek, güzelliğiyle gerçekten afallatmıştı. İlagin'in köpeklerinin koşuculuğunu zaten duymuştu ve güzel köpeği kendi Milka'sına rakip olarak görüyordu.

O yıl alınan ürün konusunda İlagin'in başlatmış olduğu söyleşi sırasında, Nikolay, ona, benekli dişi köpeği işaret ederek sözüm ona aldırmaz bir tavırla birdenbire sordu:

"Sizin bu dişi köpek çok güzel! İyi koşar mı?"

İlagin, çiftlik komşusundan almıştı o köpeği. Karşılığında da kendi canlarından tam üç aileyi vermişti! Şimdi o da Erza'sından aldırmaz bir tavırla söz ederek:

"Bu mu?" dedi. "İyi köpektir, evet! Avcıdır da."

Hemen ardından:

"Demek sizde harman pek iyi değil?" diye devam etti önceki söyleşiye. "Niçin acaba?"

Sonra da genç konta aynı kibarlıkla yanıt vermenin uygun düşeceğini tasarlayarak, Nikolay'ın köpeklerini gözden geçirdi bir süre; ve enliliğiyle hemen göze çarpan Milka'yı işaret etti:

"Sizin şu benekliniz de güzel bir hayvan!" dedi. "Yanılmıyorsam iyiye de benzer?"

Nikolay:

"Fena değildir, evet! Koşmasını bilir," diye yanıt verdi.

Aynı anda, 'Hele şurada karşımıza iri bir tavşan çıksa da sana göstersem nasıl bir köpek olduğunu!' diye geçiriyordu aklından. Dayanamayıp köpek bakıcısına döndü. Avcılardan hangisi bir yere sinmiş bir tavşan izi bulursa, ona bir ruble vereceğini söyledi.

İlagin:

"Başka avcılar nasıl oluyor da birbirlerinden hem avı, hem de köpekleri kıskanıyorlar, doğrusu bir türlü anlamıyorum," diye başlamıştı yeniden konuşmaya. "Bakınız, size kendi durumumu anlatayım, kont! Beni kaygılandıran nedir, bilir misiniz? Gezinti yapmak! Ama insan işte böyle bir toplulukla karşılaştı mı, daha ne isteyebilir? (Bunları söyler söylemez, kunduz derisi şapkasını gene çıkarmıştı Nataşa'nın önünde) Buna karşılık kaç post varmış, kaç av getirmişim, inanınız, umurumda bile değil!"

Nikolay:

"Alın benden de o kadar!" dedi.

İlagin, konuşmasına şöyle devam etti:

"Benim kendi köpeğim değil de bir başkasının köpeği avı yakalarsa, bu işe gücenilir mi hiç? Ben yalnız avın kovalanmasını seyretmekten hoşlanırım. Öyle değil mi, kont? Sonra bakınız, ben şöyle düşünüyorum."

Tam bu sırada, duraklamış olan tazı sürücülerinden birisinin uzun uzun bağırdığı duyuldu:

"Atu! Tut onu, tut!"

Ekini kaldırılmış bir tümseğin üzerinde duruyordu sürücü. Kamçısını kaldırıp heceleri gene uzata uzata:

"Tut onu. Atu tut!" diye bağırdı.

Bu bağırış ve yukarıya doğru kaldırılmış kırbaç, önünde yatan bir tazıya işaretti.

İlagin:

"Herhalde izini buldu," dedi aldırmaz bir tavırla. "Gidip kovalayalım mı, kont, ne dersiniz?"

Nikolay, Erza'ya ve amcanın kızıl tüylü Rugay'ına dikkatle baktı. Kendi köpekleriyle daha bir kez olsun yarıştırmamıştı bu iki rakibi.

"Evet, gidelim," dedi. "Vakit yitirmeyelim!"

Amca ve İlagin'le birlikte, kovalanacak olan tavşanın bulunduğu tümseğe doğru ilerlerken, 'Benim Milka'yı yarı yolda ekerlerse rezil olurum!' diye düşünüyordu.

İlagin, tümsekteki avcıya:

"İri mi hiç olmazsa?" diye sordu.

Ama gene de heyecanını gizleyememiş ve başını çevirip Erza'sını ıslıkla çağırmaya koyulmuştu.

Bu arada amcaya döndü:

"Aa, siz miydiniz o?" dedi. "Mihail Nikoraniç!"

Amca, atını asık yüzle sürüyordu:

"Ben aranıza nasıl girerim ki!" diye homurdandı. "Sizin köpekler temiz iş, marş marş! Her bir köpeğe karşılık olarak bir köy veriyorsunuz, sizinkilerin her biri bin ruble eder. Sizinkiler kendi aralarında bir boy ölçüşsün bakayım, ben de seyredeyim!" Bunu söyler söylemez de: "Rugay!" diye bağırdı. "Nah, nah... Rugayuşka!"

O kızıl tüylü köpeğe bağladığı umudu ve beslediği sevgiyi elinde olmayarak açığa vurmuş oluyordu, bu sevgisini ele veren adını kullanarak.

Nataşa, iki yaşlı adamla ağabeyinin gizlemeye çalıştıkları heyecanı anlayabiliyordu.

Küçük tepenin üzerindeki avcı beyler ona yaklaşırken, kırbacını kaldırmış olarak bekliyordu hâlâ. İyice ilerde, neredeyse ufukta yürüyen av köpekleri tavşanın bulunduğu yerden uzaklaşarak öbür yana dönüyorlardı. Bütün herkes ağır ve ciddi bir havaya bürünmüştü şimdi. Nikolay, izi görmüş olan avcıya yüz adım kadar yaklaşıp sordu.

"Hayvanın başı hangi yönde?"

Avcı, yanıt vermeye hazırlanıyordu ki, başına gelecek olanı sezen iri tavşan sabırsızlık içinde yerinden fırladı. Tasmaları üzerinde bulunan av köpekleri de onun ardından hızla koşmaya koyuldular. Sürüde olmayan tazılar da dört bir yandan koşup öbür av köpekleriyle birlikte tavşana doğru atılmıştı.

Biraz önce ağır ağır ilerlerken avcılar ve köpek sürücüleri de bu arada, "Dur!" diye bağırarak hayvanları birleştirmiş, sonra da, "Atu!" çığlıklarıyla tazılara yön verip tarlanın üzerinde dörtnala kalkmışlardı. Şimdi o biraz önceki sakin İlagin de, Nikolay da, Nataşa ile amca da nereye ve nasıl

gittiklerini bilmeden sanki uçuyorlardı. Yalnız köpekleri ve tavşanı görüyor ve kovalamanın bir tek saniyesini bile kaçırmaktan korkuyorlardı. Peşine düştükleri tavşan iri ve çevik bir hayvandı. Yerinden ok gibi fırlamıştı ama hemen kaçmamıştı. Kulaklarını oynatarak, dört yönden yükselen bağırtı ve tepinmelere kulak vermişti ilkin. Köpeklerin iyice yakınına kadar sokulmalarına da göz yumup hiç telaşlanmadan sıçradı son kez; sonra da kaçacağı yönü kestirip kulaklarını kısarak var gücüyle ileriye atıldı.

Yattığı yer ekinleri biçilmiş bir tarlaydı ama daha henüz yeşermiş buğdaylar vardı önünde ve bunların üzerinden doğru koşmak son derece zordu. Hayvanın ayakları gömülüveriyordu.

İzi bulmuş olan avcının tavşana daha yakın duran iki köpeği çevik davranıp avın peşine düştüler. Ama onlarla av arasında daha epey ara varken, İlagin'in kırmızı benekli Erza'sı fırladı arkalarından. Bir köpek boyu kadar yaklaştı tavşana. Hızını gittikçe artırarak avın kuyruğunu hedef alıp atıldı. Onu yakaladığını sanmış ama yanıldığından tepetaklak yuvarlanmıştı.

Tavşan artık karnını yere yapıştırırcasına koşmaya koyulmuşu.

Erza'nın hemen ardından, sağrısı geriş, siyah benekli Milka da fırlamış ve ava büyük bir hızla yaklaşmıştı. Nitekim o anda Nikolay'ın zafer çığlığını andıran sesi yükseldi:

"Miluşka, yavrucuğum! Hadi göreyim seni!"

Milka, gerçekten de hayvanı yakalamak üzereydi. Ona yetişmişti. Ne var ki o hızla avın yanından geçip gitti birden. Geride kalan tavşanın ardına İlagin'in Erza'sı düştü. Çok geçmeden de yetişti ona. Neredeyse tavşanın kuyruğuna yapışmıştı; ama bu sefer yanılmaktan korkuyormuş da hayvanın arka ayağını yakalamak için aralarındaki uzaklığı ölçüyormuş gibi bir duraksaması vardı.

Bu arada, İlagin'in nerdeyse ağlamaklı sesi duyuldu:

"Erza'cığım, hadi aslanım benim!"

İlagin, kendi sesini tanıyamaz haldeydi. Erza onun yalvarışlarına kesinlikle kulak asmıyordu. O durmadan koşuyordu! Tam yakalayacakken, tavşan yukarı fırladı; otlar ve yeşermiş buğdaylarla kaplı tarlalarla ekinleri biçilmiş tarlalar arasındaki sınıra yöneldi. Erza ile Milka da tıpkı oka koşulmuş iki at gibi hayvanın ardına yeniden düşmüştü.

Tavşana, tarla sınırında koşmak daha kolay geliyordu. Orada köpekler ona öyle çabuk yaklaşamıyordu. Bütün bunlar olup biterken yeni bir ses dalgalandı havada:

“Rugay! Rugayuşka! Tertemiz iş, marş!”

Amcanın kızıl tüylü kambur köpeği Rugay, şöyle bir gerinip belini çukurlaştırarak, önünde koşan iki köpeğe yetişti ilkin; sonra da onları geçip canını dişine takarak atıldı var gücüyle ve tavşanı yeşermiş topraklara sürdü.

Orada daha bir hırsla hızlandı, çamurlu, yemyeşil buğdayların arasında dizlerine kadar gömülürek koşmaya koyuldu. Uzaktan bakıldığında, sırtını çamurlara bulaya bulaya top gibi yuvarlanarak avın ardından gittiği görülüyordu.

Rugay’ı ortalarına alıp bir yıldız oluşturmuştu köpekler. Bir dakika sonra da bütün avcılar ve sürücüler onların yanındaydı.

Mutlu olan tek insan amcaydı. Atından inip tavşanın ayaklarını kesti. Hayvanı, kanı iyice aksın diye havada sallayarak belirgin bir huzursuzlukla çevresine bakınmakta, gözlerini oradan oraya çevirmekte, ellerini ve ayaklarını nereye koyacağını bilmeksizin gelişigüzel konuşmaktaydı. En sonunda öfkeyle, sanki birilerini azarlıyormuş, bütün herkes düşmanıymış, bütün herkes ona yapacağını yapmış ve o ancak şimdi kendini savunma fırsatı bulmuş gibi:

“İşte temiz iş diye buna derler, marş!” dedi soluk soluğa. “Köpek dediğin böyle olur işte! Tümünü birden silip geçti. Bin rublelikleri de, bir rublelikleri de... temiz iş, marş! Amma da bin rublelik köpeklermiş ha! Bizimki temiz iş, marş!”

Sonra da tavşanın çamura bulanmış kesik ayağını Rugay’ın önüne atarak ekledi:

“Al bakayım payını şimdi! İyice hak ettin. Temiz iş, marş!” Nikolay, hiç kimseyi dinlemeden ve kendisini dinleyip dinlemediklerine aldırmadan konuştu:

“Benimki yorgunluktan bitkin durumdaydı. Tam üç kez üstüste av kovalamıştı tek başına.” İlagin’in at bakıcısıysa:

“Hık!” diyordu. “Hayvanın yolunu yandan kesmek de nesi? Hangi kurala sığar bu sanki!”

Hayvanını dörtnala sürdüğü için güçlükle soluk alıp veren, yanakları kıpkırmızı kesilmiş İlagin:

“Evet evet, tam fırsatı kolladı ve yakaladı!” diye katıldı tartışmaya heyecan içinde. “Bunca süre kovalanan bir avı bizim orman bekçileri de yakalar inan olsun!”

Nataşa, bütün bu arada, müthiş bir sevince ve heyecana kapılmış bir durumda, oradaki herkesin kulaklarını çın çın öttüren tiz bir sesle utku çığlıkları atıyordu ve çığlıklarıyla, aynı anda öbür avcıların konuşma yoluyla belirtmek istedikleri her şeyi dile getiriyordu. Öylesine tuhaftı ki genç kızın çığlıkları, başka bir zaman olsa, Nataşa bile böyle bangır bangır bağırmaktan utanır ve bütün herkes de bu bağırtılara bir neden bulamayıp afallardı.

Amca, kendi eliyle çevik ve hızlı bir hareketle tavşanı atının üzerinden öbür yana sallandırdı. Avı böyle sallandırarak herkesi azarlamak istiyor ve hiç kimseyle konuşma gereğini duymuyormuş gibi yapmıştı bunu; sonra da al atına binip oradan uzaklaşmıştı.

Bütün avcılar da, köpek bakıcıları da, derin bir üzüntü ve düş kırıklığı içinde dağılmışlardı. Daha önceki o yapmacık aldırmazlığı yeniden takınabilmeleri için epey zaman geçmesi gerekiyordu. Bu arada uzun bir süre, amcanın atının yanı sıra sakin sakin tasmasını şıngırdatarak yürüyen, sırtı çamura bulanmış, tepeden tırnağa kirlenmiş kızıl tüylü Rugay'a kaçamak bakışlar atmaktan kendilerini alamadılar.

O durumuyla köpek, Nikolay'a, 'Ne var ki bunda, efendim! Av yoksa ben de öbür köpekler gibiyimdir!' diyordu sanki. 'Ama av başlayınca sıkı durmanız gerekir!'

Aradan uzun bir süre geçti. Sonra amca, birden atını Nikolay'a doğru sürdü ve onunla konuşmaya başladı. Bütün bu olup bitenlerin üzerine, Nikolay, amcanın lütfedip de kendisiyle konuşmasından bayağı gurur duydu.

VII

Akşama doğru İlagin, Nikolay'a veda ettiği vakit, Nikolay, evinden o kadar uzaktaydı ki, amcanın, avcılar grubundan ayrılıp geceyi evinde, Mihaylovka köyünde geçirme önerisini severek kabul etti.

“Benim evime gelseniz, temiz iş, marş!” diyordu. “Çok daha iyi olur; bakın, hava rutubetli, dinlenirsiniz. Küçük kontesi de yaylı arabayla yollardık.”

Bir avcı yaylı arabayı getirsin diye Obradnoye’ye gönderildi. Nikolay, Nataşa ve Petya, amcanın evine gittiler. Evin ön kapısına kimi iriyarı, kimi ufak tefek beş kadar uşak efendilerini karşılamak için koşmuşlardı. Yaşlanmış görünen ama orta yaşlı, küçüklü büyüklü bir sürü genç kız ve kadın da arka kapıdan başlarını uzatmış, gelen avcılara bakıyorlardı. Nataşa’nın, bir kadının at sırtında bulunması, amcanın çiftliğinde yaşayan insanları o kadar şaşırtmıştı ki, hiç çekinmeden yaklaşıyor, gözlerinin içine bakıyorlardı. Nataşa sanki bir mucizeymiş, kendisi için konuşulanları anlamayan, dahası duymayan cansız bir şeymiş gibi, onunla ilgili birtakım sözler ediyorlardı.

“Arinka, baksana, yan oturuyor, ama eteği aşağıda sallanıp duruyor. Bak hele, borusu da var!”

“Aman Tanrım, bıçağa bak, bıçağa!”

“Baksana Tatar kızı gibi!”

En yürekli olanı doğrudan doğruya Nataşa’ya sordu:

“Ayol, attan nasıl düşmedin?”

Amca, çevresi bakımsız bir bahçeyle çevrili küçük, ahşap evinin kapısında attan indi, adamlarını gözden geçirerek orada işi olmayanlar çekilip gitsin diye bağırdı, konuklar ile avcıların ağırlanması için gereken her şeyin yapılmasını buyurdu. Herkes kaçıştı. Amca, Nataşa’yı attan indirdi, elinden tutup sallanan tahta basamaklardan yukarı çıkardı. Duvarları kütüklerden yapılmış sıvasız evin içi pek temiz değildi. Orada yaşayanların amacının çevrede hiçbir leke olmasın diye uğraşmak olmadığı belliydi. Ama bakımsızlık da göze çarpmıyordu. Sofada taze elma kokusu dalgalanıyordu, duvarlarda kurt ve tilki derileri asılıydı.

Amca, konuklarını sofadan geçirip önce açılır kapanır bir masası ve kırmızı iskemleleri olan bir salona, sonra kayın ağacından yapılmış yuvarlak bir masa ile bir divanın bulunduğu konuk odasına, oradan da divanı yırtık, halısı eski püskü; duvarlarında Suvarof’un, ev sahibinin annesi ile babasının resimleri, bir de kendisinin üniformalı resmi bulunan çalışma odasına götürdü. Odada keskin bir tütün ve köpek kokusu vardı.

Amca, çalışma odasına girince konuklarından kendi evlerindeymiş gibi yerleşmelerini dileyip dışarı çıktı. Rugay, sırtı temizlenmemiş olarak çalışma odasına girip divanın üzerine yattı, dili ve dişleriyle kendini

temizlemeye koyuldu. Çalışma odasının önünde bir koridor vardı; buradan yırtık paravanalar görünüyordu. Paravanaların arkasından kadın gülüşmeleri ve fısıltılar geliyordu. Nataşa, Nikolay ve Petya, soyunup divanın üstüne oturdular. Petya, dirseğini divana dayayarak hemen uyudu.

Nataşa ile Nikolay'sa, hiç konuşmadan oturuyorlardı. Yüzleri ateş gibiydi, karınları çok acıkmıştı ve neşe içindeydiler. Bir ara bakıştılar, (av bittikten sonra, Nikolay, artık kız kardeşinin karşısında erkek olarak üstün bir varlık olduğunu vurgulayan tavırlar takınmayı gerekli bulmuyordu.) Nataşa, ağabeyine göz kırptı, ikisi de niçin güldüklerini açıklayacak bir bahane uydurmaya vakit bulamadan katıla katıla gülmeye başladılar.

Biraz sonra içeriye sırtında kazakin, ayağında lacivert pantolon ve kısa çizmeleriyle amca girdi. Nataşa, Obradnoye'de şaşkınlıkla ve alay ederek seyrettiği bu giysinin, doğru dürüst ve hiç de fraklardan, redingotlardan aşağı kalmayan bir giysi olduğunu o zaman anladı. Amca da neşeliydi; iki kardeşin gülüşmelerine alınmak şöyle dursun (onların kendisiyle alay ettiklerini aklına bile getiremezdi), bu nedensiz gülüşmeye kendisi de katıldı.

Rostof'a uzun saplı bir çubuğu uzattı, daha kısa ve ucu kesilmiş bir başka çubuğu da alıştığı bir hareketle üç parmağının arasına sıkıştırdı.

"Bak genç kontes! Temiz iş, marş. Böylesini hiç görmedim," dedi. "Koca gün at sırtından inmedi, neredeyse erkeklere taş çıkartacaktı. Öyleyken sanki hiçbir şey olmamış gibi!"

Amcadan hemen sonra bir kız kapıyı açtı (ayak seslerinden yalınayak olduğu belliydi), elinde çeşitli yiyeceklerle dolu büyük bir tepsiyle, şişman, al yanaklı, gerdanı biraz sarkmış, dolgun kırmızı dudaklı, kırk yaşlarında güzel bir kadın girdi. Konukseverliğini belirten saygılı bir tavırla, gözlerinde ve her deviniminde candan bir ilgiyle tatlı tatlı gülümsedi, nazikçe eğilerek selam verdi. Göğsüyle karnını ileri çıkarıp başını geriye atmaya zorlayan olağanüstü şişmanlığına karşın kadın (amcanın evini yöneten O'ydu), adımlarını şaşılacak kadar hafif atıyordu. Masaya yaklaştı, tepsiyi koydu, beyaz tombul elleriyle tepsiden şişeleri, mezeleri, tatlıları alıp masanın üzerine dizdi. Bu işi bitirdikten sonra geriye çekildi. Gülümseyerek kapının yanında durdu. Rostof'a, 'İşte ben buyum! Şimdi amcanı anlıyor musun?' diyor gibiydi. Nasıl anlamazdı. Amcanın durumunu ve Anisya Fiyidorovna içeriye girdiği anda çatılan kaşlarını ve dudaklarını hafifçe buruşturan, mutlu, kendinden hoşnut olduğunu belirten

gülümseyişinin ne anlama geldiğini yalnız Rostof değil, Nataşa da anlamıştı.

Tepsinin üzerinde meyvelerden yapılmış şarap, av likörü, mantar, tereyağda kızartılmış siyah undan peksimetler, petek balı, süzme ve köpüklü bal, elma, külde pişirilmiş cevizler ve bala yatırılmış cevizler vardı. Bunlardan başka, gene Anisya Fiyodorovna, sofraya balla ya da şekerle yapılmış reçel, jambon ile biraz önce kızartılmış bir tavuk getirdi.

Bütün bunlar Anisya Fiyodorovna'nın kendi eliyle pişirdiği ve bir ev kadını olarak becerikliliğini gösteren şeylerdi. Anisya Fiyodorovna'nın kokusu, kişiliği, beğenisi seziliyordu hepsinde. Bir olgunluk, bir temizlik, bir beyazlık ve tatlı bir gülümseyişin izi vardı bütün her şeyde.

Anisya Fiyodorovna, yiyecekleri bir bir Nataşa'ya doğru uzatarak:

"Buyurun küçükhanım, küçük kontesciğim," diyordu.

Nataşa, her şeyden yiyordu. Tereyağda böyle pişmiş peksimetleri, böyle reçelleri, böyle ballı cevizleri ve böyle bir tavuğu hiçbir sofrada görmemiş, hiç yememiş gibiydi. Anisya Fiyodorovna dışarı çıktı. Rostof ile amca, akşam yemeğinin üzerine vişne likörü içerek, geçmiş ve gelecek avlardan, Rugay'dan, İlagin'in köpeklerinden söz ediyorlardı. Nataşa, pırıl pırıl gözlerle divanın üzerinde dimdik oturuyor, onları dinliyordu. Birkaç kez bir şeyler yedirmek için Petya'yı uyandırmaya çalıştı; Petya, anlaşılmaz birtakım sözler söyledi. Belli ki uyanmamıştı. Nataşa, içinde öyle bir neşe duyuyor, kendisi için yeni olan bu çevrede o kadar huzur buluyordu ki, yaylı araba onu almak için çok erken gelir diye korkuyordu. Kendi evinde ilk olarak dostlarını ağırlayan insanlarda çoğu zaman görüldüğü üzere amca, kısa bir sessizlikten sonra, konuklarının kafasında beliren bir düşünceye karşılık verir gibi konuştu:

"Ben de işte böylece ömrümü tamamlamaya çalışıyorum. Öldün mü, temiz iş marş. Arkada hiçbir şey kalmaz! Günah işlemenin anlamı var mı?"

Bunu söylediği sırada amcanın yüzü çok anlamlı, dahası güzeldi. Rostof, bu sözleri duyunca, amca için babasından ve komşularından duyduğu bütün iyi sözleri anımsadı elinde olmayarak. Amca, bütün ilde çok soylu ve hiçbir çıkarını düşünmeyen tuhaf bir adamcağız olarak ün salmıştı. Aile anlaşmazlıklarını çözmek için hakem olması, vasiyetnameleri yerine getirmesi isteniyor, sırlar ona açılıyor, hakemliğe, daha başka görevlere onu seçiyorlardı. Ama o toplumsal bir görev almaktan inatla kaçınır; baharda kır atının sırtında tarlaları dolaşır, kışı evinde oturarak, yazı da ağaçları çevreye dal budak sarmış bahçesinde yatarak geçirirdi.

“Niçin bir görev almıyorsunuz, amca?”

“Almıştım, ama bıraktım. Bir işe yaramıyorum, temiz iş marş. Hiçbir şeyi kavrayamıyorum. O iş size göre, benim aklım yetmez ona! Bak, avcılık başka, o temiz iş marş.”

Bunu söyledikten sonra:

“Şu kapıyı açsanıza,” diye bağırdı. “Niçin kapadınız onu?” Koridorun sonundaki kapı (amca koridora, kolidor diyordu.) ‘bekâr avcılar’ bölmesine açılıyordu. Avcılık yapan uşakların oturduğu bölmeye bu ad verilmişti. Birinin yalın ayak, hızlı hızlı, yerlere şap şap basarak yürüdüğü duyuldu ve görünmeyen bir el avcılar bölmesinin kapısını açtı. İşinin ustası olduğu anlaşılan birinin çaldığı balalayka sesleri geldi koridordan. Nataşa, çoktandır bu seslere kulak kabartıyordu, daha iyi işitmek için koridora çıktı.

Amca:

“Bu bizim arabacı Mitka’dır, ona iyi bir balalayka aldım. Severim balalaykayı,” dedi.

Amca avdan dönünce Mitka’nın bekâr avcılar bölmesinde balalayka çalması alışkanlık olmuştu. Hem hoşlanıyordu bu müzikten. Nikolay, sanki bu seslerden çok hoşlandığını açıklaması ayıpmış gibi belirli bir aldırmazlıkla:

“Ne kadar iyi çalıyor, doğrusu çok iyi!” dedi.

Nataşa, ağabeyinin bu sözleri nasıl bir tonla söylediğini hemen fark ederek azarlar gibi:

“Ne demek çok iyi?” dedi. “Çok iyi değil olağanüstü çalıyor, anladın mı?”

Amcanın mantarları, balı ve likörleri Nataşa’ya nasıl dünyanın en güzel şeyleri olarak göründüyse o anda o şarkı da en güzel müzik yapıtı olarak görünüyordu. Balalaykanın sesi kesilir kesilmez Nataşa, kapıya doğru seslendi:

“Biraz daha çalın lütfen, biraz daha.”

Mitka, balalaykayı yeniden akort etti ve parmaklarını bütün tellerin üzerinde gezdirdi; arada bir, iki üç teli birden tutup bırakıyor, balalaykayı titretiyordu; ‘Barinya’ adlı parçayı çalmaya başladı. Amca, oturuyor, başını yana eğilmiş, dudaklarında belirsiz bir gülümseyişle dinliyordu. ‘Barinyan’ın melodisi neredeyse yüz kez yinelendi. Öyleyken, dinleyenler sıkılmıyorlar, aynı havayı dinlemekten başka bir şey istemiyorlardı. Anisya Fiyodorovna, içeri girdi ve o dolgun bedeniyle kapının pervazına dayandı. Şaşılacak kadar amcanın gülümseyişine benzeyen bir gülümseyişle sordu:

“Dinlemek hoşunuza mı gidiyor, küçük kontes? Bizim Mitka iyi çalar!”

Amca, birden, güçlü bir devinimle:

“İşte burasını iyi çalamıyor,” dedi. “Burasını sesleri dalgalandırarak çalmalı. Temiz iş marş... Dalgalandırarak.”

Nataşa:

“Siz çalmasını biliyor musunuz ki?” diye sordu.

Amca, yanıt vermeden gülümsedi:

“Aniyuşka, bak bakalım gitarın telleri tamam mı? Çoktandır elime almadım. Temiz iş marş. Bir köşeye bıraktım onu.”

Anisya Fiyodorovna, kendine özgü hafif yürüyüşüyle, efendisinin buyruğunu yerine getirmeye gitti ve gitarı getirdi.

Amca, kimsenin yüzüne bakmadan gitarın üzerindeki tozu üfledi, kemikli parmaklarıyla gitarın tahtasına vurdu, onu akort etti ve oturduğu koltukta doğruldu. Gitarı (biraz gösteriş yapar gibi sol kolunun dirseğini öne doğru çevirerek) biraz yukarısından tuttu ve Anisya Fiyodorovna’ya göz kırptıktan sonra, pürüzsüz, ortalığı çınlatan bir akort alıp ölçülü ama yavaş bir tempoyla, hiç şaşırmadan, ünlü ‘taş döşeli sokağın üstünde’ şarkısını çalmaya başladı. Nikolay ile Nataşa, şarkının melodisini, o aşırılığa kaçmayan neşeye (Anisya Fiyodorovna’nın bütün varlığından taşan neşe gibi) uyarak aynı tempo içinde duyuyorlardı. Anisya kızardı, mendille yüzünü örttü ve gülerek odadan dışarı çıktı. Amca, Anisya Fiyodorovna’nın biraz önce durduğu yere esin dolu, değişik bir bakışla bakarak şarkıyı kusursuz bir tempoyla, parmaklarını güçlü ve kesin bir biçimde devindirerek çalmaya devam ediyordu. Yüzünün bir noktasında, ağarmış bıyığının bir ucunda belirsiz, hafif bir gülümseyiş titriyor, bu gülümseyiş daha da belirginleşiyor, parmaklar tellerin üzerinde gezinirken sanki bir şeyler kopuyordu. Amca, şarkıyı bitirir bitirmez, Nataşa:

“Çok güzel! Çok güzel! Amcacığım! Bir daha, bir daha çalın!” diye bağırdı.

Yerinden fırlayarak amcaya sarıldı öptü. Durup durup ağabeyine bakıyor, ona bir şey sormak ister gibi:

“Nikolenka! Nikolenka! Bu ne böyle?” diyordu.

Amcanın çalışı Nikolay’ın da hoşuna gitmişti. Amca, şarkıyı ikinci kez çalmaya başladı. Anisya Fiyodorovna’nın gülümseyen yüzü kapıda gene göründü, onun arkasından da daha başka yüzler belirdi. Amca, keyifle çalıyordu:

Pınar suyunu,
diş donduran suyu alırken Güzel kız,

dur, diye bağırıyordu,
güzel kız dur.

Gene parmaklarını çevik bir devinimle tellerin üzerinde dolaştırdı, telleri tutup çekerek omuzlarını kımıldattı, Nataşa, bütün yaşantısı buna bağlıymış gibi inleyen bir sesle:

“Ne olur, ne olur canım amcacığım,” diye yalvardı.

Amca kalktı, o anda sanki içinde iki insan vardı. Biri ciddiydi ve şen olanına ağırbaşlıca bakarak gülümsüyordu; şen olanıysa, oynamaya hazırlanarak saf bir tavırla, dikkatle bir figür yaptı. Sonra amca, gitarı akort eden elini Nataşa’ya sallayarak bağırdı:

“Haydi bakalım, kendini göster yeğen!”

Nataşa, atkısını üzerinden attı, koşarak amcanın önüne geçti, iki elini beline dayadı, omuzlarını ileri geri titretti.

Fransız göçmenlerinden bir öğretmenin yetiştirdiği bu küçük kontes, o içine çektiği Rus havasından mı nerden almıştı bu tavırları ve Pas de Châle’in çoktandır unutturması gereken bu ruhu? Belli değildi; ama, bu ruh, bu tavırlar öykünülmesi olanaksız ve amcanın kendisinden beklediği gibi tam bir Rus kızına yakışır tavırlardı. Nataşa, kalkıp gururlu, şeytanca ve şen bir tavırla kafa tutarcasına gülümsediği anda Nikolay’da, bütün orada bulunanlar da belki Nataşa gerektiği biçimde davranmaz diye bir korku uyandı, ama bu korkunun uyanmasıyla yok olması bir oldu.

Herkes onu hayran hayran seyretmeye başlamıştı.

Nataşa, kendisinden bekleneni o kadar doğru, o kadar yerinde yapıyordu ki, oynamak için kesinlikle alınması gereken mendili uzatan Anisya Fiyodorovna ona bakarken o incecik, o zarif, o kendisine bunca yabancı ve ipekler ve kadifeler içinde yetiştirilmiş küçük kontesin nasıl olup da Anisya’da, dahası Anisya’nın babasında, teyzesinde, annesinde, daha doğrusu her Rus insanının ruhunda olan şeyi kavradığına şaşıyor, gülümserken gözleri dolu dolu oluyordu. Amca, oyun havasını sona erdirerek sevinçle güldü:

“Eh, küçük kontes, temiz iş marş,” dedi. “Meğer ne yeğenim varmış benim! Yalnız kendine göre, şöyle aslan gibi bir koca seçsen iyi olur. Temiz iş marş.”

Nikolay:

“Seçildi bile!” diye gülümsedi.

Amca, Nataşa’ya soru sorar gibi şaşkınlıkla baktı:

“Ya!..”

Nataşa, mutlu bir gülümseyişle ‘evet’ anlamına başını eğdi:

“Hem de öyle biri ki!”

Bunu söyler söylemez kafasında zincirleme olarak bambaşka düşünceler, içinde de yeni duygular uyandı. Nikolay, ‘Seçildi bile’ derken gülümsüyordu, ‘acaba onun bu gülümseyişi ne anlama geliyordu? Buna memnun oldu mu olmadı mı? Herhalde benim Bolkonski’nin bizim şu andaki neşemizi anlamayacağını sanıyordu. Ama yanılıyor, o her şeyi anlardı. Acaba nerede şimdi?’ Bunu düşününce yüzü birden ciddileşti. Ama bu yalnız bir saniye sürdü, hemen kendi kendine, ‘bunları düşünmemeli, bunları hiç aklıma getirmemeliyim!’ dedi ve gülümseyerek gene amcanın yanına oturup, biraz daha çalması için yalvardı.

Amca, bir şarkı ile bir vals daha çaldı. Bir süre susup hafifçe öksürdü. Sonunda en çok sevdiği avcı şarkısını söylemeye başladı:

Karlar ikindi üzeri
Örttü bütün yerleri

Amca, şarkıyı halkın söylediği gibi sade, şarkının bütün anlamının yalnız sözlerinde olduğuna inanarak söylüyordu; sanki ayrıca bir melodi uydurmak gereksizdi, melodi âdet yerini bulsun diye söylenen bir şeydi sanki. Bu yüzden amcadaki o bilinçaltı melodi, tıpkı kuşların ötüşü gibi olağanüstü bir güzellikteydi. Nataşa, amcanın şarkısıyla coşkun bir heyecana kapılmıştı. Bundan böyle artık arp çalmaktan vazgeçip, yalnızca gitar çalmayı öğrenmeye karar vermişti. Amcadan gitarı rica etti ve hemen şarkıya uygun akortlar buluverdi.

Saat ona doğru Nataşa ile Petya’yı almak üzere bir lineyka, bir eski araba, üç de atlı geldi; habercinin bildirdiğine göre, kont ile kontes nerede olduklarını bilmiyor; bu yüzden çok kaygılanıyorlardı.

Petya’yı yerinden kaldırdılar, bir ölü gibi götürüp lineykaya yatırdılar; Nataşa ile Nikolay, yaylı arabaya bindiler. Amca, Nataşa’ya sıkıca sarılıyor ve yepyeni bir sevgi göstererek onunla vedalaşıyordu. Onları köprüye kadar uğurladı; öbür yakaya köprünün yanından suyun sığ olduğu bir yerden geçmek gerekiyordu; amca, avcılarına ellerinde fenerle önden gitmelerini buyurdu. Karanlıkta:

“Güle güle, sevgili yeğenim!” diye bağıran sesi duyuldu. Ama bu ses Nataşa’nın eskiden tanıdığı ses değildi; ‘Karlar akşam üzeri’ şarkısını söyleyen sesti.

Geçtikleri köyde, yer yer, kırmızı ışıklar vardı, ortalığa neşe veren bir duman kokusu da yayılmıştı. Ama yola çıktıkları vakit Nataşa:

“Ne hoş adam şu amca!” dedi.
“Evet, üşümüyorsun ya?”
“Hayır, çok iyiyim, çok iyi! Böyle rahatım.”
Nataşa, bunu biraz da şaşkınlıkla söylemişti. Sonra uzun bir süre sustular. Gece karanlık ve rutubetliydi; atlar görünmüyordu; yalnız çamuru şaplatarak yürüdükleri duyuluyordu.
Nataşa’nın o her şeyi benimseyen çocuksu ruhunda, yaşantısının bütün çeşitli izlenimlerini böylesine bir istekle kapıp kendine mal eden ruhunda neler oluyordu? Onun içinde nasıl yer ediyordu bütün bunlar? Belli değildi, ama çok mutluydu. Eve yaklaşırken şarkının melodisini birden söylemeye başladı. ‘Karlar akşam üzeri’ Bu melodiyi bütün yol boyunca hatırlamaya çalışmış, sonunda yakalamıştı.
Nikolay:
“Buldun mu sonunda?” diye sordu.
Nataşa:
“Sen şu anda ne düşünüyordun, Nikolenka?” diye yanıtladı.
Bu soruyu birbirlerine sormaktan hoşlanırlardı. Nikolay, düşündüğünü anımsamaya çalışarak:
“Ben mi?” dedi. “Bak söyleyeyim sana, önce düşündüm ki, Rugay var ya, o kızıl tüylü köpeği, ava gitmek için olmasa bile, salt keyif için yanında bulundururdu. Amca iyi adam! Öyle değil mi? Ya sen ne düşünüyordun?”
“Ben mi? Dur dur... Ha, evet, düşünüyordum ki şimdi arabaya binmiş gidiyoruz, öyle sanıyoruz ki, sonunda evimize varacağız, oysa bu karanlıkta Tanrı bilir nereye gidiyoruz, belki de gide gide birden bakarız ki, Obradnoye’ye değil de, gizemli bir krallığa gelivermişiz! Sonra bir de şunu düşündüm... Hayır, başka şey düşünmedim.”
Nikolay:
“Biliyorum, biliyorum, onu düşünmüşsündür,” dedi.
Nataşa, sesinin tonundan Nikolay’ın neyi kastettiğini anlıyordu.
“Hayır,” dedi yalnızca.
Oysa o sırada gerçekten hem Prens Andrey’i, hem de onun amcadan kim bilir ne kadar hoşlanacağını düşünmüştü. ‘Ben de yol boyunca, kendi kendime, Aniyuşka ne kadar güzel oynadı, diye söylendim durdum.’
Nikolay, Nataşa’nın çın çın öten, hiçbir nedeni olmayan mutlu gülüşünü işitti. Genç kız, birden şöyle konuştu:
“Biliyor musun, içimde artık bir daha hiçbir zaman şimdiki kadar mutlu, şimdiki kadar huzurlu olamayacağım gibi bir duygu var.”

Nikolay:
“Neler saçmalıyorsun?” dedi. “Ne ilgisi var, bunlar boş sözler!”
Ama aslında, ‘ne hoş kızdır Nataşa’m, benim! Onun gibi başka bir dostum yok, olmayacak da. Ne diye evleniyor sanki? Onunla hep gezseydik!’ diye düşünüyordu.
Nataşa da, o sırada, ‘Ne tatlı şey Nikolay’ım benim!’ diye düşünüyordu. Birden gecenin kadife gibi yumuşak, ıslak karanlığını güzelleştiren ışıklı pencereleri işaret ederek:
“A, konuk odasında hâlâ ışık var!”

VIII

Kont İlya Andreyiç, aşırı derecede giderlere bağlı olan soyluların temsilciliği görevinden ayrılmıştı. Yine de işleri düzeltememişti. Nataşa ile Nikolay, sık sık anneleri ile babalarının gizli gizli kaygılı konuşmalar yaptıklarını ayrımsıyorlardı. Moskova bölgesindeki dededen kalma büyük aile konaklarının satılacağı konusunda dolaşan söylentiler çalınmıştı kulaklarına. Soylular temsilciliği olmayınca bu kadar çok kimseyi ağırlamak gerekmiyordu ve Obradnoye’deki yaşantı daha önceki yıllara oranla daha gürültüsüz akıp gidiyordu; ama koca konakla yakınındaki küçük ev, her şeye karşın, kalabalıktı; sofraya hep yirmi kişiden fazla kişi oturuyordu. Bunların hepsi yabancı değildi, evde yerleşmiş kişilerdi, nerdeyse ailedendiler. Kimileri de öyle kişilerdi ki, bunların kesinlikle kontun evinde oturmaları gerekli sayılıyordu. Müzik öğretmeni Dimmler ile eşi, ailesiyle birlikte oturan dans öğretmeni İogel ve yaşlı Bayan Beloca, bunların başında geliyordu. Daha da birçok kimse vardı. Petya’nın öğretmenleri, genç kızların eski eğitmeni ve kendi evinde yaşamaktansa kontun evinde yaşamayı daha iyi, çıkarlarına daha uygun bulan bir alay insan...
Artık eve gelenler eskisi kadar fazla değildi, ama evde hep aynı yaşam sürüp gidiyordu. Kont ile kontes, yaşamayı zaten başka türlü

düşünemezlerdi. Av partileri Nikolay'ın katılmasıyla daha da genişlemişti, tavlada elli at on beş arabacı vardı, doğum günlerinde herkes birbirine pahalı armağanlar sunuyor ve bütün bölgede dillere destan şölenler veriliyordu. Kont eskisi gibi whist ve Boston oynuyor, bunları oynarken kâğıtlarını herkesin gözü önünde yelpaze gibi açıyor, komşuları Kont İlya'nın kendisinden her gün yüzlerce ruble almalarını hoşgörüyordu.

Kont, kendi işlerinde koca bir ağın içine düşmüş gibi çırpınıp duruyor; elinin kolunun bağlandığına inanmaya çalışıyor; her adımda biraz daha batıyor; ağı parçalamaya gücü yetmediği gibi onları dikkatle, sabırla çözmeye de gücünün yetmediğini hissediyordu. Kontes, yüreği sevgi dolu bir kadın olarak çocukların rızkının elden gittiğini, kontun bunda bir suçu olmadığını, başka türlü davranmasına olanak olmadığını (gizlemesine karşın) çocuklarının ve kendisinin beş parasız kalmalarından ötürü çok üzüldüğünü anlıyor, işleri düzeltmenin çaresini arıyordu. Kadınca bir görüş açısından baktığı için, tek bir çare görünüyordu. Nikolay'ın zengin bir kızla evlenmesi. Bunun son umut olduğunu, Nikolay kendisinin bulacağı kısmeti teperse artık işleri düzeltmek olasılığını aklından büsbütün silmesi gerektiğini duyumsuyordu. Bu kısmet, ikisi de çok iyi ve namuslu insanlar olan bir anne babanın tek kızı Juli Kuragin'di. Rostoflar onu çocukluğundan tanıyorlardı; şimdi Juli, ağabeylerinden sonuncusu ölünce, zengin bir kız olmuştu.

Kontes, doğrudan doğruya Moskova'ya, Kuragina'ya mektup yazmış, ona kızının oğluyla evlenmesini önermiş, Kuragina'dan da olumlu bir yanıt almıştı. Kuragina, yanıtında kendisinin bu işi onayladığını, her şeyin kızının Nikolay'a bir eğilim duymasına bağlı olduğunu belirtmişti. Nikolay'ı Moskova'ya çağırıyordu.

Kontes, birkaç kez, gözlerinde yaşlarla şimdi artık iki kızını da kocaya verdikten sonra tek istediğinin Nikolay'ı evli görmek olduğunu söylemiş; bu da olursa, artık huzur içinde gözlerini hayata yumacağından söz etmiş, sonra da göz koyduğu olağanüstü güzel kızdan söz ederek, oğlunun evlilik konusunda ne düşündüğünü anlamak için ağzından laf almaya çalışmıştı.

Başka konuşmalarda da Juli'yi göklere çıkarıyor, Nikolay'a yortularda eğlenmek için Moskova'ya gitmesini öğütlüyordu. Nikolay, annesinin sözlerinin amacını anlıyordu. Bir defasında annesini açıkça konuşmaya zorladı. Kontes de ona şimdi işlerin düzelmesi için tek çarenin onun Kuragina'yla evlenmesi olduğunu söyleyince, Nikolay, sorusunun annesini

ne kadar üzdüğünü anlamadan ve ne kadar vicdanlı olduğunu göstermek düşüncesiyle:

“Peki ben varlıklı olmayan bir genç kızı sevseydim, siz servet uğruna duygularımı ve onurumu gözden çıkaracak mıydınız, anne?” diye sordu.

Annesi, kendini nasıl haklı çıkaracağını bilemeden:

“Hayır, ne demek istediğimi anlamadın. Sen beni anlamadın, Nikolenka. Ben senin mutluluğunu istiyorum.”

Annesi doğru söylediğini, sözünü şaşırdığını anlayarak ağlamaya başladı.

“Anneciğim, ağlamayın, biliyorsunuz ki, sizin rahatınız için bütün ömrümü veririm, yalnız bana bunu istediğinizi söyleyin. Sizin gönlünüz olsun diye her şeyimi gözden çıkarırım, dahası duygularımı bile.”

Kontes, soruyu ortaya böyle atmayı düşünmemişti. Oğlundan özveri istemiyordu, kendisi onun için özveride bulunmayı isterdi. Gözyaşlarını silerek:

“Hayır, ne demek istediğimi anlamadın, artık bunu konuşmayalım,” dedi.

Nikolay, kendi kendine, ‘Evet, belki gerçekten yoksul bir kızı seviyorum,’ diyordu. ‘Peki şimdi servet uğruna duygularımla onurumu gözden mi çıkarmalıyım? Şaşırıyorum, sevgili anneciğim nasıl oldu da bana böyle bir şeyi söyledi? Demek Sonya yoksul olduğu için onu sevemem, onun sadık, vefalı sevgisine karşılık veremem! Oysa onunla, Juli gibi bir kuklayla olacağımdan çok daha mutlu olurdum. Ama duygularımı zorlayamam! Madem Sonya’yı seviyorum, ona olan duygum benim için her şeyden güçlü ve her şeyden üstündür.’

Nikolay, Moskova’ya gitmedi. Kontes, evlilik konusunda onunla bir daha konuşmadı. Hüzünlü, kimi vakit de öfkeyle oğlu ile çeyizi olmayan Sonya arasındaki yakınlığın gün geçtikçe arttığını fark ediyordu. Kendi kendini bu yüzden kınıyor, ama Sonya’ya söylemekten, sık sık bir bahane uydurup hiçbir nedene dayanmadan onu hışımla azarlamaktan kendini alamıyor, azarlarken de genç kıza, ‘Siz, kızım!’ diyordu. İyi yürekli kontes, Sonya’ya en çok şunun için kızıyordu: O yoksul, kara gözlü yeğeni o kadar uysal, o kadar iyi yürekli, koruyucularına o kadar minnetle bağlı, o kadar vefalıydı, aynı zamanda Nikolay’ı o kadar değişmesi düşünülemeyecek, bencillikten öylesi uzak bir aşkla seviyordu ki, onu bir şeyle suçlamak olanaksızdı.

Nikolay, izninin bitmesini ailesinin yanında bekliyordu. Nata-şa’nın nişanlısı Prens Andrey’den dördüncü mektup gelmişti. Roma’dan gelen bu mektupta Prens Andrey, eğer bu sıcak iklimde yarası beklenmedik bir biçimde yeniden açılmamış olsa, Rusya’ya dönmek için çoktan yola

koyulmuş olacağını yazıyordu; yarasının yeniden açılması yüzünden gelişini yılın başına kadar ertelemek zorunda kalmıştı. Nataşa, nişanlısına eskisi gibi âşık, bu aşktan ötürü eskisi gibi suskundu ve yüreği yaşamın tüm sevinçlerine açıktı. Ama ayrılığın dördüncü ayında zaman zaman kedere kapılmaya başladı! Bu duyguya karşı kendisini savunamıyordu. Kendi kendine acıyordu, vaktini hiç kimseye yararlı olmadan, boşu boşuna geçirdiğini anlıyordu; oysa bütün bu süre boyunca o kadar çok sevgi duyabilir ve sevebilirdi ki!

Rostoflar'ın evinde neşesiz bir hava vardı.

IX

Noel yortuları gelip çattı; gösterişli sabah ayininden, komşuların, uşakların resmi ve can sıkıcı kutlamalarından, herkesin üzerindeki yeni giysilerinden başka, yortunun geldiğini belirten özel hiçbir şey yoktu. Oysa, rüzgârsız yirmi iki derecelik ayaz, gündüz göz kamaştırıcı bir parıltıyla ortalığı aydınlatan güneş ve kış gecelerini aydınlatan yıldızlar, özel bir biçimde kutlama arzusunu uyandırıyordu o günleri.

Yortunun üçüncü günü, yemekten sonra evdekiler odalarına dağıldı. Günün en can sıkıcı zamanıydı. Sabahleyin komşu ziyaretlerine giden Nikolay, oturma odasında uyuyakalmıştı. Yaşlı kont, çalışma odasında dinleniyordu. Konuk odasında yuvarlak masanın başında Sonya oturuyor, bir nakış örneğini kopya ediyordu. Kontes, iskambil falı açmıştı. Soytarı Nastasya İvanovna iki yaşlı kadınla birlikte üzgün bir yüzle, pencerenin önünde oturuyordu. Nataşa, odaya girdi. Sonya'nın yanına yaklaştı, ne yapacağına baktı, sonra annesinin yanına gitti ve hiç konuşmadan durdu.

Annesi:

"Öyle yeri yurdu olmayan kimseler gibi ne dolaşıp duruyorsun?" diye sordu.

Nataşa, pırıl pırıl gözlerle, gülümsemeden:

"Onu istiyorum," dedi. "Hemen şimdi, şu anda ona ihtiyacım var."

Kontes, başını kaldırıp kızına dikkatle baktı:
“Bana bakmayın, anne, kimse bakmasın. Yoksa şimdi ağlarım.”
Kontes:
“Gel otur, yanıma otur biraz.” dedi.
“Anne, benim ona ihtiyacım var. Niçin böyle boşu boşuna dışlanıyorum anne?”
Sesi kesilir gibi oldu, gözlerinden yaşlar boşandı ve onları gizlemek için hızla arkasını dönüp odadan çıktı. Oturma odasına girdi, bir süre orada durdu, bir şeyler düşündü, sonra kızların odasına gitti. Orada, yaşlı bir hizmetçi, uşakların bölmesinde soğukta koşarak soluk soluğa kalmış bir genç kıza söylenip duruyordu:
“Yeter oynadığın! Her şeyin bir zamanı var!”
Nataşa:
“Bırak onu Kondratyevna,” dedi. “Mavruşa, git!”
Nataşa, Mavruşa’yı keyfine bıraktıktan sonra salondan geçip sofaya gitti. Yaşlı bir uşakla iki genç uşak, orada iskambil oynuyorlardı. Evin küçükhanımı içeri girince oyunu kesip ayağa kalktılar. Nataşa, ‘Bunlara ne yaptırsam acaba?’ diye düşündü.
“Ha, Nikita, lütfen gidip...” diye başladı. Biran düşündü:
‘Nereye göndersem acaba onu?’
Sonra:
“Evet, sizin bölmeye git, oradan bir horoz getir, olur mu? Sen de Mişa, gidip yulaf getir,” dedi.
Mişa, hevesli, neşeli bir tavırla konuştu:
“Başüstüne... fazla olmasın değil mi?”
Yaşlı adam:
“Haydi git, çabuk ol,” diye yineledi.
“Fiyodor, sen de bana tebeşir bul.”
Büfenin yanından geçerken hiç zamanı olmadığı halde, semaveri yakıp getirmelerini söyledi.
Büfeye bakan Foka, ev halkı arasında en öfkeli adamdı. Nataşa, ona sözünü geçirmekten zevk alırdı. Foka, ona inanmadı, gerçekten semaver yakılmasının gerekip gerekmediğini öğrenmeye gitti. Yapmacık bir tavırla, Nataşa’ya doğru bakıp kaşlarını çatarak:
“Ah, o küçükhanım yok mu?” diye söylendi.
Evde hiç kimse Nataşa kadar bunca insanı oraya buraya gönderemez, onun gibi iş bitiremezdi. Nataşa, uşaklara bakınca, aldırmaz duramıyor,

onları bir iş için herhangi bir yere göndermeden edemiyordu. İçlerinden kendisine kızıp kızmayacaklarını, yüzlerini asıp asmayacaklarını denemek ister gibiydi. Ama uşaklar, hizmetçiler hiç kimsenin buyruğunu Nataşa'nın buyruğu kadar seve seve yerine getirmiyorlardı.

Nataşa, ağır ağır koridordan geçerken, 'Ne yapayım acaba? Nereye gideyim?' diye düşünüyordu hep.

Sırtında bir entariyle ona doğru gelen soytarıya:

"Nastasya İvanovna, söyle; dünyaya ben ne getireceğim?" diye sordu.

Soytarı hemen yanıtı yapıştırdı:

"Senin dünyaya getireceğin hep bilinen şeyler; pire, çekirge, ağustosböceği."

Nataşa, 'Öf, aman Tanrım, hep aynı şeyler! Nereye gitsem? Neyle uğraşsam?' diye düşündü ve hızla topuklarını tıkırdatarak merdivenden yukarı çıktı. Karısıyla birlikte üst katta oturan İogel'in dairesine koştu. İogel'in orada iki eğitmen oturuyordu. Masanın üzerinde içinde kuru üzüm, fındık ve badem bulunan tabaklar duruyordu. Yaşamın Moskova'da mı yoksa Odesa'da mı daha ucuz olduğunu konuşuyordu öğretmenler, Nataşa, yanlarına oturdu, ciddi, düşünceli bir yüzle dinledi konuşmalarını, sonra ayağa kalktı:

"Madagaskar Adası," dedi.

Her hecenin üzerinde ayrı ayrı durarak:

"Ma-da-gas-kar," diye yineledi.

Ardından Bayan Schoss'un ne dediğini sormasına karşılık vermeden çıktı odadan.

Petya da yukarıdaydı. Lalasıyla birlikte gece fırlatmak kararında olduğu havai fişekleri hazırlıyordu. Nataşa:

"Petya," diye seslendi ona. "Haydi beni sırtına bindirip aşağıya götür, aşağıya!"

Petya, ona koştu, eğilerek sırtını verdi. Nataşa, hemen bindi, iki eliyle de boynuna sarıldı. Sonra Petya, zıplaya zıplaya koşmaya başladı. Nataşa:

"Hayır, istemez... Madagaskar Adası," dedi yeniden.

Yere atladıktan sonra, aşağı kata indi.

Genç kız, sanki kendi krallığında bir gezi yapıp gücünü denemiş ve herkesin ona boyun eğdiğine kesinlikle inanmış ama gene de canı sıkılan bir kraliçe gibiydi. Salona gitti, eline gitarı aldı, dolabın arkasında karanlık bir köşeye oturdu, bas tellerin üzerinde parmaklarını dolaştırarak Prens Andrey'le birlikte Petersburg'da dinlediği bir operadan anımsadığı melodiyi

çalmaya koyuldu. Yabancı dinleyiciler için onun gitarla çaldığı havanın hiçbir anlamı olamazdı. Bu sesler bir dizi anıyı canlandırıyordu belleğinde. Küçük dolabın arkasında oturuyor, gözlerini büfeye açılan kapıdan içeri süzülmüş bir ışık çizgisine dikerek kendisini dinlerken hatırlıyordu. İyiden iyiye anılarına dalmıştı.

Sonya, elinde bir kadehle salondan büfeye geçti. Nataşa, büfe kapısının aralığından baktı ve ona sanki o anda büfe kapısının aralığından içeri ışık sızmamış, Sonya'nın elinde bir kadehle geçtiğini görmemiş, bunları anımsamamış gibi geldi. 'Evet, herkes tıpatıp öyleydi işte!' diye düşündü.

Sonya, irkilerek yaklaştı ve kulak kabarttı:

"A, sen burada mısın?" diye sordu. "Bilmiyordum. Söylediğin parça 'Fırtına'mı?"

Bunu yanlış söylemekten korkarak çekingen bir tavırla sormuştu. Nataşa, 'İşte o zaman da tıpkı böyle irkilmiş, böyle yaklaşmış ve çekingen bir tavırla gülümsemişti, ne zamandı ama?' diye düşündü. 'O zaman da tıpkı böyleydi. Aynı biçimde ben de bu kızda eksik olan bir şey var diye düşünmüştüm.'

"Hayır, bu Saka operasında koronun söylediği parça, bak, duyuyor musun?"

Nataşa, çaldığı parçanın ne olduğunu Sonya'nın anlaması için koronun söylediği havayı şarkıyla tamamladı. Sonra:

"Sen nereye gitmiştin?" diye sordu.

"Kadehteki suyu değiştirmeye. Şimdi örneği bitireceğim."

Nataşa:

"Sen her zaman bir işle uğraşıyorsun, bense öyle bir şey yapamıyorum, beceremiyorum," dedi. "Nikolenka nerede?"

"Uyuyor herhalde."

"Sen gidip onu uyandır, Sonya," dedi. "Onu şarkı söylemeye çağırdığımı söyle."

Nataşa, bir süre oturdu, bütün bunları eskiden yaşamış gibi hissetmesinin ne anlama geldiğini, bunların geçmişte ne zaman, nasıl olduğunu düşündü, sonra bu sorunu çözemedi ama bundan ötürü hiç üzüntü duymadan hayalinde gene, onunla birlikte olduğu, onun kendisine sevgiyle baktığı günlere döndü.

'Ah, bir an önce gelse! Bu iş olmayacak diye o kadar korkuyorum ki! Asıl önemlisi bu arada yaşlanıyorum. İş bunda! Yaşlanınca şimdi içimde olanlar olmayacak. Ama belki bugün gelir, belki de şu anda unutmuşumdur,' diye

düşündü. Yerinden kalktı, gitarı bırakıp konuk odasına gitti. Bütün ev halkı, öğretmenler, eğitmenler, konuklar şimdi çay sofrasının başındaydı. Uşaklar masanın çevresinde duruyorlardı. Ama Prens Andrey yoktu ve eski yaşantı aynı alışılmış düzen içerisinde sürüyordu. İlya Andreyiç, içeri giren Nataşa'yı görünce:

"Hah, işte geldi!" dedi. "Haydi yanıma otur."

Ama Nataşa, annesinin yanında durup, birini arıyormuş gibi çevresine bakındı:

"Anne! Beni ona kavuşturun, anne! Hemen kavuşturun, hemen şu anda... Çabuk!" diye bağırdı.

Hıçkırıklarını gene güçlükle tutuyordu. Sofraya oturdu ve onun gibi sofraya gelen Nikolay'ın büyüklerle konuşmalarına kulak verdi. 'Aman Tanrım, aman Tanrım, hep aynı yüzler, hep aynı konuşmalar, babam da aynı biçimde çay fincanını elinde tutuyor, aynı hareketle çayını üflüyor!' diye geçirdi içinden. Her şey eskisi gibi olduğu için, bütün ev halkına karşı duyduğu bıkkınlığı seziyor ve korkuyordu.

Çaydan sonra Nikolay, Sonya ve Nataşa oturma odasına, sevdikleri köşeye gittiler; en candan konuşmalara hep o köşede başlanırdı.

X

Nataşa, oturma odasına geçtikleri vakit ağabeyine: "Hiç böylesi duyguların olur mu; sanki hiçbir şey olmayacakmış gibi, iyi olan şeylerin hepsi geçmiş gibi bir şey hisseder misin?" diye sordu. "Can sıkıntısı değil de hüzün duyduğun zamanlar oluyor mu?" Nikolay:

"Hem de nasıl!" dedi. "Kimi vakit her şey iyi, herkes neşeliyken, bütün bunlardan bıktığımı ve artık herkesin ölmesi gerektiğini düşünüyorum. Bir gün, alayda gezmeye çıkmıştık, gittiğimiz yerde müzik vardı. Birden içimde öyle bir sıkıntı duydum ki."

Nataşa:

“Ah, bunu çok iyi anlıyorum, Anlıyorum, anlıyorum,” diye atıldı. “Daha küçükken, ben de öyle hissettim. Anımsıyor musun? Bir gün beni erik yüzünden cezalandırmışlardı; siz hepiniz dans ediyordunuz, bense sınıfta oturuyor, hıçkıra hıçkıra ağlıyordum. Öyle bir ağlıyordum ki bunu hiç unutmayacağım. Hem hüzün duyuyordum, hem de herkese olduğu gibi kendime de acıyordum. Herkese, herkese karşı içimde acıma uyanmıştı. En önemlisi, suçlu da değildim. Anımsıyor musun?”

Nataşa, düşünceli bir tavırla gülümsedi:

“Peki, sen çok, çok eskiden, biz daha küçükken, amcamın bizi çalışma odasına çağırdığını anımsıyor musun?” diye sordu. “O zamanlar hâlâ eski evdeydik ve her yer karanlıktı. Gittik, bir de baktık ki orada biri duruyordu...”

Nikolay, neşeli bir gülüşle:

“Bir zenci vardı,” diye Nataşa’nın sözünü tamamladı. “Anımsamaz olur muyum? Ama bugün bile doğru dürüst bilemiyorum, o gördüğümüz gerçekten zenci miydi, yoksa onu hayalimizde mi görmüştük, ya da bunları bize birisi mi anlatmıştı?”

“Yabancı biriydi, anımsıyor musun? Beyaz dişleri vardı, durmuş bize bakıyordu.”

Nikolay:

“Siz de anımsıyor musunuz, Sonya?” diye sordu.

Çekingen bir tavırla:

“Evet, evet, ben de öyle bir şeyler anımsıyorum,” diye yanıt verdi Sonya.

Nataşa:

“Ben o zenciyi babama ve anneme de sordum,” dedi. “Onlar, orada zenci filan yoktu, diyorlar. Ama sen anımsıyorsun işte!”

“Elbet anımsıyorum, bugünmüş gibi. Dişlerini bile anımsıyorum.”

“Ne tuhaf ama! Sanki her şey düşte geçmiş gibi. Böyle şeylere bayılırım.”

“Peki, anımsıyor musun, salonda yumurta döndürüyorduk, birden iki kocakarı çıkıp halının üzerin fırıl fırıl dönmeye başladı. Böyle bir şey oldu mu, olmadı mı? Ne kadar hoştu! Anımsıyor musun?”

“Evet! Peki babamın kürkünü, mavi paltosuyla kapının önünde nasıl tüfek patlattığını anımsıyor musun?”

Gülümseyerek, zevkle (yaşlılarınki gibi hüzün değil) şiir dolu gençlik anılarını, en eski geçmişten, düşlerle gerçeğin birbirine karıştığı çağdan kalma izlenimleri eşeliyorlardı. Sonya, nedenini bilmeden gülüyorlardı. Her zamanki gibi, bu anılara ortak olduğu halde, konuşmalara katılmıyordu.

Onların aklında kalan şeylerden birçoğunu anımsıyordu. Anımsadıkları da onda şiirsel bir duygu uyandırmıyordu. Yalnız onların neşelerinden zevk alıyor ve bu neşeye ayak uydurmaya çalışıyordu.

Ama kendisinin onların evine ilk gelişini andıkları vakit onlara katıldı. Ceketinin üzerinde kaytanlar olduğu için Nikolay'dan nasıl korktuğunu, dadının da kendisine, 'Bu kaytanları senin bedenine dikecekler!' dediğini anlattı.

Nataşa:

"Ben de, senin bir lahananın dibinde dünyaya geldiğini söylediklerini anımsıyorum," dedi. "O zamanlar buna inanmamak yürekliliğini gösteremiyordum, ama gene de bunun doğru olmadığını biliyor, bu yüzden öyle bir huzursuzluk duyuyordum ki!"

Bu konuşma sırasında oturma odasının arka kapısından hizmetçinin başı uzandı.

"Küçükhanım, horozu getirdiler!"diye fısıldayarak bildirdi.

Nataşa:

"İstemez, Polya, söyle götürsünler," dedi.

Oturma odasında konuşmalar sürerken Dimmler girdi içeriye, köşede duran arp'a yaklaştı. Üzerinden kılıfı çıkardı. Arptan falsolu bir ses yükseldi. Konuk odasından yaşlı kontesin sesi duyuldu:

"Edward Karliç! Lütfen Bay Field'in o sevdiğim noktürnünü çalar mısınız?"

Dimmler, arpı akort edip Nataşa, Sonya ve Nikolay'a döndü:

"Şu gençlere bakın, ne kadar uslu oturuyorlar?" dedi.

Nataşa, bir an için başını ona doğru çevirdi:

"Evet, felsefe yapıyoruz!" dedi.

Sonra konuşmaya devam etti:

"Konuşmamız düşler konusunda sürüp gidiyordu."

Dimmler, çalmaya başladı. Nataşa, parmaklarının ucuna basarak masaya yaklaştı, mumu aldı, dışarı götürdü, sonra gelip yavaşça yerine oturdu. Oda, özellikle onların oturduğu divanın üzeri karanlıktı; ama büyük pencerelerden içeriye gümüş ışığı süzülüyordu dolunayın.

Nataşa fısıldayarak:

"Biliyor musun, düşünüyorum ki..." dedi ve Nikaloy'la Sonya'ya sokuldu.

Dimmler, çaldığı parçayı bitirmişti ve hâlâ orada oturuyor, parmaklarını tellerin üzerinde hafifçe gezdiriyordu; çalmaktan vazgeçmek ya da yeni bir parça çalmak arasında kararsızdı.

Nataşa, devam etti:
“Düşünüyorum ki, kimi vakit bir şeyler anımsıyorsun da birden hepsi aklına geliyor; geriye dönüyorsun, çok daha önceleri, dahası dünyaya gelmeden önce olup bitenleri anımsar gibi oluyorum.”
Her zaman okulda derslerine iyi çalışan ve okudukları belleğinde yer eden Sonya:
“Buna metamorfoz derler,” dedi. “Mısırlılar ruhlarımızın daha önce hayvanlarda yaşadığına, sonradan gene hayvanlara döneceğine inanırlardı.”
Nataşa, müzik bittiği halde fısıltıyla:
“Hayır, biliyor musun, ben ruhumuzun eskiden hayvanlarda yaşadığına inanmıyorum!” dedi. “Kesin olarak biliyoruz ki, biz daha önce bir yerlerde yaşayan birer melektik. Bu dünyaya da gelmiştik. Bu yüzden çok şeyi anımsıyoruz.”
Sessizce yaklaşan Dimmler:
“Size katılabilir miyim?” diyerek yanlarına oturdu.
Nikolay:
“Madem eskiden melektik, öyleyse niçin sonradan alçaldık?” dedi. “Hayır, bence böyle bir şey olamaz!”
Nataşa, kesin bir tavırla:
“Alçalmadık ki!” diye karşı çıktı. “Alçaklığımızı sana kim söyledi? Daha önce ne olduğunu nereden bildiğimi söyleyeyim: Ruh ölümsüzdür, değil mi? Madem her zaman yaşayacağım, demek ki daha önce de yaşamışımdır, ilklerden beri de yaşıyorum demektir.”
Gençlerin yanına dudaklarında yumuşak ama onları küçümsediğini belli eden bir gülümseyişle yaklaşmış olan ama şimdi tıpkı onlar gibi alçak sesle, ciddi bir tavırla konuşan Dimmler:
“Evet, ama ölümsüzlüğü kavramamız zor bir şey!” dedi.
Nataşa:
“Ölümsüzlüğü kavramamız niçin zor olsun?” diye başladı söze. “Ölümsüz olan bugün vardı, yarın da olacaktır, her zaman olacaktır, dün de var olmuştur, önceki gün de.”
Kontesin sesi duyuldu:
“Nataşa, şimdi sıra sende! Bir şarkı söyle bakalım. Nedir öyle gizli gizli bir şeyler düzenler gibi oturmuşsunuz.”
Nataşa:
“Canım hiç şarkı söylemek istemiyor, anne,” dedi.
Ama ayağa kalktı.

Hiçbiri, dahası artık genç olmayan Dimmler bile konuşmayı yarıda bırakıp oturma odasına çıkmak istemiyordu, ama Nataşa kalkınca. Nikolay da klavsenin başına geçti. Nataşa, her zamanki gibi salonun akustiği iyi olan yerini seçip tam ortada durdu, annesinin en çok sevdiği parçayı söylemeye başladı.

Daha önce istemediğini ileri sürmüştü ama hiçbir zaman da o günkü gibi söylememişti ve daha uzun bir süre böyle söylemeyecekti. Kont İlya Andreyiç, Mitenka'yla konuştuğu çalışma odasından Nataşa'nın şarkısını işitiyor ve bir an önce oyuna kavuşmak için sabırsızlanarak dersini bitirmeye çalışan bir öğrenci gibi, kâhyasına buyruklar verirken sözlerini şaşırıyordu; sonunda büsbütün sustu. Mitenka da onun gibi Nataşa'yı dinliyor, kontun karşısında hiç konuşmadan gülümseyerek duruyordu.

Nikolay, gözlerini kız kardeşinden ayırmıyor, onunla birlikte soluk alıyordu. Sonya, şarkıyı dinlerken kendisiyle kuzeni arasında ne büyük bir ayrım bulunduğunu ve onun gibi büyüleyici bir varlık olmasının olanaksızlığını düşünüyordu. Yaşlı kontes, dudaklarında mutlu, aynı zamanda hüzünlü bir gülümseyişle ve gözleri dolu dolu olarak oturuyor, arada bir başını sallıyordu. Nataşa'yı, kendi gençliğini ve kızı ile Prens Andrey'in yakında kıyılacak olan nikâhlarında ne kadar olağan dışı ve korku veren bir şeyin olduğunu geçiriyordu aklından.

Dimmler, kontesin yanına oturmuş, gözlerini kapamış, dinliyordu. Sonunda:

"Hayır, kontes," dedi. "Bu, Avrupa çapında bir yetenek. Onun öğreneceği hiçbir şey yok. Bu yumuşaklık, bu tatlılık, bu ifade gücü..."

Kontes, kiminle konuştuğunu bir an unutarak:

"Ah, onun için o kadar korkuyorum, o kadar korkuyorum ki," dedi.

Annelik duygusu, ona Nataşa'da aşırı bir şeylerin bulunduğunu, bu yüzden mutlu olamayacağını sezdiriyordu. Nataşa, daha şarkısını bitirmeden, odaya heyecanla koşarak on dört yaşındaki Petya girdi ve maskaraların geldiğini haber verdi.

Nataşa, birden sustu.

"Sersem," diye bağırdı kardeşine.

Bir iskemleye doğru koştu, kendini onun üstüne atarak hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Gözyaşları uzun süre dinmedi. Sonra gülümsemeye çalıştı: "Bir şeyim yok, anneciğim, doğru söylüyorum, bir şeyim yok, öyle içimden geldi. Petya, beni korkuttu da ondan."

Ama gözyaşları akmaya devam ediyor, hıçkırıklar boğazında düğümleniyordu.

Uşaklardan, hizmetçilerden kimileri Türk giysisi, kimi ayı, kimi meyhaneci, kimi kibar bir bayan olmuştu; korkunç, aynı zamanda gülünç kılıklar içindeydiler; dışardaki soğuk havayla birlikte neşe getirerek, sofrada sıkıla sıkıla birbirlerine sokulup durdular; sonra birbirinin arkasına saklanmaya çalışarak salona girdiler. Önce çekinerek, ama gittikçe daha çok neşelenip birbirlerine daha çok uyarak şarkılara, oyunlara, hora tepmeye, Noel yortusuna özgü oyunlar oynamaya başladılar. Kontes, çeşit çeşit giyinenleri tanıdıktan ve durumlarına güldükten sonra, konuk odasına gitti. Kont İlya Andreyiç, ışık saçan bir gülümseyişle salonda oturuyor, oynayanları beğendiğini belirten hareketler yapıyordu. Gençler ortadan kaybolmuştu.

Yarım saat sonra salonda kılıklarını değiştirmiş olanların arasında krinolinli bir giysiyle yaşlı bir bayan da göründü. Nikolay'dı bu. Petya Türk kızı, Dimmler palyaço, Nataşa yanmış mantarla çizdiği yeni terlemiş havası veren bıyığı ve kaslarıyla süvari subayı, Sonya Çerkez kılığındaydı.

Kılıklarını değiştirmeyenlerin, belirttikleri şaşkınlıktan ve sözüm ona onları tanıyamadıklarını gösteren hareketlerle övgülerden sonra, gençler giysilerinin çok güzel olduğuna, bunları daha başka kimselere de göstermek gerektiğine karar verdiler.

Güzel bir yolda kendi troykasıyla herkesi gezdirmek isteyen Nikolay, uşaklarından çeşit çeşit giyinmiş on kişiyi alıp amcaya gitmeyi önerdi.

Kontes:

"Hayır, ihtiyarı rahatsız edeceksiniz!" dedi. "Hem onun evinde kımıldanacak yer yoktur. Mademki gidilecek, hiç olmazsa Melikovalar'a gidin."

Rostoflar'ın evinden beş kilometre kadar ileride, tıpkı onlar gibi, dadılar ve eğitmenlerle birlikte oturan, çeşitli yaşlarda çocukları olan dul bir kadındı Melikova.

Seslere gelen yaşlı kont:

"Bak, dostum, yerinde bir buluş," dedi. "Ben de hemen giysimi değiştirip sizinle birlikte geleceğim. O Melikova'yı öyle bir coşturacağım ki."

Ama kontes, onun da gitmesini onaylamadı. Son günlerde kontun hep bacağı ağrıyordu. İlya Andreyiç'in gitmesinin doğru olmadığına, eğer Luiza İvanovna (Bayan Schoss) onlara katılırsa, o zaman küçükhanımların da Melikova'ya gidebileceklerine karar verdi. Her zaman çekingen ve utangaç

olan Sonya, Luiza İvanovna'ya onların bu isteğine karşı koymaması için herkesten daha çok üsteleyerek yalvardı bir süre.

Sonya'nın kılığı hepsinden iyiydi. Bıyıkları ile kaşları ona çok yakışıyordu. Herkes, ona, çok güzel olduğunu söylüyor, o da hiçbir zaman göstermediği bir canlılık, bir enerji gösteriyordu. İçinden bir ses, ona yazgısının ya hemen o sıra karara bağlanacağını, ya da bunun hiçbir zaman olmayacağını söylüyordu; erkek giysileri içinde bambaşka bir insan gibiydi. Luiza İvanovna, gitmeye evet dedi. Yarım saat sonra, çıngıraklarını, zillerini şıngırdatan ve donmuş karda gıcırtılar, ıslık sesleri çıkaran dört troyka ön kapıya gelmişti.

Noel yortusu eğlencesine o neşeli havayı önce Nataşa verdi.

Bu neşe, birinden öbürüne bulaşarak gittikçe arttı ve herkes konuşa konuşa, birbirlerine seslene seslene, kahkahalar ata ata, bağıra çağıra dışarıdaki havaya çıkıp da kızaklara binildiği zaman, son dereceyi bulmuştu.

Troykaların ikisi yarış troykasıydı; üçüncüsü, yaşlı kontun, orta yerden bir Orlof atı koşulmuş olan troykasıydı. Dördüncüyse, Nikolay'ın kendi troykasıydı, buna uzun siyah yeleli atı koşuluydu, Nikolay, yaşlı bir kadın giysisi giymiş, omzuna kemerli süvari pelerini almış, kızağının ortasında ayakta duruyor, dizginleri elinde tutuyordu.

Ortalık aydınlıktı; Nikolay, ayışığında, koşumlardaki madeni tokaların parıltılarını ve kapının karanlık saçağı altında gürültü patırtı eden yolculara başlarını çevirip korkuyla bakan atların gözlerini bile görebiliyordu.

Nikolay'ın kızağına Nataşa, Sonya, Bayan Schoss ve iki genç kız bindiler. Yaşlı kontun kızağına Dimmler ile karısı ve Petya oturmuşlardı; öteki kızaklara da kılık değiştirmiş olan uşaklarla hizmetçiler binmişlerdi, Nikolay sonradan yolda ona yetişip önüne geçmek fırsatını bulmak için babasının arabacısına:

"Sen öne geç Zahar!" diye bağırdı.

Dimmler ile kılık değiştirmiş olan diğerlerinin bindiği yaşlı kontun troykası sanki kara yapışmış gibi demirlerini gıcırdatarak, sayısız çıngıraklarını şıngırdata şıngırdata yola koyuldu. Yanlara koşulmuş atlar kayışlara yapışıyor, şeker gibi katılaşmış pırıl pırıl karın içine batıp çıkıyorlardı.

Nikolay, birinci troykanın arkasından yola koyuldu; arkadan öbür troykalar tiz gıcırtılar çıkararak geliyordu. Önce dar yoldan tırısla gidiyorlardı. Bahçenin yanından geçerlerken, yaprakları dökülmüş çıplak

ağaçların gölgeleri sık sık yolun üzerine yanlamasına düşüyor, ayın parlak ışığını gözden saklıyordu. Ama arabalar bahçe duvarını geçer geçmez ay ışığına gömülmüş maviye çalan yansılarıyla elmas gibi pırıl pırıl karlarla kaplı devinimsiz düzlük her yanda gözlerinin önüne çıktı; arkasından gelen kızak da, sonra gelenle aynı yerde, aynı sesle sarsıldılar. Art arda derin sessizliği yırtarcasına yolun üzerinde ilerlemeye başladılar sonra. Soğuktan donmuş duygusu veren havada, Nataşa'nın sesi duyuldu:

"Tavşan izi var!.. Birçok iz var!.."

Sonya:

"Her şey ne kadar iyi görünüyor, Nikolay," dedi.

Nikolay, başını çevirip Sonya'ya baktı, yüzünü daha iyi görebilmek için ona doğru eğildi. Samur kürklerin içinde, ayışığında hem yakın hem uzak görünen, kara kaşlı, kara bıyıklı, değişik, sevimli bir yüzle bakıyordu. Nikolay, 'Eski Sonya bu!' diye düşündü. Ona daha yakından dikkatle bakarak gülümsedi.

"Ne oluyorsunuz, Nikolay?"

Nikolay:

"Bir şey yok," diyerek atlarına doğru döndü.

Kızakların demirleriyle bastırılmış, ayışığında görünen nal izleriyle çizgi çizgi olmuş dümdüz anayola çıkınca, atlar dizginleri germeye, hızlarını artırmaya başladılar. Soldaki at başını geriye verip hafifçe sıçrayarak kayışlarını geriyordu. Ortadaki at sağa sola sallanıyor, kulaklarını dikerek, 'Başlayalım mı, yoksa daha erken mi?' diye sorar gibi kıpırdanıyordu. Önde, sayısız çıngırakların sesi uzaktan duyulan ve bembeyaz karın üzerinde çok belirli olarak görünen Zahar'ın siyah troykası görünüyordu. Bağrışmalar, gülüşmeler ve kılık değiştirmiş olanların sesleri duyuluyordu her yandan.

Nikolay, bir eliyle dizginleri tutup öbür eliyle kamçısını savurarak:

"Haydi aslanlarım!" diye bağırdı.,

Troykanın ne kadar hızlandığı, karşıdan güçlü esen rüzgârdan ve koşulu atların dizginleri daha çok gerip sarsmalarından belli oluyordu. Nikolay, arkasına baktı. Öbür troykalardaki arabacılar çığlıklar atıyor, tiz seslerle bağırıyor, kamçılarını savurup ortadaki atları dörtnala koşmaya zorlayarak ona yetişmeye çalışıyorlardı. Nikolay'ın kızağında ortaya koşulmuş at, kızağın önünde sallana sallana koşuyor, hâlâ temposunu değiştirmeyi gerekli bulmadığını, ama gerekirse daha hızlı koşabileceğini belli ediyordu.

Nikolay, birinci troykaya yetişti, bir tepeden aşağı indiler; derenin yanında çayırların üzerinde, işlek olduğu anlaşılan bir yola çıktılar. Nikolay, ‘Geçtiğimiz yer neresi acaba?’ diye düşündü. ‘Burası Eğriçayır olmalı. Ama hayır, yepyeni bir yer, burasını şimdiye kadar görmedim. Burası ne Eğriçayır, ne de Dyomkin Tepesi. Tanrı bilir neresi!’ Atlara bağırdı, birinci troykayı geçmeye çalıştı.

Zahar, atların dizginlerini kastı, kaşlarına kadar buz tutmuş yüzünü ona çevirdi. Nikolay, atlarını serbest bırakınca Zahar da kollarını öne doğru gerdi, ağzını şapırdattı, atlarını serbest bırakıp:

“Eh, kolla kendini, küçükbey!” diye bağırdı.

Troykalar yan yana daha da hızlanarak uçar gibi gidiyor, dörtnala giden atların ayakları hızla hareket ediyordu. Nikolay, arayı açmaya başladı. Zahar, öne doğru uzattığı kollarının durumunu değiştirmeden dizginleri tutan elini hafif kaldırdı. Nikolay:

“Aldanıyorsun, Zahar!” diye bağırdı.

Nikolay, atlarının hepsini dörtnala kaldırdı ve Zahar’ı geçti. Öbür kızakta oturanların yüzleri atların geçerken geriye püskürttükleri incecik kuru karla kaplandı. Yanlarından geçen troykanın çıngırak sesleri kulaklarında uğuldadı. Kendi kızaklarının gölgesinde, hızlı hızlı devinen ayaklar birbirine karışıyordu. Her yandan, karın üstündeki demirlerin gıcırtısıyla kadın çığlıkları yükseliyordu.

Nikolay, atlarını durdurarak çevresine bakındı. Çevresinde hep o ayışığına gömülmüş ve üzerine yıldızlar serpili, gizemli düzlük uzanıyordu. ‘Zahar, sola sapayım diye bağırıyor, niçin sola sapacakmışım?’ diye düşündü. ‘Biz Melikovalar’a mı gidiyoruz sanki? Burası Melikova mı ki?

‘Kim bilir nerelerden geçiyoruz, kim bilir bize neler oluyor! Bu yaşadıklarımız hem çok tuhaf, hem de çok güzel şeyler.’

Başını çevirip kızağın içine baktı. Orada oturan tuhaf, güzel ve incecik bıyıkları ve kaşları olan yabancı biri:

“Şuraya bak, bıyıkları da, kirpikleri de bembeyaz olmuş,” dedi.

Nikolay, ‘Bu konuşan herhalde Nataşa’ydı,’ diye düşündü. ‘Şuradaki de herhalde Bayan Schoss’tu; belki de değil, kim bilir? O bıyıklı Çerkez’e gelince, kim olduğunu bilmiyorum, ama onu seviyorum.’

“Üşümüyorsunuz ya?” diye sordu.

Yanıt vermeden güldüler. Arkadaki kızaktan Dimmler, bir şeyler bağırıyordu, herhalde gülünç bir şey söylüyordu ama, işitmek olanaksızdı. Başka sesler gülerek:

“Evet, evet,” diye karşılık veriyordu.

Bunlar olup biterken, siyah gölgeleri birbirine karışan, elmas pırıltılarıyla dolu, bir yerinde ne olduğu bilinmeyen mermer basamakların sıra sıra uzandığı, damları gümüşten kimi gizemli yapıların göründüğü ve bilinmeyen hayvanların tiz bir sesle bağırdığı büyülü bir ormana gelmişlerdi. Nikolay, ‘Burası gerçekten Melikova’ysa, bu daha da tuhaf bir şey. Çünkü kim bilir nerelerden geçtik, sonunda gene Melikova’ya geldik!’ diye düşündü.

Gerçekten burası Melikova’ydı ve ön kapıya, ellerinde şamdanlar bulunan hizmetçiler, uşaklar sevinçli yüzlerle fırlamıştı. Kapıdan:

“Kimsiniz?” diye soruldu.

Buna yanıt veren sesler duyuldu:

“Kontun adamları kılık değiştirip gelmişler, atlarından tanıdım.”

XI

İriyarı, güçlü bir kadın olan Pelageya Danilovna Melikova, canları sıkılmasın diye elinden geleni yaptığı kızlarını başına toplamış, gözlüğünü takmış önü açık bir sabahlıkla oturma odasındaydı.

Kızlar, fal niyetine sessizce mum akıtıyor, ortaya çıkan biçimlerin gölgelerine bakıyorlardı; bu sırada, sofada gelenlerin ayak sesleriyle konuşmaları duyuldu.

Süvariler, bayanlar, dadılar, palyaçolar, ayılar, sofada hafifçe öksürüp soğuktan donmuş yüzlerini silerek mumların çabucak yakıldığı salona girdiler. Palyaço Dimmler, ‘Bayan Nikolay’la dansı açtı. Bağrışan çocuklarla çevrili maskaralar ev sahibinin önünde eğilip selam veriyor; sonra odada bir köşeye çekiliyordu.

“Ah, tanımaya olanak yok ki! Şu Nataşa’ya bakın! Kime benzemiş! Şuna bakın, inanın birini anımsatıyor. Edward Karliç de ne kadar güzel olmuş, tanıyamadım. Hem de nasıl oynuyor! Aman Tanrım, bir de Çerkez varmış!

Sonyuşka'ya ne kadar yakışmış! Bu da kim! Ah, ne sevindirdiniz! Masaları kaldırın, Nikita, Vanya! Biz de sakin sakin oturuyorduk."

"Ha... ha... Süvariye bakın, süvariye! Tıpkı delikanlı, ya o bacaklar! Ama bir şey göremiyorum."

Melikova'nın kızlarının çok sevdiği Nataşa, onlarla birlikte arka odalarda kaybolmuştu. Odaya mantar tıpa, çeşit çeşit sabahlıklar ve erkek giysileri getirmelerini buyurdular. Bunları uşak, aralık kapıdan uzatıyor, çıplak genç kız kolları uzanıp alıyordu. On dakika sonra Melikov ailesinde genç olan kim varsa, hepsi kılıklarını değiştirmiş olanlara katılmıştı. Konuklar için yer açılmasını ve hem bayanlarla baylara, hem de uşaklara hizmette bulunulmasını buyuran Pelageya Danilovna, gözlüğünü çıkarmadan, gülümsediğini belli etmemeye çalışarak, kılıklarını değiştirmiş olanların arasında dolaşıyor, yüzlerine yakından bakıyor, ama kimseyi tanıyamıyordu. Yalnız Rostoflar'la Dimmler'i değil, kendi kızlarını ve onların üzerinde olan kocasının ropdöşambrlarını, üniformalarını da tanıyamıyordu. Eğitmenlerden birine bakıp, 'bu kimin nesi?' diyor, bir Kazan Tatarı kılığına girmiş olan kendi kızı için, 'Bu da Rostoflar'dan biri herhalde!' diye söyleniyordu. Nataşa'ya:

"Ya siz, süvari subayımız, hangi alayda hizmet ediyorsunuz?" diye sordu. Sonra ikram edilen şeyleri konuklar arasında dolaştıran sofracıbaşıya:

"Oradaki Türk var ya! Ona pestil ikram et. " dedi. "Dinleri pestil yemelerini yasaklamaz."

Kimi vakit de kılık değiştirdikten sonra, kimsenin kendilerini tanıyamayacağına güvenerek hiç çekinmeden dans edenlerin tuhaf, gülünç figürlerine bakıyor, mendille yüzünü kapıyor ve o iri bedeni yaşlılara özgü, engelleyemediği kahkahalarla sarsılıyordu.

"Şaşinet'im benim, Şaşinet'im benim!" diyordu.

Rus oyunları oynandıktan, horalar tepildikten sonra Pelageya Danilovna, bütün uşaklarla efendilerini bir araya toplayıp büyük bir çember oluşturdu. Bir yüzük, bir cisim, bir de ruble getirildi. Sonra salon oyunları başladı.

Bir saat sonra, bütün giysileri buruşmuş, bozulmuştu. Yanık şişe mantarıyla çizilmiş bıyıklar, kaşlar, ateş gibi yanan terli ve neşeli yüzlerin orasına burasına bulaşmıştı. Pelageya Danilovna, giyimlerini değiştirmiş olanları tanımaya başlamıştı. Giysilerinin ne kadar güzel benzetilmiş olduğundan hayranlıkla söz açıyor, özellikle genç kızlara ne kadar yakıştığını söylüyor, onu böyle neşelendirdikleri için ayrı ayrı herkese teşekkür ediyordu.

Akşam yemeği için konukları konuk odasına çağırdılar; hizmetçilerle uşakların da salonda ağırlanmasını buyurdular. Melikovalar'da oturan evlenmemiş yaşlı bir kız yemek yerken:

"Hayır, asıl hamamda fala bakmak korkunç bir şey!" diyordu.

Melikovalar'ın büyük kızı:

"Niçin?" diye sordu.

"Gidemezsiniz ki, o iş yürek ister."

"Ben giderim," dedi Sonya.

Melikovalar'ın ortanca kızı:

"Anlatsanıza, bir genç kızın başına ne gelmiş?" dedi.

Yaşlı kız:

"Benim bildiğime göre şöyle olmuş. Kız gitmiş, bir horoz, iki sofra takımı almış, usulüne göre oturmuş. Bir süre oturduktan sonra kulağına birden sesler gelmiş. Çıngırakları ve zilleriyle bir kızak gelip kapının önünde durmuş. Kız, kulak kabartmış, birinin geldiğini işitmiş. İnsan kılığında bir hayalet girmiş içeriye. Bir subay, kızın karşısına, öbür sofra takımının başına oturmuş."

Nataşa, dehşet içinde gözlerini açarak:

"Aaa!.." diye bağırdı.

"Peki, nasılmış o adam? İnsan gibi konuşmuş, öyle mi?"

"Evet, tıpkı insan gibi. Her şeyi gerektiği gibiymiş. Sofrada kıza yalvarmaya başlamış; yalvarmış yakarmış. Kızın tek düşündüğü onu horozlar ölünceye kadar konuşmalarla oyalamakmış; ama korkmuş, elleriyle yüzünü kapamış. Adam, onu yakaladığı gibi götürmeye kalkmış. İyi ki o sırada hizmetçi kızlar koşup gelmişler."

Pelageya Danilovna, sözünü keserek:

"Canım, onları niye korkutuyorsun?" dedi.

"Anneciğim, siz de fala bakmadınız mı sanki?" diye kızı söze karıştı.

Sonya:

"Ambarda nasıl fala bakılır?" diye sordu.

"Şöyle; şimdi şu anda ambarın kapısına gidilir; içerisi dinlenir. Nasıl bir ses işitirseniz, yazgınız öyle olur. Bir şey çakılıyormuş gibi, biri bir yeri dövüyormuş gibi bir ses geliyorsa iş kötü demektir. Yok bir yerden bir yere buğday boşaltılıyormuş gibi bir ses varsa iyiye işarettir; kimi vakit öyle olur ki..."

"Anne, bize ambarda başınıza geleni anlatsanıza!"

Pelageya Danilovna, gülümsedi:

“Anlatılacak bir şey yok ki, unuttum bile. Hem hiçbiriniz oraya gidecek değilsiniz, değil mi?”

Sonya:

“Hayır ben giderim, izin verin Pelageya Danilovna, ben gideceğim,” dedi.

“Eh, korkmuyorsan git.”

Sonya:

“Luiza İvanovna, gidebilir miyim?” diye sordu.

Yüzük oyunu, sicim oyunu, ruble oyunu oynanırken Nikolay, Sonya’yı şimdi ilk kez mantarlarla yaptığı bıyıkları sayesinde onu iyice tanımış gibi geliyordu. Gerçekten o akşam neşeli, dinç ve güzeldi Sonya. Nikolay, onu hiçbir zaman böyle görmemişti. Bıyıklarının altından görünen, yanaklarında gamzeler yapan, eskiden farkına varamadığı mutlu, coşkun gülümseyişine, parlak gözlerine bakarak ‘Demek asıl karakteri bu, ben de ne aptalmışım!’ diye düşünüyordu.

Sonya:

“Ben hiçbir şeyden korkmam!” dedi. “Şimdi gidebilir miyim?”

Sofradan kalkmıştı. Sonya’ya ambarın nerede olduğunu, kapının önünde nasıl hiç konuşmadan duracağını, nasıl dinleyeceğini söylediler. Sonra da kürk mantosunu verdiler. Sonya, mantosunu başının üzerine alarak Nikolay’a baktı.

Nikolay, ‘Bu kız ne şeker şey! Şimdiye kadar aklım neredeymiş?’ diye düşündü.

Sonya, ambara gitmek için koridora çıktı. Nikolay, içerde sıcaktan bunaldığını söyleyerek çabucak ön kapıya gitti. Gerçekten evin içinde, oraya toplanmış olan kalabalık yüzünden bunaltıcı bir sıcak vardı.

Dışarıda hava gene rüzgârsız ve soğuktu. Gökte aynı dolunay vardı, yalnız ortalık biraz daha aydınlıktı. Işık o kadar fazla, karın üzerindeki yıldızcıklar o kadar çoktu ki, insan göğe bakmak istemiyor, gerçek yıldızlar da görünmüyordu. Gökler kapkara ve can sıkıcıydı, yeryüzündeyse her şey neşe içindeydi.

Nikolay, ‘Ben ne aptalmışım, hem de ne aptal! Şimdiye kadar neyi bekledim sanki!’ diye düşündü, sonra kapının önündeki basamaklardan koşarak aşağıya indi. Evin köşesinden dolanıp arka kapıya doğru giden patikadan yürüdü. Sonya, buradan geçecekti. Yolun ortasında yığın yığın istiflenmiş, üzerleri karlı odunlar vardı, gölgeleri yere vuruyordu. Onların üstünde, yanlarına ve karlı yola karmakarışık bir biçimde yaşlı, çıplak ıhlamur ağaçlarının gölgeleri düşüyordu. Patika ambara gidiyordu. Ambarın

tahta duvarı ve karla örtülü damı, ayışığında elmastan yapılmış gibi pırıl pırıl parlıyordu. Bahçede bir ağaç çatırdadı, sonra her şey sessizliğe gömüldü. İnsanın göğsü havayla değil de, hiçbir zaman bitmeyecek bir gençlik gücü ve sevinciyle doluyordu sanki. Hizmetçilere ayrılan bölmenin kapısında, basamaklarda ayak sesleri duyuldu. Rüzgârın karla örttüğü son basamakta, sessizlikte iyice duyulan bir gıcırtı oldu, sonra yaşlı kızın sesi yükseldi: “Dümdüz, dümdüz, işte bu patikadan gideceksiniz, küçükhanım. Ama sakın arkanıza bakmayın!” Sonya’nın sesi:

“Ben korkmuyorum ki,” diye karşılık verdi. Sonra patikada, Nikolay’ın bulunduğu yere doğru ilerleyen Sonya’nın küçük ayaklarındaki incecik patikleriyle hışır hışır bir ses çıkardığı duyuldu. Sonya, kürk mantosuna iyice sarınmış olarak yürüyordu.

Nikolay’ı fark ettiğinde ona iki adımlık yerdeydi; Nikolay’ı artık eskisi gibi onda korku uyandıran biri olarak görmüyordu. Delikanlının üzerinde bir kadın giysisi vardı, saçları karmakarışıktı; dudaklarında, Sonya’ya mutlu ve çok değişik görünen bir gülümseyiş belirmişti. Sonya, ona doğru koştu.

Nikolay, onun ay ışığı vuran yüzüne bakarak, ‘Hem bambaşka hem de eskisi gibi!’ diye düşündü. Ellerini genç kızın başını örten kürkün içine soktu, ona sarıldı, kendisine doğru çekerek, üst yanında yanık mantar kokan çizilmiş bıyıkların bulunduğu dudaklarından öptü. Sonya da onu tam dudaklarının ortasından öptü, küçük ellerini kürkün içinden çıkararak yanaklarından tuttu. Durmadan, ‘Sonya!’, ‘Nikolay!’ diyorlardı karşılıklı olarak. Ambara koştular, sonra hemen geri dönüp ayrı ayrı çıktıkları kapıya gittiler.

XII

Nataşa, Pelageya Danilovna’nın evinden çıkıp yola koyulduklarında bütün her şeyi görüp sezmiş durumdaydı. Kızaklara binilirken öyle bir düzen kurdu ki kendisi, Luiza İvanovna ve Dimmler’le birlikte bir kızağa, Sonya ile Nikolay, hizmetçi kızlarsa öbür kızağa bindiler.

Nikolay, troykayı artık yarışa kalkışmadan dümdüz sürüyordu. Tuhaf ayışığında dönüp dönüp hep Sonya'ya bakıyor; ikide bir farklılaşan ışıkların altında, biraz önce boyama kaş ve bıyıkların gizlediği Sonya'yla bir daha kesinlikle ayrılmamaya karar verdiği şimdiki Sonya'yı arıyordu.

Dikkatle, yoğun bir dikkatle bakıyor ve hem eski Sonya'yı hem de şimdiki Sonya'yı (ikisini birden evet) tanıyıp da, o yanık mantar kokusuna karışmış öpüşün kendisinde uyandırdığı duyguyu anımsayınca, buz gibi soğuk havayı derin derin içine çekiyor; kızağın altından kayıp giden karlara ve yukarıda sınırsızca uzanan parlak gökyüzüne bakıp adeta büyülü bir ülkede bulunduğunu sanıyordu.

Arada bir, "Sonya, iyi misin?" diye soruyordu.

Sonya: "İyiyim," diye yanıt veriyordu. "Ya sen?"

Nikolay, yolun yarısına gelince, atların dizginlerini arabacıya verdi; yere atlayıp Nataşa'nın binmiş olduğu kızağa koştu; yandaki basamağa atladı ve Fransızca olarak:

"Nataşa! Nataşa!" diye fısıldadı kız kardeşinin kulağına. "Ben Sonya için kararımı verdim artık!"

Nataşa'nın tüm varlığı sevinçten ve mutluluktan ışık saçıyordu. Sordu:

"Bunu ona da söyledin mi?"

Nikolay:

"Elbette," dedi.

Sonra da kız kardeşinin ayışığında parıldayan gözlerinin içine bakarak ve gülümseyerek ekledi:

"Nataşa, şu bıyıklar ve kaşlarla ne kadar tuhafsın, bilsen! Haberime sevindin değil mi, ha?"

Nataşa:

"Hem de nasıl," diye kıkırdamıştı. "Az kaldı sana kırılacaktım! Hiç söylemiyordum ama ona çok kötü davranıyordun. Oysa onun o kadar iyi bir yüreği var ki, Nikolay! Nasıl seviniyorum bilsen!"

Bir an durduktan sonra konuşmasını kararlı bir sesle tamamladı:

"Arada bir düşünüyorum da Sonya'sız mutluluğa gönlüm kanmıyor bir türlü. İnan ki şimdi çok... ama pek çok sevindim!"

Gözlerini, kardeşinin gözlerine dikmişti.

"Senin burada daha ne işin var bakalım?" diye sordu. "Haydi koş onun yanına, haydi!"

Nikolay ayrılamıyordu.

“Hayır hayır, dur biraz!” dedi gülümseyerek. “Ne kadar tuhaf bir görünüşün var bilsen!”

Bunları söylerken üsteleyerek kız kardeşine bakıyor; onda o vakte kadar görmediği yepyeni, olağanüstü ve insanı büyüleyecek derecede tatlı bir yan seziyordu.

Sordu:

“Nataşa, gizemli bir şey yok mu bu işte?”

Nataşa:

“Olmaz olur mu hiç!” diye yanıt verdi. “Çok iyi ettin!”

Nikolay, ‘Eğer Nataşa’yı eskiden şu anda görmüş olduğum gibi görseydim, ona ne yapmak istediğini sorardım ve her istediğini yerine getirirdim. Ve ne kadar iyi olurdu!’ diye geçirdi içinden. Hemen ardından da dayanamayıp yeniden sordu:

“Sevinçlisin demek bütün bu olan bitenlerden ötürü? Demek iyi bir şey yaptım, öyle mi?”

Nataşa, bayağı bağırdı:

“Hem de nasıl! Bütün her şey o kadar güzel ki, Nikoluşka! Geçenlerde sadece bu yüzden annemle çatıştık zaten. Annem, onun seni avlamaya çalıştığını söyledi. İnsan bunu nasıl söyler? Az kaldı kavga edecektim! Sonya için hiç kimsenin hiçbir vakit kötü bir şey söylemesine izin veremem ben; çünkü o, tepeden tırnağa kadar iyilik dolu bir melektir!”

Nikolay, bunun doğru olup olmadığını anlamak ister gibi kız kardeşinin yüzüne baktı. Nataşa’nın şaka etmediğine kanı getirince de başını sallayarak:

“Evet, iyi ettim,” dedi.

Sonra kızaktan atladı, çizmeleriyle karları gıcırdatarak, kendi kızağına koştu. Gene o aynı ince bıyıklı, parlak gözlü, mutluluk içinde gülücükler saçan Çerkez delikanlısı oturuyordu kızakta ve samur kürkünün arasından ona bakıyordu. Sonya’ydı bu Çerkez delikanlısı; ilerde Nikolay’ın mutlu ve şen eşi olacak olan Sonya.

Kızlar, eve dönüp de annelerine Melikovalar’da nasıl vakit geçirdiklerini anlattıktan sonra odalarına çekilmişti. İlk işleri soyunmak oldu. Ama mantarlarla çizdikleri bıyıklarını silmeden önce mutluluklarından söz ederek oturdular uzun süre. Evlerinde nasıl yaşayacaklarını düşlediklerini, kocalarının birbirleriyle kim bilir nasıl dost olacaklarını anlattılar karşılıkla doya doya.

Nataşa’nın masasında Dunyaşa’nın daha akşamdan hazırlamış olduğu aynalar duruyordu. Kalkıp aynalara doğru ilerledi. Birden kendi kendine konuşur gibi söylenmeye başladı:

“Bütün bu konuştuklarımız ne zaman olacak peki? Korkarım, hiçbir zaman! Bana hiçbir vakit olmayacakmış gibi güzel görünüyor bütün bu düşlediğimiz şeyler.”

Sonya:

“Görürsün bak, nasıl olur, Nataşa,” dedi. “Belki de şimdi göreceksin burada onu!”

Ve ekledi:

“Otur Nataşa!”

Nataşa, mumları yakıp oturdu; ve aynada kendi yüzüne baktı:

“Şimdilik yalnız bıyıklı birini görüyorum,” dedi.

Dunyaşa, ona çıkıştı:

“Böyle şeylere gülmeyin, küçükhanım!”

Nataşa, aynayı, Sonya’ya hizmetçi kızın yardımıyla tutup yerleştirmişti gereken yere. Şimdi alabildiğine ciddiydi. Uzun bir süre, aynalarda derinliğine uzayıp giden mumlara bakarak oturdu. Çocukluğundan beri işittiği öykülere uygun olarak, aynada bütün yansıların karmakarışık göründüğü bulanık kare içinde bir tabutu ya da onu görmeyi umuyordu. Gelgelelim, en ufak bir lekeyi bir insan görüntüsü ya da bir tabut biçimi gibi kabul etmeye hazır beklediği halde nedense hiçbir şey görmüyordu. Gözlerini kırpıştırarak aynadan uzaklaştı.

Bir mırıltı halinde:

“Niçin bütün herkes bir şeyler görüyor da ben hiçbir şey göremiyorum yani?” diye söylendi. “Haydi şimdi sen otur, Sonya, şimdi sen bak. Ama benim yerime. O kadar korkuyorum ki şu anda.”

Sonya, aynanın karşısına geçip oturmuştu. Gereken duruşu alıp, bakmaya başladı.

“Hele şimdi seyredin bakalım,” dedi. Dunyaşa. “Sonya Aleksandrovna kesinlikle bir şeyler görecektir.”

Bunları fısıldayarak söylemişti. Gülüşmeler olunca:

“Siz daha gülün bakalım,” dedi gözdağı verici bir tonla.

Nataşa fısıldayarak:

“Onun bir şeyler göreceğini bende biliyorum,” dedi. “O geçen yıl da bir şeyler görmüştü.”

Sonya, bütün söylenenleri duyuyordu.

Sonra da üç dakika kadar sustular.

Nataşa:

“Kesinlikle görecektir,” dedi. “Kesinlikle!”

Nataşa, daha fazla konuşamadı; Sonya, elindeki aynayı birdenbire bırakıp elleriyle yüzünü kapayarak:

“Ah, Nataşa!” diye bağırdı:

“Gördün mü? Gördün mü çabuk söyle! Ne gördün? Sonya, çabuk söyle, ne gördün?”

Aynayı altından tutarak:

“Zaten ben bunu söylemiştim,” dedi Dunyaşa.

Sonya, hiçbir şey görmemişti. Nataşa’nın ‘kesinlikle’ dediğini işittiği vakit, gözlerini kırpıştırmış ve kalkmaya hazırlanmıştı. O, Dunyaşa’yı da, Nataşa’yı da aldatmak istemiyordu. Öyle oturmak zoruna gidiyordu. Eliyle gözlerini kapadığında niçin ve nasıl olup da bir çığlık attığını kendisi de bir türlü anlamamıştı.

Nataşa, onun elini yakaladı:

“Gördün mu?” diye sordu. “Onu gördün mü?”

Nataşa’nın ‘o’ derken kimden söz etmek istediğini Sonya kestirememişti henüz. Nikolay mıydı ‘o’ yoksa Andrey miydi? Elinde olmayarak adeta kendiliğinden konuştu:

“Evet evet,” dedi. “Dur! Ben... ben... onu gördüm, evet...”

Aynı anda da, ‘onu gördüğümü niçin söylemeyecekmişim yani? Başkaları da bir şeyler görmüyorlar mı! Üstelik benim bir şeyler görüp görmediğimi kim bilebilir ki?’

Kararlı bir tonla:

“Evet, gördüm onu,” dedi.

Nataşa:

“Nasıl gördün?” diye sordu. “Söyle, nasıl gördün? Ayakta mıydı, yoksa yatıyor muydu?”

Sonya:

“Evet, gördüm onu,” diye sürdürdü konuşmasını. “Önce ortada hiçbir şey yoktu. Sonra birden baktım ki, yatıyor!”

Nataşa, arkadaşına dimdik bakarak korkuyla sordu:

“Andrey mi yatıyordu? Hasta mıydı yoksa?”

“Hayır, tam tersine, yüzü sevinç içindeydi. Ben ona bakar bakmaz o da bana dönüverdi...”

Bütün bunları söylerken dediklerini gerçekten görmüş gibi bir duygu içindeydi.

“Peki sonra ne gördün, Sonya?”

“Doğru dürüst bakamadım ki! Mavi ve kırmızı bir şeyler vardı. Evet evet, mavi ve kırmızı bir şeyler.”

Nataşa, heyecanlı bir sesle:

“Sonya,” dedi bağırırcasına. “O ne zaman dönecek acaba? Söyle, ne zaman dönecek? Ne zaman göreceğim ben onu?”

Bir an sustuktan sonra inler gibi:

“Tanrım!” dedi. “Onun adına da, kendi adıma da, bütün her şey adına da öyle korkuyorum ki!”

Sonra, hemen arkadaşını avutmaya koyuldu. Ama Nataşa, onun bu sözlerine yanıt vermeden yattı.

Mumu söndürmüştü hemen. Sonya da bir süre gözleri açık olarak kaldı yatağında. Öylece hiç mi hiç kımıldamadan, buz tutmuş pencerelerden içeri süzülen ayışığına baktı, baktı, baktı.

XIII

Nikolay, Noel yortusundan sonra annesine Sonya’yı sevdiğini ve onunla evlenmek istediğini söyledi. Uzun süredir Sonya ile Nikolay arasında olup bitenleri sezen ve böyle bir açıklamayı bekleyen kontes, Nikolay’ın sözlerini hiç konuşmadan sonuna kadar dinledi; sonra oğluna, kiminle isterse onunla evlenebileceğini ama kendisinin ve babasının böyle bir evlenmeyi onaylamayacaklarını söyledi. Nikolay, ilk kez annesinin kendisinden memnun olmadığını ve ona duyduğu sevgiye karşın, bu konuda boyun eğmeyeceğini anladı. Kontes, soğuk bir tavırla, oğluna hiç bakmadan, kocasını çağırmaları için adam gönderdi; kont gelince de gene soğuk bir tavırla, Nikolay’ın yanında, olup bitenleri ona aktarmak istedi; ama dayanamadı, öfkesinden ağlamaya başladı ve çıkıp gitti.

Yaşlı kont, kararsız bir tavırla Nikolay'a öğüt vermeye, kararından dönmesini dilemeye başladı. Nikolay, verdiği sözden dönemeyeceğini söyledi; bunun üzerine babası içini çekerek, ne yapacağını şaşırdığını belli eden bir tavırla, hemen sözünü kesip kontesin yanına gitti. Kont, oğluyla ne zaman çatışsa, her seferinde onun karşısında, işlerin kötü gitmesinden ötürü bir suçluluk hissediyor; bu yüzden de zengin bir kızla evlenmeyi istemeyerek, beş paralık çeyizi olmayan Sonya'yı kendisine eş olarak seçen oğluna kızamıyordu. Yalnız bu konu ortaya atılınca, işler kötü gitmeseydi, Nikolay için Sonya'dan daha iyi bir eşin düşünülemeyeceğini, işlerin bozulmasına da Mitenka'sı ile kendisinin, bir de o vazgeçemediği alışkanlıklarının yol açtığını kavrıyordu elbet.

Anne de, baba da, bu konuda bir daha oğullarıyla konuşmadılar; ama bu konuşmadan birkaç gün sonra, kontes, Sonya'yı yanına çağırttı ve ikisinin de hiç beklemedikleri bir katı yüreklilikle yeğenini, hem oğlunu baştan çıkarmakla, hem de nankörlük etmekle suçladı. Sonya, hiç konuşmadan, gözlerini yere indirmiş olarak, kontesin ona hiç acımadan söylediği sözleri dinliyor, kendisinden ne istendiğini anlamıyordu. Genç kız, koruyucuları için her türlü özveriye hazırdı. Özveride bulunmak ona en çok zevk veren düşünceydi. Ama bu sefer kime, ne gibi bir özveride bulunacağını anlamıyordu. Kontesi de, Rostoflar'ın bütün ailesini de sevmemek elinde değildi, ama Nikolay'ı sevmemesi, Nikolay'ın mutlu olmasının bu sevgiye bağlı olduğunu bilmemesi olanaksızdı. Hiç konuşmuyordu, üzgündü, söylenenlere hiçbir karşılık vermiyordu.

Nikolay, bu duruma daha uzun bir süre dayanamayacağını anlıyordu, bu yüzden annesiyle konuşmaya gitti. Annesiyle konuşurken kimi vakit kendisi ile Sonya'yı bağışlaması ve evlenmelerine izin vermesi için yalvarıyor; kimi vakit de Sonya'ya daha fazla baskı yapılırsa, onunla hemen gizlice evleneceğini söyleyerek annesine gözdağı veriyordu.

Kontes, oğlunun hiçbir zaman görmediği soğuk bir tavırla, artık ergin olduğunu, Prens Andrey'in babasının onayını almadan evleneceğini, onun da aynı şeyi yapabileceğini, ama kendisinin o entrikacıyı hiçbir zaman kızı gibi kabul edemeyeceğini söyledi.

'Entrikacı' sözü üzerine birden parlayan Nikolay sesini yükseltti; annesinin onu, duygularını para için satmaya zorlayacağını hiçbir zaman aklından geçirmemiş olduğunu, eğer amacı buysa, son kez kimi şeyler söylemek istediğini belirtti. Annesinin yüzündeki ifadeden, onun da dehşet içinde beklediği anlaşılan, belki yaşamlarının sonuna kadar aralarında

korkunç bir anı olarak kalacak o kesin sözü söylemeye fırsat bulamadı. Kapının öbür yanından onları dinleyen Nataşa, solgun ve ciddi bir yüzle içeri girdi, Nikolay'ın sesini bastırmak için neredeyse bağırırcasına:

"Nikolenka, saçmalıyorsun, sus sus!" dedi. "Sus diyorum sana!"

Aralarındaki bağların kopmak üzere olduğunu hissederek, oğluna dehşet içinde bakan, ama inadından dönmeyip çatışmanın yarattığı öfkeye boyun eğmeyen, eğmek de istemeyen annesine döndü:

"Anne, canım anneciğim, o bunu hiç de kötülük düşünerek söylemiyor," diye yatıştırmaya çalıştı. "Canım anneciğim benim, zavallı anneciğim!"

Ağabeyine:

"Nikolenka, sana anlatırım," dedi. "Sen git buradan!"

Sonra gene annesine dönerek:

"Beni dinleyin, anneciğim," diye başladı.

Sözleri anlamsızdı, ama Nataşa, bu sözlerle istediği sonuca bağladı. Kontes, kızının göğsüne kapandı hıçkırarak. Nikolay yerinden kalktı, başını ellerinin arasına alıp odadan çıktı.

Nataşa, onları barıştırmaya çabaladı, sonunda annesinden Sonya'ya baskı yapmayacakları konusunda Nikolay'a söz verilmesini sağladı. Nikolay da anne ve babasından gizli olarak bir şeye kalkışmayacağına söz vermişti.

Anne ve babasıyla arası açılan Nikolay, alaydaki işlerini yoluna koyup ordudan istifa etmek ve gelip Sonya'yla evlenmek kararıyla, üzgün ve ciddi bir hava içinde kendisini kara sevdalı sanarak ocak ayı başında alaya gitti.

Nikolay'ın gidişinden sonra her zamankinden daha büyük bir hüzün çöktü Rostoflar'ın evine. Kontes üzüntüsünden yatağa düşmüştü. Sonya, hem Nikolay'dan ayrıldığı için, hem de kontesin konuşurken elinde olmayarak ona karşı düşmanca bir tavır takınmasından dolayı üzgündü. Kont, artık kesin önlem alınmayı gerektiren işlerin bozuk gitmesi nedeniyle her zamankinden daha çok kaygı içindeydi. Moskova'daki ev ile yakınındaki çiftliği satmak zorundaydılar; evi satmak için Moskova'ya gitmek gerekiyordu; kontesin sağlık durumu yüzünden de gidişi her gün ertelemek durumunda kalıyorlardı.

Nişanlısından ayrılışının ilk günlerini rahat, dahası neşe içinde geçiren Nataşa, şimdi gün geçtikçe daha sinirli ve daha sabırsız oluyordu. Prens Andrey'e sevgisini vererek geçirebileceği bu en güzel günlerin böyle kimsesiz, boşu boşuna geçtiği düşüncesi her gün biraz daha fazla üzüyordu onu. Andrey'in mektuplarına çoğu zaman kızıyordu. Kendisinin yalnız onu düşünerek geçirdiği o günlerde, Andrey'in tam anlamıyla yaşadığını, yeni

yeni yerler gördüğünü, ilgi çekici yeni insanlar tanıdığını düşünmek Nataşa'ya ağır geliyor, mektupları ne kadar ilginç olursa olsun Nataşa'ya teselli verecek yerde angarya olarak görünüyordu. Mektup yazmayı beceremiyordu; çünkü bir mektupta sesiyle, gülümseyişiyle, bakışıyla anlatabildiğinin binde birini bile gerçeğe uygun olarak belirtebileceğine inanmıyordu. Ona kendisinin de hiç önem vermediği klasik, birbirine benzeyen kuru mektuplar yazıyor; müsveddelerindeki yazım yanlışlarını kontes düzeltiyordu.

Kontesin sağlık durumu daha düzelmemişti; ama Moskova'ya gidişi, daha da ertelemek artık olanaksızdı. Çeyizi hazırlamak, evi satmak gerekliydi. Ayrıca Prens Andrey'in, Prens Nikolay Andreyiç'in o kışı geçirdiği Moskova'ya o günlerde gelmesi bekleniyordu. Dahası Nataşa, onun çoktan gelmiş olduğu kanısındaydı. Kontes, köyde kaldı. Kont, Sonya ve Nataşa'yı yanına alarak ocak ayının sonunda Moskova'ya gitti.

SEKİZİNCİ BÖLÜM-I

Prens Andrey ile Nataşa arasında söz kesildikten sonra Piyer, görünürde bir neden olmaksızın, eskisi gibi yaşamayı sürdürmesinin artık olanaksız olduğunu anlamıştı. Koruyucusunun ona açıklamış olduğu gerçeklere ne denli inanırsa inansın ve bunca canla başla başladığı o kendi kendini olgunlaştırma işinin ilk günleri ona ne kadar sevinç verirse versin Prens Andrey ile Nataşa'nın nişanından ve İosif Alekseyeviç'in hemen hemen aynı sırada öğrendiği ölümünden sonra, gözünde o eski yaşamının tüm güzelliği yok oluvermişti. Piyer'e yaşamı, önemli bir kimsenin övgülerine uğrayan göz kamaştırıcı eşi, bütün Petersburg'da tanınan bir kişi oluşu ve can sıkıcı resmiliklerle dolu iş yaşamı... İşte bu eski yaşam, birdenbire, büyük bir bayağılıkla çekilmez görünüyordu.

Artık anı defteri tutmaktan vazgeçmişti. Kardeşlerle görüşmekten kaçınıyordu. Gene kulübe dadanmış, gene içmeye başlamıştı. Gene hep bekârların oluşturduğu gruplara katılıyordu. Öylesine yaşıyordu ki karısı onu sert bir dille uyarma gereğini duydu. Nihayetinde Piyer, haklı olduğunu kabul ettiği Kontes Yelena Vasilyevna'yı tatsız durumda bırakmamak için Moskova'ya gitti.

Moskova'da kimisi çoktan sararıp solmuş, kimisi henüz solmakta olan prensesleri, bitip tükenmek bilmez uşak ve hizmetçileriyle dolu kocaman evine ayak basar basmaz sakin bir limana kavuştuğunu hissetti hemen. Daha kente girip de İverskaya Kilisesi'nde altın işlemeli tasvirleri aydınlatan sayısız mumun ışığını, üstü çiğnenmemiş karla örtülü Kremlin Alanı'nı, arabacıları, Sivtzev Brajok'taki küçük dükkânları, kaygısız

ömürlerinin son demlerini yaşayan artık hiçbir şeyde gözü kalmamış yaşlı kadıncıkları, Moskovalı bayanları, Moskova balolarını ve Moskova'daki İngiliz Kulübü'nü gördüğünde her zaman olduğu gibiydi işte. Moskova, onun için, rahat, sıcacık, kirli ama alışılmış bir eski sabahlıktı.

Yaşlısından çocuğuna Moskova sosyetesi, Piyer'i uzun zamandır beklenen, yeri hep hazır tutulan bir konuk gibi karşıladı. Moskova sosyetesi için Piyer, en cana yakın, en iyi yürekli, en akıllı, en neşeli, en tuhaf, en vicdanlı, en dalgın ama aynı zamanda en dikkatli kişiydi. Kelimenin tam anlamıyla bir eski Rus beyefendisiydi. Cüzdanı hep boştu, çünkü bütün herkese açık bir cüzdandı. Yardım için düzenlenen toplantılara, kötü resimler ve heykellere, çeşitli derneklere, Çingeneler'e, okullara ortaklaşa para toplanıp arkadaş onuruna verilen ziyafetlere, içki şölenlerine, Masonlar'a, kiliselere, kitaplara... kısacası hiçbir şeye ve hiç kimseye 'hayır' demek gelmiyordu içinden. Ona çok borçlanmış ve onu korumaları altına almış iki arkadaşı olmasa eğer, çoktan nesi var nesi yoksa dağıtmış olurdu. Kulüpte bir tek şölen, bir tek gece toplantısı yoktu ki onsuz geçsin. İki şişe Margo şarabını yuvarlayıp da kendini kanepeye bıraktığı vakit hemen çevresini kuşatırlardı. Böylece ateşli tartışmalar, düşünce çatışmaları, şakalarla örülü bir söyleşi koyulaşır giderdi. Nerede bir kavga çıksa Piyer, hemen orada biter ve iyimser gülümseyişine eklenen yerli yerinde bir şakayla işi tatlıya bağlayıp bütün herkesi uzlaştırırdı. Onun yokluğunda Mason Locaları'nın toplantıları nasıl da renksiz ve sıkıcı olurdu!

Bekâr arkadaşlarıyla birlikte yediği akşam yemeğinden sonra hemen oluşuveren neşeli bir grubun ısrarlarını kıramayıp, dudaklarında yumuşacık bir gülümseyiş, başka bir yere gitmek üzere yerinden kalktığında, gençlerden coşkulu sevinç çığlıkları yükselirdi. Balolarda kavalyeler eksik çıktığında dans edecek o vardı hep. Genç kızlar ve genç kadınlar onu, özellikle akşam yemeğinden sonra, hiçbirine askıntı olmaya kalkışmaksızın bütün hepsine aynı ölçüde nazik davrandığı için severlerdi. 'Pek tatlıdır cinsel yaşamı yoktur,' derlerdi onun için.

Ömrünün son yılları her şeyi hoşgörüyle karşılayarak geçiren sayısız Moskovalı emekli mabeyinciden biri gibiydi.

Yedi yıl önce, Avrupa'dan henüz döndüğü sıralarda herhangi bir kimse çıkıp da ona bir şeyler aramasının, yeni birtakım şeyler bulmaya çabalamasının gereksizliğini, izleyeceği yolun başlangıçtan beri çizilmiş olduğunu ve o ne kadar çırpınırsa çırpınsın, onun durumundaki bütün

insanlar ne olmuşlarsa onun da kaçınılmaz biçimde aynı şey olacağını söyleseydi, kim bilir nasıl bir dehşete kapılırdı. Buna kesinlikle inanamazdı; kimi vakit Rusya'da cumhuriyet kurmayı; kimi vakit Napolyon, kimi vakit filozof, kimi vakit de Napolyon'u yepyeni bir stratejiyle yenen bir askerlik uzmanı olmayı önünde durulmaz bir tutkuyla isteyen o değil miydi? O değil miydi yozlaşmış insanlığın düzeltilip yeniden yaratılabileceğini gören ve bunu yürekten isteyen, kendisini de yetkinliğin en son aşamasına ulaştırmak isteyen? Okullar, hastaneler açan, köylüleri özgürlüğe kavuşturan da o değil miydi?

Oysa şimdi bütün bunların yerine, sadık olmayan bir kadının zengin kocası, yiyip içmeyi sonra da düğmelerini çözmeyi, hükümeti hafiften çekiştirmeyi seven emekli mabeyinci, İngiliz Kulübü'nün ve Moskova sosyetesinin sevilen bir üyesi olmuştu. Yedi yıl önce, bunca nefret ettiği 'Moskovalı bir emekli mabeyci' tipi durumuna gelişine kendini alıştıramadı uzun bir süre.

Kimi vakit bu yaşamı geçici bir süre için sürdürdüğünü düşünerek kendisini avutuyordu ama hemen ardından gelen bir başka düşünce dehşet içinde bırakıyordu onu; hiçbir şey yitirmeksizin geçici bir süre için girmişlerdi ama çıktıkları vakit benliklerinde hiçbir sağlam yan kalmamıştı.

Gururunun baskın geldiği anlarda, kendisini, o eskiden nefret ettiği emekli mabeynci tiplerinden apayrı, bambaşka bir tip olarak görüyordu. Onlar bayağı, budala insanlardı! Kendi durumlarından son derece hoşnut olan, durumlarının rahatlığı içinde uyumuş kişilerdi. Gururunun dile geldiği bu anlardı. 'Oysa ben şimdi bile hoşnutsuzluk içindeyim, hep insanlık için bir şeyler yapmak istiyorum!' diyordu kendi kendine. Alçakgönüllülüğünün daha baskın geldiği anlardaysa, 'Belki de bütün o arkadaşlarım benim gibi çırpındılar, ama sonradan çevresinin, toplumun, soydan gelen eğilimlerin ya da insanın karşı koyamadığı kötü bir gücün zoruyla benim geldiğim noktaya geldiler!' diyordu. Böylece Moskova'da bir süre yaşadıktan sonra artık kendisini de, kader arkadaşlarını da horgörmemeye başlamıştı. Onlara da saygı ve acıma duyuyordu.

Piyer'in, eskisi gibi, umutsuzluğa, aşırı can sıkıntısına ve yaşamaya karşı nefrete kapıldığı anlar olmuyordu; ama eskisinden şiddetli bunalımlar biçiminde kendini belli eden o hastalık şimdi varlığının derinliklerine sinmişti, bir an için olsun onu bırakmıyordu. Elinde olmayarak yaşantıyı ortaya vuran olayların anlamını kavramak istiyor, günde birkaç kez şaşkınlıkla kendi kendine, 'Niçin? Niçin? Dünyada olup bitenler nedir?'

diye soruyor, ama denemeyle bu sorulara bir yanıt bulamadığını bildiği için, hemen kafasını onlardan sıyırmaya çalışıyor, eline bir kitap alıyor, kulübe koşuyor ya da kentte olup bitenler konusunda dedikodu yapmak için Apollo Nikolayeviç'in yanına gidiyordu.

Piyer, 'Hiçbir zaman kendi bedeninden başka bir şey sevmeyen ve dünyanın en aptal kadınlarından biri olan Yelena Vasilyevna insanlara en üstün zekâlı, en ince varlığı gibi görünüyor, herkes de onun karşısında yerlere kadar eğiliyor,' diye düşünüyordu. 'Güçlü olduğu sürece herkes Napolyon'dan nefret etti. Zavallı bir aktör durumuna düştüğünden beriyse, Avusturya İmparatoru, Bonapart kızını nikâhsız alsın diye her çareye başvuruyor. İspanyollar, Katolik din adamları yoluyla on dört haziran günü Fransızları yendikleri için Tanrı'ya dualar ediyorlar. Fransızlar ise aynı Katolik din adamları yoluyla, gene on dört haziran günü İspanyolları yendikleri için Tanrı'ya aynı duaları yineliyorlar. Mason yoldaşlar, insanlar için her şeylerini vermeye hazır oldukları konusunda yeminler ediyorlar, ama yoksullar için para toplandığı vakit, bir tek ruble vermezler. Astree'yi kudret helvasını arayanlara" karşı kışkırtıyor, gerçek İskoçya halısı için de yazanın bile anlamını kavrayamadığı, üstelik kimseye gerekli olmayan bir protokol için uğraşıp duruyorlar. Hepimiz bize yapılan kötülükleri bağışlamayı ve insan kardeşlerimizi sevmeyi gerektiren Hıristiyan yasasına bağlıyız; yasaya bağlı olarak Moskova'da kırk kez kırk kilise kurduk; oysa dün bir kaçağı kırbaçla ölesiye dövdüler, bundan başka aynı sevgi ve acıma yasasına hizmet eden biri, bir papaz, idamından önce haç öptürüyordu.'

Piyer, işte böyle düşünüyordu ve bu her şeyde görülen, herkesin kabul ettiği ikiyüzlülük, kendisi ona ne kadar alışmış olursa olsun, her seferinde yeni bir şeymiş gibi onu şaşırtıyordu. 'Ortada bir yalan, bir karışıklık olduğunu anlıyorum, ama onlara bütün anladıklarımı nasıl anlatayım?' diyordu. 'Denedim ve her zaman içlerinden o anladığım şeyleri onların da kavradıklarını, ama ne yapıp edip onu görmemezlikten geldiklerini gördüm. Demek ki bunun böyle olması gerekiyor! Ama ben nerelere gideyim, ben ne yapayım!'

Özellikle birçok Rus'ta bulunan ve insanlığı mutsuzluğa mahkûm eden yeteneğin varlığını kendinde hissediyordu. Bu da, iyilik ile doğruluğun olanaklı olduğunu görmek, ona inanmak, ama aynı zamanda yaşamdaki kötülüklerle yalanları da apaçık görebilme yeteneğiydi; kötülüklerle yalanları görebilmek, ciddi bir işin gerçekleştirilmesine engeldi. Her iş, kötülük ve yalanla karışmış görünüyordu Piyer'e. Hangi işi denerse

denesin, hangi işe el atarsa atsın, kötülük ve yalan yolunu kesiyor, bütün çalışma kapılarını kapıyordu. Bununla birlikte yaşamak, bir işle uğraşmak gerekiyordu. Yaşamın, çaresi bulunmamış soruların baskısı altında olmak çok korkunç bir şeydi! Bu yüzden, yalnız bunları unutmak için, kendini her türlü eğlenceye kaptırıyor, çeşitli derneklere girip çıkıyor, çok içiyor, tablolar satın alıyor, binalar yaptırıyor ve asıl önemlisi okuyordu.

Okuyordu, hem de her şeyi, eline ne geçerse hepsini okuyordu; öylesine okuyordu ki, eve gelir gelmez, daha uşaklar giysilerini çıkarırken dalıyor, uykudan sonra içki şölenlerine ve kadınlara, içki şölenlerinden sonra gene söyleşiye, okumaya ve şaraba dalıyordu. Şarap içmek, onun için hem bedensel, hem de ruhsal bakımdan her gün biraz daha büyük bir ihtiyaç olmaya başlamıştı. Doktorlar, bu bedenle, şarap içmesinin tehlikeli olduğunu söylediği halde pek ama pek çok içiyordu. Kendisi de farkında olmadan, art arda birkaç bardak şarap içip de bedenini tatlı bir uyuşma sardığı; içinde bütün insanlara karşı sevgi, zihninde her düşünceyi özüne, derinliğine varmadan, yalnız yüzeyden kavrama eğilimi duyduğu zaman, tam anlamıyla huzura kavuşabiliyordu ancak.

Ancak iki şişe şarap içtikten sonradır ki, bulanık bir biçimde, yaşamının kendisine dehşet ve korku veren o karmakarışık düğümünün, aslında, hiç de korkunç olmadığını kavrıyordu. Başında bir uğultuyla gevezelik ederken, konuşmaları dinlerken ya da öğlen ve akşam yemeklerinden sonra kitap okurken hep o düğümün başka bir yönünü görüyordu. Şarabın etkisi altındayken kendi kendine, ‘Bu bir şey değil, ben bunu çözerim, işte çözüm yolunu buldum bile. Ama şu anda vaktim yok, bütün bunları sonra düşünürüm!’ diyordu. Oysa sonra dediği zaman bir türlü gelmiyordu.

Sabahları karnı açken bütün eski sorunlar ona çözülmesi olanaksız ve korkunç görünüyor, o zaman hemen kitaba sarılıyor, ya da biri ziyaretine gelirse huzura kavuşuyordu.

Kimi vakit, eskiden dinlediği bir öyküyü anımsıyordu. Bu öyküye göre, erler savaşta, düşman ateşi altındaki siperlerde, yapılacak işleri olmadığı vakit, tehlikeye daha kolay göğüs gerebilmek için kendilerini oyalayacak bir iş bulmaya çalışırlardı. Bütün insanlar ona kendilerini yaşam sıkıntısından korumaya çalışan o erler gibi görünüyordu. Kimi yüksek makamlara kavuşmak, kimi kadınla, kimi oyuncakla, kimi atlarla, kimi siyasayla, kimi avcılıkla, kimi şarapla, kimi devlet işleriyle uğraşarak. Dünyada her şeyin değeri aynı. Salt yaşamdan kurtulayım, ondan kurtulmak

için elimden geleni yapayım, diye düşünüyordu. ‘Yalnız onu, onun korkunçluğunu gözüm görmesin.’

Kışın başlangıcında Prens Nikolay Andreyiç Bolkonski, kızıyla birlikte Moskova’ya geldi. Geçmişi, zekâsı ve özgün görüşleri, aynı zamanda, özellikle o sırada Çar Birinci Aleksandr’ın devlet yönetimine beslenen hayranlığın azalmasıyla Moskova’da Fransızlara düşman bir ulusçuluk akımının başlaması, Nikolay Andreyiç’in hemen, Moskovalılardan özel bir saygı görmesine, kentte hükümete karşı olanların onun çevresinde toplanmasına yol açtı. Prens, o yıl çok yaşlanmıştı. Durumunda yaşlılığın kesin belirtileri seziliyordu. Birden uykuya dalmalar, yakın geçmişte olanları unutmalar, ama eskiden geçenleri anımsamalar, Moskova’da hükümete karşı olan çevrelerin rolünü benimsemekte gösterdiği çocukça gururlanma gibi... Bununla birlikte, yaşlı adam özellikle akşamları çay zamanı sırtında kısa kürkü, başında pudralı perukasıyla odasından çıkıp da herhangi birinin açtığı konu üzerine heyecanlanarak geçmiş günlerden kopuk bir şeyler anlatmaya koyulduğu ya da o günün konuları üzerine daha da heyecanlı ve sert yargılarda bulunduğu vakit, konuklarında aynı saygılı hayranlığı uyandırıyordu.

Konuklar için, kocaman duvar aynaları, devrim öncesi eşyaları ve pudralı uşaklarıyla o eski devirlerden kalma ev, uysal kızının, o güzel Fransız kadının hayranlıkla taptıkları o geçmiş yüzyılın sert, zeki yaşlısı, görkemli bir görünüm sergiliyordu. Ama konuklar ev sahiplerini gördükleri o iki üç saat içinde o evin kendi yaşamını da sürdürdüklerini düşünemiyorlardı.

Evin bu iç yaşamı Moskova’daki son günlerde Prenses Maria için çok ağır bir durum almıştı. Kendisine mutluluk veren bütün şeylerden yoksun kalmıştı prenses. Orada kendini Tanrı’ya adamış insanlarla söyleşmek, yapayalnız bir köşeye çekilmek... Bunlar Lisi Gori’deyken ona yaşama sevinci veriyordu. Başkentteyse orada yaşamanın verdiği zevkleri tatmadığı gibi, bundan hiçbir yarar elde etmiyordu. Sosyete toplantılarına gitmiyordu. Yanında babası olmadan kendisini hiçbir yere bırakmadığını herkes biliyordu. Maria’ysa sağlık durumu elvermediği için bir yere gitmiyordu; bu yüzden artık Prenses Maria’yı ziyaretlere de, gece toplantılarına da davet etmiyorlardı.

Prenses Maria, evlenme umudunu büsbütün yitirmişti. Prenses, Nikolay Andreyiç’in kimi vakit evlerine gelen, ona talip olabilecek gençleri, ne kadar soğuk ve öfkeli karşıladığını, onları nasıl başından savdığını görüyordu genç kız. Arkadaşı da yoktu. Moskova’ya gelişinde en yakını

olan iki insan onu düş kırıklığına uğratmışlardı. Eskiden de tam anlamıyla içli dışlı olamadığı Bayan Bourienne, şimdi hoşlanmadığı biri durumuna gelmişti ve kimi nedenlerden ötürü ondan uzaklaşmaya başlamıştı. Moskova'da oturan, hem de hiç ara vermeden mektuplaştığı Juli'yle gene karşılaştığı vakit onu kendisine büsbütün yabancı bulmuştu. O sırada erkek kardeşinin ölümünden ötürü Moskova'nın gelinlik çağındaki genç kızları arasında en zenginlerinden biri durumuna gelen Juli, eğlenceli bir sosyete yaşamına dalmıştı. Çevresinde hep genç erkekler vardı, bunların ondaki üstünlükleri şimdi birdenbire değerlendirdiklerini sanıyordu. Juli, o sırada yaşlanmaya başlayan bir sosyete kızının artık evlenmek için son şansını kullanabileceğini anladığı çağdaydı. Yazgısını ya şimdi belirleyecekti ya da hiçbir zaman.

Prenses Maria, perşembe günleri hüzünlü bir gülümseyişle artık mektup yazacak kimsesi olmadığını anımsıyordu; çünkü birlikte bulunmaktan hiçbir zevk duymadığı Juli buradaydı ve onunla her hafta görüşüyordu. Tıpkı, evlenirse akşamları gidecek bir yer bulunamayacağı için, birkaç yıldır akşamlarını evinde geçirdiği bir bayanla evlenmeyi göze alamayan yaşlı bir göçmen gibi, Juli'nin Moskova'da oluşunda, artık mektup yazacak bir kimsesi bulunmayışına acıyordu için için.

Prenses Maria'nın Moskova'da konuşacağı, derdini dökeceği kimse yoktu, ama bu arada bir sürü yeni dert çıkmıştı. Prens Andrey'in dönüşü ve evlenmesi yaklaşıyordu. Öyleyken onun babasını bu işe hazırlamak için kız kardeşine yüklediği görevi yerine getirmek şöyle dursun, iş büsbütün bozulmuş görünüyordu. Kontes Rostova'dan söz açılması bile zaten çoğunlukla sinirli olan yaşlı prensi çileden çıkarmaya yetiyordu. Prenses Maria için son zamanlarda çıkan yeni bir dert de yeğenine verdiği sıkıntılardı. Nikoluşka'yla olan ilişkilerinde, kendisinin de tıpkı babası gibi sinirlilik göstermediğini fark ederek dehşete kapılıyordu. Kaç kez, kendi kendine, yeğenine ders verirken öfkeye kapılmaması gerektiğini söylemişti; öyleyken işaret cetvelini alıp Fransız abecesinin başına her oturuşunda, halası kızacak diye zaten korku içinde olan çocuğa bir an önce bir şeyler öğretmek için o kadar istek duyuyordu ki, onun en ufak bir dikkatsizliği karşısında irkiliyor, telaşlanıyor, öfkeleniyor, sesini yükseltiyor, kimi vakit çocuğu kolundan çekip ceza olarak köşeye dikiyordu. Onu bir köşeye dikerek cezalandırdıktan sonra, kendi katı yürekliliğine, kötülüğüne ağlamaya başlıyordu. Nikoluşka da ona bakarak hüngür hüngür ağlıyor, izin almadan ceza köşesinden ayrılıp, halasına yaklaşıyordu. Halası,

gözyaşlarından ıslanmış ellerinden tutup yüzünden uzaklaştırıyor, onu avutmaya koyuluyordu. Bütün dertleri arasında prensese en çok üzüntü vereni de, babasının hep ona karşı yönelen ve çoğu zaman yüreksizliğe varan sinirliliğiydi. Eğer babası onu gece sabahlara kadar secdeye kapanmaya zorlasaydı, dövseydi, odun ya da su taşıtsaydı, güç durumda bulunduğu aklına bile gelmezdi. Ama onu seven, öyleyken ona acı çektiren bu adam zalimlerin en zalimi sayılmalıydı, çünkü kızını seviyordu. Hem kendine, hem de ona sadece bu yüzden acı veriyordu.

Yaşlı adam yalnız gururunu kırmakla, onu küçük düşürmekle kalmıyor, aynı zamanda, her vakit, her şeyde onun suçlu olduğunu kanıtlamasını biliyordu.

Son zamanlarda yaşlı adamda Prenses Maria'ya her şeyden daha fazla üzüntü veren yeni bir özellik belirmişti, bu da Bayan Bourienne'la arasında ortaya çıkan büyük yakınlıktı. Oğlunun tasarısını haber aldığı vakit ilk anda şakadan aklına gelen düşünce (Andrey evlenirse kendisinin de Bourienne'le evleneceği düşüncesi) belli ki, hoşuna gitmişti ve yaşlı adam son zamanlarda inatla, Prenses Maria'ya öyle görünüyordu. Sadece onun gururunu yaralamak için Bayan Bourienne'e özel bir sevgi gösteriyor, ona bu sevgiyi gösterirken de kızına karşı duyduğu hoşnutsuzluğu açıkça belirtiyordu.

Bir gün Moskova'da yaşlı prens, Prenses Maria'nın yanında (genç kıza, babası bunu özellikle onun yanında yapmış gibi geliyordu), Bayan Bourienne'in elini öptü, sonra onu kendisine çekerek kucaklayıp okşadı. Prenses Maria, kıpkırmızı kesildi ve koşarak odadan dışarı çıktı. Birkaç dakika sonra Bayan Bourienne, Prenses Maria'nın odasına girdi ve gülümseyerek, tatlı bir sesle neşeli neşeli bir şeyler anlatmaya koyuldu. Prenses Maria, çabucak gözlerini sildi, kararlı adımlarla Bourienne'e yaklaştı, kendisi de ne yaptığını bilmeden, Fransız kızına, öfkeli öfkeli sesi çıktığı kadar bağırmaya başladı:

"Bu alçakça, bayağı bir şey... Bir insanın zayıf yanlarından hiç acımadan yararlanmak..."

Sözünü bitiremedi:

"Defolun odamdan!" diye bağırdı.

Sonra hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

Ertesi gün, prens kızına bir tek söz söylemedi; Prenses Maria, öğle yemeğinde, babasının, servise önce Bayan Bourienne'den başlanmasını buyurduğunu gördü. Yemeğin sonunda, kahvecibaşı eski alışkanlığına

uyarak, kahveyi önce Prenses Maria'ya sununca, prens birdenbire çileden çıktı, bastonunu Filip'in üzerine fırlatarak hemen askere gönderilmesini buyurdu:

"Kulaklarınız duymuyor mu? İki kez söyledim! Kulakları duymuyor. Bu evde en başta o gelir! Benim en iyi dostum odur!" diye bağırıyordu.

Öfkeyle, Prenses Maria'ya dönüp bağırdı:

"Eğer sen de o kendini bilmezliği gösterirsen, bir daha dün akşam yaptığın gibi onun karşısında yerini bilmezsen, sana bu evin efendisi kim gösteririm! Defol! Gözüm görmesin seni! Özür dile ondan!"

Prenses Maria, Ameliya Yevgenyevna ile babasına, kendisini savunmasını ondan dileyen kahvecibaşı Filip'i de bağışlamaları için yalvardı.

Böyle anlarda, büyük bir özveride bulunmaktan duyulan gururuna benzeyen bir duygu uyanıyordu Prenses Maria'nın içinde; böyle anlarda birden o kınadığı babası ya el yordamıyla gözlüğünü aramaya koyulup onu göremiyor, biraz önce olup bitenleri unutarak artık gücü azalmış ayaklarıyla yanlış bir adım atıyor ve arkasına dönüp acaba biri ne kadar güçsüz olduğunu ayırt etti mi diye bakıyor, ya da en kötüsü, yemekte, sofra başında onu konuşturan konuklar olmayınca bir anda uykuya dalıyor, elindeki peçeteyi düşürüyor, sallanan başı tabağa doğru eğiliyordu. O zaman Prenses Maria, kendisinden tiksinerek, 'O yaşlı, gücünü yitirmiş, öyleyken ben onu kınamaya kalkışıyorum!' diye düşünüyordu.

III

1811 yılında, Moskova'da kısa bir süre içinde parlamış bir Fransız doktoru oturuyordu. Çok uzun boylu, çok yakışıklı, her Fransız gibi nazik ve Moskova'da herkesin söylediğine göre tıp biliminde olağanüstü başarı gösteren, Metivier adında bir adamdı bu. Bu adam, yüksek sosyetedeki insanların evine bir doktor gibi değil de eşit bir insan olarak kabul edilirdi.

Tıpla alay eden Prens Nikolay Andreyiç, son zamanlarda, Bayan Bourienne'in öğüdü üzerine, bu doktorun evine gelmesine izin vermiş, ona

alışmıştı. Metivier, prense haftada iki kez geliyordu.

Aziz Nikola yortusunda ve prensin doğum gününde, bütün Moskova evinin kapısına toplanmıştı; ama o, hiç kimsenin kabul edilmemesini söylemiş, yalnız pek az kişiyi, listesini Prenses Maria'ya vermiş olduğu kişileri öğle yemeğine çağırmalarını buyurmuştu.

Sabahleyin, prense kutlama için gelmiş olan Metivier, bir doktor olarak, Prenses Maria'ya söylediği gibi, bir yasağı çiğnemeyip görgüye aykırı bir şey yapmayarak yanına girdi. O doğum günü sabahı prens, sabahtan beri odada, oradan araya dolaşmış, herkese çatmış, kendisine söylenenleri anlamıyormuş, başkaları da kendi söylediğini anlamıyormuş gibi bir tavır takınmıştı. Prenses Maria, onun böyle için için kaynıyormuş gibi homurdanmasına yol açan ruh halini çok iyi bilirdi. Çoğu zaman, müthiş bir öfke olarak patlak verirdi bu ruh hali. Bu yüzden o sabah hep tetiği kalkık bir tüfek karşısındaymış gibi, kaçınılması olanaksız patlayışı beklemiş durmuştu. Doktor gelinceye kadar her şey iyi geçmişti. Prenses Maria, doktoru içeri aldıktan sonra, elinde kitapla, konuk odasının kapısında, olup bitenleri duyabileceği bir yere oturmuştu.

Önce yalnız Metivier'nin, sonra babasının sesini duydu. Ondan sonra her iki ses birlikte işitildi, kapı ardına kadar açıldı ve eşikte, o kabarık, siyah saçlarıyla korku içindeki yakışıklı Metivier ve başında kalpak, sırtında ropdöşambrla yüzü öfkeden karmakarışık olmuş, gözbebeği küçülmüş prens göründü. Prens:

"Anlamıyorsun ha?" diye bağırıyordu. "Ama ben anlıyorum! Fransız casusu seni! Bonapart uşağı casus, defol evimden! Defol diyorum sana!"

Arkasından kapıyı çarparak kapadı. Metivier, omuzlarını silkerek, bağırışlar üzerine yandaki odadan koşup gelen Bayan Bourienne'e yaklaştı:

"Prens iyi değil, hem safra kesesinden rahatsız, hem de beyninde kan basıncı var. Sakin olun, yarın gene geleceğim!" dedi.

Parmaklarını dudaklarına götürerek çabucak dışarı çıktı.

Kapının öbür yanında terlikle yürüyen prensin ayak sesleri ve "Casuslar! Hainler! Nereye baksan, her yerde hainler! Kendi evimde bir dakika rahatım yok!" bağırışları duyuluyordu.

Metivier gittikten sonra, yaşlı prens, kızını çağırdı ve bütün hışmıyla ona yüklendi. Casusu yanına göndermelerinden o suçluydu, kendisi ona çağrılacakların listesini yapmasını ve listede olmayanların içeriye alınmamasını söylememiş miydi? O alçak herifin içeriye girmesine ne diye izin vermişlerdi? Bütün suç Prenses Maria'daydı. Prens:

“Sen buradayken bir dakika olsun rahatım yok, rahatça ölmeme bile olanak kalmayacak!” diye söyleniyordu.

Sonra da:

“Hayır yavrum, birbirimizden ayrılmalıyız, ayrılmalıyız. Siz’de bunu biliyorsunuz. Artık daha fazla dayanamam!” dedi.

Odadan dışarı çıktı. Sonra sanki Prenses Maria’nın herhangi bir biçimde avunmasından korkuyormuş gibi yanına döndü. Sakin bir tavır takınmaya çalışıyordu:

“Hem sanmayın ki, size bunu bir öfke anında söyledim,” dedi. “Ben sakinim, çok yanlı olarak düşündüm bunu. Bu olacaktır, ayrılmalıyız, kendinize bir yer arayın.”

Ama daha fazla dayanamadı ve ancak seven birinin kızgınlığıyla, besbelli kendisi de acı çekerek; havada yumruklarını salladı. Prenses Maria’nın yüzüne karşı:

“Tanrım, hiç olmazsa budalanın biri çıksa da şununla evlense!” diye bağırdı.

Kapıyı çarparak kapadı. Yanına Bayan Bourienne’i çağırttı, sonra çalışma odasında yavaş yavaş yatıştı.

Seçilmiş olan altı kişi, saat ikide yemeğe gelmişlerdi. Konuklar, tanınmış Kont Rostopçin, yeğeniyle birlikte Prens Lopuhin, prensin eski savaş arkadaşlarından General Çatrof ve gençlerden Piyer ile Boris Drubetskoy, konuk odasında prensi bekliyorlardı. O günlerde Moskova’ya izinli gelmiş olan Boris, Prens Nikolay Andreyiç’e tanıtılmayı istemiş, bir yolunu bulup prensin o kadar gözüne girmişti ki, yaşlı adam evine kabul etmediği bütün bekâr gençler arasından yalnız onu çağırmıştı.

Prensin evi ‘sosyete’ sayılmazdı, ama öyle bir çevredeydi ki bu eve kabul edilmek en gurur verici şeylerdendi kentte. Bunu Boris, bir hafta önce, Kont Rostopçin, Aziz Nikola yortusunda kendisini öğle yemeğine çağıran Genelkurmay Başkanına gelemeyeceğini söylediği vakit anlamıştı.

“Ben o gün Prens Nikolay Andreyiç’in kutsal elini öpmeye giderim,” demişti kont.

Genelkurmay Başkanı:

“Ha, evet, evet,” diye karşılık vermişti. “Prens nasıl acaba?”

Eski eşyalarla döşenmiş, yüksek tavanlı eski moda konuk odasında, yemekten önce toplanmış olan birkaç kişi resmi bir hava taşıyan oturum halindeki mahkeme kuruluna benziyorlardı. Herkes susuyordu; bir şeyler söyleyecek olsalar bile alçak sesle konuşuyorlardı. Prens Nikolay Andreyiç,

odasından ciddi bir tavırla çıkmıştı ve konuşmuyordu. Prenses Maria da her zamankinden daha sessiz ve çekingendi. Konuklar, onunla konuşmaya pek hevesli görünmüyorlardı; çünkü o sırada prensesin onların konuşmalarıyla ilgilenebilecek bir durumda olmadığını seziyorlardı. Konuşmayı tek başına Kont Rostopçin yönetiyor, son zamanlarda kentte olup bitenleri ve siyasal haberleri anlatıyordu.

Lopuhin ile yaşlı general, konuşmaya seyrek olarak katılıyordu. Prens Nikolay Andreyiç, söylenenleri tıpkı kendisine verilen bir raporu dinleyen bir yüksek yargıç gibi dinliyor, yalnız arada bir mırıldanarak ya da kısacık bir söz söyleyerek kendisine rapor edilenleri dikkate aldığını belirtiyordu. Konuşmanın tonundan siyaset dünyasında olup bitenleri hiç kimsenin doğru bulmadığı belliydi. Her şeyin daha kötüye gittiğini gösteren olaylar anlatılıyordu. Ama her öyküde ya da her yargıda şaşılacak bir şey oluyordu. Eleştiri doğrudan doğruya Çar'ın, imparatorun kişiliğine yönelebileceği sırada, olup bitenleri anlatan ya kendiliğinden susuyor ya da eleştirici tam o sınırı aşarken bir başkası onu durduruyordu.

Sofrada son siyasal haberden, Napolyon'un Oldenburg Dükü'nün topraklarına el koymasıyla Rusların Napolyon'a gönderdikleri ve bütün Avrupa saraylarına bildirdikleri düşmanca notadan söz açıldı. Kont Rostopçin, birkaç kez yinelediği tümceyi gene söyleyerek:

"Bonapart," dedi, "sanki korsanmış da Avrupa ele geçirdiği bir gemiymiş gibi davranıyor. Ama insan hükümdarların bu kadar uzun bir süre sabretmelerine ya da körlüklerine şaşıyor. Şimdi sıra Papa'ya geldi ve Bonapart, artık hiç sıkılmadan Katolik mezhebinin başkanını devirmek istiyor, öyleyken herkes susuyor. Bir tek bizim çarımız, Oldenburg Dükü'nün topraklarına el konulmasını protesto etti. O bile..."

Prens Rostopçin, artık eleştirilere devam edilemeyecek sınıra gelmiş olduğunu anlayarak sustu. Prens Nikolay Andreyiç:

"Oldenburg Dükalığı'na karşılık, başka topraklar önerdiler," dedi. "Ben nasıl Lisi Gori'deki köylüleri Boguçarova ile Riyazan'a sürdüysem, Napolyon da, grandükleri oradan oraya sürüyor."

Boris, saygılı bir tavırla konuşmaya katılarak:

"Oldenburg Dükü yazgısına olağanüstü bir karakter sağlamlığı ve dirençle katlanıyor," dedi.

Bunu, Petersburg'dan geçtiği sırada grandüke tanıtılma onuruna ulaştığı için söylemişti. Prens Nikolay Andreyiç, ona bu konuda kimi şeyler

söylemek istermiş gibi bir tavırla baktı. Kont Rostopçin, çok iyi bildiği bir işten söz eden bir insanın aldırmazlığıyla:

“Bizim Oldenburg konusundaki protestomuzu okudum, notanın bu kadar kötü yazılmış olmasına şaştım kaldım,” dedi.

Piyer, notanın kötü yazılmış olmasının Kont Rostopçin’i niçin rahatsız ettiğini anlamıyormuş gibi saf bir şaşkınlıkla yüzüne baktı:

“Güçlü bir anlamı varsa ister iyi yazılsın, ister kötü. Hepsi bir değil mi, kont?”

Kont Rostopçin:

“Dostum, elimizde beş yüz bin kişilik bir ordu varken, notada güzel bir biçem tutturmamız herhalde zor değildi!” diye yanıt verdi.

“Herhalde epey yazıcı da türedi,” dedi. “Orada, Petersburg’da hep çiziktirip duruyorlar, yalnız nota değil, yeni yeni yasalar da yazıyorlar. Benim Andriyuşa orada, Rusya için tam bir cilt dolusu yasa yazmış. Şimdi herkes bir şeyler yazıyor!”

Bunu söyledikten sonra yapmacık bir tavırla güldü. Konuşma bir dakika için kesilmişti; yaşlı general, hafifçe öksürerek dikkati kendi üzerine çekti:

“Petersburg’da resmi geçitteki son olayı duydunuz mu, efendim? Yeni Fransız elçisi neler yapmış?”

“Nasıl? Evet, kulağıma bir şeyler çalındı; majestenin yanında, olmayacak bir şey söylemiş.”

General, devam etti:

“Majeste, elçinin dikkatini humbaracı tümeni ile erlerin tören yürüyüşü üzerine çekmiş, ama söylendiğine göre elçi buna hiç önem vermemiş, dahası ‘Biz Fransa’da böyle boş şeylere hiç önem vermeyiz!’ deme densizliğini göstermiş. Çar, hiç sesini çıkarmamış. Ondan sonraki törendeyse bir kez olsun onunla konuşmamış.”

Herkes susmuştu; doğrudan doğruya çarla ilgili olan bu olay için hiçbir düşünce ileri sürülemezdi.

Prens:

“Kendini bilmezler!” dedi. “Metivier’yi tanır mısınız? Bugün onu evimden kovdum, buraya gelmişti; yanıma gelmesine izin vermişler, gerçi hiç kimseyi yanıma bırakmasınlar diye rica etmiştim ama...”

Bunu söylerken sert bir tavırla kızına bakmıştı. Sonra Fransız doktorla yaptığı bütün konuşmayı ve Metivier’nin casus olduğuna kesin olarak inanmasının nedenlerini anlattı. Gerçi bu nedenler hiç de yeterli değildi ve belirsizdi ama hiç kimse ona karşı bir şey söyleyemedi.

Kızartmadan sonra şampanya geldi. Konuklar, yaşlı prensi kutlayarak yerlerinden kalktılar. Prenses Maria da yanına yaklaştı. Prens, ona soğuk, öfkeli bir havayla bakarak tıraşlı, buruşmuş yanağını uzattı. Yüzünün her noktası sabahki konuşmayı unutmadığını, kararından caymadığını, şimdi de yanlarında konuklar bulunduğu için ona bunu söylemediğini belli ediyordu.

Kahve içmek için konuk odasına geçildiği vakit, yaşlılar topluca oturdular. Prens Nikolay Andreyiç, biraz daha açıldı ve başlayacak olan savaş konusunda neler düşündüğünü söyledi. Tilsit Barış Antlaşması yüzünden Avrupa'nın içişlerine burnumuzu sokarak Almanlarla anlaşma olanağını aradığımız sürece Bonapart'la yapacağımız savaşların felaketle sonuçlanacağını söyledi. "Biz ne Avusturya için, ne de Avusturya'ya karşı savaşmalıydık. Bizim bütün siyasetimiz Doğu'ya yönelmeliydi. Bonapart'a karşıysa bir tek şey yapmalı, sınırları berkitmeli ve sert bir siyaset gütmeliydik. Böylece Napolyon, 1807'de olduğu gibi, bir daha Rus sınırını geçmeyi göze alamazdı!" dedi.

Rostopçin:

"Hem biz Fransızlarla nasıl savaşırız, prens?" dedi. "Hiç bize öğretmenlik etmiş olanlara, birer put durumuna getirdiğimiz güçlere karşı silaha sarılabilir miyiz? Gençlerimize bakın, bayanlarımıza bakın... Bizim tanrılarımızda Fransızlar, bizim cennetimiz Paris'tir."

Herhalde herkes onu duysun diye daha yüksek sesle konuşmaya başlamıştı:

"Giyimler Fransız, düşünceler Fransız, duygular Fransız! Bakın siz Metivier'yi kapı dışarı etmişsiniz, çünkü o Fransız'dır ve alçağın biridir. Oysa bayanlarımız peşinden koşup duruyorlar. Dün bir suaredeydim, orada olan beş bayandan üçü Katolikmiş, üstelik pazar günleri kanaviçe işlemek için papazdan izin istemişler. Ama, sözümden ötürü kusura bakmayın, tıpkı hamam kadınları gibi neredeyse çırılçıplak denecek biçimde giysiler içindeydiler. Ah, gençlerimize baktıkça insanın müzeden Büyük Petro'nun topuzunu alıp onlara şöyle bir Rus dayağı çekeceği geliyor, prensim... O zaman bütün o saçmalıklar kafalarından silinirdi!"

Herkes sustu. Yaşlı prens gülümseyerek Rostopçin'e bakıyor, sözlerini beğendiğini belirtecek biçimde başını sallıyordu. Rostopçin, kendine özgü çevik bir hareketle kalktı. Prense elini uzatarak:

"Haydi hoşça kalın, Ekselans, sağlığınıza dikkat edin," dedi.

Yaşlı prens, elini bırakmadan, öpsün diye ona yanağını uzattı:

“Güle güle, dostum,” dedi. “Bu adamın ağzından bal akar. Her zaman onu zevkle dinlerim!”
Rostopçin’le birlikte ötekiler de ayağa kalktı.

IV

Prenses Maria, salonda oturup bu konuşmaları ve yaşlıların ileri sürdüğü düşünceleri dinlerken, duyduklarından hiçbir şey anlamıyordu; babasının kendisine takındığı düşmanca tavırları konukların ayırt edip etmediklerini düşünüyordu yalnızca. Evlerine üçüncü kezdir gelmiş olan Drubetskoy’un bütün yemek boyunca ona gösterdiği özel ilgi ve nezaketi de fark etmemişti.
Babası salondan çıktıktan sonra, en arkada kalan ve elinde şapka, dudaklarında da bir gülümseyişle yanına yaklaşan Piyer’e dalgın ve soran bir bakışla döndü. Salonda başbaşaydılar. Piyer, o kocaman bedeniyle Prenses Maria’nın yanındaki koltuğa çökerek:
“Biraz daha oturabilir miyim?” diye sordu.
Prenses Maria:
“A!.. Elbette...” dedi.
Bakışıysa, ‘Hiçbir şey fark etmediniz mi?’ diye soruyordu.
Piyer, öğle yemeğinden sonra her zamanki gibi keyifliydi. Önüne bakıyor, sessiz sessiz gülümsüyordu.
“Bu genci çoktan beri mi tanıyorsunuz, prenses?” diye sordu.
“Hangi genci?”
“Drubetskoy’u”
“Hayır, daha yeni tanıştık.”
“Nasıl, beğeniyor musunuz?”
Prenses Maria, sabahleyin babasıyla yaptığı konuşmayı düşünmeye devam ediyordu.
“Evet, cana yakın bir genç. Bunu niçin bana soruyorsunuz?”
“Çünkü bir şey fark etmedih. Genel olarak, Petersburg’dan Moskova’ya izinli gelen bir genç yalnız zengin bir kızla evlenmek tasarısıyla gelir.”

Prenses Maria:
“Demek sizce öyle?” dedi.
Piyer, gülümseyerek devam etti:
“Evet, bu genç de şimdi öyle davranıyor; nerede evlenecek çağda zengin kız varsa, o da orada. Ben onun ruhunu bir kitap gibi okuyorum. Şimdi kararsızlık içinde, hanginizi ele geçirsin? Sizi mi, yoksa Bayan Juli Kuragin’i mi? Onun peşinden ayrılmıyor.”
“Onlara gidiyor mu?”
Piyer, neşeyle gülümsedi:
“Evet, sık sık gidiyor. Hem siz yeni moda kur yapmak nasıldır, biliyor musunuz?”
O sırada her şeyle içtenlikle alay ettiği keyifli bir ruh hali içindeydi; oysa anı defterinde sık sık bu yüzden kendini suçlardı.
Prenses Maria:
“Hayır,” dedi.
“Şimdi Moskovalı küçük hanımların hoşuna gitmek için, küçükhanımın yanında melankolik bir tavır takınmak moda.”
Prenses Maria:
“Öyle mi?” dedi. Piyer’in iyi yürekli bir insan olduğunu ortaya seren yüzüne bakıyordu ama düşünmeye de devam ediyordu. Kendi kendine, ‘Eğer bütün hissettiklerimi birine açıklamaya yüreğim yetseydi, biraz rahatlardım...’ diye düşünüyordu. ‘Hem de özellikle Piyer’e her şeyi anlatmak isterdim. O, öyle iyi yürekli, öyle vicdanlı bir insan ki! Esenlenirdim... O, bana öğüt verebilirdi.’
Piyer:
“Onunla evlenir miydiniz?” diye sordu.
Prenses Maria, birdenbire kendisini şaşırtan bu soruya ağlamaklı bir sesle:
“Ah, Tanrım... kont! Öyle anlar oluyor ki karşıma kim çıkarsa onunla evlenebilirim,” dedi. “Ah! İnsanın... kendisine yakın birini sevmesi ve onun için hiçbir şey yapamayacağını anlaması ne kadar ağır bir şeydir. (Konuşurken sesi titriyordu) Ona dertten başka bir şey getirmediğini bilmek, bu durumu değiştirmeyeceğini anlamak ne kadar ağır bir şey! O zaman bir tek çare kalıyor. Ama ben nereye gidebilirim?”
“Neler söylüyorsunuz? Sizin neyiniz var, prenses?”
Prenses, sözünü bitirmeden ağlamaya başladı:
“Bugün bana ne olduğunu bilmiyorum. Bana aldırmayın, söylediklerimi unutun!”

Piyer'in bütün neşesi yok oluvermişti. Kaygı içinde prensese sorular soruyor, ondan kendisine içini dökmesini diliyor, deminki sözlerini anımsamadığını ileri sürüyordu. Piyer'in de bildiği dertten başka hiçbir üzüntüsü yoktu. O 'dert' de Prens Andrey'in evlenmesiydi. Bu yüzden baba oğulun arasının açılması tehlikesi vardı.

Prenses, bunları söyledikten sonra konuyu değiştirmek için:

"Rostoflar'dan haberiniz var mı?" diye sordu. "Bana söylediklerine göre yakında geleceklermiş. Ben de Andrey'in gelmesini bekliyorum. Onların burada görüşmelerini isterdim."

Piyer:

"Peki şimdi o bu işe nasıl bakıyor?" diye sordu.

'O' dediği yaşlı prensti. Prenses Maria, olumsuz bir biçimde başını salladıktan sonra:

"Ama ne yapmalı?" dedi. "Yılın dolmasına ancak bir iki ay kaldı. Bu olmayacak bir şey; ağabeyimi, gelişinin ilk anlarından itibaren onu bekleyen şeylerden korumak isterdim. Onların bir an önce buraya gelmelerini istiyorum. Umarım onunla anlaşırız. Siz onları çoktandır tanıyorsunuz, değil mi?"

Elini göğsüne bastırarak devam etti:

"Bana gerçeği olduğu gibi söyleyin, nasıl bir genç kızdır? Onu nasıl buluyorsunuz? Ama gerçeği olduğu gibi söylemenizi istiyorum, çünkü, anlıyor musunuz, Andrey bunu babasının isteğine aykırı olarak yapmakla o kadar çok şeyi göze alıyor ki, bilmek isterdim."

Piyer, bütün bu imalı sözlerden ve 'gerçeği olduğu gibi' söylemesi için yinelenen dileklerden, Prenses Maria'nın, yengesi olacak genç kıza bir hoşnutsuzluk duyduğunu sezmişti. Prenses Maria, Prens Andrey'in yaptığı seçimi doğru bulmadığını söylemesini bekliyordu ondan; ama o, düşüncelerini değil duygularını belirtti. Nedenini bilmeden kızarak:

"Bu sorunuza nasıl karşılık vereceğimi bilemiyorum," dedi. "Ne biçim bir kızdır, hiç bilemiyorum. Karakterini bir türlü çözümleyemiyorum. İnsanı büyüleyen bir varlık. Ama niçin? Bilmiyorum. İşte bence onun için söylenecek tek şey budur."

Prenses Maria, içini çekti, yüzünde de, 'Evet, zaten ben de öyle olacağını bekliyor ve bundan korkuyordum!' der gibi bir ifade belirmişti.

"Akıllı mı?" diye sordu.

Piyer, bir an düşündü:

“Sanmıyorum,” dedi. “Bununla birlikte... Evet, akıllıdır denebilir. Daha doğrusu, akıllı görünmeye aldırmıyor. Her neyse... İnsanı büyüleyen bir varlık, hepsi bu işte!”

Prenses Maria, gene hoşnutsuzlukla başını salladı:

“Ah, onu o kadar sevmek istiyorum ki, kendisini benden önce görürseniz, bunu ona söyleyin, olmaz mı?”

Piyer:

“İşittiğime göre bugünlerde geleceklermiş,” dedi.

Prenses Maria, Rostoflar gelir gelmez yengesi olacak genç kızla yakın bir arkadaşlık kurmak, yaşlı prensi de onu sevmeye alıştırmak için hazırladığı planı anlattı.

V

Petersburg’da zengin bir kızla evlenemeyen Boris, bu sefer aynı amaçla Moskova’ya gelmişti. Moskova’da gelinlik kızların en zengini olan Juli ile Prenses Maria arasında bocalıyor, bir karara varamıyordu. Prenses Maria, güzel olmamasına karşın, ona Juli’den daha çekici görünüyordu gerçi; ama, nedense, Bolkonskaya’yla uğraşmak ve onun gönlünü kazanmak da bayağı zoruna gidiyordu. Onunla son olarak görüştüğü yaşlı kontun doğum gününde, duygularından söz açmak için her girişiminde, hep olmayacak yanıtlar vermişti Prenses Maria. Boris’i dinlemediği belliydi!

Juli’yse onun ilgilerine, belki yalnız kendisine özgü alışılmadık bir tavırla ama gene de seve seve karşılık veriyordu, tam tersine! Juli, yirmi yedi yaşındaydı. Kardeşlerinin ölümünden sonra çok zengin olmuştu. Artık güzelliği kalmamıştı; gelgelelim o, yalnız eskisi kadar güzel olduğunu düşünmekle yetinmiyor, şimdi eskisinden daha çekici olduğuna inanıyordu.

Onu böylesine yanlış düşüncelere yönelten şey, şimdi çok zengin bir gelinlik kız olmasının yanı sıra, yaşlandıkça, erkekler için daha tehlikesiz bir duruma gelmesiydi. Böyle olunca erkekler ona karşı daha senlibenli davranabiliyordu. Üzerlerine hiçbir sorumluluk almadan onun akşam

ziyaretlerinden, geceleri düzenlediği toplantılardan yararlanabiliyorlardı. Gerçekten de on yıl önce henüz on yedi yaşında bir genç kızın olduğu eve, gerek onu dile düşürmemek, gerek kendini bağımlılık altına sokmamak için çatkapı gitmekten çekinen bir erkek korkusuzca haftanın her günü onun evine gidebiliyor; ve Juli'ye, evlenme çağında bir kız değilmiş de cinselliği belli olmayan eski bir dostmuş gibi davranabiliyordu!

Kuraginler'in evi, bütün o kış boyunca, en hoş vakit geçirilen evlerden biri oldu. Gerçekten de bu evin konukların en iyi karşılanıp en iyi ağırlandığı evlerden biri olduğu söylenebilirdi. Şölen ve suareler dışında Kuraginler'e her gün bir sürü insan geliyordu. Bu arada, özellikle de, gece yarısı yemek yiyen ve sabahın üçüne kadar söyleşen erkekler toplanıyordu. Bir tek baloyu, gezintiyi, tiyatro ya da konser galasını kaçırmıyordu. Juli'nin giyim kuşamı hep modaya uygundu.

Ne var ki Juli, gene de, her konuda düş kırıklığına uğradığını söylüyor; ne dostluğa, ne sevgiye, ne de yaşamın huzur verici yanlarına inanmadığını ve gerçek teselliyi ancak 'ora'da beklediğini yineliyordu bütün herkese. Büyük bir ihanete uğramış, sevdiği erkeği yitirmiş, ya da onun yüreksizce ihanetine uğramış bir genç kız havasına bürünmüştü.

Gerçi başına öyle bir şey gelmemişti. Ama bütün herkes ona bu gözle bakıyor; kendisi de yaşamda çok ama çok acı çektiğine inanıyordu. Ama bu acı, bu çok ama çok acı çekiş ne onun ne de evlerine gelen genç erkeklerin hoşça vakit geçirmelerine engel olmuyordu!

Öyle ki onları ziyarete gelen her konuk, ilkin ev sahibi bayanın hüzünlü ruh haliyle uyum sağlamayı bir görev sayıyor; çok geçmeden de yüksek sosyete dedikoduları, danslar, zekâ gösterileri ve Kuraginler'in evinde moda haline gelmiş olan uyak tutturma ve atışma oyunlarına dalıyordu. Yalnız kimi gençler vardı ki, işte onlar Juli'nin melankolik duygularının derinlerine iniyorlardı. Juli de işte o gençlerle oldukça uzun konuşmalara dalıyor; şu dünyada bütün her şeyin boş olduğunu söylüyor, onlara insanın ruhuna hüzün saçan resimler, seçilmiş sözler ve güzel şiirlerle dolu anı defterini gösteriyordu.

Juli, bu arada özellikle Boris'e karşı güler yüzlüydü. Delikanlının yaşamda bu kadar erken düş kırıklığına uğramış oluşuna hayıflanıyor; kendisi de, yaşamda pek çok acı çekmiş bir insan olduğundan onu avutmak için arkadaşlık öneriyor ve anı defterini gösteriyordu.

Boris, Juli'nin anı defterine iki ağaç resmi çizdi ve şöyle yazdı: Ey kır ağaçları, dallarınızın gölgesinden karanlık ve hüzün dökülüyor üzerime.

Bir başka sayfaya da bir mezar resmi çizip şunu yazmıştı:

Yardımcıdır ölüm ve huzur vericidir.
Acılara karşı ondan başka sığınağımız da yoktur.

Juli, bunu pek beğenmişti, şöyle demişti:

“Melankolinin gülümseyişinde öylesine büyüleyici bir güzellik var ki!”

Bu, sözcüğü sözcüğüne bir kitaptan alıp aktardığı bir sözdü.

Boris, buna karşılık ona şu şiiri yazdı:

Hassas bir ruhun ey ağulu besini
Ey sen, mutluluk kaynağı melankoli
Ne olur gel avut beni biraz
Dindir karanlık sığınağımdaki acılarımı
Ve gizemli bir tat ekle
Süzülen gözyaşlarına!

Juli, Boris’e arpla en hüzünlü melodileri çalıyordu. Boris de ona Zavallı Duise adlı romanı okuyordu. Bu pek acıklı bir romandı; ve Boris romanı okurken, arada bir heyecandan soluğu tıkanarak susuyordu. Kalabalıkta karşılaştıkları zaman ikisi de, bir yabancılar ummanı içinde birbirlerini anlayan yalnız kendileriymiş gibi bakışıyorlardı.

Bu arada Kuraginler’in evini sık sık ziyaret etmeye koyulan Anna Mihaylovna, Juli’nin annesine oyunda eşlik ediyor; bu durumdan yararlanarak da Juli’ye çeyiz olarak nelerin verileceğini öğrenmeye çalışıyordu (Penza ilindeki çiftlikle Nijni-Novgorod ormanlarının verileceğini öğrenmişti şimdilik). Yazgısına boyun eğmiş gururlu bir kadın tavrıyla oğlu ile zengin Juli’yi birbirlerine bağlayan o romantik acıyla duygulanarak bakıyordu Anna Mihaylovna.

Juli’yle her karşılaşmalarında şöyle diyordu:

“Sevgili Juli her zaman sevimli ve melankoliktir.”

Juli’nin annesine de şunları söylüyordu:

“Boris, sizin evinizde ruhsal bakımdan dinlenip rahatladığını söylüyor hep. O kadar çok düş kırıklığına uğradı ki çocukluğu boyunca. Sonra o kadar duygulu bir insandır ki!”

Annesi Boris’e de şunları söylüyordu:

“Ah yavrum! Şu son günlerde Juli’ye öyle bağlandım ki bilemezsin! Zaten onu sevmemek elde değil, çünkü melekten farksız bir kız! Ah Boris öyle değil mi ama?”

Bir an sustuktan sonra:

“Juli’nin anneciğine de öyle acıyorum ki,” diye sürdürdü konuşmasını. “Bak, bugün bana Penza’dan gelen hesapları ve mektupları gösterdi. Orada kocaman bir çiftlikleri var. Zavallı kadıncağız bütün her şeyle tek başına uğraşıyor. Onu öyle aldatıyorlar ki, Boris!”

Boris, annesinin bu sözlerini dinlerken belli belirsiz gülümsüyordu. Aslında annesini hep sevmişti; ama Juli konusundaki bu aptalca kurnazlığıyla için için alay etmekten kendini alamıyordu. Bununla birlikte annesinin anlattıklarını sonuna kadar dikkatle dinliyor; arada bir ona, Penza’daki çiftlik ile Nijni-Novgorod’daki ormanlar üzerine bayağı ayrıntılı sorular yöneltiyordu.

Juli, bir süredir mahzun bir tavır takınmış olan hayranından her an bir evlenme önerisi bekliyordu ve bu öneriyi kabule hazırdı. Ne var ki delikanlının bu kız kurusuna karşı duyduğu tiksinti, Juli’nin ille de evlenmek konusundaki tutkusu, yapmacıklık taşan tavırları ve belki de hepsinden önemlisi, gerçek bir aşk yaşamak olanağından vazgeçme durumunun uyandırdığı dehşete varan korku, Boris’i bu öneriyi yapmaktan alıkoyuyordu.

Öte yandan bir sorun daha vardı:

İzin süresi dolmak üzereydi! Her gün Kuraginler’e gidiyordu. Sabahtan akşama kadar onlarda oturuyor; her gün de Juli’ye ertesi gün evlenme önerisinde bulunmayı kararlaştırıyordu kendi kendine. Ama Juli’nin yanındayken onun al al olmuş yüzüyle hemen her vakit bol pudralı çenesine, ağlamaklı gözlerine ve her an değişip yerini evlenme sevincinden doğacak coşkulu sevince bırakmaya hazır kederi görünce kesin sözü bir türlü söyleyemiyordu. Oysa hayalinde, kendini, Penza ve Nijni-Novgorod’daki toprakların sahibi sayıyordu. Bu toprakların gelirini nerelere nasıl harcayacağını da çoktan kararlaştırmıştı.

Juli, Boris’in duraksamasını sezmiyor değildi. Kimi vakti, delikanlının kendisinden tiksindiğini bile aklından geçiriyordu. Ama hemen ardından kadınlık gururu ona bir avuntu sunuyordu. O vakit de Boris’in böyle çekingen davranmasını, aslında, kendisine beslediği derin sevgiden ileri geldiğine yoruyordu hemen. Ne var ki, bu arada, her zaman takınmaya alıştığı melankolik tavrın yerini belirli bir sinirlilik almaya başlamıştı. Bunu gören Boris, oradan ayrılmadan önce açık seçik bir plan hazırladı ve planı hemen uygulamaya koydu.

Boris’in izin süresi bitmek üzereyken Anatol çıkagelmişti Mosko-va’ya ve elbet Kuraginler’in salonuna.

Elbet Juli de birden o melankolik tavrını bir yana atıp neşelenmişti. Gerçekten, Anatol Kuragin'e büyük bir ilgi göstermeye başlamıştı.

Bu arada Anna Mihaylovna:

"Dostum," dedi oğluna. "Son derece güvenilir bir kaynaktan öğrenmiş bulunuyorum ki Prens Vasili, oğlunu, Juli'yle evlensin diye Moskova'ya yollamış! Ben Juli'yi öylesine severim ki böyle bir şey gerçekleşecek olursa, inan ki, acırım kızcağıza! Sen ne dersin acaba, yavrum?"

Aptal yerine konmak, üstelik Juli'nin yanında bütün bir ayı melankolik tavırlar takınmak gibi zorlu bir görevle geçirmiş olmak; hepsinin ötesinde de, neyi, nereye, nasıl harcayacağını ve neyi, ne zaman, nasıl yatıracağını tastamam düşünüp hesapladıktan sonra Penza ve Nijni-Novgorod gelirlerinin bir başkasının, hem de o aptal Anatol'ün eline geçmek üzere olduğunu kavramak, doğrusu bu ya, Boris'in iyice ağırına gitmişti; delikanlı düşünüp taşındıktan sonra kesin olarak Juli'ye evlenme önerisinde bulunmak üzere Kuraginler'e gitti.

Neşeli ve belirgin biçimde aldırmaz bir tavırla karşıladı Juli onu. Önce, bir gece önceki baloda ne kadar eğlendiğini anlattı, sonra da ne zaman döneceğini sordu.

Boris, Kuraginler'e, Juli'ye duyduğu sevgiden söz açmak düşüncesiyle gelmişti, ama böyle bir konuşma için yumuşak bir tavır takınması gerekirken, birdenbire sinirlenip kadınların hafifliğinden, ruhsal dengelerinin de yalnız ve yalnız onların gönüllerini elde etmeye çalışanların davranışlarına göre değiştiğinden söz açtı.

Juli, gücenmiş gibiydi. Delikanlıya dediklerinin doğru olduğunu; ama bu doğruluğun, kadının değişiklik ihtiyacından kaynaklandığını söyledi ve her zaman aynı şeyler olacaksa herkese bıkkınlık vereceğini savundu.

Bunun üzerine Boris, Juli'yi iğneleme isteğine kapıldı:

"Size şu öğüdü vermek isterdim," diye söze başladı.

Ne var ki aynı anda gururunu yaralayan o düşünce içinde yanıp sönmüştü. Şu anda yapacağı bir yanlış, onun, Moskova'dan amacına ulaşamamış ve tüm çabaları boşa gitmiş olarak dönmesine yol açabilirdi. Böyle bir şey hiç başına gelmemişti!

Konuşurken sustu birden. Juli'nin tatsız, sinirli ve kararsız yüzünü görmemek için gözlerini yere indirerek:

"Ben buraya sizinle tartışmak için gelmedim, Juli," dedi. "Tam tersine, Juli! Tam tersine..."

Burada özellikle susmuştu. Söze devam edip edemeyeceğini anlamak için ona baktı.

Birden Juli'nin sinirliliği yok oluverdi. O huzursuz ve yalvarış taşan bakışları, açgözlü bir bekleyişle Boris'e dikilmişti şimdi. Boris, 'İşimi, ömür boyu pek seyrek olarak görecek biçimde ayarlayabilirim elbet,' diye düşündü. 'Bu işe bir kez başladık artık! Başladığımıza göre de tamamlayalım!'

Yüzü kıpkırmızı olmuştu. Gözlerini ağır ağır Juli'ye doğru kaldırarak ciddi bir tonla konuştu:

"Size beslediğim duyguları elbet biliyorsunuz, Juli!"

Daha fazla bir şey söylemesine de gerek yoktu. Nitekim o daha sözünü tamamlamadan Juli'nin yüzünde bir zafer ışıltısı dalgalanmıştı. Bir an bile yitirmeksizin işe girişti.

Boris'e, böyle anlarda söylenmesi gereken bütün ne varsa hepsini söylettirdi: Gerçekten de, onu sevdiğini, hiçbir zaman hiçbir kadını onu sevdiği kadar sevmediğini söylemek zorunda kaldı genç adam. Juli, ondan, Penza'daki çiftlik ile Nijni-Novgorod'daki ormanlara karşılık neler isteyebileceğini pek iyi biliyordu. Bütün istediklerini de tastamam aldı.

Nişanlılar artık gölgeleriyle ortalığa keder yayan ağaçları unutmuş, Petersburg'daki görkemli evlerinin planlarıyla uğraşmaya koyulmuşlardı. Ziyaretler yapıyor ve parlak bir düğün için gerekli önlemleri alıyorlardı.

VI

Kont İlya Andreyiç, ocak ayının sonunda, Nataşa ve Sonya'yla Moskova'ya gelmişti. Kontes hâlâ hastaydı, bu yüzden yola çıkmamıştı. İyileşmesini de bekleme olanağı yoktu. Prens Andrey'in Moskova'ya gelmesi gün sorunuydu. Bundan başka, çeyiz için bir şeyler almak, Moskova dolaylarındaki çiftliği satmak ve yaşlı prensin Moskova'da bulunmasından yararlanıp onu ileride gelini olacak genç kızla tanıştırmak gerekiyordu. Rostoflar'ın Moskova'daki evinde sobalar yanmıyordu.

Bundan başka kendileri oraya kısa bir süre için gelmişlerdi. Kontes de yanlarında değildi, bu yüzden İlya Andreyiç, Moskova'da, onu çoktandır çağıran Mariya Dimitriyevna Ahrosimova'nın evinde kalmaya karar verdi.

Rostoflar'ın dört arabası Mariya Dimitriyevna'nın Eski Konuşnaya'daki evinin avlusuna akşam geç vakit girdi. Mariya Dimitriyevna tek başına oturuyordu. Kızını kocaya vermişti, oğullarının hepsi orduda hizmet ediyorlardı.

Dimitriyevna, eskisi gibi dimdik duruyor, eskisi gibi düşündüğünü yüksek sesle herkesin yüzüne karşı söylüyor ve başka insanların her çeşit zayıflıklarına, tutkularına ve aşırı eğilimlerine karşı canlı bir protesto gibi yaşıyordu. Sabahları erkenden, sırtında kısa sabahlığı, ev işleriyle uğraşır, sonra bayramsa kiliseye sabah ayinine gider, ayinden çıkıp zindanları, hapishaneleri ziyaret ederdi. Oralarda kimseye söylemediği işleri olurdu. İş günleri giyinir, her tabakadan gelen dilekçeleri kabul ederdi. Bunlar ona, her gün başvururlardı. Öğle yemeğinde sofraya tadı tuzu yerinde doyurucu bir yemek getirilir, yemekte de hep üç dört konuk bulunurdu. Yemekten sonra, Mariya Dimitriyevna bir parti Boston oynardı. Geceleri birisine yüksek sesle gazete ya da yeni bir kitap okutur, kendisi önemli kişileri ziyaret ederdi. Rostoflar geldiğinde henüz yatmamıştı. Sofadaki kapının mandalı gıcırdadı, sonra dışardaki soğuktan içeriye Rostoflar'la uşakları girdiler. Mariya Dimitriyevna, başını geriye atmış, gözlüğü burnunun üzerine koymuş, salonun kapısında ayakta duruyor, sert bir tavırla içeriye girenlere bakıyordu. O sırada, uşaklarına, konukları ve eşyalarını nereye, nasıl yerleştireceklerini söyleyerek titizlikle buyruklar vermese, gelenlere fena halde öfkelendiği ve hemen onları oradan kovacağı sanılırdı. Hiç kimseyle selamlaşmadan bavulları işaret ederek:

"Bunlar kontun mu? Buraya getir," dedi. "Küçük hanımlarınkini şuraya, sola."

Hizmetçi kızlara bağırdı:

"Siz orada durmuş ne bakıyorsunuz öyle! Semaveri yakın, biraz ısınsınlar."

Soğuktan yanakları kızarmış olan Nataşa'yı kukuletasından tutup kendine doğru çekti.

"Toplamışsın, güzellemişsin! Hay Tanrım! Buz gibi olmuşsun."

Elini öpmek isteyen konta:

"Canım soyunsana, çabuk," diye çıkıştı. "Donmuşsundur herhalde. Çay için, rom da getirin."

Sonra Sonya'ya:

"Sonyuşka, merhaba!" diye ilgi gösterdi.

Sonya'yla Fransızca konuşarak, ona biraz yukarıdan baktığını, ama gene de kıza sevecenlik duyduğunu belirtiyordu. Herkes paltosunu çıkarıp yorgunluğunu biraz attıktan sonra çay sofrasının başına geldi. Mariya Dimitriyevna, sırayla hepsini öptü:

"Geldiğinize ve bende konuk olacağınıza yürekten sevindim," diyordu.

Anlamlı bir tavırla Nataşa'ya baktı:

"Zamanı çoktan gelmişti. Yaşlıcık burada, oğlunu da bugün yarın bekliyor. Onunla tanışmalısın, evet tanışmalısın. Her neyse, bunu sonra konuşuruz."

Bunu söylerken Sonya'ya bakarak onun yanında bundan söz etmek istemediğini belirtmiş oldu. Konta döndü:

"Şimdi dinle! Yarın ne yapmak istiyorsun? Kimi çağırtacaksınız?"

Önce bir parmağını büktü:

"Şinşin'i bir... O, gözü yaşlı Amca Mihaylovna'yı iki... Kendisi oğluyla birlikte burada. Oğlu evleniyormuş! Sonra başka kimi, Bezuhof'u mu? O da karısıyla burada. Karısından kaçmış, ama o da onun peşinden çıkagelmiş. Çarşamba günü öğle yemeğine bendeydi. Bunlara gelince..."

Genç kızları gösterdi:

"Yarın onları İverskaya'ya, sonra da terzi Auber Chalme'ye götürürüm. Herhalde her şeyini yeniden yapacaksınız, değil mi? Benden örnek almayın. Şimdilik giysilerde kollar işte bu kadar! Geçenlerde küçük Prenses İrina Vasilyevna bana geldi. İnsan bakmaya korkar, sanki kollarına iki küçük fıçı geçirmiş! Şimdi her gün yeni bir moda çıkıyor."

Ciddi bir tavırla konta döndü:

"Ya senin işlerin ne durumda?"

"Her şey birden çıktı, bir yandan üstbaş almak gerekti, öbür yandan Moskova dolaylarındaki çiftlik ile eve müşteri var. Artık izin verirseniz, bir zaman bulup Marinskoye'ye günübirliğine gideceğim, benim kızları da size bırakacağım."

Mariya Dimitriyevna, iri elleriyle en çok sevdiği, vaftiz kızı Nata-şa'nın yanağını okşadı:

"Olur, olur, benim evde onlara bir şey olmaz! Vasilik meclisi neyse, benim ev de onlar için odur. Ben onları gereken yerlere götürürüm; yeri gelince azarlar, yeni gelince okşarım."

Ertesi günü Mariya Dimitriyevna, genç kızları İverskaya ile Bayan Auber Chalme'ye götürdü. Bayan Auber Chalme, Mariya Di-mitriyevna'dan o kadar korkardı ki, tek onu bir an önce başından savsın diye her zaman en lüks giysileri zararına verirdi. Mariya Dimitriyevna, hemen hemen bütün çeyizi ısmarladı. Dönünce de, Nataşa'dan başka herkesi kapı dışarı etti ve çok sevdiği genç kızı oturduğu koltuğun yanına çağırdı.

"Gel, şimdi konuşalım bakalım! Nişanın kutlu olsun. Aslan gibi delikanlıyı kafesledin. Senin hesabına seviniyorum, hem onu şu kadar olduğu günlerden tanıyorum."

Elini yerden bir arşın boyu kaldırmıştı.

Nataşa, sevinçle kızardı. Mariya Dimitriyevna, devam etti:

"Onu da, bütün ailesini de severim. Şimdi dinle, yaşlı Prens Nikolay'ın oğlunun evlenmesine karşı olduğunu biliyorum. Huysuz yaşlı! Elbet Prens Andrey, artık çocuk değil, babasının onayı olmasa da olur ama ailesinin isteğine karşı çıkmak iyi bir şey değil. İşi kavgasız gürültüsüz, iyilikle çözmeli. Sen akıllı kızsın, gerektiği biçimde davranırsın; iyilikle, akıllıca davran. Söyleyeceğim bunlar, o zaman her şey yolunda gider."

Nataşa susuyordu. Mariya Dimitriyevna, utancından sustuğunu sanıyordu; ama, aslında Nataşa, Prens Andrey'e beslediği aşkına başkasının karışmasından hoşlanmamıştı; bu iş ona bütün dünya işleri arasında o kadar olağanüstü bir şey olarak görünüyordu ki kimsenin bunu kavrayamayacağını sanıyordu. O yalnız Prens Andreyiç'i seviyor, yalnız onu biliyordu. Prens de onu seviyordu. Bir iki gün içinde onu almaya gelecekti. Başka hiçbir şeyin Nataşa'nın gözünde önemi yoktu.

"Anlıyor musun, ben onu çoktandır tanıyorum. Maşenka'yı, görümceni de severim. Görümcelerin dili ısırgandır, ama bu bir karıncayı bile incitmez. Kendisini seninle tanıştırmamı diledi, yarın babanla ona gideceksin, kendini ona sevdirmek için elinden geleni yap. Sen ondan küçüksün, seninki gelince bir de bakar ki, sen kız kardeşi ve babasıyla tanışmış, dahası kendini onlara sevdirmişsin, iyi olur değil mi? Böylesi daha iyi olmaz mı?"

İsteksiz bir tavırla:

"Daha iyi olur, evet," diye yanıt verdi Nataşa.

VII

Ertesi günü, Kont İlya Andreyiç, Mariya Dimitriyevna'nın öğüdüne uyarak Nataşa'yla birlikte Prens Nikolay Andreyiç'i ziyarete gitti. Bu ziyarete bir ruh durumuyla hazırlanıyordu. İçinde bir korku vardı. Milis birlikleri oluşturduğu günlerdeki son görüşmelerini ve prensi öğle yemeğine çağırdığı zaman, onun vaktinde adam bulup gönderemediği için kendisini hoşgörüsüzlükle azarladığını anımsıyordu.

En güzel giysilerini giymiş olan Nataşa'ysa, tersine en neşeli anlarından birini yaşıyordu. 'Beni sevmemeleri olanaksız! Beni herkes sevmiştir!' diye düşünüyordu. 'Onlar için elimden gelen her şeyi yapmayı o kadar çok istiyorum ki; onlar da beni seveceklerdir. Onu, Andrey'in babası olduğu için, görümcemi de Andrey'in kız kardeşi olduğu için, öylesine sevmeye hazırım ki, buna duyarsız kalmaları olanaksız!'

Arabaları Vozdvijenka'daki o eski, o hüzün verici eve yaklaştı, inip sofaya girdiler. Kont, yarı şaka yarı ciddi:

"Eh, Tanrı yardımcımız olsun!" dedi.

Nataşa, babasının sofaya girerken telaşlandığını ve Prens Andrey ile prensesin evde olup olmadıklarını çekingen bir tavırla, yavaşça sorduğunu fark etmişti. Geldikleri haber verildikten sonra prensin uşakları arasında bir telaş başgösterdi. Geldiklerini haber vermeye koşan uşağı, salonda bir başka uşak durdurmuştu; bir şeyler fısıldaşıyorlardı. Bir hizmetçi kız da salona koşarak girdi ve çabucak prensesten söz ederek bir şeyler konuşmaya başladı.

En sonunda, sert tavırlı, yaşlı bir uşak Rostoflar'a, prensin onları kabul edemeyeceğini, prensesinse kendilerini odasında beklediğini söyledi. Konukları ilk karşılayan Bayan Bourienne oldu. Baba kızı aşırı bir saygıyla karşıladı ve onları prensesin odasına kadar götürdü. Prensesin heyecanlı ve ürkek yüzü yer yer kızarmıştı, bedeninin bütün ağırlığını ayaklarına vererek koşup konukları karşıladı. Rahat ve sevinçli görünmek için boşuna çabalıyordu. Nataşa, daha ilk bakışta Prenses Maria'nın hoşuna gitmemişti. Aşırı derecede neşeli ve kendini beğenmiş olarak görünmüştü ona. Oysa ileride yengesi olacak genç kıza, daha görünmeden elinde olmayarak, onun güzelliğini, gençliğini ve mutluluğunu kıskandığı, ağabeyinin ona duyduğu

sevgiyi çekemediği için iyi duygular beslemiyordu. Bu karşı koyamadığı soğukluk dışında, Rostoflar'ın geldiği haber verildiği vakit, Prens Nikolay, 'Benim onlarla görüşmeye ihtiyacım yok, Prenses Maria isterse kabul etsin, ama benim yanıma bırakmayın onları!' diye bağırdığı için sinirliydi. Prenses, Rostoflar'ı kabul etmeye karar vermişti ama prensin her an olmayacak bir şey yapmasından korkuyordu. Çünkü prens onların gelmesinden ötürü derin bir heyecana sürüklenmiş görünüyordu.

Kont, sanki yaşlı prensin oraya girmesinden korkuyormuş gibi huzursuz bir tavırla çevresine bakınıp ayaklarını birbirine vurarak: "İşte benim küçük kanaryamı size getirdim, sevgili prenses," dedi. "Tanışacağınız için ne kadar seviniyorum bilemezsiniz. Babanız sayın prens hâlâ hastaymışlar, çok yazık." Bunun gibi beylik birkaç söz daha ettikten sonra ayağa kalktı: "İzin verirseniz Nataşa'mı on beş dakikacık sizin yanınızda bırakayım," dedi. "Ben de bu arada Saboçya Alanı'nda Anna Semyonovna'ya uğrayayım. Buradan iki adım ötededir. Sonra gelip kızımı alırım."

İlya Andreyiç, bu diplomatça kurnazlığa ileride gelin-görümce olacak genç kızların daha rahat konuşmalarına fırsat olsun diye başvurmuştu (Sonradan kızına öyle söyledi). Ayrıca, prensten de korkuyor, onunla karşılaşmak istemiyordu. Bunu kızına söylemedi; ama Nataşa, onun korkusunu ve huzursuzluğunu anlamış, babasının bu duyguları yüzünden kendisini hakarete uğramış gibi hissetmiş, kıpkırmızı olmuştu. Böyle kızardığı için de kendine daha çok kızdı. Prensese, hiç kimseden korkmadığını belirten, kafa tutan bir tavırla baktı. Prenses, konta, çok sevindiğini söyleyerek:

"Ama Anna Semyonovna'nın yanında olabildiği kadar çok kalmanızı dilerim." dedi.

Böylece İlya Andreyiç yanlarından ayrıldı.

Bayan Bourienne, Nataşa'yla baş başa kalmak isteyen Prenses Maria'nın ona huzursuz bakışlarla bakmasına karşın, odadan çıkmıyor; durmadan Moskova'daki eğlencelerden, tiyatrolardan söz ediyordu. Nataşa, sofada ortaya çıkan karışıklıktan, babasının duyduğu huzursuzluktan, ona kendilerini lütfen kabul ediyormuş gibi görünen prensesin doğal olmayan bir sesle konuşmasından gururunun yaralandığını seziyor, bu yüzden her şey onda tatsız bir duygu uyandırıyordu. Prenses Maria'dan hoşlanmamıştı. Nataşa'ya çok çirkin, yapmacık tavırlı ve soğuk görünmüştü prenses. İçinde duyduğu bu soğukluk yüzünden elinde olmayarak Prenses Maria'yı kendisinden bir kat daha uzaklaştıran aldırmaz bir tavır takınmıştı birden.

Beş dakika kadar can sıkıcı, yapmacık bir konuşmadan sonra terlikle yürüyen birinin hızlı adımlarla yaklaştığı duyuldu. Prenses Maria'nın yüzünde bir korku belirdi. Odanın kapısı açıldı, içeriye başında beyaz bir takke, sırtında sabahlıkla prens girdi.

"Ah, küçükhanım," diye söze başladı. "Küçükhanım... Yanılmıyorsam Kontes Rostova'yla konuşuyorum... Çok özür dilerim, özür dilerim... bilmiyordum küçükhanım... Tanrı bilir ya, haberim yoktu."

Tanrı sözünü, üzerine basarak o kadar doğal olmayan ve sinir bozucu bir tavırla yineliyordu ki, Prenses Maria bile gözlerini yere indirmiş duruyor, ne babasına, ne de Nataşa'ya bakmayı göze alamıyordu. Nataşa'ysa kalkıp diz kırdıktan sonra ne yapacağını şaşırmıştı. Yalnız Bayan Bourienne, tatlı tatlı gülümsüyordu.

Yaşlı prens:

"Özür dilerim, özür dilerim. Tanrı bilir ya, haberim yoktu," diye mırıldanarak Nataşa'yı tepeden tırnağa süzdükten sonra çıkıp gitti.

Bu ziyaretten sonra, ilk olarak Bayan Bourienne kendini toparladı ve prensin hastalığından söz etmeye başladı. Nataşa ile Prenses Maria, hiç konuşmadan bakışıyor; söylemeleri gereken şeyleri söylemedikçe, karşılıklı olarak, gittikçe daha çok hoşnutsuzluk duyuyorlardı.

Kont dönünce, Nataşa, onun gelişine nezakete aykırı sayılacak kadar sevindi ve hemen gitmek için hazırlandı. O anda kendisini böyle güç bir duruma sokan ve onunla yarım saat geçirdiği halde Prens Andrey'den söz bile etmeyen yaşı geçkin soğuk prensesten hemen hemen nefret ediyordu. 'O Fransız bayanın yanında, Prens Andrey'den ilk önce söz açamazdım ki' diye düşünüyordu.

Prenses Maria da o sırada aynı şeye üzülüyordu. Nataşa'ya neler söylemesi gerektiğini biliyordu, ama o da bunları söyleyememişti. Bayan Bourienne'in orada bulunuşu buna engel olmuştu. Hem bu evlenmeden söz açmak nedense ona ağır gelmişti. Bunun nedenini kendisi de bilmiyordu.

Kont artık odadan çıkacağı sırada, Prenses Maria, hızlı adımlarla Nataşa'ya yaklaştı, ellerini tuttu, derin derin içini çekerek:

"Bir dakika, size bir şey söylemeliyim," dedi.

Nataşa, neyle alay ettiğini kendisi de bilmeden Prenses Maria'ya için için eğlenerek bakıyordu. Prenses Maria:

"Sevgili Nataşa," dedi. "Şunu bilin ki, ağabeyimin mutluluğa erişmesine çok seviniyorum."

Hemen sonra da doğruyu söylemediğini anlayarak sustu. Nataşa, bu duraksamayı fark etmişti. Nedenini de hemen anladı. Görünüşte ağırbaşlı, soğuk bir tavırla ama içinden gözyaşlarının boğazında düğümlendiğini duyumsayarak:

“Bana öyle geliyor ki, bundan söz etmek artık yakışık almaz!” dedi.

Odadan çıkar çıkmaz da, ‘Ah, ne söyledim, ne yaptım ben!’ diye düşündü.

O gün Nataşa’yı öğle yemeğine uzun bir süre beklediler. Genç kız, odasında yatıyor; çocuklar gibi burnunu çeke çeke, hüngür hüngür ağlıyordu. Baş ucunda Sonya duruyor, saçlarını öpüyor:

“Nataşa, niçin ağlıyorsun?” diyordu. “Onlardan sana ne canım? Hepsi geçer! Nataşa...”

“Sen böyle bir olayın insanın ne kadar ağırına gittiğini bir bilsen sanki ben...”

“Söyleme Nataşa... hem sen suçlu değilsin ki! Ne diye aldırış ediyorsun? Haydi, öp beni!”

Nataşa, başını kaldırdı, arkadaşını öptükten sonra ıslak yüzünü onun yüzüne yapıştırdı:

“Sana anlatamam, bilmiyorum. Bunda kimsenin suçu yok. Bütün suç bende. Ama bütün bunlar çok feci! Andrey niçin gelmiyor sanki?”

Sofraya geldiğinde gözleri kızarmıştı. Prensin Rostoflar’ı nasıl karşıladığını bilen Mariya Dimitriyevna, Nataşa’nın üzgün yüzünün farkında değilmiş gibi davrandı; sofrada yüksek sesle kont ve öbür konuklarıyla şakalaştı durdu hep.

VII

O akşam Rostoflar, Mariya Dimitriyevna’nın bilet bulduğu operaya gittiler. Nataşa, gitmek istemiyordu, ama Mariya Dimitriyevna’nın özellikle ona karşı sevgi gösterisinde bulunduğunu sezdiği için, önerisini geri çeviremedi. Giyinmiş olarak salona indi; babasını beklerken büyük aynaya

baktığında güzel, hem de çok güzel olduğunu gördü. O zaman içine bir hüzün çöktü; ama âşık bir genç kızın duyabileceği tatlı bir hüzündü bu.

Kendi kendine, Tanrım! Eğer Andrey burada olsaydı, onun karşısında eskiden yaptığın gibi, karşımdaki yabancı biriymişcesine budalaca bir çekingenlik göstermezdim; bambaşka davranırdım.' diyordu. 'Ona içimden geldiği gibi, tüm gücümle sarılırdım. Ona sokulur, onu hep bir şeyler arayan meraklı gözleriyle eskiden olduğu gibi durmadan bana bakmaya yönlendirirdim. Sonra da onu o zaman olduğu gibi güldürürdüm. Hele gözleri... gözlerini nasıl da karşımda görüyorum! Hem babasından, kız kardeşinden bana ne? Ben yalnız onu, onun yüzünü, onun gözlerini, onun gülümseyişini ve hem erkekçe, hem de çocukça olan gülümseyişini seviyorum. Hayır, iyisi mi, onu düşünmemeli, hiç düşünmemeli, onu unutmalı, evet bir süre için büsbütün unutmalı. Bu bekleyişe dayanamayacağım. Yoksa şimdi bile hıçkıra hıçkıra ağlayacağım!'

Aynanın önünden ağlamamak için kendini zor tutarak uzaklaştı; giyinmiş olarak, yelpazeyle salona giren Sonya'ya baktı. 'Nasıl oluyor da Sonya Nikolenka'yı böylesine durgun bir sevgiyle sevebiliyor? Nasıl oluyor da bu kadar uzun bir süre, sabırla bekleyebiliyor? Evet, o bambaşka bir kız! Ama ben onun gibi yapamam!'

Nataşa, o sırada kendisini o kadar zayıf hissediyor ve o kadar duygulanıyordu ki, sevmek, sevildiğini bilmek bile ona yetmiyordu. O sırada, hemen o anda, sevdiği erkeğe sarılmak, ona yüreğini dolduran tüm sevgiyi doya doya anlatmak, ondan sevgi dolu sözler işitmek arzusunu duyuyordu. Faytonda, babasının yanına oturmuş, düşünceli düşünceli, buz tutmuş pencereden dışarıda belirip yiten fenerlerin ışıklarına bakarken kendisini daha âşık, daha da üzgün buluyordu. Artık kiminle nereye gittiğini unutmuştu sanki.

Rostoflar'ın faytonu, bir dizi faytonun arasına girerek, ağır ağır, tekerlekleriyle karları gıcırdatarak tiyatronun kapısına yaklaştı. Sonya ile Nataşa eteklerini tutarak çabucak aşağıya atladılar; uşakların tuttuğu kont da arabadan indi; sonra üçü de tiyatroya giren bayanlarla beylerin ve program satıcılarının arasında localara giden koridora girdiler. Kapalı kapıların arkasından müzik sesleri duyulmaya başlamıştı artık.

Sonya:

"Natalya, saçlarınız!" diye fısıldadı.

Tiyatroda localara bakan adam, hızlıca yan yan yürüyerek, bayanların önünden kayarcasına geçti ve locanın kapısını açtı. İçerden gelen müzik sesi

daha belirgin olarak duyulmaya başladı; açılan kapıdan ışıl ışıl, sıra sıra localar ve bayanların çıplak omuzları, kolları, aşağıda da üniformalarla dolu pırıl pırıl, uğuldayan parter göründü. Yandaki locaya giren bayan, Nataşa'yı süzdü kadınca, kıskanç bir bakışla. Perde daha açılmamıştı. Uvertür çalınıyordu. Nataşa, giysisini düzelterek Sonya ile birlikte kalabalığın arasından geçti. Yüzlerce gözün onun çıplak kollarına, boynuna baktığı hissi birden bütün varlığını sardı. İçinde bu duyguyla ilgili birçok anı, istek ve heyecan uyanmıştı.

Moskova'da çoktandır görünmemiş olan Kont İlya Andreyiç ile dikkati çekecek kadar güzel iki genç kız olan Nataşa ve Sonya, herkesin ilgisini uyandırmıştı. Bundan başka, herkes, Nataşa ile Prens Andrey arasında söz kesilmiş olduğunu az çok biliyordu. Söz kesildiğinden beri Rostoflar'ın köyde oturduğu da öğrenilmişti, bütün herkes Rusya'nın en parlak kısmetlerinden biri sayılan prensin nişanlısına merakla bakıyordu.

Herkesin kendisine de söylediği gibi, köyde kaldığı bu süre içinde Nataşa çok güzelleşmişti; o akşam heyecanlı olduğu için her zamankinden daha da güzel görünüyordu; canlılığı, güzelliği ve bütün her şeye karşı takındığı aldırmaz tavır herkesi şaşırtıyordu. Kalabalığa, oradaki insanlar arasında hiç kimseyi aramadan bakıyordu siyah gözleri. Dirsekten aşağı kısmı çıplak olan incecik kolu locanın kadife kaplı kenarına dayalıydı. Eli refleksle, uvertürün temposuna uyarak açılıp kapmıyor, programı buruşturuyordu. Sonya:

"Bak, işte Alinina!" diyordu. "Yanındaki de annesi herhalde."

Yaşlı kont:

"Aman Tanrım! Mihaili Kirliç daha da şişmanlamış!" dedi.

Sonra da:

"Baksanıza! Bizim Anna Mihaylovna ne biçim bir hotoz takmış!" diye ekledi.

"Kuraginler! Boris de Juli'yle birlikte. Nişanlandıkları nasıl da hemen anlaşılıyor!"

Rostoflar'ın locasına giren Şinşin:

"Drubetskoy evlenme önerisinde bulunmuş! Öyle! Öyle! Daha bugün öğrendim..." diyordu.

Nataşa, gözlerini babasının baktığı yana çevirdi ve kalın, kırmızı boynunda bir kolyeyle (Nataşa biliyordu ki, Juli'nin boynu o sırada kesinlikle pudra içindeydi.) annesinin yanında, mutlu bir havada oturan Juli'nin ağzına doğru eğmiş olan yakışıklı Boris'in güzel başı görünüyordu;

saçlarını iyice taramış, dümdüz ayırmıştı. Kaşlarının altından Rostoflar'a bakıyor, gülümseyerek o da nişanlısına bir şeyler söylüyordu.

Nataşa, 'Bizden söz ediyorlar, onunla benden!' diye düşündü. 'Herhalde şu anda nişanlısının bana karşı olan kıskançlığını gidermeye çalışıyordu. Boşuna üzülüyorlar. Hiçbirine birazcık olsun önem vermediğimi bilseler!'

Arkada, başında yeşil bir hotoz, yüzünde Tanrının yüksek istencine boyun eğdiğini belirten mutlu ve bayram varmış gibi sevinçli bir ifade dalgalanan Anna Mihaylovna oturuyordu. Localarında iki nişanlının bulunduğu yerlere özgü, Nataşa'nın hem çok iyi bildiği, hem de hoşlandığı bir hava vardı. Başını öbür yana çevirdi; birden o sabahki ziyaretin o küçük düşürücü yönleri geldi aklına. İçinden, 'Prensin beni kabul etmemeye ne hakkı var? Ah, iyisi mi bunu düşünmemeli; o gelinceye kadar hiç akla getirmemeli!' diye geçirdi. Sonra parterdeki tanıdık ve yabancı yüzleri incelemeye koyuldu. Parterin önünde, siyah kıvırcık saçları kocaman bir küme durumunda yukarıya doğru taranmış, üzerinde bir Acem giysisi olan Dolohof, sırtı sahnenin kenarına dayalı, ayakta duruyordu. Tiyatronun en görünür yerinde, bütün salonun dikkatini üzerine çektiğini bildiği halde, kendi odasındaymış gibi rahattı. Yanında Moskova'nın en seçkin gençleri toplanmıştı. Belli ki, aralarında lider oydu.

Kont İlya Andreyiç, gülerek, kızaran Sonya'yı dirseğiyle dürttü, ona eski hayranını gösterip:

"Tanımadın mı?" diye sordu.

Sonra da Şinşin'e döndü:

"Bu da nereden çıktı? Hani ortadan kaybolmuş, bir yerlere gitmişti?"

Şinşin:

"Kaybolmuştu ya!" diye yanıt verdi. "Kafkasya'daydı, ama sonradan oradan kaçmış, öyle diyorlar. İran'da derebeylerden birine vezir olmuş. Orada bir şeyhin kardeşini öldürmüş. Eh, elbet Moskova'daki bütün bayanlar şimdi onun için deli oluyorlar! Varsa yoksa İranlı Dolohof! diyorlar da başka bir şey demiyorlar. Artık Dolohof'suz söz yok! Sağa baksan Dolohof, sola baksan Dolohof! Tatlı su kefali yemeye çağırır gibi onu görmeye çağırıyorlar insanı. Bir Dolohof, bir de Anatol Kuragin. Bizim bütün bayanların akıllarını başlarından aldı bu ikisi!"

Yandaki locaya kalın bir saç örgüsü olan, dolgun beyaz omuzları ve boynu çıplak, çift sıra iri pırlantalardan bir kolye takmış, uzun boylu güzel bir kadın girdi; uzun süre kalın ipek giysisini hışırdata hışırdata yerleşmeye çalıştı.

Nataşa, elinde olmayarak o boyna, o omuzlara, o pırlantalara, o saç biçimine dikkatle bakıyor, kadının güzelliğine hayran olmaktan kendini alamıyordu. Kadına ikinci kez dikkatle baktığı vakit, kadın da başını çevirdi ve Kont İlya Andreyiç'le göz göze geldi. Hemen ona başını sallayarak gülümsedi, Piyer'in karısı Kontes Bezuhova'ydı bu. Herkesi tanıyan İlya Andreyiç, yerinden kalktı; genç kadına doğru eğilerek konuşmaya başladı.

"Yeni mi geldiniz, kontes? Geleceğim, elinizi öpmeye geleceğim! Ben buraya iş için geldim, bu arada bizim kızları gezdireyim dedim. Semyonova'nın oyunda bir eşi daha yok diyorlar. Kont Piyotr Kiriloviç, gönlümüzü almayı hiç unutmazlardı! Kendisi burada mı?"

Helen:

"Evet, size uğramak istiyordu," dedi.

Sonra dikkatle Nataşa'ya baktı.

Kont İlya Andreyiç, gene yerine oturdu. Nataşa'ya:

"Nasıl, güzel kadın değil mi?" diye fısıldadı.

Nataşa:

"Olağanüstü!" dedi. "Böyle bir kadına âşık olunur işte!" Bu sırada uvertürün son mezürü çaldı ve orkestra şefinin değneğinin tıkırtısı duyuldu. Geç kalmış erkekler partere girip hemen yerlerine oturdular ve perde açıldı. Localarda da, parterde de her şey sessizliğe gömüldü. Yaşlı, genç, üniformalı fraklı bütün erkeklerle, çıplak tenlerin üzerinde değerli taşlar pırıldayan kadınlar büyük bir merakla gözlerini sahneye çevirdiler. Nataşa da şimdi gözlerini oraya dikmişti.

IX

Sahnenin ortasında düz tahtalar vardı, yanlarda, üzerlerine ağaç resmi çizilmiş boyalı kartonlar duruyordu. Arkada, tahtaların üzerlerine bez gerilmişti. Sahnenin orta kısmında kırmızı cepkenli, beyaz eteklikli genç kızlar oturuyorlardı. İçlerinde çok şişman ve beyaz giysili biri, ötekilerden ayrı olarak, arkasına yeşil karton yapıştırılmış alçak bir iskemleye

oturmuştu. Hepsi şarkı söylüyorlardı. Şarkıyı bitirdikleri vakit, beyazlı genç kız suflör yerine doğru yürüdü; şişman bacaklarına daracık gelen bir pantolon giymiş, şapkası tüylü, beli kılıçlı bir erkek yanına yaklaştı, kollarını açıp kapayarak şarkı söylemeye başladı.

Daracık pantolonlu erkek, önce şarkıyı tek başına söyledi, sonra genç kız da ona katıldı. Sonra ikisi de sustular. Bu sefer müzik başladı. Erkek, genç kızın parmaklarına birer birer dokunuyor, onunla birlikte söyleyeceği bölümün çalınmasını bekliyor, müziğe tempo tutuyordu. Birlikte bir parça okudular. Tiyatroda herkes alkışlamaya, bağırıp çağırmaya başladı; sahnede iki sevgiliyi canlandıran kadın ile erkek de gülümseyerek kollarını açıp kapamaya, eğilerek selam vermeye koyuldular.

Köydeki yaşamından ve ciddi duygulardan sonra bütün bunlar Nataşa'ya o kadar tuhaf ve şaşılacak şeyler olarak görünüyordu ki operanın akışını izleyemiyor, müziği dinleyemiyordu. Yalnız boyalı kartonları ve tuhaf giyimli erkekler ile kadınların parlak bir ışık altında tuhaf tuhaf yürüdüklerini görüyor; tuhaf tuhaf konuştuklarını, şarkı söylediklerini işitiyordu. Bütün bunların roller öyle gerektirdiği için olduğunu biliyordu; ama her şey o kadar yapmacık, o kadar gerçeğe ve doğal davranışlara aykırıydı ki Nataşa kimi vakit aktörlerin hesabına utanıyor, kimi vakit de onlara güleceği geliyordu. Çevresine bakınıyor, seyircilerin gözünde de kendisi gibi bir alay etme isteği ya da bir şaşkınlık belirtisi arıyordu; ama bütün yüzlerde sahneye yönelmiş bir dikkat ve Nataşa'ya yapmacık görünen şeylere karşı derin bir hayranlık seziliyordu. Nataşa, 'herhalde öyle olması gerekiyor!' diye düşündü. Durup durup parterdeki pomat sürülmüş başları, localardaki dekolte giyinmiş kadınları ve özellikle parlak ışıklar altındaki kalabalığın ısıttığı havayı hissederek dudaklarında hafif, sakin bir gülümseyişle, gözlerini hiç indirmeden sahneye bakan, o neredeyse çırılçıplak Helen'i izliyordu. Bir süredir hissettiği sarhoşluğa kapıldığını anlamaya başlamıştı. Olup bitenler nedir, nerededir, sahnede neler oluyor, bunları unutmuştu! Bakmıyor ama düşünüyordu. Aralarında hiçbir bağ bulunmayan, beklenmedik, tuhaf düşünceler geçiriyordu aklından. Kimi vakit sahnenin kenarına fırlayıp aktrisin söylediği aryayı söylemek, kimi vakit ileride oturan yaşlıcığı yelpazesiyle dürtmek, kimi vakit Helen'e doğru eğilerek onu gıdıklamak hevesine kapılıyordu.

Sahnede her şeyin sessizliğe gömüldüğü bir anda, herkes aryanın başlamasını beklerken, salonun kapısı gıcırdadı ve parterdeki halının

üzerinde geç kalmış bir erkeğin, Rostoflar'ın locasına yaklaşan ayak sesleri duyuldu. Şinşin:

"İşte Kuragin geldi!" diye fısıldadı.

Kontes Bezuhova döndü, yeni gelene gülümsedi. Nataşa, gözlerini Kontes Bezuhova'nın baktığı yana çevirdi ve olağanüstü denecek kadar yakışıklı bir yaverin, güvenli, aynı zamanda saygılı bir tavırla onların localarının yakınına geldiğini gördü. Bu, Nataşa'nın çok eskiden gördüğü, Petersburg'daki baloda da dikkatini çeken Anatol Kuragin'di. Şimdi sırtında apoletli ve kordonlu bir yaver üniforması vardı. Ölçülü, çevik adımlarla yürüyordu. Bu kadar yakışıklı olmasa ve o güzel yüzünde bu kadar içten bir memnunlukla bir neşe sezilmese, bu gösterişli yürüyüş gülünç gelebilirdi. Sahnede oyun devam ettiği halde, hiç acele etmeden mahmuzlarıyla kılıcını usulca şıkırdatarak, kokular sürülmüş güzel başı dimdik, parterdeki halının üzerinde kayar gibi yürüyordu. Gözlerinin ucuyla Nataşa'ya baktıktan sonra ablasına yaklaştı, yumuşak bir eldiven geçirdiği elini locanın kenarına dayadı, başını salladı ve eğilip gene Nataşa'yı göstererek bir şeyler sordu. Sonra:

"Ama sevimli," dedi.

Bu sözü Nataşa için söylediği belliydi. Genç kız, bunu işitmekten çok dudaklarının hareketinden anlamıştı. Sonra Anatol, birinci sıraya doğru yürüdü, başkalarının gözüne girmek için bu kadar çaba gösterdikleri Dolohof'u aldırmaz bir hareketle, dirseğiyle dostça dürterek yanına oturdu. Neşeli neşeli göz kırparak gülümsedi, ayağını sahnenin alt kısmına dayadı.

Kont:

"Abla kardeş birbirlerine ne kadar benziyorlar! İkisi de ne kadar güzel!" dedi.

Şinşin, Konta, alçak sesle, Kuragin'in Moskova'da çevirdiği bir entrikanın öyküsünü anlatmaya koyuldu. Nataşa, anlatılanlara yalnız Anatol kendisi için 'sevimli' dediğinde kulak kabartıyordu.

Birinci perde bitti. Parterde herkes kalktı, birbirine karıştı. Oradan oraya dolaşmaya ve salondan çıkmaya başladılar. Boris, Rostoflar'ın locasına geldi, çok doğal bir davranışla kutlamalarını kabul etti ve kaşlarını kaldırarak dalgın bir gülümseyişle, nişanlısının, Nataşa ile Sonya'nın, düğünlerinde bulunmalarını dilediğini bildirdi; sonra dışarı çıktı. Nataşa, Boris'le dudaklarında neşeli ve çapkınca bir gülümseyişle konuşmuş, sanki vaktiyle âşık olduğu biri değilmiş gibi bir tavırla, evleneceği için onu kutlamıştı. O tatlı sarhoşluk duygusu her şeyi çok yalın, çok doğal

gösteriyordu ona. Yanı başında oturan çıplak Helen, herkese yüzünde hep aynı ifadeyle gülümsüyordu; Nataşa da Boris'e buna benzeyen bir tavırla gülümsemişti.

Parterden gelen en tanınmış, en zeki erkeklerle dolmuştu Helen'in locası. Gelenler, herkese, genç dilberle dost olduklarını göstermek için birbirleriyle yarışıyorlarmış gibi davranıyorlardı.

Kuragin, bütün ara boyunca Dolohof'la birlikte, Rostoflar'ın locasına bakarak sahnenin önünde ayakta durdu. Nataşa, onun, kendisinden söz ettiğini biliyor, bundan da zevk alıyordu. Dahası genç kız, kendi düşüncesine göre en elverişli pozu takınarak ona profili görünsün diye yan dönmüştü. İkinci perde başlamadan önce Rostoflar'ın geldiklerinden beri görmedikleri Piyer, parterde göründü. Yüzünde bir hüzün vardı ve Nataşa, onu son kez gördüğünden beri daha da şişmanlamıştı. Ayrım gözetmeksizin kalabalığın arasından ön sıralara doğru gitti. Anatol, yanına yaklaştı, Rostoflar'ın locasına bakarak onları Piyer'e gösterdi ve bir şeyler söylemeye başladı. Piyer, Nataşa'yı görünce birden canlandı, sıraların arasından çabucak geçerek onların locasına doğru yürüdü. Rostoflar'a yaklaşınca dirseğini locaya dayadı, gülümseyerek Nataşa'yla uzun uzun konuştu. Nataşa, onunla konuşurken Kontes Bezuhova'nın locasından bir erkek sesi işitti, bunun Kuragin'in sesi olduğunu hemen anladı nedense, başını çevirdi, onunla göz göze geldi. Kuragin, gülümseyerek Nataşa'nın gözlerinin içine öylesine bir hayranlık, öylesine tatlı bir havayla bakıyordu ki, ona bu kadar yakın olmak, onu seyretmek, onun hoşuna gittiğini kesin olarak bilmek, öyleyken onunla tanışmamak genç kızın ruhunda tuhaf bir kıpırdanış uyandırıyordu.

İkinci perdede, sahneye, bir anıtı canlandıran karton dekorlar konulmuştu. Bunların üzerine gerilmiş bezde ay yerine bir delik vardı. Sahne kenarındaki lambaların abajurlarını kaldırmışlardı. Borular, viyolonseller kalın seslerle çalmaya başladı; o zaman sağdan soldan siyah pelerinli birçok insan sahnenin ortasına çıkıp kollarını sallamaya koyuldu. Ellerinde kılıçlara benzer şeyler vardı. Sonra birçok insan daha koşup geldi, önce beyaz, şimdiyse mavi bir giysi giymiş kızı zorla uzaklaştırmaya çalıştılar. Ama birden yakalayıp götürmediler onu, tutup uzun uzun şarkı söyledikten sonra götürdüler. Kuliste bir demire üç kez vuruldu, o zaman herkes yere diz çöktü ve koro halinde dualar okumaya başladı. Bütün bu hareketlere seyircilerin coşkun çığlıkları yüzünden birkaç kez ara verilmişti.

Bu perde boyunca Nataşa, ne zaman partere baksa, elini koltuğun arkasına sarkıtmış olan Anatol Kuragin'i görüyor, onun kendisine baktığını fark ediyordu. Genç adamı böyle büyülediğini görmek Nataşa'ya zevk veriyor, bunda bir kötülük olabileceği aklına gelmiyordu.

İkinci perde bitince, Kontes Bezuhova yerinden kalkıp Rostoflar'ın locasına doğru döndü (Göğsü neredeyse büsbütün çıplaktı). Eldivenli elinin küçük parmağıyla yaşlı kontu yanına çağırdığını belirten bir işaret yaptı; o sırada locasına girmiş olanlara hiç önem vermeden, nazik bir tavırla:

"Kuzum, beni o güzel kızlarınızla tanıştırsanıza, ne olur!" dedi. "Kentte herkes onlardan söz ediyor ve onları yalnız ben tanımıyorum."

Nataşa kalkıp, o son derece güzel kontesin karşısında diz kırdı. Göz kamaştıracak güzellikteki kadının kendisini övmesi Nataşa'nın o kadar hoşuna gitmişti ki hazdan kıpkırmızı olmuştu.

Helen:

"Ben de artık Moskovalı olmak istiyorum!" dedi. "Hem bu inci gibi kızları köye kapatmaya gönlünüz nasıl elveriyor? Vicdanınız sızlamıyor mu?"

Kontes Bezuhova, herkesi büyüleyen bir kadın olarak ün salmıştı. Bunu da hak ediyordu. Aklından geçmeyen şeyleri, özellikle tatlı sözleri, büyük bir rahatlıkla söyleyebilirdi:

"Yok, sevgili kontum! İzin verin kızlarınızla ben ilgileneyim. Burada pek uzun bir süre kalamayacağım ama... Hoş siz de kalmayacaksınız ya... Kızlarınızı eğlendirmeye çalışırım."

Hiç değişmeyen o güzel gülümseyişle Nataşa'ya:

"Ben daha Petersburg'dayken sizin için çok şeyler duydum," dedi. "Onun için sizinle tanışmayı istiyordum. Sizi soylu delikanlım Drubetskoy'dan işittim. Herhalde duymuşsunuzdur, şimdi evleniyormuş. Ayrıca kocamın arkadaşı Bolkonski'den, Prens Andrey Bolkonski'den duydum sizi."

Prens Andrey'in adı üzerinde özellikle durmuştu, böylece Nataşa'ya Prens Andrey'le ilişkisini bildiğini belirtmek istiyordu. Sonra, genç kızlarla daha yakından tanışmak istediğini söyleyerek hiç olmazsa birinin oyunun geri kalan kısmını kendi locasından seyretmesi için konttan izin aldı; bunun üzerine Nataşa, onun locasına geçti.

Üçüncü perdede, sahnede, bir saray alanı oluşturulmuştu; içinde birçok şamdan yanıyordu; duvarlarında da sakallı şövalyelerin resimleri asılıydı. Kral sağ elini salladı, çekingenlikten olacak, çirkin bir sesle aryasını okudu; Sonra gidip koyu kırmızı bir tahta oturdu. Önce beyazlar, sonra maviler

içinde görünen kız, şimdi sırtında bir tek gömlekle, saçlarını omuzlarına dökmüş, tahtın yanında ayakta duruyordu. Kraliçeye dönerek üzgün üzgün bir parça okudu; ama kral sert bir tavırla elini salladı, o zaman iki yandan yalınayak erkekler ile kadınlar çıktı; hep birlikte dans edip oynadılar. Kemanlar ince sesler çıkararak neşeli bir parça çaldılar. Çıplak, iri ayaklı, kolları zayıf bir genç kız öbür kızlardan ayrıldı, kulise doğru gitti, cepkenini düzeltti, sahnenin ortasına çıktı. Sonra yukarıya doğru zıplayarak bir ayağıyla öbürünü dövmeye başladı. Parterde herkes ellerini çırparak 'Bravo!' diye bağırıyordu. Sonra erkeklerden biri gelip köşede durdu. O zaman orkestrada, çembalolar da, borular da daha hızlı çaldı ve çıplak ayaklı erkekler daha çok yükseğe zıplayarak ayaklarını birbirine vurdu (Bu adam o becerisine karşılık tam altmış bin gümüş ruble alan Duport'tu). Parterde, localarda, galeride herkes alkışlıyor, sesi çıktığı kadar bağırıyordu. Adam durdu, gülümsemeye, eğilerek selam vermeye başladı. Sonra gene çıplak ayaklı başka erkekler ile kadınlar da dans ettiler. Kral, müziğe uyarak bağırdı ve herkes şarkı söyledi. Ama o sırada birden fırtına koptu; orkestrada uğultulu gamlarla yarım sesli minör akortları duyuldu. Herkes koşuştu, orda bulunanlardan birini gene sürükleye sürükleye kulise götürdüler, sonunda perde kapandı. Seyirciler arasında gene gürültü kopmuştu. Herkesin yüzünde coşkun bir heyecan vardı:

"Duport'u istiyoruz! Duport'u istiyoruz! Duport'u istiyoruz!" diye çağırıyorlardı.

Nataşa, artık bunu tuhaf bulmuyordu. Zevk alarak, sevinçli sevinçli gülümseyerek bakmıyordu çevresine. Helen, ona döndü:

"Duport müthiş değil mi?" dedi.

"Ah, evet," diye yanıt verdi Nataşa.

X

Arada, Helen'in locasına soğuk bir hava doldu. Kapı açılmış ve içeriye Anatol girmişti. Helen, huzursuz bir tavırla gözlerini Nataşa'dan Anatol'e

çevirdi.

“İzin verirseniz size kardeşimi tanıtayım!” dedi.

Nataşa, güzel, küçük başını çevirerek, çıplak omzunun üzerinden yakışıklı genç adama baktı ve gülümsedi. Yakından bakınca da yakışıklı görünen Anatol, Nataşa’nın yanına oturdu; çoktandır bu onura ermek istediğini, bunu Narişkinler’in balosundan beri beklediğini, Nataşa’yı ilk olarak o baloda görme zevkine eriştiğini ve bu zevki hâlâ unutmadığını söyledi. Kuragin kadınlarla, erkeklerle olduğundan daha akıllıca, daha rahat konuşurdu. Hiç çekinmiyordu ve içten bir tutumu vardı; Nataşa, üzerine bu kadar çok şey anlatılan bu adamda öyle korkunç bir yan olmadığını, tam tersine, gülümseyişinin çok saf, çok neşeli, ince bir hava taşıdığını şaşkınlıkla görüyor, böyle olması da çok hoşuna gidiyordu. Anatol Kuragin, ona oyunu nasıl bulduğunu sordu ve daha önceki oyuncu Semyonova’nın oynarken yere düştüğünü anlattı. Sonra birden ona, genç kız çok eski bir dostuymuş gibi:

“Ha... biliyorsunuz kontes, evimizde bir kıyafet balosu vereceğiz, siz de buna katılmalısınız, çok eğlenceli olacak! Herkes Arhoroflar’da toplanacak. Siz de gelin, ne olur! Gelin, olmaz mı?” dedi.

Bunu söylerken gülümseyen gözlerini Nataşa’nın yüzünden, boynundan, çıplak kollarından ayırmıyordu. Nataşa, onun kendisine hayran olduğunu biliyor, bundan hoşlanıyordu; ama nedense onun yanında, sanki ikisi daracık bir yerdeymiş gibi bir sıcaklık, bir sıkıntı duyuyordu. Ona bakmadığı vakit bile Anatol omuzlarına değil de gözlerine baksın diye, onunla göz göze gelmeye çalışıyordu. Ama genç adamın gözlerine bakarken, kaygıyla Anatol’le kendisi arasında bir utanma perdesi kalmadığını seziyordu. Oysa başka erkeklerle kendisi arasında her zaman böyle bir perdenin varlığını duyardı. Aradan beş dakika geçtikten sonra, nasıl olduğunu bilmeden genç adama karşı, kendisine korku veren bir yakınlık duymaya başlamıştı. Öbür yana dönecek olsa, Anatol arkadan onun çıplak elini tutabilir ya da onu boynundan öpebilir diye korkuyordu. En sıradan şeylerden söz ediyorlardı. Nataşa, aralarında artık hiçbir uzaklık kalmadığını hissederken, bir erkeğe hiçbir vakit bu kadar yakın olmamıştı.

Nataşa, ikide bir başını çevirip Helen’e ve babasına bakıyor, onlardan bunun ne anlama geldiğini soruyordu sanki. Ama Helen, bir generalle konuşmaya dalmıştı, bu yüzden onun bakışına karşılık vermedi. Babasının bakışıysa Nataşa’ya hiçbir karşılık vermiyordu. Yalnız gözleri her zaman

olduğu gibi, ‘Hoş vakit geçiriyorsunuz ya? Ben de memnunum!’ diyordu, hepsi bu.

Hiç konuşmadan huzursuzluk içinde geçen anlardan birinde Anatol hafif parlak gözleriyle durgun ama üsteleyen bir tavırla Nataşa’ya baktığı sırada, genç kız, bu sessizliği bozmak için, onun Moskova’dan hoşlanıp hoşlanmadığını sordu. Sorar sormaz da kızardı. Anatol’le konuşurken hep ahlaka aykırı bir şey yapıyormuş gibi gülümsedi:

“Önce pek hoşlanmamıştım. Bir kenti hoş gösteren nedir? Güzel kadınlardır! Öyle değil mi? Ama şimdi çok hoşuma gidiyor.”

Ona anlamlı bir tavırla bakıyordu:

“Baloya geleceksiniz, değil mi, kontes? Lütfen gelin,” dedi.

Elindeki çiçek demetine uzanarak:

“Oradaki kadınların en güzeli siz olacaksınız. Gelin, sevgili kontes ve kont olarak da bana şu çiçeği verin,” diye fısıldadı.

Nataşa, bu sözlerin ne anlama geldiğini (Anatol’ün kendisi gibi) anlayamamıştı, ama bu anlatılmaz sözlerde ahlaka aykırı bir anlam olduğunu seziyordu. Nasıl bir karşılık vereceğini bilmeden, genç adamın sözünü işitmemiş gibi öbür yana döndü. Döner dönmez Anatol’ün orada, arkasında, ta yakınında olduğunu düşünmekten kendini alamadı. ‘Şimdi ne duyuyor acaba? Bozuldu mu? Kızdı mı? Bu işi düzeltmem mi gerekiyor?’ diye düşünüyordu. Elinde olmadan dönüp arkasına baktı. Anatol’le göz göze geldi. Gönlünü gene onun yakınlığından doğan heyecana, onun kendine güvenli tavrına ve candan gülümseyişindeki tatlılığa kaptırdı. Gözlerinin içine baka baka tıpkı Anatol gibi gülümsedi. O zaman, büyük bir korkuyla, artık aralarında hiçbir sınır kalmadığını anladı.

Perde tekrar açıldı. Anatol, sakin, neşeli bir tavırla çıktı locadan. Nataşa, kendi locasına, babasının yanına döndü. Artık kendisini içinde bulunduğu dünyaya kaptırmıştı. Gözlerinin önünde olup biten her şey, artık ona çok olağan görünüyordu; buna karşılık nişanlısı ve Prenses Maria’yla köydeki yaşama ilişkin düşünceler bir kez olsun aklına gelmedi. Bütün bunlar çoktan olup bitmiş, sanki geçmişe gömülmüş şeylerdi!

Dördüncü perdede bir şeytan vardı; bu şeytan durmadan şarkı söyledi, sonunda altındaki tahtayı çektiler, o zaman şeytan çırpına çırpına aşağı düştü, sesi de kesildi. Nataşa, dördüncü perdeden yalnız bunu görmüştü. İçinde onu heyecanlandıran, ona acı veren bir şey vardı. Bu heyecanın nedeni Kuragin’di. Nataşa, elinde olmayarak onun her hareketini izliyordu. Tiyatrodan çıktıkları sırada, Anatol, yanlarına yaklaştı; bir araba çağırttı ve

onları arabaya yerleştirdi. Nataşa'nın oturmasına yardım ederken de, genç kızın bileğinin biraz yukarısından hafifçe sıktı. Nataşa, başını çevirdi, ona heyecan ve mutluluk içinde baktı. Anatol, pırıl pırıl gözlerini dikmişti, tatlı tatlı gülümsüyordu.

Ancak eve dönünce, Nataşa içinde olup bitenleri serinkanlılıkla düşünmeye fırsat buldu ve hepsi tiyatrodan dönüşte çay sofrasına oturdukları zaman, birden Prens Andrey'i anımsayarak, herkesin içinde, bir çığlık attı; kıpkırmızı bir yüzle, koşarak odadan çıkıp gitti. 'Aman Tanrım! Mahvoldum! İşin bu dereceye varmasına nasıl fırsat verdim!' diye düşündü. Uzun bir süre elleriyle kıpkırmızı olmuş yüzünü kapayarak durdu. Duygularını anlamaya çalışıyor, ama ne duygularını, ne de içinde olup bitenleri anlıyordu. Her şey ona karanlık, belirsiz ve korkunç görünüyordu. Oysa orada, Duport'un yalınayak, müziğe uyarak zıpladığı, genç kızların, yaşlı erkeklerin ve dudaklarında durgun, gururlu gülümseyişle çıplak Helen'in coşarak, 'Bravo!' diye bağırdıkları o kocaman ışıl ışıl salonda, Helen'in gölgesi altında, her şey, belirliydi, sıradandı; şimdi tek başına kalınca, hiçbir şey anlaşılmıyordu. 'Nedir bu böyle? Ona karşı duyduğum bu korku neden ileri geliyor? Niçin şimdi vicdan azabı çekiyorum?' diye düşünüyordu.

Aklından geçenleri ancak gece yatakta yaşlı kontese anlatabilirdi. Sonya'ya gelince, Nataşa biliyordu ki, o, ciddi ve dosdoğru görüşleriyle ya hiçbir şey anlamayacak ya da açıkladığı duygular karşısında dehşete kapılacaktı. Bu yüzden, kendisine üzüntü veren bu sorunu tek başına çözmeye çalışıyordu.

Kendi kendine, 'Ben artık Prens Andrey'in aşkına değmeyen mahvolmuş bir varlık mıyım? Yoksa kuruntu mu ediyorum?' diye soruyor; sonra hem avutucu, hem de alaylı bir gülümseyişle, 'Ben ne aptalım! Ne diye bunları soruyorum? Başıma bir şey mi geldi sanki? Hiçbir şey olmadı işte! Ben hiçbir şey yapmış değilim, hiçbir davranışla buna yol açmadım. Hiç kimse bunu bilmeyecek; onu da bir daha göremeyeceğim!' diye karşılık veriyordu. 'O halde her şey apaçık! Madem bir şey olmadı, benim şimdi pişmanlık duymam gereksiz, Prens Andrey, beni şimdiki halimle de sevebilir. Zaten şimdiki halim nedir benim? Ah, Tanrım! Niçin Andrey burada değil sanki?'

Nataşa, bir an için sakinleşiyor, hemen sonra bunların doğruluğunu ve başına gerçekten hiçbir şeyin gelmediğini, ama Prens Andrey'e karşı duyduğu sevginin artık eski temizliğini yitirmiş olduğunu anlıyordu. O zaman Kuragin'le yaptığı bütün konuşmayı yineliyor, o yakışıklı, o korkunç

genç adamın bileğini sıktığı andaki yüzünü, yaptığı hareketi ve tatlı gülümseyişini gözlerinin önünde canlandırmadan edemiyordu.

XI

Anatol Kuragin, yılda yirmi bin ruble harcayıp, bir o kadar da borçlandığı için babası tarafından Petersburg'dan uzaklaştırdığından Moskova'da oturuyordu.

Alacaklıları, Prens Vasili'den ödemesini istiyorlardı. Anatol'e, son bir defaya mahsus olmak üzere borçlarının yarısını ödeyeceğini, ama bunu yalnız şu koşulla yapacağını bildirmişti: Anatol, genelkurmay başkanına yaver sıfatıyla Moskova'ya gidecekti. Bu işi ona babası sağlamıştı. Anatol, babası tarafından önüne konan koşula göre, orada hem çalışacak, hem de zengin bir kızla evlenmenin çaresine bakacaktı. Bunu söylerken, hem Prenses Maria'yı, hem de Juli Kuragina'yı hatırlatmıştı.

Babasının önerisini ister istemez kabul eden Anatol, Moskova'ya gelmiş ve orada Piyer'in evine yerleşmişti. Önceleri onu gönülsüz bir tavırla kabul eden Piyer, zamanla ona alışmıştı. Kimi vakit onunla birlikte çıkıp eğlendiği ve ona, sözüm ona, borç para verdiği de oluyordu.

Şinşin'in ondan söz ederken son derece haklı bir biçimde söylediği gibi, Moskova'ya geldiğinden bu yana bütün bayanların akıllarını başlarından almıştı. Özellikle de, ilgi göstermek alçakgönüllülüğünde bulunmadığı ve Çingene kızları ile Fransız artistlerini daha ilgiye değer saydığı için yüksek sosyete bayanlarını iyice deliye döndürüyordu. İlgisine hak kazananların en başında da Bayan Georges geliyordu. Dendiğine göre onunla çok yakın ilişkisi vardı.

Eski ve yakın arkadaşı Dolohof'un evinde düzenlenen şölenler başta olmak üzere Moskova'daki hiçbir eğlenceyi kaçırmıyordu. Sabahlara kadar içki içiyor, içki yarışında herkesi yere seriyor, sosyetenin tüm gece toplantı ve balolarında sürekli boy gösteriyordu.

Kimi Moskovalı bayanlarla aşk serüvenleri yaşadığı da söyleniyordu. Gerçekten de balolarda kimi bayanlara açıktan açığa kur yapmıyor değildi. Buna karşılık genç kızlara ve hele çoğu çirkin olan zengin kızlarına hiç mi hiç ilgi göstermiyordu.

Bunun da son derece anlamlı bir nedeni vardı. Çok yakın bir iki dostundan başka hiç kimse Anatol'ün iki yıl önce evlenmiş olduğunu bilmiyordu. Gerçekten de, iki yıl önce Polonya'da konakladığı dönemde orta halli bir Leh çiftçisi, onu kızıyla evlenmeye zorlamıştı ve genç adam, çok kısa bir süre sonra karısını terk etmiş ama buna karşılık kayınbabasına göndermeye söz verdiği belli bir para karşılığında her yerde kendini bekâr olarak tanıtma olanağına kavuşmuştu.

Kendisinden, durumundan ve başkalarının durumundan hep hoşnuttu. Bu hoşnutluk bir çeşit içgüdü gibiydi onda. İşte bu içgüdüyle, kendisinin sürdürdüğü yaşamdan başka bir yaşantının olanaklı olmayacağına ve yapamayacağına kesinlikle inanıyordu.

Anatol, davranışlarının başkaları üzerinde nasıl bir etki yapacağını da, şu ya da bu devinimin nasıl bir sonuç vereceğini de kavrayabilecek durumda değildi. Ördek nasıl suda yaşamak için yaratılmışsa, Tanrı'nın da kendisini her yıl otuz bin rublelik bir gelirle yaşamak ve her vakit her toplulukta en yüksek yerde bulunmak için yarattığına inanıyordu. Öylesine inanıyordu ki, ilişki kurduğu bütün herkes genç adamın kendine olan bu sonsuz güvenini görünce, onun böyle bir yaşam sürmeye değdiğini ve hep en iyi yerlerde bulunması gerektiğini hemen kabul ediyor, her önüne çıkandan borç istediğinde hiç kimse, söz konusu borcun kesinlikle geri dönmeyeceğini bile bile bu isteğe uyuyordu.

Kumara düşkün değildi; daha doğrusu, oyuna oturduğu vakit ille de kazanmak diye bir tutkusu yoktu; dolayısıyla kaybetse de üzülmezdi.

Kibirli de değildi. Başkalarının onun için ne düşündüklerine hiç aldırmazdı. Üstelik hiç kimse çıkıp da onu ün düşkünlüğüyle suçlayamazdı! Buna karşılık birkaç kez bütün görgü kurallarıyla açıktan açığa alay ederek babasını çileden çıkarttığı ve yüksek sosyetedeki saygınlığına neredeyse gölge düşürdüğü, üzüntüyle, herkesçe bilinen bir gerçekti.

Anatol cimri de değildi. Kendisinden herhangi bir şey isteyen birine, hiç hayır demezdi. Sevdiği iki şey vardı, eğlence ve kadınlar.

Kendisi açısından bakınca, zevklerine düşkün bir yan bulunmadığı kanısına varıyordu. Bu zevklerini doyururken başka insanların ne gibi zarar göreceklerini kavrayamadığı için kendini kusursuz sayıyor; tersini

düşünenlerden, dolayısıyla da alçak ve kötü olduğunu varsaydığı kimselerden nefret ediyordu. Böylece vicdanını da rahat ettiriyor ve başını hep dimdik tutuyordu.

Kendini eğlenceye kaptırmış adamlarda, bu erkek Magda-lena'larda, nasıl olsa hoşgörüp bağışlanacakları umudundan kaynaklanan bir suçsuzluk duygusu vardır. Tıpkı günahkâr kadınlarda olduğu gibi. 'O kadının yaptığı bütün her şey bağışlanacaktır, çünkü o sevmiştir!' yargısını, 'Onun yaptığı bütün her şey bağışlanacaktır, çünkü o çok keyifli günler yaşamıştır!' biçimine dönüştürmüştür bunlar.

O yıl sürgünden ve İran'da geçirdiği serüvenli yaşamdan sonra Moskova'ya dönüp bütün vaktini kumar ve içkiyle geçirerek lüks içinde yaşamaya başlamış olan Dolohof, Petersburg'dan yakın arkadaşı olan Kuragin'le dostluğu tazelemiş ve amaçlarına ulaşmak için Kuragin'in adından, sosyetedeki ününden ve ilişkilerinden yararlanma gereğini duyarken onu bir yem olarak kullanıyor ve Kuragin'le için için alay etmekten de geri durmuyordu.

Serüveninin Anatol'le olan dostluğu gerçi bir hesaba dayanıyordu ama, bunun yanı sıra, bir insanın istencini etkileyip onu egemenliği altına almak ve yönetmek Dolohof için ayrı bir zevk kaynağı, bir vazgeçilmez alışkanlık, sözün kısası bir ihtiyaçtı!

Nataşa, Kuragin üzerinde gerçekten büyük bir etki yapmıştı. Nitekim Anatol, tiyatrodan sonra Dolohofla yemek yerken, onun ellerinin, omuzlarının, ayaklarının, saçlarının üzerinde ayrı ayrı durarak, işinin ehli bir adam tavrıyla genç kızın tüm güzelliğini uzun uzun anlatıp değerlendirmiş ve peşini bırakmayacağı kararında olduğunu açıklamıştı. Gelgelelim girişimi nasıl bir sonuç verecekti? Daha doğrusu nasıl bir sonuç verebilirdi? O güne kadar, herhangi bir hareketinin sonucunu hiçbir zaman bilememiş, kestirememiş olduğu gibi.

Dolohof:

"Kardeşim." dedi. "Kız güzel olmasına güzel ama bize göre değil!"

Anatol, bunun üzerine:

"Ablama söylesem de onu yemeğe çağırsa olmaz mı yani, ne dersin, ha?" diye sordu üsteleyerek.

"Hele biraz bekle sen," diye yanıt verdi. "Önce evlensin, ondan sonra gereğine bakarsın!"

Kararlı bir sesle:

“İyi bilirsin ki, küçük kızlara bayılırım,” dedi Anatol. “Kendilerini hemen de teslim ediverirler.”

Anatol’ün evli olduğunu bilen Dolohof:

“Sen küçük bir kızın kapanına sıkışmıştın zaten!” diye takıldı arkadaşına. “Ayağını denk alsan hiç de fena olmaz, inan bana.”

Anatol, içten bir kahkaha savurdu:

“Evet ama, o iş bir insanın ömründe iki kez olmaz! Yoksa yanılıyor muyum?”

XII

Rostoflar, tiyatroya gittiklerinin ertesi günü hiçbir yere çıkmadılar. Onlara da hiç kimse gelmedi. Bu arada, Mariya Dimitriyevna, yaşlı kontla, Nataşa’dan gizli olarak birtakım konuşmalar yapıyordu. Onların yaşlı prensten söz ettiklerini ve bir şeyler tasarladıklarını seziyordu genç kız. Bu ona huzursuzluk veriyor, kendisini alçalmış gibi görmesine yol açan bir duygu yaratıyordu içinde.

Her an Prens Andrey’in gelmesini bekliyordu. O gün iki kez prensin gelip gelmediğini öğrenmek üzere Vozdvijenka’ya yollamıştı kapıcıyı. Hayır, gelmemişti prens ve nedense bir türlü gelmek bilmiyordu.

Nataşa’nın ruhsal durumu Moskova’ya ilk geldiği günlerde olduğundan çok daha kötüydü şimdi. Sabırsızlığına, Andrey’e duyduğu özleme, şimdi bir de Prenses Maria ve yaşlı prensle karşılaşmanın tatsız anısıyla nedenini bir türlü kavrayamadığı bir korku, bir kaygı eklenmişti. Ya Prens Andrey hiçbir zaman dönmeyecek ya da o dönmeden önce kendisine bir şey olacakmış gibi bir sezgi vardı içinde. Prens Andrey’i artık eskisi gibi sakince ve sürekli olarak düşünemiyordu.

Gerçekten de Prens Andrey’i düşünmeye başlar başlamaz, anılarına yaşlı prens ve Prenses Maria’yla ilgili anılar ekleniyor ve son gördüğü temsille birlikte Anatol Kuragin’in hayali canlanıyordu gözlerinde.

Bu arada, Nataşa'nın yüreğinde bir soru düğümlenmişti. Acaba suçlu değil miydi? Onu Prens Andrey'e bağlayan bağ kopmamış mıydı? İşte bu soruyu kendi kendine yöneltir yöneltmez, karşısında yeniden, onda tuhaf, o korkunç duyguyu uyandırmayı beceren adamın anlamlı bakışlarını ve her an değişen yüzünü görür gibi oluyordu. Onun her davranışını; her sözünü en ince ayrıntılarına kadar tekrar tekrar anımsamak için kendini zorluyordu.

Salt bu yüzden evdekilere eskisinden daha canlı görünmeye çabalıyordu; ama, aslında, eskisi gibi huzurlu, mutlu olmaktan uzaktı.

Pazar sabahı Mahya Dimitriyevna, Mogiltsi'deki Uspeniye kilisesine çağırdı konuklarını:

"Ben şimdilerde moda olan kiliseleri sevmiyorum..." demişti bu tercihini açıklamak için.

Belli ki hiçbir dış etkiye kapılmaksızın oluşan düşünceleriyle övünüyordu.

Nitekim şöyle devam etti:

"Tanrı her yerde birdir. Papazımız da çok iyi. Ayini yolu yordamınca, soylu kişilere yaraşır bir biçimde yönetir hep. Diyakozumuz da öyledir. Hem sona Krilos'ta konser verilince kilise daha kutsal mı olacak sanki? Sevemem ben böyle şeyleri, sevemem! Hep şımarıklık bunlar, başka bir şey değil!"

Pazar günlerini gerçekten severdi Mahya Dimitriyevna, onları kutlamasını da doğrusu iyi bilirdi. Daha cumartesi günü tepeden tırnağa yıkanıp temizlenirdi. Pazar günü evde ne kendisi ne adamları çalışmazdı. Bayramlık giysilerini donanır sabah ayinine koşardı herkes.

Ev sahibinin sofrasına o gün için özel olarak pişirilmiş yemekler getirilirdi. Uşaklara da votka ve kaz ya da domuz kızartması çıkarılırdı. Ama o günün bayram günü olduğu, ilkin ve en çok Mahya Dimitriyevna'nın yüzünden anlaşılırdı. Gözlerinde daha sabah kalkışından başlayarak hiç değişmeyen ciddi, görkemli bir hava belirirdi o gün.

Sabah ayininden sonra, koltuklarının örtüleri çıkarılmış olan konuk odasında kahveler içilip arabanın hazır olduğu haberi gelince Mahya Dimitriyevna, ziyaretlere giderken kullandığı ve ona resmi bir hava veren şalı aldı omuzlarına. Ve ciddi bir tavırla, Prens Nikolay Andreyiç Bolkonski'ye gideceğini, Nataşa konusunda onunla görüşeceğini söyledi.

Mariya Dimitriyevna gittikten sonra, Bayan Chalme'den bir terzi kız geldi Rostoflar'a. Nataşa da konuk odasının bitişiğindeki odanın kapısını kapayıp, bu yeni eğlenceden ötürü sevinç içinde, giysilerini prova ettirmeye başlamıştı.

Henüz kolları takılmamış ve teyellenmemiş korsajının sırtında nasıl durduğunu görmek için başını çevirip de aynadan kendine baktığı sırada, konuk odasından heyecanlı bir ses yükseldi. Nataşa, kıpkırmızı oldu. Prova edilen korsajı çabucak sırtından çıkarırken kapı çalındı ve içeriye, sırtında koyu leylak rengi, dik yakalı bir giysi, dudaklarında da ışık saçan tatlı bir gülümseyişle Kontes Bezuhova girdi. Girer girmez de, kızaran Nataşa'ya yaklaşarak:

"Ah, şekerim. Ne kadarda sevimli!" dedi.

Kendisinin arkasından içeri girmiş olan yaşlı Kont İlya Andreyiç'e döndü sonra ve şunları söyledi:

"Hayır efendim, hayır! Kesinlikle olamaz. Sevgili kont, yakışır mı hiç bu size? Hem Moskova'da oturacaksınız, hem de hiçbir yere çıkmayacaksınız! Hayır hayır, bu sefer yakanızı bırakmam, kont! Şimdi dinleyin. Bu akşam bizim evde Bayan Georges bir şiir okuyacak, bu toplantıda birkaç dost da bulunacak. Eğer Bayan Georges'dan çok daha güzel olan kızlarınızı da alıp bana gelmeyecek olursanız, inanın, bir daha yüzünüze bakmam, kont!"

Bir an durup soluklandıktan sonra ekledi:

"Kocam Tver'e gitti. Yoksa onu gönderecektim sizleri alması için. Kesinlikle geleceksiniz, kont, kesinlikle! Gelmeniz gerek! Saat tam dokuzda bekliyorum sizi!"

Kontes Bezuhova'yı tanıyan terzi kız, onun karşısında saygıyla diz kırmıştı. Kıza usulca başını sallayarak selam verdi; sonra da kadife giysisinin pilelerini zarif bir el devinimiyle açıp aynanın yanındaki koltuğa yerleşti.

İçinden koptuğu belli olan bir neşeyle tatlı tatlı konuşuyor; bu arada özellikle de Nataşa'nın güzelliğini övüyordu. Genç kızın giysilerini tek tek gözden geçirdi, hepsini pek beğendiğini söyledi.

Paris'ten getirtmiş olduğu yeni, maden rengi tülden giysisini anlattı sonra ve Nataşa'ya aynı giysiden kesinlikle yaptırmasını öğütledi.

"Zaten size yakışmayan bir şey düşünülemez ki!" dedi.

Nataşa'nın dudaklarında sevinç taşan bir gülümseyiş dalgalanıyordu hep. Daha düne kadar ona öylesine ulaşılmaz, öylesine yücelerde görünen, şimdi ona böylesine iyi davranan sevimliler sevimlisi Kontes Bezuhova'nın övgüleri karşısında has bahçede yeni açan bir çiçek gibi algılıyordu kendisini ve sınırsız bir mutluluk duyuyordu. İçinden sevinç taşıyordu. O güzel mi güzel, o cana yakın kontese sanki âşık olmuştu.

Helen’e gelince, o gerçekten Nataşa’nın güzelliğine hayrandı ve gerçekten genç kızın gezip tozmasını istiyordu. Bu arada Anatol, ablasından kendisini Nataşa’yla buluşturmasını dilemişti. Helen’in Rostoflar’a gelişinin asıl nedeni de buydu. Genç kızı, kardeşiyle buluşturmak, hoş ve ilginç bir değişiklik olarak geliyordu! Gerçi eskiden Petersburg’da, Boris’i elinden aldığı için Nataşa’ya öfkelenmişti; ama şimdi artık bunu aklına bile getirmiyordu ve genç kıza karşı son derece yakınlık duyuyordu. Nitekim Rostoflar’ın evinden ayrılırken yeni koruduğu genç kızı bir ara bir köşeye çekip:

“Dün akşam bizde, yemekte kardeşim vardı,” dedi. “Kırıldık gülmekten, ağzına bir tek lokma bile koymuyor; sürekli sizin için ah çekiyordu, şekerim! Deli gibi âşık size! Deli gibi âşık, canım!”

Nataşa, genç kadının bu sözlerini işitince kıpkırmızı kesildi. Helen, bunun üzerine:

“Şuna bakın, Tanrım!” diye bağırdı. “Nasıl da kızardı birden, tatlım!”

Sonra Nataşa’ya iyice sokularak ekledi:

“Kesinlikle gelin! Şekerim, birine âşıksanız bile bu kendinizi bir çeşit manastır yaşamına mahkûm etmeniz için yeterli neden değildir. Dahası birisiyle sözlüyseniz bile, ben adım gibi inanıyorum ki, sözlüsünüz, onun yokluğundan, can sıkıntısından bunalmaktansa sosyete yaşamına karışmanızı isterdi.”

Nataşa bir anda, ‘Demek benim nişanlı olduğumu biliyor!’ diye düşündü. Demek ki kocasıyla, o hep doğruluk peşinde koşan Piyer’le benden ve Andrey’den söz etmişler. Dahası buna gülmüşler de! Demek ki bu iş o kadar.önemli değil!’

Nataşa’ya daha bir gün öncesine kadar korkunç olarak görünen şey, Helen’in büyüleyici etkisi altında, alabildiğine sıradan, olağan görünüyordu şimdi.

Genç kız kendi kendine şöyle diyordu, ‘O öyle bir hanımefendi ki, hem tatlı, hem de beni candan sevdiği hemen belli oluyor! Üstelik ben niçin eğlenmeyecekmişim ki!’

Bütün bunları düşünürken de gözlerini iri iri açmış, hayranlıkla Helen’e bakıyordu.

Mariya Dimitriyevna, eve yemek vakti dönmüştü. Hiç konuşmuyordu. Alabildiğine ciddiydi. Yaşlı prensin karşısında yenik düştüğü ve aralarında çıkan çekişmeden ötürü hâlâ büyük heyecan duyduğu hemen anlaşılıyordu.

Ne var ki yaşlı prensle aralarında olup bitenleri sakin kafayla anlatacak durumda değildi henüz. Nitekim kontun sorularına, bütün her şeyin yolunda gittiği ve ertesi sabah ayrıntılı biçimde açıklayacağını söyleyerek karşılık verdi. Kontes Bezuhova'nın ziyaretini ve onları suareye çağırmış olduğunu öğrenince de:

"Bezuhova'dan hiç hoşlanmam ben," diye başladı konuşmaya. "Onunla dostluk etmekten hep kaçınmışımdır. Kendisiyle görüşmeni bile öğütlemem. Ama mademki söz verdin, hadi git bakalım," dedi Nataşa'ya dönerek. "Belki de biraz rahatlarsın!"

XII

Kont İlya Andreyiç, kızlarını, Kontes Bezuhova'nın evine kendisi götürmüştü. Suare epey kalabalıktı. Hem de orada bulunan herkes Nataşa'ya yabancıydı. Kont İlya Andreyiç, orada, daha çok rahat davranışlarıyla ün salmış erkekler ve kadınların toplanmış olduğunu hemen gördü hoşnutsuzlukla. Georges, konuk odasının bir köşesinde çevresi gençlerle sarılmıştı. Birkaç Fransız ile Helen'in gelişinden beri ev halkından sayılmaya başlanan Metivier de vardı orada. Kont İlya Andreyiç, iskambil oynamayıp kızlarının yanından hiç ayrılmamaya ve Bayan Georges'un temsili biter bitmez çıkıp gitmeye karar verdi.

Anatol, Rostoflar'ın gelişini herhalde kapıda beklemişti. Kontla selamlaşır selamlaşmaz, Nataşa'ya yaklaştı ve peşinden yürüdü. Nataşa da onu görür görmez, tıpkı tiyatroda olduğu gibi, genç adamın hoşuna gitmekten kaynaklanan gururlu bir hoşnutluk ve aralarında ruhsal engellerin ortadan kalkmış olmasından kaynaklanan bir korku duydu. Bu duygular bütün varlığını sarmıştı hemen.

Helen, Nataşa'yı sevinçle karşılamış, yüksek sesle güzelliğine, giyimine hayran olduğunu belirtmişti. Rostoflar geldikten hemen sonra Bayan Georges, giyinmek için odadan çıktı. Konuk odasına iskemleler sıralamaya başladılar, herkes kendine bir yer buluyordu. Anatol, Nataşa'nın oturması

için bir iskemle sürdü, yanına oturmak istedi. Ama Nataşa'dan gözünü ayırmayan kont, hemen kızının yanına oturuverdi. Böylece Anatol, arkadaki iskemleye oturmak zorunda kaldı.

Çıplak, tombul kollu ve gamzeli Bayan Georges, bir omzunu açıkta bırakarak sarındığı kırmızı bir şalla, koltukların arasında kendisi için bırakılmış boş yere çıktı, yapmacık bir pozla durdu. Her yandan hayranlık fısıltıları duyuldu. Bayan Georges, ciddi, hüzünlü bir tavırla dinleyicilere baktı, sonra Fransızca olarak kimi şiirler okumaya başladı; bu şiirlerde bir ananın oğluna karşı suç olan sevgisinden söz ediliyordu. Bayan Georges, yer yer sesini yükseltiyor, yer yer fısıldıyor, görkemli başını kaldırıp, zaman zaman da duraklıyor ve sesini alçaltarak gözlerini iri iri açıyordu. Her yandan:

"Şahane, ilahi bir şey, nefis!" sesleri duyuluyordu.

Nataşa, tombul Bayan Georges'a bakıyor, ama hiçbir şey işitmiyor, hiçbir şey görmüyor, karşısında olup biten hiçbir şeyi anlamıyordu. Ama kendini geri dönülmez bir sürükleyişle o tuhaf, o eski dünyasına büsbütün yabancı bir dünyaya dalmış görüyordu. Bu dünyada artık neyin iyi, neyin kötü, neyin uygun, neyin çılgınca olduğunu kestirmek olanaksızdı. Arkasında Anatol oturuyor, Nataşa da onun yakınlığını duyarak, korku içinde bir şeyler bekliyordu.

Birinci monologdan sonra, toplantıda bulunan herkes kalkarak Bayan Georges'un çevresini sardı. Ona hayranlıklarını belirtiyorlardı. Nataşa, başkalarıyla birlikte ayağa kalkıp kalabalığın arasında aktrise doğru ilerleyen babasına:

"Ne güzel kadın!" dedi.

Anatol, Nataşa'nın peşinden gidiyordu:

"Bence hiç de değil! Bunun öyle olmadığını size bakınca anlıyorum."

Bu sözü, sesini yalnız Nataşa'nın işitebileceği bir anda söylemişti.

"Olağanüstü olan sizsiniz. Sizi gördüğüm andan beri durmadan..."

Kont, kızını yanına almak için geri döndü:

"Onun yanına gidelim, gel onun yanına gidelim, Nataşa! Ne güzel kadın!"

Nataşa, hiçbir şey söylemeden babasına yaklaştı. Şaşkınlık dolu bir bakışla, ona sorar gibi baktı. Bayan Georges, birkaç şiir daha okuduktan sonra gitti, o zaman Kontes Bezuhova, konuklarının salona geçmelerini istedi. Kont, gitmek istiyordu. Ama Helen, daha önceden hazırlık yapmadan, bir balo vereceğini söyleyerek, oyunbozanlık etmemesi için yalvarıyordu. Bunun üzerine kaldı Rostoflar. Anatol, Nataşa'yı gene valse

çağırdı. Onunla vals yaparken, genç kızın hem elini, hem de belini sıkıyor, büyüleyici olduğunu, onu sevdiğini söylüyordu. Gene birlikte yaptıkları ekosez sırasındaysa, hiçbir şey söylemedi, yalnız Nataşa'nın gözlerinin içine bakmakla yetindi. Nataşa, bocalıyordu. Vals yaptıkları sırada Anatol'ün söylediği sözleri düşünde mi duymuştu yoksa? Birinci figürün sonunda, Anatol, gene elini sıktı. Nataşa, ürküyle gözlerini ona doğru kaldırdı. Ama Anatol'ün aşk dolu bakışıyla gülümseyişinde öyle güven verici bir şey vardı ki, söylemek istediklerini söyleyemedi. Sustu, gözlerini gene yere indirdi. Sonra hızlı hızlı konuşarak:

"Bana öyle şeyler söylemeyin," dedi. "Nişanlıyım ben, başkasını seviyorum."

Gözlerini gene Anatol'e kaldırdı. Anatol, Nataşa'nın sözlerine ne şaşırmış, ne de üzülmüştü.

"Asıl siz bunları bana söylemeyin," dedi. "Nişanlı olmanız beni ilgilendirir mi? Size çılgınca, delice âşığım ben! Siz insanı büyülüyorsunuz, suç bende mi? Haydi, dans edelim!"

Nataşa, ürkek bakışlı gözlerini iri iri açarak, heyecanla çevresine bakmıyor, her zamankinden neşeli görünüyordu.

O akşam olup biten her şey, zihninde hiç iz bırakmadan geçip gidiyordu sanki. O sırada ekosezle grosvater dansını yapıyorlardı. Babası gitmelerini istiyor, Nataşa'ysa kalmaları için yalvarıyordu. Genç kız, nerede olursa olsun ve kiminle konuşursa konuşsun, Anatol'ün bakışlarını üzerinde hissediyordu. Bir ara kendisine çekidüzen vermek için tuvalete gitmek istediğini söyleyerek babasından izin aldı. Helen de peşinden gitti, gülerek ona kardeşinin aşkından söz etti. Nataşa, tuvaletten çıkınca küçük oturma odasında gene Anatol'le karşılaştı; Anatol, onun elini tutarak tatlı bir sesle sordu:

"Evinize gelemiyorum. Bu durumda sizi hiçbir zaman, hiçbir yerde göremeyecek miyim? Çılgınca seviyorum sizi! Hiçbir zaman göremeyeceğim demek... öyle mi?"

Sonra yolunu keserek yüzünü Nataşa'nın yüzüne yaklaştırdı. Anatol'ün erkekçe bakan iri parlak gözleri, Nataşa'nın gözlerine o kadar yakındı ki, bu gözlerden başka hiçbir şey göremez olmuştu genç kız. Anatol, soru sorar gibi:

"Natali," diye fısıldadı.

Parmakları Nataşa'nın canını acıtırcasına ellerini sıkıyordu. Yineledi:

"Natali,"

Nataşa'nın bakışı, 'ben bunlardan hiçbir şey anlamıyorum, söyleyecek hiçbir şeyim yok!' der gibiydi. Anatol, ince dudaklarını Nataşa'nın dudaklarına bastırdı; işte o zaman Nataşa, kendini bütün bağlardan kurtulmuş olarak hissetti. Aynı anda, ayak sesleri ve Helen'in giysisinin hışırtısı duyuldu. Nataşa, önce Helen'e sonra da kıpkırmızı bir yüzle titreyerek, ürkü içinde sorar gibi Anatol'e baktı, kapıya doğru yürüdü. Anatol:

"Natali, bir söz, bir tek söz?" diyordu.

Nataşa, durdu. O sırada Anatol'den, olup bitenleri kendisine açıklayacak ve kendisinin de karşılık verebileceği bir söz işitmeye o kadar ihtiyacı vardı ki! Oysa, Anatol'ün ne söyleyeceğini bilemediği belliydi. Bu yüzden de hep:

"Natali, Tanrı rızası için bir tek söz," diyordu.

Bu sözü Helen, ona sokuluncaya kadar yineledi durdu. Helen, Nataşa'yla birlikte salona geçti. Rostoflar supeye kalmadan gittiler.

Nataşa, eve döndükten sonra bütün gece uyuyamadı; bir türlü çözemediği bir soru ona acı veriyordu. Kimi seviyordu acaba? Anatol'ü mu, yoksa Prens Andrey'i mi? Kesin ki Prens Andrey'i seviyordu. Onu ne kadar çok sevdiğini iyice anımsıyordu. Ama Anatol'e karşı da sevgisi vardı. Bundan da hiç kuşkusu yoktu. 'Başka türlü olsaydı, bunlar olabilir miydi hiç!' diye düşünüyordu. 'Madem bütün olanlardan sonra ona hoşça kal derken gülümseyişine ben de gülümseyerek karşılık verdim, madem durumun o dereceye gelmesine göz yumdum, demek ki onu ilk anda sevmeye başladım. Madem seviyorum, o halde o iyi, kibar, çok yakışıklı, kusursuz bir insan demektir. Onu sevmemek olanaksız bir şey! Hem onu, hem de öbürünü sevdiğime göre, ne yapacağım şimdi ben?'

Kendi kendine bunları soruyor ve bu korkunç sorulara bir karşılık bulamıyordu.

XIV

Her zamanki uğraşlar, konuşmalarla başlamıştı sabah. Herkes kalkmış, bir şeyler yapıyor, konuşuyordu. Terzi kızlar gene gelmişlerdi. Mariya Dimitriyevna da odasından çıkmıştı. Herkes çaya çağrıldı. Nataşa, gözlerini iri iri açarak kendisine çevrilen her bakışı karşılamak istiyormuş gibi huzursuzluk içinde başını çevirip herkese bakıyor, hiçbir şey olmamış gibi görünmeye çalışıyordu. Kahvaltıdan sonra, Mariya Dimitriyevna, (günün o saati, ona göre en iyi zamandı), koltuğuna kurularak Nataşa ile yaşlı kontu yanına çağırdı:

"Ee, dostlarım, şimdi her şeyi enine boyuna düşündüm. Size öğüdüm şudur," diye söze başladı. "Biliyorsunuz ki, dün Prens Nikolay'ı görmeye gittim; elbet ne düşünüyorsam ona hepsini söyledim. Bağırıp çağırmaya başladı. Ama hiçbir sözün altında kalmam! Açtım ağzımı yumdum gözümü!"

Yaşlı kont:

"Peki ne diyor?" diye sordu.

Mariya Dimitriyevna:

"O mu ne diyor? Bunağın biri," dedi. "Sözünü bile ettirmiyor! Hem artık bu konuda konuşmak gereksiz. Zaten kızcağızı kederden bezdirdik. Şimdi benim size öğüdüm, işlerinizi bitirip Obradnoye'ye dönmeniz ve orada da beklemenizdir."

Nataşa:

"A! Olmaz!" diye bağırdı.

Mariya Dimitiriyevna:

"Olmaz deme! Gitmelisiniz," dedi. "Gidip orada beklemelisiniz. Bu iş kavgasız olmayacak. Nişanlın buraya gelince, babasıyla baş başa her şeyi konuşur, sonra size gelir."

İlya Andreyiç, bu önerinin ne kadar yerinde olduğunu hemen anlayarak kabul etti. Eğer yaşlı prens yumuşarsa, sonradan onu görmek için Moskova'ya ya da Lisi Gori'ye gitmek daha iyi olacaktı; yok eğer yumuşamazsa o zaman ona karşı gelerek nikâhı kıymak ancak Obradnoye'de olabilirdi. Yaşlı kont:

"Elbet en doğrusu bu," dedi. "Zaten ona gittiğime, kızımı götürdüğüme pişmanım."

Mariya Dimitriyevna, çantasında bir şeyler arayarak:

"Yok canım, niçin pişman olacakmışsın! Madem buradaydınız, ona saygı göstermemek doğru olmazdı. Ama madem istemiyor, kendi bilir!" dedi. "Zaten çeyiz de hazır. Daha ne bekleyeceksiniz? Bitmemiş olanları da ben

size gönderirim. Gerçi sizden ayrılmak beni üzüyor ama, iyisi mi, Tanrı selamet versin, güle güle gidin!”

Çantasının içinde aradığını bulmuştu; Nataşa’ya uzattı. Prenses Maria’dan bir mektuptu bu.

“Sana mektup yazmış. Ne kadar üzülüyor zavallıcık! Seni sevmediğini sanacaksın diye korkuyor.”

Nataşa:

“Elbet sevmiyor ya!” dedi.

Mariya Dimitriyevna:

“Saçmalama!” diye bağırdı.

Nataşa, mektubu alıp yüreklilikle:

“Kimse beni kandıramaz! Onun beni sevmediğini biliyorum,” dedi.

Yüzünde soğuk, öfkeli bir hava belirdi. Yüzündeki bu öfkeyi görünce, ona daha dikkatli bakarak kaşlarını çattı Mariya Dimitriyevna:

“Sen öyle karşılık vermesene, kuzum!” dedi. “Ben ne söylüyorsam doğrudur. O mektuba karşılık yaz.”

Nataşa, sesini çıkarmadı; Prenses Maria’nın mektubunu okumak için odasına gitti. Prenses Maria, aralarında çıkan anlaşmazlıktan ötürü derin bir acı içinde olduğunu yazıyordu. Babasının duyguları ne olursa olsun, ağabeyi Prens Andrey onu kendisine eş olarak seçtiğinden Nataşa’yı sevmemesinin söz konusu olmadığını belirtiyor, buna inanması için yalvarıyor, ağabeyinin mutluluğu uğruna her türlü özveriye hazır olduğunu anlatıyordu. ‘Öyle olmakla birlikte, babamın size karşı kötü duygular beslediğini sanmayın!’ diye yazıyordu. ‘O bağışlanması gereken hasta, yaşlı bir insandır; ama iyi yürekli, yüksek ruhludur ve inanın, oğlunu mutlu eden kadını sevecektir.’

Prenses Maria, mektubun daha sonraki kısmında Nataşa’dan onunla gene görüşebilmesi için bir gün vermesini diliyordu. Nataşa, mektubu okuduktan sonra karşılığını yazmak üzere yazı masasının önüne oturdu. Bir robot gibi hızlı hızlı ‘Sevgili prenses’ diye yazdı ve durdu. O gün olup bitenlerden sonra başka ne yapabilirdi? Önünde başlanmış mektupla oturuyor, ‘Evet evet bütün bunlar gerçekten oldu; şimdi her şey değişti!’ diye düşünüyordu. ‘Nişandan vazgeçtiğimi mi yazmalıyım? Gerçekten bunu mu yapmalıyım? Ama bu feci bir şey!’ Sonra o korkunç düşüncelerle baş başa kalmamak için Sonya’nın yanına gitti, onunla nakış örneklerini ayırmaya koyuldu.

Yemekten sonra Nataşa, odasına yeniden gitti ve gene Prenses Maria’nın mektubunu eline aldı. ‘Gerçekten artık her şey bitti mi?’ diye düşünüyordu.

‘Demek her şey bu kadar çabuk olup bitti ve geçmişi bir anda silip süpürdü!’

Prens Andrey’e karşı duyduğu eski sevgiyi olanca şiddetiyle anımsıyor; öyleyken Kuragin’i de sevdiğini duyumsuyordu. Hayalinden birkaç kez geçen sahne gene canlanıyor, kendini Prens Andrey’in eşi olarak görüyor, onunla mutluluk içinde yaşadığını düşünüyor, ama aynı anda heyecandan tüm varlığı tutuşarak, o akşam Anatol’le karşılaştığı vakit olup bitenleri bütün ayrıntılarıyla yeniden yaşıyordu. Kimi vakit tam bir ruh kargaşası içinde ‘Niçin ikisi birden olmuyor sanki?’ diye düşünüyordu. ‘Ancak o zaman tam anlamıyla mutlu olabilirdik. Şimdiyse birinden birini seçmek zorundaydım. İkisinden biri yanımda bulunmazsa hiç mutlu olamam! Yalnız bir şey var. Acaba olup bitenleri Prens Andrey’e söylemeli mi? Yoksa ondan gizlemeli mi bunu? Her iki davranış da aynı derecede olanaksız. Oysa öbürüyle olan ilişkiler de hiçbir şeyle bozulmuş değil. Demek şimdi Prens Andrey’e karşı duyduğum sevginin bana verdiği mutluluğa, bunca zamandır yaşadığım bu mutluluğa, onu bir daha hiçbir zaman duymamak üzere hoşça kal mı demeliyim?’

Hizmetçi kızlardan biri gizli bir iş yaptığını belirten bir tavırla:

“Küçük hanım,” diye fısıldadı. “Biri benden size bunu vermemi istedi.”

Nataşa’ya bir mektup uzattı. Nataşa, ne yaptığını hiç düşünmeden, robot gibi, zarfın üzerindeki balmumunu kırarak Anatol’ün aşk mektubunu okumaya koyulduğu vakit, hizmetçi kız hâlâ:

“Tanrı aşkına, sakın, küçük hanım,” diye söyleniyordu.

Nataşa, mektuptaki sözlerden hiçbirini anlamadan okuyor, yalnız bir tek şeyi kavrıyordu. Bu mektup, o adamdan, sevdiği erkekten geliyordu. Onu seviyordu, evet... Başka türlü elinde bu aşk mektubu olabilir miydi?

Nataşa, Anatol’ün ağzından Dolohof’un yazdığı o ateşli aşk mektubunu titreyen ellerinde tutuyor, onu okurken anlatılanları kendisi de duyuyormuş gibi oluyordu.

Mektup, ‘Dün akşamdan beri yazgım artık belli olmuştur. Ya sizin de beni sevdiğinizi bilmeli ya da ölmeliyim! Başka çıkar yolum yok!’ diye başlıyordu. Sonra ailesinin Nataşa’yı kendisine vermeyeceğini, bunun gizli kimi nedenleri olduğunu, bunları yalnız ona açıklayabileceğini yazıyordu. Nataşa onu seviyorsa bir tek söz etmesi, evet demesi yeterliydi. Onu söylerse hiçbir insan gücü onların mutluluğuna engel olamayacak, aşk her şeyi yenecekti. Kaçıracak, dünyanın öbür ucuna götürecekti Nataşa’yı.

Nataşa, mektubu yirmi kez üstüste okuyup her sözde derin bir anlam bulmaya çalışarak, ‘Evet evet, onu seviyorum!’ diye düşünüyordu.

Mariya Dimitriyevna, o akşam Arharoflar’a gidecekti. Genç kızlara, kendisiyle gelmelerini önerdi. Ama Nataşa, başının ağrıdığını bahane ederek evde kaldı.

XV

Sonya, akşam geç vakit Nataşa’nın odasına girince, soyunmadan divanın üzerinde uyuduğunu şaşkınlık içinde gördü. Yanındaki masanın üzerinde Anatol’ün açılmış mektubu duruyordu. Sonya, mektubu alıp okumaya başladı. Okuyor ve uyuyan Nataşa’ya bakarak yüzünde, okuduklarını kendisine açıklayacak bir şeyler bulmaya çalışıyor, ama bulamıyordu. Sakin, yumuşak, mutlu bir ifade vardı Nataşa’nın yüzünde. Sonya, soluğu tıkanmasın diye göğsünü bastırarak, yüzü sapsarı, heyecan ve korkudan tiril tiril titreyerek koltuğa oturdu; gözlerinden sel gibi yaşlar boşandı.

Genç kız, ‘Nasıl oldu da hiçbir şey fark etmeden? Nasıl oldu da iş bu kadar ileri gitti? Kuragin’e bu cesareti nasıl verdi? O yalancının, ahlaksızın biridir, bu belli. O sevgili, yüksek hisli Nikolay, bunu öğrenince ne diyecek? Ne yapacak? Demek yüzünde önceki gün, dün ve bugün beliren o heyecanın, karanlığın, o yapmacıklılığın anlamı buydu!’ diye düşünüyordu. ‘Ama Anatol’ü sevmesi olanaksız bir şey! Bu mektubu kesinlikle kimden geldiğini bilmeden açmıştır. Bunu hakaret saymıştır herhalde! Nataşa böyle bir şey yapamaz!’ Gözyaşlarını sildi, Nataşa’ya yaklaşarak dikkatle yüzüne baktı. Usul bir sesle:

“Nataşa!” diye seslendi.

Nataşa uyandı, Sonya’yı gördü karşısında:

“Ha! Sen misin, döndün mü?” dedi.

Sonra uyandığı anda içinden gelen sevgi dolu bir hareketle arkadaşına sarıldı. Ama Sonya’nın yüzündeki utancı sezince şaşkınlık ve kuşkuyla:

“Sonya, mektubu okudun mu yoksa?” diye sordu.

Sonya yavaşça:
“Evet!” dedi.
Nataşa büyük bir heyecanla gülümsedi:
“Bak Sonya, artık dayanamıyorum! Artık senden saklayamayacağım. Mektubunda diyor ki... Sonya...”
Sonya, kulaklarına inanamayarak, gözlerini Nataşa’ya dikmişti:
“Ya Bolkonski?”
“Ah Sonya! Ne kadar mutlu olduğumu bilseydin! Sen aşkın ne olduğunu bilmezsin.”
“Ama Nataşa, öbürü sona mı erdi?”
Nataşa, iri gözlerini açmış, Sonya’ya sorusunu anlamıyormuş gibi bakıyordu. Sonya:
“Demek Prens Andrey’den vazgeçiyorsun, öyle mi?” dedi.
Nataşa’nın canı sıkılmıştı:
“Ah, hiçbir şey anlamıyorsun! Şimdi saçmalama, dinle beni.”
“Hayır, buna inanamıyorum! Anlamıyorum, nasıl oluyor? Bütün bir yıl bir adamı sevdin ve birden... hem sen Anatol’ü üç kez gördün. Nataşa, sana inanamıyorum! İnsan üç günde her şeyi unutur, sonra da böyle...”
“Üç gün mü? Bana öyle geliyor ki, onu yüz yıldır seviyorum. Sanki ondan önce hiç kimseyi, hiçbir zaman sevmedim. Evet, hiç kimseyi onu sevdiğim kadar sevmemişimdir! Sen bunu anlayamazsın, Sonya! Dur, gel şuraya otur.”
Nataşa, Sonya’ya sarılarak öptü:
“Bana böyle olaylardan söz ederlerdi, sen de herhalde böyle şeyler duymuşsundur. Ama sevgi denilen duygunun ne olduğunu anladım. Bu, daha önce olana benzemiyor. Onu görür görmez, beni kendine bağladığını, ona köle olduğumu, onu sevmemenin olanaksızlığını anladım. Evet, ben bir köleyim! O ne buyurursa onu yaparım. Sen bunu anlayamazsın. Ne yapmalıyım acaba? Sence ne yapmam gerekir, Sonya?”
Nataşa, bunu, mutlu, aynı zamanda ürkek bir tavırla soruyordu. Sonya:
“Sen ne yapıyorsun! Bir düşünsene!” dedi. “Hayır, ben bu işi böyle bırakamam. O gizli mektuplar... Onun bu kadar ileri gitmesine nasıl izin verdin?”
Bunu büyük bir korku ve belli etmemeye çalıştığı bir tiksintiyle soruyordu. Nataşa:
“Sana, bende irade diye bir şey yoktur demiştim! Nasıl oluyor da bunu anlamıyorsun? Onu seviyorum dedim ya!”

Sonya’nın gözlerinden yaşlar boşandı:
“Madem öyle, ben de buna fırsat vermeyeceğim! Bunları anlatacağım!”
“Neler söylüyorsun, Tanrı aşkına? Bunu yaparsan bana düşmanlık etmiş olursun. Benim mutsuz olmamı, ikimizi ayırmalarını mı istiyorsun?”
Sonya, Nataşa’nın bu korkusunu anlayınca arkadaşı için hem utanç duydu, hem de ona acıyarak ağlamaya başladı.
“Peki aranızda ne oldu?” diye sordu. “Sana ne dedi? Niçin evinize gelmiyor?”
Nataşa:
“Tanrı aşkına, kimseye bir şey söyleme, Sonya!” diye yalvarıyordu. “Bana acı çektirme! Şunu aklına koy ki, böyle işlere karışılmaz. Ben sana sırrımı açtım.”
“Ama bu gizlilik niçin? Niçin evinize gelmiyor? Niçin açıktan açığa sana talip olmuyor? Prens Andrey, seni tam anlamıyla özgür bıraktı. Madem durum böyle, Anatol niçin açık davranmıyor? Ben ona inanmıyorum! Sen ne gibi nedenlerle böyle davranabileceğini hiç düşündün mü, Nataşa?”
Nataşa, şaşkınlık dolu gözlerle Sonya’ya bakıyordu. Bu soru ilk kez aklına gelmişti ve buna nasıl bir karşılık vereceğini bilmiyordu.
“Ne gibi nedenlerle böyle davrandığını bilmiyorum,” dedi. “Ama madem öyle davranıyor, demek kimi nedenler var!”
Sonya içini çekti, sonra başını sallayarak Anatol’e inanmadığını belirtti.
“Eğer nedenler olsaydı,” diye söze başladı.
Nataşa, onun neden kuşkulandığını anlayarak, ürkü içinde hemen sözünü kesti.
“Ondan kuşku duyulmaz, duyulmaz, anlıyor musun, Sonya!” diye bağırdı.
“Seni seviyor mu?”
Nataşa, arkadaşının durumu anlayamamasına acıyormuş gibi gülümsedi.
“Ya dürüst değilse?.”
“O, dürüst bir adam olmayacak, ha? Ah, sen onu bir tanısaydın!”
Sonya kesinlikle:
“Dürüst bir adamsa ya tasarısını açıklamalı ya da artık seninle görüşmekten vazgeçmeli! Ama sen bunu ona açıklamak istemiyorsan, ben açıklarım. Ona bir mektup yazıp her şeyi babana söyleyeceğim!” dedi.
Nataşa:
“Ben onsuz yaşayamam!” diye bağırdı.
“Nataşa, seni anlamıyorum! Hem sen neler söylüyorsun öyle? Babanı düşün, Nikolay’ı düşün!”

Nataşa, bakmaya devam ediyordu:

“Benim hiç kimseye ihtiyacım yok! Ben ondan başka kimseyi sevmiyorum. Onun dürüst olmadığını ne hakla söylüyorsun? Onu sevdiğimi bilmiyor musun sanki?”

Öfkesini bastırmaya çalışarak kızgın, mutsuz bir sesle:

“Git Sonya! Sana darılmak istemiyorum. Git, Tanrı aşkına, git! Ne kadar acı çektiğimi görüyorsun!” diye bağırdı.

Hıçkıra hıçkıra ağlayan Sonya, koşarak dışarı çıktı.

Nataşa, masaya yaklaştı ve bir an olsun düşünmeden sabahleyin Prenses Maria’ya bir türlü yazamadığı mektubu yazıverdi. Kısaca, aralarındaki bütün anlaşmazlıkların sona erdiğini, gitmeden önce onu özgür bırakmış olan Prens Andrey’in gösterdiği yüksek anlayıştan yararlanarak, her şeyi unutması ve ona karşı bir suç işlediyse kendisini bağışlamasını dilediğini, ama Prens Andrey’le artık evlenmeyeceğini yazdı. Bütün bunlar o anda, öylesine kolay ve açık görünüyordu ki!

Rostoflar cuma günü köye gitmek zorundaydılar. Oysa kont, çarşamba günü müşteriyle Moskova yakınındaki çiftliğine gitmişti. Kontun gittiği gün, Sonya ile Nataşa, Kuraginler’in evinde verilen büyük bir şölene çağrılmıştı. Onları oraya Mariya Dimitriyevna götürmüştü. Şölende Nataşa, Anatol’le gene karşılaştı. Genç kızın, Anatolle, başkalarının işitmesini istemediği bir şeyler konuştuğu ve şölen boyunca eskisinden de heyecanlı göründüğü Sonya’nın gözünden kaçmadı. Eve döndükleri vakit, beklediği açıklamayı, o sormadan Nataşa yaptı. Başkalarının kendilerine ‘aferin’ demelerini bekledikleri zaman çocukların konuştuğu gibi yumuşak bir sesle:

“İşte bak, sen onun için bir sürü saçma sözler söyledin,” dedi. “Oysa biz bugün onunla konuştuk.”

“Ee, ne oldu? Sana ne söyledi? Hadi çabuk anlat. Bana darılmadığına o kadar çok seviniyorum ki, Nataşa! Bana her şeyi, bütün gerçekleri olduğu gibi anlat. Ne söyledi sana, şekerim?”

Nataşa, düşünceli düşünceli:

“Ah ne olurdu sen onu benim tanıdığım gibi tanısaydın, Sonya!” dedi. “Bana dedi ki... Önce Bolkonski’ye verdiğim sözü sordu. Ondan vazgeçmemin bana bağlı olduğunu öğrenince sevindi.”

Sonya, üzüntüyle içini çekti:

“Ama sen Bolkonski’den vazgeçmedin, değil mi?”

“Belki de vazgeçtim. Kim bilir! Belki de Bolkonski’yle aramızda her şey bitti. Niçin benim için hep kötü şeyler düşünüyorsun?”

“Benim bir şey düşündüğüm yok, yalnız şunu anlamıyorum...”

“Dur, Sonya, her şeyi anlayacaksın! Onun nasıl bir insan olduğunu göreceksin. Benim için de, onun için de kötü şeyler düşünme.”

“Ben hiç kimse için kötü şeyler düşünmem; ben herkesi sever, herkese de acırım. Ama ne yapabilirim?”

Sonya, Nataşa’nın yumuşak sesine kanmıyordu. Nataşa’nın yüzündeki hava yumuşayıp bakışlarındaki yakarış büyüdükçe, Sonya’nın yüzü daha ciddileşiyor ve daha sertleşiyordu.

“Bir şey söylememi dilemiştin, Nataşa! Ben de söylemiyordum. Şimdi sen kendin başladın. Ben o adama inanmıyorum. Bu gizlilik ne oluyor?”

Nataşa, sözünü kesti:

“Bak, gene, gene öyle söylüyorsun!”

“Nataşa, ben senin için korkuyorum.”

“Niçin korkuyorsun?”

Sonya, kesin bir tavırla:

“Kendini mahvedeceksin diye korkuyorum!” dedi.

Söylediği bu sözden kendisi de korkmuştu.

Nataşa’nın yüzünde gene öfke belirmişti:

“Mahvedeceğim işte! Mahvedeceğim! Elimden geldiği kadar çabuk mahvedeceğim kendimi! Siz ne karışıyorsunuz? Kötü duruma düşecek olan siz değilsiniz, benim! Bırak beni! Senden nefret ediyorum!”

Sonya, korkuyla:

“Nataşa!” diye inledi.

“Nefret ediyorum, nefret ediyorum! Hem sen benim düşmanımsın, ömür boyu düşmanımsın!”

Koşarak odadan çıktı. Ondan sonra artık Sonya’yla konuşmadı ve hep kaçtı ondan. Yüzünde hep aynı şaşkınlıkla karışık heyecan ve suçluluk anlatımıyla odadan odaya dolaşıyor; kimi vakit bir işe, sonra başkasına başlıyor, ama her işi yarıda bırakıyordu. Onu gözlemek Sonya için ne kadar acı veren bir şey olursa olsun, genç kız, gözlerini arkadaşından ayırmıyor, bütün davranışlarını izliyordu.

Kontun döneceği günden bir gün önce Sonya, Nataşa’nın o sabah konuk odasının penceresinden ayrılmadığını, birini bekliyormuş gibi oturduğunu, sokaktan geçen bir subaya işaret verdiğini gördü. Sonya, bu subayı Anatol’e benzetmişti. Ondan sonra genç kız, arkadaşını daha dikkatle gözlemeye başladı. Nataşa’nın öğle yemeğinde sofradan kalkıncaya kadar, sonra da akşam hiç doğal olmayan hareketler yaptığını fark etti (Nataşa, kendisine

sorulan sorulara olmayacak yanıtlar veriyor, başladığı tümceleri yarıda bırakıyor, durup dururken her şeye gülüyordu).

Çaydan sonra Sonya, Nataşa'nın odasının kapısında bir hizmetçi kızın korku içinde beklediğini gördü. Hizmetçi kızın içeriye girmesini bekledi. Sonya, içerde konuşulanlara kulak verdi ve Nataşa'ya gene mektup getirilmiş olduğunu öğrendi. Birden, Nataşa'nın o akşam korkunç bir plan hazırladığını anladı. Kapısını çaldı. Ama Nataşa, onu içeri almadı. Sonya, 'Onunla kaçacak!' diye düşündü. 'Ondan her şey beklenir. Demin yüzünde kararlı ve acınacak bir ifade vardı. Evet, kesinlikle onunla kaçacak. Ne yapmalı acaba?'

Sonya, Nataşa'nın korkunç bir tasarı hazırladığını gösteren bu belirtileri anımsamaya çalışıyordu. 'Kont evde yok, ne yapayım acaba? Kuragin'e bir mektup yazıp ondan durumu açıklamasını mı isteyeyim? Ama mektubuma karşılık vermeyebilir! Prens Andrey, bir felaket anında Piyer'e yazmamızı söylemişti. Ona mı yazsam? Belki de gerçekten Nataşa, Bolkonski'den vazgeçtiğini bildirmiştir. Dün akşam Prenses Maria'ya mektup gönderdi. Amcam da yok!'

Sonya'ya, durumu, Nataşa'ya çok inanan Mariya Dimitriyevna'ya bildirmek çok korkunç bir şey olarak geliyordu.

Genç kız, karanlık koridorda ayakta duruyor, 'Ne olursa olsun, ailenin bana yaptığı iyilikleri unutmadığımı, Nikolay'ı ne kadar sevdiğimi göstermenin zamanı geldi, bunu şimdi yapmazsam hiçbir zaman yapamayacağım. Evet! Gerekirse üç gece uyumam ama bu koridordan ayrılmam! Ona zorla engel olacağım. Ailesinin rezil olmasına göz yumamam!' dedi kendi kendine.

XVI

Anatol, son zamanlarda Dolohof'un evine taşınmıştı. Rostova'nın kaçırılması işini Dolohof planlamış ve bütün her şeyi o hazırlamıştı. Sonya'nın, Nataşa'nın odasında olup bitenleri dinleyip arkadaşını korumaya

karar verdiği gün bu plan uygulanacaktı. Nataşa, o akşam saat onda arka kapıdan çıkıp Kuragin’le buluşacaktı. Kuragin, onu, daha önce hazırlanmış troykaya bindirecek, Moskova’dan doksan kilometre uzakta bulunan Kamenka köyüne götürecekti. Orada onları aforoz edilmiş bir papaz bekleyecek, nikâhlarını kıyacaktı. Sonra da onları Kamenka’da bekleyen bir uzun yol arabası Varşova yoluna ulaştıracaktı; oradan da bir posta arabasıyla dörtnala sınır dışına çıkacaklardı. Anatol’ün elinde pasaport, yol tezkeresi, ablasından aldığı on bin ruble ile Dolohof’un yardımıyla bir başkasından borç aldığı bir on bin ruble daha vardı.

Birinci odada iki tanık oturuyordu. Biri Dolohof’un kumar oynadığı vakit ortak olarak kullandığı eski kâtip Hvostikof, diğeri de Kuragin’e karşı sonsuz bir sevgi besleyen iyi yürekli ama zayıf karakterli, emekli süvari subayı Makarin’di; oturmuş çay içiyorlardı.

Sırtında Çerkez gömleği, ayağında çizmeler olan Dolohof duvarları tavana kadar İran halıları, ayı postları ve silahlarla kaplı büyük çalışma odasında, üzerinde, hesaplar yazılı kâğıtlar ve deste deste paralar olan açık yazı masasının önüne oturmuştu. Anatol, sırtında düğmeleri çözülmüş bir üniformayla, tanıkların oturduğu odadan ve çalışma odasından geçerek Fransız uşağının başka uşaklarla birlikte eşyaları bavullara yerleştirdiği arka odaya girip çıkıyordu. Dolohof, paraları sayıyor, saydıklarını bir yere yazıyordu.

“Eh, Hvostikof’a iki bin ruble vermeli,” dedi.

Anatol:

“İyi ya, ver!” diye yanıtladı.

“Makarka’ya gelince (Makarin’e öyle diyorlardı), senin için bir karşılık beklemeden, gerekirse kendini ateşe atar.”

Dolohof, bunu söyledikten sonra Anatol’e yazdığı kâğıdı gösterdi.

“İşte böyle, hesaplar da bitti! Tamam mı?”

Anatol’ün, Dolohof’un sözlerini dinlemediği her tutumundan belliydi. Dudaklarında silinmeyen bir gülümseyişle önüne bakıyordu:

“Evet, tamam elbet!”

Dolohof, yazı masasının kapağını gürültüyle kapadı ve alaylı bir gülümseyişle Anatol’e döndü.

“Sana bir şey söyleyeyim mi? Gel, bütün bunlardan vazgeç; hâlâ vakit var.”

Anatol:

“Aptal!” dedi. “Bırak saçmalamayı şimdi! Bunun ne olduğunu bir bilseydin, bu müthiş bir şey!”

“İnan, doğru söylüyorum, bırak bunları! Ciddi söylüyorum bunu! Aklına koyduğun bu işi şaka mı sanıyorsun sen?”

Anatol, yüzünü buruşturdu:

“Ee! Gene canımı sıkıyorsun! Gene beni kızdırmak mı istiyorsun yoksa? Bana engel olma! Anladın mı? Şimdi o saçma şakalarını dinleyecek vaktim yok.”

Sonra odadan çıktı. Anatol, dışarı çıkarken Dolohof onu küçümsediğini dışlaştıran, alaycı bir tavırla gülümsüyordu. Arkadaşının peşinden:

“Dur bakalım!” diye seslendi. “Ben şaka etmiyorum, ciddi konuşuyorum. Buraya gelsene! Haydi, gel buraya!”

Anatol, gene odaya girdi ve dikkatini toplamaya çalışarak Dolohof’a baktı. Elinde olmayarak ona boyun eğiyordu. Dolohof:

“Beni dinle, sana son kez söylüyorum,” dedi. “Ne diye şaka edeyim seninle? Daha önce sana karşı koydum mu? Her şeyi ayarlayan kim? Papazı bulan, pasaportu alan, para sağlayan kim? Hepsini ben yaptım!”

“İyi iyi, sağ ol! Sana minnet duymuyor muyum sanıyorsun?”

Anatol, içini çekerek Dolohof’a sarıldı. Dolohof, devam etti:

“Sana yardım eden benim, ama gene de gerçeği söylemem gerekir. Bu iş tehlikeli, ayrıca iyi düşünülürse, budalaca bir şey. Haydi, diyelim ki, onu kaçırdın. İyi, güzel! Hiç bu işi yanına bırakırlar mı sanıyorsun? Evli olduğun ortaya çıkacak. O zaman seni ağır ceza mahkemesine verirler!”

Anatol, gene yüzünü buruşturdu:

“Haydi be! Saçma, saçma! Söyledim ya sana! Her şeyi anlatmadım mı?”

Anatol, bunu söyledikten sonra dar kafalı insanların kendi akıllarıyla buldukları bir düşünceye sarılmakta gösterdikleri aşırı güvenle, Dolohof’a belki yüz kez yinelediği düşünceleri yeniden sıraladı:

“Sana söylemiştim ya, verdiğim karar şu: Eğer bu nikâh geçerli olmayacaksa, gene benim için hepsi bir, (Bunu söylerken bir parmağını bükmüştü) bu konuda sorumlu değilim; yok eğer geçerli olacaksa, gene benim için hepsi bir. Avrupa’da bunu kimse bilmeyecek. Öyle değil mi? Söylesene? Onun için boş yere konuşma, konuşma, konuşma diyorum!”

“Ciddi söylüyorum, bırak bu işi! Bununla kendini bağlamaktan başka bir şey yapmamış olacaksın!”

Anatol:

“Kapa çeneni be!” diye bağırdı. Kendi saçlarını yolacakmış gibi çekerek öbür odaya geçti; ama hemen sonra döndü, ayaklarını altına alarak Dolohof’un yakınındaki koltuğa oturdu:

“Aman Tanrım! Bu öyle müthiş bir şey ki! Öyle değil mi? Bak, yüreğim nasıl çarpıyor!”

Dolohof’un elini tutup göğsüne bastırmıştı. “O ne ayak, dostum, o ne bakış. Bir tanrıça! Öyle değil mi?” Dolohof güzel, parlak, kendini beğenmiş bakışlı gözlerini Anatol’e çevirmişti. Onunla biraz daha eğlenmek istiyordu. Soğuk soğuk gülümsedi:

“Peki, ya paran biterse? O zaman ne olacak?” Anatol, ileride olacakları düşününce yapmacıksız bir tavırla: “Ne mi olacak, ha?” diye yineledi. “Ne mi olacak? Ben ne bileyim, ne olacağını? Hem ne diye şimdi böyle saçma şeyler konuşuyoruz? (Saatine baktı.), Vakit tamam!” Arkadaki odaya geçti sonra. Uşaklara bağırdı: “Haydi, işiniz çabuk bitecek mi? Ne eğleniyorsunuz orada?” Dolohof, paraları topladı, yerine koydu; uşağına seslenerek, yola çıkılmadan önce yiyecek içecek bir şeyler getirilmesini buyurdu. Sonra Makarin ile Hvostikof’un oturdukları odaya gitti.

Anatol, çalışma odasında divanın üzerinde uzanmış, gülümseyerek tatlı tatlı bir şeyler mırıldanıyordu. Dolohof, öbür odadan:

“Gel, bir şeyler ye!” diye seslendi ona. “Biraz bir şey iç. Haydi!” Anatol, kendi kendine gülümseyerek devam ederek: “İstemem!” diye yanıtladı. “Gel bakalım Balağa! Gel bakalım!” Anatol kalktı, yemek odasına geçti, Balağa, tanınmış bir troyka sürücüsüydü. Dolohof ile Anatol’ü altı yıldır tanıyor, onlara troykalarıyla hizmet ediyordu. Anatol’ün alayı Tver’de konaklarken kaç kez onu geceleyin Tver’den alıp sabaha karşı Moskova’ya getirmiş, ertesi günü de geri götürmüştü. Kaç kez Dolohof’u izlenmekten kaçırmış, kaç kez ikisini Çingenelerle ve kendisinin dediği gibi ‘küçükhanımlarla’ kentte gezdirmişti. Kaç kez ‘onlara hizmet edeyim’ derken, Moskova sokaklarında halkı, ve arabacıları çiğnemiş, her seferinde de, kendi deyimiyle, ‘efendileri’ onu kurtarmışlardı. Onların uğruna kaç at çatlatmıştı! Kaç kez onlardan dayak yemiş, kaç kez onların elinden şampanya ve çok sevdiği Madera şarabı içmişti. Her biri üzerine neler bilmezdi! Sıradan bir insan bunların bir tekini bile bilse Sibirya’yı boylardı!

İçki âlemlerinde sık sık Balaga’yı yanlarına çağırır, onu içki içmeye ve Çingenelerle oynamaya zorlarlardı. Onların kaç bin rublesi geçmişti ellerinin arasından. Onlara hizmet ederken, yılda belki yirmi kez varını yoğunu, dahası yaşamını tehlikeye atardı. Onların hizmetinde kendisine

ödediklerinden çok daha fazla para eden nice soylu atları yorgunluktan öldürmüştü. Ama onları sevmiyordu. Saatte yirmi beş kilometre yaparak çılgınca araba sürmekten zevk alıyor, arada bir yolda rastladığı bir arabayı devirerek, bir yayayı tekerleklerinin altına alarak Moskova caddelerinden uçar gibi geçmek hoşuna gidiyordu. Artık daha hızlı sürmeye olanak kalmadığı halde, arkasından sarhoş efendilerin sesleri yettiği kadar, 'Sür, sür!' diye bağırdıklarını işitmek, zaten korkudan ödü patlamış ve kendini yana fırlatmış bir köylünün boynuna kırbaçla vurmak zevk verirdi ona! 'Gerçek beyefendi dediğin işte böyle olur!' diye düşünüyordu.

Anatol ile Dolohof da sürüşteki ustalığı ve onların hoşlandığı şeylerden zevk aldığı için severlerdi Balaga'yı. Balağa, başka müşterilerle pazarlık eder, iki saattlik bir gezi için yirmi beş ruble alır, başkalarını bindirdiği vakit de arabayı seyrek olarak kendisi sürer, çoğu zaman kendi yerine, yanında çalışan delikanlılardan birini gönderirdi. Ama 'efendilerim' dediği Dolohof ile Anatol geldiklerinde, her zaman arabayı o sürer, hiçbir zaman para istemezdi. Yalnız uşaklardan, onların elinde para olduğunu öğrendiği vakit (bu birkaç ayda bir kez olurdu) sabahleyin erkenden ayık gelir, yerlere kadar eğilerek onlara kendisini sıkıntıdan kurtarmaları için yalvarırdı. Efendileri, onu, her zaman buyur edip oturturlardı. Balağa, 'Artık siz beni kurtarın ağabeyciğim (ya da Ekselans) Fiyodor İvaniç! Atsız kaldım, oysa panayıra gitmem gerekiyor. Ama siz bilirsiniz, ne verebilirseniz verin!' derdi. Anatol ile Dolohof'un, paraları varsa, ona bin ya da iki bin ruble verdikleri olurdu.

Balağa, açık kumral saçlı, kırmızı yüzlü ve özellikle kalın boynu kıpkırmızı olan kısa boylu, kalkık burunlu, yirmi yedi yaşlarında, küçük gözleri pırıl pırıl, kısa sakallı bir köylüydü. Kürkünün üzerine giydiği ipek astarlı, ince, lacivert bir kaftan vardı sırtında. İçeri girer girmez karşıdaki köşede bulunan tasvire doğru haç çıkararak Dolohof'a yaklaştı, küçük esmer elini uzattı. Yerlere eğildi: "Fiyodor İvaniç'e selam!" dedi. Dolohof, onu:

"Merhaba kardeşim," diye karşıladı. Sonra Anatol'ü gösterdi: "Ha, bu da geldi!" Balağa, içeri giren Anatol'e: "Merhaba, Ekselans," diyerek elini uzattı. Anatol, ellerini omuzlarına koydu:

"Bak, sana ne diyeceğim, Balağa. Beni sever misin, sevmez misin? Ha? Şimdi bana önemli bir hizmette bulunacaksın. Söyle hangi atları koştun arabaya? Ha?"

“Gönderdiğiniz adamın buyurduğu gibi, sizinkileri, o canavarları koştum.”

“Eh öyleyse, şimdi beni dinle, Balağa! İstersen troykanın bütün atlarını çatlat, ne yaparsan yap, bizi üç saatte ulaştır. Olur mu?”

Balağa, göz kırparak:

“Atları çatlatırsam neyle gideriz?” diye sordu. Anatol, birden gözlerini devirerek:

“Bana bak!” dedi. “Beynini patlatırım ha! Benimle eğleniyor musun?”

Arabacı, hafifçe güldü:

“Niçin eğleneceğim! Efendilerimden hiçbir şeyi esirger miyim? Hayvanların ne kadar gücü varsa o kadar koştururuz.” “Hah işte böyle! Hadi gel otur.” “Otursana,” diye Dolohof da söze karıştı. “Ayakta durayım, Fiyodor İvaniç!” Anatol:

“Otur, saçmalama, iç,” dedi.

Büyük bir kadeh Madera doldurdu. Şarabı görünce arabacının gözleri parladı. Ayıp olmasın diye nazlana nazlana içti, sonra kalpağının içindeki ipek mendille ağzını sildi. “Ne zaman gideceğiz, Ekselans?”

“Ne bileyim işte...”

Anatol, saatine baktı:

“Hemen yola çıkmalıyız. Bak, Balağa. Dinliyor musun? Yetişebilecek misin?”

Balağa:

“Çıkış yolu nasıl? Bilmem ki, eğer işimiz yoluna giderse niçin yetişmeyelim? Tver’e yedi saatte ulaşıyorduk ya. Herhalde anımsıyorsunuzdur, Ekselans?”

Anatol, anılarının etkisiyle gülümseyerek hayran hayran kendisine bakan Makarin’e:

“Biliyor musun, bir seferinde Noel’de Tver’den çıkmıştım,” diye anlattı. “İnanır mısın Makarka, öyle bir uçuyorduk ki soluğumuz kesiliyordu. Askeri bir konvoyun içine daldık, iki yük arabacısının üzerinden, atlayıp geçtik. Öyle değil mi ha?”

“Ama ne atlardı!” dedi Balağa.

Dolohof’a dönerek o devam etti öyküye:

“O zaman bizim al beygirin iki yanına gencecik taylar koşmuştum. İnanır mısın, Fiyodor İvaniç, canavarlar yetmiş beş kilometreyi uçarak geçtiler; tutabilirsen tut, ellerim donmuştu, müthiş bir ayaz vardı. Dizginleri bıraktım, ‘Al bakalım sen sür, Ekselans!’ diye olduğum gibi kendimi

kızağın içine attım. Bırak daha hızlı koşsunlar diye kışkırtmayı denedim bile, gideceğimiz yere varıncaya kadar onları tutmak olanaksızdı! Üç saatte götürdüler, keratalar! Yalnız soldaki geberdi.”

XVII

Anatol odadan çıkmıştı. Birkaç dakika sonra da, sırtında gümüş tokalı bir kemer bağlamış olduğu kürk paltosu ve başında çapkınca yana yatırıp giydiği samur bir kalpakla döndü. Zaten güzel yüzüne bir kat daha yakışmıştı bu kalpak.

Aynaya baktı. Sonra da aynanın önünde takındığı tavırla ilerleyip Dolohof’un karşısında durarak eline bir kadeh şarap aldı:

“Evet, Fedya, hoşça kal,” dedi. “Bütün yaptıkların için teşekkürler sana, çok teşekkürler!”

Ötekilere döndü elinde kadehiyle:

“Evet dostlarım, arkadaşlarım benim.”

Bir süre düşündükten sonra devam etti:

“Hepiniz hoşça kalın, gençlik arkadaşlarım!” Aslında vedalaşmaya gerek yoktu; çünkü hepsi de onunla birlikte gelecekti. Ama Anatol, bu dokunaklı konuşmayla, gösterişli bir hava yaratmak istemişti; hepsi bu. Nitekim işte şimdi de göğsünü şişirip bir ayağını hafif hafif sallayarak, yavaş yavaş ama yüksek sesle konuşuyordu:

“Hepiniz birer kadeh içki alın! Sen de al, Balağa, sen de al! Dostlarım benim, gençlik arkadaşlarım! Bunca zaman hep birlikte eğlendik, hep birlikte yaşadık, keyifli günler geçirdik. Öyle değil mi yani, öyle değil mi, söyleyin!”

Gene bir süre durdu:

“Şimdi bir daha kim bilir ne zaman görüşeceğiz?” diye sürdürdü konuşmasını. “Gurbete gidiyorum! Oysa birlikte çok keyifli günler yaşadık. Şimdi hoşça kalın, çocuklar, hoşça kalın! Onurunuza hurraaa!”

Dikip son damlasına kadar içtikten sonra yere atıp kırdı kadehini. Balağa da kendi kadehindeki içkiyi dikip mendiliyle ağzını silmişti:

“Sağ ol!” dedi duygulu bir sesle:

Makarin, yaşlı gözlerle Anatol’e sarılmıştı:

“Hey gidi prens!” dedi. “Senden ayrılmak bana nasıl acı geliyor, bilemezsin!”

Anatol, çığlığı andıran bir sesle:

“Gidelim artık!” diye bağırdı. “Haydi gidelim!”

Balağa, hemen kapıya yöneldi. Tam çıkmak üzereyken Anatol’ün sesi yeniden yükseldi:

“Dur, Balağa! Ve kapıyı kapat. Bir an daha baş başa oturalım, ne olur! Hepimiz, işte böyle!”

Balağa, çoktan kapıyı kapamıştı. Hepsi oturdu. Bir süre öyle kaldılar. Sonra da Anatol yerinden kalkıp:

“Tamam çocuklar!” dedi. “Şimdi marş marş!”

Uşak Josef, çantasıyla kılıcını verdi Anatol’e. Sonra da herkes sofaya çıktı.

“Peki ama, kürk nerede?” diye sordu Dolohof. “Heyyy, İgnaşka! Koş hemen, Matriyoşa Matriyevna’dan samur kürkü al getir!”

Ortaya göz kırparak:

“Nasıl kız kaçırıldığını çok iyi bilirim,” dedi. “Gündelik giysisiyle, yani üzerinde ne varsa onunla dışarı fırlar kızcağız. Kesinlikle o anda dalga geçmeye gelmez, arkadaşım! Biraz ağırdan aldın mı hemen gözyaşları başlar. Küçük hanım birdenbire anasını babasını anımsar, üşüyüp titremeye koyulur, kendini geriye çeker! Demek istediğim şudur ki sen kızı hemen arkasından kucaklayıp kızağa atacaksın!”

Bu arada, uşak, tilki kürkünden yapılma bir kadın mantosuyla gelmişti.

Dolohof:

“Sersem herif!” diye bağırdı. “Samur kürkü getir dedim ben sana... Samur kürkü diyorum!”

Sesi bütün evde yankılanıyordu.

Soluk benizli, kıvırcık saçlı, güzel mi güzel bir Çingene kızı sırtında kırmızı bir şalla koşturup geldi hemen. Elinde bir samur kürk vardı. Durumundan hemen anlaşılıyordu ki hem samur kürke kıyamıyor, hem de efendisinden korkuyordu. Titreyen bir sesle:

“Buyur,” dedi. “Kürkün sözü mü olur!”

Dolohof, hiç yanıt vermeksizin kürkü almıştı. Matriyoşa'nın omuzlarına koydu kürkü, kızı kürkle sımsıkı sararak:

"İşte böyle yaparsın," dedi. Anatol'e bakarak. "Hemen sonra da şöyle yapman gerekir."

Bunu söylerken kürkün yakasını kaldırıp onunla kızın başını örtmüştü. Yalnız soluk alabilsin diye küçücük bir açıklık bırakmıştı. Devam etti konuşmasına;

"Hemen ardından da böyle yapacaksın, dikkat et!"

Anatol'ü kendine doğru çekip, başını, yakanın açık bıraktığı yerine yaklaştırmıştı. Matriyoşa'nın bembeyaz dişlerini göstererek gülümseyişi ışıldıyordu o küçücük açıklıkta.

Anatol kızı öptü:

"Hoşça kal, Matriyoşa!" dedi. "Buradaki çılgın yaşamım da böylece sona eriyor işte! Styoşka'ya selam söyle benden! Haydi hoşça kal! Hoşça kal, Matriyoşka! Bana da mutluluk dile."

Matriyoşa, Çingeneler'e özgü bir göz kırpışıyla:

"Tanrı size mutluluk versin!" dedi.

Kapının önünde iki troyka bekliyordu. İki gencecik arabacı da hayvanların dizginlerini tutuyorlardı.

Balağa, öndeki troykaya bindi; yukarıya kadar kaldırdı dirseklerini ve hiç acele etmeden dizginleri ayırdı.

Anatol ve Dolohof, onun arabasına; Makarin, Hvostikof ve uşak da öbür arabaya binmişlerdi.

Balağa sordu:

"Hazır mısınız!"

Sonra da yanıt beklemeksizin dizginleri bileklerine sardı ve olanca gücüyle bağırdı:

"Haydi yavrum!"

Troyka şimdi Nikitskiy Caddesi'nden aşağıya doğru yıldırım gibi iniyordu. Arada bir Balaga'nın ve arabacı yerinde oturan delikanlının bağırtıları işitiliyordu yalnız:

"Varda! Heyy! Deh!"

Arbatskaya Alanı'nda bir kupa arabasına takıldı troyka. Bir şeylerin çatırdadığı işitildi. Sonra bir çığlık duyuldu. Sonra da Arbat Caddesi'nden uçar gibi gittiler.

Balağa, Podnovinski Caddesi'ni geçtikten sonra atları yavaşlatmaya başlamıştı; çok geçmeden geri dönüp Staraya Konuşnaya dörtyol ağzında

durdurdu hayvanları. Bu arada arabacının genç yardımcısı da, atların dizginlerini tutmak için yere atlamıştı.

Anatol ve Dolohof, kaldırıma çıkıp yürüdüler.

Dış kapıya vardıklarında Dolohof, bir ıslık çaldı. İçerden de bir ıslık karşılık verdi. Hemen ardından da bir hizmetçi kız çıktı dışarıya koşarak, soluk soluğa:

“Avluya girin,” dedi. “Görünmemelisiniz. Şimdi gelecek!”

Dolohof, dışarıda kalmıştı. Anatol, hizmetçi kızın ardı sıra avluya girip köşeyi döndü ve kapının önündeki basamakları hızla tırmandı. Kapıda, Mariya Dimitriyevna’nın dev yapılı uşağı Gavrilo karşılayacaktı onu. Gavrilo, Mariya Dimitriyevna araba gezintisine çıktığında ona hizmet ederdi hep. Anatol’e:

“Küçük hanımın yanına buyrunuz!” dedi sert bir sesle.

Anatol soluk soluğaydı. Şaşkın bir durumda:

“Hangi küçük hanım?” diye fısıldadı. “Sen kimsin bir kez?”

“Buyrunuz! Sizi küçük hanıma götürmek için buyruk aldım.”

Tam o sırada Dolohof’un sesi yükseldi:

“Geri dön, Kuragin! Hemen geri dön! İhanete uğradık, geri dön!”

Dolohof, kapıdaydı. Avlunun kapısını Anatol’ün üzerine kapatıp kilitlemeye uğraşan kapıcıyla boğuşuyordu. Son bir çabayla itti kapıcıyı ve koşup gelen Anatol’ü bileğinden yakalayıp dışarı çekti. Sonra da ikisi birden troykaya koştular.

XVIII

Mariya Dimitriyevna, Sonya’yı koridorda ağlarken görünce, onu her şeyi açıklamaya zorlamıştı. Nataşa’ya gönderilen pusulalardan birini eline geçirip okuduktan sonra da elinde o kâğıtla Nataşa’nın odasına girdi:

“Seni alçak, seni utanmaz,” dedi. “Sus, söz istemem!”

Kendisine şaşkınlıkla ama ağlamadan bakan Nataşa’yı itti, onu odaya kapayıp kapıyı üzerine kilitledi. Sonra kapıcıyı o akşam gelecek olanları

içeri almasını, ama dışarı çıkmalarına olanak vermemesini, uşağına, o adamları yanına getirmesini buyurdu; kızı kaçıracak olanları beklemeye koyuldu.

Gavrilo, Mariya Dimitriyevna'ya, gelen adamların kaçtıklarını söylediği vakit, kalın kaşlarını çattı, ayağa kalktı, ellerini arkasında kenetleyip odada uzun bir süre ne yapacağını düşünerek oradan oraya dolaştı. Gecenin on ikisinde, cebinde bulunan anahtarı eliyle yoklayarak Nataşa'nın odasına gitti. Sonya, koridorda oturmuş ağlıyordu.

"Mariya Dimitriyevna, ne olur beni onun yanına bırakın," dedi.

Mariya Dimitriyevna, ona yanıt vermeden anahtarla kapıyı açtı. Öfkesini yenmeye çalışarak:

'Alçakça bir şey! Kötü, çok kötü bir şey... Üstelik evimde... alçak... bayağı kız... Yalnız, babasına acıyorum!..' diye düşünüyordu. 'Ama ne kadar zor olursa olsun, herkese susmalarını buyurur, bu işi konttan saklarım!'

Mariya Dimitriyevna, kararlı adımlarla odaya girdi. Nataşa, divanın üzerinde elleriyle başını kapamış olarak yatıyor, hiç kımıldamıyordu. Mariya Dimitriyevna onu nasıl bıraktıysa gene öyleydi.

Mariya Dimitriyevna:

"Güzel, çok güzel doğrusu!" dedi. "Evimde sevgililerine randevu vermek! Haydi, haydi, yapmacık tavırlar takınmaya gerek yok. Seninle konuştuğum vakit beni dinle!"

Genç kızın eline dokundu:

"Konuştuğum vakit dinle, kendini o bayağı kızlar gibi rezil ettin! Ah, ben sana yapacağımı bilirdim! Ama babana acıyorum. Bu işi örtbas edeceğim."

Nataşa, duruşunu değiştirmedi, yalnız bütün bedeni soluk almasını zorlaştıran sessiz, kesik hıçkırıklarla sarsılmaya başladı. Mariya Dimitriyevna, dönüp Sonya'ya baktı; sonra divanın üzerine, Nataşa'nın yanına oturdu. O kaba sesiyle:

"Talihi varmış ki, elimden kurtuldu," dedi. "Ama ben, ne yapıp yapıp onu bulurum! Duyuyor musun ne söylediğimi?"

İri ellerini Nataşa'nın kollarının altına sokup onu çenesinden tuttu, yüzünü kendisine doğru çevirdi. Sonya ile birlikte, Nataşa'nın yüzünü gördüklerinde şaşırıp kaldılar. Genç kızın gözleri kupkuru, pırıl pırıldı. Dudakları kısılmış yanakları çökmüştü.

"Bıra... kın... bana ne, ben öleceğim!"

Öfkeyle Mariya Dimitriyevna'nın elinden kurtuldu, gene aynı biçimde uzanıp yattı.

Mariya Dimitriyevna:
“Natalya,” dedi. “Ben senin iyiliğini istiyorum. Peki sen yat. Zararı yok. Yat öyle. Sana dokunmayacağım, ama dinle. Artık ne kadar suçlu olduğunu söyleyecek değilim. Zaten bunu kendin de bilirsin. Hem baban yarın gelecek, ona ne söyleyeceğim? Ha?”
Nataşa’nın bedeni gene hıçkırıklarla sarsıldı.
“Durumu öğrenecek elbet; ağabeyin de, nişanlın da öğrenecekler!”
“Benim nişanlım yok! Sözümü geri aldım.”
“Olsun, fark etmez! Onlar bunu öğrenince ne yapacaklar sanıyorsun? Bu işi böyle bırakırlar mı? Düşün bir kez! Biri babandır. Ben babanı tanırım, kesinlikle düelloya çağıracaktır onu! O zaman daha mı iyi olacak sanki? Ha?”
Nataşa, divanın üzerinde doğrulup öfkeyle Mariya Dimitri-yevna’ya baktı:
“Ah, bırakın beni! Niçin her şeye engel oldunuz sanki? Niçin? Niçin? Kim istedi sizden bunu?” diye bağırdı.
“Peki sen ne istiyordun? Seni kilit altında mı tutuyorduk? Nedir? Onun alnı açık olarak bu eve gelmesine engel olan mı vardı? Niçin seni Çingene kızı gibi kaçırmak istiyordu? Diyelim ki, seni kaçırdı, onu bulamayacaklar mıydı? Baban, ağabeyin ya da nişanlın onu böyle mi bırakacaklardı? Anatol, alçağın, ahlaksızın biridir. İşte hepsi bu!”
Nataşa doğrularak:
“O hepinizden iyidir,” diye bağırdı. “Eğer engel olmasaydınız... Ah, Tanrım! Nedir bu başıma gelen? Nedir? Sonya! Niçin bana yapıyorsun bunu? Gidin burdan!”
Sonra hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı; insanlar ancak sorumlu olduklarını hissettikleri bir dertten ötürü nasıl umutsuzluk içinde ağlarlarsa, işte öyle ağlıyordu. Mariya Dimitriyevna, gene bir şeyler söylemeye çalıştı, ama Nataşa:
“Gidin! Gidin! Hepiniz benden nefret ediyorsunuz, beni küçük görüyorsunuz!” diye bağırarak kendini divanın üzerine attı.
Mariya Dimitriyevna, bir süre daha Nataşa’ya öğütler vermeye devam etti, ona bütün bunları konttan gizlemek gerektiğini söyledi. Genç kız her şeyi unutacağına söz verir ve herkesin karşısında hiçbir şey olmamış gibi davranırsa kimsenin olan biteni öğrenmeyeceğine inandırmaya çalıştı. Nataşa, hiç karşılık vermiyordu. Artık hıçkırmıyordu ama bedeni buz gibi olmuştu, tir tir titriyordu. Mariya Dimitriyevna, başının altına bir yastık

koydu, üzerine iki yorgan örttü, sonra kendi eliyle Nataşa'ya ıhlamur getirdi. Ama Nataşa, onun hiçbir sözüne karşılık vermiyordu. Mariya Dimitriyevna, odadan çıkarken Nataşa'nın uyuduğunu sanarak:

"Varsın uyusun," dedi.

Nataşa uyumuyordu. Cam gibi donuk gözlerini açmış önüne bakıyordu. Genç kız, bütün o gece uyuyamadı, ama ağlamadı da. Birkaç kez yatağından kalkıp yanına yaklaşan Sonya'yla da konuşmadı.

Ertesi gün, Kont İlya Andreyiç, söz verdiği gibi Moskova yakınlarındaki çiftlikten dönmüş, sabah kahvaltısını etmişti. Çok neşeliydi. Müşteriyle iş yoluna girmişti, Moskova'da kalması için bir neden yoktu. Artık onu özlediği kontese kavuşmaktan alıkoyacak hiçbir şey kalmamıştı ortada. Mariya Dimitriyevna, ona, Nataşa'nın bir gün önce çok hastalandığını, doktoru getirdiklerini, ama şimdi daha iyi olduğunu söyledi.

Nataşa, o sabah odasından çıkmıştı. Çatlamış dudaklarını kısarak kupkuru, kımıltısız gözlerle pencerenin önünde oturuyor, huzursuzluk içinde, sokaktan geçenlere dikkatle bakıyor ve biri odaya girdi mi telaşla kapıya doğru dönüp gözlerini gelene çeviriyordu. Anatol'den haber bekliyor, geleceğini ya da ona bir mektup göndereceğini umuyordu besbelli.

Kont, yukarı çıktı, kızının odasına gitti. Nataşa, dışarıda bir erkeğin yürüdüğünü belli eden ayak seslerini işitince, hızla kapıya doğru döndü, ama karşısında babasını görünce gene aynı soğuk, dahası öfkeli hava belirdi yüzünde. Babasını karşılamak için yerinden bile kalkmadı.

Kont sordu:

"Ne oldu sana yavrucuğum? Hasta mısın?"

Nataşa, bir an hiçbir şey söylemedi. Sonra:

"Evet, hastayım," diye yanıt verdi.

Kont, kaygıyla, niçin böyle üzgün olduğunu, yoksa nişanlısından kötü bir haber mi aldığını sordu. Nataşa'ysa kesin bir tavırla ortada hiçbir şey olmadığını söyleyerek kendisi için üzülmemesini istedi. Bunun üzerine Mariya Dimitriyevna da söze karışarak, Nataşa'nın bir şeyi olmadığını belirtti ve genç kızın sözlerini olduğu gibi yineledi. Kont kızının hastalığına inanmamıştı. Nataşa'nın çok üzgün olmasına, Sonya ile Mariya Dimitriyevna'nın yüzlerindeki utanç ifadesine bakarak, yokluğunda bir şeyler olup bitiğini açıkça anlıyordu. Sevgili kızının başından utanılacak bir olayın geçtiğini düşünmek, rahatına olan düşkünlüğü nedeniyle soru sormaktan kaçınıyor kendisini korkutsada, gerçekten önemli bir şeyin

olmadığına inandırmaya çalışıyordu. Nataşa'nın rahatsızlığı yüzünden köye dönüşlerini ertelemek zorunda kalışlarına üzülüyordu yalnızca.

XIX

Piyer, karısı Moskova'ya geldiği günden beri, sadece onunla birlikte olmamak için, bir yerlere gitmeye hazırlanıyordu. Rostoflar Moskova'ya geldikten kısa bir süre sonra, Nataşa'nın içinde uyandırdığı duygular kararını bir an önce vermeye zorladı onu. Piyer, çoktandır kendisine ölen kocasının kâğıtlarını vereceğini söyleyen İosif Alekseyev'in eşinin evine, Tver'e gitti.

Moskova'ya döndüğü vakit, ona Mariya Dimitriyevna'dan gelen bir mektup verdiler; Mariya Dimitriyevna bu mektupta onu Andrey Bolkonski ile nişanlısını ilgilendiren çok önemli bir konuyu görüşmek üzere evine çağırıyordu. Piyer, Nataşa'yla karşılaşmaktan kaçınıyordu. Ona öyle geliyordu ki, genç kıza karşı beslediği duygu, evli bir adamın, arkadaşının nişanlısına karşı duyabileceği duygudan çok daha güçlüydü. Öyleyken tuhaf bir alınyazısı, Nataşa'yla hep karşı karşıya getiriyordu onu.

Mariya Dimitriyevna'nın evine gitmek için giyinirken, 'Ne oldu acaba? Benimle görülecek ne işleri var?' diye düşünüyordu. Ahrosimova'nın evine giderken de, 'Prens Andrey bir an önce gelse de onunla evlense!' diye geçiriyordu aklından. Tverski Bulvarı'ndan biri ona seslendi. Kulağına hiç de yabancı gelmeyen bir sesti bu:

"Piyer, ne zaman geldin? Çok mu oldu?"

Başını kaldırıp baktı. Ayaklarının altındaki karları kızağın başlığına doğru savuran iki kır atın koşulu olduğu çift atıı bir kızak yıldırım gibi, gözlerinin önünden geçip gitti. İçinde Anatol ve her zamanki arkadaşı Makarin vardı. Anatol, züppe subayların klasik pozunu takınmış, yüzünün alt kısmını kunduz kürkü yakasına sarmış, başını da hafifçe eğmiş olarak dimdik oturuyordu. Yüzü kızarmıştı, dinç görünüyordu. Beyaz tüylü şapkası hafifçe

yana eğikti, pomat sürülmüş, incecik bir karla kaplanmış dalgalı saçları göze çarpıyordu.

Piyer, ‘Yaşamı gerçekten anlamış adam buna derler,’ diye düşündü. ‘Şu andaki zevkinden başka hiçbir şeyi umursamıyor. Bu yüzden her zaman neşeli, her şeyden hoşnut ve huzurlu oluyor. Onun gibi olmak için neler vermezdim!’ Böyle düşünerek imreniyordu Anatol’e.

Ahrosimova’nın evine gelince, uşak, sofada Piyer’in sırtından kürklü paltosunu alarak:

“Mariya Dimitriyevna sizi yatak odasında bekliyorlar,” dedi.

Piyer, salonun kapısını açtı; ve orada zayıflamış, solgun ama öfkeli bir yüzle pencerenin önünde oturan Nataşa’yı gördü. Genç kız, başını çevirip ona baktı ve kaşlarını çattı. Sonra, kendisini üstün gören bir insanın soğuk tavrıyla kalkıp odadan çıktı.

Piyer, Mariya Dimitriyevna’nın odasına girerek:

“Ne oldu?” diye sordu.

“Neler, neler olmadı ki? Elli sekiz yaşına geldim, ömrümde böyle rezillik görmedim!”

Sonra, Piyer’e, öğreneceklerini kimseye söylemeyeceğine onuru üzerine yemin ettirerek, Nataşa’nın annesine babasına haber vermeden nişanlısına verdiği sözden döndüğünü, bu işe Anatol Kuragin’in neden olduğunu, Nataşa ile Anatol’ün onun karısının yardımıyla buluştuklarını ve Nataşa’nın babasının yokluğundan yararlanarak gizlice evlenmek için genç adamla kaçmaya kalkıştığını anlattı.

Piyer, omuzlarını kaldırmış, ağzı açık olarak Mariya Dimit-riyevna’nın anlattıklarını dinliyor, kulaklarına inanamıyordu. Prens Andrey’in nişanlısı, bu kadar sevilen ve eskiden o kadar sevimli olan Nataşa Rostova, o budala, üstelik evli olan Anatol’ü, Bolkonski’ye yeğlesin (Piyer, Anatol’ün gizli tuttuğu evliliğini biliyordu); ona, kaçmayı uygun görecek kadar âşık olsun! İşte bunu anlayamıyor, buna bir türlü akıl erdiremiyordu. Çocukluğundan beri tanıdığı o sevimli Nataşa’yla, bu yeni Nataşa’nın alçaklığını, budalalığını, katı yürekliliğini bağdaştıramıyordu bir türlü. Kendi karısını anımsadı, ‘Bu kadınların hepsi bir!’ diye geçirdi aklından. Aynı zamanda kötü bir kadına bağlı olmak gibi acı bir yazgının yalnız kendisinin gerçeği olmadığını düşündü. Öyleyken Prens Andrey’e gözleri yaşaracak kadar acıyor, gururunun böyle yaralanışından ötürü üzülüyordu. Arkadaşına acıdığı kadar da, biraz önce o soğuk ve kendisini üstün gören tavrıyla yanından geçmiş olan Nataşa’nın davranışlarını çirkin buluyor, dahası ona

karşı tiksinti duyuyordu. Nataşa'nın yüreğinin umutsuzluk ve utançla dolu olduğunu bilemezdi. Kendisini alçalmış olarak gören genç kızın o anda yüzünün durgun, ciddi, kibirli görünmesi, elinde olmayan bir şeydi.

Piyer, Mariya Dimitriyevna'nın anlattıkları üzerine:

"Peki ama nasıl evleneceklerdi!" diye söylendi. "Anatol evlenemez ki! Zaten evli."

Mariya Dimitriyevna:

"Desene iş daha da kötü!" diye homurdandı. "Amma alçakmış! Baksana, kız onu bekliyor, iki gündür hep yolunu gözlüyor. Bunu ona söylemeli. Hiç olmazsa beklemekten vazgeçsin."

Mariya Dimitriyevna, Piyer'den, Anatol'ün nasıl evlendiğini bütün ayrıntılarıyla öğrendikten ve bol bol söverek öfkesini din-dirdikten sonra, onu niçin çağırtmış olduğunu açıkladı. Kontun ya da her an gelebilecek Bolkonski'nin, onlardan gizlemeye kararlı olduğu bu işi öğrenir öğrenmez, Kuragin'i düelloya çağıracaklarından korkuyordu. Bu yüzden, Moskova'dan gitmesi ve bir daha görünmemesi için kaynına buyruk vermesini diliyordu Piyer'den. Piyer, bu isteği yerine getireceğine söz verdi. Yaşlı kontun, Nikolay'ın ve Prens Andrey'in nasıl bir tehlike karşısında bulunduklarını ancak şimdi anlamıştı. Mariya Dimitriyevna, kesin isteklerini kısaca bir bir söyledikten sonra Piyer'i salona gönderdi.

"Aman dikkatli ol, kont hiçbir şey bilmiyor," dedi. "Bir şeyden haberin yokmuş gibi davran. Ben de gidip kıza boşuna beklediğini söyleyeyim!"

Piyer uzaklaşırken ardından:

"Hem istersen yemeğe kal!" diye seslendi.

Yaşlı kontla karşılaştı Piyer. Kont, şaşkın ve üzüntülüydü. O sabah Nataşa ona, Bolkonski'ye verdiği sözden döndüğünü söylemişti. Yaşlı adam:

"Felaket, felaket, dostum!" diyordu Piyer'e. "Anneleri olmayınca bu kızlarla başım belada! Geldiğime o kadar pişman oldum ki! Sizinle açık konuşacağım. Belki duymuşsunuzdur, bizim kız, nişanlısına verdiği sözden dönmüş, hiç kimseye, bir şey danışmadan. Doğrusunu söyleyeyim, bu evlenmeye hiçbir zaman sevinmemişimdir. Gerçi Andrey iyi adamdır. Ama evlenselerdi mutlu olamazlardı. Babasının onayı olmazsa mutluluk olmaz ki! Nataşa da kısmetsiz kalmaz. Ama gene de bu iş o kadar uzun bir süreden beri var ki! Sonra babaya, anaya danışmadan böyle bir adım atmak olur mu? Şimdi de hastaymış, neyi olduğunu Tanrı bilir. Kızların anası uzakta oldu mu işler kötü gidiyor, kötü..."

Piyer, kontun çok üzüldüğünü görüyor, bu yüzden konuyu değiştirmek istiyordu ama kont, gene kendi derdine dönüyordu.

Yüzünde telaşlı bir havayla Sonya girdi salona:

“Nataşa, büsbütün hastalandı; odasında yatıyor, sizinle görüşmek istiyor,” dedi. “Yanında Mariya Dimitriyevna da var. O da oraya gelmenizi diliyor.”

Kont:

“Ha, evet, siz Bolkonski’nin çok yakın arkadaşısınız,” dedi. “Herhalde ona sizinle bir şey göndermek istiyordur. Aman Tanrım, Tanrım! Eskiden her şey ne kadar iyiydi!”

Kont, bunu söyledikten sonra ellerini, şakaklarındaki ağarmış, seyrelmiş saçlarına götürdü, onları yolacakmış gibi bir hareket yaptı, sonra dışarı çıktı.

Mariya Dimitriyevna, Nataşa’ya, Anatol’ün evli olduğunu söylemişti. Ama Nataşa, ona inanmak istemiyor, bu sözleri bir de Piyer’in ağzından işitmek için üsteliyordu. Sonya, bunları, Piyer’i koridordan Nataşa’nın odasına götürürken anlattı.

Nataşa, solgun, ciddi bir yüzle Mariya Dimitriyevna’nın yanında oturuyordu. Piyer daha kapıdan girerken genç kız, ateşli, pırıl pırıl gözlerini, soran bakışlarını dikti onun yüzüne. Gülümsemedi, dahası başını eğerek Piyer’i selamlamadı bile. Yalnız üsteleyerek bakıyordu. Bu bakışla da ona bir şey soruyordu: ‘Sen Anatol’ün dostu musun, düşmanı mı?’ Piyer umurunda bile değildi.

Mariya Dimitriyevna, genç kontu işaret ederek Nataşa’ya döndü:

“O her şeyi biliyor,” dedi. “Söylesin bakalım, sana doğru mu söylemişim, yoksa yalan mı?”

Vurulmuş, kovalana kovalana köşeye sıkıştırılmış yabanıl bir hayvan, kendisine yaklaşan köpeklerle avcılara nasıl bakarsa, aynı biçimde, bir Mariya Dimitriyevna’ya, bir Piyer’e bakıyordu Nataşa da.

Piyer, ona karşı bir acıma, yapmak zorunda olduğu iş yüzünden bir yerinme duyarak gözlerini indirdi:

“Natalya İlyiniçna,” diye söze başladı. “Bunun doğru olup olmadığı herhalde sizin için önemli değildir, çünkü...”

“Evli olduğu yalan değil mi?”

“Hayır, doğru.”

Nataşa:

“Daha önce evlenmiş demek! Peki çoktan mı evli!” diye sordu. “Bunun doğru olduğuna onurunuz üstüne yemin eder misiniz?”

Piyer, onuru üzerine yemin etti. Nataşa, aceleyle:
“Kendisi daha burada mı?” diye sordu.
“Evet, kendisini demin gördüm.”
Nataşa’nın konuşmaya bile gücü yoktu. Onu yalnız bırakmaları için eliyle bir işaret yaptı, hepsi o kadar.

XX

Piyer, öğle yemeğine kalmadı. Hemen dışarı çıkıp yola koyuldu. Anatol Kuragin’i bulmak için kentin her köşesini aramaya gidiyordu. Anatol aklına geldikçe kanı beynine sıçrıyor, soluk almakta bile zorluk çekiyordu.
Anatol tepelerde, Çingeneler’in yanında Comoneno’da yoktu. Piyer kulübe gitti. Kulüpte her şey eski düzene uygun olarak sürüyordu. Yemek için gelen konuklar grup grup oturmuşlardı. Piyer’le selamlaşıyor ve kentte duyduklarından söz ediyorlardı.
Garson, ona selam verdikten sonra, alışkanlıklarını ve arkadaşlarını bildiğinden, kendisine küçük yemek odasında bir masa ayrıldığını, Prens Mihail Zahariç’in kitaplıkta olduğunu, Pavel Timofeyiç’inse daha gelmediğini bildirdi.
Piyer’in dostlarından biri havadan sudan söz ederken bir ara kentte Kuragin’in Rostova’yı kaçırdığı konusunda dolaşan söylentileri duyup duymadığını ve bunun doğruluk derecesini sordu. Piyer gülerek, bunun saçma olduğunu, çünkü kendisinin biraz önce Rostoflar’la görüştüğünü söyledi.
Herkes Anatol’ü soruyordu; biri Anatol’ün henüz gelmediğini, bir başkası bugün orada yemek yiyeceğini söyledi. İçinde olup bitenleri bilmeyen bu sakin, aldırmaz insan kalabalığına bakmak Piyer’in tuhafına gidiyordu. Salonlarda dolaştı, herkesin toplanmasını bekledi, sonra Anatol’ün henüz gelmediğini görerek sofraya oturmadan evine döndü.

Piyer’in köşe bucak aradığı Anatol o gün öğle yemeğini Dolo-hof’ta yiyor, bozulan işi nasıl düzelteceğini tartışıyordu. Ona göre Rostova’yla

kesin olarak görüşmesi gerekiyordu. Akşam olunca bu buluşmayı nasıl sağlayacağını görüşmek için ablasına gitti. Piyer, bütün Moskova'yı boşuna baştan başa dolaşıp evine döndüğü vakit, Prens Anatol Vasilyeviç'in kontesin yanında olduğunu bildirdi uşak ona. Kontesin salonu konuklarla doluydu.

Genç kont, gelişinden beri görüşemediği eşine selam vermeden (o anda karısından her zamankinden çok nefret ediyordu) salona girdi ve Anatol'ü görünce yanına gitti.

Kontes, kocasına yaklaşarak:

"Ah, Piyer! Bizim Anatol'ün ne durumda olduğunu bir bilsen," diyecek oldu.

Ama kocasının başını eğişinden, yüzündeki ifadeden, parlayan gözlerinden, sert yürüyüşünden çılgınca, delice bir öfke içinde olduğunu sezerek duraladı. Bu öfkenin Piyer'e müthiş bir güç verdiği belliydi. Helen, bunun ne olduğunu bilirdi. Kocasının Dolohof'la yaptığı düellodan sonra tadını almıştı. Piyer:

"Siz neredeyseniz orada ahlaksızlık ve kötülük vardır," diye mırıldandı.

Sonra Fransızca olarak:

"Anatol, benimle gelin, sizinle konuşacaklarım var," dedi.

Anatol, dönüp ablasına baktı, sonra uysal bir tavırla ayağa kalkarak Piyer'in peşinden gitmeye hazırlandı. Piyer, onu kolundan tuttu, kendisine doğru çekti ve sürüklercesine kapıya doğru yürüdü.

Helen:

"Bunu salonumda yapmaya kalkışırsanız," diye fısıldadı.

Piyer, ona yanıt vermeden dışarı çıktı.

Piyer'in arkasından her zaman ki gibi dinç adımlarla Anatol yürüyordu; ama yüzünde bir kaygı vardı. Piyer, çalışma odasına girince kapıyı kapadı. Anatol'e dönerek yüzüne bakmadan sordu:

"Kontes Rostova'ya evleneceğinize dair söz verdiniz değil mi? Onu kaçırmak istemişsiniz, doğru mu bu?"

Anatol, Fransızca olarak:

"Dostum," diye başladı. (Zaten bütün konuşma Fransızca'ydı.) "Bu biçimde sorulan sorulara karşılık vermek zorunda değilim."

Piyer'in daha önce solgun olan yüzü, müthiş bir öfkeyle karıştı. Birden iri elleriyle Anatol'ün üniformasının yakasından kavradı, genç adamı bir yandan bir yana, yüzünde de yeter derecede bir korku belirinceye kadar sarstı.

“Sizinle konuşmam gerekiyor dediğim zaman,” diye yineliyordu durmadan.

Anatol, kumaşıyla birlikte kopan yaka düğmesini eliyle yoklayarak:

“Nedir bu saçmalık canım?” dedi.

Piyer, boğuk bir sesle:

“Siz alçağın, ahlaksızın birisiniz,” diye parladı. “Bilmiyorum, şu anda kafanızı, şununla patlatmak zevkinden beni alıkoyan nedir?”

Böyle olağanüstü sözler söylemesinin nedeni Fransızca konuşmasıydı. Eline ağır bir kâğıt bastırgacı almış, onu tehdit edici bir hareketle kaldırmıştı. Ama hemen sonra aceleyle yerine koydu o cismi.

“Söyleyin evleneceğinize söz verdiniz mi?”

“Ben... ben... ben böyle bir şey düşünmedim! Zaten hiçbir zaman söz vermemişimdir. Çünkü...”

Piyer, sözünü kesti.

“Onun sizde mektupları var mı?”

Anatol’e yaklaşmıştı:

“Elinizde mektup var mı diyorum,” diye yineledi.

Anatol, ona baktı ve hemen elini cebine sokarak cüzdanını çıkardı. Piyer, kendisine uzatılan mektubu aldı, yolunun önünde duran masayı itti, kendini divanın üstüne attı. Anatol’un korkulu hareketlerinin farkına vararak:

“Merak etmeyin, şiddete kalkışmayacağım,” dedi.

Sonra kendi kendine bir dersi yineliyormuş gibi devam etti:

“Birincisi mektuplar,” dedi. “İkincisi...”

Bir an sustu, sonra gene kalkıp odada dolaşmaya başladı:

“İkincisi, yarından tezi yok, Moskova’dan çıkıp gideceksiniz.”

“Ama nasıl giderim?”

Piyer, onu dinlemeden devam etti:

“Üçüncüsü, sizinle kontes arasında olup bitenler konusunda hiçbir zaman hiç kimseye bir tek söz söylemeyeceksiniz! Biliyorum ki, bunu size yasak edemem! Ama eğer içinizde birazcık olsun vicdan varsa...”

Bir süre daha hiç konuşmadan odada dolaştı. Anatol, masanın önüne oturmuş, kaşlarını çatarak dudaklarını ısırıp duruyordu. Piyer, devam etti:

“Artık şunu anlamalısınız, sizin zevkinizden başka öbür insanların mutluluğu, rahatı diye bir şey vardır; salt canınız eğlenmek istiyor diye, bir yaşamı mahvediyorsunuz. Siz karıma benzeyen kadınlarla eğlenin. Onlarla eğlenmeye hakkınız vardır. Onlar sizin kendilerinden ne beklediğinizi bilirler. Zaten türlü ahlaksızlıkları denedikleri için, size karşı aynı silahları

kullanabilirler. Ama bir genç kıza evlenme sözü vermek... onu aldatmak, sonra kaçırmak... Bunun bir yaşlıyı ya da bir çocuğu dayaktan öldürmek kadar kötü bir şey olduğunu nasıl anlamıyorsunuz?”

Sustu ve Anatol’e öfkeli olmayan, yalnızca soran bir bakışla baktı. Anatol, genç adamın öfkesini yenmesinden yüreklenerek:

“Bilmiyorum. Ne dediniz?” diye sordu. “Bilmiyorum, bilmek de istemiyorum bunları.”

Piyer’e bakarken çenesi hafifçe titriyordu:

“Yalnız siz bana öyle sözler söylediniz ki! Alçak falan dediniz. Bu sözleri ben, onurlu bir adam olarak kimsenin söylemesine izin veremem.”

Piyer, şaşkınlıkla ona baktı. Kendisinden ne istediğini anlamıyordu. Anatol:

“Gerçi bu işe kimse tanık olmadı, ama ben... şey edemem...”

Piyer, alaylı bir tavırla sordu:

“Peki ne istiyorsunuz? Yani şimdi sizden özür mü dileyeyim?”

“Hiç olmazsa sözlerinizi geri alabilirsiniz, değil mi? Ha? dediklerinizi yerine getirmemi istiyorsunuz, değil mi, ha?”

“Anlıyorum! Peki, öyle olsun. Sözümü geri alıyorum. Üstelik beni bağışlamanızı dilerim.”

Elinde olmayarak koparılmış düğmeye baktı:

“Dahası yol için paraya ihtiyacınız varsa...”

Anatol gülümsedi. Bu ürkek ve bayağı anlamlı gülümseyiş Piyer’i çileden çıkardı:

“Bayağılık, yüreksizlik kanınızda var sizin!” diyerek kapıyı çarptı.

Anatol ertesi gün Petersburg’a gitti.

XXI

Piyer, isteklerini yerine getirmiş olduğunu, Kuragin’in Mosko-va’dan kovulduğunu bildirmek için Mariya Dimitriyevna’ya gitmişti. Bütün ev

halkı korku ve heyecan içindeydi. Nataşa, çok hastaydı. Mariya Dimitriyevna'nın kimseye söylememesi koşuluyla Piyer'e anlattığına göre genç kız, o gece, Anatol'ün evli olduğunu öğrendikten sonra gizlice ele geçirdiği fare zehiriyle intihara kalkışmıştı. Birazını gizlice yuttuktan sonra müthiş korkmuş ve Sonya'yı uyandırarak yaptığını ona açıklamıştı. Böylece zehre karşı hemen bütün önlemler alınmıştı. Dolayısıyla Nataşa artık tehlikede değildi; gene de o kadar güçsüzdü ki onu köye götürmeyi düşünmek bile olanaksızdı. Kontesi getirmesi için bir adam gönderilmişti.

Piyer, şaşkınlık içinde olan kontu da, ağlamaktan gözleri kızarmış Sonya'yı da görmüştü, ama Nataşa'yı göremedi.

O gün, Piyer, öğle yemeğini kulüpte yedi. Her yanda Rostova'nın kaçırılması girişiminden söz edildiğini duyuyor, üsteleyerek bu söylentileri yalanlıyor, herkesi ortada bir şey olmadığına, yalnızca kayınının Rostova'ya evlenme önerisinde bulunduğuna ve kabul edilmediğine inandırmaya çalışıyordu. Piyer'e öyle geliyordu ki, Rostova'nın onurunu kurtarmak ve bu işi örtbas etmek, ona düşen bir görevdi. Prens Andrey'in dönüşünü korkuyla bekliyor, her gün, gelip gelmediğini öğrenmek için yaşlı prense uğruyordu.

Prens Nikolay Andreyiç, kentte dolaşan söylentileri Bayan Bourienne'den öğrenmiş, Nataşa'nın nişanından vazgeçtiğini bildirmek için Prenses Maria'ya gönderdiği pusulayı okumuştu. Her zamankinden daha neşeli görünüyor, büyük bir sabırsızlıkla oğlunu bekliyordu.

Anatol'ün gidişinden birkaç gün sonra Piyer, Prens Andery'den bir pusula aldı; genç ona geldiğini bildiriyor, kendisine uğramasını rica ediyordu.

Prens Andrey Moskova'ya gelir gelmez, babası, Nataşa'nın nişanı bozduğunu bildirmek için Prenses Maria'ya yazdığı pusulayı ona vermiş (o pusulayı Prenses Maria'dan Bayan Bouriene çalmış, sonra da prense vermişti), Nataşa'yı kaçırmaya kalkıştıklarını, kendisinden de birçok şey katarak anlatmıştı.

Prens Andrey, bir akşam önce gelmişti. Ertesi sabah Piyer, ona gitti. Onu Nataşa'nınki gibi bir halde bulacağını sanıyordu. Bu yüzden konuk odasına girip de çalışma odasında Prens Andrey'in yüksek sesle coşkulu coşkulu Petersburg'da dolaşan bir dedikodudan söz ettiğini duyunca şaşırıp kaldı. Yaşlı prensin ve bir başka erkeğin sesi arada bir sözünü kesiyordu. Prenses Maria karşıladı Piyer'i. Gözleriyle Prens Andrey'in bulunduğu odanın kapısını işaret ederek derin derin içini çekti, acısına ortak olmak istiyordu.

Ama Piyer, genç kadının yüzünden, nişanlısının ihanetini ağabeyinin böyle karşılamasına sevindiğini anlamıştı.

Prenses Maria:

“Demek artık her şey bitti, öyle mi?” diye sordu.

Piyer, ona yanıt vermeksizin çalışma odasına geçti. Oldukça değişmiş sağlık durumu gözle görülür biçimde düzelmiş, ama kaşlarının arasında yeni bir kırışık belirmiş olan Prens Andrey, sırtında sivil giysi, babası ile Prens Mesçersk’in karşısında duruyor, şiddetli hareketler yaparak, harıl harıl tartışıyordu. Söz konusu Speranski’ydi. Beklenmedik bir anda sürüldüğü, sözde ihanette bulunduğu haberi Moskova’ya ulaşmıştı. Prens Andrey:

“Şimdi onu kötüleyenler ve suçlayanlar (o dediği Speranski’ydi), daha bundan bir ay önce ona hayranlık besleyenler ve onun amaçlarını anlamayacak durumda olanlardır. Gözden düşen bir insanı kötülemek, başkalarının yanlışlarını ona yüklemek kolaydır. Bense şunu söyleyebilirim, ki, bugünkü çarın yönetimi altında iyi olarak ne yapılmışsa hepsi onun elinden çıkmıştır.”

Piyer’i görerek sustu. Yüzünde hafif bir titreme oldu ve kinli bir hava belirdi. Sonra:

“... Hem gelecek kuşaklar ona hak vereceklerdir,” diye sözünü bitirir bitirmez Piyer’e döndü;

Ve Piyer’e doğru döndü:

“Ee, nasılsın bakalım? Hep şişmanlıyor musun?”

Heyecanla konuşuyordu ve alnında belirmiş olan kırışık daha da derinleşmişti. Piyer’in sorusunu da, gülümseyerek:

“Evet, iyiyim,” diye karşıladı.

Piyer, bu gülümseyişin, ‘İyiyim ama sağlık durumum hiç kimseyi ilgilendirmez,’ anlamına geldiğini kesinlikle kavramıştı. Prens Andrey, Piyer’e, Polonya sınırından sonraki yolların feci durumundan, İsviçre’de onu tanıyan kimselere rastladığından, oğlu için Avrupa’dan getirttiği eğitmen Dessalez’den kısaca söz ettikten sonra, gene heyecanla, Speranski konusunda iki yaşlı arasında süren konuşmaya katıldı.

Öfkeyle ve çabuk çabuk konuşuyordu:

“Eğer ihanet olsaydı, Napolyon’la ilişkilerini açığa vuran belgeler bulunsaydı, bunları halka duyururlardı! Ben kendimce Speranski’yi sevmem, hiçbir zaman da sevmemişimdir. Ama hak gözetmeyi severim.”

Piyer, şimdi arkadaşının (tıpkı eskiden onun da yaptığı gibi), aslında kendisini hiç ilgilendirmeyen bir konuda, salt içini kemiren sıkıntıyı bastırmak amacıyla, tartışmaya böyle heyecanla katılma isteği duyduğunu anlamıştı.

Prens Mesçersk gidince, Prens Andrey, Piyer’in koluna girdi; ve onu, kendisine ayrılan odaya götürdü. Odada yatağı açılmış bir karyolayla gene açık duran havlu ve sandıklar vardı. Prens Andrey, bunların birine doğru yürüdü, içinden bir kutu aldı. Kutudan kâğıda sarılmış bir paket çıkardı. Bütün bunları hiç konuşmaksızın ve çarçabuk yapmıştı. Eğildiği yerden doğrularak öksürdü. Kaşları çatık, dudakları kısıktı.

“Seni zahmete soktuğum için...” diye başladı.

Piyer, Prens Andrey’in Nataşa’dan söz etmek istediğini anlamıştı. Geniş yüzünde bir acıma duygusuyla birlikte arkadaşının acısını paylaştığını belirten bir hava belirdi. Bu, Prens Andrey’i sinirlendirmişti. Kesin, gür bir sesle ve sıkıntılı bir tavırla devam etti:

“Kontes Rostova’nın nişandan vazgeçtiğini öğrendim. Kulağıma da kaynının ona talip olduğu yolunda sözler çalındı. Doğru mu bunlar?”

Piyer:

“Hem doğru, hem değil,” diye söze başlamıştı.

Ama Prens Andrey, onun sözünü kesti:

“İşte mektupları ve resmi!”

Bunları söylerken masanın üzerinden bağlı bir paketi alıp Piyer’e uzattı:

“Kontesi görürsen bunu ona ver.”

Piyer:

“Kontes çok hasta,” dedi.

Prens Andrey sordu:

“Yaa, demek hâlâ burada?”

Çabucak ekledi sonra:

“Ya Prens Kuragin, o da burada mı?”

“O çoktan gitti. Kız ölüyordu az kalsın.”

Prens Andrey:

“Hastalığına çok üzüldüm,” dedi.

Soğuk, öfkeli, tıpkı babası gibi sinir bozucu bir tavırla gülümsemişti:

“Bay Kuragin, Kontes Rostova’yla evlenmeyi göze alamadı demek?”

Burnunu kırıştırarak birkaç kez alaylı alaylı güldü bunu söylerken.

Piyer.

“Anatol onunla evlenemezdi, çünkü o zaten evli,” dedi.

Prens Andrey, gene babasını anımsatan bir tavırla sinirli sinirli gülerek:
“Kaynınız şimdi neredeler peki? Öğrenebilir miyim?” diye sordu.
Piyer:
“Petersburg’a gitti,” diye yanıtladı. “Ama Petersburg’un neresinde olduğunu bilmiyorum.”
Prens Andrey:
“Her neyse,” dedi. “Önemi yok. Kontes Rostova’ya söyle, şimdi de eskiden olduğu gibi tam anlamıyla serbesttir. Kendisine mutluluklar dilerim,”
Piyer, bağlı kâğıtları aldı. Prens Andrey, ona, durgun gözlerle bakıyordu. Kendisinin bir şeyler daha söylemesi gerekiyor ya da Piyer başka bir şey daha söyleyecek diye bekliyormuş gibiydi. Piyer:
“Durun,” dedi. “Sizinle Petersburg’da yaptığımız tartışmayı anımsıyor musunuz? Anımsıyor musunuz ki...”
Prens Andrey, çabucak sözünü kesti onun: “Anımsıyorum, evet,” dedi. “O zaman, ‘düşmüş bir kadını bağışlamak gerekir,’ demiştim. Ama, ‘Ben bağışlayabilirim,’ dememiştim. Çünkü ben bunu yapamam!”
Piyer sordu:
“Ama bu, onunla ölçülebilir mi?”
Prens Andrey sert bir tavırla yanıt verdi:
“Evet, demek öyle bir kadını gene istemeli ve gene onu severek bağışlamalı, öyle mi? Bu elbette çok vicdanlı bir davranış olurdu. Gelgelelim ben, beyefendinin artıkları ardından gidecek adam değilim. Eğer benimle dost kalmak istiyorsan, bundan... bütün bunlardan bir daha söz etme. Hadi güle güle şimdi. Ona bunları verirsin, değil mi?”
Piyer, çıkıp yaşlı prensle Prenses Maria’nın yanına gitti. Yaşlı, her zamankinden daha neşeli görünüyordu. Prenses Maria’ysa her zamanki gibiydi. Ama Piyer, onun ilk bakışta ağabeyinin sorununu paylaşıyormuş gibi görünmesine karşın, aslında düğün işi bozulduğu için sevindiğini anlamıştı. Onlara bakarken, her ikisinin de Rostoflar’a karşı ne kadar kin ve nefret duyduklarını biliyordu. Prens Andrey’e kim olursa olsun herhangi bir başka insana yeğleyen genç kızdan onların yanında söz edilemezdi.
Öğle yemeğinde, yaklaştığı artık iyice belli olan savaştan söz açıldı. Prens Andrey, ya babasıyla, ya da İsviçreli eğitmen Desalez’le hiç durmadan tartışıyor ve her zamankinden daha heyecanlı görünüyordu. Piyer, bu heyecanın ruhsal kaynağını öyle iyi biliyordu ki!

XXII

Piyer, hemen o akşam, görevini yerine getirmek için Rostoflar'a gitti. Nataşa yataktaydı; kont, kulübe gitmişti. Piyer, mektupları Sonya'ya verdikten sonra, Prens Andrey'in haberi nasıl aldığını merak eden Mariya Dimitriyevna'nın odasına gelerek:

"Nataşa, Kont Pyotr Kiriloviç'le kesinlikle görüşmek istiyor," dedi.

Mariya Dimitriyevna sordu:

"Ama nasıl olur? Onu odasına mı göndereceğiz? Sizin orası derli toplu değil ki!"

Sonya:

"Hayır," dedi."Nataşa, giyinip konuk odasına çıktı."

Mariya Dimitriyevna, önce omuz silkti, sonra da Piyer'e döndü:

"Şu kontes ne zaman gelecek?" diye sızlandı. "Bu kez beni büsbütün bitirdi. Bana bak, ona her şeyi olduğu gibi söyleyeyim deme sakın! İnsanın onu azarlamaya bile dili varmıyor. Öyle acınacak, öylesine zavallı bir durumda ki! Dedim ya, içler acısı."

Nataşa, çok zayıflamıştı. Solgun ve ciddi bir yüzle (ama Piyer'in beklediği gibi hiç de utanmışlık belirtisi göstermeksizin) konuk odasının ortasında duruyordu. Piyer kapıda görününce ona doğru çabucak bir iki adım attı. Ona yaklaşmak mı, yoksa onun kendisine yaklaşmasını beklemesi mi gerektiğini bir türlü kestiremiyordu.

Piyer, hemen ilerleyip onun yanına gitti. Genç kızın, ona her zamanki gibi elini uzatacağını sanıyordu. Ama Nataşa, Piyer yanına geldiği vakit, tıpkı şarkı söylemek için salonun ortasına çıktığı zamanki gibi, iki yanına sarkıttı kollarını; ve derin derin soluk alarak, hiç kımıldamadan durdu. Yalnız şimdi yüzünde bambaşka bir ifade belirmişti. Birden hızlı hızlı konuşmaya başladı:

"Pyotr Kiriliç! Prens Bolkonski arkadaşınızdı. Şimdi de arkadaşınızdır."

Sustu. İlk sözü söylemiş sonra da hemen düzeltmek gereğini duymuştu (Çünkü şimdi ona öyle geliyordu ki olup biten her şey artık geçmişe gömülmüştür ve şimdi bütün her şey bambaşkadır).

Devam etti:

"Kendisi o zamanlar bana, size başvurmamı söylemişti."

Piyer, ona bakarak, hiç konuşmadan burnundan soluyordu. Onu şimdiye kadar için için ayıplamış, hep hor görmeye çalışmıştı; ama şu anda ona o kadar acıyordu ki, artık ruhunda o tür duygulara yer kalmamıştı.

"Kendisi buradaymış... Ona söyleyin... bağış... beni bağışlasın..."

Nataşa, yeniden sustu, daha sık solumaya başladı. Ama artık ağlamıyordu.

Piyer:

"Olur, söylerim," dedi. "Ama..."

Ne söyleyeceğini, nasıl devam edeceğini bilemiyordu. Nataşa, Piyer'in aklına gelebilecek düşüncelerden korkarcasına hızlı hızlı;

"Evet biliyorum," dedi. "Her şey bitti artık. Artık aramızda hiçbir şey olamaz. Bana acı veren tek şey, kendisine yapmış olduğum kötülüktür. Ona söyleyin, bağışlasın beni. Bütün ettiklerimi bağışlasın! Ben... Bağışlasın!.."

Birdenbire tüm bedenini bir titreme sarmıştı. Yanındaki iskemleye oturdu. O zamana kadar hiç bilmediği bir acıma duygusu doldurmuştu Piyer'in içini:

"Ona söyleyeceğim," dedi. "Her şeyi ona bir daha söyleyeceğim. Ama bir tek şeyi bilmek isterdim."

'Neyi bilmek isterdiniz?' diye sordu Nataşa'nın bakışı.

Piyer, zorlukla devam etti:

"Şunu bilmek isterdim, siz onu sevdiniz mi?"

Anatol'den nasıl söz etmesi gerektiğini kestiremiyordu; onu düşününce kıpkırmızı olmuştu zaten.

"O kötü adamı sevdiniz mi?"

Nataşa:

"Ona kötü demeyin," dedi. "Ben... ben... hiçbir şey... Hiçbir şey bilmiyorum."

Gene ağlamaya başlamıştı. Piyer, içinde yüreğini parçalayan bir acıma, bir sevgi ve sınırsız bir yakınlık duydu. Bu duygular bir anda bütün varlığını sarmıştı. Gözlüğünün altından yaşların süzüldüğünü anlıyor ve 'umarım belli olmuyordur' diye düşünüyordu.

"Artık daha fazla konuşmayalım, kontes," dedi.

Bu yumuşak, bu içten kopup gelen sevecen ses Nataşa'yı birdenbire şaşırttı. Piyer, devam etti:

"Artık bundan söz etmeyelim, evet... Ona her şeyi söyleyeceğim, yalnız sizden bir dileğim var. Beni kendinize dost bilin ve eğer yardıma... öğüde ihtiyacınız varsa... dahası yalnız... herhangi bir insana içinizi dökmek

isterseniz... şimdi demiyorum... daha sonra... duygularınız karışıklıktan kurtulduğunda... yatıştığınız vakit... beni anımsayınız."

Nataşa'nın elini tutmuştu. Öperek:

"Eğer elimden bir şey gelirse mutlu olurum," dedi.

Ne söyleyeceğini şaşırmıştı. Nataşa:

"Benimle böyle konuşmayın! Ben buna değmem!" diye bağırdı.

Hızla odadan çıkmaya davrandı. Ama Piyer, elini bırakmayarak ona engel oldu.

Ona bir şeyler söylemesi daha gerektiğini biliyordu. Söyledi de:

"Yeter!" dedi. "Yeter, daha önünüzde uzun bir ömür var!" der demez kendisi de sözlerine şaşmıştı. Nataşa, utanç içinde ve kendisini alçalmış duyumsayarak:

"Benim mi önümde daha uzun bir ömür var?" dedi. "Hayır! Benim için artık her şey bitmiştir."

Piyer:

"Her şey bitti mi dediniz?" diye atıldı. "Eğer ben, şu ben olmasaydım... Yani ben dünyanın en yakışıklı, en akıllı, en iyi ve en özgür erkeği olsaydım şu anda yere diz çöker ve benimle evlenmeniz için size yalvarırdım."

Nataşa, günlerden beri içinde ilk kez bir minnet duydu. İçinde birden uyanan bu duyguyla, artık dayanamayacağını anlayarak ağlamaya başladı. Sonunda yeniden Piyer'e baktı ve hiçbir şey söylemeden odadan çıktı.

Piyer de onun ardından koşarcasına ve boğazında düğümlenen ağlama isteğini tutmaya çalışarak sofaya fırlamıştı. Kollarını kürküne güçlükle geçirdi, kızağına güçlükle bindi.

"Nereye buyurursunuz?"

Arabacı sormuştu bunu.

Piyer, 'Nereye mi?' diye kendi kendine sordu. 'Bundan sonra nereye gidilebilir artık? Kulübe mi, yoksa konukluğa mı?' O anda bütün insanlar, içindeki bu sevgi duygusu ve tatlı heyecanla ve Nataşa'nın ona son kez baktığı zamanki o yumuşak, o teşekkür dolu gözleriyle karşılaştırılınca ona o kadar saçma, o kadar zavallı görünüyordu ki!..

Piyer, dışarısı sıfırın altında on derece soğuk olduğu halde, sırtındaki ayı postunu soluk alırken kalkıp inen geniş göğsünün üzerinde sevinçle açıp: "Evet..." dedi.

Hava soğuk ve pırıl pırıldı. Çamurlu loş sokakların, kapkara damların üzerinde simsiyah ama yıldızlı bir gök vardı. İçindeki duyguların yüceliğiyle karşılaştırılınca dünyada var olan her şeyin insanı yaralayan

sıradanlığını ancak göğe baktığı vakit hissedebiliyordu. Artbatskaya Alanı'na girince, gözlerinin önüne uçsuz bucaksız yıldızlı bir gök seriliverdi. Bu göğün hemen tam ortasında, Pireçistenskiy Bulvarı'nın üzerinde, dört bir yanı yıldızlarla çevrili ama dünyaya onlardan çok daha yakın duran, yukarı doğru kıvrılmış uzun bembeyaz kuyruğuyla 1812 yılının kuyruklu yıldızı görünüyordu. Dendiğine göre bu yıldız, dünyanın felaketli sonunun habercisiydi. Ama ışıklı uzun kuyruğuyla o aynı yıldız, Piyer'in içinde hiç korku uyandırmadı, tersine, sonsuz boşlukta bir eğri çizip anlatılmaz bir hızla evrene saplanmış bir ok gibi beğendiği yerde duran ve sayısız yıldızın arasından kuyruğunu yukarı doğru fışkırtıp beyaz bir ışık saçarak parıldayan o yıldıza umutla baktı. Bu yıldız ona, içindeki körpe, yumuşak duyguların ve yeni bir ürperişle dolu ruhunda çiçek açan bambaşka bir yaşamın işareti olarak görünüyordu.

13. Genç Warther’in Acıları Goethe
14. İtiraflarım Tolstoy
15. Beyaz Diş Jack London
16. Kırmızı ve Siyah Henri B. Stendhal
17. Kumarbaz Dostoyevski
18. Vahşetin Çağrısı Jack London
19. Yüzbaşının Kızı Puşkin
20. Beyaz Geceler Dostoyevski
21. Anna Karenina Tolstoy
22. Savaş ve Barış 2 Cilt Tolstoy
23. Karamazov Kardeşler 2 Cilt Dostoyevski